

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM DOKTORA PROGRAMI
2024-DR-250

İLKOKUL 4. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMLARININ 21.
YÜZYIL BECERİLERİ AÇISINDAN DEMİREL'İN
ANALİTİK PROGRAM DEĞERLENDİRME MODELİNE
GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

HAZIRLAYAN

Ümit GÖZEL

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Beste DİNÇER

AYDIN-2024

ÖZET

İLKOKUL 4. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMLARININ 21. YÜZYIL BECERİLERİ AÇISINDAN DEMİREL'İN ANALİTİK PROGRAM DEĞERLENDİRME MODELİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Ümit GÖZEL

Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Tez Danışman: Doç. Dr. Beste DİNÇER

2024, XXXV + 510 sayfa

Eğitimin temel amacı yaşanan çağın gereksinimlerine ihtiyaç duyulan bilgi ve becerilere sahip bireyler yetiştirmektir. Bu süreçte bireylerin değişen yaşam koşullarına uyumlu bir eğitim almaları, eğitim programlarının işlevselliği ile mümkün olmaktadır. Bu açıdan eğitim programlarının da 21. yy becerilerini kazandıracak nitelikte olması beklenmektedir.

Bu düşünceden hareketle araştırmanın temel amacı 2017-2018 eğitim öğretim yılında uygulamaya konulan ilkokul 4. sınıf öğretim programlarında yer alan 4 temel (matematik, türkçe, fen bilgisi ve sosyal bilgiler dersleri) dersin 21. yy. becerileri [Partnership for 21st Century Learning (P21)- Öğrenme ve Yenilenme Becerileri (ÖYB)] açısından Demirel'in Analitik Program Değerlendirme Modeline (DAPDEM) göre değerlendirilmesidir.

Karma desen araştırmalarından sıralı keşfedici (araştırmacı) karma yöntem araştırması olarak tasarlanan bu çalışmanın nitel bölümü iç içe geçmiş çoklu durum çalışması deseninde, nicel kısmı ise betimsel tarama modelinde tasarlanmıştır. Nitel verilerin toplanmasında amaçlı örneklem yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme ile ölçüt örnekleme yöntemleri kullanılmıştır. Nicel veriler toplanırken ise uygun örnekleme ile çalışma evrenini oluşturan Ege bölgesi Aydın ili merkez ilçede yer alan tüm gönüllü ilkokul 4. sınıf öğretmenlerine ulaşılmıştır.

Araştırma birden fazla çalışma grubu ile yürütülmüştür. Araştırmanın ihtiyaç analizi (I) çalışma grubunu 2021-2022 Eğitim Öğretim Yılı Bahar Yarıyılında Aydın/Efeler ilçesinde görev yapan 12 ilkokul 4. sınıf öğretmeni, araştırmanın ihtiyaç analizi çalışma grubunu (II) 2022-2023 Bahar Yarıyılında Aydın/Efeler ilçesinde görev yapan 9 ilkokul 4. sınıf öğretmeni ile 9 ilkokul yöneticisi, araştırmanın çalışma grubunu 2023-2024 Güz Yarıyılında

Aydın/Efeler ilçesinde görev yapan 16 ilkokul 4. sınıf öğretmeni oluştururken araştırmanın çalışma evrenini 2022-2023 Bahar Yarıyılında Aydın/Efeler ilçesinde görev yapan 162 ilkokul 4. sınıf öğretmeni oluşturmaktadır.

Araştırmanın verileri nitel tasarım için doküman, gözlem ve görüşme (çeşitleme), nicel tasarım için ise Demirel'in analitik program değerlendirme modeli temel alınarak oluşturulan kontrol listesi ile toplanmıştır. Nitel ve nicel verilerin sıralı bir şekilde kullanıldığı keşfedici tasarım ile araştırma soruları birbirlerini destekler nitelikte tasarlanmış olup elde edilen veriler harmanlanarak bir bütün halinde yorumlanmıştır. Nitel verilerin analizinde; hem betimsel analiz tekniği (doküman analizleri ile saha gözlemlerinin analizinde) hem de içerik analizi (paydaş görüşlerinin analizinde) tercih edilirken; nicel verilerin analizinde ise betimsel istatistiksel analizlerden yararlanılmıştır.

Program değerlendirilmesine konu alanı, birey ve toplum ihtiyaçları dikkate alınarak başlanmıştır. İhtiyaç analizleri ile araştırmanın çalışabilirliği, çalışmaya değer olup olmadığı, tercih edilen 21. yüzyıl çerçevesinin kullanışlılığı, yaygın olması, genel geçer olması, tercih edilen modelin avantaj ve dezavantajları, programda yer alan derslerin hangilerinin araştırmaya dâhil edilip edilmeyeceği ile tercih edilen 21. yüzyıl beceri çerçevesinin hangi boyutlarının araştırmaya dahil edilmesi gerektiği hususları detaylı incelenip analiz edilerek araştırmanın sınırları, hukuki gerekçesi ve referans noktaları oluşturulmuştur.

Giriş-Bağlam değerlendirmeye ilişkin sonuçlar incelendiğinde programların dayandığı felsefe, programın temele aldığı kuram, programın dayandığı modele ilişkin herhangi bir açıklama yapılmadığı gibi P21-ÖYB'lere ilişkin de herhangi bir açıklama olmadığı doküman analizleri sonucunda tespit edilmiştir. Demirel'in Analitik Program Değerlendirme Modeli temel alınarak oluşturulan kontrol listesi sonuçlarına göre, sınıf öğretmenlerinin bağlam boyutu puanları ise ortalama altı olarak tespit edilirken görüşme sonuçlarına doğrultusunda sınıf öğretmenlerinin programın dayandığı felsefe ve programın dayandığı felsefe ile ÖYB'ler arasında genel olarak bir ilişki olup olmadığı hususunda herhangi bir fikirlerinin olmadığı ortaya konmuştur.

Öğretim programları incelendiğinde 4 temel dersin; Türkiye Yeterlikler Çerçevesi, alana özgü beceriler, fen mühendislik ve girişimcilik uygulamaları, 27 temel beceri, dil becerileri, değerler, yetkinlikler vb. alanlar dikkate alınarak kurgulandığı için derslerde bazı becerilerin daha ön planda olduğu tespit edilmiştir. Hedef-kazanım boyutunda, derslerde

iletiřim ve eleřtirel dűřűnme becerileri űn plana çıkarken yenilenme ve iřbirlięi becerilerinin daha az yer aldıęı tespit edilmiř olup becerilerin daęılımda herhangi bir normallik gűzetilmedięi tespit edilmiřtir. Kazanımların teorik olarak űęrencilerin seviyelerine uygun olduęu, űęrenme ve yenilenme becerilerini içerse de űęretmenlerin derslerini konu bazlı ele aldıęı için kazanımlarda yer alan űYB'leri yeterince ele almadıęı tespit edilmiřtir. Ayrıca matematik, sosyal bilgiler ve fen bilimleri dersleri űęretim programlarının kazanımları doęrultusunda içerik ve etkinlikler oluřturulurken Tűrke dersinde içerięin kazanımlara gűre deęil, içerięin programda yer alan metin tűrleri ve tema konuları dâhilinde hazırlandıęı ortaya konmuřtur.

İçerik deęerlendirmeye iliřkin sonuçlar incelendięinde kazanımların űrtűřtűęű (Tűrke dersi hariç), içerik ile etkinliklerin uyumlu olduęu, içerięin bazı derslerde gereęinden fazla uzun olduęu, genel anlamda yetersiz ve yeterince ilgi çekici olmadıęı tespit edilmiřtir. İçerik boyutunda derslerin kurgusu baęlamında Tűrke dersinde iletiřim, matematik, fen bilimleri ve sosyal bilgiler derslerinde eleřtirel dűřűnme becerisinin űn plana çıktıęı tespit edilirken; yenilenme becerisinin yeterince ele alınmadıęı ortaya konmuřtur.

űęrenme űęretme sűrecine iliřkin sonuçlar incelendięinde Tűrke dersinde iletiřim, matematik dersinde problem çözme, fen bilimleri dersinde eleřtirel dűřűnme ve sosyal bilgiler dersinde iletiřim becerileri űn plana çıkarken yenilenme ve iřbirlięi becerilerinin daha az yer aldıęı tespit edilmiřtir. űęrenme-űęretme sűreci boyutunda yeterince etkinlik ve űrneklere yer verilmedięi için űęretmenlerin sıkça yardımcı kaynak ve evrimii ortamlara bařvurmak zorunda kaldıęı gűrűlműřtür. Ayrıca saha gűzlemlerinde sűrete genel olarak anlatım, soru cevap, tartıřma ve problem çözme yűntem teknięi tercih edildięi gibi alternatif yűntem ve tekniklere yeterince yer verilmedięi ortaya konmuřtur.

űlme deęerlendirmeye iliřkin sonuçlar incelendięinde Tűrke dersinde eleřtirel dűřűnme, matematik dersinde problem çözme, fen bilimleri ve sosyal bilgiler derslerinde eleřtirel dűřűnme becerisi űn plana çıkarken yaratıcılık, yenilenme ve iřbirlięi becerilerinin yeterince ele alınmadıęı tespit edilmiřtir. űlme deęerlendirme boyutunda űlme-deęerlendirme etkinliklerinin genel anlamda kazanımları ve kazanımlarda yer alan 21. yy. becerilerini űlebilecek nitelikte olmadıęı gibi nicelik açısından da yetersiz olduęu gűrűlműřtür. Saha gűzlemlerinde űlme deęerlendirme boyutunu çeřitlendirmek ve zenginleřtirmek adına farklı yardımcı kaynaklardan yararlanılsa da geleneksel űlme deęerlendirme faaliyetleri dıřına çıkılmadıęı tespit edilmiřtir.

Sonuç değerlendirme kapsamında öğretim programları bir bütün olarak değerlendirildiğinde temel derslerde yer alan ÖYB becerileri açısından programların yalnızca kazanım boyutunda teoride işlevsel görüldüğü, diğer boyutlarında becerileri kazandırmada yetersiz olduğu göz önüne alındığında programların temel değişikliklerle ilgili bir karara varılıp programın yeniden revize edilmesi gerektiği düşünölmektedir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: DAPDEM, Program Değerlendirme, İlkokul 4. Sınıf Öğretim Programları, 21. Yüzyıl Becerileri, P21, Öğrenme ve Yenilenme Becerileri.

ABSTRACT

EVALUATION OF PRIMARY EDUCATION 4TH GRADE CURRICULA IN TERMS OF 21ST CENTURY SKILLS ACCORDING TO DEMİREL'S ANALYTICAL CURRICULUM EVALUATION MODEL

Ümit GÖZEL

Doctoral Thesis, Department of Educational Sciences

Advisor: Assoc. Dr. Beste DİNÇER

2024, XXXV + 510 pages

The main purpose of education is to raise individuals with the knowledge and skills needed to meet the needs of the age. In this process, individuals can receive an education compatible with changing living conditions through the functionality of educational programs. In this respect, it is expected that the training programs will be of a quality that will provide 21st-century skills.

Based on this idea, the main aim of the research is to transform the 4 basic lessons (mathematics, Turkish, science, and social studies) in the 4th-grade primary school curriculum, which was put into practice in the 2017-2018 academic year, into the 21st century. It is evaluated according to Demirel's Analytical Program Evaluation Model (DAPDEM) in terms of skills [Partnership for 21st Century Learning (P21) - Learning and Innovation Skills (LIS)].

The qualitative part of this study, which was designed as a sequential exploratory mixed method research among mixed design studies, was designed in the nested multiple case study design, and the quantitative part was designed in the descriptive survey model. Maximum diversity sampling and criterion sampling methods, which are among the purposeful sampling methods, were used to collect qualitative data. While collecting quantitative data, all volunteer primary school 4th grade teachers in the central district of Aydın province in the Aegean region, which constitute the study population, were reached through appropriate sampling.

The research was conducted with more than one working group. The needs analysis (I) study group of the research consists of 12 primary school 4th-grade teachers working in Aydın/Efeler district in the 2021-2022 Academic Year Spring Semester, and the needs analysis study group (II) consists of 9 primary school teachers working in Aydın/Efeler district in the 2022-2023 Spring Semester. While the study group of the research consists of

4th-grade teachers and 9 primary school administrators, 16 primary school 4th-grade teachers working in Aydın/Efeler district in the 2023-2024 Fall Semester, the study population of the research consists of 162 primary school 4th-grade teachers working in Aydın/Efeler district in the 2022-2023 Spring Semester. constitutes.

The data of the research were collected with documents, observations, and interviews (triangulation) for qualitative design, and with a checklist based on Demirel's analytical program evaluation model for quantitative design. With the exploratory design, in which qualitative and quantitative data were used sequentially, the research questions were designed to support each other, and the obtained data were blended and interpreted as a whole. Although the data were collected and analyzed separately, the research questions were designed to support each other, and qualitative and quantitative data were blended and interpreted as a whole. In the analysis of qualitative data, while both descriptive analysis techniques (in the analysis of document analysis and field observations) and content analysis (in the analysis of stakeholder opinions) are preferred; Descriptive statistical analyses were used in the analysis of quantitative data.

Program evaluation started by considering the subject area, and individual and community needs. With needs analysis, the feasibility of the research, whether it is worth studying, the usefulness of the preferred 21st-century framework, its prevalence, general validity, the advantages and disadvantages of the preferred model, which courses in the program will be included in the research and which will be included in the research and the preferred 21st-century skills framework. The boundaries, legal justification, and reference points of the research were established by examining and analyzing in detail which dimensions should be included in the research.

In the Input-Context dimension, it was determined as a result of document analysis that no explanation was made regarding the philosophy on which the programs are based, the theory on which the program is based, the model on which the program is based, and that no explanation was made regarding P21-LISs. According to the checklist results, the context dimension scores of the primary school teachers were found to be below average, while the interview results revealed that the primary school teachers did not have any ideas about the philosophy on which the program was based and whether there was a general relationship between the philosophy on which the program was based and LIS.

When the curriculum is examined, there are 4 basic lessons: Turkish Qualifications Framework, field-specific skills, science engineering and entrepreneurship practices, 27 basic skills, language skills, values, competencies, etc. It has been determined that some skills are

more prominent in the lessons since they are designed considering the fields. In the goal-achievement dimension, it was determined that while communication and critical thinking skills came to the fore in the lessons, innovation, and cooperation skills were less included, and no normality was observed in the distribution of skills. It has been determined that the achievements are theoretically appropriate for the students' levels, and although they include learning and innovation skills, the teachers do not adequately address the LISs included in the achievements because they teach their lessons on a subject-based basis. In addition, while content and activities were created in line with the achievements of the mathematics, social studies, and science curricula, it was determined that the content in the Turkish lesson was prepared not according to the achievements, but within the text types and theme topics included in the program.

In the content dimension, it has been determined that the content and the achievements overlap (except for the Turkish lesson), the content and the activities are compatible, the content is too long in some lessons, and is generally inadequate and not interesting enough. In the context of the content dimension, it was determined that critical thinking skills came to the fore in Turkish communication, mathematics, science, and social studies lessons in the context of the structure of the lessons, while the skill of innovation was not adequately addressed in the content.

In the learning-teaching process dimension, it has been determined that while communication skills in Turkish lessons, problem-solving in mathematics lessons, critical thinking in science lessons, and communication skills in social studies lessons come to the fore, innovation, and cooperation skills are less included. It has been determined that teachers frequently have to resort to auxiliary resources and online platforms because there are not enough activities and examples in the learning-teaching process dimension. In addition, during the field observations, it was determined that the method of explanation, question and answer, discussion, and problem-solving was generally preferred in the process and that alternative methods and techniques were not included sufficiently.

In the measurement and evaluation dimension, it has been determined that while critical thinking skills come to the fore in Turkish lessons, problem-solving in mathematics lessons, and critical thinking skills in science and social sciences lessons, creativity, innovation, and cooperation skills are not adequately addressed. In the measurement and evaluation dimension, the general achievements of measurement-evaluation activities and the 21st-century achievements are included in the achievements. It has been determined that it is not capable of measuring skills and is also inadequate in terms of quantity. Although different

auxiliary resources were used in field observations to diversify and enrich the measurement and evaluation dimension, it was determined that traditional measurement and evaluation activities never deviated.

When the curricula are evaluated as a whole within the scope of the final evaluation, considering that the programs appear to be functional in theory only in the acquisition dimension in terms of LIS skills in the basic lessons and are insufficient in providing skills in other dimensions, it is thought that a decision should be made regarding the fundamental changes in the curricula and they should be revised again.

KEY WORDS: DAPDEM, Curriculum Evaluation, Primary School 4th Grade Curriculums, 21st Century Skills, P21, Learning and Innovation Skills.

TEŞEKKÜR

Lisansüstü öğrenim serüvenimde her türlü desteğini yanımda hissettiğim, sabrından ve hoşgörüsünden bir an bile ödün vermeden her daim bana rehberlik eden, akademik anlamda bana çok şey kazandırdığını düşündüğüm değerli hocam ve danışmanım Sayın Doç. Dr. Beste Dinçer'e sonsuz şükranlarımı sunarım.

Doktora eğitim yolculuğuma başlamama vesile olan, süreçte akademik gelişimimi sürekli kontrol eden, gece gündüz demeden akademik anlamda gelişmemiz için çırpınan, pozitif yaklaşımları ve doğru yönlendirmeleriyle hayatımda büyük bir değişime yön veren Sayın Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU'na, ders ve tez aşamamda tecrübe ve akademik birikimlerinden olabildiğince faydalandığımı düşündüğüm, yerinde ve zamanında yönlendirmeleri sayesinde tez sürecimi sağlıklı bir şekilde tamamlama yardım eden Sayın Prof. Dr. Kerim GÜNDOĞDU'ya çok teşekkür ederim.

Lisansüstü eğitimim boyunca engin birikimleri ve tecrübelerini bizlere aktaran, bizleri doğru yönlendirip iyi birer eğitimci olmamız için elinden gelenin en iyisini yapan Sayın Prof. Dr. Ruken AKAR VURAL ve Sayın. Dr. Öğr. Üyesi Meltem Çengel SHOVILLE'ye çok teşekkür ederim.

Tez aşamamın her aşamasında bana yol gösteren, sorularımı hiçbir zaman yanıtsız bırakmayan, tezin sağlıklı işlemesi için elinden gelen her türlü desteği sağlayan Sayın Dr. Öğr. Üyesi Arzu TANIŞ ÖZÇELİK'E, tez sürecimde bana yol gösteren, desteklerini esirgemeyen, sorularımı yanıtsız bırakmayan Sayın Arş. Gör. Dr. Muhammet EKEN, Sayın. Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ALTIN, Sayın. Dr. Öğr. Üyesi Nurtaç ÜSTÜNDAĞ KOCAKUŞAK, Sayın Doç Dr. Gökhan AKSU, Sayın Doç. Dr. Mehmet Taha ESER, Sayın Öğr. Gör. Sinan BAYIK'a çok teşekkür ederim.

Tez sürecimde sıkıntıya düştüğümde elimden tutan, modelin her türlü aşamasına ilişkin bilgi alıp çıkış noktası bulduğum Sayın Prof. Dr. Özcan DEMİREL ve sayın Dr. Öğr. Üyesi Nevriye YAZÇAYIR'a çok teşekkür ederim.

Verilerinin toplanması noktasında bana her türlü imkânı sağlayan Efeler İlçesi okul yöneticileri ile gözlem ve görüşmelerde bana her türlü veri toplama imkânı sunarak geri çevirmeyen, zamanını ayıran, yardımları ve arkadaşlıkları için bütün ilkokul sınıf öğretmenlerine ayrı ayrı teşekkür ederim.

Lisansüstü yolculuğumda beni hep destekleyen, motive eden, varlığını sürekli yanımda hissettiğim canımdan çok sevdiğim biricik eşim Sayın Rukiye GÖZEL'e, bu yolculukta değerli vakitlerini aldığım, onlarla yeterince ilgilenemediğimi düşündüğüm, onları ihlal etmeme sabırla katlanan canım kızlarım ve yaşam kaynaklarım Sayın Fatıma Zümra GÖZEL ve Sayın Hatice Sena GÖZEL, sizlere sonsuz teşekkürlerimi borç bilirim ve canı gönülden teşekkür ederim.

Ümit GÖZEL

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI.....	v
ÖZET	vii
ABSTRACT	xi
TEŞEKKÜR	xv
ŞEKİLLER DİZİNİ	xxv
TABLolar DİZİNİ.....	xxvii
RESİMLER DİZİNİ	xxxv
EKLER DİZİNİ	xxxix
KISALTMALAR DİZİNİ	xxxxi
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM	8
1. KURAMSAL ÇERÇEVE	8
1.1. 21. Yy.da Eğitim Paradigmalarındaki Değişim	8
1.2. 21. Yy. Becerilerine İhtiyaç Duyulmasının Nedenleri	9
1.3. Türkiye’de 21. Yy. Becerilerinin Eğitime Yansıması	11
1.4. 21. Yy. Becerileri.....	12
1.5. 21. Yy. Beceri Çerçeveleri.....	14
1.5.1. Avrupa Birliği Beceriler Çerçevesi (AB-BÇ).....	15
1.5.2. Türkiye Yeterlikler Çerçevesi (TYÇ)	17
1.5.3. OECD Beceriler Çerçevesi	19
1.5.5. NRC Beceriler Çerçevesi.....	20
1.5.13. P21 Beceriler Çerçevesi.....	22
1.5.13.1. Öğrenme ve Yenilenme Becerileri (ÖYB).....	25
1.5.13.1.1. Yaratıcılık ve yenilenme.....	26
1.5.13.1.2. Problem çözme ve eleştirel düşünme	27

1.5.13.1.3. İletişim ve işbirliği	28
1.5.13.2. Bilgi, medya ve teknoloji becerileri	29
1.5.13.2.1. Bilgi okuryazarlığı	29
1.5.13.2.2. Medya okuryazarlığı	30
1.5.13.2.3. Bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı	31
1.5.13.3. Yaşam ve kariyer becerileri	32
1.5.13.3.1. Esneklik ve uyarlanabilirlik	32
1.5.13.3.2. Girişim ve öz yönelim	33
1.5.13.3.3. Sosyal ve kültürlerarası beceriler	34
1.5.13.3.4. Üretkenlik ve hesap verebilirlik	35
1.5.13.3.5. Liderlik ve sorumluluk	36
1.6. Program Değerlendirme	37
1.7. Program Değerlendirme Amacı	38
1.8. Program Değerlendirmenin Temel İşlevi	40
1.9. Program Değerlendirmede Temel İşlemler	40
1.10. Eğitimde Program Değerlendirme Yaklaşım ve Modelleri	41
1.11. Demirel'in Analitik Program Değerlendirme Modeli (DAPDEM)	44
2. BÖLÜM	49
2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	49
2.1. P21 ile İlgili Yapılan Çalışmalar	49
2.2. DAPDEM ile İlgili Yapılan Çalışmalar	53
3. BÖLÜM	56
3. YÖNTEM	56
3.1. Araştırmanın Deseni	56
3.2. Araştırma Sürecinin Aşamaları	58
3.3. Çalışma Grupları/Çalışma Evreni	59
3.3.1. İhtiyaç Analizi Çalışma Grubu (Paydaş Görüşü) I	60

3.3.2. İhtiyaç Analizi Çalışma Grubu (Paydaş Görüşü) II.....	61
3.3.2.1. Gözlem yapılan okula ilişkin bilgiler	63
3.3.2.2. Gözlem yapılan sınıfa ilişkin bilgiler	64
3.3.2.3. Gözlem yapılan katılımcıya (öğretmene) ilişkin bilgiler	65
3.3.2.4. Gözlem yapılan öğrencilere ilişkin bilgiler	65
3.3.3. Çalışma Evreni (Paydaş Görüşü).....	66
3.3.4. Çalışma Grubu (Paydaş Görüşü)	68
3.4. Veri Toplama Araçları	69
3.4.1. Doküman Analizi (İhtiyaç Analizi) I.....	69
3.4.2. Görüşme (İhtiyaç Analizi I).....	70
3.4.2.1. Görüşme (İhtiyaç Analizi I) formu oluşturma ve uygulama süreci	70
3.4.3. Doküman Analizi.....	71
3.4.3.1. Doküman analizi ölçüt listesinin oluşturma ve uygulama süreci	72
3.4.4. Görüşme (Gözlemler için İhtiyaç Analizi II).....	72
3.4.4.1. Gözlem formu oluşturma ve uygulama süreci	72
3.4.5. Kontrol Listesi Geliştirme ve Uygulama Süreci (Paydaş Görüşleri).....	74
3.4.6. Görüşme (Paydaş Görüşleri).....	76
3.4.6.1. Görüşme formunun oluşturulma ve uygulama süreci	76
3.5. Verilerin Analizi	77
3.6. Geçerlik ve Güvenirlik.....	78
3.7. Etik ve Araştırmacının Rolü	80
4. BÖLÜM	81
4. BULGULAR	81
4.1. İhtiyaç Analizi (I) Kapsamında Yapılan Doküman (Konu Alanı) Analizinden Elde Edilen Bulgular.....	81
4.2. İhtiyaç Analizi (II) Kapsamında Yapılan Paydaş (Birey&Toplum) Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular	82
4.2.1. Sınıf Öğretmenlerinin Önemli Gördükleri P21 Beceri Alanları.....	83

4.2.2. P21 Becerilerinin Kazandırılmasında Önemli Görülen Dersler.....	85
4.2.3. P21 Becerilerinin Kazandırılmasında Verimli Hissedilen Dersler.....	88
4.3. Doküman Analizlerine İlişkin Bulgular	92
4.3.1. İlkokul 4. Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programında Yer Alan ÖYB'lere İlişkin Bulgular	92
4.3.2. İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan ÖYB'lere İlişkin Bulgular.....	111
4.3.3. İlkokul 4. Sınıf Matematik Dersi Öğretim Programında Yer Alan ÖYB'lere İlişkin Bulgular	122
4.3.4. İlkokul 4. Sınıf Matematik Ders Kitabında Yer Alan ÖYB'lere İlişkin Bulgular.....	129
4.3.5. İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programında Yer Alan ÖYB'lere İlişkin Bulgular.....	137
4.3.6. İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabında Yer Alan ÖYB'lere İlişkin Bulgular.....	144
4.3.7. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan ÖYB'lere İlişkin Bulgular.....	164
4.3.8. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yer Alan ÖYB'lere İlişkin Bulgular.....	171
4.4. İhtiyaç Analizi (III) Kapsamında Yapılan Paydaş (Birey&Toplum) Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular	182
4.4.1. Gözlem Yapılacak Okulun Belirlenmesi.....	182
4.4.2. Gözlem Yapılacak Sınıfların Belirlenmesi.....	184
4.4.3. Gözlem Yapılacak Ünite/Konunun Belirlenmesi.....	184
4.4.4. Gözlem Yapılacak Ders Saatinin Belirlenmesi	185
4.5. Saha Gözlemlerine İlişkin Bulgular	185
4.5.1. İlkokul 4. Sınıf Türkçe Dersi Sanat Ünitesi Gözlemlerine İlişkin Bulgular .	186
4.5.2. İlkokul 4. Sınıf Matematik Dersi 4. Ünitesi Gözlemlerine İlişkin Bulgular .	226
4.5.3. İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Maddenin Özellikleri Ünitesi Gözlemlerine İlişkin Bulgular.....	269
4.5.4. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İyi ki Var Ünitesi Gözlemlerine İlişkin Bulgular.....	316

4.6. Kontrol Listesi ve Öğretmen Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular	358
4.6.1. Giriş ve Bağlam Boyutuna İlişkin Kontrol Listesinden Elde Edilen Bulgular	358
4.6.2. Giriş ve Bağlam Boyutuna İlişkin Öğretmen Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular	362
4.6.3. Hedef-Kazanım Boyutuna İlişkin Kontrol Listesinden Elde Edilen Bulgular	364
4.6.4. Hedef-Kazanım Boyutuna İlişkin Öğretmen Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular	369
4.6.5. İçerik Boyutuna İlişkin Kontrol Listesinden Elde Edilen Bulgular.....	371
4.6.6. İçerik Boyutuna İlişkin Öğretmen Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular.....	377
4.6.7. Öğrenme-Öğretme Süreci Boyutuna İlişkin İlişkin Kontrol Listesinden Elde Edilen Bulgular	379
4.6.8. Öğrenme ve Öğretme Süreci Boyutuna İlişkin Öğretmen Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular	386
4.6.9. Ölçme-Değerlendirme Boyutuna İlişkin Kontrol Listesinden Elde Edilen Bulgular	389
4.6.10. Ölçme-Değerlendirme Boyutuna İlişkin Öğretmen Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular	396
4.6.11. ÖYB'leri Geliştirici Bir Programa İlişkin Öğretmen Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular	398
5. SONUÇ VE TARTIŞMA	400
5.1. Bağlam-Girdi Değerlendirmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar	400
5.2. Hedef-Kazanım Değerlendirmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar	402
5.2.1. Türkçe Dersi Hedef Kazanımlarının Değerlendirilmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar	403
5.2.2. Matematik Dersi Hedef Kazanımlarının Değerlendirilmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar.....	405
5.2.3. Fen Bilimleri Dersi Hedef Kazanımlarının Değerlendirilmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar.....	406
5.2.4. Sosyal Bilgiler Dersi Hedef Kazanımlarının Değerlendirilmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar.....	409
5.3. İçerik Değerlendirmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar	410

5.3.1. Türkçe Dersi İçerik Değerlendirilmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar.....	410
5.3.2. Matematik Dersi İçerik Değerlendirilmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar..	412
5.3.3. Fen Bilimleri Dersi İçerik Değerlendirilmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar	413
5.3.4. Sosyal Bilgiler Dersi İçerik Değerlendirilmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar	414
5.4. Öğrenme-Öğretme Sürecine Değerlendirmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar	416
5.4.1. Türkçe Dersi Öğretme-Öğrenme Süreci Değerlendirmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar	416
5.4.2. Matematik Dersi Öğretme-Öğrenme Süreci Değerlendirmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar	417
5.4.3. Fen Bilimleri Dersi Öğretme-Öğrenme Süreci Değerlendirmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar	419
5.4.4. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretme-Öğrenme Süreci Değerlendirmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar	420
5.5. Ölçme- Değerlendirme Değerlendirmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar	422
5.5.1. Türkçe Dersi Ölçme-Değerlendirme Boyutuna İlişkin Sonuç ve Tartışmalar	422
5.5.2. Matematik Dersi Ölçme-Değerlendirme Boyutuna İlişkin Sonuç ve Tartışmalar	424
5.5.3. Fen Bilimleri Dersi Ölçme-Değerlendirme Boyutuna İlişkin Sonuç ve Tartışmalar	425
5.5.4. Sosyal Bilgiler Ölçme-Değerlendirme Boyutuna İlişkin Sonuç ve Tartışmalar	427
5.6. Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri ve Sosyal Bilgiler Dersleri Öğretim Programlarının Kontrol Listesi ve Öğretmen Görüşleri Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar	429
5.6.1. Giriş ve Bağlam Boyutuna İlişkin Sonuç ve Tartışmalar	430
5.6.2. Hedef-Kazanım Boyutuna İlişkin Sonuç ve Tartışmalar	431
5.6.3. İçerik Boyutuna İlişkin Sonuç ve Tartışmalar.....	432
5.6.4. Öğrenme-Öğretme Süreci Boyutuna İlişkin Sonuç ve Tartışmalar.....	434
5.6.5. Ölçme Değerlendirme Boyutuna İlişkin Sonuç ve Tartışmalar	436
5.7. Meta Değerlendirmeye İlişkin Sonuçlar ve Tartışmalar	439

5.8. Öneriler	440
5.8.1. Programa ilişkin Öneriler	440
5.8.2. Modele İlişkin Öneriler.....	441
5.8.3. Araştırmacılara İlişkin Öneriler	441
5.8.4. Milli Eğitim Bakanlığına İlişkin Öneriler.....	441
6. KAYNAKLAR.....	443
7. EKLER	469
ÖZGEÇMİŞ	486

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Avrupa Birliği Beceriler Çerçevesi	16
Şekil 1.2. Türkiye Yeterlikler Çerçevesi	18
Şekil 1.3. P21, 21. Yüzyıl Öğrenme Çerçevesi, Öğrenme Çıktıları ve Destek Sistemleri....	23
Şekil 1.4. Demirel'in Analitik program Değerlendirme Modeli-DAPDEM	44
Şekil 3.1. Araştırma Modeli Şeması	57
Şekil.4.1. İlkokul 4. Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı Kazanımlarında Yer Alan ÖYB'ler.....	109
Şekil 4.2. İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda Yer Alan ÖYB Sayısı.....	117
Şekil 4.3. İlkokul 4. Sınıf Matematik Dersi Öğretim Programı Kazanımlarında Yer Alan ÖYB Sayısı	128
Şekil 4.4. İlkokul 4. Sınıf Matematik Ders Kitabı'nda Yer Alan ÖYB Sayısı.....	134
Şekil 4.5. İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı Kazanımlarında Yer Alan ÖYB Sayısı	142
Şekil 4.6. İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı'nda Yer Alan ÖYB Sayısı.....	158
Şekil 4.7. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Kazanımlarında Yer Alan ÖYB Sayısı.....	169
Şekil 4.8. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nda Yer Alan ÖYB Sayısı	177

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. 21. Yy. Becerileri Çerçeve Programları	15
Tablo 1.2. AYÇ'nin Sekiz Seviyeli Beceriler Kategorisi	17
Tablo 1.3. Türkiye Mesleki Yeterlikler Çerçevesi Anahtar Yetkinlikleri	19
Tablo 1.4. OECD Beceriler Çerçevesi	20
Tablo 1.5. NRC'nin Üç Kritik Sorusu	21
Tablo 1.6. NRC Beceriler Çerçevesi	21
Tablo 1.7. P21 Beceri Çerçevesinin Temel Bileşenleri	23
Tablo 1.8. P21 Beceri Çerçevesi, Amacı, Kısa Açıklaması ve Ana Sorunları	24
Tablo 1.9. P21-Öğrenme ve Yenilenme Becerileri ve Göstergeleri	26
Tablo 1.10. Yaratıcılık ve Yenilenme Becerilerine İlişkin Açıklamalar	27
Tablo 1.11. Problem Çözme ve Eleştirel Düşünme Becerilerine İlişkin Açıklamalar	28
Tablo 1.12. İletişim ve İşbirliği Becerilerine İlişkin Açıklamalar	29
Tablo 1.13. Bilgi Okuryazarlığı Becerisine İlişkin Açıklamalar	30
Tablo 1.14. Medya Okuryazarlığı Becerisine İlişkin Açıklamalar	31
Tablo 1.15. Bilgi ve İletişim Teknolojileri Becerisine İlişkin Açıklamalar	32
Tablo 1.16. Esneklik ve Uyarlanabilirlik Becerisine İlişkin Açıklamalar	33
Tablo 1.17. Girişimcilik ve Öz Yönelim Becerisine İlişkin Açıklamalar	34
Tablo 1.18. Sosyal ve Kültürlerarası Becerisine İlişkin Açıklamalar	35
Tablo 1.19. Üretkenlik ve Hesap Verebilirlik Becerisine İlişkin Açıklamalar	35
Tablo 1.20. Liderlik ve Sorumluluk Becerisine İlişkin Açıklamalar	36
Tablo 1.21. Program Değerlendirmenin Amaçlarına İlişkin Farklı Görüşler	39
Tablo 1.22. Program Değerlendirmenin Temel İşlevlerine İlişkin Görüşler	40
Tablo 1.23. Program Değerlendirmenin Temel İşlemleri	41
Tablo 1.24. Program Değerlendirmesine İlişkin Yaklaşım ve Modeller	42
Tablo 1.25. Program Değerlendirmesine İlişkin Yaklaşımlar (Bireysel)	43
Tablo 1.26. DAPDEM'in Öğretim Programı Değerlendirme Ölçütleri	47

Tablo 3.1. İhtiyaç Analizinde Yer Alan Katılımcı Gruba Ait Bilgiler I	61
Tablo 3.2. İhtiyaç Analizinde Yer Alan Katılımcı Gruba Ait Bilgiler II	62
Tablo 3.3. Çalışma Evrenine İlişkin Bilgiler	66
Tablo 3.4. Görüşmenin Katılımcı Grubuna İlişkin Bilgiler	68
Tablo 4.1. Paydaşların Önemli Gördükleri P21 Beceri Alanına İlişkin Tema, Kategori, Kod ve Frekans Listesi	83
Tablo 4.2. P21 Becerilerinin Kazandırılmasında Önemli Görülen Derslere İlişkin Tema, Kategori, Kod ve Frekans Listesi	85
Tablo 4.3. P21 Becerilerinin Kazandırılmasında Verimli Hissedilen Derslere İlişkin Tema, Kategori, Kod ve Frekans Listesi	89
Tablo 4.4. Erdemler Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler..	93
Tablo 4.5. Milli Kültürümüz Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler	95
Tablo 4.6. Milli Mücadele ve Atatürk Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler.....	97
Tablo 4.7. Kişisel Gelişim Ünite'sinde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler	99
Tablo 4.8. Sanat Ünite'sinde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler.....	101
Tablo 4.9. Doğa ve Evren Ünite'sinde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler	103
Tablo 4.10. Bilim ve Teknoloji Ünite'sinde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler	105
Tablo 4.11. Sağlık ve Spor Ünite'sinde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler	107
Tablo 4.12. İlkokul 4. Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı Kazanımlarında Yer Alan ÖYB'ler	110
Tablo 4.13. Erdemler Ünitesi'ndeki ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	112
Tablo 4.14. Milli Kültürümüz Ünitesi'ndeki ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri	112
Tablo 4.15. Milli Mücadele ve Atatürk Ünitesi'ndeki ÖYBlerin Frekans ve Yüzde Değerleri	113
Tablo 4.16. Kişisel Gelişim Ünitesi'ndeki ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	114
Tablo 4.17. Sanat Ünitesi'ndeki ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	114

Tablo 4.18. Doğa ve Evren Ünitesi'ndeki ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	115
Tablo 4.19. Bilim ve Teknoloji Ünitesi'ndeki ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	116
Tablo 4.20. Sağlık ve Spor Ünitesi'ndeki ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri	116
Tablo 4.21. İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda Yer Alan ÖYB Sayısı.....	117
Tablo 4.22. İlkokul 4. Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türkçe Ders Kitabının ÖYB Bağlamında Programın 4 Temel Ögesi ile DAPDEM/Program Analizi Açısından Genel Karşılaştırması.....	119
Tablo 4.23. 1. Ünite'de Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler.....	123
Tablo 4.24. 2. Ünite'de Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler.....	123
Tablo 4.25. 3. Ünite'de Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler.....	124
Tablo 4.26. 4. Ünite'de Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler.....	125
Tablo 4.27. 5. Ünite'de Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler.....	126
Tablo 4.28. 6. Ünite'de Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler.....	127
Tablo 4.29. İlkokul 4. Sınıf Matematik Öğretim Programı Kazanımlarında Yer Alan ÖYB Sayısı.....	128
Tablo 4.30. 1. Ünite'de Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	129
Tablo 4.31. 2. Ünite'deki ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	130
Tablo 4.32. 3. Ünite'deki ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	131
Tablo 4.33. 4. Ünite'deki ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	131
Tablo 4.34. 5. Ünite'deki ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	132
Tablo 4.35. 6. Ünite'deki ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	133
Tablo 4.36. İlkokul 4. Sınıf Matematik Ders Kitabı'nda Yer Alan ÖYB Sayısı.....	134
Tablo 4.37. İlkokul 4. Sınıf Matematik Dersi Öğretim Programı ve Matematik Ders Kitabının ÖYB'ler Bağlamında Programın 4 Temel Ögesi ile DAPDEM/Program Analizi Açısından Genel Karşılaştırması.....	135
Tablo 4.38. Yer Kabuğu ve Dünya'mızın Hareketleri Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler.....	138
Tablo 4.39. Besinlerimiz Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler.....	138
Tablo 4.40. Kuvvetin Etkileri Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler.....	139

Tablo 4.41. Maddenin Özellikleri Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler.....	140
Tablo 4.42. Aydınlatma ve Ses Teknolojileri Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler	140
Tablo 4.43 İnsan ve Çevre Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler	141
Tablo 4.44 Basit Elektrik Devreleri Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler.....	141
Tablo 4.45. İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı Kazanımlarında Yer Alan ÖYB Sayısı	143
Tablo 4.46. Yer Kabuğu ve Dünya'mızın Hareketleri Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri	145
Tablo 4.47. Besinler ve Özellikleri Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri	147
Tablo 4.48. Kuvvetin Cisimler Üzerindeki Etkisi Ünite'sinde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri	149
Tablo 4.49. Maddeyi Tanıyalım Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri	151
Tablo 4.50. Aydınlatma ve Ses Teknolojileri Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	153
Tablo 4.51. İnsan ve Çevre Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri	155
Tablo 4.52. Basit Elektrik Devreleri Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri	157
Tablo 4.53. İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı'nda Yer Alan ÖYB Sayısı	159
Tablo 4.54. İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı ve Fen Bilimleri Ders Kitabının ÖYB'ler Bağlamında Programın 4 Temel Ögesi ile DAPDEM/Program Analizi Açısından Genel Karşılaştırması.....	161
Tablo 4.55. Herkesin Bir Kimliği Var Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler.....	165
Tablo 4.56. Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler.....	165
Tablo 4.57. Yaşadığımız Yer Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler	166

Tablo 4.58. İyi ki Var Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler	166
Tablo 4.59. Üretimden Tüketime Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler	167
Tablo 4.60. İnsanlar ve Yönetim Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler.....	167
Tablo 4.61. Uzaktaki Arkadaşım Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlara İlişkili ÖYB'ler.....	168
Tablo 4.62. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Kazanımlarında Yer Alan ÖYB Sayısı.....	170
Tablo 4.63. Herkesin Bir Kimliği Var Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	172
Tablo 4.64. Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	173
Tablo 4.65. Yaşadığımız Yer Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri	173
Tablo 4.66. İyi ki Var Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	174
Tablo 4.67. Üretimden Tüketime Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	175
Tablo 4.68. İnsanlar ve Yönetim Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	176
Tablo 4.69. Uzaktaki Arkadaşım Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	176
Tablo 4.70. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nda Yer Alan ÖYB Sayısı.....	178
Tablo 4.71. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Sosyal Bilgiler Ders Kitabının ÖYB Bağlamında Programın 4 Temel Ögesi ile DAPDEM/Program Analizi Açısından Genel Karşılaştırmalı Sonucu	179
Tablo 4.72. Sanat Ünitesi Kazanımlarında Yer Alan ÖYB'ler ile Kazanımlarda Vurgulanan ÖYB'ler.....	187
Tablo 4.73. Sanat Ünitesi İçeriğinde Yer Alan ÖYB'ler ile İçerik Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler.....	192
Tablo 4.74. Sanat Ünitesi Süreç Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler.....	197
Tablo 4.75. Sanat Ünitesi Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Yer Alan ÖYB'ler ile Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler	204
Tablo 4.76. Sanat Ünitesi'nin Genel İşleyişi.....	218

Tablo 4.77. Sanat Ünitesi'nin ÖYB Bağlamında Doküman Analizleri ile Gözlem Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi	223
Tablo 4.78. 4. Ünite'deki Kazanımlarda Yer Alan ÖYB'ler ile Kazanımlarda Vurgulanan ÖYB'ler	227
Tablo 4.79. 4. Ünite İçerik Boyutunda Yer Alan ÖYB'ler ile İçerik Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler	232
Tablo 4.80. 4. Ünite Süreç Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler	238
Tablo 4.81. 4. Ünite'de Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Yer Alan ÖYB'ler ile Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler	242
Tablo 4.82. 4. Ünitenin Genel İşleyişi	258
Tablo 4.83. 4. Ünitenin ÖYB Bağlamında Doküman Analizleri ile Gözlem Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi.....	263
Tablo 4.84. Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım Ünitesi Kazanımlarında Yer Alan ÖYB'ler ile Kazanımlarda Vurgulanan ÖYB'ler	269
Tablo 4.85. Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'ler ile İçerik Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler.....	273
Tablo 4.86. Maddenin Özellikleri/ Maddeyi Tanıyalım Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans Değerleri (Gözlem Yapılan Ders Kitabı)	275
Tablo 4.87. Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım Ünitesi'nin Süreç Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler	283
Tablo 4.88. Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım Ünitesi Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Yer Alan ÖYB'ler ile Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler	290
Tablo 4.89. Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım Ünitesi'nin Genel İşleyişi	304
Tablo 4.90. İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Maddenin Özellikleri Ünitesi'nin ÖYB Bağlamında Doküman Analizleri ile Gözlem Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi.	310
Tablo 4.91. İyi ki Var Ünitesi Kazanımlarda Yer Alan ÖYB'ler ile Kazanımlarda Vurgulanan ÖYB'ler	316
Tablo 4.92. İyi ki Var Ünitesi İçerik Yer Alan ÖYB'ler ile İçerik Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler	319
Tablo 4.93. İyi ki Var Ünitesi'nin Süreç Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler	322
Tablo 4.94. İyi ki Var Ünitesi Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Yer Alan ÖYB'ler ile Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler	329
Tablo 4.95. İyi ki Var Ünitesi'nin Genel İşleyişi.....	339

Tablo 4.96. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler İyi ki Var Ünitesi'nin ÖYB Bağlamında Doküman Analizleri ile Gözlem Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi	344
Tablo 4.97. İlkokul 4. Sınıf Türkçe (Sanat Ünitesi), Matematik (4. Ünite) , Fen Bilimleri (Maddenin Özellikleri Ünitesi) ve Sosyal Bilgiler (İyi ki Var Ünitesi) Dersleri Öğretim Programlarının Genel Analizi	349
Tablo 4.98. İlkokul 4. Sınıf Türkçe (Sanat Ünitesi), Matematik (4. Ünite) , Fen Bilimleri (Maddenin Özellikleri Ünitesi) ve Sosyal Bilgiler (İyi ki Var Ünitesi) Dersleri Ders Kitaplarının Genel Analizi	350
Tablo 4.99. Gözlem Yapılan İlkokul 4. Sınıf Öğretmenine İlişkin Genel Analizler.....	352
Tablo 4.100. Gözlem Yapılan Okul ve Sınıfın Analizi	356
Tablo 4.101. Gözlem Yapılan İlkokul 4.Sınıf Öğrencilerin Analizi	357
Tablo 4.102. 4. Sınıf Öğretmenlerinin 4. Sınıf Öğretim Programlarını P21-ÖYB Bağlamında (Giriş-Bağlam Boyutu) Değerlendirmelerine İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları	359
Tablo 4.103. 4. Sınıf Öğretmenlerinin 4. Sınıf Öğretim Programlarını P21-ÖYB Bağlamında (Hedef-Kazanım Boyutu) Değerlendirmelerine İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları	365
Tablo 4.104. 4. Sınıf Öğretmenlerinin 4. Sınıf Öğretim Programlarını P21-ÖYB Bağlamında (İçerik Boyutu) Değerlendirmelerine İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	372
Tablo 4.105. 4. Sınıf Öğretmenlerinin 4. Sınıf Öğretim Programlarını P21-ÖYB Bağlamında (Öğrenme-Öğretme Süreci Boyutu) Değerlendirmelerine İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları	380
Tablo 4.106. 4. Sınıf Öğretmenlerinin 4. Sınıf Öğretim Programlarını P21-ÖYB Bağlamında (Ölçme-Değerlendirme Boyutunda) Değerlendirmelerine İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları	390

RESİMLER DİZİNİ

Resim 4.1. Yokuş İsimli Şiir	188
Resim 4.2. Yokuş İsimli Metne Ait Etkinlikler.....	189
Resim 4.3. Aşık Veysel: Uzun İnce Bir Yol İsimli Metne Ait Etkinlikler.....	190
Resim 4.4. Aşık Veysel: Uzun İnce Bir Yol İsimli Dinleme Metni (Sosyal Medya)	193
Resim 4.5. Aşık Veysel: Uzun İnce Bir Yol İsimli Dinleme Metni (Ders Kitabı).....	194
Resim 4.6. Mozart'ın Yaşamından İsimli Serbest Okuma Metni.....	195
Resim 4.7. Harita Boyama Etkinliği (Sınıf İçi ve Sınıf Dışı Serbest Okuma, Yazma, Konuşma ve Dinleme Çalışması) Örneği.....	200
Resim 4.8. Harita Boyama Etkinliği (Ben.....Okuyorum ve Boyuyorum Etkinliği)	201
Resim 4.9. “12 Mart İstiklal Marşı'nın Kabulü” Haftasına İlişkin Fotoğraflar	202
Resim 4.10. “18 Mart Çanakkale Zaferi ve Şehitleri Anma Günü” Haftasına İlişkin Fotoğraflar.....	202
Resim 4.11. Padişahın Ebrusu İsimli Metinde Yer Alan Akran Değerlendirme Etkinliği..	208
Resim 4.12. Öğretmen Tarafından Hazırlanan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örneği	209
Resim 4.13. Yardımcı Kaynak ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örneği	211
Resim 4.14. Öğrenci Çalışma Kitabı ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örnekleri	212
Resim 4.15. Kazanım Değerlendirme Sınavı ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örnekleri	214
Resim 4.16. Yazılı ve Sözlü Sınavlar ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örnekleri	215
Resim 4.17. Ölçme-Değerlendirme Faaliyetlerinde Olmadığı Halde Ölçme Değerlendirme Faaliyetlerinde Ekstra Vurgu Yapılan ÖYB'lere İlişkin Örnek Sorular (Yardımcı Kaynaklar).....	216
Resim 4.18. Etkinliklerin Çeşitlendirilmesine İlişkin Örnek	219
Resim 4.19. Kazanımda Olduğu Halde Kazanımla Vurgulanmayan/Vurgulanamayan ÖYB'lere Örnek.....	229
Resim 4.20. Kazanımda Olup Öğretmen Tarafından Vurgulan ÖYB'lere Örnekler	230
Resim 4.21. İçerikte Olmayıp Öğretmen Tarafından Vurgulan ÖYB Becerilerine Örnek	234

Resim 4.22. İçerikte Olmayıp Öğretmen Tarafından Vurgulan ÖYB Becerilerine Örnek.	235
Resim 4.23. İçerikte Olup Öğretmen Tarafından Vurgulanmayan/Yeterince Vurgulanmayan ÖYB'lere Örnek.....	236
Resim 4.24. Sayılar ve İşlemler Öğrenme Alanı İçerisinde Yer Alan Kesirler ve Zaman Ölçümü Konularına İlişkin Sınıf İçi Etkinlik Örnekleri	240
Resim 4.25. Etkinlikler Konu Başlığı Altında Yer Alan Konu Sonu Değerlendirme Çalışması Örneği	246
Resim 4.26. Öğretmenin Sınıf İçi Uyguladığı Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örnekleri	248
Resim 4.27. Yardımcı Kaynak ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örneği.....	250
Resim 4.28. Öğrenci Çalışma Kitabı ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örnekleri	251
Resim 4.29.(Kazanım Değerlendirme Sınavı ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örnekleri.....	253
Resim 4.30. Yazılı ve Sözlü Sınavlar ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örnekleri	254
Resim 4.31. Ölçme-Değerlendirme Faaliyetlerinde Olmadığı Halde Ölçme Değerlendirme Faaliyetlerinde Ekstra Vurgu Yapılan ÖYB'lere İlişkin Örnek Sorular (Yardımcı Kaynaklar)	256
Resim 4.32. Etkinliklerin Çeşitlendirilmesine İlişkin Örnek Fotoğraf	259
Resim 4.33. Kazanımda Olup Öğretmen Tarafından Vurgulanan ÖYB'lere Örnek	271
Resim 4.34. İçerikte Olup Öğretmen Tarafından Yeterince Vurgulanmadığı Düşünülen ÖYB'lere Örnek.....	278
Resim 4.35. İçerikte Olmayıp Öğretmen Tarafından Vurgulanan ÖYB'lere Örnek	280
Resim 4.36. İçerikte Olmayıp Öğretmen Tarafından Vurgulanan ÖYB'lere Örnek	281
Resim 4.37. Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım Ünitesi Madde ve Doğası Konu Alanı İçerisinde Yer Alan Sınıf İçi Etkinlik Örnekleri.....	286
Resim 4.38. Özetleyelim Konu Başlığına İlişkin Resim.....	292
Resim 4.39. Birinci Bölüm Değerlendirme Soruları.....	294
Resim 4.40. Öğretmenin Sınıf İçi Uyguladığı Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örnekleri	296
Resim 4.41. Yardımcı Kaynak ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örneği.....	298
Resim 4.42. Öğrenci Çalışma Kitabı ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örnekleri	299

Resim 4.43. Kazanım Değerlendirme Sınavı ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örnekleri	301
Resim 4.44. Yazılı ve Sözlü Sınavlar ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örnekleri	302
Resim 4.45. Etkinliklerin Çeşitlendirilmesine İlişkin Örnek Fotoğraflar	306
Resim 4.46. Kazanımda Olup Öğretmen Tarafından Vurgulan ÖYB'lere Örnek	317
Resim 4.47. İçerikte Olup Öğretmen Tarafından Vurgulanmayan/Yeterince Vurgulanmayan ÖYB'lere Örnek	320
Resim 4.48. İyi ki Var Ünitesi İçerisinde Yer Alan Sınıf İçi Etkinlik Örnekleri	326
Resim 4.49. İyi ki Var Ünitesi İçerisinde Yer Alan Sınıf İçi Etkinlik Örnekleri	327
Resim 4.50. Yapınız Konu Başlığı Altında Yer Alan Çalışması Örneği	332
Resim 4.51. Yardımcı Kaynak ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örneği	334
Resim 4.52. Öğrenci Çalışma Kitabı ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örnekleri	335
Resim 4.53. Kazanım Değerlendirme Sınavı ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örnekleri	337
Resim 4.54. Yazılı ve Sözlü Sınavlar ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örnekleri	338

EKLER DİZİNİ

Ek 1. İhtiyaç Analizi Kapsamında Paydaş (İlkokul 4. Sınıf Öğretmeni) Görüşlerine İlişkin Sorular	469
Ek 2. Doküman Analizinde (İlkokul 4. Sınıf Öğretim Programları) Temel Alınacak Ölçütler Listesi	470
Ek 3. Gözlem Sürecine İlişkin İhtiyaç Analizi Soruları	472
Ek 4. Gözlem Formu	473
Ek 5. Kontrol Listesi.....	478
Ek 6. Görüşme Soruları-1	481
Ek 7. Araştırma İzni (Aydın İl Millî Eğitim Müdürlüğü)	482
Ek 8. Araştırma İzni-Valilik Oluru.....	483
Ek 9. Etik Kurul Raporu	484

KISALTMALAR DİZİNİ

AACU	: Association of American Colleges&Universities
AB	: Avrupa Birliği
AB-BÇ	: Avrupa Birliği Beceriler Çerçevesi
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AFA	: Açımlayıcı Faktör Analizi
ALES	: Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı
AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
ATCS	: Assesment and Teaching of 21st Century Skills Framework
AYÇ	: Avrupa Yeterlikler Çerçevesi
BÇ	: Beceriler Çerçevesi
BDÖP	: Biyoloji Dersi Öğretim Programı
BİT	: Bilgi İletişim Teknolojileri
BMTB	: Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri
DAPDEM	: Demirel'in Analitik Program Değerlendirme Modeli
DFA	: Doğrulayıcı Faktör Analizi
DGS	: Dikey Geçiş Sınavı
EBA	: Eğitim Bilişim Ağı
FATİH	: Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi
FBDÖP	: Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı
FMGU	: Fen, Mühendislik ve Girişimcilik Uygulamaları
ISTE	: International Society for Technology in Education
KPSS	: Kamu Personel Seçme Sınavı
LYS	: Lisans Yerleştirme Sınavı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MTÖP	: Matematik Dersi Öğretim Programı
MYK	: Mesleki Yeterlik Kurumu

NCREL	: The North Central Region Educational
NRC	: The American National Research Council
OECD	: Organisation for Economic Co-Operation and Development
ÖBA	: Öğretmen Bilişim Ağı
ÖYB	: Öğrenme ve Yenilenme Becerileri
P21	: Partnership for 21st Century Learning
SBDK	: Sosyal Bilgiler Ders Kitabı
SBDÖP	: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı
SED	: Sosyal ve Ekonomik Düzey
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TDÖP	: Türkçe Dersi Öğretim Programı
TTKB	: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
TÜSİAD	: Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği
TYÇ	: Türkiye Yeterlikler Çerçevesi
TYYÇ	: Türkiye Yükseköğretim Yeterlikler Çerçevesi
YBÖ	: Yaşam Boyu Öğrenme
YMB	: Yaşam ve Meslek Becerileri
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu
YY	: Yüzyıl

GİRİŞ

İnsanoğlu varoluşundan itibaren; avcılık toplayıcılık kültüründen tarım dönemine, tarım döneminden sanayi devrimine, sanayi devriminden bilgi çağına, bilgi çağından teknoloji çağına değin her dönem içinde sürekli bir bilgi ve beceri aktarımıyla hayatını sürdürmüştür. Geline son aşamada bilgi üretimi ve paylaşımı, bilgi üretim ve paylaşım hızı ve sınırı neredeyse kalkmış insanoğlunun beklentileri, hayalleri, eğitimi, meslek tercihleri ve günlük rutinleri bu gelişim safhalarına bağlı olarak değişmiştir (Dilekçi ve Karatay, 2021).

Bütün bu dönemler içinde bilgi tek başına yeterli olmazken insanoğlundan bilginin aktarımı ve uygulanması noktasında hep bir beceri ve yetkinlik beklentisi oluşmuştur. 21. yy. dünyasında da toplumun, eğitimin, iş hayatının vb. beklentileri daha da çeşitlenerek çok yönlü bir boyut haline gelmiştir. Geleneksel yapı ve anlayış ile devam eden kurumlar gibi eğitim kurumları da felsefesini güncelleyebilmek, toplum, birey ve konu alanlarının ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına paradigmasını değiştirerek ulaşmak istediği hedeflere beceri alanlarını da eklemiştir.

“Okul hayatın kendisidir.” anlayışının benimsendiği 2020’li yılların eğitim sisteminde eğitim kurumları, iş hayatı, toplumun beklentileri, bireylerin ihtiyaçları ve gelişen günümüz koşulları doğrultusunda kendisini yenileme ihtiyacı hissetmiştir. Son 20 yılda eğitim sistemimizin geçirdiği evreler ve revizeler düşünüldüğünde köklü değişikliklere gidilmiş programlara değerler, beceri ve yetkinlikler eklenmiştir. Öğretim programları incelendiğinde (2017 Taslak Öğretim programları) 2018-2019 öğretim programlarından itibaren 21. yy. beceri çerçeveleri dikkate alınarak öğretim programlarının TYÇ, öğrenme alanları, temel beceriler vb. kapsamında beceri ve yetkinlik alanlarıyla temellendirilmeye çalışıldığı tespit edilmiştir.

Değişen dünya koşullarıyla baş edebilmek ve kendini yenilemek için bireysel hangi becerileri edinmeli, bu beceriler nasıl belirlenmeli, belirlenen beceriler programlar vasıtasıyla nasıl aktarılmalı, aktarıldığı ve kazanıldığı düşünülen bu beceriler nasıl ölçülmelidir noktasında kendini sürekli revize eden öğretim programları ve 21. yy. becerileri akla gelmektedir. 21. yy. becerileri her ne kadar 2000’li yılların başında gündeme gelmiş olmasına rağmen 2020’li yıllarda hala önemini ve güncelliğini korumaktadır. 2015 yılına ait 21. yy. becerileri ile 2020 yılına ait 21. yy. becerileri karşılaştırıldığında beceri sıralamalarının değiştiği, bazı beceri alanlarının tamamen değiştirilerek revize edildiği aşikârdır.

21. yy.de ortaya çıkan bu beceri sınıflamaları ve beceri alanlarının 2020’li yıllarda daha da önem kazandığı söylenebilir. Bu becerilerin kazandırılması da programlar vasıtasıyla

bilinçli, planlı ve istendik mahiyette olması planlandığı için öğretim programları vasıtasıyla yapılmasını beklemek olağandır. Programın öğeleri doğrultusunda öğretim programlarına yerleştirilen beceriler çeşitli platformlarda da yoğun olarak dile getirilmektedir.

2016-2017 Yenilenen Taslak Öğretim Programları, 2017-2018 Öğretim Programları, MEB Genel Esasları, Hükümet Eylem Planları, TYÇ (Türkiye Yeterlikler Çerçevesi), TYYÇ (Türkiye Yükseköğretim Yeterlikler Çerçevesi), AYÇ (Avrupa Yeterlikler Çerçevesi), MEB Kalite Çerçevesi, Deneyap Atölyeleri, Öğretmen Yetiştirme İstihdam ve Mesleki Gelişim Politikaları, 20. MEB Şuara Kararları, Üniversite Öğretim Programları ve 2023 Vizyonu gibi birçok kurum, kuruluş ve platformda 21. yy. becerilerinin ifade edildiği ve vurgulandığı görülmüştür. P21 çerçevesinin en çok kabul gören ve kullanılan 21. yy. becerisi çerçevelerinin başında gelmesi, ilkokul programlarının temel dersler açısından bir bütün olarak bir model bağlamında özellikle DAPDEM bağlamında değerlendirilmemiş olması, öğretmenlerin beceri eğitimi, beceri öğretimi ve becerilerin değerlendirilmesinde nasıl bir durum sergileneceğine ilişkin bir yaklaşımının olmadığı düşünülmesi araştırmacıyı bu çalışmaya yapmaya teşvik etmiştir. Bu çalışma ile 2017-2018 eğitim öğretim yılında uygulamaya konulan ve öğretim programlarında yer alan 21 yy. becerilerine ilişkin teori ve uygulama sürecinin işlevselliğinin değerlendirilmesi amaçlanırken; 2024-2025 yılında beceri temelli dizayn edilecek yeni öğretim programlarının beceri eğitimi konusunda uygulamada yaşanabilecek sorunlara farkındalık oluşturacağı düşünülmektedir.

Problem Durumu

OECD'nin yapmış olduğu bir araştırmada önümüzdeki 30 yıl içinde birçok mesleğin kaybolacağı ve yerine onlarca yeni meslek doğacağı ifade edilmektedir. Otuz yıl sonrası demek, 2023 yılında ilköğretimde öğrenim görüp çağın gereklerine uygun eğitim almayan bir bireyin 30 yıl sonra işsizler ordusuna bir nefer olarak katılması anlamına gelmektedir. Otuz yıl sonra insan işgücünün makineleşme ve yapay zekaya bağlı olarak yerini robot ve teknolojik araç gereçlere bırakacağı varsayıldığında ve bunun üzerine dünya nüfusunun şu anki nüfusunun en az iki katına çıkacağı düşünüldüğünde gelecekte birçok bireyin işsiz, çalıştığı işten mutlu olmayan, istediği işi yapmayan birer birey olmaya hazır olacağı düşünülmektedir. Bu sebeple ülkeler gelecek planlaması yaparken uzak ve yakın hedeflerini belirleme sürecinde geçmişten ders alarak mevcut sistemi değerlendirip ona göre plan yapmaktadır. Bu amaçla 21. yy. Türkiye'sine uygun bireyler yetiştirmek için öncelikle çağın gereksinimlerinin, ihtiyaçlarının, toplumdan ve bireylerden beklentilerinin neler olduğunun

tespiti ile başlanmalıdır. Türkiye’de 2005 yılında değişen eğitim paradigmasıyla birlikte eğitim felsefesi ve eğitim yaklaşımı değişmiş öğretmen merkezli bir eğitimden öğrenci merkezli bir eğitime geçilmiştir. Süreçte 2013-2014, 2017-2018 yıllarında programlar revize edilerek yeniden düzenlenmiştir. 2017-2018 yılında uygulamaya konulan öğretim programları incelendiğinde ise her bir dersin yapısında özellikle TYÇ’yi görmek, üniversite programlarının TYYÇ ve AYÇ bağlamında dizayn edildiği ve bunlara ilişkin programlara dersler konulduğunu görmek mümkündür. Programa yerleştirilen TYÇ, öğrenme alanları, temel beceriler, değerler, yetkinlikler aracılığıyla daha nitelikli, girişken, girdiği ortama uyum sağlayabilen, işbirliği içinde çalışabilen vb. bireyler yetiştirilmek istenmektedir. Ancak becerilerin, yetkinliklerin veya değerlerin sadece teoride programa yerleştirilmesi, programların beceri temelli hazırlanması veya programların yapı taşlarının (programın 4 ögesi) becerilerle donatılması uygulamada yetersiz kalabilir. Beceri temelli donatılan programların işlerliği, eksikliği, faydası veya etkisi hakkında karar verebilmek için kapsamlı değerlendirmeler yapmak gerekmektedir. Program değerlendirme çalışmaları program ve eğitim paydaşları hakkında, öğrencilerin öğrenme düzeyi, beceri düzeyleri vb. alanlarda bir yargıda bulunabilmek, topluma, uzmanlara veya programı uygulayan ve geliştirenlere dönütler verebilmek ve programın devamlılığı için yargıda bulunabilmek amacıyla iç ve dış değerlendirmeciler tarafından yapılmaktadır. Bu anlamda kapsamlı yapılan program değerlendirme çalışmaları programının sürekliliğinin sağlanması açısından önemli veri kaynağı niteliğindedir.

Önemli bir diğer husus da programların istenilen başarıya ulaşabilmesi için kazandırılması istenilen bilgi, beceri ve yetkinliklerin ilköğretimden yükseköğretime dek kademeli bir şekilde süreklilik göstermesidir. Bu amaçla bireylerin öğrenme ve yaşam becerilerinin temelinin atıldığı, hayatla gerçek anlamda yüzleştikleri eğitim kademesi olan ilkokul 4. sınıf programlarının (4 temel ders bağlamında) 21. yüzyıl becerileri bağlamında kapsamlı bir model olarak nitelendirilen DAPDEM modeli temel alınarak değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Bu araştırmadaki problem cümlesi: “İlkokul 4. sınıf öğretim programlarındaki (Türkçe, matematik, fen bilimleri, sosyal bilgiler) P21-ÖYB becerilerinin öğrenme-öğretme sürecindeki yeri ve uygulamadaki etkililiği, bağlam/kazanım/içerik/öğrenme-öğretme/ölçme değerlendirme süreci boyutlarında DAPDEM temelinde nasıl değerlendirilmektedir?” şeklinde belirtilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı 2016-2017 eğitim öğretim yılında kabul edilen ve 2017-2018 yılında kademeli olarak uygulamaya konulan İlkokul 4. sınıf öğretim programlarında yer alan 4 temel (Türkçe, matematik, fen bilimleri ve sosyal bilgiler dersleri) dersin 21. yy. (P21/ÖYB) becerileri açısından Demirel'in Analitik Program Değerlendirme Modeline (DAPDEM) göre değerlendirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

İhtiyaç analizi kapsamında;

1. 21. yy. becerileri, eğitimle ilgili resmi kaynaklarda nasıl yer almaktadır?
2. İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin öğretim programlarında 21. yy. becerilerinin kazandırılmasına ilişkin görüşleri nasıldır?

Doküman incelemesi kapsamında;

3. İlkokul 4. sınıf türkçe, matematik, sosyal bilgiler ve fen bilimleri dersleri öğretim programları ile ilkökul 4. sınıf Türkçe, matematik, sosyal bilgiler ve fen bilimleri dersleri ders kitaplarında yer alan ÖYB'ler nelerdir?

Saha gözlemi aracılığıyla yapılan öğrenme-öğretme süreci aşamasında;

4. ÖYB becerileri ilkökul 4. sınıf Türkçe, matematik, fen bilimleri ve sosyal bilgiler derslerinin öğrenme-öğretme sürecinde nasıl gerçekleştirilmektedir?

Kontrol listesi kapsamında;

5. İlkokul 4. sınıf öğretmenleri 4 temel dersi DAPDEM modeli ölçütleri kapsamında ve P21-ÖYB bağlamında görüşleri ne düzeydedir?

Araştırmanın son aşamasında paydaş görüşleri kapsamında;

6. İlkokul 4. sınıf öğretmenleri 4 temel dersi DAPDEM modeli ölçütleri kapsamında ve P21-ÖYB bağlamında nasıl değerlendirmektedir?
7. İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin, ÖYB'leri geliştirici bir programa ilişkin görüş ve önerileri nasıldır?

Araştırmanın Önemi

Bu çalışmada ilkökul 4. sınıf öğretim programları (Türkçe, matematik, fen bilimleri ve sosyal bilgiler dersleri) P21 Çerçevesi kapsamında (ÖYB Bağlamında) DAPDEM modeli kullanılarak değerlendirilmiştir. İlkokul 4. sınıf öğretim programlarının mihver ders olarak nitelendirilen 4 temel dersin P21-ÖYB'leri kazandırmada güçlü ve zayıf yanlarının belirlenerek bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirmenin alana katkı sağlayacağına

inanılmaktadır. Bu tür çalışmaların aynı zamanda mevcut ve gelecekteki öğrencilerin ÖYB'lerinin neler olduğunu tespit ve güçlendirilmesi gereken alt beceri alanlarının belirlenmesine yönelik değerlendirme aracı olarak da kullanılabileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışma ilköğretim sınıf öğretmenlerinin ÖYB'lere ilişkin farkındalık kazanması ve öğrenme-öğretme sürecinin kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesinde yer almaları açısından önemli görülmektedir.

Yönetici, öğretmen, öğretmen adayı, öğrenci, program gibi unsurların çağın beceri sınıflamalarına göre uygunluğunu, 21. yy. beceri algıları, tutumları, görüş ve inançlarına yönelik birçok değerlendirme ve bu değerlendirme araçlarına ilişkin 21. yy. beceri çerçeveleri veri toplama aracı veya ölçüt olarak kullanılmaktadır. Eğitim bilimleri ve 21. yy. becerilerine ilişkin alanyazın incelendiğinde öğretmen adaylarına yönelik (Ablak, 2020; Alkoç, 2020; Arslan, 2020; Atakişi, 2019; Aydemir, Karalı ve Coşanay, 2020; Aydın, 2019; Aygün, Atalay, Kılıç ve Yaşar, 2016; Bakar, 2020; Başar, 2018; Bozkurt, 2020; Çiftçi, 2020; Çolak, 2019; Dağhan, Kibar, Çetin, Telli, ve Akkoyunlu, 2017; Erdoğan, 2019; Erten, 2020; Erdoğan ve Cevat, 2020; Erdoğan, Murat ve Mehmet, 2020; Eğmir ve Erdem, 2021; Geçgel, Fatih, Vatansever ve Çalık, 2020; Gökbulut, 2020; Gömleksiz, Sinan ve Doğan, 2019; Güleriyüz, 2020; Günüş, Odabaşı ve Abdullah, 2013; Gürbüzürk ve Koç, 2012; İpekşen, 2019; Kan ve Murat, 2018; Karalı ve Aydemir, 2020; Karatepe, 2021; Kaya, 2020; Korucu ve Ünüvar, 2020; Kozikoğlu ve Altunova, 2018; Kozluk, 2021; Murat, 2018; Orhan Göksün, 2016; Özyurt, 2020; Peker ve Ay, 2019; Saçmalioğlu, 2019; Selçuk, 2020; Tanın, 2021; Varki, 2020), öğretmenlere yönelik (Ak Gördük, 2021; Cemaloğlu, Arslangilay ve Üstündağ, 2019; Çelebi ve Sevinç, 2019; Çolak, 2018; Demir, 2020; Ekşioğlu, 2021; Eğmir ve Çengelci, 2020; Fidan, Debbag ve Çukurbasi, 2020; Girgin, 2020; Gürültü, Aslan ve Bülent, 2019; Hamlı, Hamlı ve Taneri, 2020; İncik, 2020; Kağıthane Akın, 2022; Keskin ve Yazar, 2015; Korkmaz, 2019; Kozikoğlu ve Özcanlı, 2020; Özdemir, 2021; Uyar ve Çiçek, 2021; Yaşar, 2021; Yeni, 2018; Yeni ve Can, 2022), eğitim yöneticilerine yönelik (Ceylan, 2019; Çoban, Bozkurt ve Adnan, 2019; Elekoğlu ve Demirdağ, 2020; Güçlü ve Kuuk, 2019; Yılmaz, 2021), ilköğretim öğrencilerine yönelik (Bircan, 2020; Karademir, 2020; Murat, 2018), öğrenci, öğretmen ve eğitim ortamına yönelik (Çiftçi, Yayla ve Sağlam, 2021), Türkçe öğretimi, Türkçe dersi öğretim programı, Türkçe dersi öğrenci çalışma kitabına yönelik (Altunkaya ve Çelik, 2021; Barası ve Erdamar, 2021; Boyacı ve Özer, 2019; Dilekçi ve Karatay, 2021; Gültekin, 2019; Kayhan, Altun ve Gürol, 2019; Kurudayıoğlu ve Soysal, 2019; Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010; Mazhar, 2018; Uluyol ve Eryılmaz, 2015; Üzümcü ve Erdal, 2018; Yalçın,

2018; Yeniay ve Üsküplü, 2019), fen bilimleri dersi, fen öğretimi, fen eğitime yönelik (Atalay, 2016; Atalay, Anagün ve Kumtepe, 2016; Aydın Ceran, 2021; Çakıcı ve Yakışan, 2020; Ecevit ve Kaptan, 2019; Kalemkuş, 2021; Karamustafaoğlu, 2018), Türk dili ve edebiyatı öğretim programına yönelik (Gelişli ve Doğan, 2020; Sarıtaş, 2019), sosyal bilgiler dersi öğretim programına yönelik (Ari ve Çalışoğlu, 2021), matematik dersi öğretim programına yönelik (Yorulmaz, Çekirdekçi ve Halil, 2021) çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde eğitim bilimleri alanında ve farklı 21. yy. çerçeveleri kapsamında çok sayıda çalışmaya rastlansa da;

- ✓ İlkokul programlarını bir bütün olarak 21. yy. becerileri çerçevesinde değerlendiren herhangi bir çalışmanın olmaması,
- ✓ Yapılan değerlendirme çalışmalarının sadece bir ders ile sınırlı kalmasının yanı sıra modele dayalı kapsamlı değerlendirmelerin çok az sayıda yapılması,
- ✓ 21. yy. becerilerinin hem bir çerçeve ile (P21 Çerçevesi) hem de bir program değerlendirme (DAPDEM) modeliyle değerlendirilmeye rastlanmaması,
- ✓ Programlar değerlendirilirken sürecin işe koşulmaması gibi nedenlerin bu çalışmayı önemli kıldığı düşünülmektedir.
- ✓ Ayrıca programlarda 21. yy. becerilerinin sadece tanımlanmış olması, bu becerilerin nasıl ve ne şekilde kazandırılacağına dair herhangi bir açıklamanın olmaması, 21. yy. amaçlarını içeren, 21. yy. becerilerinin öğretilmesini gerektiren hedeflerin değerlendirmelerinin nasıl olacağı ve öğrencilerde yaşanan gelişmelerin nasıl takip edileceğinin bilinmemesi, sadece programda yer alan beceri ve yetkinliklerin uygulamaya konulup konulmadığı, kazanılıp kazanılmadığı ya da değerlendirme noktasında sadece bir noktaya odaklanarak değerlendirilmesi, 21. yy. becerilerinin öğretimi noktasında bir çerçevenin olmaması, öğretmenlerin öğrencileri bu beceriler üzerinden nasıl değerlendirileceklerine ilişkin belirsizlikler yaşaması bu çalışmanın önemini arttırmaktadır. Bu bağlamda çalışma, ilköğretim 4. sınıf öğretim programlarının 21. yy. becerileri açısından DAPDEM temelinde değerlendirildiği alanda yapılan ilk çalışma olmaya aday olması açısından önemli görülmektedir.

Sınırlılıklar

Bu çalışma;

- ✓ Aydın/Efeler İlçesi 2022-2023 ve 2023-2024 eğitim öğretim yılları,
- ✓ İlkokul 4. sınıf öğretmenleri,
- ✓ İlkokul 4. sınıf öğretim programında yer alan Türkçe, matematik, sosyal bilgiler ve fen bilimleri dersleri,
- ✓ Program değerlendirme modelleri açısından DAPDEM,
- ✓ 21. yy. becerileri açısından P21-ÖYB becerileri ile sınırlandırılmıştır.

Varsayımlar

- ✓ İlkokul 4. sınıf öğretmenleri görüşme soruları ile kontrol listesi maddelerini samimi, içtenlikle ve gerçek düşüncelerini yansıtacak şekilde cevapladıkları varsayılmıştır.
- ✓ Görüşme, gözlem ve kontrol listesi sorularının ilkokul 4. sınıf öğretim programlarını DAPDEM ölçütleri ve P21-ÖYB çerçevesi bağlamında değerlendirmeye yeterli olduğu kabul edilmiştir.

1. BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. 21. Yy.da Eğitim Paradigmalarındaki Değişim

21. yy.da teknoloji ve sanayileşmenin baş döndürücü bir şekilde gelişmesi, kullanılması ve eğitime entegre edilmesi beraberinde hem fırsatları hem de krizleri sunmaktadır. Gelişmelere bağlı olarak birçok alan büyük bir değişime uğramıştır. Değişime uğrayan alanların başında eğitim, kariyer ve meslek alanları gelmektedir. Bireyin kariyer yolculuğunun başlangıç noktası olan eğitim yuvaları da bu değişime ayak uydurmak zorunda olduğu için devletler çözümü eğitim programlarını yenilemekle, teknolojiyi eğitime entegre etmekle, geleneksel ve davranışçı yapıyı terk ederek yenilikçi ve ilerlemeci yapıyı benimseyerek çözüm bulmaya çalışmıştır.

21. yy.da yaşanan gelişmeler doğrultusunda bireyden istenilen ve beklenen beceri ve yeterliklerin de değişmesine neden olmuştur. Çağın gerekliliklerine uyum sağlayabilmenin en önemli yollarından biri eğitim sistemlerini günün koşulları ve beklentileri doğrultusunda ele alarak güncellemekten geçmektedir (Öğretir Özçelik ve Tuğluk, 2020). Gelişen ve dönüşüm yaşayan oluşumların etkisi eğitimde kullanılan teknoloji, eğitim teknolojisi, öğretmen yetkinlikleri vb. konularda birçok hususta da dönüşüm ve yenilenmeye neden olmuştur (Göksun ve Kurt, 2017). Yaşanan bu değişim, gelişim ve dönüşümler bağlamında da eğitim paradigmalarında kaymalara neden olmuş eğitimde yeni bakış açıları oluşmuştur (Köseoğlu ve Tümay, 2013). 2004-2005 yılında Türkiye’de benimsenen davranışçı eğitim anlayışından yapılandırmacı eğitim anlayışına geçilmesiyle birlikte öğretmen ve öğrencilerin rolleri değişmiştir. Öğretmen merkezli yaklaşımlar yerine öğrenci merkezli yaklaşımlar benimsenmiştir (Öğretir Özçelik ve Tuğluk, 2020).

Değişen paradigmalar, eğitim sistemlerini etkilediği için bireylerden beklentiler de paradigmalar doğrultusunda değişmiştir. Bilgiye ulaşan değil analiz edebilen ve hayatına aktarabilen; bir olguyu olduğu gibi kabullenen değil soran, sorgulayan, araştıran; iyi vatandaş değil iyi ve etkin vatandaş; temel becerilere ek olarak üst düzey düşünme becerilerine sahip; değişime ayak uydurabilen, dinamik, küresel alanda rekabet edebilen ve inovatif düşünebilen; girişimci, yenilikçi, vb. bireylerin yetiştirilmesine önem verilmektedir. 2020’li yıllarda eğitimden ve bireylerden istenilen ve beklenen bu beceriler aynı zamanda 21. yy. becerileri

olarak karşımıza çıkmaktadır. 21. yy. becerilerine ilişkin birçok kurum ve kuruluş farklı sınıflama ve beceri alanı ile ifade etse de genel anlamda eleştirel düşünme, problem çözme, iletişim, takım çalışması ve işbirliği, yenilenme ve yaratıcılık becerileri çevresinde yoğunlaştığı görülebilir. Yukarıda ismi geçen beceriler incelendiğinde; 21. yy. becerilerinin ne saf bilgiyi ne de saf beceriyi içerdiği söylenebilir. 21. yy. becerileri anlamayı ve performansı içerir, bu bağlamda 21. yy. becerileri bilgi ve becerinin harmanlandığı bir alan olarak ifade edilebilir (Dede, 2009).

Dünyada birçok ülke eğitim sistemini, politikasını ve programlarını yeniden ele alarak eğitim programlarına 21. yy. becerilerini dâhil etmiştir. Türkiye’de 2004 yılında uygulamaya konulan ilköğretim programlarında tüm derslerde 21. yy. becerilerini içeren ortak becerilere yer verilmiştir (Tuğluk ve Özkan, 2019). Türkiye’de de en son değişen 2018 eğitim programları bağlamında hazırlanan öğretim programları incelendiğinde 21. yy. becerilerinin öğretim programlarına TYÇ, temel beceriler ve öğrenme alanları (MEB, 2019) gibi başlıklar altında 21. yy. becerilerinin yerleştirildiği görülmüştür.

1.2. 21. Yy. Becerilerine İhtiyaç Duyulmasının Nedenleri

21. yy. becerileri çerçeve ve sınıflamaları incelendiğinde; bireyleri çağın gerekliliklerine göre yetiştiren ve gerçek hayata göre hazırlayan becerileri içerdiği görülmektedir. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna, bilgi toplumundan dijital toplumu doğru evrilen dünyada, 2020’li yılların toplumunda bir yer, iş, meslek ve kariyer edinebilmesi için bireylerin öğrenim hayatının yanında 21. yy. becerilerini edinmesi beklenmektedir. Literatür incelendiğinde 21. yy. becerilerine ihtiyaç duyulmasının nedenlerini, okul ve öğrencilerin değişen dünya koşullarına uyum sağlayamaması olarak ifade edilmektedir (Kay, 2010; Marzano ve Heflebower, 2012). Değişim ve gelişmeler birçok kurum, kuruluş ve kişiyi etkilemektedir. Değişimlerden etkilenen kurumlardan başında eğitim kurumları gelmektedir. Avustralya, Belçika, Finlandiya, İrlanda, İtalya, Kanada, Norveç ve Yeni Zelanda gibi devletler de değişen dünyaya ayak uydurmak ve çağın gereklerine uygun birey yetiştirmek için eğitim programlarına 21. yy. becerilerini yerleştirmiştir. Türkiye’de de 2004 yılında uygulamaya konulan ilköğretim programlarında ortak derslerde ortak beceriler olarak 21. yy. becerilerine yer verilmiştir. Yukarıda ismi geçen ülkeler ile Türkiye hangi gerekçeler ile 21. yy. becerilerini programlarına koydular ya da 21. yy. becerilerine neden ihtiyaç duyulduğuna ilişkin genel kanılar aşağıdaki gibidir. Bunlar:

Değişen dünya,

- Endüstri temelli ekonominin yerine bilgi ve beceri temelli ekonomiye geçilmesi (Griffin, Care ve Mc Gaw, 2012),
- İş ve kariyer ile ilgili değişiklikler (Bireylerden beklenen becerilerin değişmesi, rutin iş yapan bireyler yerine problem çözen, takım halinde çalışan, uyum sağlamakta sıkıntı yaşamayan, teknolojik donanımlı bireylere ihtiyaç duyulması) (Marzano ve Heflebower, 2012),
- Küresel ekonomik yarış (banka, atm vb. kurum ve gereçlere duyulan ihtiyacın azalması, bankaların, eğitim olanaklarının telefon vb. araçlarla giderilmesi)
- Dijital dünya (internet, sosyal medya, teknoloji, yapay zeka, vb. nin) bireylerin iş gücüne duyulan ihtiyacı azaltması,

Değişen dünyaya eğitim kurumlarının uyum sağlayamaması,

- Z kuşağına eğitim veren eğitimcilerin X ve Y kuşağı olup Z kuşağının ihtiyaçlarına cevap verememesi,
- Eğitim kurumlarının bireyleri kariyer ve vatandaşlık hususlarında hazırlamada başarısız olmaları (Wagner, 2008),
- Öğrencilerin değişen dünyaya ayak uyduramaması,
- Eğitim kazanımlarının, akademik yeterliliğinin ve beceri yeterliliğinin günün koşulları karşısında yetersiz kalması (Van Ark, Barrinton, Fosler, Hulten ve Woock, 2009),
- Diplomaların (bireyler eğitimlerini tamamlayıp mezun olsalar da beklentileri karşılayamaması ya da gerçek hayata hazır olmamaları) ekonomik, eğitim ve işgücü ihtiyacını karşılayamaması (Kay, 2010),
- Eğitim kurumlarının 21. yy. becerilerinin gelişimine yönelik öğrenme ortamlarına ihtiyaç duyması (Öğretir Özçelik ve Tuğluk, 2020).

1.3. Türkiye’de 21. Yy. Becerilerinin Eğitime Yansıması

21. yy. odağında dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak Türkiye’de çeşitli adımlar atılmaya başlanmıştır. Atılan bu adımlardan belki de en önemlisi 2004-2005 yılında eğitimde yaşanan paradigmatik değişime bağlı olarak eğitim programlarının değiştirilmesi, yenilenmesi, revize edilerek günün koşullarına uygun hale getirilmesidir. 2004 ilköğretim programları incelendiğinde tüm derslerde ortak beceriler olarak bugün 21. yy. becerileri olarak adlandırılan ve beceri sınıflamalarının çoğunda ortak beceri olarak yer alan becerilerin yer aldığı tespit edilmiştir (Çetin, 2022).

Programların yenilenmesine ek olarak 2010 yılında FATİH projesi başlatılarak teknolojiye yaşanan gelişmeler, eğitime entegre edilerek eğitim teknolojisi daha yoğun, aktif kullanılmaya çalışılmıştır. Yine 2012 yılında FATİH projesiyle bütünleşik olarak EBA kullanıma açılmıştır. EBA’ya ek olarak 2022 yılında da ÖBA öğretmenlerin kullanımına açılmıştır (<https://www.meb.gov.tr/>). Gelişmeler incelendiğinde son 2010 yılından itibaren yapılan eğitim reformlarının daha çok BİT ile ilgili olduğu söylenebilir.

Yenilenen 2018 öğretim programları incelendiğinde 21. yy. becerilerinin öğretim programlarına farklı başlıklar halinde yerleştirildiği tespit edilmiştir. Türkçe dersi öğretim programlarına TYÇ ve dil becerileri olarak yerleştirilirken, matematik dersi öğretim programına öğrenme alanları ve TYÇ olarak yerleştirilmiştir. Fen bilimleri dersi öğretim programına alana özgü beceriler ile fen, mühendislik ve girişimcilik uygulamaları ve TYÇ olarak yerleştirilirken sosyal bilgiler dersi öğretim programına öğrenme alanları, temel beceriler ve TYÇ olarak yerleştirildiği tespit edilmiştir (MEB, 2019).

21. yy.da yaşanan gelişmeler eğitim kurumlarının yanı sıra eğitim sistemi ile ilişkisi olan sistem ve alt sistemlerde de yeniden bir yapılanmaya gidilmesini zorunlu kılmıştır. MEB 2001 yılında 21. yy.da eğitim sisteminin sahip olması gereken öğretmen profiline ilişkin rapor düzenlerken iş hayatından TÜSİAD 2012 yılında 21.yy. becerileri ve eğitimin niteliğine ilişkin toplantı dizileri başlatmıştır (Çetin, 2022). Yine TTKB 2017 yılında programlarda yenilenme ve revize adı altında rapor düzenleyerek 21. yy.da öğrencilerde kazandırılmasını amaçladığı 21.yy. becerilerinden söz etmektedir (MEB, 2017). YÖK ise gelişmelere bağlı olarak öğretmenlik programlarında yer alan zorunlu, seçmeli ve bölüm dışı seçmeli derslerini ve ders içeriklerini sürekli güncelleyerek 21. yy.nin gereklerine uygun öğretmen yetiştirme eğilimine girmiştir. Bu bağlamda 2018 yılında YÖK’ün program güncelleme çalışmalarına

ilişkin raporunda 21. yy. becerilerinin önemini ortaya koymakta ve 2018 yılında güncellenen programlarında bu becerilerin entegre edildiğinden söz etmektedir (YÖK, 2018).

MEB 2018 yılında 2023 Eğitim Vizyonunda geliştirilmesi hedeflenen 18 alan belirlemiş ve bu 18 alanda 21. yy.ye ilişkin kazanılması amaçlanan becerilere yer vermiştir (MEB, 2018). Sonuç olarak 21. yy. becerileri konusu sadece akademik çalışmalarla sınırlı kalmayıp aynı zamanda eğitim sisteminin parçalarını oluşturan diğer kurum ve kuruluşlar tarafından da ilgi odağı haline gelip çeşitli çalışmalar yapılarak hayata geçirilmeye çalışılmıştır.

1.4. 21. Yy. Becerileri

Öğrenme yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Dünyanın küresel bir köy haline geldiği 21. yy.deki yaşanan gelişmeler bireyleri, bireylerle birlikte var olan eğitim sistemlerini, iş hayatını ve bireylerin yaşam alanlarını da etkilemiştir. Bu sebeple gelecek ve kariyer planlaması yapan yalnızca bireyler değil bireylerin sosyal hayatında var olan marka, kurum, şirket, eğitim kurumları da yaşanan gelişmeler ışığında kendi portföylerini yenilemek, güncellemek ve değerlendirmek durumunda kalmıştır (Gelen, 2017). Son 20 yılda eğitim programlarında yapılan değişikliklerin bir nevi 21. yy.nin beklentileri doğrultusunda olduğu, 21. yy.de bireylerden istenilen niteliklere cevaben yapıldığı söylenebilir. Türkiye’de 2005 yılından sonra yapılan eğitim programları değişikliklerinin özüne inildiğinde 21. yy. becerileri ve beklentileri ile ilgili olduğu söylenebilir.

21. yy.de yaşanan gelişmeler hayatın bütün alanlarını etkilemiştir (Güçlü, 2022; Hotoman, 2020). Gelişmelerle birlikte bireylerden istenilen nitelikler de (beklenti, kazanılması istenilen davranış, beceri, yeterlik, bilgi vb.) gelişmelere bağlı olarak değişimler göstermiştir (Cansoy, 2018; Deniz ve Büyükalın Filiz, 2022). Gelişmeler eğitim hayatından iş hayatına, çalışma koşullarından işe alınma kriterlerine birçok alanda üst düzey becerilerin önem kazanmasına neden olmuştur. Bireylerin bu değişime ayak uydurabilmesi, toplumda kendine bir yer edininip hayata tutunabilmesi, nitelikli ve kalifiye, günün şartlarına uygun bir birey olabilmesi için 21. yy.ye ait bilgi ve becerilerini geliştirme zorunluluğu doğurmuştur (Aydın Çulha, 2022).

21. yy.yi oluşturan dinamikler bireyin ihtiyaç duyduğu becerilerin zenginleşmesine ve çeşitlenmesi gerekliliği oluşturmuştur (Ekici, Abide, Canbolat ve Öztürk, 2017). Bu bağlamda 21. yy.de değişime ayak uydurabilmek ve iş gücü piyasasının ihtiyaçlarını

karşılayabilmek için bireylerden istenilen ve kazanılması beklenen beceri ve yeterliklerin yeniden incelenmesi ve analiz edilmesi zorunluluğu oluşturmuştur (Otuz, Görkaş-Kayabaşı ve Ekici 2018).

2020’li yıllara gelindiğinde değişen ve gelişen şartlara uygun ve ideal insan yetiştirme amaçlanırken aynı zamanda değerler ve temel becerilerin kazandırılması da zorunlu hale gelmiştir (Altunbay, 2015). Gelen (2017)’de bireyin geçmişiyle yaşadığı ama aynı zamanda geleceğini inşa ettiğini ifade eder. Ülkeler de bu değişimi hem yaşamakta hem de değişen şartlara uygun nitelikte bireyler yetiştirebilmek için eğitim programlarına 21. yy. becerilerini (21. yy. becerilerini ihtiva eden beceriler) yerleştirmişlerdir. Koşulların; eğitimi, eğitim sistemini, eğitim anlayışını, eğitim felsefesini ve eğitim paradigmasını değiştirdiği ve etkilediği apaçık bir gerçektir. Bu girift yapı aynı zamanda 21. yy.de istenilen birey profilini belirlerken aynı zamanda 21. yy. becerilerinin belirlenmesine de olanak sağlamıştır.

21. yy. becerilerini ilişkin birçok kurum, kuruluş, vakıf, dernek ve STK’nın farklı sınıflama ve isimlendirme ile dile getirdiği görülür. Yapılan incelemeler neticesinde bu sınıflama ve çerçevelerin içerdiği becerilerin benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir (Aksüt, 2023). Yine yapılan sınıflama ve çerçeveleri tek bir başlık altında toplamak mümkün olmasa da en çok kabul gören ve yaygın olarak kullanılan sınıflamanın 21. yy. becerileri çerçevesi P21 olduğu tespit edilmiştir (Aksüt, 2023; Deniz ve Büyükalan Filiz, 2022; Kılıç, 2022).

21. yy. becerileri analiz edildiğinde bilgi ve becerinin yeni bir duruma aktarılabilme, uyarlanabilme ve uygulanabilme becerisi olarak öne çıktığı ifade edilebilir (Aksüt, 2023). Topçu ve Çiftçi (2020). 21. yy. becerilerini 2020’li yıllarda birey ve toplumların ihtiyaç duyduğu üst düzey beceriler olarak ifade ederken Kotluk ve Kocakaya (2015) ise P21 çerçevesini içeren beceriler olarak ifade ettiği söylenebilir. Yukarıda yer alan birkaç tanım ve ifade ile literatür incelendiğinde 21. yy. becerileri;

- ✓ Bireyin değişen hayat koşullarına uyum sağlamaları,
- ✓ Toplumdaki varlığını sürdürmeleri,
- ✓ Eğitim ve iş hayatında başarılı olmaları,
- ✓ Çağın koşullarına hazırlıklı olmak için ihtiyaç duyulan beceriler olarak ifade etmek mümkündür.

Teknolojinin baş döndürücü bir şekilde gelişmesi ve hızına ayak uydurulamayacak seviyede ilerlemesi sosyal yaşamı, iş hayatını ve eğitim hayatını da etkileyerek insanların hedeflerine varma süresini, hedeflerine ulaşma şekillerini, hedeflerine ulaşmak için kullandıkları yöntem, araç-gereçleri vb. etkileyerek kendini gerçekleştirebilmeleri için gereken becerilerin çeşitlenmesine ve farklılaşmasına neden olmuştur. 21. yy. diğer yüzyıllardan farklı bir yapıya sahip olması hasebiyle bu yy.ye ait becerilerin kazanılması kaçınılmaz hale gelmiştir. Bireylerin 21. yy.ye ayak uydurubilmeleri için üst düzey kazanması gereken bu beceri ve yeterliklere 21. yy. becerileri olarak ifade edilebilir (Dede, 2009; Salih ve Erikli Selek, 2023).

1.5. 21. Yy. Beceri Çerçevesi

21. yy. becerilerinin bireylerin tercih edilebilirliğini ve niteliğini artırıcı kazanımlar olması nedeniyle 21. yy. becerilerini, bireylerin her daim kendilerini geliştirmeleri, yenilemeleri ve edinmeleri gereken beceriler olarak ifade edilebilir (Hamarat, 2019). Diğer bir ifadeyle 21. yy. becerileri üst düzey bilgi ve becerileri bünyesinde barındıran ve 21. yy.de başarılı ve kalıcı olabilmek için edinilmesi ve sürekli geliştirilmesi gereken beceriler olarak da ifade edilebilir (Dede, 2009). Yukarıda yer alan açıklamalar dikkate alındığında 21. yy. becerilerinin bilgi, beceri ve yetkinlikleri bir bütün olarak kapsayan bir kavram olduğu söylenebilir.

21. yy. becerilerine ilişkin uluslararası örgütler, kurum ve kuruluşlar, dernek ve vakıflar, danışmanlık şirketleri tarafından desteklenen bazı çerçeveler hazırlandığı tespit edilmiştir (Voogt ve Roblin, 2010). Oluşturulan bütün çerçeveler incelendiğinde farklılıklara rağmen hepsinin temel amacı bireylere 21. yy. becerilerini kazandırmaktır (Kılıç, 2022). Oluşturulan çerçeveler incelendiğinde;

21. yy. becerilerine ilişkin büyük uluslararası kuruluş ve şirketler, uluslararası organizasyonlar, ABD hükümeti ve çeşitli kuruluşlar tarafından çeşitli sınıflama, çerçeve ve isimlendirmeler yapılmıştır. Yapılan bu çerçevelerin odağında 21. yy.ye ilişkin becerilerin eğitime entegre edilmesi, öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin 21. yy. ilişkin neleri bilmeleri ile hangi becerileri kazanmaları gerektiği hususlarını içerdiği tespit edilmiştir. 21. yy. becerileri çerçeve programlarının isimleri Tablo 1.1’de verilmiş olup alanyazında kapsamlı olarak araştırılan çerçeveler alt başlıklarda açıklanmıştır.

Tablo 1.1. 21. Yy. Becerileri Çerçeve Programları

• OECD Becerileri Çerçevesi (Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü)	• BM – UNESCO / UNICEF Yeterlilikler Çerçevesi
• ISTE Becerileri Çerçevesi (International Society for Technology in Education)	• Asya Topluluğu (The Asian Society) 21. Yüzyıl Becerileri
• NCREL'in enGauge 21. Yüzyıl Becerileri Çerçevesi (The North Central Regional Educational Laboratory)	• Iowa 21. Yüzyıl Becerileri Çerçevesi
• NRC Becerileri Çerçevesi (The American National Research Council)	• Wagner'in Beceriler Çerçevesi
• ATSC21 Becerileri Çerçevesi (Assessment and Teaching of 21st Century Skills Framework)	• Beers'e Göre Yeterlilikler Çerçevesi
• AASL Standartları (American Association of School Librarians)	• AB Yeterlilikler Çerçevesi
• AACU 21. Yüzyıl Becerileri Çerçevesi (American Association of Colleges and Universities)	• Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi
• Voogt ve Roblin'in Çalışmaları	• P21 – 21. Yüzyıl Becerileri Ortaklığı (Partnership for 21st Century Skills)

1.5.1. Avrupa Birliği Beceriler Çerçevesi (AB-BÇ)

AB (Avrupa Birliği) komisyonu tarafından 2018 yılında hayat boyu öğrenme konusunda tavsiye niteliğinde kararlar alınmıştır. Bu kararların amacında; değişen ve gelişen dünya düzeninde bireylerde yaşam boyunca daima geliştirmesi gereken çeşitli beceri ve yeterlikler vardır. Kazanılması hedeflenen bu beceri ve yeterlikler ile sürdürülebilir büyüme, sosyal uyum ve toplumsal kültürün daha fazla artırılması ve geliştirilmesi ile eşit ve demokratik toplumların temellerinin atıldığı belirtilmektedir (Ünal, 2023). Bu amaç doğrultusunda bireyin tüm yaşamı boyunca, bireyde geliştirilmesi amaçlanan anahtar yeterlikler belirlenip sekiz başlıkta ele alınmıştır (Ünal, 2023; Voogt ve Roblin, 2010).

Şekil 1.1. Avrupa Birliği Beceriler Çerçevesi

AB'nin 21. yy. çalışmalarına ilişkin çalışmaları 2018 yılında yayımlanan yeterliklerle sınırlı kalmamıştır. Bu süreçte becerilere ilişkin seviyeler ile birlikte farklı ülkelerin ulusal yeterlik çerçevelerinin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesine olanak sağlayan AYÇ oluşturulmuştur. AYÇ; ulusal yeterliklerin daha kolay anlaşılmasını ve daha karşılaştırılabilir olmasını sağlamak amacıyla AB tarafından bir dönüşüm-karşılaştırma aracı olarak geliştirilmiştir. Avrupa çapında öğrenci ve çalışanların sınır ötesi hareketliliğini, yaşam boyu öğrenmesini ve mesleki gelişimini desteklemeyi amaçlayan AYÇ'de, AB üye ülkelerinin yanı sıra Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 11 AB dışı ülke de bulunmaktadır (AYÇ, 2019).

AYÇ, sekiz seviyeden oluşmaktadır. Seviyeler öğrenme çıktılarına dayalı olup her bir seviye üç farklı kategoride ele alınmıştır. Her seviyeye ilişkin bu 3 kategori bilgi, beceri, sorumluluk ve özerkliliktir. Kategoriler temel seviyeden başlayıp ileri düzey içeriklerden oluşmakta olup AYÇ'nin sekiz seviyeli beceri kategorisine ilişkin içerikler aşağıdaki gibidir:

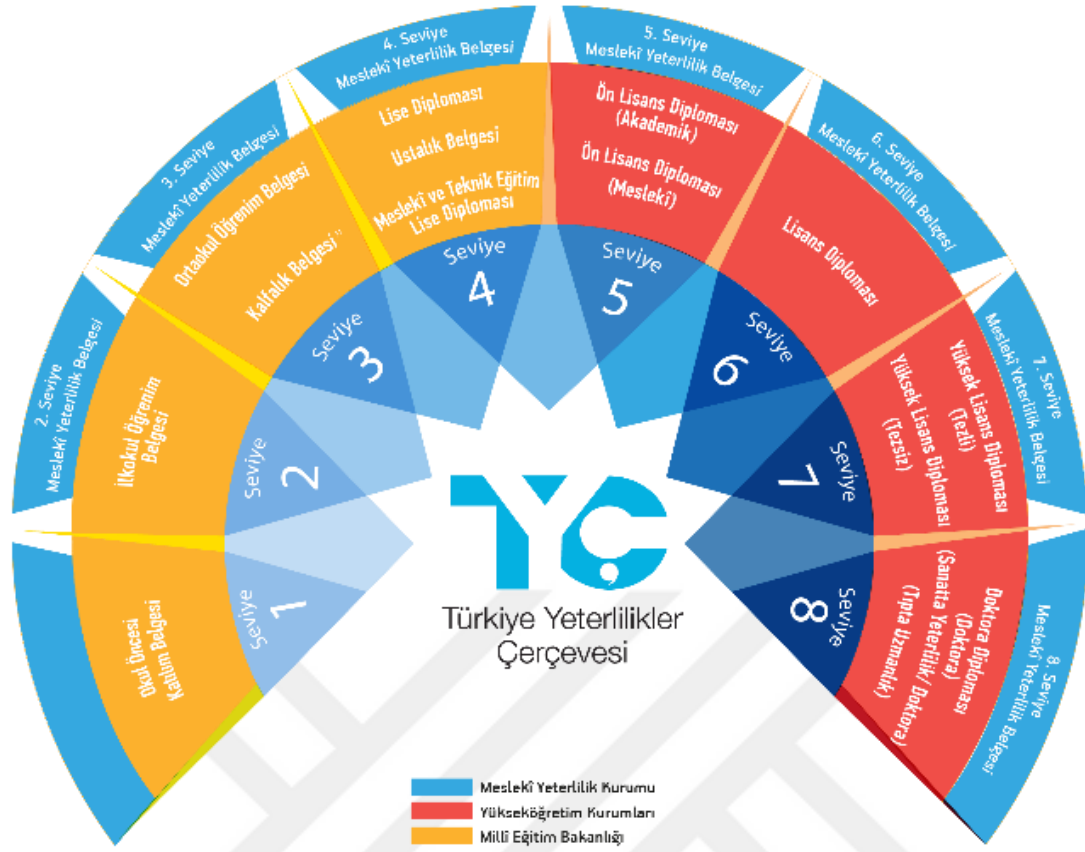
Tablo 1.2. AYÇ'nin Sekiz Seviyeli Beceriler Kategorisi

LEVEL 1	Basit görevleri yerine getirmek için gerekli temel beceriler
LEVEL 2	Basit kuralları ve araçları kullanarak görevleri yerine getirmek ve rutin sorunları çözmek için ilgili bilgileri kullanmak için gerekli temel bilişsel ve pratik beceriler
LEVEL 3	Temel yöntemleri, araçları, malzemeleri ve bilgileri seçerek ve uygulayarak görevleri yerine getirmek, sorunları çözmek için gereken çeşitli bilişsel ve pratik beceriler
LEVEL 4	Bir çalışma veya çalışma alanındaki belirli sorunlara çözümler üretmek için gereken çeşitli bilişsel ve pratik beceriler
LEVEL 5	Soyut problemlere yaratıcı çözümler geliştirmek için gereken kapsamlı bilişsel ve pratik becerileri
Level 6	Beşinci seviyedeki beceriler (soyut problemlere yaratıcı çözümler geliştirmek için gereken kapsamlı bilişsel ve pratik beceriler)
Level 7	Yeni bilgi ve prosedürler geliştirmek ve farklı alanlardan bilgileri entegre etmek için araştırma ve / veya <u>inovasyonda</u> ihtiyaç duyulan özel problem çözme becerileri
level 8	Araştırma ve / veya <u>inovasyondaki</u> kritik sorunları çözmek ve mevcut bilgiyi, profesyonel uygulamayı genişletmek ve yeniden tanımlamak için gerekli olan sentez ve değerlendirme dahil en gelişmiş ve özel beceri ve teknikler.

1.5.2. Türkiye Yeterlikler Çerçevesi (TYÇ)

Teknoloji ve inovasyonun üretimden tüketime, eğitimden sağlığa tüm alanları etkilemesi nedeniyle Türkiye’de de diğer gelişmiş olan ülkelerde olduğu gibi mesleki yeterliklere odaklanılmıştır. Bu kapsamda bazı bakanlık, başkanlık, sendika, meslek örgütü, STK, akademisyen ve araştırmacılar işbirliğinde TYÇ hazırlanmıştır.

Bu doğrultuda 21. yy. beceri çerçeveleri, AYÇ ile uyumlu olarak bireylerin 21.yy.de sahip olması gereken becerilere ilişkin belirlenen çerçeve eğitim programlarında yer alacak şekilde bilgi, beceri ve yetkinlik olarak tanımlanarak sekiz anahtar başlıkta öğretim programlarına yerleştirilmiştir. Belirlenen bu anahtar yetkinliklerin öğretim programları vasıtasıyla öğrencilere kazandırılmasını istemiştir (MYK, 2018). TYÇ’ye ilişkin tablo aşağıdaki gibidir:

Şekil 1.2. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi

Tablo incelendiğinde TYÇ kapsamında eğitim ve istihdam fırsatlarının ön plana çıktığı söylenebilir. Sekiz anahtar yetkinliğin her bir seviyesinde bilgi ve beceri öğrenmeye yönelik kazanımların geliştirilmesi ve beceri temelli bir eğitim anlayışının benimsenmesi temel alınmıştır (Hamarat, 2019).

Tablo 1.3. Türkiye Mesleki Yeterlikler Çerçevesi Anahtar Yetkinlikleri

21. yy. becerilerinin geliştirilmesinde anahtar rol oynayacağı düşünülen (Şentürk, 2021) ve öğretim programlarına yerleştirilen sekiz anahtar yetkinlik tablo 1.3’de yer aldığı şekliyledir.

1.5.3. OECD Beceriler Çerçevesi

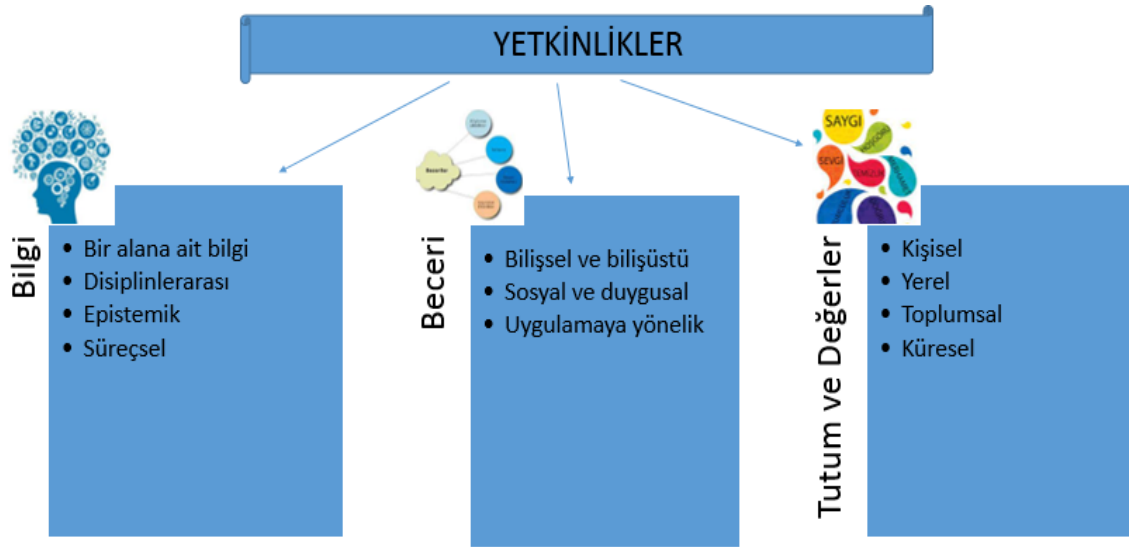
OECD’nin raporuna göre gelecekte mesleklerin %14’ünün robot kullanımı ve yazılımlar aracılığıyla yapılmasından dolayı risk altında olduğu ifade edilmektedir (Çelik, 2021). Bu sebeple günümüzde öğrenim hayatını sürdüren bireylerin 2030’lu yıllarda iş hayatına atılacağı düşünülürse farklı iş kollarında çalışacakları için farklı iş hayatlarıyla karşılaşabilecekleri ifade edilebilir. Günümüzde icra edilen bazı mesleklerin 2030’lu yıllarda kaybolacağı ve yeni mesleklerin göz önüne alındığında bireylerin ilerleyen iş hayatında risk altında kalmamaları için;

- ✓ Bir takımın parçası olarak çalışmaya yatkın olması,
- ✓ Yeni fikir ve yaklaşımları anlamaya çalışması,
- ✓ Farklı yapıya (düşünce, kültür, geçmiş...vb.) sahip bireylerle iletişim içinde olması,
- ✓ Farklı yapıya sahip bireyleri anlamak için empati kurabilme becerisine sahip olması gerekmektedir.

Bireylerin dinamik, değişken, global iş ve çalışma hayatında kendilerine bir yer edinebilmesi ve bu iş ve çalışma hayatında kalıcı olabilmesi için yukarıda belirtilen becerileri edinmeleri gerekmektedir (YÖK, 2019).

OECD-BÇ bireylerin 2030'lu yıllarda edinmeleri gereken beceriler bağlamında birey ve toplumları geleceğe hazırlayacak ve dönüştürecek becerileri üç başlıkta incelediği görölmektedir. Üç başlık ve farklı kategorilerde ele alınan (temel yetkinlikler) OECD-BÇ aşığıdaki gibidir:

Tablo 1.4. OECD Beceriler Çerçevesi

Tablo 1.4 incelendiğinde üç başlığa ilişkin beceriler çerçevesi, temel beceriler ya da öğrenme çerçevesinin bazı yetkinlik ve yeterliklerden oluştuğu görölmektedir. Bu beceri ve yetkinlikler yaşam boyu öğrenen bireylerin bilgi, beceri ve değerlerini oluşturmaktadır (Cansoy, 2018).

1.5.5. NRC Beceriler Çerçevesi

NRC (Ulusal Araştırma Konseyi) örgün öğretimde öğrenim gören bireylerin ne tür becerilere ihtiyacı olduğu ve bireylerin ihtiyacı olduğu bu becerilerin nasıl kazandırılacağı noktasında nasıl yol izleneceği noktasına odaklanan bir 21. yy. beceri çerçevesidir.

NRC, 21. yy. becerilerine ilişkin çalışmalarına 2005 yılında başlamış olup özellikle okul öncesinden ortaöğretim sonuna kadar olan süreçte örgün eğitimin beceri kazandırması rolüne dikkat çekmektedir. Konseyin 2005 yılındaki toplantısında ilköğretim kademesinde becerilerin kazandırılması noktasına aşığıdaki üç soru üzerinde durduğu görölmektedir.

Tablo 1.5. NRC'nin Üç Kritik Sorusu

1. Soru	• Bireysel ve toplumsal refahı birleştiren bir 21. yüzyıl becerileri taksonomisinin bulguları var mıdır?
2. Soru	• STEM eğitimi yoluyla 21. yüzyıl becerilerini öğretecek etkili modellere dair bulgular var mıdır?
3. Soru	• 21. yüzyıl becerilerini nasıl değerlendirebiliriz?

Yukarıda yer alan Tablo 1.5'da belirtilen üç kritik soru 2007, 2009 ve 2010 yıllarındaki konseyin çalıştay konusunu oluşturmaktadır. Bu çalıştayların ilk iki aşamasında becerilerin genel tanımlaması yapılırken üçüncü çalıştayda bireylerin kazanmaları gereken becerilerin nasıl değerlendirileceği, beceriler için hangi değerlendirmelerin mevcut olduğu, mevcut beceri değerlendirme yaklaşım ve yöntemlerinin iyi çalışıp çalışmadığı ile değerlendirmelerin nasıl kullanılacağı hususlarına cevaplar aranmıştır (Ünal, 2023). Konseyin düzenlediği çalıştayların araştırma, inceleme ve değerlendirmeler neticesinde 21. yy. becerilerini üç başlık altında tasnif ettiği görülmektedir.

Tablo 1.6. NRC Beceriler Çerçevesi

Bilişsel Beceriler	Kişilerarası Beceriler	İşsel Beceriler
Rutin olmayan problem çözme	Karmaşık iletişim becerileri/Sosyal beceriler	Öz yönetim
Sistem düşüncesi	Takım çalışması	Kendini geliştirme
Eleştirel düşünme	Kültürel duyarlılık	Zaman yönetimi
	Çeşitlilikle baş etme	Öz düzenleme
		Adaptasyon

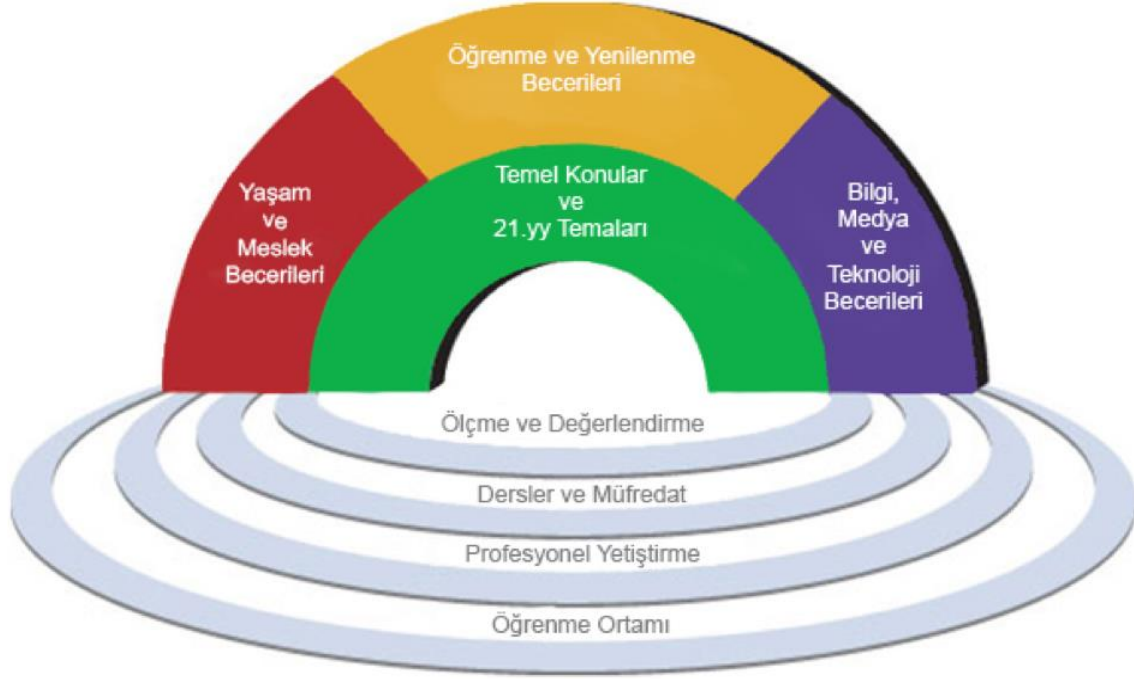
Konsey raporları, değerlendirmeleri ve yukarıda yer alan 21. yy beceri çerçeveleri incelendiğinde; NRC'nin bireylerin duygusal, sosyal ve akademik gelişimlerinin destekleyici beceriler içerdiği söylenebilir. Ayrıca bireylerin çok yönlü gelişimlerini temel alması açısından bu çerçeve ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin edinmesi gereken becerileri kapsamı da önem arz etmektedir. Ek olarak bu çerçevenin de diğer çerçeveler gibi büyük oranda P21 çerçevesine içerik olarak benzediği tespit edilmiştir.

1.5.13. P21 Beceriler Çerçevesi

21. yy. becerilerinin neler olduğuna ilişkin genel bir çerçeve çizilmesine rağmen belirlenen becerilerin genel hatlarının belirlenmesi ve tanımlanmasında sorunlar yaşanmaktadır (Beers, 2011; Dede, 2010; Öğretir Özçelik ve Tuğluk; 2020 Yalçın, 2018). Bu sebeple henüz 21. yy.nin ilk çeyreğinde işleyen, kullanışlı ve ekonomik bir çerçeve belirlenmesi durumunda çerçeve bağlamındaki beceriler bireylere kazandırılabilme, bireylerin 21. yy.nin değişen koşullara uyumu daha kolay sağlanacağı düşünülmektedir (Marzona ve Heflebower, 2012).

21. yy. becerilerinin belirlenmesi, tespiti, analizi, değerlendirilmesi ve kazandırılması noktasında birçok araştırmacı ve kuruluş tarafından birçok farklı çerçeve belirlense de bu çalışmada beceri çerçeveleri bağlamında en çok araştırma ve inceleme yapılan, araştırmacılar tarafından en çok ele alınıp kabul görüldüğü bildirilen çerçevelerin başında gelen çerçevelerden P21 çerçevesi ele alınmıştır (Cansoy, 2018; Kalemkuş ve Bulut Özbek, 2021; Salih ve Erikli Selek, 2023; Türk, 2022). Yapılan araştırmalarda da P21 çerçevesinin değişik araştırmalarda referans alındığı ve genel kabul gördüğü de ifade edilmektedir (Beers, 2011; Brown, 2018; Lamb, Maire ve Doecke, 2017; P21, 2009). Dede (2009), P21 çerçevesinin belirlediği beceriler genel olarak küresel alanda daha ayrıntılı ve kapsayıcı olarak görülmesinden dolayı diğer kurumlar tarafından belirlenen 21. yy. becerilerinin içeriğine göre daha çok kabul görüldüğünü ifade etmektedir.

P21, ABD Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere ABD'nin önde gelen yazılım, donanım ve teknoloji şirketlerinin 2002'de bir araya gelerek oluşumunu sağladığı bir 21. yy. beceri çerçevesidir (P21, 2009). P21 beceri çerçevesine ilişkin genel görünüm aşağıdaki gibidir:

Şekil 1.3. P21, 21. Yüzyıl Öğrenme Çerçevesi, Öğrenme Çıktıları ve Destek Sistemleri

“Bilgi ve Beceri Gökkuşağı”nın renkli kemerleri öğrenme çıktılarını, renkli kemerlere ulaşan gri renkli havuzlar ise destek sistemlerini temsil etmektedir. Modelde yer alan her bir bileşen (temel konu ve 21. yy. temaları, öğrenme çıktıları ve destek sistemleri) farklı bir unsura temsil etse de tüm bileşenler öğrenme ve öğretme sürecinde birbirine bağlı olarak çalışmaktadır. Gökkuşağını temel bileşenlerine ilişkin genel tablo aşağıdaki gibidir:

Tablo 1.7. P21 Beceri Çerçevesinin Temel Bileşenleri

Temel Dersler /Temel Konular	21. Yüzyıl Temaları	21. Yüzyılda Eğitimi Destekleyen Sistemler
✓ İngilizce, Okuma ya da Dil Sanatları ✓ Dünya Dilleri ✓ Sanat ✓ Matematik ✓ Ekonomi ✓ Fen ✓ Coğrafya ✓ Tarih ✓ Devlet ve Yurttaşlık	✓ Küresel Farkındalık ✓ Finansal, Ekonomik, iş ve Girişimcilik Okuryazarlığı ✓ Toplumsal Okuryazarlık ✓ Sağlık Okuryazarlığı ✓ Çevre Okuryazarlığı ✓	✓ 21. Yüzyılda Standartlar ve Değerlendirmeler ✓ 21. Yüzyılda Programlar ve Öğretim ✓ 21. Mesleki Gelişim ✓ 21. Yüzyılda Öğrenme Ortamları

Çerçevenin ana temasını oluşturan 21. yy.nin ana sorunları kapsamında temel konular ile çağdaş içerik temaları birleştirilmiştir. Ayrıca temel konular ile çerçeveyi oluşturan üç ana becerinin birlikte ele alındığı tespit edilmiştir. Bunun yanında çerçeve 21. yy. becerilerine, temalarına, becerilerin gelişimi için kullanılabilecek eğitim destek sistemlerine değinerek sorunların çözümüne farklı ve geniş bir yelpaze sunmuştur. Bu bağlamda çerçeveyi oluşturan ana beceriler, ana becerileri oluşturan alt beceriler, becerileri oluşturan yol ve amaçlar, ana becerilerin kısa açıklaması ile çerçevenin temele aldığı ana sorunlar aşağıdaki tabloda kısaca özetlenmiştir.

Tablo 1.8. P21 Beceri Çerçevesi, Amacı, Kısa Açıklaması ve Ana Sorunları

Ana Beceriler	Öğrenme ve Yenilenme Becerileri	Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri	Yaşam ve Kariyer Becerileri
Alt Beceriler	✓ Yaratıcılık ve Yenilenme ✓ Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme ✓ İletişim ve İşbirliği	✓ Bilgi Okuryazarlığı ✓ Medya Okuryazarlığı ✓ Bilgi ve İletişim Teknolojileri Okuryazarlığı	✓ Esneklik ve Uyarlanabilirlik ✓ Girişim ve Öz Yönelim ✓ Sosyal ve Kültürlerarası Beceriler ✓ Üretkenlik ve Hesap Verebilirlik ✓ Liderlik ve Sorumluluk
Amaç, Yollar ve Beceriler	Düşünme ve Çalışma Yolları	Çalışma için Gerekli Olan Araçlar	Dünyada (daha iyi) Yaşamak için Gereken Temel Beceriler
Ana Becerilerin Kısa Açıklaması	İş ortamlarına hazır olma ve daha da karmaşık hale gelen yaşama ilişkin öğrenmeyi ve yenilenmeyi geliştirmeyi ifade eder.	Bireylerin hızla gelişen teknolojiye paralel olarak bilgi okuryazarlığı, medya okuryazarlığı gibi beceriler sahip olması gereken becerilerdir.	İş dünyasında gerek hayatta başarılı olarak kalabilmek için bazı davranışları göstermeyi ifade eder.
21. yüzyıl Temasının Ana Sorunları	✓ Çok kültürlü farkındalık ve anlayışı içeren küresel farkındalık, ✓ Ekolojik farkındalığı ve sürdürülebilir enerji ve kaynak anlayışı içeren çevre okuryazarlığı, ✓ Ekonomi, işletme ve girişimcilik bilgisini içeren finansal okuryazarlık, ✓ Sağlık, beslenme ve koruyucu tıp bilgisini içeren sağlık okuryazarlığı, ✓ Sivil katılım, toplum hizmetleri, etik ve sosyal adalet bilgilerini içeren sivil okuryazarlığı, ✓ 21. Yüzyıla ilişkin disiplinlerarası ve temel konulardan oluşmaktadır.		

Tablo incelendiğinde; bireylerin 21. yy.da (dijital çağda) sahip olması gereken 21. yy. becerilerinin bireylerin hem kişisel hem de toplumsal gelişimlerini kapsadığı ifade edilebilir. Çünkü yaşamı (siyaset, toplum ve iş dünyası....vb.) ilgilendiren tüm alanlara ilişkin bireylerin bu yüzyılda sahip olması gereken 21. yy. becerileri önemli görüldüğü için tabloda 3 ana başlıkta belirtilen becerilerin içinde bulunduğumuz dijital çağda teknolojik gelişmelerden ve diğer bütün bilimsel inovasyonlardan etkilenecek sürekli değişim ve gelişim göstererek

yenilendiği ifade edilmektedir (Trilling ve Fadel, 2009). Çerçeveyi oluşturan ve dijital çağda bireylerden sahip olması beklenen 21. yy. becerileri şöyledir:

1.5.13.1. Öğrenme ve Yenilenme Becerileri (ÖYB)

Dijital çağda yaşanan hızlı dönüşümler bireylerin sahip olması gereken ÖYB'lerin önemini ortaya koymaktadır. İçinde bulunduğumuz çağda bilgi akışı, (doğru ve güvenilir) bilgiye ulaşma, bilgiyi (etkili) kullanma, bilgiyi yapılandırma bir o kadar basitken bir o kadar da zor ve karmaşık bir hal almıştır. Karmaşık hale gelen bilgiye erişim, bilgiye erişim yöntemi, erişim sağlanan bilginin analiz ve değerlendirilmesi ÖYB'lere olan ihtiyacı bir kez daha gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda ÖYB'lerin kazanılıp içselleştirilebilmesi için öncelikle geleneksel eğitim sistemleri ve eğitim programlarından ziyade becerilerin teknoloji temelli ve yaşam boyu öğrenme standartlarında geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır (Dede, 2009).

P21'e ulaşılmasını kolay ancak; öğrenmenin içselleştirilmesi ve uyarlamasının zor olması nedeniyle bireyleri iş ve sosyal yaşama hazırlamak amacıyla P21 Çerçevesi ÖYB kapsamında yaratıcılık ve yenilenme, problem çözme ve eleştirel düşünme ile iletişim ve işbirliği becerilerinin geliştirilmesine odaklanılmıştır (P21, 2019). ÖYB kapsamında bireyler iş ve sosyal yaşama hazırlamak için kazandırılması istenilen alt becerilerin ölçütler listesi aşağıdaki tabloda yer aldığı şekliyledir (P21, 2019). Masa başı analizler (doküman analizleri) gözlem ve görüşmeler aşağıda yer alan göstergeler baz alınarak analiz ve değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Ayrıca model DAPDEM kapsamında ve P21-ÖYB bağlamında incelenen dört temel ders ve dört temel dersin öğretim programları ile ders kitaplarında yer alan ÖYB'ler doküman analizleri kapsamında ayrıntılı ve detaylı olarak analiz edilmiştir.

Tablo 1.9. P21-Öğrenme ve Yenilenme Becerileri ve Göstergeleri

ÖYB Alanı	Göstergeler
Yaratıcılık	✓ Yaratıcı olma, ✓ Özgür düşünme, ✓ Özgün düşünme,
Yenilenme	✓ Akıl yürütme, ✓ Üretken olma, ✓ Hayal gücünün olması.
Eleştirel Düşünme	✓ Yenilikçi olma, ✓ Değişime açık olma, ✓ Öngörülü olma, ✓ Girişimci olma, ✓ Uyum sağlama,
Problem Çözme	✓ Okul iklimine uyum sağlama ✓ Çağın gereksinimlerine uyum sağlayan, ✓ İleri görüşlü olma, ✓ Dönüşüm yaşayan.
İletişim	✓ Sorgulayıcı olma, ✓ Eleştiriye açık olma, ✓ Bilgiyi sorgulayıcı olma, ✓ Araştırmacı, ✓ Şüpheli, ✓ Analiz-sentez yapan
İşbirliği	✓ Problem çözme becerisi, ✓ Çözüm odaklı hareket eden, ✓ Zorluklarla başa çıkma becerisi olan, ✓ Farklı bakış açıları geliştiren, ✓ Kriz yönetimi olan, ✓ Olayları analiz etme, ✓ Karar verme.
İletişim	✓ Etkili iletişim kurma, ✓ Kişilerarası iletişim kurma, ✓ Sözel mesajları iletme, ✓ Kendi düşüncelerini etkili biçimde ve karşısındakine zarar vermeden açıklama ✓ Sözel olmayan becerileri etkili kullanabilme, ✓ İnsanlar arası farklılıklara duyarlı olma, ✓ Düşüncelere saygılı olma, ✓ Sosyal etki oluşturabilme, ✓ Sosyal becerileri olan, ✓ Model olan, ✓ Çevresinin farkında olan ✓ Sosyal iletişim becerisi olan, ✓ Sosyal ağları etkin kullanan, ✓ Açık görüşlü olma.
İşbirliği	✓ İşbirlikli olma, ✓ Paylaşma, ✓ Organizasyon yapabilme, ✓ Takım çalışması yapma, ✓ Fikirler öneme verme, ✓ Sosyal olma, ✓ Farklılıklara saygılı olma, ✓ Hoşgörülü olma ✓ Güven oluşturma, ✓ Farklı kültürlerle saygılı ✓ Kültürel değerlerini geleceğe taşıyan ve başka kültürlerle tanıtan.

P21-ÖYB'lere ilişkin alt beceriler ve kısa açıklamaları aşağıdaki gibidir:

1.5.13.1.1. Yaratıcılık ve yenilenme

Bilgi ve teknolojinin sürekli gelişen ve değişen doğası göz önüne alındığında bireylerin yaşamlarında özgün fikirler üretebilmek, edindiği bilgiye yeni değerler katarak etkili kullanabilmek, karmaşık, zor veya belirsiz durumlar karşısında çözüm odaklı olabilmek, bilgi edinme için meraklı olabilmek, değişimlere açık olabilmek en nihayetinde kendini gerçekleştirebilmek için 21. yüzyıl becerileri son derece önemlidir (P21, 2019; İnceoğlu, 2020; Salih ve Erikli Selek, 2023; Süer, 2021). Gelen, (2017;20), P21 (2015) ve P21 (2019) yaratıcılık ve yenilenme becerilerinin özelliklerini aşağıda yer alan tablodaki şekliyle açıklamaktadır.

Tablo 1.10. Yaratıcılık ve Yenilenme Becerilerine İlişkin Açıklamalar

Beceri Adı	Bağlam	Becerilerin Kazandırılabilmesi İçin Bireylerin Yapması Gerekenler
Yaratıcılık ve Yenilenme	Yaratıcı Düşünme	✓ Çeşitli fikir oluşturma tekniklerini (beyin fırtınası gibi) kullanmak, ✓ Yeni ve değerli fikirler üretmek, ✓ Yaratıcı çabaları en üst düzeye çıkarmak için kendi fikirlerini ayrıntılaşma, analiz etme ve değerlendirme.
	Başkaları ile Yaratıcı Çalışmalar Yapma	✓ Başkaları için yeni fikirler geliştirme, uygulama ve etkili olarak iletişim kurma, ✓ Yeni ve farklı düşüncelere saygılı olma ve duyarlı olma; girdi ve dönütleri izleme, ✓ Yeni dünyanın limitleri anlayıp işlerinde yeni fikirlere adapte olmak için yaratıcı ve orijinal olma, ✓ Başarısızlığı, hataları, küçük başarıları öğrenmek ve inovasyon için uzun vadeli bir fırsat olarak görmek,
	Yenilikleri Uygulama	✓ Yeniliğin uygulandığı alana katkı sağlamak için yaratıcı fikirler üzerinde hareket etmek.

1.5.13.1.2. Problem çözme ve eleştirel düşünme

Dijital çağın taleplerine cevap vermek için oluşturulan politikalar dünya genelinde öncelikle eğitim sistemlerine akabinde ise işgücü piyasasına yöneliktir. Bu amaçla ülkelerin rekabet edebilir duruma gelebilmesi için öncelikle nitelikli ve çağın koşullarına uygun bireylere ihtiyacı vardır. Bu da öncelikle eğitim sistemlerinin 21. yy.nin ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde yenilemesi, revize edilmesi ya da geliştirmesiyle mümkündür. Öte yandan işgücü piyasası incelendiğinde ise dijital çağda işlerin özelliklerinin değişmesine bağlı olarak bireylerden beklenen kazanımlar da değişmiş fiziki güç yerine zihinsel güç daha değerli hale gelmiştir. Bu amaçla iş gücü piyasası eğitim sistemlerinden akıl yürütme sistemlerini kullanabilen, edindiği bir bilgiyi sorgulayan, karmaşık durumlarda resmin bütünü ele alarak analiz edebilen ve çözüm üreten, farklı bilgiler arasında bağ kurup farklı bakış açılarını analiz edebilen bireyler yetiştirmesini istemektedir (P21, 2019; İnceoğlu, 2020; Salih ve Erikli Selek, 2023). Bu beceriler de genel anlamda incelendiğinde problem çözme ve eleştirel düşünme becerileri olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelen, (2017; 19-20), P21 (2015) ve P21 (2019) problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerinin özelliklerini aşağıda yer alan tablodaki şekliyle açıklamaktadır.

Tablo 1.11. Problem Çözme ve Eleştirel Düşünme Becerilerine İlişkin Açıklamalar

Beceri Adı	Bağlam	Becerilerin Kazandırılabilmesi için Bireylerin Yapması Gerekenler
Problem Çözme ve Eleştirel Düşünme	Etkili akıl yürütme	✓ Duruma uygun olarak çeşitli akıl yürütme tiplerini (tümevarım, tümdengelim vb) kullanma.
	Sistemli düşünme	✓ Karmaşık sistemlerde genel sonuçların elde edilmesi öğelerin birbiriyle nasıl etkileşimde bulunduğunu analiz etme.
	Yargılama ve karar verme	✓ Kanıt, argüman, iddia ve inançları etkili bir şekilde analiz etme ve değerlendirme, ✓ Başlıca alternatif bakış açılarını analiz etme ve değerlendirme, ✓ Görüş ve bilgiler arasında ilişkiler kurma ve sentez yapma, ✓ Analizlere dayalı olarak bilgileri yorumlama ve sonuç çıkarma, ✓ Öğrenme deneyimleri ve süreçleri üzerine eleştirel ve yansıtıcı olarak düşünme.
	Problem çözme	✓ Bilinmeyen farklı türde sorunları hem klasik hem de yenilikçi yollarla çözme, ✓ Çeşitli bakış açılarını içeren ve daha iyi çözümler üreten önemli soruları sorma.

1.5.13.1.3. İletişim ve işbirliği

Gelişen teknolojiye bağlı olarak iletişim araç ve kanallarında hem değişiklik hem de zenginleşme olmuştur. Bu sebeple çok yönlü iletişim becerisine sahip olmak 21. yy. alanlarından biri olarak ifade edilmektedir (Voogt ve Roblin, 2012). İletişim sadece bireylerin kendilerini ifade etme becerisi olarak değerlendirilmemelidir. İletişim aynı zamanda etkili dinleme, iletişimle bilgi edinme, ikna etme, eğlenme vb. birçok amaç için de kullanılabilir. İletişim becerilerinin güçlü hale gelmesi aynı zamanda işbirliği becerilerinin geliştirilmesine de bağlıdır. İşbirliği becerisi ortak bir iş veya amaç etrafında toplanabilme ve iş bölümü olarak düşünüldüğünde bireylerin grup içinde işbirliği içinde dolayısıyla iletişim kanallarını etkili kullanması beklenmektedir.

Teknolojinin de gelişimine bağlı olarak ülkeler arası sınırlar kalkmış bireyler bireylerle, farklı gruplarla farklı kültür ve coğrafyalarla farklı mekânda da olsa ortak bir amaç etrafında çalışabilmekte, ortak bir amaç bağlamında sorumluluk alabilmekte veya amaçları doğrultusunda işbirliği kurmak durumunda kalabilmektedirler. Bütün bu süreç boyunca hem işbirliği hem de iletişim becerileri ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda iletişim ve işbirliği becerileri arasında sıkı bir ilişki olduğu söylenebilir. Gelen, (2017; 19-20), P21 (2015) ve P21 (2019) iletişim ve eleştirel düşünme becerilerinin özelliklerini aşağıda yer alan tablodaki şekliyle açıklamaktadır.

Tablo 1.12. İletişim ve İşbirliği Becerilerine İlişkin Açıklamalar

Beceri Adı	Bağlam	Becerilerin Kazandırılması İçin Bireylerin Yapması Gerekenler
İletişim	Açıkça İletişim Kurma	✓ Düşünce ve fikirleri sözel yazılı ya da yazılı olmayan iletişim becerileri ile çeşitli biçim ve bağlamlarda ifade etme, ✓ Bilgi, değerler, tutumlar ve niyetler de dâhil olmak üzere bir mesajın anlamını çözmek için etkili bir şekilde dinleme, ✓ İletişim kurarken bir dizi amacının olması (örn. bilgilendirmek, eğitmek, motive etmek ve ikna etmek için), ✓ Birden fazla medya ve teknolojiye yararlanma ve etkilerini öncelik sırasına göre değerlendirme, ✓ Farklı ortamlarda etkili iletişim kurma (çok dilli iletişim dâhil).
İşbirliği	Başkaları İle İşbirliği Yapma	✓ Çeşitli ekiple etkin ve saygın bir şekilde çalışabilme becerisi sergilemek, ✓ Ortak bir hedefi gerçekleştirmek için esneklik ve isteklilik alıştırmaları yapmak, ✓ Birlikte çalışma sorumluluğunu üstlenme ve her takım üyesinin yaptığı bireysel katkılara değer verme.

1.5.13.2. Bilgi, medya ve teknoloji becerileri

Gelişen teknoloji dijital paradigmalarda da büyük değişimlere sebebiyet vermiştir. 21. yy. beceri çerçeveleri incelendiğinde birçok çerçevenin bilgi, medya ve teknolojilere ilişkin boyutları çalışma alanlarına dâhil ettiğini görmek mümkündür. Dolayısıyla 21. yy.de dijital teknolojiler vasıtasıyla bilgi, medya ve teknoloji zenginliğine ulaşabilme, değerlendirme, kullanma ve yönetme becerilerine sahip olmak bireylere istediğinden ve amaçladığından daha fazlasına sahip olmalarını gerektirmektedir.

P21 alt boyutlarından biri olan bilgi, medya ve teknoloji becerileri bireysel veya grup içi işbirliğinde teknoloji ve türevlerinden faydalanarak bilgiye erişme, teknoloji odaklı öğrenme, medya odaklı öğrenme ve bilgi odaklı öğrenme gibi çeşitli okuryazarlıklara ilişkin becerilerin geliştirilmesine odaklanmaktadır (P21, 2019). Bilgi, medya ve teknoloji becerilerine ilişkin becerilerin detaylı açıklamaları aşağıda yer aldığı şekliyledir.

1.5.13.2.1. Bilgi okuryazarlığı

Bilgiye erişim, bilgiye ulaşmada kullanılan yol, araç ve kanalların etkili kullanımı, bilginin doğru kaynaklardan elde edilmesi, bilgiyi eleştirel bir biçimde analiz edip değerlendirme, bir problem karşısında bilgiyi doğru, yerinde ve yaratıcı bir şekilde kullanabilme becerisi bilgi okuryazarlığı olarak ifade edilmektedir (Voogt ve Roblin, 2012; Salih ve Erikli Selek, 2023). Bu bağlamda dijital çağda tüm bireylerin doğru ve güvenilir

bilgiye ulaşabilmesi için bilgi okuryazarlığı becerisine sahip olması beklenmektedir. Gelen, (2017; 19-20), P21 (2015) ve P21 (2019) bilgi okuryazarlığı becerisi özelliklerini aşağıda yer alan tablodaki şekliyle açıklamaktadır.

Tablo 1.13. Bilgi Okuryazarlığı Becerisine İlişkin Açıklamalar

Beceri Adı	Bağlam	Becerilerin Kazandırılabilmesi İçin Bireylerin Yapması Gerekenler
Bilgi Okur-yazarlığı	Bilgiye ulaşma ve değerlendirme	✓ Bilgi ve kaynaklarına (zaman ve kaynak açısından) etkili erişim, ✓ Bilgiyi eleştirel ve yetkin bir şekilde değerlendirme.
	Bilgiyi kullanma ve yönetme	✓ Bilgiyi eldeki sorun için doğru ve yaratıcı bir şekilde kullan, ✓ Bilginin akışını çeşitli kaynaklardan yönetin, ✓ Bilgi erişimini ve kullanımını çevreleyen etik/yasal konular hakkında temel bir anlayış uygulayın.

1.5.13.2.2. Medya okuryazarlığı

Gelişen teknoloji bağlı olarak dijital teknoloji araçları çerçevesinde gelişen her türlü medya aracını okuma, anlama veya içerik üretebilme becerileri medya okuryazarlığı becerisi olarak ifade edilebilir. Teknolojinin hızlı gelişimi ve ilerlemesine bağlı olarak medya araçlarıyla hem bireylere hem de büyük kitlelere ulaşmak son derece kolay hale gelmiştir (Han, 2021).

Medyanın günlük yaşantımızdaki yeri ve önemi düşünüldüğünde medya okuryazarlığının üst düzey beceriler gerektirdiği görülmektedir. Bu bakımdan medya araçlarını tanımak, kullanmak, medyanın değişik mesajlarının farkında olmak, medyaya erişim ve kullanım gibi konularda yasal ve etik davranışlar hakkında bilgi sahibi olmak medya okuryazarlığı becerileri altında alt beceriler olarak ifade edilebilir (P21, 2019). Gelen, (2017; 19-20), P21 (2015) ve P21 (2019) medya okuryazarlığı becerisi özelliklerini aşağıda yer alan tablodaki şekliyle açıklamaktadır.

Tablo 1.14. Medya Okuryazarlığı Becerisine İlişkin Açıklamalar

Beceri Adı	Bağlam	Becerilerin Kazandırılabilmesi İçin Bireylerin Yapması Gerekenler
Medya Okur-Yazarlığı	Medya analizi	✓ Medya mesajlarının nasıl, neden ve hangi amaçlarla oluşturulduğunu anla, ✓ Bireylerin mesajları farklı şekilde nasıl yorumladığını, değerlerin ve bakış açısının nasıl değiştiğini ve medyanın inançları ve davranışları nasıl etkilediğini incele, ✓ Medya erişimi ve kullanımı ile ilgili etik/yasal konuları fark edin.
	Medya türünleri yarat	✓ En uygun medya oluşturma araçlarını seç; tüm özellikleri ve koşullarını anla, ✓ Çok kültürlü ve farklı ortamlarda en uygun ifadeleri ve yorumları kullanın

1.5.13.2.3. Bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı

Teknolojinin gelişimine ve kullanımına bağlı olarak bilgiye erişme, bilgiyi anlama, bilgiyi analiz edip değerlendirme, bilgiyi yönetme ve problemlerin çözümüne ilişkin gerekli becerilere sahip olma becerileri bilgi, medya ve iletişim okuryazarlığı olarak ifade edilebilir. Dijital çağda bireylerin yüz yüze geldiği problemlerin çözümünde de dijital teknolojilerin etkin bir şekilde kullanılması gerekmektedir (Voogt ve Roblin, 2012).

Dijital çağı dijital çağ yapan teknoloji, teknolojik araç-gereç, bilgi ve iletişim teknolojilerinin inanılmaz gelişimi ve değişimidir. 21.yy.de dünyaya gelen her birey dijital cihazlarla tanışıyor olsa da bireylerin doğru dijital, bilgi, medya ve iletişim teknolojileri kullanımı için bir rehber ihtiyacı vardır. Bu rehberler de neredeyse bütün çerçeveler tarafından ele alınan bilgi, medya ve iletişim okuryazarlığı becerilerini kapsayan boyutlardır.

İçinde bulunduğumuz yy.de bireylerden dijital teknolojiyi kullanabilme, dijital teknolojiler vasıtasıyla içerik üretebilme, etkileşim kurabilme, karşılaşılan problemlere çözüm üretebilme becerilerinin kazanılması beklenmektedir. Ayrıca dijital teknoloji ve araçları kullanılırken hukuk, etik, yasal sorumluluklar, veri güvenliği, kişisel verilerin saklanması ve güvenliği gibi hususların bireylere kazandırılması son derece önem arz etmektedir (P21, 2019; Zeybek, 2021). Gelen, (2017; 19-20), P21 (2015) ve P21 (2019) bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı becerisi özelliklerini aşağıda yer alan tablodaki şekliyle açıklamaktadır.

Tablo 1.15. Bilgi ve İletişim Teknolojileri Becerisine İlişkin Açıklamalar

Beceri Adı	Bağlam	Becerilerin Kazandırılabilmesi İçin Bireylerin Yapması Gerekenler
Bilgi ve İletişim Teknolojileri (ICT) Okur-Yazarlığı	Teknolojiyi etkili olarak kullan	✓ Bilgiyi iletme, araştırmak, düzenlemek ve teknolojiyi bir araç olarak kullanmak, ✓ Dijital teknolojileri ve sosyal ağları; bilgiye erişmek, bilgiyi yönetmek, ilişkilendirmek, değerlendirmek ve oluşturmak için etkili bir biçimde kullanmak, ✓ Bilgi teknolojilerinin temel kullanım ile ilgili yasal ve etik konular hakkında farkındalık oluşturmak.

1.5.13.3. Yaşam ve kariyer becerileri

Bireylerin çalışma koşulları ve iş hayatında rekabet edilebilirliğini arttırması ve küresel dünyada kendine bir yer ediniş kalıcı olabilmesi için her anlamda gerçek yaşam koşullarına hazır olması gerekmektedir. Çünkü 21. yy.de iş ve meslek kollarında farklılaşma ve zenginleşmeye bağlı olarak bireylerden istenilen beceri, yetkinlik ve performanslarda çeşitlilik ortaya çıkmıştır. Değişen bu yaşam koşullarına geleneksel zihniyet yapısı ile yaklaşan bireylerin bilgi ve becerilerini aktarmasını beklemek mümkün değildir. Bu sebeple bireylerin öncelikle 21. yy.nin ihtiyaç duyduğu becerileri kazanması ve değişen paradigmaya uyum sağlaması gerekmektedir. Bireylerin yaşam ve iş dünyasında var olabilmesi için dijital dönüşüm ve kariyer planlamasına, yenisünya düzenine uyum sağlama noktasında kendini yenilemesi ve donatması gerekmektedir. Bu bölümde P21'in Yaşam ve Kariyer Becerileri boyutunda bireylerin karmaşık ve zor yaşam ile iş dünyasında var olabilmesine ilişkin edinmesi gereken beceriler ele alınmıştır (P21, 2019). Yaşam ve Kariyer becerilerine ilişkin becerilerin detaylı açıklamaları aşağıda yer aldığı şekliyledir.

1.5.13.3.1. Esneklik ve uyarlanabilirlik

Değişen yaşam koşullarına ayak uydurabilmek ve hayatta kalabilmek için değişim ve dönüşüme uyum sağlamak ve esnek olmak gerekmektedir (Wagner, 2008). Teknolojideki baş döndürücü gelişmeler bireyleri iletişim, öğrenme, çalışma ve yaşam becerileri gibi birçok alanda yeniliklere zorlamaktadır. Bu sebeple bireylerin gelişmelere uyum sağlamaları, beklenmedik ve başarısızlık gibi olumsuz durumlarda kendilerine yeni bir rota çizebilmeleri, kendilerine ilişkin yapılan olumsuz eleştirileri göğüsleyebilmeleri ve içinde bulundukları zor durumdan çıkabilmeleri ve çözüm üretebilmeleri için esneklik ve uyarlanabilirlik becerilerine

ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca bireylerin 2020’li yılların dünyasında değişen meslek, yaşam ve iş koşulları bağlamında kendini güncelleyerek yeni rollere açık olması, uyum sağlaması ve etkin çalışabilmesi için de önemlidir. Bu sebeple bireylerin birden fazla görev ve sorumluluk alabilme, yaptığı görevler sonucunda başarı veya başarısızlığı doğrultusunda aldığı övgü ve yergileri göğüsleyebilme, farklı sosyal, kültürel ve ekonomik zorluklar ile belirsizlikler karşısında esnek ve motivasyonel bir tutum sergileyebilmek için esneklik ve uyarlanabilirlik becerilerine sahip olması gerekmektedir (P21, 2019). Gelen, (2017; 19-20), P21 (2015) ve P21 (2019) esneklik ve uyarlanabilirlik becerilerinin özelliklerini aşağıda yer alan tablodaki şekliyle açıklamaktadır.

Tablo 1.16. Esneklik ve Uyarlanabilirlik Becerisine İlişkin Açıklamalar

Beceri Adı	Bağlam	Becerilerin Kazandırılabilmesi İçin Bireylerin yapması Gerekenler
Esneklik ve Uyarlanabilirlik	Değişime uyum gösterme	✓ Çeşitli mesleki sorumluluk, roller, program ve içeriğe adapte olmak, ✓ Belirsizlik ve değişen önceliklerin olduğu ortamlarda etkili bir şekilde çalışma.
	Esnek olma	✓ Geribildirim etkin bir şekilde kullanma, ✓ Olumlu eleştiri, övgü, geri bildirimi kullanma, ✓ Özellikle çok kültürlü ortamlarda uygulanabilir çözümlere ulaşmak için çeşitli görüşleri ve inançları anla ve dengeleme.

1.5.13.3.2. Girişim ve öz yönelim

Bireylerin kendi inisiyatifleri doğrultusunda karar alabilmesi, kendi kendini yönetebilmesi, inovatif ve yeni fikirleri doğrultusunda eline geçen her türlü fırsatı değerlendirebilmesi gibi beceriler girişimcilik öz yönelim becerisi olarak ifade edilebilir (Wagner, 2008). Thrilling ve Fadel (2009) bu becerileri, dijital teknolojinin işgücü piyasasına etkisi çerçevesinde inceleyerek bireylerin kendi hedeflerini planlama, şekillendirme, başlatma ve bitirme becerisi olarak ele almaktadır. Teke (2021) ise girişimcilik ve öz yönelim becerisini Thrilling ve Fadel’e ek olarak yenilikler karşısında dijital teknolojiyi temele alan yeni öğrenme modelleri, öğrenmeyi öğrenme ve öz yönelim becerisine sahip olma olarak tanımlarken ilgili becerilerin kazandırılması noktasında eğitim, eğitim sistemi ve öğrenme yaklaşımlarına atıfta bulunmaktadır. Açıklamalar bağlamında bireylerin hedeflerine ulaşabilmeleri için ihtiyacı olan kaynak ve standartları belirleyebilmeleri, rekabetçi ortamda çalışabilmek için ihtiyacı olan gerekli motivasyona sahip olması, zamanını etkili ve verimli kullanabilmesi ayrıca inisiyatif alarak kendi kararlarını alabilme becerilerine sahip olması

beklenmektedir (P21, 2019). Gelen, (2017; 19-20), P21 (2015) ve P21 (2019) girişimcilik ve öz yönetim becerilerinin özelliklerini aşağıda yer alan tablodaki şekliyle açıklamaktadır.

Tablo 1.17. Girişimcilik ve Öz Yönelim Becerisine İlişkin Açıklamalar

Beceri Adı	Bağlam	Becerilerin Kazandırılabilmesi İçin Bireylerin Yapması Gerekenler
Girişimcilik ve Öz Yönelim	Hedefleri ve Zamanı Yönetme	✓ Somut ve somut başarı kriterleri ile hedefler belirleme, ✓ Taktik (kısa vadeli) ve stratejik (uzun vadeli) hedeflerin dengelenmesi, ✓ Zamanı ve iş yükünü verimli bir şekilde yönetme.
	Bağımsız Çalışma	✓ Görevlerini dolaylı olarak izleme, tanımla ve tamamla.
	Kendini Yöneten Öğrenciler Olabilme	✓ Kendi öğrenme becerilerini keşfetmek ve genişletmek için standartlar veya müfredatın ötesine geçmek, ✓ Beceri düzeylerini yükseltmek için inisiyatifi gösterme, ✓ Hayat boyu öğrenme konusunda kararlı olmak için geçmiş deneyimler üzerine eleştirel düşünerek gelecekteki ilerlemeyi hedefleme.

1.5.13.3.3. Sosyal ve kültürlerarası beceriler

Teknolojinin olanakları dünyanın farklı noktalarında yaşayan bireyleri bir araya toplayıp farklı çalışma ortam ve normları oluşturmuştur. İnternet, teknoloji ve dijitalleşmeye bağlı olarak sanal dünyada sınırlar ortadan kalkmış, buna bağlı olarak sosyal farklılıklar önemini yitirmiş ya da azalmıştır. Bu sebeple farklılıklara karşı sosyal ve kültürel sorumluluk etkilerinin artması için sosyal ve sanal ortamların sosyal ve kültürlerarası becerilerin kazandırılmasında daha çok yapıcı etkisinin tespit edilerek kullanılması gerekmektedir. Bu bağlamda dijital gelişme ve teknolojinin faydaları kullanılarak farklı kültürlerin sosyal etkileşimi doğrultusunda hızlı ve pratik çözüm yolları bulunabilir, yaratıcı fikirler oluşturulabilir.

Farklı kültürlere saygı duymak, yeni fikir ve imkânlar oluşturabilmek adına kültürel farklılıklardan yararlanabilmek, farklı kültürlerle verimli ve etkili etkileşim kurabilmek, iş kalitesini arttırabilmek için sosyal ve kültürlerarası beceriler P21 çerçevesinin ve diğer önde gelen çerçevelerin alt becerisi olarak ön plana çıktığı görülmektedir (P21, 2019). Gelen, (2017; 19-20), P21 (2015) ve P21 (2019) sosyal ve kültürlerarası becerilerin özelliklerini aşağıda yer alan tablodaki şekliyle açıklamaktadır.

Tablo 1.18. Sosyal ve Kùltùrlerarası Becerisine İlişkin Açıklamalar

Beceri Adı	Bağlam	Becerilerin Kazandırılabilmesi İçin Bireylerin Yapması Gerekenler
Sosyal ve Kùltùrlerarası Beceriler	Başkaları ile etkili etkileşim	✓ Uygun olan dinleme ve konuşma zamanını bilme, ✓ Kendini saygın ve profesyonel bir tavırla ifade etme.
	Çeşitli takımlarda etkili çalışma	✓ Kùltürel farklılıklara saygı duyun, sosyal ve kùltürel geçmişe sahip insanlarla etkili bir şekilde çalışma, ✓ Farklı fikir ve değerlere karşı açık görüşlü olma, ✓ Yenilik ve kalite için sosyal ve kùltürel farklılıklardan yararlanma.

1.5.13.3.4. Üretkenlik ve hesap verebilirlik

Teknoloji ve dijitalleşme iş dünyasını etkilediği gibi bireylerin çalışma hayatındaki sorumluluk yükünü de etkilemiştir. Sorumluluk yükünün hafiflemesi, işbirliğine bağlı olarak işlerin paylaşılması, öğrenme ve çalışma etkinliğinin bireyler ve gruplar açısından önemini arttırmıştır. Böylece yenilikçi öğrenmelerde bir planın projelendirilmesi ve yürütülmesi sağlanmıştır.

Günümüz dünyasında birçok kurum ve kuruluşta AR-GE birimleri vardır. Bu birimlerin birçok süreci başarılı bir şekilde planlaması, yönetmesi ve sonuçlandırması için öncelikle üretkenlik becerilerine sahip olması istenmektedir. Bunun yanında elde edilen iyi ya da kötü, olumlu ya da olumsuz sonuçların sorumluluğuna sahip çıkmak ve sürecin işleyişi ile ilgili hesap verebilmek de son derece önem arz etmektedir (İnceoğlu, 2020). Gelen, (2017; 19-20), P21 (2015) ve P21 (2019) üretkenlik ve hesap verebilirlik becerilerini özelliklerini aşağıda yer alan tablodaki şekliyle açıklamaktadır.

Tablo 1.19. Üretkenlik ve Hesap Verebilirlik Becerisine İlişkin Açıklamalar

Beceri Adı	Bağlam	Becerilerin Kazandırılabilmesi İçin Bireylerin Yapması Gerekenler
Üretkenlik ve Hesap Verebilirlik Becerisi	Projeleri yönetin	✓ Baskı ve engeller karşısında bile karşılanabilir hedeflerinin olması, ✓ Amaçlanan sonuca ulaşmak için işe önceliklerinizi planlama ve yönetme.
	Sonuçlar üretin	✓ Kaliteli ürünler elde etmek için ek çaba sarf etme, • Çalışmalarında pozitif ve etik olma, • Zamanını ve projelerini etkili kullanma, • Çoklu yönlü çalışma, • Tam zamanında, güvenilir ve aktif katılım sağlama, • Sunumunu profesyonelce ve uygun bir şekilde sunma, • Ekiplerle etkili bir şekilde işbirliği yapma, • Ekipteki çeşitliliğine saygı gösterme, • Sonuçlardan sorumlu olma.

1.5.13.3.5. Liderlik ve sorumluluk

Rehberlik ederken, yol gösterirken, vizyon geliştirirken yetki ve güç kullanırken bireysel ve kurumsal temsiliyet ve davranışların sorumluluk bilincinde yürütülmesi gerekmektedir (Çoban, 2021). Bu sebeple bireysel çalışırken kendimize karşı grup veya ekiple çalışırken gruba veya ekibe karşı sorumluluklarımızın farkında olmamız gerekmektedir. Özellikle işbirlikli yürütülen işlerin her bir bölümünde bireylerin birbirlerine karşı ayrı ayrı sorumluluklarının olduğunun bilincinde olması gerekmektedir.

Özellikle ortak bir amaç etrafında yürütülen ekip çalışmalarının hem bireysel liderliği hem de ekip içi koordinasyon becerisinin gerekliliğini göstermektedir. Bu sebeple ekip çalışmalarında işbirlikli çalışma ve koşulları benimsenerek tek bir otoriteden ziyade ekibin bütün üyelerinin liderlik becerisinin sergilemesi çalışmanın verimliliği, kalitesi ve etkinliğini arttıracaktır (Wagner, 2008).

Sonuç olarak bir görevi, projeyi veya çalışmayı tam manasıyla sonuçlandırabilmek için liderliğin ve otoritenin dağıtıldığı bir güç birliği yapma, ekipteki diğer paydaşları hedef bağlamında yönlendirebilme, liderlik vazifesini üstlenebilme, sorumluluklarını bilme ve sorumluluk alma, paydaşların güçlü yönlerini ortaya çıkarabilme ve cesaretlendirici olmak için liderlik ve sorumluluk bilinci becerileri ön plana çıkmaktadır (P21, 2019). Gelen, (2017; 19-20), P21 (2015) ve P21 (2019) liderlik ve sorumluluk becerilerinin özelliklerini aşağıda yer alan tablodaki şekliyle açıklamaktadır.

Tablo 1.20. Liderlik ve Sorumluluk Becerisine İlişkin Açıklamalar

Beceri Adı	Bağlam	Becerilerin Kazandırılabilmesi İçin Bireylerin yapması Gerekenler
Liderlik ve Sorumluluk Becerisi	Diğerlerine rehber ve önder olma	✓ Başkalarını bir hedefe doğru yönlendirmek için kişilerarası problem çözme becerileri kullanma, ✓ Ortak hedefe ulaşmak için başkalarının güçlü yönlerinden yararlanma, ✓ Başkalarına, örnek olma ve herkesin ellerinden geleni yapmalarını sağlama, ✓ Etkili bir bütünlük ve etik davranış sergileme.
	Başkalarına karşı sorumlu olma	✓ Toplumun çıkarlarını gözeterek sorumlu davranın.

1.6. Program Değerlendirme

Değerlendirme eğitim programlarının ayrılmaz ve vazgeçilmez bir parçasıdır. Bu sebeple eğitim programları hazırlanır, uygulanır ve sürekli olarak değerlendirilir. Program değerlendirme aynı zamanda program geliştirmenin de bir parçasıdır. Geliştirilen bir program değerlendirilir, değerlendirmesi yapılan program hakkında da bir yargıya varılır. Yargı sonucunda programın etkililiği, gerçekçiliği, doğruluğu, verimliliği, uygunluğu, yeterliği, yürütülebilirliği, kullanışlılığı, yararlılığı, ekonomikliği, faydası vb. konularda karar verilerek program ya kabul edilir ya yeniden düzenlenir ya da mevcut programın faaliyetlerine son verilir (Demirel, 2020).

Program değerlendirmeye ilişkin literatür taraması yapıldığında birçok tanım yapıldığı görülmektedir. Bu tanımlardan birkaçı şöyledir:

Ertürk (1997) program değerlendirmeyi eğitim hedeflerinin gerçekleşme düzeyini belirleme sürecinde program geliştirmenin son ve tamamlayıcı halkası olarak ifade ederken (Erden (1998) program değerlendirmeyi çeşitli veri toplama araçlarıyla elde edilen verilerin bir ölçüt bağlamında karşılaştırılarak karar verme süreci olarak ifade etmektedir. (Kristofferson, 2003) program değerlendirmeyi bir bütün olarak program veya programın belirli yönlerinin değerlendirme süreci olarak ifade ederken Administration for Children and Families (2010) ise program değerlendirmeyi, bir program hakkında temel sorulara cevap verebilmek için sistematik bilgi toplama, analiz etme ve kullanma yöntemi olarak ifade etmektedir.

Program değerlendirmesine ilişkin yapılan tanımlar ve ilgili literatür incelendiğinde program değerlendirmeye ilişkin iki kavram ön plana çıkmaktadır. Bu kavramlar yargıya varma/karar verme ve süreçtir (Beellon ve Handler, 1982; Erden, 1998; Ertürk, 1997; Doll, 1996; Kaya, 1997; Rutman ve Mowray 1993; Milakovich ve George, 2001; Uşun, 2023; Varış, 1996). Demirel (2015) program değerlendirmeyi iki temel çerçevede değerlendirerek; program değerlendirmeyi program hakkında karar verme süreci olarak ifade etmektedir.

1.7. Program Değerlendirmenin Amacı

Eğitim sürecinde program değerlendirmenin iki ana amaca bağlı olarak yapıldığı ifade edilebilir. Ana amaçlardan birincisi, öğrencilerin başarısını değerlendirerek öğrencilerin neyi ne kadar öğrendiğine karar vermektir. İkinci ana amaç ise program hakkında yargıda bulunarak karar vermek ve eksiklerini tespit etmektir.

Eğitim sisteminde çıktıların istendik ve yeterli düzeyde olması istenir. Çıktıların istendik ya da istenmedik, yeterli ya da yetersiz olduğu yargısına varabilmek için, sistemin kontrolünü kurabilmek için, yeterli veya yetersiz çıktıların neler olduğuna ve bunlara sebebiyet veren kaynakların tespitine ilişkin değerlendirmeler yapılır. Bu sebeple değerlendirmeler eğitim sisteminin devamlılığı ve etkililiği için hayati öneme sahiptir. Program değerlendirmeler farklı zaman ve ortamlarda farklı amaçlarla yapılabilir. Dolayısıyla eğitimde değerlendirme çeşitleri de aynı zamanda yapılan değerlendirmenin amaçlarını da ortaya koymaktadır (Uşun, 2023). Program değerlendirilmenin amaçlarına ilişkin farklı yaklaşım ve ifadeler aşağıdaki gibidir:

Tablo 1.21. Program Değerlendirmenin Amaçlarına İlişkin Farklı Görüşler

✓ Planlama ve karar vermede kullanılabilecek bilgiler toplamak
✓ Programın güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek,
✓ İstenen eğitsel çıktılara ne ölçüde ulaşıldığını belirlemek,
✓ Eğitim giderlerine ilişkin bilgi toplamak ve bunları azaltmak için neler yapılabileceğini tespit etmek,
✓ Programın bakış açısını, içeriğini geliştirmek, değişimi ve çağı yakalamak,
✓ Öğrenci başarısı değerlendirmek,
✓ Öğrenme güçlüklerini belirlemek,
✓ Programın problemlerini belirlemek,
✓ Eğitim programlarının etkililiği hakkında yargıda bulunmak, hangi öğede aksaklıklar olduğunu tespit etmek ve düzeltmeler yapmak,
✓ Programın devam etmesine, gözden geçirilmesine ya da sonlandırılmasına karar vermektir. (Hancı Yanar, 2020:15)
✓ Verimlilik için programın hangi yönlerinin değerlendirilmesi ve ne tür bilginin toplanması gerektiğine karar verme konusunda bir temel oluşturması için öğretim programını açıkça ortaya koymak,
✓ Açık bir şekilde belirtilebilen ve programın verimliliğini ilgilendiren yargılar hakkında bilgi toplamak,
✓ Elde edilen bilgiyi analiz etmek ve sonuç çıkarmak,
✓ Ulaşılabilen bilgiye dayanarak kararlar vermek,
✓ Öğretim programını geliştirmek için alınan kararları uygulamak (Wiles ve Joseph 2002:159-160).
✓ Programın niteliğini etkileyen tüm bileşenleri içeren genel ve ayrıntılı değerlendirme olanağı sunmak (Kristoffersen, 2003)
✓ Programı tasarlayan kişinin dışında herhangi bir kimse, tasarlanan programın ya da herhangi bir etkinliğin verimli olup olmadığını bilmek istediğinde değerlendirmeden yararlanır (Piskurich, 2000: 212)
✓ Öğrencilerin başarısını değerlendirerek bir dersin hangi öğrenciler tarafından tekrar edilmesi gerektiğine karar vermek,
✓ Eğitim programlarının etkililiği hakkında yargıda bulunmak ve programdaki aksaklıkların, programın hangi öge ya da öğelerinden kaynaklandığını belirleyerek gerekli düzeltmelerin yapılmasına olanak sağlamak,
✓ Yeni bir programın geliştirilmesine yönelik etkileri belirlemek,
✓ Okul uygulamalarını topluma göstermek (Doğan, 1997; Erden, 1993; Marsch ve Willes, 2007)
✓ Eğitim programının uygulamada işleyip işlemediği ve değiştirilmesi gereken yönlerinin neler olduğunu,
✓ Var olan programın etkililiğini,
✓ Okulların ürünlerinin yükseköğretimde ve iş yaşamında başarılı olup olmadığını tespit etmek,
✓ Programın maliyet açısından uygunluğunu kontrol etmek,
✓ Mesleki yönden akreditasyonun gerçekleşip gerçekleşmediğini belirlemektir (Oliva, 2009)
✓ Programın güçlü ve zayıf taraflarının belirlenmesi ve geliştirilmesi,
✓ Programda karşılaşılan sorunların önceden belirlenmesi,
✓ Eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi,
✓ Eğitimde kullanılacak olan kaynakların belirlenmesi,
✓ Amaçlanan eğitsel çıktılarının belirlenmesi,
✓ Planlama ve karara ulaşmada kullanılacak bilgilerin toplanması,
✓ Eğitim giderlerinin azaltılmasını sağlayacak finansal bilgilerin toplanması (Yüksel ve Sağlam, 2012:22)

Program değerlendirme, eğitim programlarının yenilenmesi, geliştirilmesi ve yürütülmesini desteklemek için yapılır. Bu sayede programın sürekliliği sağlanır. Ek olarak program değerlendirmenin, program geliştirmenin bir aşaması olduğu düşünülürse program değerlendirmenin bir programın veya uygulamanın nasıl geliştirilebileceğine yönelik anlayış sağlama, programın uygulanmasıyla elde edilen verimlilik ve etkililikle ilgili kanıtlar sağlama gibi bir dizi farklı amaçlara hizmet ettiği söylenebilir.

1.8. Program Değerlendirmenin Temel İşlevi

Program değerlendirme farklı amaçlarda kullanılmakta ve birçok işlev üstlenmektedir. Program değerlendirme hangi amaçla yapılırsa yapılsın; programa tanı koyma, programı gözden geçirme, değerlendirmesi yapılan programı diğer programlarla kıyaslama, değerlendirme süreci ve sonunda eğitimle ilgili ihtiyaçları tespit etme, değerlendirilen programın zayıf ve güçlü yönlerini tespit ederek programın etkililiği ve verimliliği hakkında karar verme, değerlendirilen programın ulusal veya uluslararası akredite edilme olanağı sunması, program öğelerinin niteliğini göstermesi gibi birçok işlevi de vardır (Güven ve Aslan, 2023). Program değerlendirmenin üstendiği işlevlere ilişkin oluşan kanaatler aşağıdaki gibidir:

Tablo 1.22. Program Değerlendirmenin Temel İşlevlerine İlişkin Görüşler

✓ Tanı koyma
✓ Gözden geçirme
✓ Karşılaştırma
✓ Eğitimsel gereksinimleri belirleme
✓ Ulaşılan sonuçları belirleme (Yüksel ve sağlam 2012)
✓ Okullarda öğretim programlarının niteliğini belirleme,
✓ Okulların akredite edilmesi,
✓ Okullara maddi destek veren kurum ve kuruluşlara eğitimin etkililiğine dair bilgi verme,
✓ Aile ve öğrencilerin daha isabetli okul tercihi yapabilmesi,
✓ Öğretmenlerin mesleki gelişimle ilgili eksiklik ve gereksinimlerini görmeleri ve bu eksiklik ve gereksinimleri gidermeleri (Fitzpatrick, Sanders ve Worthen, 2004)

1.9. Program Değerlendirmede Temel İşlemler

Program değerlendirme işlemi sistematik, sürekli ve dinamik bir süreçtir. Program değerlendirmenin sistematik bir süreçte ele alınması değerlendirmenin hem yapısallaştırılmasını hem de daha kapsamlı hale gelmesine olanak sağlayacaktır (Demirel, 2015). Program değerlendirme işlemleri esnasında değerlendirmecinin seçim ve sonuçlarını

etkilemeyeceği düşüncesiyle aşağıdaki işlemlerin birbirini izler nitelikte olmasına gerek olmadığı ifade edilmektedir.-(Demirel, 2015; Kaya, 1997; Hancı Yanar, 2020). Programın tasarlanmasından sonuçlandırılmasına kadar program değerlendirmenin temel yapı taşlarını olarak ifade edilen başlıca işlemler aşağıdaki gibidir (Demirel, 2015):

Tablo 1.23. Program Değerlendirmenin Temel İşlemleri

✓ Anlamanın kesinleştirilmesi,
✓ Amacın belirlenmesi,
✓ Anahtar tarafların belirlenmesi,
✓ Olanakların ve engellerin belirlenmesi,
✓ Yanıt aranacak soruların belirlenmesi,
✓ Tasarımın kesinleştirilmesi,
✓ Verilerin toplanması,
✓ Verilerin Çözümlemesi,
✓ Sonuçların yorumlanması
✓ Sonuçların ilgilileri bildirilmesidir.

1.10. Eğitimde Program Değerlendirme Yaklaşım ve Modelleri

Literatür incelendiğinde program değerlendirmeye ilişkin pek çok model ve yaklaşımın olduğu görülmektedir. Program değerlendirme modellerinin gelişim serüvenleri incelendiğinde, genel olarak kendinden önceki mevcut modele eleştirel tavrı sergiledikten sonra oluşan veriler doğrultusunda farklı bir bakış açısı ile bakarak yeni bir bakış açısı sunduğu görülmektedir. Modellerin gelişime ve çeşitlenmesine etki eden bir diğer faktör de araştırma paradigmlarında yaşanan değişimlerdir.

Program değerlendirme modelleri programın nasıl değerlendirileceği hakkında bir genel bir çerçeve çizerek program değerlendirme sürecine rehberlik eder. Modelin rehberlik süreci incelendiğinde araştırmacının neye odaklandığı (hedef, süreç, sonuç), hedef kitlesi, araştırmasını hangi metodoloji üzerine kurgulayacağı, araştırması bağlamında hangi paydaşlardan yararlanacağı, elde edeceği verileri hangi tür veri toplama araçlarıyla kullanacağı gibi hususlara öncülük ettiği ifade edilebilir. Yaygın olarak kullanılan program değerlendirme yaklaşımları ve yaklaşımlar doğrultusunda ele alınan program değerlendirme modelleri aşağıdaki tablodaki gibidir (Uşun, 2023).

Tablo 1.24. Program Değerlendirmesine İlişkin Yaklaşım ve Modeller

Yaklaşım	Modeller	Yaklaşım	Modeller
Hedef Yönelimli Yaklaşımlar	✓ Hedefe Dayalı Değerlendirme Modeli ✓ Mettfessel –Michael Değerlendirme Modeli ✓ Provus'un Farklar Yaklaşımı İle Değerlendirme Modeli ✓ Hammond'un Değerlendirme Modeli ✓ Bennet'in Program Değerlendirme Modeli	Müşteri Yönelimli Değerlendirme Yaklaşımı	✓ Scriven'in Hedefsiz Değerlendirme Modeli
Sistemlere Dayalı (Yönetim Yönelimli) Değerlendirme Yaklaşımı	✓ Stufflebeam'in Bağlam, Girdi,-Süreç Ve Ürün Modeli ✓ Dick Ve Carey'in Öğretimsel Tasarım Modeli* ✓ Kirkpatrick'in Yetiştirme Değerlendirme Modeli ✓ Gerçekçi Değerlendirme Modeli ✓ Toplam Kalite Değerlendirme Modeli ✓ Alkin'in UCLA Değerlendirme Modeli ✓ Saylor, Alexander ve Lewis Modeli	Postmodern Değerlendirme Yaklaşımı	✓ Ouba ve Lincoln'un Dördüncü Nesil Yapılandırıcı Değerlendirme Modeli
İşbirlikli Değerlendirme Yaklaşımı	✓ Paydaşlara Dayalı Değerlendirme Modeli ✓ Yetkilendirme Değerlendirmesi Modeli ✓ Demokratik Değerlendirme Modeli ✓ Yararlanmaya Odaklı Değerlendirme Modeli ✓ Mantık Modeli ✓ Örgütsel Öğrenme Modeli	Geleneksel Değerlendirme Yaklaşımı	-
Katılımcı Yönelimli Değerlendirme Yaklaşımı	✓ Parlett ve Hamilton'un Aydınlatıcı Değerlendirme Modeli ✓ Stake'in Uygunluk Modeli ✓ Stake'in Yanıtlayıcı Değerlendirme Modeli	Pragmatik Değerlendirme Yaklaşımı	-
Rakip Yönelimli Değerlendirme Yaklaşımı	✓ Wolf'un Karşıt Değerlendirme Modeli ✓ Rakip Yönelimli Model	Hümanist Değerlendirme Yaklaşımı	-
Niteliksel Değerlendirme Yaklaşımı	✓ Patton'un Nitel Değerlendirme Modeli	Akademik Değerlendirme Yaklaşımı	-
Uzmanlık Yönelimli Değerlendirme Yaklaşımı	✓ Eisner'in Eğitsel Eleştiri Değerlendirme Modeli ✓ Uzman/Akreditasyon Modeli	Diğer	✓ Diğer Program Değerlendirme Yaklaşımı • Çoklu Yöntemlerle Değerlendirme Modeli • Tüketici Odaklı Model • Maliyet/Yarar Analizi Değerlendirme Modeli • Deneyisel Değerlendirme Modeli • Sürece Dayalı Modeller • Ürüne Dayalı Modeller • Sürece ve Ürüne Dayalı Modeller • Gereksinime Dayalı Modeller

Program Değerlendirme yaklaşımlarının ayrıca bireysel olarak da yaklaşım ve model bağlamında tasnif edildiği tespit edilmiştir. Araştırmacılar yaklaşımlara ilişkin sınıflandırmaları farklı başlık altında ifade etse de yaklaşımların genel olarak benzer özellikler taşıdığı söylenebilir. Bu tasnife ilişkin açıklayıcı tablo aşağıdaki gibidir (Demirtaş, 2017:759-764).

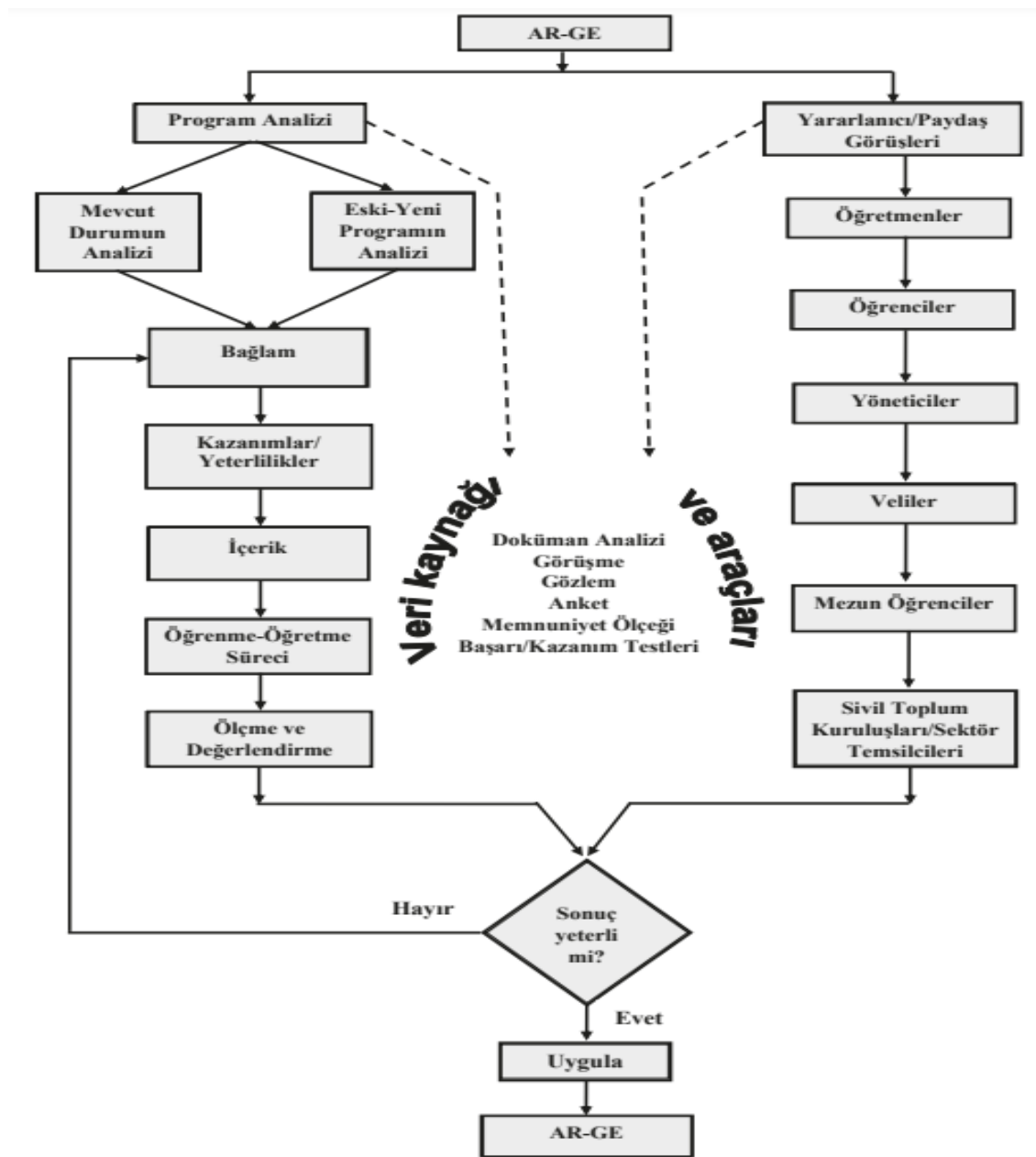
Tablo 1.25. Program Değerlendirmesine İlişkin Yaklaşımlar (Bireysel)

Araştırmacı	Yaklaşım/Model	Araştırmacı	Yaklaşım/Model
Stufflebeam'ın (1999) Program Değerlendirme Yaklaşımları	✓ Sözde değerlendirmeler yaklaşımı ✓ Sorulara/yöntemlere yönelik yaklaşım ✓ Gelişmeden sorumlu değerlendirme yaklaşımları ✓ Toplumsal gündemi ele alan yaklaşımlar	Fitzpatrick, Sanders ve Worthen'in (2004) Program Değerlendirme Yaklaşımları	✓ Hedeflere yönelik yaklaşımlar ✓ Yönetime yönelik yaklaşımlar ✓ Müşteriye yönelik yaklaşımlar ✓ Uzmanlığa yönelik yaklaşımlar ✓ Eleştiriye yönelik yaklaşımlar ✓ ~~Naturalistik~~ ve katılımcıya yönelik yaklaşımlar
Ney'ın (1983) Program Değerlendirme Yaklaşımları	✓ Değerlendirme nasıl tanımlanmalıdır? ✓ Değerlendirmenin fonksiyonları nedir? ✓ Değerlendirmenin hedefleri nedir? ✓ Her bir hedef için ne tür bilginin toplanması gerekmektedir? ✓ Bir hedefin değerini değerlendirmede kullanılacak ölçüt ne olmalıdır? ✓ Değerlendirme kime hizmet etmelidir? ✓ Değerlendirme süreci nasıldır? ✓ Değerlendirmede hangi araştırma yöntemleri uygulanmalıdır? ✓ Değerlendirmeyi kim yapmalıdır? ✓ Değerlendirmede yargıya varmada hangi standartlar olmalıdır?	Dart'ın (2004) Program Değerlendirme Yaklaşımları Cronbach'ın (1982) Program Değerlendirme Yaklaşımları	✓ Deneyssel yaklaşımlar: ✓ Test etme/sınama amaçlı yaklaşımlar ✓ Karar yönetimi yaklaşımları ✓ Yargıya dayalı yaklaşımlar ✓ Çoğulcu-Sezgisel Yaklaşımlar ✓ Teori rehberli yaklaşımlar: ✓ Bilimsel Yaklaşım ✓ Hümanistik Yaklaşım
House'un (1990) Program Değerlendirme Yaklaşımları	✓ Parçalı-(monolitik) ✓ Çoğulcu -(plüralist)	Guyadeen ve Seasons'ın (2016) Program Değerlendirme Yaklaşımları	✓ Katılma yönelik (Participatory) değerlendirme ✓ Yetkilendirmeye yönelik (Empowerment) değerlendirme ✓ İşbirliğine yönelik (Collaborative) değerlendirme ✓ Gelişime yönelik (Developmental) değerlendirme:
Scriven'in (1967) Program Değerlendirme Yaklaşımları	✓ İçe yönelik (intrinsic) ✓ Sonuca yönelik (pay off)	Ertürk (1972) Program Değerlendirme Yaklaşımı	✓ Yetişek tasarısına bakarak ✓ Ortama bakarak ✓ Başarıya bakarak ✓ Erişeye bakarak ✓ Öğrenene bakarak ✓ Ürüne bakarak
Posner'in (1995) Program Değerlendirme Yaklaşımları	✓ Geleneksel yaklaşım ✓ Deneyssel yaklaşım ✓ Davranışsal yaklaşım ✓ Disiplinlerin yapılandırılması yaklaşımı ✓ Bilişsel yaklaşım	Patton'ın (1995) Program Değerlendirme Yaklaşımları	✓ Uzman temelli değerlendirme ✓ Tamamlayıcı değerlendirme ✓ Savunmacı değerlendirme

1.11. Demirel'in Analitik Program Değerlendirme Modeli (DAPDEM)

Program değerlendirmeye ilişkin birçok tanım, yaklaşım ve model bulunmaktadır. Bu modellerden bir tanesi de yerli ve milli program değerlendirme modeli olan ve Demirel (2006) tarafından geliştirilen ve sürekli olarak geliştirilmeye açık olan DAPDEM'dir.

Model incelendiğinde modelin iki ana başlıktan (Şekil 1.4) oluştuğu görülmektedir. Modelin birinci başlığını program analizi oluştururken modelin ikinci başlığını programdan etkilenen paydaş görüşleri oluşturmaktadır (Demirel, 2013; Saracaloğlu, 2019).

Şekil 1.4. Demirel'in Analitik Program Değerlendirme Modeli-DAPDEM

Modelin birinci kısmında yer alan program analizleri ile programla ilgili yazılı materyaller değerlendirilmiştir. Modelin ikinci kısmında ise programdan etkilenen paydaş görüşleri ile programın değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Model gelişim, değişim ve yeniliklere açık olduğu için modelde yer alan her iki kısım için veri kaynakları ve ARGE çalışmaları ile program değerlendirildikten sonra modelin sürekli olarak geliştirilmesine yer verilmiştir. Modelin grafiksel tasarımı, modeli oluşturan iki ana başlık ve alt başlıklar Şekil 1.4'te yer almaktadır. Modelin her iki ana başlığında program değerlendirme yapılırken program öğeleri (bağlam, hedef/kazanım, içerik, öğrenme-öğretme süreci ile ölçme-değerlendirme) doğrultusunda değerlendirme yapılması hususuna vurgu yapılmaktadır (Demirel, 2013; Yazçayır, 2016).

Modelde, program analizi ile paydaş görüşleri doğrultusunda değerlendirme yapılarak yargıya varılmaktadır. Bu amaçla ilk olarak birinci başlıkta yer alan program analizi boyutu kapsamında program değerlendirme yapılarak programla ilgili doküman ve materyaller beş alt boyutta ya da program öğeleri (bağlam, hedef/kazanım, içerik, öğrenme-öğretme süreci ile ölçme-değerlendirme) kapsamında değerlendirme yapılırken her bir boyutun kendisine ait “Öğretim Programı Değerlendirme Ölçütleri”ni bağlamında analiz ve değerlendirmesi yapılır. Program analizi başlığının beş alt boyutu “Öğretim Programı Değerlendirme Ölçütleri” ve arasındaki ilişkilere dair değerlendirme yapılırken modelde belirtilen veri toplama araçları ihtiyaçlar doğrultusunda kullanılabilir.

Modelin ikinci başlığı ise programdan etkilenen paydaş görüşleridir. Paydaş görüşleri başlığı, paydaşların programa ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesinde de değerlendirme amacı doğrultusunda program öğeleri ve “Öğretim Programı Değerlendirme Ölçütleri” bir veya birden fazlası kullanılabilir. Paydaş görüşleri alınırken modelde belirtilen veri toplama araçlarından ihtiyaçlar doğrultusunda bir veya birden fazlası tercih edilebilir.

Modelin en önemli ve güçlü yanı yerli ve kendi kültürümüzden olmasıdır. Bunun yanında modelin geliştirilme, uygulanma ve değerlendirme aşamalarının tamamının Türkiye’de ve çok geniş bir kitleyle yapılmış olması da modelin diğer güçlü yönü olarak ele alınabilir. Nitekim, 2012 yılında MEB ortaöğretim programlarının değerlendirilmesinde DAPDEM’i tercih etmiştir. Son yıllarda yapılan program değerlendirme çalışmaları incelendiğinde modelin esnekliğine bağlı olarak modelin kullanım sıklığı ile tercih edilebilirliğinin arttığı görülmektedir (Hancı Yanar 2020, Kuzu, 2015; Ülkü, 2023; Üstündağ, Karayazgan, Hancı Yanar, Çirakoğlu ve Gündoğdu, 2017; Yazçayır, Selvi ve Demirel, 2013).

Modelin güçlü yönlerinden bir diğeri de program değeriendirme işlemlerinin saf nitel ya da saf nicel bağlamından öte karma araştırmaya yönlendirmesidir. Program değeriendirmelerinde DAPDEM'in birinci boyutunda yer alan bütün alt boyutların işe koşulma zorunluluğunun olmadığı gibi “Öğretim Programı Değeriendirme Ölçütleri”nin de tamamının işe koşulma zorunluluğunun bulunmamasıdır (Yazçayır, 2016). Modelin bu esneklikleri araştırmacılara ayrıca kolaylık sağlamaktadır. Modelde program analizi başlığını oluşturan beş alt boyut ve boyutları oluşturan ölçütler listesi ile modelin ikinci başlığını oluşturan paydaş görüşlerinin oluşturan yararlanıcılara ilişkin tablo aşağıdaki gibidir:

Tablo 1.26. DAPDEM'in Öğretim Programı Değerlendirme Ölçütleri

DAPDEM	
Program Analizi	Paydaş Görüşleri
Bağlam Boyutu Ölçütleri ✓ Hazırlanan programın dayandığı belli bir felsefe var mı? ✓ Hazırlanan programda belli bir öğrenme kuramı ya da kuramları temele alınmış mı? ✓ Hazırlanan program için birey, toplum ve konu alanı açısından ihtiyaç analizi yapılmış mı? ✓ Hazırlanan programın belli bir program modeli var mı? ✓ Çalışma grubunda konu alanı uzmanlarının yanı sıra program geliştirme, ölçme-değerlendirme, psikolojik danışma ve rehberlik uzmanlarına yer verilmiş mi? ✓ Hazırlanan program için karar ve koordinasyon grubu oluşturulmuş mu? Programın kullanma kılavuzu hazırlanmış mı?	✓ Öğretmenler ✓ Öğrenciler ✓ Yöneticiler ✓ Veliler ✓ Mezun Öğrenciler ✓ Sivil Toplum kuruluşları ✓ Sektör Temsilcileri
Kazanım/Yeterlikler Boyutu Ölçütleri ✓ Hedefler, sistematik ve tutarlı bir şekilde ifade edilmiş mi? ✓ Hedefler, konu alanının özelliğine göre taksonomi ve aşamalılık ilkesine göre yazılmış mı? ✓ Hedefler eğitim yoluyla gerçekleştirilebilir mi? ✓ Hedefler, gözlenebilir, ölçülebilir özellikte mi? ✓ Hedefler, işe vuruk mu? (Yaşamda kullanılabilir mi ya da toplumun gereksinimlerine uygun mu?) ✓ Hedefler, davranışa dönüştürülmüş mü? (Öğrencilerin geliştirecekleri davranış cinsinden ifade edilmiş mi?) ✓ Hedefler, öğrenci düzeyine uygun mu? (Öğrencilerin hazırlanmışlık düzeyleri dikkate alınmış mı?) ✓ Hedeflere uygun etkinlik örnekleri doğru olarak verilmiş mi? ✓ Hedef –davranışlar (öğrencilerin geliştireceği davranışlar) hedefle tutarlı bir şekilde ifade edilmiş mi? Hedef davranışlar/kazanımlar hedefle tutarlı bir şekilde ifade edilmiş mi?	
İçerik Boyutu Ölçütleri ✓ İçerik hedeflere uygun olarak hazırlanmış ve hedef ilişkisi kurulmuş mu? (Belirtke Tablosu verilmiş mi?) ✓ İçerik analizi yapılmış mı? (İçerik Analiz Tablosuna yer verilmiş mi?) ✓ İçerik düzenlemesi, konu alanına uygun yapılmış mı? (Doğrusal, Sarmal, Çekirdek ve diğerleri) ✓ İçerik çağdaş bilgileri içeriyor mu? (Geçerli bilgilerle donanık mı?) ✓ İçerik seçiminde, öğrencilerin ilgisi, bilişsel, duyuşsal ve devinsel gelişim özellikleri dikkate alınmış mı? (Öğrenciler için anlamlı mı?)	
Öğrenme-Öğretme Süreci Boyutu Ölçütleri ✓ Hedeflere uygun öğretim stratejileri, yöntem ve teknikleri kullanılmış mı? (Verilen ders planı örneğinde bu ölçüt dikkate alınmış mı?) ✓ Öğretim Stratejileri, yöntem ve tekniklerinin nasıl işe koşulduğu belirtilmiş mi? ✓ Öğrenci merkezli etkinliklere örnekler verilmiş mi? ✓ Dersin İşlenişine ilişkin verilen örnek, belirli bir hedef-davranışın kazandırılmasını temele alıyor mu? (Verilen örnekler, program hedefleri ile tutarlı mı?) ✓ Etkinlik örnekleri programın vizyonuna uygun olarak planlanmış mı? ✓ Hangi öğrenme kuramı ya da kuramlarının temele alındığı belirtilmiş mi? ✓ Alternatif eğitim durumlarına yer verilmiş mi? ✓ Kullanılacak araç-gereçler programın uygulanacağı bölge için kolay ulaşılabilir nitelikte mi? ✓ Hedeflere uygun öğretim materyallerinin kullanımına yer verilmiş mi?	
Ölçme-Değerlendirme Boyutu Ölçütleri ✓ Programın ölçme-değerlendirme bölümü var mı? ✓ Hedef-davranışların/kazanımların nasıl sınanacağı (test edileceği) örneklerle gösterilmiş mi? ✓ Sınama durumlarına ilişkin verilen örnekler ilgili konuların ölçer nitelikte mi? ✓ Sınama durumlarına verilen örnekler ilgili konuların davranışlarını ölçer nitelikte mi? ✓ Hedeflerin aşamalı sınıflama düzeyi ile örtüşüyor mu? ✓ Düzey belirleme ve izlemeyi amaçlayan ölçme araçlarına yer verilmiş mi? ✓ Hedeflerin Değerlendirilmesine yönelik alternatif değerlendirme yaklaşımlarından yararlanılmış mı?	

Modelin diğerk güçlü yönü ise ölçütler listesinin araştırmacının amacı bağlamında yeniden düzenlenebilmesi, araştırmanın amacına hizmet etmediğı düşünölen madde veya boyutların yeniden düzenlenme olanağının olmasıdır.

Sonuç olarak ARGE ve ihtiyaç analizi ile başlayıp paydaş görüşleri ile biten, araştırma serüveninde hem nicel hem de nitel veri toplama araçlarını aynı anda isteğe ve amaca göre kullanılan bu modelde analiz ve değerdendirmeler sonucunda programın yetersiz olması durumunda bağlam boyutuna tekrar dönölerek program analizlerine yeniden başlanmakta eğer programın değerdendirilmesi sonucunda programın yeterli olarak nitelendirilmesi durumunda da programın uygulama safhasına geçileceğı ifade edilmektedir (Demirel, 2015).

DAPDEM bağlamında program değerdendirme çalışması yapılırken program analizi başlığında yer alan program öğelerinin ve program öğelerinin ölçütlerinin araştırmanın amacına, hedef kitlenin niteliklerine, değerdendirilmesi yapılan programın özelliğine göre sadeleştirilebilir ya da detaylandırılarak kullanılabileceğı ifade edilmektedir. Bu çalışmada da program öğelerinin tamamı kullanılmış ayrıca program öğelerinin ölçütleri P21-ÖYB bağlamında güncellenerek ölçütler yeniden oluşturulmuştur.

2. BÖLÜM

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde öncelikle P21 ile ilgili yapılan çalışmalar ardında da DAPDEM ile ilgili yapılan çalışmalar özetlenerek verilmiştir.

2.1. P21 ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Yurtiçi ve yurtdışı alanyazın incelendiğinde P21 çerçevesi ile yapılan farklı örneklem grupları ve ölçme araçlarıyla yapılan pek çok çalışma mevcuttur. Lise öğrencilerine yönelik (Eryılmaz, 2020; Kahraman, 2021; Kaya, 2017; Yıldız, 2020; Zeybek, 2019), ortaokul öğrencilerine yönelik (Bozkurt ve Çakır, 2016; Çelik, 2021; Gülen, 2013; Karakaş, 2015; Korkmaz, 2019; Kotluk ve Kocakaya, 2015; Önür ve Kozikoğlu, 2019; Uğur ve Sungur, 2021), özel yetenekli öğrencilere yönelik (Külel, 2020; Nacaroğlu ve Kızkapan, 2021; Nacaroğlu, 2020), yükseköğretim öğrencilerine yönelik (Alkış, 2020; Altun ve Arslan, 2020; Engin ve Korucuk, 2021; Güler, 2019; Güler ve Tuncel, 2022; Karadaş, Kaynak, Ergün ve Karaca, 2021; Karagöz ve Dilekli, 2018; Öztermiyeci, 2019; Tosun, 2019; Yılmaz ve Alkış, 2019), İngilizce öğretim programına yönelik olarak (Çelebi ve Altuncu, 2019), biyoloji öğretim programına yönelik olarak (Atik ve Yetkiner, 2021; Kurtuluş, 2019), okul öncesi öğretim programına yönelik olarak (Çetin ve Çetin, 2021; Kardeş, 2020; Koçin ve Tuğluk, 2019; Tuğluk ve Özkan, 2019), iki dillilere Türkçe öğretimine yönelik (Atasoy, 2021), fizik dersine yönelik (Erkılıç, 2020), tarih eğitimine yönelik (Sibel, 2021), 21. yy. becerileri çerçeveleri ve doküman analizine yönelik (Betül Çolpan, 2020; Cansoy, 2018; Düzgüner, Karabulut ve Kariper, 2022; Ekici, Abide, Canbolat ve Öztürk, 2017; Eryılmaz ve Uluyol, 2015; Gelen, 2017; Hotaman, Öğretim Özçelik ve Tuğluk, 2019; Nalbantoğlu, 2021; Sayın ve Seferoğlu, 2016; Tekerek, Karakaya ve Tekerek, 2018; Topçu ve Çiftçi, 2019; Uçak ve Hasan Haluk, 2020; Yılmaz, 2016), okul kütüphaneciliğine yönelik (Durukan, 2015) ve eğitim politikalarına yönelik (Hamarat, 2019) olarak çalışmaların yapıldığı görülmektedir.

Ancak bu bölümde P21 ile ilgili yapılan ve eldeki çalışma ile benzerlik gösteren ilkökul programı incelemeleri, ölçme araçları geliştirme ve program değerlendirme çalışmalarına yer verilmiştir.

Aygün, Atalay ve Yaşar (2016) çalışmalarında öğretmen adaylarının 21. yy. becerilerini ölçmeyi amaçlayan bir ölçme aracı geliştirmişlerdir. AFA, DFA ile geçerlik ve

güvenirlik çalışmaları yapılan ölçek 42 madde ve üç alt boyuttan oluşup ölçeğin yeterli düzeyde psikometrik özelliklere sahip olduğu tespit edilmiştir.

Gelen (2017) çalışmasında P21 çerçevesini bütün sistem ve alt sistemleriyle analiz ederek her bir başlık ve alt başlığa ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Ayrıca 2017 yılında değişen programlarla birlikte programlara yerleştirilen TYÇ ve beceriler ile 2017 yılında güncellenen programlardaki ortak değerlere ilişkin doküman analizlerine ilişkin bulgulara yer vermiştir.

Cansoy (2018) çalışmasında 21. yy. becerilerini tanımlamak ve tanımladığı bu becerilerin nasıl ölçülüp değerlendirileceğine ilişkin değişik araç ve yaklaşımlardan söz etmiştir. Ancak 21. yy. becerilerinin ölçülmesinde kullanılan birçok ölçme aracı ile farklı yaklaşımların halen Türkiye’de kullanılmadığını ifade etmektedir.

Kurudayıoğlu ve Soysal (2018) çalışmalarında ilköğretim Türkçe dersleri kazanımlarını P21 çerçevesi bağlamında incelemiştir. Yapılan incelemeler neticesinde güncellenen programlarda (kazanımlarda) yeterli derecede P21 becerilerine yer verilmediği gibi dengeli bir dağılımda sergilenmediği sonucuna ulaşmıştır.

Selim ve Erdem (2020) çağın ihtiyaçları bağlamında geliştirilip uluslararası eğitim arenasında meşruiyet kazanan 21 yy. becerilerini ve 21. yy. deki bütün gelişmelerin eğitime olan yansımalarını incelemiştir. Sonuç olarak 21. yy. deki yaşanan bütün gelişmelerin eğitim sistemini, eğitim anlayışını ve doğal olarak eğitim felsefesini etkilediğini ayrıca 21. yy. şartları bağlamında yetiştirilmek istenen bireylerin küresel piyasa istekleri doğrultusunda geliştirildiğini tespit etmişlerdir.

Özyurt (2020) 21. yy. beceri öğretimine ilişkin bir ölçek uyarlama çalışması yapmıştır. Başka bir kültüre ait bir ölçeği kendi kültürümüze ilişkin uyarlamanın yapıldığı bu çalışmada ölçek uyarlamaya ilişkin bütün aşamalar yapıldıktan sonra ortaya öğretmen adaylarının öz yeterlik algılarının ölçülebileceği bir ölçme aracı oluşturulmuştur.

Kılıç (2022) TYÇ ile P21 çerçeveleri bağlamında lisansüstünde yapılan çalışmaları doküman incelemesi yöntemiyle incelemiştir. Sonuç olarak TYÇ kapsamında lisansüstünde yeterli düzeyde araştırma yapılmadığını tespit etmiştir.

Denktaş ve Ekşioğlu (2023) ortaokul müzik öğretim programlarında yer alan 21. yy. becerilerini tespit amacıyla yaptığı çalışma sonucunda 2017 yılında güncellenen ve TYÇ

kapsamında yeniden yapılandırılan ortaokul müzik öğretim programlarında TYÇ'den ziyade P21 çerçevesi becerilerinin yer aldığını tespit etmiştir.

Sarıgöz (2023) çalışması kapsamında 2017 yılında güncellenen ortaokul matematik dersi öğretim programlarını (kazanım) ve ders kitaplarını (etkinlik) P21 çerçevesi becerileri bağlamında analiz ederek programlarda ve ders kitaplarında ne oranda P21-ÖYB becerilerine yer verildiği araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, program ve ders kitaplarında P21-ÖYB'den yeterli düzeyde problem çözme becerisine yer verilirken kazanımlarda ÖYB'nin diğer becerilerine yeterince yer verilmediği ancak ders kitaplarında ÖYB'nin diğer becerilerine yer verildiği tespit edilmiştir.

Akcan, Doğan ve Ablak (2023) çalışmalarında taranma dizini, atıf sayısı ve yayın yılı gibi değişik kriterler kullanarak 21. yy. becerilerine ilişkin çeşitli çalışmaları doküman analizine tabi tutarak incelemiştir. İncelemeler doğrultusunda, 21. yy. çalışmalarına ilişkin genel bir çerçeve ve eğilim sağlanması amaçlanmıştır.

Gür, Güler, Genç, Güngör Cabbar ve Karamete (2023) 21. yy. becerilerine ilişkin bir ölçek uyarlama çalışması yapmıştır. Ölçek uyarlama için yapılan bütün aşamaların sonucunda kendi kültürümüze uygun, geçerli ve güvenilir bir beceri ölçeği geliştirildiği ifade edilmektedir.

Demir ve Çetin (2023) çalışmasında P21 bağlamında 2017 yılında güncellenen fen bilimleri dersi öğretim programını analiz etmiştir. Analizler sonucunda, öğretim programında en fazla iletişim becerisine yer verilirken medya okuryazarlığı becerisine hiç yer verilmediğini ve becerilerin kazanımları dengeli ve düzenli bir dağılım sağlamadığını tespit etmiştir.

Özdemir (2023) çalışmasında meslek lisesinde çalışan meslek dersi öğretmenlerinin 21. yy. öğreten becerileri ile yaşam boyu öğrenme (YBÖ) becerileri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin hem YBÖ düzeyleri hem de öğreten beceri düzeyleri yüksek çıkarken öğreten becerileri ile YBÖ becerileri arasında orta düzeyde ve pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir.

Yüksel, Yılmaz ve Kurt (2024) çalışması kapsamında P21-ÖYB çerçevesi bağlamında 2013 ve 2018 ilköğretim fen bilimleri öğretim programındaki kazanımları analiz etmiştir. Yapılan analizler sonucunda, kazanımlarda eleştirel düşünme ve yaratıcılık becerilerinin

çoğunlukta olduğu ve ÖYB'yi oluşturan diğer becerilerin dengeli bir dağılım göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca 2013-2018 öğretim programları kazanımları ÖYB bağlamında karşılaştırıldığında ise 2018 yılı öğretim programında daha fazla ÖYB'nin yer aldığı tespit edilmiştir.

Daugherty (2023) çalışmasında eğitimcilerin öğrenim sürecine 21. yy. becerilerini de ekleyerek bir öğretim anlayışı içinde olmaları gerektiğini ifade etmektedir. Bu sebeple eğitimcilerin ve öğretmenlerin öğrencilerinde 21. yy. becerilerini geliştirmek için öncelikle 21.yy.de öğretmenlerden istenilen ve beklenen rolü üstlenmesi, öğrenme sürecini kolaylaştırması, öğrenim sürecinde öğrencileri üstbilişsel düşünmelere maruz bırakması, sınıf içinde gerçek problemler kullanarak disiplinlerarası öğretim stratejilerini kullanması, süreçte teknoloji ve eğitim teknolojilerini verimli olarak kullanması gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca öğretmenlerin öğrencileri 21. yy. becerilerini ne düzeyde kullanabileceklerine ilişkin hem biçimlendirici hem de değer biçici değerlendirmeler yapması gerektiğini ifade etmektedir.

Khalidi ve Ameziane (2023) yabancı dil öğretiminde film uygulamalarını sınıf içinde kullanarak öğrencilerde eleştirel düşünme ve yaratıcılığın ne düzeyde geliştiği ile öğrencilerin gelişim gösterip göstermediğini araştırmayı amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin farklı bakış açıları sergiledikleri, çoklu medya ve teknoloji kullanmaya ve başkalarıyla yaratıcı bir şekilde işbirliği içinde çalışmaya odaklandıkları tespit edilmiştir.

Sheikh, Abdalkrim ve Shehawy (2023) çalışmalarında lisans öğrencilerine 21. yy. yeterliklerinin öğretilmesinde pedagojik bir strateji olarak iş simülasyonunun etkililiğini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Çalışma, öğrencilerin iş simülasyonunun girişimcilik, istihdam edilebilirlik ve sürdürülebilirlik gibi gelecekteki becerileri nasıl etkilediğine ilişkin öz algılarını incelemektedir. Öğrencilerin geri bildirimlerine dayanarak elde edilen bulgular ışığında, 24 sosyal becerinin çoğunun kullanılan iş simülasyonu tarafından kolaylaştırıldığını göstermektedir. Simülasyon, girişimcilik ve istihdam edilebilir becerilerin gelişimini önemli ölçüde etkilerken, sürdürülebilirlik becerilerinin geliştirilmesinde etkisi oldukça azdır. Ayrıca çalışma, cinsiyet ve uzmanlık gibi faktörlerin sonuçlar üzerinde genel etkisinin çok az olduğunu tespit edilmiştir.

Tran (2023) çalışmasında öğretmenlerin öğrencilerini başarılı küresel vatandaş olmaya en iyi şekilde hazırlama çabası içine girerek 21. yy. becerilerini bu gerekçe ile eğitim

sistemlerine entegre ettiğini ancak, entegre ederken öğrencilerin 21. yy.yi, 21. yy. konu ve becerilerini nasıl ve ne kadar öğrendiklerini göz ardı ettiklerinden söz etmektedir. Bu çalışmasının ana amacı da P21 çerçevesi referans alınarak eğitimcilerin 21. yy. becerileri öğretiminde göz ardı ettiği konuları temel alarak beceri öğretimini engelleyen etmenler, öğrencilerin hangi becerileri daha kolay kazandığını ve geleceğin öğretim programlarının hangi yaklaşım ve-tasarımlar doğrultusunda yapılandırılması gerektiğine ilişkin önerilerini içermektedir.

Guntar'ın (2023) çalışmasının amacı liselerdeki yabancı dil derslerine dahil edilen 21. yy. öğrenme ve inovasyon becerilerini araştırmak, öğrenme ve inovasyon becerilerinin derslere nasıl dahil edildiğini açıklamaktır. Araştırma sonucunda yabancı dil derslerine dahil edilen 21. yy. becerilerinin öğrencilerin ÖYB becerilerini geliştirdiği gibi özellikle iletişim becerileri üzerine de olumlu etkilerinin olduğu ifade edilmektedir.

Kurata (2023) çalışmasında öğrencilerin 21. yy. becerilerinin gelişimini sağlamak için eleştirel düşünme, yaratıcılık ve iletişimi içeren bu becerileri bütünleştiren ve besleyen özgün değerlendirme yöntemlerinin kullanılmasının zorunlu olduğunu ifade etmektedir. Bu nedenle Kurata bu çalışmasında, din dersi öğretmenlerinin 21. yy. becerilerini ne ölçüde dahil edip geliştirdiklerini belirlemek amacıyla RE (din eğitimi) sınıflarında kullanılan yaygın değerlendirme yöntemlerini değerlendirmek istemiş ve sonuç olarak öğretmenlerin 21. yy. becerilerini geliştirmeyi hedefleyen özgün değerlendirme yöntemlerinin uygulanması konusunda kapsamlı bilgi sahibi olmadıklarını tespit etmiştir.

2.2. DAPDEM ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Bu bölümde yurtiçi alanyazında DAPDEM ile ilgili yapılan program değerlendirme çalışmalarına yer verilmiştir.

Yazçayır, Selvi ve Demirel (2013) çalışmalarında uygulamadaki ve bir önceki ortaöğretim programlarının karşılaştırılması yapılmıştır. DAPDEM program değerlendirme ölçütleri baz alınarak her iki program değerlendirilmesi sonucunda eski programın bütün ders programları yetersiz veya kısmen yeterli olarak değerlendirilirken mevcut programın ise kısmen yeterli veya yeterli olarak değerlendirildiği ifade edilmektedir.

Kuzu (2015) çalışmasında öğretim ilke ve yöntemleri dersini DAPDEM'e göre değerlendirmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin öğretim ilke ve yöntemleri dersi öz

yeterlik düzey ortalamaları ortalama değerin üstünde olduğu görülürken okul müdürleri öğretmenlerin öğretim ilke ve yöntem dersine ilişkin teorik bilgiye sahipken uygulama noktasında yetersiz olduklarını düşündüğünü ifade etmektedir. Araştırmacı, okul müdürleri ve öğretim elemanları lisans öğrenim programlarında yer alan öğretim ilke ve öğretim dersinin hem teorik hem de uygulama olarak yetersizliği için görüş birliğine vardıklarını ifade etmektedir.

Yazçayır (2016) çalışmasında DAPDEM’de işe koşulan değerlendirme ölçütlerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Çeşitli aşamalardan geçtikten sonra oluşturulan ölçütler programın 5 boyutunu temsil edecek şekilde ele alınmış ve her bir boyutun ölçütleri ayrıntılı olarak çalışmada yer verilmiştir. Ayrıca kapsamlı ve ayrıntılı olarak ele alınan beş boyutun ölçütlerinin araştırmacıların kendi amaç ya da araştırma konusu doğrultusunda tamamının ya da bir kısmının kullanılabileceği ifade edilmektedir.

Üstündağ, Karayazgan, Yanar, Çırakoğlu ve Gündoğdu (2017) çalışmalarında bir devlet üniversitesinde yer alan meslek yüksekokulunun çocuk gelişim programı Özel Eğitim II dersi DAPDEM çerçevesinde incelemiştir. Araştırmada bağlam boyutu dışında program öğelerinden dördü ele alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğretim elemanları program öğelerine ilişkin olumlu görüşler sarfederken sınıf ortamı ve ders süresine ilişkin olumsuz fikir beyan etmişlerdir. Öğrenciler ise program öğelerinden içeriğe ilişkin hem olumlu hem olumsuz görüş belirtirken programın diğer öğelerine ilişkin genel süreci olumlu olarak ifade etmiştir.

Hancı Yanar (2020) çalışmasında DAPDEM’i kullanarak yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına dil ve kültürümüzü kazanımı için öğretim programlarında yer alan ilgili dersin 2009 ve 2018 öğretim programlarının (1-3 sınıfların) değerlendirmesini yapmıştır. Sonuç olarak; bağlam boyutunda felsefi temellerin açıklanmadığı ve programın kullanım kılavuzunun olmadığı, hedef kazanım boyutunda, kazanımlardan bazılarının öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyelerine uygun olmadığı, içerik boyutunda, eski programda duyuşsal özelliklere çok dikkat edilmediği, yeni programda içeriğin gereğinden fazla çok ve kazanımlarla tam olarak örtüşmediği, öğrenme öğretme süreci boyutunda, yeterince etkinlik ve örneklere yer verilmediği, ölçme değerlendirme boyutunda ise mevcut programların eski programlara göre daha niteliksiz ve zayıf hale getirildiğinden söz etmektedir.

Ülkü (2023) çalışmasında DAPDEM'i kullanarak bir devlet üniversitesinin tıp fakültesi, tıp programının dördüncü ve altıncı sınıf öğretim programlarının kazanımlarının farklı değişkenler açısından incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre; programlarda yer alan hedeflerin hedef yazma ilkeleri doğrultusunda yazılmadığını, hedeflerde taksonomik sınıflandırmaların hiçbir şekilde kullanılmadığını ve hedeflerin binişik olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca öğretim programlarında programın dayanak noktasını oluşturan felsefeye ilişkin bir açıklama yapılmadığını tespit etmiştir. Sonuç olarak öğretim programlarının yeniden revize edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Özetle Türkiye'de DAPDEM temelli gerçekleştirilen program değerlendirme çalışmalarının 2013 yılından itibaren yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmaların ilköğretim, ortaöğretim, önlisans ve lisans düzeyinde olmak üzere bir ders kapsamında ya da öğretim programının farklı kademelerinde karşılaştırmalı bir şekilde değerlendirmek amacıyla yapıldığı tespit edilmiştir. Öte yandan Türkiye'de geliştirilen DAPDEM modelinin yurtdışında kullanılmasına ilişkin bir çalışmaya rastlanmamıştır.

3. BÖLÜM

3. YÖNTEM

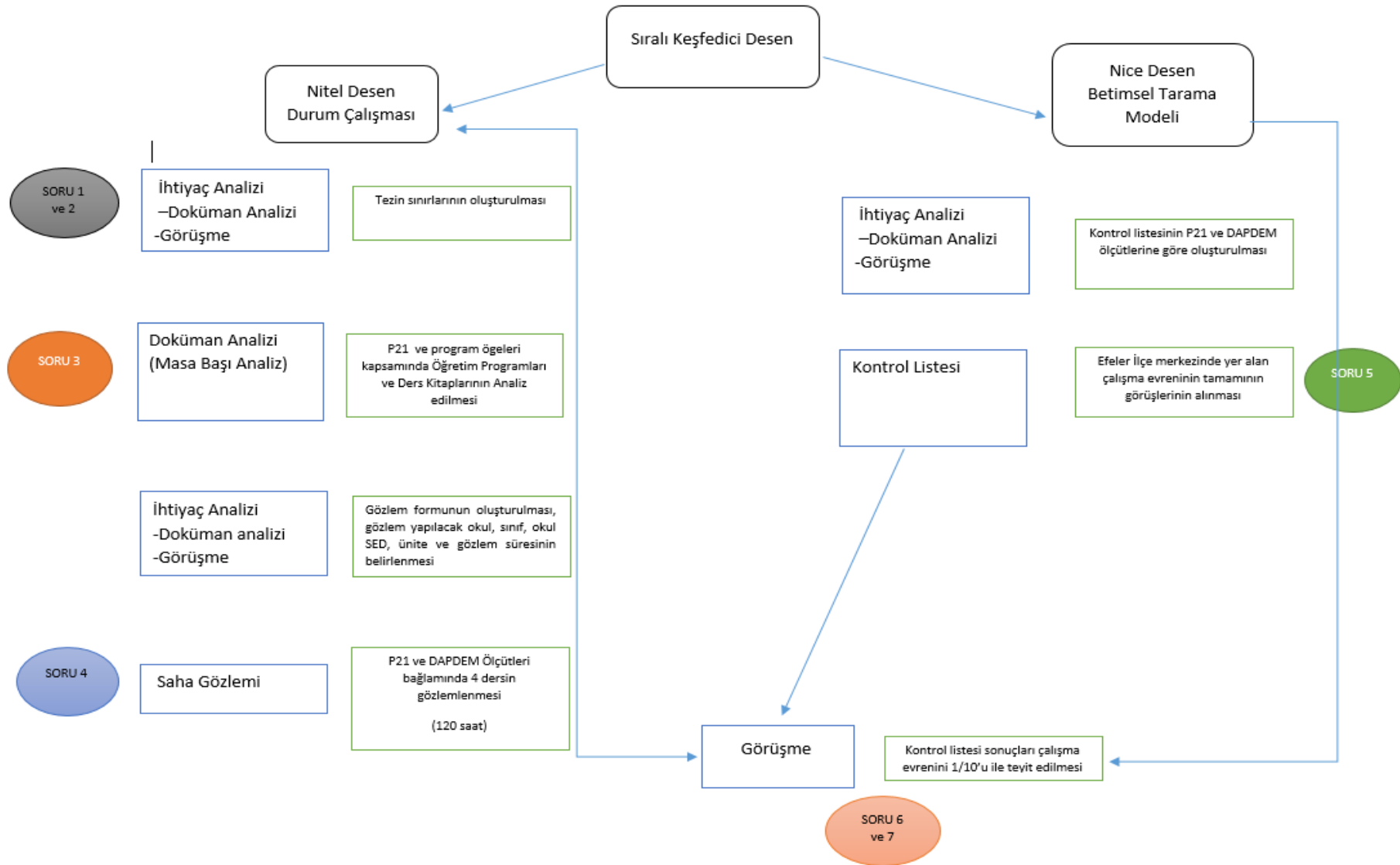
Bu bölümde araştırmanın deseni, araştırma sürecinin aşamaları, katılımcıların belirlenmesi, veri toplama araçları, verilerin analiz edilmesi, geçerlik, güvenirlik, etik ve araştırmacının rolü bilgileri yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Deseni

Araştırmacılara karma model tasarımında rehberlik etmek için birçok tasarım olsa da bunlardan en çok bilinen, tercih edilen ve geçerliği en çok gözlemlendiği ifade edilen dört tasarım tipolojisi vardır. (Cresswell, 2003; Morse, 2003; Johnson ve Onwuegbuzie, 2004; Leech ve Onwuegbuzie, 2009). Bu çalışmada Creswell tipolojisinden araştırmanın amacı ve konusu bağlamında Creswell'in sıralı keşfedici (araştırmacı) tasarımı tercih edilmiştir.

Karma araştırmalar, bir çalışma içinde veya birbirini izleyen çalışmalar içinde nitel ve nicel yaklaşım, yöntemleri ve kavramları birleştirme ve birlikte işe koşma olarak ifade edilmektedir (Creswell, 2003; Tashakkori ve Teddlie, 2003; Johnson ve Onwuegbuzie, 2004). Karma araştırmalar, araştırmacıya problemi derinlemesine ve geniş bir açıyla ele alıp analiz edebilme, nitel ve nicel bağlamda harmanlanma olanakları sunmaktadır. Bu tür tasarımlar, araştırmacıyı sıklıktan kurtardığı gibi farklı yöntemler kullanarak derinlemesine araştırma yapma ve doğrulanabilir bulgulara da olanak sağlamaktadır.

İlkokul 4. sınıf öğretim programlarında yer alan dört temel (Türkçe, matematik, fen bilimleri ve sosyal bilgiler) dersin 21. yy. becerileri (P21-ÖYB bağlamında) açısından DAPDEM'e göre değerlendirilmesinin amaçlandığı bu çalışma karma desen araştırmalarından sıralı keşfedici (araştırmacı) karma yöntemler araştırması olarak tasarlanmıştır (Creswell 2003). Tasarım iki aşamadan oluşan bir yaklaşımla planlanmıştır. İki aşamadan oluşan yaklaşım ise nitel ve nicel yöntemlerden oluşmakta olup araştırmadaki veriler nitelden nicele sıralı bir şekilde toplanıp analiz edilmiştir. Nitel yöntemle başlanıp veriler nicel yöntemle çoğaltılmaya çalışılsa da (Creswell, 1999) araştırmada tercih edilen modelin esnekliğinden faydalanılarak nicel verilerden sonra nicel verilerin teyit edilebilmesi ve uç noktada çıkan verilerin derinlemesine analiz edilebilmesi için ayrıca paydaşlarla görüşme yapılarak araştırma (NİTEL-Nicel-Nitel) formatında sonlandırılmıştır. Araştırmayı oluşturan desen genel hatlarıyla aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir:

Şekil 3.1. Araştırma Modeli Şeması

Karma desenin nitel kısmı iç içe geçmiş çoklu durum çalışması deseninde (Yin, 2003), nicel kısmı ise betimsel tarama modelinde (Cohen, Manion ve Morrison, 2007) tasarlanmıştır. Durum çalışması araştırmacının gerçek yaşam veya güncel sınırlı bir sistem ya da çoklu sistemler hakkında çoklu bilgi kaynakları örneğin gözlem, görüşme veya doküman aracılığıyla detaylı ve derinlemesine bilgi topladığı bir durumu betimlediği nitel bir yaklaşımdır (Creswell, 2018). Tek durum çalışmasında bir konu ya da durum seçilir, ancak çoklu durum çalışmasında birden fazla programdan incelemek için çeşitli programlar seçilebilir (Creswell, 2018). Bu çalışmada ilkokul 4. sınıf öğretim programı durumu paydaş görüşleri ise birden fazla alt tabaka ve birimi değerlendirilmiştir. Bu durumda da birden fazla analiz birimi söz konusu olduğu için araştırmanın nitel boyutu iç içe geçmiş çoklu durumları oluşturmaktadır.

3.2. Araştırma Sürecinin Aşamaları

- ✓ Program değerlendirme çalışmasına öncelikle alan taraması ve ihtiyaç analizi yapılarak başlanmıştır. Yapılan inceleme ve ihtiyaç analizi sonucunda program değerlendirme modelleri, ilkokul 4. sınıf programlarının genel çerçevesi, öğretim programları, ders programları, öğretmen ve öğrenci beceri alanları ve beceri çerçeveleri incelenmiştir.
- ✓ DAPDEM'in kendi kültürümüzün iç dinamiklerine en uygun program değerlendirme modeli olması, süreci ve sonucu değerlendiriyor olması, bütün paydaşları işe koyuyor olması, araştırmacıya esneklik sağlaması ile ilköğretim programlarını değerlendirmede uygun bir değerlendirme modeli olacağı düşüncesiyle referans program değerlendirme modeli olarak kabul edilmiştir.
- ✓ Yapılan incelemeler sonucunda, P21 Çerçevesi, beceri çerçeveleri içinde en çok kullanılan ve tercih edilenlerin başında gelmesi nedeniyle beceri çerçevesi olarak seçilmiştir.
- ✓ Alanyazın taraması yapılmış ve araştırma konusunun araştırılabilir olup olmaması irdelenmiştir. Taranan kaynakların incelenmesi sonucunda çalışma araştırmaya değer görülmüştür.
- ✓ 2020-2021 Eğitim Öğretim Yılı Bahar Yarıyılında ilkokul 4. sınıf öğretmenlerinin ilkokul programları ve 21. yy. becerileri hakkındaki görüşleri alınarak tezin sınırları belirlenmiş ve tezin sınırlandırılmasının hukuki gerekçesi oluşturulmuştur. Sınırları

belirlenen çalışma ilkokul 4. sınıf öğretim programlarında yer alan dört temel ders ile P21-ÖYB'ler odağında ele alınmıştır.

- ✓ Sınırları, modeli, amacı ve kapsamı belirlenen araştırmanın, DAPDEM kapsamında ilk olarak masa başı analizi yapılarak öğretim programları ve ders kitapları P21-ÖYB göstergeleri açısından analiz edilmiştir.
- ✓ Masabaşı analizlerin süreçte ÖYB'lerin ne denli işlerlik kazandığı, işlenip işlenmediği, nasıl ele alındığı ve değerlendirildiği hususunu incelemek, değerlendirmek ve masa başı analizleriyle karşılaştırmak için 103 saat gözlem yapılmıştır.
- ✓ Masabaşı analizler ile tespit edilip, gözlemlerle teyit edilen bulguların çalışma evreni tarafından nasıl ele alındığını değerlendirmek için kontrol listesi aracılığıyla veriler toplanmış ve analiz edilmiştir.
- ✓ Kontrol listesinden elde edilen verilerin uç noktalarının daha detaylı araştırılması ve incelenmesi için öğretmenlerle ikinci turda görüşmeler yapılmıştır.
- ✓ Toplanan verilerin analizleri araştırma problemleri doğrultusunda bulgularda ayrıntılı olarak açıklanmıştır.
- ✓ Bulgular doğrultusunda tartışma yapılarak öneriler geliştirilmiştir.

3.3. Çalışma Grupları/Çalışma Evreni

Araştırma karma araştırma deseninde planlandığı için araştırmanın örneklem ve çalışma evreni de bu doğrultuda oluşturulmuştur. Araştırmanın her aşamasına başlamadan önce paydaşlardan görüşler alınmıştır. Çalışma grupları oluşturulurken amaçlı örneklem yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örneklem yöntemi tercih edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Paydaşlardan elde edilecek okulların belirlenmesinde okul SED'leri referans alınmıştır. SED seçiminde Aydın/Efeler İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Temel Eğitim Şube Müdürlüğü İstatistik Büro'nun hazırladığı okul/kurum istatistikleri temel alınmıştır. Bu doğrultuda Efeler İlçesinin farklı bölgelerinde görev yapan ilkokul öğretmenleri ve yöneticilerine ziyarette bulunularak Efeler İlçesi ilkokullarının farklı açılardan (sosyo ekonomik düzey, veli gelir düzeyi, göç alma seviyesi, eğitim seviyesi) üç SED'e ayrılması istenmiştir. İlkokul yöneticileri ile ilkokul öğretmenlerinden elde edilen informal veriler ile ilçe MEB'in istatistikleri karşılaştırılarak SED seçimi yapılmıştır. Görüşmeler ve istatistiksel sonuçlar bağlamında Efeler ilçe merkezinde yer alan bütün ilkokullar alt, orta ve üst SED'lere

ayrılmıştır. Bu şekilde örneklem, amacı doğrultusunda sınıflara ayrılarak tabakalar oluşturulmuş ve her tabakadan veri toplanması amaçlanmıştır.

Nitel verilerin toplanmasında okul SED'leri bağlamında amaçlı örnekleme bağlı olarak katılımcı sayısı belirlenirken nicel verilerin toplanmasında herhangi bir örneklem seçimi tercih edilmemiştir. Nicel veriler toplanırken çalışma evrenini oluşturan bütün gönüllü 4. sınıf öğretmenlerine ulaşıldığı için uygun örneklem kullanılmıştır (Gözel, 2022; Karasar, 2011). Ayrıca doküman incelemesi kapsamında ilkokul 4. sınıf Türkçe, matematik, fen bilimleri, sosyal bilgiler öğretim programları ile 4. sınıf Türkçe, matematik, fen bilimleri, sosyal bilgiler ders kitaplarının analizinde ölçüt örneklem tercih edilmiştir. Ölçüt olarak DAPDEM değerlendirme ölçütleri ile P21-ÖYB becerileri ölçütleri kıstas olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda nitel boyutun amaçlı örneklemini oluşturan paydaş görüşlerine ilişkin detaylı bilgiler ile nicel boyutun çalışma evrenini oluşturan katılımcılara ilişkin bilgiler aşağıda detaylandırılarak başlıklar halinde açıklanmıştır.

3.3.1. İhtiyaç Analizi Çalışma Grubu (Paydaş Görüşü) I

Bu çalışma grubunu 2021-2022 Eğitim Öğretim Yılı Bahar Yarıyılında Aydın/Efeler ilçesinde görev yapan 12 ilkokul 4. sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Katılımcılarla yapılan bireysel görüşmeler sonucunda 35 sayfalık ham veriye ulaşılmıştır. Katılımcılar ses kaydına izin vermediği için bu görüşmede herhangi bir ses kaydı yapılmamış veriler görüşme sırasında not alma yöntemiyle toplanmıştır. İhtiyaç analizi I için katılım gösteren sınıf öğretmenleri için “İH-S” ifadesi kullanılmış ve 1’den 12’ye kadar her bir katılımcı numaralandırılmıştır. İhtiyaç analizine katılan ilkokul 4. sınıf öğretmenlerine ilişkin detaylı bilgiler Tablo 3.1’de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. İhtiyaç Analizinde Yer Alan Katılımcı Gruba Ait Bilgiler I

Sınıf Öğretmeni	Yaş	Cinsiyet	Kıdem Yılı	Mezuniyet	Görüşme Süresi	Görüşme Yapılan Yer	Okul SED Türü
İH-S-1	39	E	15	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	35 Dk.	Müd. Yar. Odası	Orta
İH-S-2	45	E	19	Fen Ed. Fak-Tarih Böl.	35 Dk.	Müd. Yar. Odası	Orta
İH-S-3	55	E	30	Eğitim YO. Sınıf Ört.	30 Dk.	Katılımcı n Evi	Üst
İH-S-4	47	K	22	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	30 Dk.	Öğrt. Odası	Alt
İH-S-5	45	K	20	Fen Edebiyat Fak. Biyoloji	35 Dk.	Öğrt. Odası	Alt
İH-S-6	35	K	11	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	30 Dk.	Öğrt. Odası	Alt
İH-S-7	36	K	12	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	25 Dk.	Öğrt. Odası	Orta
İH-S-8	37	E	13	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	25 Dk.	Öğrt. Odası	Orta
İH-S-9	38	E	14	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	27 Dk.	Öğrt. Odası	Üst
İH-S-10	35	K	10	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	25 Dk.	Öğrt. Odası	Üst
İH-S-11	39	E	15	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	35 dk	Okul Kantini	Üst
İH-S-12	33	K	9	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	39 dk.	Öğrt. Odası	Alt

İhtiyaç analizi kapsamında görüşmelere katılım sağlayan ilkokul 4. sınıf öğretmenlerinin yarısının kadın yarısının da erkek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca görüşmelerde amaçlı olarak her bir SED düzeyini temsil eden en az dörder ilkokul 4. sınıf öğretmeni çalışmaya dâhil edilmiştir. Katılımcıların ikisi hariç tamamının eğitim fakültesi mezunu olduğu ve genel anlamda orta yaş grubunda olduğu tespit edilmiştir.

3.3.2. İhtiyaç Analizi Çalışma Grubu (Paydaş Görüşü) II

Araştırma kapsamında 2022-2023 Bahar Yarıyılında Aydın/Efeler ilçesinde görev yapan dokuz ilkokul 4. sınıf öğretmeni ile dokuz ilkokul yöneticisi olmak üzere toplamda 18 katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcılarla yapılan bireysel görüşmeler sonucunda 25 sayfalık ham veriye ulaşılmıştır. Katılımcılar ses kaydına izin vermediği bu görüşmede herhangi bir ses kaydı yapılmamış veriler görüşme sırasında not alma yöntemiyle toplanmıştır. İhtiyaç analizi II için katılım gösteren sınıf öğretmenleri için “İH-S2” ifadesi okul yöneticileri için “İH-Y” kullanılmış ve 1’den 18’e kadar her bir katılımcı numaralandırılmıştır. İhtiyaç analizine katılan ilkokul 4. sınıf öğretmenleri ve yöneticilerine ilişkin detaylı bilgiler Tablo 3.2’de gösterilmiştir.

Tablo 3.2. İhtiyaç Analizinde Yer Alan Katılımcı Gruba Ait Bilgiler II

Sınıf Öğretmeni/ Yönetici	Yaş	Cinsiyet	Kıdem Yılı	Mezuniyet	Görüşme Süresi	Görüşme Yapılan Yer	Okul SED Türü
İH-S2-1	41	E	20	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	20 dk	Öğrt. Odası	Alt
İH-S2-2	47	K	22	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	25 dk.	Öğrt. Odası	Alt
İH-S2-3	57	E	25	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	22 dk.	Öğrt. Odası	Orta
İH-S2-4	45	K	23	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	23 dk.	Öğrt. Odası	Orta
İH-S2-5	43	E	21	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	22 dk.	Öğrt. Odası	Üst
İH-S2-6	37	K	24	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	27 dk.	Öğrt. Odası	Üst
İH-S2-7	39	E	26	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	19 dk.	Öğrt. Odası	Alt
İH-S2-8	38	K	17	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	25 dk.	Öğrt. Odası	Orta
İH-S2-9	44	K	22	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	25 dk.	Öğrt. Odası	Üst
İH-Y-10	45	E	20	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	22 dk.	Müd. Odası	Alt
İH-Y-11	50	E	28	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	23 dk.	Müd. Yar. Odası	Alt
İH-Y-12	53	E	25	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	22 dk.	Müd. Yar. Odası	Orta
İH-Y-13	48	E	25	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	27 dk.	Müd. Odası	Orta
İH-Y-14	54	E	29	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	19 dk.	Müd. Odası	Üst
İH-Y-15	52	E	27	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	23 dk.	Müd. Odası	Üst
İH-Y-16	49	K	26	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	23 dk.	Müd. Yar. Odası	Alt
İH-Y-17	44	K	22	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	25 dk.	Müd. Odası	Orta
İH-Y-18	39	E	18	Eğitim Fak. Sınıf Ört.	27 dk.	Müd. Yar. Odası	Üst

İhtiyaç analizi II kapsamında görüşmelere katılım sağlayan ilkökul 4. sınıf öğretmenlerinin dördünün erkek beşinin kadın olduğu, sınıf öğretmenlerinin tamamının eğitim fakültesi mezunu olduğu, katılımcıların görev yaptığı okul türlerinin de alt, orta ve üst SED'den üçer okul olduğu tespit edilmiştir. Görüşmelere katılım sağlayan yöneticilerin yedisinin erkek ve ikisinin kadın olduğu, her bir SED türünden üç yöneticinin katılım sağladığı ve katılımcıların tamamının eğitim fakültesi mezunu olduğu tespit edilmiştir. İhtiyaç analizi II sonuçları bağlamında saha gözlemleri için referanslar oluşturulmuştur. İhtiyaç analizi II kapsamında gözlem yapılmasına karar verilen okul, sınıf, öğretmen ve öğrencilere ilişkin genel bilgiler başlıklar halinde aşağıda sunulmuştur.

3.3.2.1. Gözlem yapılan okula ilişkin bilgiler

Araştırma yapılan okul Aydın/Efeler ilçesi merkezinde yer alan tam günlük bir devlet okuludur. Okul, bir okul müdürü, üç müdür yardımcısı, 60 öğretmen (bir din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni, biri destek eğitim öğretmeni olmak üzere beş İngilizce öğretmeni, 10 okul öncesi öğretmeni, ikisi özel eğitim öğretmeni, üçü destek eğitim öğretmeni olmak üzere 37 sınıf öğretmeni, iki rehberlik ve psikolojik danışman öğretmeni, bir bilgi teknolojileri öğretmeni) iki memur, bir kadrolu hizmetli, iki TYP Personeli, üç okulun kendi çalıştırdığı temizlik personeli ile iki güvenlik personelinin oluşmaktadır.

Okulun öğrenci sayısı zaman zaman değişse de genel olarak öğrenci sayısının 1200 civarında olduğu ifade edilmektedir. Okulda birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar her bir sınıf düzeyinde sekizer adet derslik olmak üzere toplamda 32 derslik yer almaktadır. Sınıfların ortalama öğrenci sayıları 35-40 arasında değişim göstermektedir. Okul, sınıflar dışında destek eğitim odaları, özel eğitim odaları, etkinlik odaları, konferans salonu (150 kişilik), toplantı salonu (40 kişilik), jimnastik salonu, robotik kodlama sınıfı, akıl ve zekâ oyunları sınıfı, satranç sınıfı, öğretmenler odası, idari hizmetlerin kullandığı odalardan oluşmaktadır. Okulun her katının her iki ucunda kız ve erkek öğrenciler için tuvalet ve lavabo, okulun her katının orta bölümünde ise kadın ve erkek öğretmenler için tuvalet ve lavabolar yer almaktadır.

Okulun ısınması kömür ile sağlanmaktadır; ancak yazın soğutma kışın ise ısıtma amaçlı kullanılabilirlik amacıyla her bir sınıfta klima yer almaktadır. Okulda yer alan ilkököl ve ana sınıfı öğrenci sayısının artmasına bağlı olarak anaokulu her ne kadar okul bünyesi içinde yer alsada ana sınıfı olarak değerlendirilmekten çıkıp anaokulu olarak değerlendirilmeye alınmış olup hem ilkökölün hem de anaokulunun idari işleri aynı müdür tarafından yürütüldüğü ifade edilmektedir.

Okul 2000-20221 eğitim öğretim yılına lise olarak başlasada zamanla ilköğretim daha sonra da 4+4+4 sisteminin gelmesiyle de 2024 yılında ilkököl olarak hizmet vermeye devam etmektedir. Okulda farklı kulüp ve etkinlik çalışmaları bulunmaktadır. Okulun basketbol, voleybol takımları okul ve il içinde müsabakalara katılırken jimnastik ve satranç kulüpleri Türkiye geneli müsabakalara katılım sağlamaktadır.

Okulun bahçesine ilk giriş iki farklı noktadan olup okulun bina içine giriş ise dört farklı noktadan oluşmaktadır. Okulun batı kapısından giriş yapıldığında sol tarafta okul kapısının ön cephesinde uzunca ve L şeklinde oyun, toplanma ve acil toplanma alanı, sağda

ise okul kantini ve kafeteryası ile kantinin arka tarafında okula ait halı saha, giyinme odaları ve lavabo tuvaletler yer almaktadır. Batı girişinin tam karşısında giyinme odalarının kuzey (sol tarafında) tiyatro, oyun ve gösteri alanı yer almaktadır. Doğu girişinden giriş yapıldığında ise solda oyun, gösteri ve tiyatro alanı sağda voleybol sahası, voleybol sahasının hemen arkasında ise okulun kendisi yer almaktadır. Okulun kuzey kısmında yer alan oyun sahası tel örgüyle çevrilmiş olup sadece anaokulu öğrencilerine tahsis edilmiştir. Okulun etrafı tamamıyla ihata duvarı (üstünde demir parmaklıklarla çevrili) ile çepeçevre sarılmıştır. Okula giriş ve çıkışlarda kimlik kartı sorgulaması yapılmakta, veliler ile öğrenciler için ise giriş çıkış kartı istenilmektedir.

Okulun bütün olanakları değerlendirildiğinde Aydın/Efeler ilçesinde yer alan devlet okulları içerisinde orta SED bir okul olduğu söylenebilir. Okul kütüphanesi ve laboratuvarının olmaması okulun en büyük dezavantajı olarak gözlemlenmiştir. Kütüphane ve laboratuvarların olmama gerekçesi araştırıldığında ise 4+4+4 sistemine geçildiğinde okulda oluşan öğretmen fazlalığına sınıf oluşturma çabası olduğu öğrenilmiştir. Yine de bu eksiklik okul ve veliler tarafından kitap ve deney malzemeleri temin edilerek ve kullanılarak izole edilmeye çalışıldığı tespit edilmiştir.

3.3.2.2. Gözlem yapılan sınıfa ilişkin bilgiler

Araştırma yapılan sınıf, üç katlı bir devlet okulunun üçüncü katında yer almaktadır. Sınıfta birer adet öğretmen eşya dolabı ile öğrenci eşya dolabı bulunmaktadır. Sınıftaki sıralar tekli olup toplamda 38 sıra bulunmaktadır. Öğretmen masası ve sınıfa yeni gelen bir depremzede öğrenci ile birlikte sınıfta toplamda 40 adet sıra ve masa olmuştur. Sınıf kapısından içeri girince kapının tam karşısında büyükçe iki adet pencere bulunmaktadır. Pencerelerin perde renkleri bordo olup perdeler güneşten korunmakta ve sunum yaparken sınıfı karartmakta oldukça kullanışlıdır. Sınıfta bir adet akıllı tahta ve iki adet normal tahta bulunmaktadır. Dersler genel anlamda akıllı tahta vasıtasıyla işlenmese de ders kitabı her daim hem akıllı tahtadan hem de fiziki ders kitabından takip edilmektedir. Bunun yanında etkinlikler, videolar ve çeşitli kaynaklar da akıllı tahta üzerinden işe koşulmaktadır. Akıllı tahtanın tam üzerinde Şeref Köşesi bulunmaktadır. Akıllı tahtanın sağında ise Milli Mücadele ve Şehitlerimiz Köşesi bulunmaktadır. Akıllı tahtanın solunda ise bir adet boy aynası, aynanın üzerinde bir adet dijital duvar saati, bir adet Türkiye Siyasi Haritası ve Türk Büyükleri Köşesi bulunmaktadır. Akıllı tahta ile Şeref Köşesi ise noktalama işaretleri ile kısa kısa hatırlatma çalışmalarına ayrılmıştır.

Sınıf kapısından içeri girince hemen sağda besin piramidi çalışması, öğrenci eşya dolabı vardır. Öğrenci dolabının sağında iki adet Atatürk Köşesi vardır. Birincisi öğretmen tarafından hazırlanan Atatürk Köşesinde; Atatürk, ailesi, inkılapları vb. resimler mevcutken ikinci Atatürk Köşesi öğrenciler tarafından oluşturulmuş ve Atatürk sevgisi ile çeşitli resim, şiir ve araştırma yazıları sergilenmektedir. Atatürk Köşelerinin tam altında is 34 adet mont, ceket vb. eşyaların asılabileceği askılıklar mevcuttur.

Şeref Köşesinin ya da akıllı tahtanın tam karşısında uzunca bir pano vardır. Bu panoda öğretmenler günü, Atatürk, Cumhuriyet, belirli gün ve haftalar, ritmik saymalar vb. konulu etkinlikler sergilenmektedir.

Sınıfta bir adet klima yer almaktadır. Kışın ısınma her ne kadar merkezi sistem (kömür yakılarak) ile sağlansa da sıcak günlerde klimadan soğutma amaçlı kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca sınıf kapısında ve okulun her bir sınıf kapısında (idari amaçlı kullanılan kapılar hariç) merdivenlerde ve duvarlarda ingilizce temel kavramlar, matematik ritmik saymalar ve dört işlem, değer çalışmaları, rehberlik hizmetlerinin etkinlikleri ve Türk Büyüklerine ilişkin çeşitli çalışma, görsel, resim veya etkinlikler yer almaktadır. Araştırma yapılan sınıfın kapısında da doğruluk değerine ilişkin 8 adet özlü söz yer almaktadır.

3.3.2.3. Gözlem yapılan katılımcıya (öğretmene) ilişkin bilgiler

Araştırma yapılan sınıfın katılımcı öğretmeni, eğitim fakültesi temel eğitim bölümü sınıf öğretmenliği programı mezunu olup 22 yıldır bu görevi icra etmektedir. Katılımcı, kadın olup üç çocuk annesidir. 22 yıllık eğitim-öğretim hayatında sadece müstakil devlet okullarında ve iki farklı ilde ve üç farklı ilçede çalışmıştır. Mevcut sınıfını birinci sınıfta alan katılımcımız şu an gözlem yapılan aynı dördüncü sınıfı okutmaktadır.

3.3.2.4. Gözlem yapılan öğrencilere ilişkin bilgiler

Gözlem yapılan sınıf Şubat 2023'te bir depremzede öğrencinin katılımıyla birlikte 39 öğrenciden oluşmaktadır. Bu 39 öğrencinin 18'i kız 21'i erkek öğrencidir. Kız öğrencilerin biri öğrenme güçlüğü çektiği için gözlem yapılan sınıfın yanı sıra destek eğitim sınıfında da öğrenim görmektedir. Erkek öğrencilerin biri ise kaynaştırma öğrencisi olup bireyselleştirilmiş Eğitim Planı dâhilinde gözlem yapılan sınıfta öğrenimini devam ettirmektedir. Öğrencilerin ebeveynlerinin büyük çoğunluğunun kamu ve özel sektörde çalıştığı tespit edilmiştir.

Okul bünyesinde normal ders saatleri dışında kulüp çalışmaları (halk oyunları, jimnastik, robotik kodlama, akıl-zekâ oyunları, atletizm, basketbol, voleybol...) olduğu için sınıfın yarısına yakını okul bitiminde bu kulüplerde öğrenimlerine devam edebilmektedir. Bu kulüp çalışmaları okul tarafından veya halk eğitim müdürlüğü tarafından finanse edilmektedir.

3.3.3. Çalışma Evreni (Paydaş Görüşü)

Araştırma kapsamında Aydın/Efeler ilçesinde görev yapan ilkokul 4. sınıf öğretmenlerinin “DAPDEM öğretim programı değerlendirme ölçütleri ile P21 temelinde 4 temel ders etrafında görüşlerinin alınması için kontrol listesi geliştirilmiştir. Kontrol listesinin çalışma evreni Aydın/Efeler İlçesi oluşturmaktadır. Çalışma evreninin tamamına ulaşılması hedeflendiği için ayrıca bir örneklem seçimine gidilmemiştir. Bu kapsamda Efelerde ilçesinde görev yapan bütün ilkokul 4. sınıf öğretmenlerine ulaşılması hedeflenmiştir. Efeler ilçesinde yer alan alt, orta ve üst SED’lerdeki bütün okullara ulaşım sağlanmış ve gönüllülük esası uyarınca 162 ilkokul 4. sınıf öğretmeninden veri elde edilmiştir. Bu doğrultuda çalışma evreninde yer alan katılımcılara ait bilgiler aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.3. Çalışma Evrenini Oluşturan Katılımcılara İlişkin Bilgiler

Kategori	Frekans	Yüzde (%)
Yaş		
20-30	3	1,9
31-40	54	33,3
41-50	60	37,0
51-60	41	25,3
61 ve üzeri	4	2,5
Cinsiyet		
Kadın	90	55,6
Erkek	72	44,4
Kıdem Yılı		
1-10	11	6,8
11-20	60	37,0
21-30	55	34,0
30 ve üzeri	36	22,2
Mezun Olduğu Program		
Sınıf Öğretmenliği	136	84,0
Fransız Dili ve Edebiyatı	8	4,9
İktisat	6	3,7
Fizik Öğretmenliği	2	1,2
Felsefe	2	1,2
Ziraat Mühendisliği	2	1,2
Biyoloji Öğretmenliği	1	0,6

Tablo 3.3. Çalışma Evrenini Oluşturan Katılımcılara İlişkin Bilgiler (Devamı)

Kategori	Frekans	Yüzde (%)
Mezun Olduğu Program		
İstatistik	1	0,6
Sosyal Bilgiler	1	0,6
Alman Dili ve Edebiyatı	1	0,6
İngiliz Dili ve Edebiyatı	1	0,6
Su Ürünleri Mühendisliği	1	0,6
Mezuniyet Derecesi		
Önlisans	12	7,4
Lisans	105	64,8
Yüksek Lisans	45	27,8
Okul Türü		
Devlet	127	78,4
Özel	35	21,6
Okul SED		
Alt	36	22,2
Orta	115	71,0
Üst	11	6,8
Sınıf Mevcudu		
11-20	27	16,7
21-30	99	61,1
30 ve üzeri	36	22,2
ÖYB'ye İlişkin Eğitim Alma Durumu		
Evet	9	5,6
Hayır	153	94,4

Tablo 3.3. incelendiğinde katılımcıların;

- ✓ %95'ine yakını orta yaş grubu öğretmenlerin oluşturduğu,
- ✓ Kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlerden daha fazla olduğu,
- ✓ Yaş kategorisinde de olduğu gibi kıdem yılı fazla öğretmenlerin katılımcıların büyük bir oranını temsil ettiği,
- ✓ Lisans mezuniyetleri incelendiğinde sınıf öğretmenliği programı mezunları her ne kadar katılımcıların %84'ünü oluştursa da alan dışı öğretmenlerin sınıf öğretmeni olarak çalıştığı,
- ✓ Öğretmenlerin %64'ünün lisans mezun olduğu, %27'sinin lisanüstü eğitim seviyesinde olduğu halde halen %7'lik bir kesimin önlisans mezunu olarak görev yaptığı,
- ✓ Veri etini oluşturan katılımcıların %78'ini devlet okulları oluştururken %21'ini özel okulların oluşturduğu,
- ✓ Okul SED'lerinin genel olarak orta SED olarak ifade edildiği,
- ✓ Sınıf mevcutlarının genel olarak kalabalık olduğu ve

✓ Öğretmenlerin P21-ÖYB ile ilgili neredeyse %95'inin herhangi bir eğitim almadığı tespit edilmiştir.

3.3.4. Çalışma Grubu (Paydaş Görüşleri)

Araştırma kapsamında 2023-2024 Güz Yarıyılında Aydın/Efeler ilçesinde görev yapan 16 ilkokul 4. sınıf öğretmeni ile kontrol listesi bulgularının teyit edilmesi ve detaylı incelenebilmesi amacıyla görüşmeler yapılmıştır. Katılımcılarla yapılan bireysel görüşmeler sonucunda neticesinde 28 sayfalık ham veriye ulaşılmıştır. Katılımcılar ses kaydına izin vermediği bu görüşmede herhangi bir ses kaydı yapılmamış veriler görüşme sırasında not alma yöntemiyle toplanmıştır. Görüşmeler için katılım gösteren sınıf öğretmenleri için “SÖ” ifadesi kullanılmış ve 1’den 16’ya kadar her bir katılımcı numaralandırılmıştır. Katılımcılara ilişkin detaylı bilgiler Tablo 3.4’te gösterilmiştir.

Tablo 3.4. Görüşmenin Katılımcı Grubuna İlişkin Bilgiler

Sınıf Öğretmeni	Yaş	Cinsiyet	Kıdem Yılı	Mezuniyet	Görüşme Süresi	Görüşme Yapılan Yer	Okul SED Türü
SÖ-1	35	K	13	Sınıf Öğretmenliği	50 dk.	Müd. Odası	Orta
SÖ-2	41	K	16	Sınıf Öğretmenliği	1 saat	Okul Kantini	Üst
SÖ-3	43	K	18	Sınıf Öğretmenliği	55 dk.	Rehberlik Servisi	Alt
SÖ-4	33	K	9	Sınıf Öğretmenliği	56 dk.	Derslik	Alt
SÖ-5	55	K	32	Arkeoloji Programı	65 dk.	Müd. Odası	Orta
SÖ-6	37	K	16	Sınıf Öğretmenliği	50 dk.	Müd. Odası	Orta
SÖ-7	29	E	4	Sınıf Öğretmenliği	45 dk.	Müd. Odası	Üst
SÖ-8	58	E	37	Eğitim Yüksekokulu	60 dk.	Öğretmenler Odası	Alt
SÖ-9	61	E	31	Sınıf Öğretmenliği	65 dk.	Müd. Odası	Alt
SÖ-10	48	K	26	Sınıf Öğretmenliği	58 dk.	Müdür Odası	Üst
SÖ-11	49	K	28	EPÖ	58 dk.	Müdür Odası	Üst
SÖ-12	39	E	17	Sınıf Öğretmenliği	50 dk.	Okul Kantini	Orta
SÖ-13	40	E	15	Sınıf Öğretmenliği	45 dk.	Okul Kantini	Alt
SÖ-14	42	K	18	Sınıf Öğretmenliği	60 dk.	Kafe	Orta
SÖ-15	56	E	30	Sınıf Öğretmenliği	65 dk.	Kafe	Orta
SÖ-16	37	E	12	Sınıf Öğretmenliği	58 dk.	Okul Bahçesi	Üst

Görüşmelere katılım sağlayan ilkokul 4. sınıf öğretmenlerinin yedisinin erkek dokuzunun kadın olduğu, sınıf öğretmenlerinin tamamına yakının eğitim fakültesi mezunu olduğu, katılımcıların görev yaptığı okul türlerinin de alt, orta ve üst SED’den dörder okul olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların genel olarak orta yaş grubunda olduğu, görüşme sürelerinin ortalama bir saat civarında olduğu tespit edilmiştir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın doğasına uygun olarak araştırmaya dâhil edilecek verilerin elde edilmesinde nitel tasarım için doküman analizi, gözlem ve görüşme (çeşitleme) nicel tasarım için ise araştırmacı tarafından oluşturulan DAPDEM kontrol listesi kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında verilerin elde edilmesi sürecinde öncelikle doküman analizleri yapılmış, doküman analizleri doğrultusunda gözlemler, gözlem sonuçları doğrultusunda da konuya ilişkin kontrol listesi geliştirilip uygulanmış son olarak da kontrol listesi bulguları görüşme ile doğrulanarak programlar değerlendirilmiştir. Veri toplama araçları ve verilerin analiz süreci ayrıntılı olarak ayrı başlıklar altında açıklanmıştır.

3.4.1. Doküman Analizi (İhtiyaç Analizi) I

Araştırma kapsamında verilerin toplanmasında doküman incelemesinden yararlanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen durum hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizi olarak belirtilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Çalışma kapsamında ele alınan her bir araştırma sorusu, araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. Doküman analizi (EK 1) de belirlenen ölçütlere bağlı kalınarak gerçekleştirilmiştir. Aşağıda yer alan her bir analiz birimi EK 1’ de belirlenen ölçütler kapsamında analiz edilmiştir. Bunlar:

- 2016-2017 Yenilenen Taslak Öğretim Programları,
- MEB Genel Esaslar,
- Hükümet Eylem Planları,
- TYÇ,
- TYYÇ,
- AYÇ,
- MEB Kalite Çerçevesi,
- Deneyap Atölyeleri,
- Öğretmen Yetiştirme İstihdam ve Mesleki Gelişim Politikaları,
- 20. MEB Şura Kararları,

- Ege Bölgesinde yer alan bir devlet üniversitesinin son 4 yıllık sınıf öğretmenliği öğretim programları,
- 21. yy. becerileriyle ilgili yapılan araştırmalar ve
- 21. yy. becerileri sınıflamalarıdır.

3.4.2. Görüşme (İhtiyaç Analizi I)

Araştırma kapsamında 2021-2022 Bahar Yarıyılında Aydın/Efeler ilçesinde görev yapan ilkokul 4. sınıf öğretmenleri görüşmelere dâhil edilmiştir. Araştırmada katılımcı olarak üç farklı SED’i (üst-orta-alt) temsilen 12 ilkokul 4. sınıf öğretmeni ile bireysel olarak yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilerek araştırmanın sınırları çizilmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmeler elde edilen veriler beş sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır.

SED seçiminde Efeler İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Temel Eğitim Şube Müdürlüğü İstatistik Büro’nun hazırladığı okul/kurum istatistikleri temel alınmıştır. Bu doğrultuda Efeler İlçesinin farklı bölgelerinde görev yapan ilkokul öğretmenleri ve yöneticilerine ziyarette bulunularak Efeler İlçesi ilkokullarının farklı açılardan (sosyo ekonomik düzey, veli gelir düzeyi...) 3 SED’e ayrılması istenmiştir. İlkokul yöneticileri ile ilkokul öğretmenlerinden elde edilen informal veriler ile ilçe MEB’in istatistikleri karşılaştırılarak SED seçimi yapılmıştır.

3.4.2.1. Görüşme (İhtiyaç Analizi I) formu oluşturma ve uygulama süreci

DAPDEM’in ilk başlığı her ne kadar program “Program Analizi” olsa da hangi öğretim programlarının değerlendirilmeye alınacağı ve hangi derslerin analiz kapsamına alınıp alınmayacağına ilişkin paydaşlardan (ilkokul 4. sınıf öğretmenleri) görüş alınmıştır. Katılımcılarla görüşmeler yapılmadan önce ilkokul 4. sınıf öğretim programları ve P21’in üç boyutu ve alt boyutları (açıklamaları ve ölçütleri) ele alınarak bir görüşme formu oluşturulmuştur.

Görüşme formunda yer alan soruların uygulanabilirliği, ifade biçimi, ölçütleri vb. hususları incelenmek ve değerlendirilmek üzere uzman görüşüne (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi; Matematik ve Fen Bilimleri Bölümü’nden bir öğretim üyesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü’nden bir öğretim üyesi, Temel Eğitim Bölümü’nden bir öğretim üyesi, Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı

Başkanlığı'ndan iki öğretim üyesi) sunulmuştur. Uzmanlardan alınan dönütler ve görüş birliği çerçevesinde beş sorudan oluşan bir yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla iki farklı okulda pilot uygulama yapılmış ve veri toplama herhangi bir sıkıntı oluşmamıştır. Oluşturulan ve pilot uygulaması yapılan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla paydaşların görüşleri alınmak üzere gerçek uygulamaya geçilmiştir. Katılımcılarla yapılan bireysel görüşmeler sonucunda 35 sayfalık ham veriye ulaşılmıştır. Katılımcılar ses kaydına izin vermediği için bu görüşmede herhangi bir ses kaydı yapılmamış veriler görüşme sırasında not alma yöntemiyle toplanmıştır.

3.4.3. Doküman Analizi

Konu alanı incelenmesi ve birey görüşmeleri sonucunda alanı ve sınırları belirlenen araştırma kapsamında verilerin toplanmasında ilk olarak doküman incelemesinden yararlanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen durum hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizi olarak belirtilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Çalışma kapsamında ele alınan her bir dersin öğretim programı ve ders kitapları program öğeleri sırası kapsamında ve P21-ÖYB ölçütleri ve açıklamaları dâhilinde araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. Aşağıda yer alan her bir analiz birimi EK 2' de belirlenen ölçütler kapsamında analiz edilmiştir. Bunlar:

- 2018-2019 Eğitim Öğretim Yılı Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Ders Kitabı
- 2018-2019 Eğitim Öğretim Yılı Matematik Dersi Öğretim Programı ve Ders Kitabı
- 2018-2019 Eğitim Öğretim Yılı Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı ve Ders Kitabı
- 2018-2019 Eğitim Öğretim Yılı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Ders Kitabı

3.4.3.1. Doküman analizi ölçüt listesinin oluşturma ve uygulama süreci

Doküman Analizi (program analizi) DAPDEM'in "Program Analizi" başlığında yer aldığı şekliyle modelin de ilk basamağını oluşturmaktadır. Doküman analizi yapılırken hem modelin "Program Analizi" başlığında yer alan programın dört ögesi temel alınmış hem de İhtiyaç analizi kapsamında sınırları ve çerçevesi çizilen P21-ÖYB'nin alt göstergeleri baz alınmıştır. Analizleri oluşturan ölçütler belirlenirken değerlendirme modeli ve P21-ÖYB göstergeleri hazır olarak temin edilmesi nedeniyle uzman görüş ve değerlendirmesine başvurmaksızın veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Bu kapsamda doküman analizi yapılan dört temel dersin öğretim programı ve ders kitapları için oluşturulan ölçüt listesi çerçevesinde dört temel dersin öğretim programı ve ders kitapları analiz edilmiştir.

3.4.4. Görüşme (Gözlemler için İhtiyaç Analizi II)

Araştırma kapsamında 2022-2023 Bahar Yarıyılında Aydın/Efeler İlçesinde yer alan devlet ve özel ilkokullarında görev yapan ilkokul 4. sınıf öğretmenleri ile okul idarecilerinin yarı yapılandırılmış görüşme formuyla görüşleri alınarak gözlem yapılacak okul, sınıf, ünite/konu, gözlem saatine karar verilerek sınıf içi gözlem formu oluşturulmuştur. Araştırmada katılımcı olarak üç farklı SED'i (üst-orta-alt) temsilen dokuz ilkokul 4. sınıf öğretmeni ile dokuz ilkokullarda görev yapan idarecilerle bireysel olarak yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerle gözlem yapılacak okul SED'i, gözlem yapılacak okul, gözlem yapılacak sınıf, gözlem yapılacak ünite/konular ile gözlem süresi belirlenmiştir. Böylece gözlemlerin hukuki gerekçesi oluşturulmuştur. Görüşmelerin akabinde DAPDEM ile ilgili yapılan çalışmaların incelenmiştir. DAPDEM program değerlendirme ölçütleri ile P21-ÖYB göstergeleri harmanlanarak gözlem formu oluşturulmuştur. Gözlem formunun geliştirilme ve uygulama süreci detaylandırılarak aşağıda açıklanmıştır.

3.4.4.1. Gözlem formu oluşturma ve uygulama süreci

Gözlem yapılacak okul türü, okul, sınıf, ünite ve gözlem saati paydaş görüşleri doğrultusunda belirlenerek gözlemlere ilişkin hukuki gerekçe oluşturulduktan sonra gözlem formunun oluşturulma ve uygulama aşamasına geçilmiştir.

Paydaş Görüşleri kapsamında öncelikle ilkokul 4. sınıf öğretmenleri ve öğretim üyeleri ile görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerdeki amaç doküman analizleri sonucunda elde edilen verilerin gözlemlerle teyit edilmesi ve sürecin doğal ortamda gözlemlenebilmesi

için gözlem formlarının oluşturulması, gözlem yapılacak konuların, okulların ve gözlem yapılacak ders saat sayısının belirlenmesidir.

Gözlem formu oluşturulurken DAPDEM'in ölçütleri ile P21-ÖYB'lerin ölçütleri dikkate alınarak 59 ölçüt ve 241 göstergeden oluşan bir madde havuzu oluşturulmuştur. Maddelerin ölçmek istenen niteliğe yönelik olup olmadığı, birden fazla madde ile aynı özelliğin ölçülüyor olması, uzun ve anlaşılmayan ifadeler, yazım dili açısından uygun olmayan ifadelerin varlığı, maddelerin hedef kitlenin gelişim özelliklerine uygunluğu, maddelerin ölçüt ve göstergelere uygunluğu gibi hususlar incelendiğinde uzmanların dönütleri doğrultusunda madde havuzu 59 maddeden 51 maddeye düşürülmüştür.

Elli bir maddeden oluşan madde havuzu kapsam geçerliğinin tespiti açısından tekrardan uzman görüşüne gönderilmiştir. Kapsam geçerliğinin (DAPDEM'in ölçütleri ile P21 ÖYB'lerin ölçütleri) doğru tespiti ve objektif sonuçlar için uzmanların niteliği ve niceliği son derece önemlidir. Bu çalışmada da uzmanların niteliği ve niceliği dikkate alınarak Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi; Matematik ve Fen Bilimleri Bölümü'nden bir öğretim üyesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü'nden bir öğretim üyesi, Temel Eğitim Bölümü'nden bir öğretim üyesi, Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı Başkanlığı'ndan iki öğretim üyesi, Ölçme Değerlendirme Anabilim Dalı'ndan iki öğretim üyesi ile Efeler İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesi kapsamında görev yapan temel eğitim veya eğitim bilimleri alanında lisansüstü eğitimini tamamlamış üç sınıf öğretmeninden görüş ve uygunluk oluru alınmıştır.

Uzman görüşü alınırken Lawshe tekniğinden faydalanılarak uzmanlardan 51 madde için "uygun", "düzeltilmeli" ve "çıkartılmalı" ifadelerini her bir madde için doldurması istenmiştir. Ayrıca uzmanlardan düzeltilmeli ifadesine gerekli düzeltmenin nasıl olması gerektiği, çıkartılmalı ifadesinin yanına da ilgili maddenin neden çıkartılması gerektiğine dair not almaları istenmiştir.

Uzman görüşleri doğrultusunda gözlem formunda kalan ve çıkarılması gereken maddeler hesaplanmıştır. Bu hesaplamada Kapsam Geçerlik Oranı: $Nu (Uygun)/N (Toplam Katılımcı Sayısı)/2-1$ formülü kullanılmıştır (Lawshe, 1975). KGO -1 ile +1 arasında bir değer almaktadır. KGO'da bir maddenin gereksiz veya gerekli olduğuna karar verilebilmesi için uzman sayısı ve uzmanların ilgili madde için görüşleri son derece önemlidir. Bir maddenin gözlem formunda kalabilmesi için KGO'da kritik değerler vardır (Veneziano ve Hooper,

1997; Wilson, Pan ve Schumsky 2012). Bu çalışmada da $\alpha=,05$ anlamlılık düzeyinde 10 uzman için KGO=,800 olarak belirlenmiş ve ,800 değerinin altında kalan maddeler gözlem formundan çıkarılmıştır. Bu bağlamda uzman görüşüne gönderilen ve 10 uzman için KGO'nun kritik değeri olan 0,800 değerini sağlayamayan 8, 9, 10, 14, 18, 21, 27, 28, 29, 33 ve 38. maddeler kapsam geçerliliği için hesaplama dâhil edilmeyerek gözlem formundan doğrudan çıkarılmıştır.

Sonuç olarak; öğretmenler ve öğretim üyeleriyle yapılan görüşmeler sonucunda öncelikle gözlem formu (EK-3) (gözlem formu ölçütleri ve göstergeleri) oluşturulmuştur. Oluşturulan gözlem formu 40 ölçüt madde ve 220 göstergeden oluşmaktadır. Araştırmacının gözetiminde 40 maddeden oluşan gözlem formu ön uygulama için orta SED bir ilkokulda 2022-2023 eğitim öğretim yılı güz yarıyılında dört farklı derse yönelik 10 saat boyunca uygulanmış; anlaşılmayan, yanlış anlaşılan, hedef kitleye hitap etmeyen .vb. herhangi bir maddenin varlığı tespit edilememiştir. Bütün çalışmalardan sonra gerçek gözlem uygulamalarına başlanmış ve gözlem sonuçlarına ilişkin veriler bulgulara sunulmuştur.

3.4.5. Kontrol Listesi Geliştirme ve Uygulama Süreci (Paydaş Görüşleri)

Araştırmaya doküman analiziyle başlanmış, doküman analizinde elde edilen verilerin süreçte uygulanıp uygulanmadığı, süreçte ne tür uygulamalarla ele alındığı test edildikten sonra elde edilen verilerin çalışma evreni tarafından nasıl algılandığı, nasıl uygulanıp nasıl değerlendirildiği hususuna ilişkin kontrol listesi oluşturularak çalışma evreninde yer alan tüm paydaşların (öğretmenlerin) görüşleri alınmak istenmiştir.

Kontrol listesinin geliştirilme süreci, uygulama süreci ve analizleri paralel yürütülmüştür. Kontrol listesi oluşturulma aşamasında öncelikle P21-ÖYB ve DAPDEM ile ilgili yapılan çalışmalar incelenmiştir. İncelemeler ışığında ve DAPDEM öğretim programı değerlendirme ölçütleri temelinde yeni bir ölçüt listesi (kontrol listesi) oluşturulmuştur. Kontrol listesinin oluşturulma aşamasında alan taraması ve doküman incelemelerinden sonra paydaş görüşlerine başvurularak farklı üniversitelerde eğitim veren ve DAPDEM modeli ile ilgili akademik çalışma yapmış ya da tez yönetmiş öğretim üyelerinin geri bildirimleri dikkate alınarak kontrol listesi oluşturulup uzman görüşü almaya hazır hale getirilmiştir. Bu çalışmada da uzmanların niteliği ve niceliği dikkate alınarak en az doktora derecesine sahip olmak üzere Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi; Matematik ve Fen Bilimleri Bölümü'nden bir öğretim üyesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü'nden

bir doktor öğretim üyesi, Temel Eğitim Bölümü'nden bir öğretim üyesi, Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı Başkanlığı'ndan bir doçent ve profesör olmak üzere iki öğretim üyesi, Ölçme Değerlendirme Anabilim Dalı'ndan iki doçent öğretim üyesi ile Efeler İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesi kapsamında görev yapan temel eğitim veya eğitim bilimleri alanında lisansüstü eğitimini tamamlamış üç sınıf öğretmeninden görüş ve uygunluk oluru alınmıştır.

Oluşturulan kontrol listesi yapı ve içerik geçerliliği açısından uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşü alınırken Lawshe tekniğinden faydalanılarak uzmanlardan 34 madde için “uygun”, “ düzeltilmeli” ve ”çıkartılmalı” ifadelerini her bir madde için doldurması istenmiştir Ayrıca uzmanlardan düzeltilmeli ifadesine gerekli düzeltmenin nasıl olması gerektiği, çıkartılmalı ifadesinin yanına da ilgili maddenin neden çıkartılması gerektiğine dair not almaları istenmiştir.

Uzman görüşleri doğrultusunda kontrol listesinde kalan ve çıkarılması gereken maddeler hesaplanmıştır. Bu hesaplamada Kapsam Geçerlik Oranı: N_u (Uygun)/ N (Toplam Katılımcı Sayısı)/2-1 formülü kullanılmıştır (Lawshe, 1975). KGO -1 ile +1 arasında bir değer almaktadır. KGO'da bir maddenin gereksiz veya gerekli olduğuna karar verilebilmesi için uzman sayısı ve uzmanların ilgili madde için görüşleri son derece önemlidir. Bir maddenin kontrol listesinde kalabilmesi için KGO'da kritik değerler vardır (Veneziano ve Hooper, 1997; Wilson, Pan ve Schumsky 2012). Bu çalışmada da $\alpha=,05$ anlamlılık düzeyinde 10 uzman için $KGO=,800$ olarak belirlenmiş ve, 800 değerinin altında kalan maddelerin kontrol listesinden çıkarılmasına gerek duyulmadığı için kontrol listesi 34 maddelik halini korumuştur.

Sonuç olarak öğretmenler ve öğretim üyeleriyle yapılan görüşmeler sonucunda DAPDEM'in değerlendirme ölçütleri P21-ÖYB bağlamında revize edilerek kontrol listesi oluşturulmuştur. Oluşturulan gözlem formu 34 ölçüt maddeden oluşmaktadır. Araştırmacının gözetiminde 34 maddeden oluşan kontrol listesi üç farklı SED'de görev yapan dokuz ilkokul 4. sınıf öğretmenine uygulanmış; anlaşılmayan, ölçütlere uymayan ve problem oluşturan herhangi bir maddenin olmaması nedeniyle gerçek uygulamaya geçilmiştir. Gerçek uygulamada çalışma evreninde yer alan ve gönüllü olan bütün 4. sınıf öğretmenlerin görüşleri alınmaya çalışılarak 162 adet kontrol listesinden veri seti elde edilmiş, elde edilen veriler bulgulara detaylı olarak madde madde incelenerek açıklanmıştır.

Otuz dört maddeden oluşan kontrol listesi beşli likert tipi bir değerlendirme aracı olup öğretmenlerin ilkökul 4. sınıf öğretim programlarını P21-ÖYB bağlamında değerlendirmelerine olanak sağlayan bir ölçme aracıdır. Kontrol listesinden alınabilecek minimum puan 34 iken maksimum alınabilecek puan 170'tir. Ancak kontrol listesinden elde edilen puanlar toplam puan üzerinden değil ortalama puan üzerinden yapılmıştır. Bu bağlamda kontrol listesinden alınabilecek minimum puan bir iken maksimum puan beş olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda kontrol listesinden alınan 0-0.99 arası değer çok kötü, 1-1.99 arası değer kötü, 2-2.99 arası değer orta, 3-3.99 arası değer iyi ve 4-5 değeri çok iyi olarak değerlendirilmiş ve bu değerler kesme noktası olarak referans alınmıştır.

3.4.6. Görüşme (Paydaş Görüşleri)

Kontrol listesi bulgularının detaylı incelenmesi ve detaylı araştırılması amacıyla tekrardan paydaşlarla (öğretmenlerle) görüşmeler planlanmıştır. Bu kapsamda 2023-2024 eğitim öğretim yılında Aydın/Efeler ilçesinde görev yapan 16 ilkökul (Kontrol listesinin onda biri kadar olan katılımcı ile maksimum çeşitlilik örneklem ve okul SED'leri dikkate alınarak) 4. sınıf öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşme formu ile görüşmeler yapılmıştır.

3.4.6.1. Görüşme formu oluşturma ve uygulama süreci

Araştırmacı tarafından kontrol listesinin her bir boyutunun detaylı incelenebilmesi, aritmetik ortalaması düşük çıkan maddelerin özellikle incelenmesi amacıyla araştırmacı her bir boyutu temsilen toplamda altı soru oluşturmuştur. Oluşturulan altı sorunun beş tanesi P21-ÖYB ile DAPDEM'in program analizi başlığını karşılarken altıncı soru katılımcıların 2024-2025 yılında uygulamaya konulacak olan beceri temelli programa ilişkin içerikten oluşmaktadır.

Görüşme formunda yer alan soruların uygulanabilirliği, ifade biçimi, ölçütleri vb. hususları incelenmek ve değerlendirilmek üzere uzman görüşüne (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi; Matematik ve Fen Bilimleri Bölümü'nden bir öğretim üyesi, Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı Başkanlığı'ndan üç öğretim üyesi) sunulmuştur. Uzmanlardan alınan dönütler ve görüş birliği çerçevesinde altı sorudan oluşan bir yarı yapılandırılmış görüşme formunun son hali oluşturulmuştur. Oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla iki farklı okulda pilot uygulama yapılmış ve veri toplama herhangi bir sıkıntı oluşmamıştır. Oluşturulan ve pilot uygulaması yapılan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla paydaşların görüşleri alınmak üzere gerçek

uygulamaya geçilmiştir. Katılımcılarla yapılan bireysel görüşmeler neticesinde 28 sayfalık ham veriye ulaşılmıştır. Katılımcılar ses kaydına izin vermediği için bu görüşmede herhangi bir ses kaydı yapılmamış veriler görüşme sırasında not alma tekniğiyle toplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma karma araştırma deseninde kurgulandığı için veriler hem nitel araştırmanın doğasına uygun olarak hem de nicel araştırmanın doğasına uygun olarak analiz edilmiştir. Araştırma karma desen olarak planlanmış olsa da araştırmanın bütün boyutları (araştırma soruları, yöntem, veri toplama araçları, verilerin analiz edilmesi, bulgu ve sonuçlar) araştırmayı ayırtırmadan araştırma bulgu ve sonuçlarının harmanlanarak bir bütün halinde verilmesine özen gösterilmiştir. Veriler ayrı ayrı toplanıp analiz edilmiş olmasına rağmen araştırma soruları birbirlerini destekler nitelikte tasarlanmış olup nitel ve nicel veriler birleştirilerek, harmanlanarak ve bir bütün halinde yorumlanmaya çalışılmış ve sürekli birbirleriyle karşılaştırılarak analiz edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Analizler sonucunda özellikle içerik analizleri için doğrudan alıntılara bolca yer verilmiştir. Katılımcıların kişisel verilerinin korunması ve üçüncü şahıslarla paylaşılmaması için her bir katılımcı için rumuzlar belirlenmiş olup rumuzlardan alınan alıntılar kanıt niteliğinde sunulmuştur.

Nitel araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizinde hem betimsel analiz hem de içerik analizi tercih edilmiştir. Betimsel analiz tekniği doküman analizleri ve gözlem sonuçlarında tercih edilirken içerik analizi paydaş görüşlerinin analizinde tercih edilmiştir. Betimsel analizin doküman analizler ve gözlemlerde analiz tekniği olarak kullanılma sebebi temaların önceden belirli olmasındandır. Bu temalar araştırma amaçları doğrultusunda 21. yy. becerileri (P21-ÖYB) ve DAPDEM program değerlendirme ölçütleri bağlamında oluşturulmuştur. P21 çerçevesi kapsamında ele alınan ÖYB'ler; eleştirel düşünme ve problem çözme becerileri, yaratıcı ve yenilenme, iletişim ve işbirliği becerileri olmak üzere altı alt başlık ve göstergelerinden oluşurken DAPDEM program değerlendirme ölçütlerini P21-ÖYB bağlamında revize edilmiş olan DAPDEM program değerlendirme ölçütleri oluşturmaktadır. Veriler ÖYB'ler altında yer alan bu altı alt başlık ve DAPDEM değerlendirme ölçütleri kapsamında analiz edilmiş olup analiz edilirken P21-ÖYB göstergeleri ölçüt olarak değerlendirilmiştir.

İçerik analizi ise paydaş görüşlerinden elde edilen verilerin analizi için kullanılmıştır. Paydaş görüşlerinin elde edilmesinde yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme sonuçlarının önceden tahmin edilememesi, önceden belirlenen kavramsal bir çerçevenin olmaması ve buna bağlı olarak veri kaybı ile yanlış düzenleme ve analiz yapılmama isteği araştırmacıyı içerik analizi yapmaya itmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). İçerik analizi yapılırken birden fazla kodlayıcı tarafından verilerin kodlanmasına dikkat edilmiş, yüksek uyum sağlamayan ve kodlayıcılar arası yeterli seviyede (0.70) uzlaşma sağlanamayan kodlar analizlere dâhil edilmemiştir. Analizler yapılırken, kod, kategori ve tema sıralaması takip edilmiştir. Kodlara ilişkin frekans (f) ve yüzde (%) hesaplamaları yapılmış, analizler yapıldıktan sonra doğrudan alıntılara sıkça başvurulmuştur.

Nicel boyut için toplanan veriler bir paket program vasıtasıyla analiz edilmiştir. Analizler yapılmadan önce hatalı giriş yapıp yapılmadığı, eksik datanın olup olmadığı kontrol edildikten sonra analizlere başvurulmuştur. Araştırmanın nicel verilerinin analizinde betimsel istatistiksel analizlerden yararlanılmıştır. Bu kapsamda katılımcıların demografik özellikleri frekans (f) ve yüzde (%) ile kontrol listesinde yer alan her bir madde için aritmetik ortalama ($\bar{x}$), frekans (f) ve yüzde (%) ile hesaplanarak tablollaştırılmış ve yorumlanmıştır. Frekans (f) ve yüzde (%) ile yapılan hesaplamalar ve yorumlar yapılırken alt problem dikkate alınarak her bir boyutun maddesi tek tek betimsel istatistiklerle açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca veri setine temel oluşturan kontrol listesi içindeki maddeler analiz edilirken küçükten büyüğe doğru hem frekans (f) ve yüzde (%) ile ifade edilmiş hem de beşli sıklıkla ile (1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kısmen Katılıyorum, 4=Katılıyorum ve 5=Kesinlikle katılıyorum) detaylı olarak ifade edilmeye çalışılmıştır.

3.6. Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırma kapsamında geçerlik ve güvenirlik için aşağıda beyan edilen ifadelere özen gösterilmiştir. Bunlar:

- ✓ Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının yapı ve kapsam geçerliliği için uzman görüşleri alınmıştır.
- ✓ Veri toplama araçları ile toplanan veriler yansız olarak analiz edilmiştir.
- ✓ Verilere nasıl ulaşıldığı ve verilerin nasıl analiz edildiği ayrıntılı olarak ifade edilmiştir.

- ✓ Veriler, 2021-2022, 2022-2023, 2023-2024 eğitim öğretim yıllarında paydaşlarla sürekli iletişim içinde kalınarak, etkileşim kurularak ve derinlemesine toplanmıştır.
- ✓ Araştırmada birden fazla veri toplama (görüşme, gözlem, doküman analizi, kontrol listesi, gözlem formu) aracı kullanılarak elde edilen veriler periyodik olarak karşılaştırılmıştır.
- ✓ Verilerin güvenilirliğinin sağlanabilmesi adına veriler farklı zamanlarda toplanmıştır.
- ✓ Verilerin yazımı, tanımlanması ve yorumlanmasında, katılımcı çeşitlemesine başvurularak olabildiğince nesnel davranılmasına çalışılmıştır. Ayrıca katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen reel veriler katılımcılarla yakınlık kurularak derinlemesine toplanmıştır. Toplanan veriler analiz edilmeden önce katılımcıların teyidinde sunulmuştur.
- ✓ Elde edilen verilerin bulguları yeterli düzeyde betimlenmiş, ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır.
- ✓ Nitel verilerin analizinde araştırmacı ile birlikte bağımsız bir araştırmacının kodlamaları sürekli olarak karşılaştırılmış, yüksek örtüşme ve kodlayıcılar arası uzlaşma sağlanamayan veriler çalışmaya dâhil edilmemiştir.
- ✓ Elde edilen verilerin hangi okul türlerinden ne zaman, nasıl, nerede, hangi veri toplama araçları ile toplanıp nasıl analiz edildiği ayrıntılı olarak açıklanmıştır,
- ✓ Katılımcılar her okul türünden seçilerek maksimum çeşitlilik örnekleme tercih edilmiştir.
- ✓ Araştırmanın güvenilirliği için araştırma süreci boyunca bağımsız iki araştırmacı (bir alan uzmanı ve bir program doktoru) tarafından yardım alınmış (Glesne ve Pshkin, 1992), aynı bağımsız iki araştırmacının analiz sonuçlarını farklı zamanlarda değerlendirmeleri istenmiştir (Roberts ve Priest, 2006). Araştırmacılar arasında uyum olmayan analizler analizlere dahil edilmemiş ve uyum indeksi en az .70 tercih edilmiştir. Nitekim Miles ve Huberman (1994), rastgele seçilen 2 görüşme formu araştırmacının kendisi ve diğer kodlayıcı tarafından kodlandıktan sonra analizler arasındaki tutarlılık(anlaşma/anlaşma+anlaşmama)x100 formülü ile incelenmesi sonucu kodlayıcılar arası uyum katsayısının en az .70 olması gerektiğini ifade etmektedir. (Miles ve Huberman, 1994).

3.7. Etik ve Araştırmacının Rolü

Araştırma kapsamında araştırmaya ilişkin alınan etik önlemler ile araştırmacıya rolüne ilişkin açıklamalar aşağıdaki gibidir:

- ✓ Araştırma tamamen etik izinler çerçevesinde gerçekleştirilmiş olup araştırmaya başlanmadan önce ADÜ etik kurulundan (22.12.2022 tarihli ve 289147 sayılı yazı; 2022/21-XIV numaralı karar Etik Kurul Kararı) ve araştırmacının gerçek uygulamasının yapılacağı ve veri toplanacağı Aydın İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden (03.11.2022 ve 62657012 sayılı Valilik Oluru) gerekli izinler alınarak araştırmacının yapılacağı okulların yöneticileri, öğretmenleri, öğrencileri ve velileri konuya ilişkin bilgilendirilmiştir.
- ✓ Veri toplama araçlarının her birinin geliştirilme sürecinde madde havuzu oluşturma, uzman görüşü alma, pilot (ön uygulama) uygulama yapma, gerçek uygulama yapma basamakları takip edilerek elde edilen verilerin analiz ve çözümlemeleri tarafsız olarak yapılmıştır.
- ✓ Gözlem formunun geliştirilmesi, kontrol listesinin geliştirilmesi, görüşme sorularının geliştirilmesi ve uygulanması aşamasında detaylı araştırmalar yapılarak verilerin ve bulguların doğruluğu ile güvenilirliği açısından veri toplamada çeşitleme yapılmıştır.
- ✓ Araştırma konusunun detaylı araştırılmasının yapılması amacıyla saha gözlemleri yapılarak 10 saat pilot gözlem 103 saat ders içi gözlem yapılarak araştırmaya katılımcı gözlemci olarak katılım sağlanmıştır.
- ✓ Araştırmaya katılımların gönüllülük esasına uygun olmasına dikkat edilmiştir.
- ✓ Araştırmaya katılım sağlayan paydaş ve uzmanların, gözlem yapılan okul, sınıf, öğrenci ve öğretmenin her türlü kişisel bilgisi saklı tutulmuştur.
- ✓ Araştırmacı araştırmacının bir parçası olarak hareket etmiştir.
- ✓ Araştırmacı aynı zamanda bir ilköğretim öğretmeni olup saha deneyimine sahiptir.
- ✓ Araştırma süreci boyunca katılımcılara araştırmacının da bir sınıf öğretmeni olduğu anlatılarak katılımcıların güveni kazanılmaya çalışılmıştır.
- ✓ Veri toplanırken katılımcılar yönlendirilmekten kaçınılmıştır.

4. BÖLÜM

4. BULGULAR

Bu bölümde ihtiyaç analizleri, doküman incelemeleri, gözlemler, görüşmeler ve kontrol listesi geliştirme ve uygulama çalışmalarından elde edilen bulgular araştırma soruları bağlamında ele alınmıştır.

4.1. İhtiyaç Analizi (I) Kapsamında Yapılan Doküman (Konu Alanı) Analizinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde ihtiyaç analizi (I) kapsamında yapılan doküman (konu alanı) analizlerine yer verilmiştir. Bu kapsamda aşağıda isimleri verilerin eğitimle ilgili kurum, kuruluş, platform, çalıştay, atölye çalışmaları, politikalar, çerçeveler vb. alanlar 21. yy. becerileri bağlamında incelenmiştir.

- ✓ Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları (1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu) başlıklı ikinci maddesinin üçüncü fıkrası,
- ✓ 2016-2017 yılında yenilenen öğretim programları,
- ✓ Yenilenen ve askı sürecine çıkarılan taslak öğretim programlarının yenilenmesine dayanak sağlayan gerekçeler,
- ✓ Yenilenen öğretim programlarında neler yapıldığı,
- ✓ Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası platformlarda sosyal, kişisel, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları yeterlik ve beceriler çeşitli belgelerle izah eden platformlar,
- ✓ 64. Hükümet 2016 Yılı Eylem Planının (İcraatlar ve Reformlar) “Bir Yıl İçinde Gerçekleştirilecek Reformlar” başlığı altındaki “Eğitim” alt başlığı,
- ✓ TYÇ ve TYÇ kapsamındaki sekiz anahtar kavram,
- ✓ TYYÇ,
- ✓ AYÇ,
- ✓ MEB Kalite Çerçevesi,
- ✓ Deneyap Türkiye Atölyeleri,

- ✓ Dünyada ve Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme İstihdam ve Mesleki Gelişim Politikaları başlıklı analizin “Türkiye’deki Öğretmenlerin İstihdam Süreçleri” alt başlığı,
- ✓ 20. Millî Eğitim Şûrası Kararları (24, 56, 60, 69 ve 103. maddeleri)
- ✓ Ege Bölgesinde yer alan bir devlet üniversitesinin son dört yıllık sınıf öğretmenliği öğretim programları.

Alanyazın taranması neticesinde 21. yy. becerilerinin özellikle son 10 yılda eğitimle ilgili bütün platformlarda önemli bir başlık olarak yer alması ve konuya ilişkin her platformda mutlak vaziyette atıfta bulunulmuş olması nedeniyle 21. yy. becerileri konusunun çalışmaya değer konu olduğunu göstermektedir. 21. yy. çerçevelerinin de kendi aralarında kullanışlığı, yaygın olması, genel geçer olması ve en çok inceleme yapılan çerçeve olması gibi kriterler dikkate alındığında 21. yy. becerileri çerçevelerinden de en çok inceleme yapılan ve kabul gören çerçevenin P21 çerçevesi olması nedeniyle bu çalışmada P21 çerçevesi referans noktalarından birini oluşturmuştur.

Alanyazın taramasında ilkokul programlarının yekûn olarak beceri bağlamında değerlendirildiği veya ilkokul programlarının beceri bağlamında bir modelle değerlendirilmemiş olması nedeniyle ilkokul 4. sınıf programlarının P21 çerçevesi kapsamında DAPDEM’e göre değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda yeniden sahaya inilmiş ve her SED’i temsilen dört öğretmenle toplamda 12 ilkokul 4. sınıf öğretmeniyle görüşülerek yapılacak araştırmanın sınırları net olarak çizilmeye ve dayanak oluşturulmaya çalışılmış ve bu doğrultuda ihtiyaç analizi kapsamında paydaş (**birey ve toplum**) görüşlerine başvurulmuştur.

4.2. İhtiyaç Analizi (II) Kapsamında Yapılan Paydaş (Birey&Toplum) Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde ihtiyaç analizi (II) kapsamında yapılan paydaş (öğretmen) görüşlerine yer verilmiştir. Paydaşlarla yapılan görüşmeler neticesinde en önemli beceri alanlarının (P21 Beceri Alanları) neler olduğu, P21 becerilerinin kazandırılmasında hangi ders/derslerin önemli olduğu ve P21 becerilerinin kazandırılmasında kendilerini hangi derslerde daha verimli hissettikleri hakkında veriler elde edilmiştir. Elde edilen veriler ışığında analizler gerçekleştirilmiş ve analizlere ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

4.2.1. Sınıf Öğretmenlerinin Önemli Gördükleri P21 Beceri Alanları

Sınıf öğretmenlerinin en önemli beceri alanlarının neler olduğunu tespit etmek amacıyla “P21 çerçevesi kapsamında en önemli gördüğünüz beceri alanı/ları nedir?” sorusu yoluyla görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Elde edilen verilerin analizi sonucunda sınıf öğretmenlerinin en önemli gördükleri beceri alanlarına ilişkin tema, kategori, kod ve frekans listesi aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.1. Paydaşların Önemli Gördükleri P21 Beceri Alanına İlişkin Tema, Kategori, Kod ve Frekans Listesi

Tema	Kategori	Kod	Frekans
Paydaşların Önemli Gördükleri P21 Beceri Alanı	ÖYB	Bireylerde yaratıcılığın az olması	2
		Diğer beceri alanlarının temelini oluşturması	2
		Gerçek hayatta daha önemli olması	2
		Kişisel gelişim için etkin ve etkili olması	1
		Kalıplaşmış birey yetiştirmeyi benimsememesi	1
		Diğer alanları kapsıyor olması	1
		Bireylerin kendi kurallarını oluşturmaması	1
		Programın tek tip insan yetiştirme yönünün olması	1
		Yeterince okuma olmaması	1
		Sosyalleşmenin olmaması	1
		Tek başına oynama isteğinin azalması	1
		İletişim eksikliğinin olması	1
	BMTB	Bilgiye hızlı ulaşımın yaratıcılığa ket vurması	2
		Gelişen teknolojinin yaratıcılığa ket vurması	1
		Gelişen teknolojinin eleştirel düşünmeye ket vurması	1
	YMB	Soyut olması	1
		Bu yaş grubuna tam hitap etmiyor olması	1

Sınıf öğretmenleriyle yapılan mülakatlar neticesinde P21 çerçevesi kapsamında en önemli beceri alanının ÖYB alanı olduğu ifade edilmiştir.

Görüşmeye katılan sınıf öğretmenleri ÖYB’lerin diğer beceri alanlarından daha önemli olduğunu “*bireylerde yaratıcılığın olmaması, öğrencilerin yeterince okumaması, öğrencilerin sosyalleşmemesi ve iletişim eksiklikleri, kendi oyunlarını kuramaması, ÖYB’lerin diğer beceri alanlarının temelini oluşturması, diğer beceri alanlarının ÖYB üzerine inşa ediliyor olması, öğrencilerin teknolojik anlamda 2000’li yıllarda hizmet içi eğitim alan öğretmenler kadar donanımlı olması, kişisel gelişimde etkin ve etkili olması, programın istediği tek tip insan modelinin dışında insan yetiştirme olanağı sunma isteği, gelişen ve değişen teknolojinin bilgiye hızlı ulaşma imkânı sunmasından dolayı araştırma, sorgulama ve yaratıcılığa ket vurması*” gibi ifadelerle açıklamaktadırlar. ÖYB’lerin diğer beceri alanlarından daha önemli olduğunu ifade eden sınıf öğretmenleri görüşlerinden örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

“Bilgiyi veren değil bilgiyi edinmeyi öğreten roldeyiz. ÖYB’ler eksik. Yaratıcılıkları yok. Öğrenciler yeterince okumuyor ve sosyalleşmiyor. Dışarıda oyun oynama yerine çoğu zaman masa başında tablet vb. aletlerle oyun oynuyorlar. Bildiğiniz bir kalıbın içinde yaşıyorlar. Kendi başlarına oynayamıyorlar, kendi oyunlarını oluşturmuyorlar, kendi oyunlarının kendi kurallarını koyamıyorlar.” (İH-11)

“ÖYB’ler daha önemli. Çünkü diğer beceri alanları kapsıyor. ÖYB alanındaki gelişmeler diğer beceri alanlarının temelini oluşturduğunu düşünüyorum. ÖYB’lerin üzerine diğer beceri alanlarının inşa edilebileceği kanaatindeyim.” (İH-2)

“Eleştirel düşünme ve problem çözme benim için en önemli beceri alanı bu sebeple benim öğrencilerin kazandığı ve benim kazandırmaya çalıştığım ilk şey sorgulama, analiz edebilme, farklı düşünme, her söylenileni olduğu gibi değil de akıl süzgecinden geçirme, bir soruna veya probleme farklı bakış açıları geliştirme olduğu için en önemli göstergelerin eleştirel düşünme ve problem çözme olduğunu düşünüyorum. Bu göstergeler de ÖYB sınıflaması içinde yer aldığından en önemli beceri sınıflamasının ÖYB olduğunu söyleyebilirim.

Günümüzde ve pandemi koşullarında her ne kadar BMTB’ler ön plana çıkmış olsa da bizim 90’lı yıllarda hizmetiçi eğitimle aldığımız teknoloji ve bilgi teknolojileri eğitimini hâlihazırda öğrenciler ilkokula gelmeden de kazanıyorlar. Etraflarında o kadar çok uyaran var ki bu kazanımları elde etmemeleri mümkün değil.” (İH-3)

Görüşmeye katılan sınıf öğretmenleri BMTB ile YMB’leri ÖYB’ler kadar önemli görmemesini “bilgiye ulaşımın kolaylığına bağlı olarak araştırma, sorgulama ve yaratıcılığın gelişmemesi, gelişen ve değişen teknolojinin yaratıcılığa ve eleştirel düşünmeye ket vurma, yaşam beceri alanlarının çok soyut olması ve soyut işlemler dönemindeki çocuklara tam anlamıyla hitap etmiyor olması” gibi ifadelerle açıklamaktadırlar. BMTB ile YMB’leri ÖYB’ler kadar önemli görmediğini ifade eden öğretmen görüşlerinden örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

“Yaratıcılık, eleştirel düşünme ve işbirliği becerilerinde, gelişen teknoloji ve buna bağlı olarak bilgiye hızlı ulaşım yaratıcılığa ket vurmuştur.” (K-10)

“ÖYB’ler bana göre önemli olan kısım. İlkokul seviyesindeki bir çocuğun öncelikle yaratıcı düşünebilmesi ve problemleri doğru analiz edip çözebilmesi gerekir. Daha sonraki aşamalarda YMB’leri edinmesi beklenir. Zaten bu yaş grubu için YMB’lerin çok da elzem olmayan, soyut ve çocuğun ilgi alanına çok da hitap etmeyen beceriler olarak ifade edebiliriz.” (İH-5)

4.2.2. P21 Becerilerinin Kazandırılmasında Önemli Görülen Dersler

Sınıf öğretmenlerinin P21 becerilerinin kazandırılması noktasında hangi ders/derslerin daha önemli olduğunu tespit etmek amacıyla “P21 becerilerinin kazandırılması noktasında hangi ders/dersler daha önemlidir?” sorusu yoluyla görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Elde edilen verilerin analizi sonucunda sınıf öğretmenlerinin P21 becerilerinin kazandırılmasında önemli gördükleri derslere ilişkin tema, kategori, kod ve frekans listesi aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.2. P21 Becerilerinin Kazandırılmasında Önemli Görülen Derslere İlişkin Tema, Kategori, Kod ve Frekans Listesi

Tema	Kategori	Kod	Frekans
P21 Becerilerinin Kazandırılmasında Önemli Görülen Dersler	Türkçe Dersi	Haftalık ders programındaki yükünün fazla olması	2
		Öğretim programındaki konumu	2
		4 dil becerisi kazanımında etkili olması	2
		Bütün sınavlarda (ALES, KPSS, DGS, LYS) kazanımlarının değerlendirilmesi	1
		Hiçbir sınıf öğretmeninin vazgeçemeyeceği ders olması	1
		Hayatilik ilkesi içermesi	1
		İletişim becerisinin kazanımına açık olması	1
	Matematik Dersi	Muhakeme etmeyi olanak sağlaması	2
		Sorgulamaya olanak sağlaması	2
		Okuduğunu anlayıp analiz etmeye olanak sağlaması	2
		Problem çözme becerileri kazandırması	2
		Haftalık ders programındaki yükünün fazla olması	2
		Öğretim programındaki konumu	2
		Bütün sınavlarda (ALES, KPSS, DGS, LYS) kazanımlarının değerlendirilmesi	1
		Hiçbir sınıf öğretmeninin vazgeçemeyeceği ders olması	1
		Doğru ve farklı düşünmeye olanak sağlaması	1
		Hayatilik ilkesi içermesi	1

Tablo 4.2. P21 Becerilerinin Kazandırılmasında Önemli Görülen Derslere İlişkin Tema, Kategori, Kod ve Frekans Listesi (Devamı)

Tema	Kategori	Kod	Frekans
P21 Becerilerinin Kazandırılmasında Önemli Görülen Dersler	Sosyal Bilgiler Dersi	İletişim becerisinin kazanımına açık olması	2
		Haftalık ders programındaki yükünün fazla olması	2
		Öğretim programındaki konumu	2
		Hiçbir sınıf öğretmeninin vazgeçemeyeceği ders olması	1
		Gelişim ve değişime açık olması	1
		Teknolojinin yoğun olarak kullanılabilirliği olması	1
		Yaratıcılık becerisinin kazanımına açık olması	1
		İşbirlik becerilerinin kazanımına açık olması	1
		Hayatilik ilkesi içermesi	1
	Fen Bilimleri Dersi	Haftalık ders programındaki yükünün fazla olması	2
		Öğretim programındaki konumu	2
		Yaratıcılık becerisinin kazanımına olanak sağlaması	1
		Bilginin doğruluğunun sorgulanabilmesi	1
		Öğrencilerin farklı düşünme becerileri içine sokması	1
		Uzay ve teknoloji çağına hitap etmesi	1
		Hayatilik ilkesi içermesi	1
		Bireyleri hayata hazırlaması	1
		Yaparak yaşayarak öğrenmeye olanak sağlaması	1
		İletişim becerilerinin kazanımına açık olması	1
		İşbirliği becerilerinin kazanımına açık olması	1
		Teknolojinin kullanımına uygun olması	1
		Hiçbir sınıf öğretmeninin vazgeçemeyeceği ders olması	1

Sınıf öğretmenleriyle yapılan mülakatlar neticesinde P21 becerilerinin kazandırılmasında 4 temel dersin daha önemli ve gerekli olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar bu 4 temel dersi; Türkçe, matematik, sosyal bilgiler ve fen bilimleri dersi olarak ifade etmektedirler.

Türkçe dersinin P21 becerilerini kazandırmada önemli olduğu “*Haftalık ders programındaki yükünün fazla olması, öğretim programındaki yeri, 4 dil becerisi kazanımına olanak sağlaması, bütün sınavlarda (ALES, KPSS, DGS, LYS) kazanımlarının değerlendirilmesi, hiçbir sınıf öğretmeninin vazgeçemeyeceği ders olması, hayatilik ilkesi içermesi ve iletişim becerisinin kazanımına açık olması*” gibi kavramlarla açıklanırken matematik dersinin P21 becerilerini kazandırmada önemli olduğu “*Muhakeme etmeye olanak sağlaması, sorgulamaya olanak sağlaması, okuduğunu anlayıp analiz etmeye olanak sağlaması, problem çözme becerileri kazandırmada etkili olması, haftalık ders programındaki yükünün fazla olması, öğretim programındaki yeri, bütün sınavlarda (ALES, KPSS, DGS, LYS) kazanımlarının değerlendirilmesi, hiçbir sınıf öğretmeninin vazgeçemeyeceği ders olması, doğru ve farklı düşünmeye olanak sağlaması ve hayatilik ilkesi içermesi*” gibi kavramlarla ifade edildiği görülmektedir.

Yine sosyal bilgiler dersinin P21 becerilerini kazandırmada önemli olduğu “İletişim becerisinin kazanımına açık olması, haftalık ders programındaki yükünün fazla olması, öğretim programındaki yeri ve konumu, hiçbir sınıf öğretmenin vazgeçemeyeceği ders olması, gelişim ve değişime açık olması, teknoloji yoğun olarak kullanılabiliyor olması, yaratıcılık becerisinin kazanımına açık olması, işbirliği becerilerinin kazanıma açık olması ve hayatilik ilkesi içermesi” gibi kavramlarla açıklanırken fen bilimleri dersinin P21 becerilerini kazandırmada önemli olduğunu ise “Haftalık ders programındaki yükünün fazla olması, öğretim programındaki yeri, yaratıcılık becerisinin kazanıma olanak sağlaması, bilginin doğruluğunun sorgulanabilmesi, öğrencilerin farklı düşünme becerileri içine sokması, uzay ve teknoloji çağına hitap etmesi, hayatilik ilkesini içermesi, bireyleri hayata hazırlaması, yaparak yaşayarak öğrenmeyi sağlaması, iletişim becerilerinin kazanıma açık olması, işbirliği becerilerinin kazanıma açık olması, teknolojinin kullanımına uygun olması ve hiçbir sınıf öğretmenin vazgeçemeyeceği ders olması” gibi kavramlarla ifade edildiği görülmektedir. Türkçe, matematik, sosyal bilgiler ve fen bilimleri derslerinin diğer derslerden daha önemli ve gerekli olduğunu ifade eden sınıf öğretmenleri görüşlerinden örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

“P21 becerilerinin kazandırılmasında benim için 4 temel dersin haftalık programda ve öğretim programlarında ağırlıklı olarak yer alması açısından tercih edebilirim. Günün büyük bir zaman diliminde bu 4 dersle iştigal oluyoruz. Bu 4 dersten de en önemlisi hangisi dersiniz Türkçe dersi derim. Türkçe dersinde öğrenci öncelikle 4 temel beceri (okuma-yazma-dinleme-konuşma ve görsel okuma ve görsel sunu) becerilerini iyi kazanması gerek ki P21 becerilerini bu beceriler üzerine inşa edebilsin, P21 becerilerini kazanırken temel oluşturabilsin. Bunun yanında matematik dersini de çok seviyorum çünkü öğrencilere doğru ve farklı düşünmeyi öğretebiliyorum. Hayatta her zaman 2x2’nin 4 etmediğini gerçek hayat problemleriyle öğretebiliyoruz. Hakeza sosyal bilgiler ve fen bilimleri dersinde de teknolojiyi yoğun olarak kullanabiliyor, iletişim, yaratıcılık ve işbirliği becerilerini kazandırmaya çalışıyoruz.” (İH-3)

“Türkçe ve matematik derslerinin önemli olduğunu düşünüyorum. Türkçe dersinin iletişim becerilerini geliştirme noktasında önemli bir ders olduğunu düşünüyorum. Matematik ise problem çözme becerileri açısından çocukların geliştirilmesi önemli olan bir derstir. Kitap okuma ve okuduğunu anlama

sorunları matematik dersinde, problemi anlama ve yorumlama oldukça zorlayıcı bir konu çocuklar için.” (İH-10)

“Türkiye genelinde nereye gidersen git, hangi sınava girersen gir, hangi diploma mezuniyeti olursan ol Türkçe-matematik dersleri ve bu dersler içindeki kazanım ve becerilerin elde edilmesi talep ediliyor. Sistemsel olarak Türkçe ve matematik her yerde var. ALES, KPSS, DGS, LYS... Ancak bana kalırsa sosyal ve fen daha önemli. Fen yaratıcılık sosyal ise iletişim becerileri için çok önemli olduğunu düşünüyorum. Matematik ve Türkçe derslerinin mevcut becerileri kazandırdığını, bütün birikimini doldurduğunu ve yenilenme içine giremediği için yeni beceriler kazandırmada sınırlı olacağı kanaatindeyim. Ancak fen ve sosyal bilgiler özellikle de fen bilimleri sürekli bir devinim ve gelişme, sürekli bir bilginin doğruluğunun sorgulandığı, deneylerin yapılabilirdiği, öğrencilerin farklı düşünme becerileri içine sokulabileceği bir ders olarak düşünüyorum ve bu şekilde derslerimi işliyorum. (İH-12)

4.2.3. P21 Becerilerinin Kazandırılmasında Verimli Hissedilen Dersler

Sınıf öğretmenlerinin P21 becerilerinin kazandırılması noktasında kendilerinin en verimli oldukları ders/dersleri tespit etmek amacıyla “P21 becerilerinin kazandırılması noktasında kendinizi hangi ders/lerde daha verimli hissediyorsunuz?” sorusu yoluyla görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Elde edilen verilerin analizi sonucunda sınıf öğretmenlerinin P21 becerilerinin kazandırılmasında kendilerini en verimli hissettikleri derslere ilişkin tema, kategori, kod ve frekans listesi aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.3. P21 Becerilerinin Kazandırılmasında Verimli Hissedilen Derslere İlişkin Tema, Kategori, Kod ve Frekans Listesi

Tema	Kategori	Kod	Frekan s
P21 Becerilerinin Kazandırılmasında Verimli Hissedilen Dersler	Türkçe Dersi	Okuma parçaları öğrencilerin düzeyine uygun olmaması (-)	2
		Kavramlar beceri alanlarıyla ilişkilendirilemiyor olması (-)	1
		Dil bilgisi (dil beceri) konularının az olması (-)	1
		Etkinliklerin beceri ile ilişkili olmaması (-)	1
		Programın yoğun olması (-)	1
	Matematik Dersi	Programın yoğun olması (-)	2
		Etkinlik ve alıştırmaların az olması (-)	1
		Bazı konuların soyut olması (-)	1
		Konuların tekrara düşmesi (-)	1
	Sosyal Bilgiler Dersi	Teknoloji kullanıma açık olması	2
		Bilgi teknolojileri eğitime entegre edilebilmesi	2
		Öğretim sürecinin daha aktif kullanılabilmesi	2
		Günlük yaşamdan yararlanma imkânı sunması	1
		Programda aykırılıklar ve farklılıklar (extra program) yapmaya uygun olması	1
		Program yoğun olması (-)	1
	Fen Bilimleri Dersi	Teknoloji kullanıma açık olması	2
		Bilgi teknolojilerinin eğitime entegre edilebilmesi	2
		Sürekli bir devrimin olması	2
		Gözlem olanağı sunması	1
		Deney olanağı sunması	1
		Derslerin eğlenceli, eğitici ve kalıcı olması	1
		Konuların canlı, verimli ve dikkat çekici olması	1
		Eleştirel düşünmeye uygun olması	1
		Sorgulamayı öğretmeye uygun olması	1
		Günlük yaşamdan yararlanma imkânı sunması	1
		Yöntem-teknik çeşitliliğine uygun olması	1
		Program yoğun olması (-)	1

Sınıf öğretmenleriyle yapılan mülakatlar neticesinde P21 becerilerinin kazandırılmasında kendilerini verimli hissettikleri derslerin 4 temel ders içerisinde daha çok fen bilimleri dersi ile sosyal bilgiler dersi olduğu ifade edilmiştir.

Fen bilimleri dersinin P21 becerilerini kazandırmada verimli hissettiğini “*Teknoloji kullanıma açık olması, bilgi teknolojilerinin eğitime entegre edilebilmesi, sürekli bir devrimin olması, gözlem olanağı sunması, deney olanağı sunması, dersler eğlenceli, eğitici ve kalıcı olması, konuların canlı, verimli ve dikkat çekici olması, eleştirel düşünmeye uygun olması, sorgulamayı öğretmeye uygun olması, günlük yaşamdan yararlanma imkanı sunması ve yöntem-teknik çeşitliliğine uygun olması*” gibi kavramlarla açıklayan katılımcılar verimli olamama sebeplerini de programın yoğun olmasıyla açıklamışlardır.

Sosyal bilgiler dersinin P21 becerilerini kazandırmada kendilerini verimli hissettiğini “*Teknoloji kullanıma açık olması, bilgi teknolojileri eğitime entegre edilebilmesi, öğretim süreci daha aktif olması, günlük yaşamdan yararlanma imkanı sunması, programda*

aykırılıklar ve farklılıklar (extra program) yapmaya uygun olması” gibi kavramlarla açıklayan katılımcılar verimli olamama sebeplerini de programın yoğun olmasıyla açıklamışlardır.

Matematik dersinde katılımcılar her ne kadar P21 becerilerini kazandırmada verimli hissettiğini ifade etse de kendilerini yeterince verimli hissetmemelerini “*Programın yoğun olması, etkinlik ve alıştırmaya az olması, bazı konular soyut olması ve matematiğin yeni bir şey üretmeyip tekrara düşmesi*” gibi kavramlarla açıkladıkları görülmektedir.

Yine Türkçe dersinde katılımcılar her ne kadar P21 becerilerini kazandırmada verimli hissettiğini ifade etse de kendilerini yeterince verimli hissetmemelerini “*Okuma parçaları öğrencilerin düzeyine uygun olmaması, kavramlar beceri alanlarıyla ilişkilendirilemiyor olması, dil bilgisi (dil beceri) konuları az olması, etkinlikler beceri ile ilişkili olmaması ve programın yoğun olması*” gibi kavramlarla açıkladıkları görülmektedir.

P21 becerilerinin kazandırılmasında Türkçe, matematik, sosyal bilgiler ve fen bilimleri derslerinin diğer derslerden daha verimli olduğunu ifade eden sınıf öğretmenleri görüşlerinden örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

“Branş derslerinde kendimi yeterince iyi hissetmiyorum. Bu sebeple de öğrencilerim özellikle beceri temelli (müzik, resim, beden eğitimi) derslerde çok verimli olmadığımı düşünüyorum. Hatta kötü hava koşullarında bu dersleri telafi dersleri olarak bile kullandığımız vakidir. Bu sebeple de kendi adıma P21 becerilerinin 4 temel ders etrafında şekillendirdiğimi söyleyebilirim.” (İH-5)

Sosyal bilgiler ve fen bilimleri derslerinde günlük yaşamdan oldukça yararlanabilir dersler oldukları için verim alabiliyorum. (İH-10)

Matematik-sosyal bilgiler dersini çok seviyorum. Türkçe de okuma parçalarını gereğinden fazla uzun, çoğu kavram beceri alanlarıyla ilişkilendirilemiyor ya da bu yaş grubu için soyut kalıyor. (İH-2)

Her ders benim için önemli. Her bir dersi aynı önem derecesinde program içinde kullanmaya çalışıyorum. Ancak ben fen ve sosyal bilgiler derslerinden daha fazla yararlandığımı düşünüyorum. Her ne kadar laboratuvar olmadığı için fen dersinin imkanları kısıtlı olsa da bu açığı teknolojik aletleri, bilgi teknolojilerini eğitime entegre ederek kapatmaya çalışıyorum. Sosyal bilgiler dersinde öğretim

sürecini ve sınıfı becerilerin kazandırılmasında her durumda kullanabiliyorum. Ancak özellikle matematik dersinin tekrara düştüğünü düşünüyorum. Fen Bilimleri dersinde sürekli bir devinim var, bu da hem benim hem de öğrencilerimin gelişmesine olanak sağlıyor. (İH-1)

Alanyazın taramasında 21. yy. becerilerinin farklı yönlerden ele alınarak yorumlandığı ve bu farklı yorumlamalar doğrultusunda farklı çerçeve ve sınıflamaların yapıldığı tespit edilmiştir. 21. yy. çerçeveleri ve sınıflamaları incelendiğinde ise bu çerçevelerde ön plana çıkan becerilerin daha çok yaratıcılık, iletişim, problem çözme ve eleştirel düşünme becerileri olduğu ifade edilmektedir. Bu bulgu da paydaş görüşlerinden elde edilen verileri destekler niteliktedir.

Alanyazın taraması da dikkate alındığında paydaş görüşlerinden elde edilen veriler doğrultusunda yapılan analizler sonucunda P21 çerçevesinde en önemli beceri alanının “ÖYB” alanı olduğu, P21 becerilerinin (ÖYB alanlarının) kazandırılmasında dört temel dersin daha önemli ve daha gerekli olduğu ve bu 4 temel dersin de Türkçe, matematik, sosyal bilgiler ve fen bilimleri dersleri olduğu, P21 Becerilerinin (ÖYB alanı) kazandırılmasında verimli hissedilen derslerin 4 temel ders içerisinde daha çok fen bilimleri dersi ile sosyal bilgiler dersi olduğu ifade edilmiştir.

Yapılan ihtiyaç analizi kapsamında “4. sınıf programlarının P21 Çerçevesi kapsamında DAPDEM’e Göre Değerlendirilmesi” başlıklı çalışmanın sınırları netleşmiş ve çalışmanın adı “İlkokul 4. sınıf Öğretim Programlarının 21. yy. Becerileri Açısından DAPDEM’e Göre Değerlendirilmesi” konusu ve amacı ise “İlkokul 4. sınıf programlarında yer alan 4 temel (matematik, Türkçe, fen bilimleri ve sosyal bilgiler) dersin 21. yy. becerileri (P21 Çerçevesi kapsamında ÖYB bağlamında) açısından DAPDEM’e göre değerlendirilmesi” olarak netleşmiştir.

Çalışmanın başlığı, konusu, amacı ve sınırları birey, toplum ve konu alanının istek ve ihtiyaçları doğrultusunda belirlendikten sonra dört temel dersin öğretim programı, ünitelendirilmiş yıllık planları ve ders kitapları, veri kaynağı ve veri araçları olarak P21 Çerçevesi ÖYB alanı göstergeleri ölçüt alınarak DAPDEM doğrultusunda masa başı (program analizi) analiz edilmiştir.

4.3. Doküman Analizlerine İlişkin Bulgular

Bu bölümdeki analizler DAPDEM'deki “Program Analizi” başlığı altındaki “Kazanım/Yeterlikler, İçerik, Öğrenme ve Öğretme Süreci ile Ölçme ve Değerlendirme” başlıklarının P21-ÖYB alanı göstergeleri ölçüt alınarak incelenmesine karşılık gelmektedir. Öğretim programları ve ders kitapları incelenirken hem DAPDEM'in program analizi başlığı takip edilmiş hem de P21-ÖYB göstergeleri baz alınarak analizler yapılmıştır.

DAPDEM'de iki başlık yer almaktadır. Bu başlıklardan ilki olan “*Program Analizi*” programın kendisi ve programla ilgili materyaller yer alırken ikinci boyutta “*Yararlanıcı/Paydaş Görüşleri*” programdan etkilenen paydaşlar yer almaktadır. Modele bağlı kalınarak analizlerden elde edilen bulgular sırasıyla sunulmuştur.

4.3.1. İlkokul 4. Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programında Yer Alan ÖYB'lere İlişkin Bulgular

Doküman analizleri kapsamında da ilk olarak ilkokul 4. sınıf Türkçe dersi öğretim programı kazanımları ve ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabından elde edilen veriler “*4. sınıf Türkçe öğretim programında yer alan (kazanım ve ders kitaplarında) ÖYB'ler nelerdir?*” sorusu doğrultusunda analiz edilerek raporlaştırılmıştır. Bu raporda ilgili kazanımlarda ve ders kitabında yer alan ÖYB'lere yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Türkçe dersi öğretim programı ve ders kitabı incelendiğinde;

- ✓ Dört seçmeli dört zorunlu olmak üzere toplam sekiz tema,
- ✓ Her temanın üç okuma ve bir dinleme metni,
- ✓ Metinlerin bilgilendirici, hikâye edici ve şiir türlerinden oluştuğu,
- ✓ Programın öncelikle dil becerileri (okuma, yazma, konuşma ve dinleme) üzerine kurgulandığı,
- ✓ Programın TYÇ üzerine kurgulandığı,
- ✓ Haftalık sekiz saatle ders programında en çok yer kaplayan ders olduğu,
- ✓ Türkçe dersi öğretim programı içerisinde 13 adet dinleme, altı adet konuşma, 37 adet okuma ve 22 adet yazma becerisine ilişkin kazanım yer almaktayken programda yer alan 78 kazanım ifadesi sekiz ünite boyunca farklı sayılarda tekrara düştüğü için

toplamda 78 kazanımın tekrarlarla beraber 563 kazanım ifadesi olarak ünitelendirilmiş yıllık ders planında yer aldığı tespit edilmiştir.

Kazanımlarda yer alan ÖYB'ler tespit edilmeden önce öğretim programının tamamı incelenmiş programın nasıl ve neler üzerine (dil becerileri, beceri, temel beceriler, yetkinlik, değer, öğrenme alanı, TYÇ..) yapılandırıldığı ve temellendirildiği ile ders kitabının nasıl ve neler üzerine (hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, etkinlikler ve değerlendirme çalışmaları) yapılandırıldığı ve temellendirildiği tespit edilmiştir. Ayrıca kazanımlar ile ders kitabı analiz edilirken ÖYB alanını ifade eden ölçütler listesi (EK-2) dikkate alınmıştır. Kazanımlar (hedef) ve ders kitabı (içerik, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme-değerlendirme) öncelikle ünite bazlı olarak incelenmiş akabinde ise kazanımlar ile ders kitabı bir bütün olarak incelenmiştir.

Yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda Türkçe dersi öğretim programı ve Türkçe ders kitabında yer alan ÖYB'ler analiz edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda ilkokul 4. sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı Türkçe Ders Kitabı Erdemler Ünitesi'nde yer alan kazanımlardaki ÖYB'ler yer almaktadır.

Tablo 4.4. Erdemler Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler

Hafta	Metin& Etkinlik	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB'ler
1. Hafta	Arkadaş	T.4.2.2.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.2.3.	İletişim
		T.4.2.4.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme/
		T.4.3.2.	İletişim
		T.4.3.12.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.16.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.17.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme/
		T.4.3.23.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.18.	İletişim
		T.4.2.5.	İletişim/İşbirliği
		T.4.4.20.	Yaratıcılık
		T.4.4.12.	İşbirliği
		T.4.4.4.	Yaratıcılık
		T.4.4.10.	-
		T.4.3.7.	Eleştirel Düşünme

Tablo 4.4. Erdemler Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler (Devamı)

Hafta	Metin& Etkinlik	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB'ler
2. Hafta	Kirpi Masalı	T.4.2.3.	İletişim
		T.4.2.1.	İletişim
		T.4.3.1.	İletişim
		T.4.3.12.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.18.	İletişim
		T.4.3.11.	Eleştirel Düşünme
		T.4.4.10.	-
		T.4.3.23.	Eleştirel Düşünme
		T.4.4.4.	Yaratıcılık
		T.4.4.9.	-
		T.4.2.5.	İletişim/İşbirliği
		T.4.3.22.	-
		T.4.3.1.	-
		T.4.4.22.	-
3. Hafta	Yavru Ahtapot Olmak Çok Zor	T.4.2.3.	İletişim
		T.4.2.1.	İletişim
		T.4.3.14.	Yaratıcılık
		T.4.3.1.	İletişim
		T.4.3.18.	İletişim
		T.4.3.23.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.20.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.21.	Yaratıcılık
		T.4.4.8.	Yenilenme/İletişim
		T.4.4.10.	-
		T.4.1.13.	Eleştirel Düşünme
4. Hafta	Gün Bey'in Penceresi (Dinleme Metni) Kışağı (Serbest Okuma Metni) Değerlendirme Çalışmaları	T.4.4.3.	Yaratıcılık
		T.4.1.2.	Yaratıcılık
		T.4.1.3.	İletişim/Yaratıcılık
		T.4.1.4.	Yaratıcılık
		T.4.1.5.	Eleştirel Düşünme
		T.4.1.6.	Eleştirel Düşünme
		T.4.1.7.	İletişim
		T.4.1.8.	Yaratıcılık
		T.4.1.9.	İletişim
		T.4.1.10.	Yaratıcılık
		T.4.1.11.	Eleştirel Düşünme
		T.4.1.12.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme/İşbirliği
		T.4.1.13.	Eleştirel Düşünme
		T.4.4.10.	-
		T.4.3.1.	İletişim
		T.4.3.2.	İletişim

Tablo 4.4 incelendiğinde ilkökul 4. sınıf Türkçe Dersi Erdemler Ünitesi'nde yer alan kazanımlarda ÖYB'lerden iletişim ($f=19$), eleştirel düşünme ($f=17$), yaratıcılık ($f=16$), işbirliği ($f=4$) ve yenilenme becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; ilkökul 4. sınıf Türkçe Dersi Erdemler Ünitesi'nde yer alan kazanımlarda ÖYB'lerden problem çözme becerisine ilişkin herhangi bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda ilkökul 4. sınıf Türkçe Dersi Erdemler Ünitesi'nde yer alan kazanımların sekiz tanesinin de herhangi bir ÖYB ile ilişkili olmadığı tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda ilkokul 4. sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı Türkçe Ders Kitabı Milli Kültürümüz Ünite'sinde yer alan kazanımlardaki ÖYB'ler yer almaktadır.

Tablo 4.5. Milli Kültürümüz Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler

Hafta	Metin& Etkinlik	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB'ler
5. Hafta	Babamın Elleri	T.4.2.2.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.2.1.	İletişim
		T.4.3.4.	İletişim
		T.4.3.2.	İletişim
		T.4.3.10.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.18.	İletişim
		T.4.3.19.	Eleştirel Düşünme/İletişim
		T.4.3.17.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.4.19.	Eleştirel Düşünme/İletişim
		T.4.3.30.	-
		T.4.4.11.	-
		T.4.4.12.	İşbirliği
		T.4.2.5.	İletişim/İşbirliği
		T.4.3.13.	İletişim
		T.4.4.1.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.4.7.	Yaratıcılık
		T.4.4.14.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.4.10.	-
		T.4.4.18.	-
		T.4.4.13.	İletişim
6. Hafta	Ye Kürküm Ye	T.4.3.22.	-
		T.4.2.3.	İletişim
		T.4.2.1.	İletişim
		T.4.3.4.	İletişim
		T.4.3.12.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.11.	Eleştirel Düşünme
		T.4.4.19.	Eleştirel Düşünme/İletişim
		T.4.3.18.	İletişim
		T.4.3.19.	Eleştirel Düşünme/İletişim
		T.4.3.17.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.21.	Yaratıcılık
		T.4.3.23.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.29.	Eleştirel Düşünme
		T.4.4.4.	Yaratıcılık
		T.4.4.3.	Yaratıcılık
		T.4.4.9.	-

Tablo 4.5 Milli Kültürümüz Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler (Devamı)

Hafta	Metin& Etkinlik	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB'ler
7. Hafta	Dil Devrimi Yapılıyor	T.4.2.1.	İletişim
		T.4.2.2.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.3.1.	İletişim
		T.4.3.12.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.18.	İletişim
		T.4.3.29.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.28.	Eleştirel Düşünme
		T.4.4.1.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.3.37.	İletişim
		T.4.3.9.	Eleştirel Düşünme
		T.4.4.13.	İletişim
		T.4.4.18.	-
		T.4.4.10.	-
		T.4.4.11.	-
8. Hafta	Oğuz Ata Boy Boyladı (Dinleme Metni)	T.4.4.12.	İşbirliği
		T.4.2.2.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.1.2.	Yaratıcılık
		T.4.1.4.	Yaratıcılık
		T.4.1.5.	Eleştirel Düşünme
		T.4.1.6.	Eleştirel Düşünme
		T.4.1.7.	İletişim
		T.4.1.8.	Yaratıcılık
		T.4.4.10.	-
		T.4.4.22.	-
		T.4.4.3.	Yaratıcılık
		T.4.4.11.	-
		T.4.4.12.	İşbirliği
		T.4.3.37.	İletişim
9. Hafta	Yakutistan Masalı: Cesur Vay'ın Deniz Macerası (SOM) Değerlendirme Çalışmaları	T.4.3.16.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.17.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.7.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.18.	İletişim
		T.4.3.11.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.20.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.27.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.29.	Eleştirel Düşünme

Tablo 4.5 incelendiğinde ilkökul 4. sınıf Türkçe Dersi Milli Kültürümüz Ünitesi'nde yer alan kazanımlarda ÖYB'lerden iletişim ($f=29$), eleştirel düşünme ($f=24$), yaratıcılık ($f=19$) ve işbirliği ($f=4$) becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; ilkökul 4. sınıf Türkçe Dersi Milli Kültürümüz Ünite'sinde yer alan kazanımlarda ÖYB'lerden problem çözme ve yenilenme becerilerine ilişkin herhangi bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda ilkökul 4. sınıf Türkçe Dersi Milli Kültürümüz Ünitesi'nde yer alan kazanımların 12 tanesinin de herhangi bir ÖYB ile ilişkili olmadığı tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda ilkökul 4. sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı Türkçe Ders Kitabı Milli Mücadele ve Atatürk Ünitesi'nde yer alan kazanımlardaki ÖYB'ler yer almaktadır.

Tablo 4.6. Milli Mücadele ve Atatürk Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler

Hafta	Metin& Etkinlik	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB'ler
10. Hafta	Çanakkale Türküsü	T.4.2.3.	İletişim
		T.4.2.1.	İletişim
		T.4.3.4.	İletişim
		T.4.3.12.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.28.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.18.	İletişim
		T.4.3.16.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.22.	-
		T.4.2.5.	İletişim/İşbirliği
		T.4.3.1.	İletişim
		T.4.4.4.	Yaratıcılık
		T.4.4.10.	-
11. Hafta	Amerikalı Bir Çocuktan Mustafa Kemal'e Mektup Var	T.4.2.3.	İletişim
		T.4.3.14.	Yaratıcılık
		T.4.3.1.	İletişim
		T.4.3.12.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.18.	İletişim
		T.4.3.19.	Eleştirel Düşünme/İletişim
		T.4.3.15.	İletişim/Yaratıcılık
		T.4.3.37.	İletişim
		T.4.3.3.	İletişim
		T.4.4.15.	Yaratıcılık
		T.4.4.11.	-
		T.4.4.12.	İşbirliği
		T.4.4.20.	Yaratıcılık
		T.4.2.4.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme/İletişim
		T.4.2.5.	İletişim/İşbirliği
		T.4.4.16.	-
		T.4.3.28.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.23.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.24.	Eleştirel Düşünme
12. Hafta	Kastamonulu Safiye	T.4.2.3.	İletişim
		T.4.3.14.	Yaratıcılık
		T.4.3.1.	İletişim
		T.4.1.4.	Yaratıcılık
		T.4.3.20.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.17.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.18.	İletişim
		T.4.3.15.	İletişim/Yaratıcılık
		T.4.3.28.	Eleştirel Düşünme
		T.4.4.19.	Eleştirel Düşünme/İletişim
		T.4.4.13.	İletişim
		T.4.4.14.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.4.3.	Yaratıcılık
		T.4.4.20.	Yaratıcılık
		T.4.4.21.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme/İletişim

Tablo 4.6. Milli Mücadele ve Atatürk Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler (Devamı)

Hafta	Metin& Etkinlik	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB'ler
13. Hafta	Atatürk, Çocuklar ve Çocuk Bayramı (Dinleme Metni)	T.4.2.2.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.1.1.	Yaratıcılık
		T.4.1.12.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme/İşbirliği
		T.4.4.13.	İletişim
		T.4.1.7.	İletişim
		T.4.2.3.	İletişim
		T.4.3.37.	İletişim
		T.4.1.6.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.33.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.32.	İletişim
		T.4.4.8.	Yenilenme/İletişim
		T.4.3.34.	Eleştirel Düşünme/İletişim
		T.4.4.4.	Yaratıcılık
		T.4.4.11.	-
		T.4.4.14.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.4.6.	İletişim
14. Hafta	Kütü'l Amâre (SOM) Değerlendirme Çalışmaları	T.4.1.3.	İletişim/Yaratıcılık
		T.4.1.7.	İletişim
		T.4.2.1.	İletişim
		T.4.2.2.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.2.5.	İletişim/İşbirliği
		T.4.2.6.	Yenilenme/İletişim
		T.4.3.3.	İletişim
		T.4.3.7.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.16.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.17.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.32.	İletişim
		T.4.3.1.	İletişim
		T.4.3.2.	İletişim
		T.4.3.6.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.18.	İletişim

Tablo 4.6 incelendiğinde ilkökul 4. sınıf Türkçe Dersi Milli Mücadele ve Atatürk Ünitesi'nde yer alan kazanımlarda ÖYB'lerden iletişim ($f=44$) becerisi, yaratıcılık ($f=26$), eleştirel düşünme ($f=22$), işbirliği ($f=5$) ve yenilenme ($f=2$) becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; ilkökul 4. sınıf Türkçe Dersi Milli Mücadele ve Atatürk Ünitesi'nde yer alan kazanımlarda ÖYB'lerden problem çözme becerisine ilişkin herhangi bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda ilkökul 4. sınıf Türkçe Dersi Milli Mücadele ve Atatürk Ünitesi'nde yer alan kazanımların beş tanesinin de herhangi bir ÖYB ile ilişkili olmadığı tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda ilkökul 4. sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı Türkçe Ders Kitabı Kişisel Gelişim Ünitesi'nde yer alan kazanımlardaki ÖYB'ler yer almaktadır.

Tablo 4.7. Kişisel Gelişim Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler

Hafta	Metin& Etkinlik	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB'ler
15. Hafta	Çiçeklere Maniler	T.4.2.2.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.2.5.	İletişim/İşbirliği
		T.4.1.7.	İletişim
		T.4.1.9.	İletişim
		T.4.2.1.	İletişim
		T.4.3.4.	İletişim
		T.4.4.9.	-
		T.4.3.30.	-
		T.4.3.21.	Yaratıcılık
		T.4.4.13.	İletişim
		T.4.3.16.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.17.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.10.	Eleştirel Düşünme
		T.4.4.8.	Yenilenme/İletişim
		T.4.3.25.	-
		T.4.4.1.	Yaratıcılık/İletişim
16. Hafta	Büyük Gün	T.4.2.3.	İletişim
		T.4.3.2.	İletişim
		T.4.1.7.	İletişim
		T.4.1.4.	Yaratıcılık
		T.4.3.18.	İletişim
		T.4.3.37.	İletişim
		T.4.3.19.	Eleştirel Düşünme/İletişim
		T.4.3.16.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.21.	Yaratıcılık
		T.4.3.28.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.17.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.10.	Eleştirel Düşünme
		T.4.4.10.	-
		T.4.4.4.	Yaratıcılık
		T.4.4.3.	Yaratıcılık
		T.4.4.12.	İşbirliği
17. Hafta	Dimyat'a Pirince Giderken Evdeki Bulgurdan Olmak	T.4.2.3.	İletişim
		T.4.2.2.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.2.1.	İletişim
		T.4.1.1.	Yaratıcılık
		T.4.3.1.	İletişim
		T.4.1.4.	Yaratıcılık
		T.4.3.11.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.18.	İletişim
		T.4.3.10.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.7.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.28.	Eleştirel Düşünme
		T.4.4.10.	-
		T.4.3.24.	Eleştirel Düşünme

Tablo 4.7. Kişisel Gelişim Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler (Devamı)

Hafta	Metin& Etkinlik	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB'ler
18. Hafta	Aziz Sancar (Dinleme Memi)	T.4.2.3.	İletişim
		T.4.1.1.	Yaratıcılık
		T.4.1.2.	Yaratıcılık
		T.4.1.5.	Eleştirel Düşünme
		T.4.1.6.	Eleştirel Düşünme
		T.4.1.3.	İletişim/Yaratıcılık
		T.4.1.10.	Yaratıcılık
		T.4.4.4.	Yaratıcılık
		T.4.4.7.	Yaratıcılık
		T.4.4.14.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.3.22.	-
		T.4.4.10.	-
		T.4.4.14.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.1.3.	İletişim/Yaratıcılık
19. Hafta	Taş Çorbası (SOM) Değerlendirme Çalışmaları	T.4.1.7.	İletişim
		T.4.2.1.	İletişim
		T.4.2.2.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.2.5.	İletişim/İşbirliği
		T.4.2.6.	Yenilenme/İletişim
		T.4.3.3.	İletişim
		T.4.3.7.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.16.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.17.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.32.	İletişim
		T.4.3.1.	İletişim
		T.4.3.2.	İletişim
		T.4.3.6.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.18.	İletişim

Tablo 4.7 incelendiğinde ilkökul 4. sınıf Türkçe Dersi Kişisel Gelişim Ünitesi'nde yer alan kazanımlarda ÖYB'lerden iletişim ($f=35$), yaratıcılık ($f=25$), eleştirel düşünme ($f=19$), işbirliği ($f=3$) ve yenilenme ($f=2$) becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; ilkökul 4. sınıf Türkçe Dersi Kişisel Gelişim Ünitesi'nde yer alan kazanımlarda ÖYB'lerden problem çözme becerisine ilişkin herhangi bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda ilkökul 4. sınıf Türkçe Dersi Kişisel Gelişim Ünite'sinde yer alan kazanımların yedi tanesinin de herhangi bir ÖYB ile ilişkili olmadığı tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda ilkökul 4. sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı Türkçe Ders Kitabı Sanat Ünitesi'nde yer alan kazanımlardaki ÖYB becerileri yer almaktadır.

Tablo 4.8. Sanat Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler

Hafta	Metin& Etkinlik	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB'ler
20. Hafta	Yokuş	T.4.3.3.	İletişim
		T.4.2.1.	İletişim
		T.4.2.2.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.3.12.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.29.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.28.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.35.	-
		T.4.3.22.	-
		T.4.3.32.	İletişim
		T.4.3.33.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.35.	-
		T.4.3.36.	Eleştirel Düşünme
		T.4.4.4.	Yaratıcılık
		T.4.4.21.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme/İletişim
21. Hafta	Padişahın Ebrusu	T.4.2.3.	İletişim
		T.4.2.1.	İletişim
		T.4.1.1.	Yaratıcılık
		T.4.3.2.	İletişim
		T.4.3.6.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.1.4.	Yaratıcılık
		T.4.3.18.	İletişim
		T.4.3.19.	Eleştirel Düşünme/İletişim
		T.4.3.23.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.20.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.7.	Yaratıcılık
		T.4.3.17.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.16.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.25.	-
		T.4.3.10.	Eleştirel Düşünme
		T.4.2.5.	İletişim/İşbirliği
		T.4.4.3.	Yaratıcılık
		T.4.4.10.	-
		T.4.4.11.	-
		T.4.4.12.	İşbirliği
		T.4.3.7.	Eleştirel Düşünme
22. Hafta	Masalcı Dede Pertev Naili Boratav	T.4.3.8.	-
		T.4.3.22.	-
		T.4.3.14.	Yaratıcılık
		T.4.3.29.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.1.	İletişim
		T.4.3.12.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.18.	İletişim
		T.4.3.28.	Eleştirel Düşünme
		T.4.2.5.	İletişim/İşbirliği
		T.4.2.1.	İletişim
		T.4.3.23.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.31.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.24.	Eleştirel Düşünme
		T.4.1.3.	İletişim/Yaratıcılık
		T.4.3.7.	Eleştirel Düşünme
		T.4.4.17.	-

Tablo 4.8. Sanat Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler (Devamı)

Hafta	Metin& Etkinlik	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB'ler
23. Hafta	Aşık Veysel: Uzun İnce Bir Yol (Dinleme Metni)	T.4.1.1.	Yaratıcılık
		T.4.1.12.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme/İşbirliği
		T.4.1.4.	Yaratıcılık
		T.4.2.5.	İletişim/İşbirliği
		T.4.1.5.	Eleştirel Düşünme
		T.4.1.7.	İletişim
		T.4.1.3.	İletişim/Yaratıcılık
		T.4.1.10.	Yaratıcılık
		T.4.1.9.	İletişim
		T.4.1.11.	Eleştirel Düşünme
		T.4.1.8.	Yaratıcılık
		T.4.1.11.	Eleştirel Düşünme
		T.4.4.1.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.3.33.	Eleştirel Düşünme
		T.4.4.4.	Yaratıcılık
		T.4.4.10.	-
		T.4.4.11.	-
		T.4.4.12.	İşbirliği
		T.4.4.14.	Yaratıcılık/İletişim
24. Hafta	Mozart'ın Yaşamından (SOM) Değerlendirme Çalışmaları	T.4.3.1.	İletişim
		T.4.3.2.	İletişim
		T.4.3.12.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.13.	İletişim
		T.4.3.15.	İletişim/Yaratıcılık
		T.4.3.16.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.17.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.18.	İletişim
		T.4.3.19.	Eleştirel Düşünme/İletişim
		T.4.3.28.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.29.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.37.	İletişim
		T.4.4.4.	Yaratıcılık
		T.4.4.10.	-
		T.4.4.11.	-
		T.4.4.123+ /*	

Tablo 4.8 incelendiğinde ilkökul 4. sınıf Türkçe Dersi Sanat Ünitesi'nde yer alan kazanımlarda ÖYB'lerden eleştirel düşünme ($f=32$), iletişim ($f=29$), yaratıcılık ($f=26$) ve işbirliği ($f=6$) becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; ilkökul 4. sınıf Türkçe Dersi Sanat Ünitesi'nde yer alan kazanımlarda ÖYB'lerden problem çözme ve yenilenme becerilerine ilişkin herhangi bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda ilkökul 4. sınıf Türkçe Dersi Sanat Ünitesi'nde yer alan kazanımların 13 tanesinin de herhangi bir ÖYB ile ilişkili olmadığı tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda ilkökul 4. sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı Türkçe Ders Kitabı Doğa ve Evren Ünitesi'nde yer alan kazanımlardaki ÖYB'ler yer almaktadır.

Tablo 4.9. Doğa ve Evren Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler

Hafta	Metin& Etkinlik	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB'ler
25. Hafta	Kardan Adamın Evi	T.4.4.3.	Yaratıcılık
		T.4.4.10.	-
		T.4.4.11.	-
		T.4.4.12.	İşbirliği
		T.4.3.3.	İletişim
		T.4.3.2.	İletişim
		T.4.3.12.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.2.1.	İletişim
		T.4.3.16.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.17.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme/
		T.4.3.21.	Yaratıcılık
		T.4.3.26.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.28.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.29.	Eleştirel Düşünme
		T.4.2.2.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.2.4.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme/İletişim
		T.4.2.5.	İletişim/İşbirliği
		T.4.4.2.	Yaratıcılık
		T.4.4.10.	-
		T.4.4.11.	-
		T.4.3.33.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.8.	-
		T.4.4.12.	İşbirliği
		T.4.4.15.	Yaratıcılık
		T.4.4.20.	Yaratıcılık
26. Hafta	Termit Kolonisi	T.4.2.3.	İletişim
		T.4.2.4.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme/İletişim
		T.4.2.5.	İletişim/İşbirliği
		T.4.3.1.	İletişim
		T.4.3.2.	İletişim
		T.4.3.19.	Eleştirel Düşünme/İletişim
		T.4.3.12.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.15.	İletişim/Yaratıcılık
		T.4.3.18.	İletişim
		T.4.3.28.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.21.	Yaratıcılık
		T.4.3.29.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.25.	-
		T.4.4.10.	-
		T.4.3.8.	-
		T.4.4.5.	Yaratıcılık/İletişim

Tablo 4.9. Doğa ve Evren Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler (Devamı)

Hafta	Metin& Etkinlik	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB'ler
27. Hafta	Kim Korkar Kırmızı Başlıklı Kızdan	T.4.2.3.	İletişim
		T.4.2.2.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.3.1.	İletişim
		T.4.3.2.	İletişim
		T.4.3.12.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.17.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.18.	İletişim
		T.4.3.21.	Yaratıcılık
		T.4.3.28.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.16.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.27.	Eleştirel Düşünme
		T.4.2.5.	İletişim/İşbirliği
		T.4.4.10.	-
		T.4.4.16.	-
		T.4.4.6.	İletişim
		T.4.4.3.	Yaratıcılık
		T.4.4.11.	-
		T.4.4.12.	İşbirliği
		T.4.1.10.	Yaratıcılık
		T.4.1.13.	Eleştirel Düşünme
28. Hafta	Sakız Ağacı (Dinleme Metni) Deniz Masalı (SOM) Değerlendirme Çalışmaları	T.4.2.3.	İletişim
		T.4.2.2.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.1.12.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme/İşbirliği
		T.4.1.4.	Yaratıcılık
		T.4.3.11.	Eleştirel Düşünme
		T.4.1.7.	İletişim
		T.4.1.5.	Eleştirel Düşünme
		T.4.1.6.	Eleştirel Düşünme
		T.4.1.8.	Yaratıcılık
		T.4.1.11.	Eleştirel Düşünme
		T.4.4.4.	Yaratıcılık
		T.4.4.10.	-
		T.4.4.7.	Yaratıcılık
		T.4.3.22.	-
		T.4.4.5.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.4.11.	-
		T.4.4.12.	İşbirliği
		T.4.3.9.	Eleştirel Düşünme
		T.4.4.13.	İletişim
		T.4.3.1.	İletişim
		T.4.3.4.	İletişim
		T.4.3.26.	Eleştirel Düşünme

Tablo 4.9 incelendiğinde ilkökul 4. sınıf Türkçe Dersi Doğa ve Evren Ünitesi'nde yer alan kazanımlarda ÖYB'lerden iletişim ($f=29$), yaratıcılık ($f=27$), eleştirel düşünme ($f=25$) ve işbirliği ($f=8$) becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; ilkökul 4. sınıf Türkçe Dersi Doğa ve Evren Ünitesi'nde yer alan kazanımlarda ÖYB'lerden problem çözme ve yenilenme becerilerine ilişkin herhangi bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda ilkökul 4.

sınıf Türkçe Dersi Doğa ve Evren Ünitesi'nde yer alan kazanımların 14 tanesinin de herhangi bir ÖYB ile ilişkili olmadığı tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda ilköğretim 4. sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı Türkçe Ders Kitabı Bilim ve Teknoloji Ünitesi'nde yer alan kazanımlardaki ÖYB'ler yer almaktadır.

Tablo 4.10. Bilim ve Teknoloji Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler

Hafta	Metin& Etkinlik	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB'ler
29. Hafta	Hızlı Düşünmek	T.4.2.3.	İletişim
		T.4.3.1.	İletişim
		T.4.3.12.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.28.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.18.	İletişim
		T.4.2.4.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme/İletişim
		T.4.2.5.	İletişim/İşbirliği
		T.4.3.5.	-
		T.4.4.2.	Yaratıcılık
		T.4.4.8.	Yenilenme/İletişim
		T.4.4.4.	Yaratıcılık
30. Hafta	Elektronik Beyinlerle Dolu Bir Dünya	T.4.3.6.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.2.	İletişim
		T.4.1.4.	Yaratıcılık
		T.4.3.18.	İletişim
		T.4.3.19.	Eleştirel Düşünme/İletişim
		T.4.3.23.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.10.	Eleştirel Düşünme
		T.4.4.4.	Yaratıcılık
		T.4.2.3.	İletişim
		T.4.2.4.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme/İletişim
		T.4.2.1.	İletişim
		T.4.4.10.	-
		T.4.4.16.	-
		T.4.4.3.	Yaratıcılık
		T.4.4.7.	Yaratıcılık
		T.4.4.8.	Yenilenme/İletişim
		T.4.4.10.	-
		T.4.4.11.	-
31. Hafta	Güneşin Gittiği Gün	T.4.4.12.	İşbirliği
		T.4.2.1.	İletişim
		T.4.2.2.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.2.4.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme/İletişim
		T.4.3.1.	İletişim
		T.4.3.12.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.15.	İletişim/Yaratıcılık
		T.4.3.20.	Eleştirel Düşünme
		T.4.4.18.	-
		T.4.3.10.	Eleştirel Düşünme
		T.4.4.13.	İletişim
		T.4.4.16.	-
		T.4.3.23.	Eleştirel Düşünme
		T.4.4.21.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme/İletişim

Tablo 4.10. Bilim ve Teknoloji Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler (Devam)

Hafta	Metin& Etkinlik	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB'ler
32. Hafta	Bilgisayar (Dinleme) Kar Taneleri Bilimin Tarihi (SOM) Değerlendirme Çalışmaları	T.4.1.1.	Yaratıcılık
		T.4.1.7.	İletişim
		T.4.1.4.	Yaratıcılık
		T.4.1.3.	İletişim/Yaratıcılık
		T.4.1.10.	Yaratıcılık
		T.4.1.6.	Eleştirel Düşünme
		T.4.1.11.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.31.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.33.	Eleştirel Düşünme
		T.4.4.10.	-
		T.4.3.34.	Eleştirel Düşünme/İletişim
		T.4.4.4.	Yaratıcılık
		T.4.4.14.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.3.1.	İletişim
		T.4.3.4.	İletişim
		T.4.3.37.	İletişim

Tablo 4.10 incelendiğinde ilkokul 4. sınıf Türkçe Dersi Bilim ve Teknoloji Ünitesi'nde yer alan kazanımlarda ÖYB'lerden iletişim ($f=27$), yaratıcılık ($f=21$), eleştirel düşünme ($f=19$), işbirliği ($f=2$) ve yenilenme ($f=2$) becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; ilkokul 4. sınıf Türkçe Dersi Bilim ve Teknoloji Ünitesi'nde yer alan kazanımlarda ÖYB'lerden problem çözme becerisine ilişkin herhangi bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda ilkokul 4. sınıf Türkçe Dersi Bilim ve Teknoloji Ünitesi'nde yer alan kazanımların sekiz tanesinin de herhangi bir ÖYB ile ilişkili olmadığı tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda ilkokul 4. sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı Türkçe Ders Kitabı Sağlık ve Spor Ünitesi'nde yer alan kazanımlardaki ÖYB'ler yer almaktadır.

Tablo 4.11. Sağlık ve Spor Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler

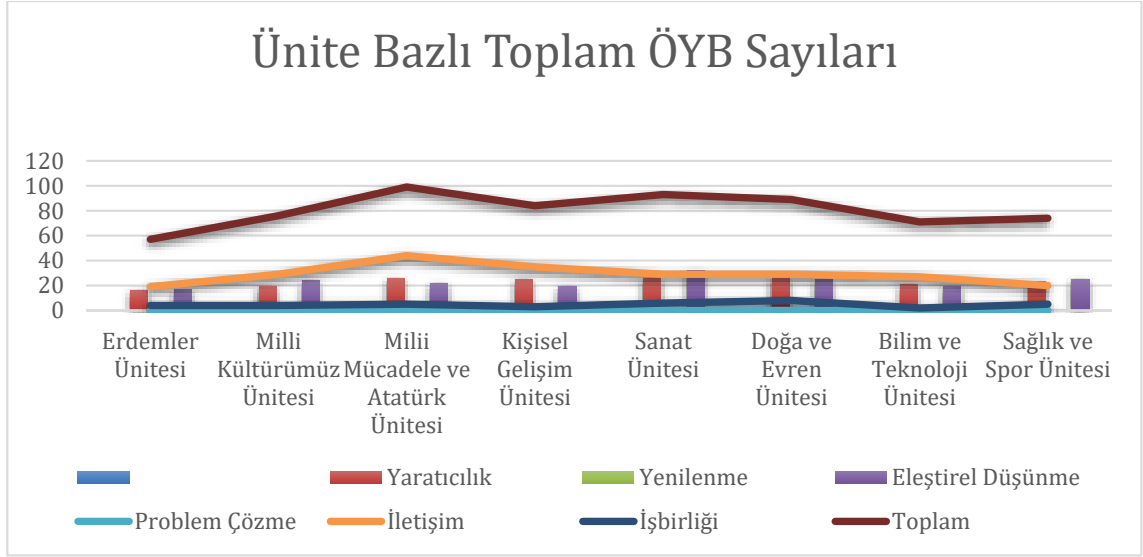
Hafta	Metin& Etkinlik	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB'ler
33. Hafta	Elimde Değil	T.4.2.5.	İletişim/İşbirliği
		T.4.3.14.	Yaratıcılık
		T.4.3.2.	İletişim
		T.4.3.6.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.12.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.2.1.	İletişim
		T.4.3.24.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.28.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.15.	İletişim/Yaratıcılık
		T.4.3.27.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.29.	Eleştirel Düşünme
		T.4.4.2.	Yaratıcılık
		T.4.4.10.	-
		T.4.4.11.	-
		T.4.4.12.	İşbirliği
34. Hafta	Bütün Yollar Kalbe Çıkar	T.4.4.4.	Yaratıcılık
		T.4.2.3.	İletişim
		T.4.2.4.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme/İletişim
		T.4.3.6.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.1.	İletişim
		T.4.3.2.	İletişim
		T.4.3.12.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.11.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.18.	İletişim
		T.4.3.30.	-
		T.4.3.21.	Yaratıcılık
		T.4.3.16.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.17.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme/
		T.4.3.15.	İletişim/Yaratıcılık
		T.4.3.28.	Eleştirel Düşünme
35. Hafta	Haydi Spora	T.4.2.5.	İletişim/İşbirliği
		T.4.4.4.	Yaratıcılık
		T.4.4.10.	-
		T.4.3.35.	-
		T.4.3.6.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.1.	İletişim
		T.4.3.2.	İletişim
		T.4.3.12.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.18.	İletişim
		T.4.3.29.	Eleştirel Düşünme
		T.4.2.5.	İletişim/İşbirliği
		T.4.3.17.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme
		T.4.3.26.	Eleştirel Düşünme
		T.4.4.22.	-
		T.4.4.8.	Yenilenme/İletişim
		T.4.4.4.	Yaratıcılık
		T.4.4.7.	Yaratıcılık
		T.4.4.14.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.3.28.	Eleştirel Düşünme

Tablo 4.11. Sağlık ve Spor Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler (Devamı)

Hafta	Metin& Etkinlik	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB'ler
36. Hafta	Çiçek Hastalığı (Dinleme Metni) Türkiye'de Futbolun Çocukluğu (SOM) Değerlendirme Çalışmaları	T.4.2.2.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.1.12.	Yaratıcılık/Eleştirel Düşünme/İşbirliği
		T.4.1.4.	Yaratıcılık
		T.4.3.16.	Eleştirel Düşünme
		T.4.3.23.	Eleştirel Düşünme
		T.4.1.11.	Eleştirel Düşünme
		T.4.1.7.	İletişim
		T.4.4.13.	İletişim
		T.4.2.5.	İletişim/İşbirliği
		T.4.3.33.	Eleştirel Düşünme
		T.4.4.4.	Yaratıcılık
		T.4.4.14.	Yaratıcılık/İletişim
		T.4.3.11.	Eleştirel Düşünme

Tablo 4.11 incelendiğinde ilkökul 4. sınıf Türkçe Dersi Sağlık ve Spor Ünitesi'nde yer alan kazanımlarda ÖYB'lerden eleştirel düşünme ($f=25$), yaratıcılık ($f=23$), iletişim ($f=20$), işbirliği ($f=5$) ve yenilenme ($f=1$) becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; ilkökul 4. sınıf Türkçe Dersi Sağlık ve Spor Ünitesi'nde yer alan kazanımlarda ÖYB'lerden problem çözme becerisine ilişkin herhangi bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda ilkökul 4. sınıf Türkçe Dersi Sağlık ve Spor Ünitesi'nde yer alan kazanımların altı tanesinin de herhangi bir ÖYB ile ilişkili olmadığı tespit edilmiştir.

İlkokul 4. sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programındaki (ünitelendirilmiş yıllık ders planı kapsamında) kazanımlar P21-ÖYB' kapsamında incelendiğinde en çok iletişim ($f=232$) becerisi yer alırken en az ise yenilenme ($f=8$) becerisinin yer aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca Şekil 4.1'de görüldüğü üzere ilkökul 4. Sınıf Türkçe Dersi öğretim programlarında yer alan kazanımlarda iletişim ($f=232$), yaratıcılık ($f=183$), eleştirel düşünme ($f=183$), işbirliği ($f=37$) ve yenilenme becerilerinin ($f=8$) yer aldığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda ilkökul 4. sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programında problem çözme becerisine ilişkin ya da problem çözme becerisiyle ilişkilendirilen herhangi bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Ek olarak 65 kazanımın da herhangi bir ÖYB ile ilişkilendirilmediği tespit edilmiştir.

Şekil.4.1. İlkokul 4. Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı Kazanımlarında Yer Alan ÖYB'ler

Tablo 4.12. İlkokul 4. Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı Kazanımlarında Yer Alan ÖYB'ler

Temalar ÖYB'ler/	Erdemler	Milli Kültürümüz	Milli Mücadele ve Atatürk	Kişisel Gelişim	Sanat	Doğa ve Evren	Bilim ve Teknoloji	Sağlık ve Spor	Toplam
Yaratıcılık	16	19	26	25	26	27	21	23	183
Yenilenme	1	0	2	2	0	0	2	1	8
Eleştirel Düşünme	17	24	22	19	32	25	19	25	183
Problem Çözme	0	0	0	0	0	0	0	0	0
İletişim	19	29	44	35	29	29	27	20	232
İşbirliği	4	4	5	3	6	8	2	5	37
Toplam	57	76	99	84	93	89	71	74	643
ÖYB'ile İlişkisi Olmayan Kazanım Sayısı	8	12	5	7	13	14	8	6	65

Sonuç olarak ilkokul 4. sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programlarında yer alan kazanımlar incelendiğinde bazı kazanımlarda birden fazla ÖYB'leye rastlanırken (T.4.1.12., T.4.2.4., T.4.4.21.) bazı kazanımlarda da herhangi bir ÖYB'ye (T.4.4.10., T.4.4.9., T.4.3.1) rastlanmamıştır. Türkçe Dersi Öğretim Programlarının dört dil becerisi ve TYÇ üzerine temellendirildiği düşünülürse programda (kazanımlarda/ünitelendirilmiş yıllık ders planında) ÖYB'lerden iletişim (konuşma, okuma, yazma, dinleme) becerisinin yoğun olarak vurgulanması olağan bir sonuç olarak nitelendirilmiştir.

Ayrıca ilkokul 4. sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programlarında yer alan kazanımlarda yaratıcılık, eleştirel düşünme ve iletişim becerilerin yoğun olarak vurgulandığı gibi bu becerilerin bütün ünitelere de dengeli bir dağılım sağladığı söylenebilir. İlkokul 4. sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programlarında problem çözme becerisinin hiç yer almaması ve yenilenme becerisinin ise en az beceri olarak tespit edilmesi ilkokul 4. sınıf Türkçe Öğretim Programının eksik yönü olarak ifade edilebilir.

4.3.2. İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan ÖYB'lere İlişkin Bulgular

İlkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabının P21-ÖYB açısından analizinin yapıldığı bu bölümde ilkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabında yer alan üniteler hazırlık çalışmaları, metniçi ifadeler, etkinlikler ve değerlendirme çalışmaları ünite bazlı değerlendirilmiştir. Bütün analiz ve değerlendirme çalışmaları bittikten sonra kazanımlarda, hazırlık çalışmalarında, metniçi ifadelerde ve değerlendirme çalışmalarında yer alan ÖYB'ler nitelik ve nicelik olarak karşılaştırmaya tabi tutulmuştur. Bu karşılaştırmaların yapılmasının ana hedefi programın dört ögesi olan kazanımların (hedef), hazırlık çalışmaları ve metniçi ifadelerin (içerik ve öğrenme-öğretme süreci), etkinlikler ve değerlendirmelerin de (ölçme-değerlendirme) temsil etmesidir. Bu açıklama kapsamında öncelikle ilkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı hazırlık çalışmaları, metniçi ifadeler, etkinlikler ve değerlendirme çalışmaları içerisinde yer alan ÖYB'lerin analizi P21-ÖYB alanı göstergeleri ölçüt alınarak yapılmıştır.

Bu bölümde, ilkokul 4. sınıf Türkçe Ders kitabı Erdemler Ünite'si ÖYB bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı Erdemler Ünitesi'nde yer alan ÖYB'lerin frekans ve yüzdelere ilişkin bulgular Tablo 4.13'te verilmiştir.

Tablo 4.13. Erdemler Ünitesi'ndeki ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	f	%	Hazırlık Çalışmaları	Metiniçi İfade	Etkinlikler	Değerlendirme Çalışmaları
Yaratıcılık	26	20	1	3	22	0
Yenilenme	0	0	0	0	0	0
Eleştirel Düşünme	32	24,61	2	0	26	4
Problem Çözme	2	1,53	0	1	1	0
İletişim	65	50	5	23	35	2
İşbirliği	5	3,84	0	4	1	0
Toplam	130	100	8	31	85	6

Tablo 4.13'te görüldüğü üzere ilkökul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı Erdemler Ünitesi'ndeki hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, etkinlikler ve değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde Erdemler Ünitesi'nde en çok yer verilen ÖYB'nin 65 kez tekrar eden iletişim (%50) becerisi olduğu tespit edilmiştir. İletişim becerisini 32 kez yer verilen eleştirel düşünme (%24,61) becerisi, 26 kez yer verilen yaratıcılık (%20) becerisi, 5 kez yer verilen işbirliği (%3,84) becerisi ve iki kez yer verilen problem çözme (%1,53) becerisi takip etmektedir. Ancak; ilkökul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı Erdemler Ünitesi'nde ÖYB'lerden yenilenme becerisine hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, etkinlikler ve değerlendirme çalışmalarında rastlanmamıştır.

Bu bölümde, ilkökul 4. sınıf Türkçe Ders kitabı Milli Kültürümüz Ünitesi'nin ÖYB bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı Milli Kültürümüz Ünitesi'nde yer alan ÖYB'lerin frekans ve yüzdelere ilişkin bulgular Tablo 4.14'te verilmiştir.

Tablo 4.14. Milli Kültürümüz Ünitesi'ndeki ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	f	%	Hazırlık Çalışmaları	Metiniçi İfade	Etkinlikler	Değerlendirme Çalışmaları
Yaratıcılık	27	20,93	2	2	23	0
Yenilenme	2	1,55	0	2	0	0
Eleştirel Düşünme	23	17,82	2	0	18	3
Problem Çözme	2	1,55	0	2	0	0
İletişim	69	53,48	9	22	38	0
İşbirliği	6	4,65	0	5	1	0
Toplam	129	100	13	33	80	3

Tablo 4.14'te görüldüğü üzere ilkökul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı Milli Kültürümüz Ünitesi'ndeki hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, etkinlikler ve değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde Milli Kültürümüz Ünitesi'nde en çok yer verilen ÖYB'nin 69 kez tekrar eden iletişim (%53,48) becerisi olduğu tespit edilmiştir. İletişim becerisini 27 kez yer verilen yaratıcılık (%20,93) becerisi, 23 kez yer

verilen eleştirel düşünme (%17,82) becerisi, altı kez yer verilen işbirliği (%4,65) becerisi ile 2’şer kez yer verilen yenilenme (%1,55) ve problem çözme (%1,55) becerisi takip etmektedir.

Bu bölümde, ilkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı Milli Mücadele ve Atatürk Ünitesi’nin ÖYB bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı Milli Mücadele ve Atatürk Ünitesi’nde yer alan ÖYB’lerin frekans ve yüzdelere ilişkin bulgular Tablo 4.15’te verilmiştir.

Tablo 4.15. Milli Mücadele ve Atatürk Ünitesi’ndeki ÖYB’lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	<i>f</i>	%	Hazırlık Çalışmaları	Metiniçi İfade	Etkinlikler	Değerlendirme Çalışmaları
Yaratıcılık	27	20,14	4	2	20	1
Yenilenme	5	3,73	0	3	2	0
Eleştirel Düşünme	25	18,65	4	0	18	3
Problem Çözme	6	4,47	0	0	6	0
İletişim	60	44,77	3	12	39	6
İşbirliği	11	8,20	1	1	9	0
Toplam	134	100	12	18	94	10

Tablo 4.15’te görüldüğü üzere ilkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı Milli Mücadele ve Atatürk Ünitesi’ndeki hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, etkinlikler ve değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde Milli Mücadele ve Atatürk Ünitesi’nde en çok verilen ÖYB’nin 60 kez yer verilen iletişim (%44,77) becerisi olduğu tespit edilmiştir. İletişim becerisini 27 kez yer verilen yaratıcılık (%20,14) becerisi, 25 kez yer verilen eleştirel düşünme (%18,65) becerisi, 11 kez yer verilen işbirliği (%8,20) becerisi, altı kez yer verilen problem çözme becerisi (%4,47) ve beş kez yer verilen yenilenme (%3,73) takip etmektedir.

Bu bölümde, ilkokul 4. sınıf Türkçe Ders kitabı Kişisel Gelişim Ünitesi’nin ÖYB bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı Kişisel Gelişim Ünitesi’nde yer alan ÖYB’lerini frekans ve yüzdelere ilişkin bulgular Tablo 4.16’da verilmiştir.

Tablo 4.16. Kişisel Gelişim Ünitesi'ndeki ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	<i>f</i>	%	Hazırlık Çalışmaları	Metiniçi İfade	Etkinlikler	Değerlendirme Çalışmaları
Yaratıcılık	27	24,77	1	2	24	0
Yenilenme	2	1,83	0	2	0	0
Eleştirel Düşünme	24	22,01	3	0	18	3
Problem Çözme	0	0	0	0	0	0
İletişim	56	51,37	7	10	39	0
İşbirliği	0	0	0	0	0	0
Toplam	109	100	11	14	81	3

Tablo 4.16'da görüldüğü üzere ilkökul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı Kişisel Gelişim Ünitesi'ndeki hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, etkinlikler ve değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde Kişisel Gelişim Ünitesi'nde en çok verilen ÖYB'nin 56 kez yer verilen iletişim (%51,37) becerisi olduğu tespit edilmiştir. İletişim becerisini 27 kez yer verilen yaratıcılık (%24,77) becerisi, 24 kez yer verilen eleştirel düşünme (%22,01) becerisi ve iki kez yer verilen yenilenme (%1,83) becerisi takip etmektedir. Ancak; ilkökul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı Kişisel Gelişim Ünitesi'nde ÖYB'lerden problem çözme ve işbirliği becerilerine hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, etkinlikler ve değerlendirme çalışmalarında rastlanmamıştır.

Bu bölümde, ilkökul 4. sınıf Türkçe Ders kitabı Sanat Ünitesi'nin ÖYB bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı Sanat Ünitesi'nde yer alan ÖYB'lerin frekans ve yüzdelere ilişkin bulgular Tablo 4.17'de verilmiştir.

Tablo 4.17. Sanat Ünitesi'ndeki ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	<i>f</i>	%	Hazırlık Çalışmaları	Metiniçi İfade	Etkinlikler	Değerlendirme Çalışmaları
Yaratıcılık	22	17,74	3	6	11	2
Yenilenme	0	0	0	0	0	0
Eleştirel Düşünme	32	25,80	1	1	26	4
Problem Çözme	0	0	0	0	0	0
İletişim	68	54,83	5	12	46	5
İşbirliği	2	1,61	0	2	0	0
Toplam	124	100	9	21	83	11

Tablo 4.17'de görüldüğü üzere ilkökul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı Sanat Ünitesi'ndeki hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, etkinlikler ve değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde Sanat Ünitesi'nde en çok verilen ÖYB'nin 68 kez tekrar eden iletişim (%54,83) becerisi olduğu tespit edilmiştir. İletişim becerisini 32 kez yer verilen eleştirel düşünme (%25,80) becerisi, 22 kez yer verilen yaratıcılık (17,74) becerisi ve iki kez yer verilen işbirliği (%1,61) becerisi takip etmektedir. Ancak; ilkökul 4. sınıf Türkçe Ders

Kitabı Sanat Ünitesi'nde ÖYB'lerden yenilenme ve problem çözme becerilerine hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, etkinlikler ve değerlendirme çalışmalarında rastlanmamıştır.

Bu bölümde, ilkokul 4. sınıf Türkçe Ders kitabı Doğa ve Evren Ünitesi'nin ÖYB bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı Doğa ve Evren Ünitesi'nde yer alan ÖYB'lerin frekans ve yüzdelere ilişkin bulgular Tablo 4.18'de verilmiştir.

Tablo 4.18. Doğa ve Evren Ünitesi'ndeki ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	<i>f</i>	%	Hazırlık Çalışmaları	Metiniçi İfade	Etkinlikler	Değerlendirme Çalışmaları
Yaratıcılık	16	14,03	1	1	14	0
Yenilenme	0	0	0	0	0	0
Eleştirel Düşünme	37	32,45	2	0	30	5
Problem Çözme	1	0,87	0	1	0	0
İletişim	53	46,49	7	6	40	0
İşbirliği	7	6,14	0	7	0	0
Toplam	114	100	10	15	84	5

Tablo 4.18'de görüldüğü üzere ilkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı Doğa ve Evren Ünitesi'ndeki hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, etkinlikler ve değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde Doğa ve Evren Ünitesi'nde en çok verilen ÖYB'nin 53 kez yer verilen iletişim (%46,49) becerisi olduğu tespit edilmiştir. İletişim becerisini 37 kez yer verilen eleştirel düşünme (%32,45) becerisi, 16 kez yer verilen yaratıcılık (%14,03) becerisi, yedi kez yer verilen işbirliği (%6,14) ve bir kez yer verilen problem çözme (%0,87) becerisi takip etmektedir. Ancak; ilkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı Doğa ve Evren Ünitesi'nde ÖYB'lerden yenilenme becerisine hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, etkinlikler ve değerlendirme çalışmalarında rastlanmamıştır.

Bu bölümde, ilkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı Bilim ve Teknoloji Ünitesi'nin ÖYB bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı Bilim ve Teknoloji Ünitesi'nde yer alan ÖYB'lerin frekans ve yüzdelere ilişkin bulgular Tablo 4.19'da verilmiştir.

Tablo 4.19. Bilim ve Teknoloji Ünitesi'ndeki ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	<i>f</i>	%	Hazırlık Çalışmaları	Metiniçi İfade	Etkinlikler	Değerlendirme Çalışmaları
Yaratıcılık	35	30,17	0	19	16	0
Yenilenme	4	3,44	0	4	0	0
Eleştirel Düşünme	27	23,27	2	5	17	3
Problem Çözme	1	0,86	0	1	0	0
İletişim	49	42,24	3	4	38	4
İşbirliği	0	0	0	0	0	0
Toplam	116	100	5	33	71	7

Tablo 4.19'da görüldüğü üzere ilkökul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı Bilim ve Teknoloji Ünitesi'ndeki hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, etkinlikler ve değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde Bilim ve Teknoloji Ünitesi'nde en çok verilen ÖYB'nin 49 kez yer verilen iletişim (%42,24) becerisi olduğu tespit edilmiştir. İletişim becerisini 35 kez yer verilen yaratıcılık (%30,17) becerisi, 27 kez yer verilen eleştirel düşünme (%23,27) becerisi, dört kez yer verilen yenilenme (%3,44) becerisi ve bir kez yer verilen problem çözme (%0,86) becerisi takip etmektedir. Ancak; ilkökul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı Bilim ve Teknoloji Ünitesi'nde ÖYB'lerden işbirliği becerisine hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, etkinlikler ve değerlendirme çalışmalarında rastlanmamıştır.

Bu bölümde, ilkökul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı Sağlık ve Spor Ünitesi'nin ÖYB bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı Sağlık ve Spor Ünitesi'nde yer alan ÖYB'lerin frekans ve yüzdelerine ilişkin bulgular Tablo 4.20'de verilmiştir.

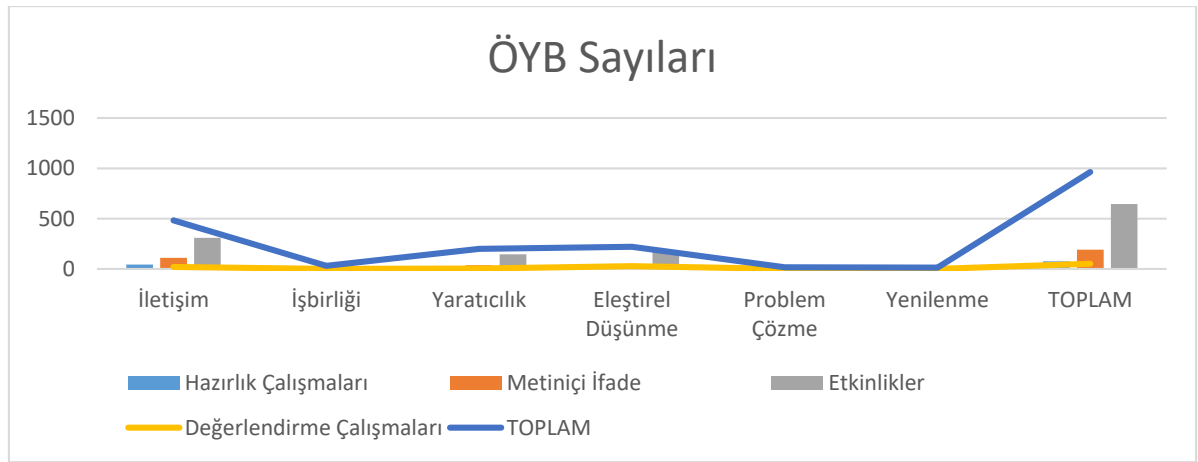
Tablo 4.20. Sağlık ve Spor Ünitesi'ndeki ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	<i>f</i>	%	Hazırlık Çalışmaları	Metiniçi İfade	Etkinlikler	Değerlendirme Çalışmaları
Yaratıcılık	20	18,51	2	2	15	1
Yenilenme	0	0	0	0	0	0
Eleştirel Düşünme	21	19,44	1	0	17	3
Problem Çözme	4	3,70	0	4	0	0
İletişim	63	58,33	4	21	35	3
İşbirliği	0	0	0	0	0	0
Toplam	108	100	7	27	67	7

Tablo 4.20'de görüldüğü üzere ilkökul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı Sağlık ve Spor Ünitesi'ndeki hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, etkinlikler ve değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde Sağlık ve Spor Ünitesi'nde en çok verilen ÖYB'nin 63 kez yer verilen iletişim (%58,33) becerisi olduğu tespit edilmiştir. İletişim becerisini 21 kez yer verilen eleştirel düşünme (%19,44) becerisi, 20 kez yer verilen yaratıcılık (%18,51) becerisi ve dört kez yer verilen problem çözme (%3,70) becerisi takip

etmektedir. Ancak; ilkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı Sağlık ve Spor Ünitesi'nde ÖYB'lerden yenilenme ve işbirliği becerilerine hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, etkinlikler ve değerlendirme çalışmalarında rastlanmamıştır.

İlkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı (Hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, etkinlikler ve değerlendirme çalışmaları) P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde en çok iletişim ($f=483$) becerisinin en az ise yenilenme ($f=13$) becerisinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Şekil 4.2'de de görüldüğü üzere İlkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda iletişim ($f=483$), eleştirel düşünme ($f=221$), yaratıcılık ($f=200$), işbirliği ($f=31$), problem çözme ($f=16$) ve yenilenme becerilerinin ($f=13$) yer aldığı tespit edilmiştir.

Şekil 4.2. İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda Yer Alan ÖYB Sayısı

Tablo 4.21. İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda Yer Alan ÖYB Sayısı

ÖYB	Hazırlık Çalışmaları	Metiniçi İfade	Etkinlikler	Değerlendirme Çalışmaları	Toplam
İletişim	43	110	310	20	483
İşbirliği	1	19	11	0	31
Yaratıcılık	14	37	145	4	200
Eleştirel Düşünme	17	6	170	28	221
Problem Çözme	0	9	7	0	16
Yenilenme	0	11	2	0	13
Toplam	75	192	645	52	964

Sonuç olarak ilkokul 4. sınıf Türkçe Dersi Ders Kitabı incelendiğinde bazı metinlerde birden fazla ÖYB'ye rastlanırken bazı metin ifadelerinde de herhangi bir ÖYB'ye rastlanmamıştır. İlkokul 4. sınıf Türkçe Dersi Ders Kitabı dört dil becerisi ve TYÇ üzerine temellendirildiği düşünülürse ÖYB'lerden iletişim (konuşma, okuma, yazma ve dinleme) becerisinin yoğun olarak vurgulanması beklenen bir sonuçtur. Ayrıca ilkokul 4. sınıf Türkçe Dersi Ders Kitabı incelendiğinde iletişim becerisinin yanında yaratıcılık ve eleştirel düşünme becerilerinin de yoğun olarak vurgulandığı ve ünitelere genel anlamda düzenli olarak dağılım

gösterdiği söylenebilir. İlkokul 4. sınıf Türkçe Dersi Ders Kitabı incelendiğinde ÖYB'lerden işbirliği, problem çözme ve yenilenme becerilerinin yeterli düzeyde vurgulanmadığı söylenebilir.

Tablo 4.22. İlkokul 4. Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türkçe Ders Kitabının ÖYB Bağlamında Programın 4 Temel Ögesi ile DAPDEM/Program Analizi Açısından Genel Karşılaştırması

P21-ÖYB	Ünite No.	Ünite Adı	Hedef (Kazanımlar)	İçerik& Öğrenme-Öğretme Süreci (Hazırlık Çalışmaları, Metinî İfadeler ve Etkinlikler)	Ölçme-Değerlendirme (Değerlendirme Çalışmaları)
En Çok Yer Alan	1	<i>Erdemler</i>	İletişim Eleştirel düşünme	İletişim Eleştirel düşünme	Eleştirel düşünme İletişim
Hiç Yer Almayan			Problem çözme	Yenilenme	Yaratıcılık Yenilenme Problem çözme İşbirliği
En Çok Yer Alan	2	<i>Milli Kültürümüz</i>	İletişim Eleştirel düşünme	İletişim Yaratıcılık	Eleştirel düşünme
Hiç Yer Almayan			Problem çözme Yenilenme	-	Yaratıcılık Yenilenme Problem çözme İletişim İşbirliği
En Çok Yer Alan	3	Milli Mücadele ve Atatürk	İletişim Yaratıcılık	İletişim Yaratıcılık	İletişim Eleştirel düşünme
Hiç Yer Almayan			Problem çözme	-	Yenilenme Problem çözme İşbirliği
En Çok Yer Alan	4	<i>Kişisel Gelişim</i>	İletişim Yaratıcılık	İletişim Yaratıcılık	Eleştirel düşünme
Hiç Yer Almayan			Problem çözme	-	Yaratıcılık Yenilenme Problem çözme İletişim İşbirliği
En Çok Yer Alan	5	<i>Sanat</i>	Eleştirel düşünme İletişim	İletişim Eleştirel düşünme	İletişim Eleştirel düşünme
Hiç Yer Almayan			Problem çözme Yenilenme	Problem çözme Yenilenme	Yenilenme Problem çözme İşbirliği

Tablo 4.22. İlkokul 4. Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türkçe Ders Kitabının ÖYB Bağlamında Programın 4 Temel Ögesi ile DAPDEM/Program Analizi Açısından Genel Karşılaştırması (Devam)

P21-ÖYB	Ünite No.	Ünite Adı	Hedef (Kazanımlar)	İçerik& Öğrenme-Öğretme Süreci (Hazırlık Çalışmaları, Metiniçi İfadeler ve Etkinlikler)	Ölçme-Değerlendirme (Değerlendirme Çalışmaları)
En Çok Yer Alan	6	<i>Doğa ve Evren</i>	İletişim Yaratıcılık	İletişim Eleştirel düşünme	Eleştirel düşünme
Hiç Yer Almayan			Problem çözme Yenilenme	Yenilenme	Yaratıcılık Yenilenme Problem çözme İletişim İşbirliği
En Çok Yer Alan	7	<i>Bilim ve Teknoloji</i>	İletişim Yaratıcılık	İletişim Eleştirel düşünme	İletişim Eleştirel düşünme
Hiç Yer Almayan			Problem çözme	İşbirliği	Yaratıcılık Yenilenme Problem çözme İşbirliği
En Çok Yer Alan	8	<i>Sağlık ve Spor</i>	Eleştirel düşünme İletişim	İletişim Yaratıcılık	İletişim Eleştirel düşünme
Hiç Yer Almayan			Problem çözme	Yenilenme İşbirliği	Yenilenme Problem çözme İşbirliği
En Çok Yer Alan	Öğretim Programı ve Ders Kitabının Tamamında		İletişim Yaratıcılık	İletişim Yaratıcılık	Eleştirel düşünme İletişim
Hiç Yer Almayan			Problem çözme	-	İşbirliği Problem çözme Yenilenme

Tablo 4.22 doğrultusunda İlkokul 4. sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanımlarındaki ÖYB'ler ile İlkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, etkinlikler ve değerlendirme çalışmalarında yer alan ÖYB'ler bir bütün olarak incelendiğinde;

İlkokul 4. sınıf Türkçe Öğretim Programı kazanımları (hedef) P21 ÖYB kapsamında incelendiğinde en çok yer alan becerilerin iletişim ve yaratıcılık becerisi olduğu, İlkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler ve etkinlikler (içerik, öğrenme-öğretme süreci) P21 ÖYB kapsamında incelendiğinde en çok yer alan becerilerin iletişim ve yaratıcılık becerisi olduğu, İlkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı konu sonu değerlendirme çalışmaları (ölçme-değerlendirme) P21 ÖYB kapsamında incelendiğinde en çok yer alan becerilerin iletişim ve eleştirel düşünme becerisi olduğu tespit edilmiştir.

İlkokul 4. sınıf Türkçe Öğretim Programı kazanımları (hedef) P21 ÖYB kapsamında incelendiğinde hiç yer almayan becerinin problem çözme becerisi olduğu, İlkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler ve etkinlikler (içerik, öğrenme-öğretme süreci) P21 ÖYB kapsamında incelendiğinde hiç yer almayan becerinin olmadığı, İlkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı konu sonu değerlendirme çalışmaları (ölçme-değerlendirme) P21 ÖYB kapsamında incelendiğinde hiç yer almayan becerilerin işbirliği, problem çözme ve yenilenme becerileri olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca ilkokul 4. sınıf Türkçe Dersi öğretim programlarında yer alan kazanımlarda yaratıcılık, eleştirel düşünme ve iletişim becerilerin yoğun olarak vurgulandığı, bu becerilerin bütün ünitelere de dengeli bir şekilde dağılım sağladığı söylenebilir. İlkokul 4. sınıf Türkçe dersi öğretim programlarında problem çözme becerisinin programda hiç yer almaması ve yenilenme becerisinin ise en az yer alan beceri olarak tespit edilmesi ilkokul 4. sınıf Türkçe dersi öğretim programının eksik yönü olarak ifade edilebilir.

İlkokul 4. sınıf Türkçe Dersi Ders Kitabı incelendiğinde iletişim becerisinin yanında yaratıcılık ve eleştirel düşünme becerilerinin de yoğun olarak vurgulandığı ve ünitelere genel anlamda dengeli olarak dağılım gösterdiği söylenebilir. Ancak İlkokul 4. sınıf Türkçe Dersi Ders Kitabı incelendiğinde ÖYB'lerden işbirliği, problem çözme ve yenilenme becerilerinin hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler ve etkinliklerde yer alırken konu sonu değerlendirme çalışmalarında (ölçme-değerlendirme) hiç yer almaması ilgili ders kitabının eksik yönü olarak ifade edilebilir.

4.3.3. İlkokul 4. Sınıf Matematik Dersi Öğretim Programında Yer Alan ÖYB'lere İlişkin Bulgular

Bu bölümde doküman analizleri kapsamında İlkokul 4. sınıf Matematik Dersi Öğretim Programı kazanımları ve İlkokul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı'ndan elde edilen veriler “4. sınıf Matematik Öğretim programında yer alan (kazanım ve ders kitaplarında) ÖYB'ler nelerdir?” sorusu doğrultusunda analiz edilerek raporlaştırılmıştır. Bu raporda ilgili kazanımlarda ve ders kitabında ÖYB'lere yönelik bulgulara yer verilmiş ve bulgular yorumlanmıştır.

Matematik Dersi Öğretim Programı ve Ders Kitabı İncelendiğinde;

- ✓ Öğretim Programı TYÇ'leri dikkate alınarak hazırlandığı,
- ✓ Öğretim Programı ve ders kitabı incelendiğinde toplamda dört öğrenme alanı, 19 alt öğrenme alanı, 71 kazanım, altı ünite, 60 konu ve dört değerlendirme çalışmasından oluştuğu,
- ✓ Haftalık beş saatle ders programında en fazla yer tutan ikinci ders olduğu,
- ✓ 2018 ilkokul 4. sınıf Matematik Dersi öğretim programı ile 2021-2022 Matematik Dersi ünitelendirilmiş yıllık planı karşılaştırıldığında öğretim programı ile ünite planının tutarlı olduğu (öğrenme alanları, alt öğrenme alanları ve konular, kazanım sayıları vb.) tespit edilmiştir.

Kazanımlarda yer alan ÖYB'ler tespit edilmeden önce öğretim programının tamamı incelenmiş programın nasıl ve neler üzerine (yetkinlik, değer, öğrenme alanları, TYÇ..) yapılandırıldığı ve temellendirildiği ile ders kitabının nasıl ve neler üzerine (hazırlık çalışmaları, etkinlikler, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmaları) yapılandırıldığı ve temellendirildiği tespit edilmiştir. Ayrıca kazanımlar ile ders kitabı analiz edilirken ÖYB alanını ifade eden ölçütler listesi (EK-2) dikkate alınmıştır. Kazanımlar (hedef) ve ders kitabı (içerik, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme-değerlendirme) öncelikle ünite bazlı olarak incelenmiş sonrasında ise kazanımlar ile ders kitabı bir bütün olarak incelenmiştir.

Aşağıdaki tabloda ilkokul 4. sınıf Matematik Dersi Öğretim Programı Matematik Ders Kitabı 1.Ünite'sinde yer alan kazanımlardaki ÖYB'ler yer almaktadır

Tablo 4.23. 1. Ünite’de Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB’ler

<i>Hafta</i>	<i>Etkinlik& Konular</i>	<i>Kazanım Kodu</i>	<i>Kazanımla İlişkili ÖYB’ler</i>
1.Hafta	Doğal Sayılar	M.4.1.1.1.	İletişim
2.Hafta	*4, 5 ve 6 Basamaklı Doğal Sayılar	M.4.1.1.2.	İletişim
		M.4.1.1.3.	Eleştirel Düşünme
		M.4.1.1.4.	Eleştirel Düşünme
3.Hafta	Doğal Sayılar * Doğal Sayıları En Yakın Onluğa ve Yüzlüğe Yuvarlama	M.4.1.1.5.	-
	Doğal Sayılar * Sayı Örüntüleri	M.4.1.1.6.	Yaratıcılık
4. Hafta	Doğal Sayılarla Toplama İşlemi * Eldesiz ve Eldeli Toplama İşlemleri	M.4.1.2.1.	-
5.Hafta	Doğal Sayılarla Çıkarma İşlemi * Onluk Bozma Gerektirmeyen ve Gerektiren Çıkarma İşlemleri	M.4.1.3.1.	-
6.Hafta	Doğal Sayılarla Çıkarma İşlemi * Zihinden Çıkarma İşlemi	M.4.1.3.2.	Eleştirel Düşünme

Tablo 4.23 incelendiğinde ilkökul 4. sınıf Matematik Dersi 1. Ünite’sinde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden eleştirel düşünme ($f=3$), iletişim ($f=2$) ve yaratıcılık ($f=1$) becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak ilkökul 4. sınıf Matematik Dersi 1. Ünite’sinde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden yenilenme, problem çözme ve işbirliği becerilerine ilişkin herhangi bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda ilkökul 4. sınıf Matematik Dersi 1. Ünite’sinde yer alan kazanımlardan üç tanesinin de herhangi bir ÖYB ile ilişkili olmadığı tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda ilkökul 4. sınıf Matematik Dersi Öğretim Programı Matematik Ders Kitabı 2. Ünite’sinde yer alan kazanımlardaki ÖYB’ler yer almaktadır.

Tablo 4.24. 2. Ünite’de Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB’ler

<i>Hafta</i>	<i>Etkinlik& Konular</i>	<i>Kazanım Kodu</i>	<i>Kazanımla İlişkili ÖYB’ler</i>
6 ve 7. Hafta	Doğal Sayılarla Toplama İşlemi * Toplama İşleminde Toplamı Tahmin Etme * Zihinden Toplama İşlemi	M.4.1.2.2.	Yaratıcılık
		M.4.1.2.3.	Eleştirel Düşünme
7 ve 8. Hafta	Doğal Sayılarla Toplama İşlemi * Problem Çözme ve Problem Kurma	M.4.1.2.4.	Problem Çözme
9. Hafta	Doğal Sayılarla Çıkarma İşlemi * Çıkarma İşleminin Sonucunu Tahmin Etme	M.4.1.3.3.	Yaratıcılık
9 ve 10. Hafta	Doğal Sayılarla Çıkarma İşlemi * Problem Çözme ve Problem Kurma	M.4.1.3.4.	Problem Çözme

Tablo 4.24 incelendiğinde ilkökul 4. sınıf Matematik Dersi 2. Ünite’sinde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden yaratıcılık ($f=2$), problem çözme ($f=2$) ve eleştirel düşünme ($f=1$) becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; ilkökul 4. sınıf Matematik Dersi 2. Ünite’si kazanımlarında ÖYB’lerden yenilenme, iletişim ve işbirliği becerilerine ilişkin herhangi bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda ilkokul 4. sınıf Matematik Dersi Matematik Öğretim Programı 3. Ünite’inde yer alan kazanımlardaki ÖYB’ler yer almaktadır.

Tablo 4.25. 3. Ünite’de Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB’ler

<i>Hafta</i>	<i>Etkinlik& Konular</i>	<i>Kazanım Kodu</i>	<i>Kazanımla İlişkili ÖYB’ler</i>
11. Hafta	Doğal Sayılarla Çarpma İşlemi	M.4.1.4.1	-
	* Üç Basamaklı Doğal Sayılarla İki Basamaklı Doğal Sayıları Çarpma İşlemi	M.4.1.4.2.	Eleştirel Düşünme
	* Üç Doğal Sayı ile Çarpma İşlemi		
12. Hafta	Doğal Sayılarla Çarpma İşlemi	M.4.1.4.3.	Eleştirel Düşünme
	* Kısa Yoldan Çarpma İşlemi	M.4.1.4.4.	Eleştirel Düşünme
	* Zihinden Çarpma İşlemi		
13. Hafta	Doğal Sayılarla Çarpma İşlemi	M.4.1.4.5.	Yaratıcılık
	* Çarpma İşleminin Sonucunu Tahmin Etme		
	Doğal Sayılarla Çarpma İşlemi	M.4.1.4.6.	Problem Çözme
13 ve 14. Hafta	* Problem Çözme ve Problem Kurma		
	Doğal Sayılarla Bölme İşlemi	M.4.1.5.1	-
	* En Çok Dört Basamaklı Doğal Sayılarla Bölme İşlemi	M.4.1.5.2.	-
15. Hafta	* Zihinden Bölme İşlemi	M.4.1.5.3.	Eleştirel Düşünme
	Doğal Sayılarla Bölme İşlemi	M.4.1.5.4.	Yaratıcılık
	* Bölme İşleminin Sonucunu Tahmin Etme		
16 ve 17. Hafta	Doğal Sayılarla Bölme İşlemi	M.4.1.5.5.	Eleştirel Düşünme
	* Çarpma ve Bölme İşlemleri Arasındaki İlişki		
	Doğal Sayılarla Bölme İşlemi	M.4.1.5.6.	Problem Çözme
17. Hafta	* Problem Çözme ve Problem Kurma		
	Doğal Sayılarla Bölme İşlemi	M.4.1.5.7.	İletişim
	* Bir Eşitlikteki Verilmeyen Değeri Bulma	M.4.1.5.8.	İletişim
	* Matematiksel İfadelerin Eşitliği		

Tablo 4.25 incelendiğinde ilkokul 4. sınıf Matematik dersi 3. Ünite’inde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden eleştirel düşünme ($f=5$), yaratıcılık ($f=2$), problem çözme ($f=2$) ve iletişim ($f=2$) becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; ilkokul 4. sınıf Matematik Dersi 3. Ünite’inde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden yenilenme ve işbirliği becerilerine ilişkin herhangi bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda ilkokul 4. sınıf Matematik Dersi 3. Ünite’inde yer alan kazanımların üç tanesinin de herhangi ÖYB ile ilişkili olmadığı tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda ilkokul 4. sınıf Matematik Dersi Öğretim Programı Matematik Ders Kitabı 4. Ünite’inde yer alan kazanımlardaki ÖYB’ler yer almaktadır.

Tablo 4.26. 4. Ünite’de Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB’ler

<i>Hafta</i>	<i>Etkinlik& Konular</i>	<i>Kazanım Kodu</i>	<i>Kazanımla İlişkili ÖYB’ler</i>
17 ve 18. Hafta	Kesirler * Kesir Çeşitleri	M.4.1.6.1.	Yaratıcılık
18. Hafta	Kesirler * Birim Kesirleri Sıralama	M.4.1.6.2.	Eleştirel Düşünme
18 ve 19. Hafta	Kesirler * Bir Çokluğun Belirtilen Basit Kesir Kadarını Bulma	M.4.1.6.3.	-
19. Hafta	Kesirler * Kesirleri Karşılaştırma	M.4.1.6.4.	Eleştirel Düşünme
20. Hafta	Kesirlerle İşlemler * Kesirlerle Toplama ve Çıkarma İşlemleri	M.4.1.7.1.	-
	Kesirlerle İşlemler * Problem Çözme	M.4.1.7.2.	Problem Çözme
21. Hafta	Zaman Ölçme * Saat, Dakika ve Saniye Arasındaki İlişkiler * Yıl-Ay-Hafta ve Ay-Hafta-Gün Arasındaki İlişkiler	M.4.3.4.1.	Eleştirel Düşünme
21 ve 22. Hafta	Zaman Ölçme * Problem Çözme ve Problem Kurma	M.4.3.4.2.	Problem Çözme
22. Hafta	Veri Toplama ve Değerlendirme * Sütun Grafiği	M.4.4.1.1.	Yaratıcılık
		M.4.4.1.2.	Yaratıcılık
23. Hafta	Veri Toplama ve Değerlendirme * Verilerin Gösterimi ve Yorumlanması * Problem Çözme ve Problem Kurma	M.4.4.1.3.	Yaratıcılık
		M.4.4.1.4.	Problem Çözme

Tablo 4.26 incelendiğinde ilkokul 4. sınıf Matematik Dersi 4. Ünite’sinde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden yaratıcılık ($f=4$), problem çözme ($f=3$) ve eleştirel düşünme ($f=3$) becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; ilkokul 4. sınıf Matematik Dersi 4. Ünite’sinde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden yenilenme, iletişim ve işbirliği becerilerine ilişkin herhangi bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda ilkokul 4. sınıf Matematik Dersi 4. Ünite’sinde yer alan kazanımların iki tanesinin de herhangi bir ÖYB ile ilişkili olmadığı tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda ilkokul 4. sınıf Matematik Dersi Öğretim Programı Matematik Ders Kitabı 5. Ünite’sinde yer alan kazanımlardaki ÖYB’ler yer almaktadır.

Tablo 4.27. 5. Ünite’de Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB’ler

<i>Hafta</i>	<i>Etkinlik& Konular</i>	<i>Kazanım Kodu</i>	<i>Kazanımla İlişkili ÖYB’ler</i>
23 ve 24. Hafta	Geometrik Cisimler ve Şekiller	M.4.2.1.1.	-
	* Üçgen, Kare ve Dikdörtgen	M.4.2.1.2.	-
	* Üçgenleri Kenar Uzunluklarına Göre Sınıflandırma	M.4.2.1.3.	<i>Eleştirel Düşünme</i>
24. Hafta	Geometrik Cisimler ve Şekiller	M.4.2.1.4.	<i>Yaratıcılık</i>
	* Açınımı Verilen Küpü Oluşturma	M.4.2.1.5.	<i>Yaratıcılık</i>
25 ve 26. Hafta	Geometride Temel Kavramlar	M.4.2.3.1.	-
	*Düzlem	M.4.2.3.2.	-
26 ve 27. Hafta	Geometride Temel Kavramlar	M.4.2.3.3.	<i>Eleştirel Düşünme</i>
	* Açı	M.4.2.3.4.	-
	* Açıları Ölçme ve Çizme	M.4.2.3.5.	-
		M.4.2.2.1.	<i>İletişim</i>
28. Hafta	Uzamsal İlişkiler	M.4.2.2.2.	<i>Yaratıcılık</i>
	* Simetri ve Simetri Doğrusu	M.4.3.1.1.	<i>İletişim</i>
29. Hafta	* Bir şeklin Doğruya Göre Simetriğini Çizme	M.4.3.1.2.	<i>Eleştirel Düşünme/İletişim</i>
	Uzunluk Ölçme	M.4.3.1.3.	<i>Yaratıcılık</i>
	* Uzunluk Ölçme Birimleri Arasındaki İlişkiler		
30. Hafta	Uzunluk Ölçme		
	* Uzunlukları Tahmin Etme		
	Uzunluk Ölçme	M.4.3.1.4.	<i>Problem Çözme</i>
	* Problem Çözme		

Tablo 4.27 incelendiğinde ilkökul 4. sınıf Matematik Dersi 5. Ünite’sinde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden yaratıcılık ($f=4$), iletişim ($f=4$), eleştirel düşünme ($f=3$) ve problem çözme ($f=1$) becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; ilkökul 4. sınıf Matematik Dersi 5. Ünite’sinde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden yenilenme ve işbirliği becerilerine ilişkin herhangi bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda ilkökul 4. sınıf Matematik Dersi 5. Ünite’sinde yer alan kazanımların altı tanesinin de herhangi ÖYB ile ilişkili olmadığı tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda ilkökul 4. sınıf Matematik Dersi Öğretim Programı Matematik Ders Kitabı 6. Ünite’sinde yer alan kazanımlardaki ÖYB’ler yer almaktadır.

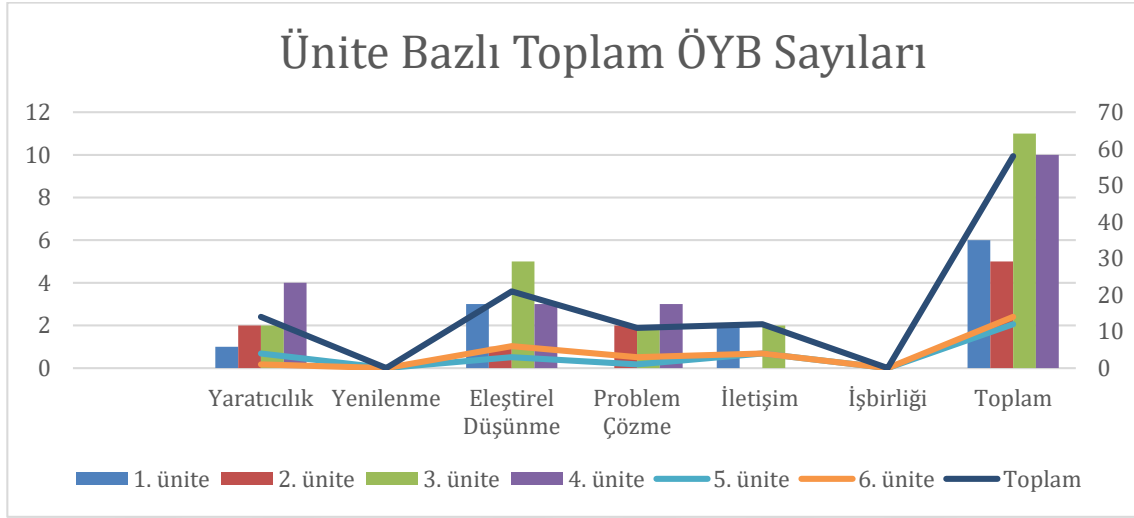
Tablo 4.28. 6. Ünite’de Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB’ler

<i>Hafta</i>	<i>Etkinlik& Konular</i>	<i>Kazanım Kodu</i>	<i>Kazanımla İlişkili ÖYB’ler</i>
31 ve 32. Hafta	Çevre Ölçme * Kare ve Dikdörtgenin Çevre Uzunluklarını Bulma	M.4.3.2.1.	<i>Eleştirel Düşünme-İletişim</i>
	* Çevre Uzunlukları Eşit Olan Şekiller Oluşturma	M.4.3.2.2.	-
32. hafta	Çevre Ölçme * Problem Çözme ve Problem Kurma	M.4.3.2.3.	<i>Problem Çözme</i>
33. Hafta	Alan Ölçme * Şekillerin Alanını Bulma	M.4.3.3.1.	<i>Eleştirel Düşünme</i>
33 ve 34. Hafta	Alan Ölçme * Kare ve Dikdörtgenin Alanını Hesaplama	M.4.3.3.2.	<i>Eleştirel Düşünme</i>
34 ve 35. Hafta	Tartma * Kilogram ve Gram * Kütle Ölçü Birimlerini Birbirine Çevirme	M.4.3.5.1.	<i>Eleştirel Düşünme-İletişim</i>
		M.4.3.5.2.	-
		M.4.3.5.3.	-
		M.4.3.5.4.	<i>Eleştirel Düşünme</i>
35. Hafta	Tartma * Problem Çözme ve Problem Kurma	M.4.3.5.5.	<i>Problem Çözme</i>
36. Hafta	Sıvı Ölçme * Litre ve Mililitre Arasındaki İlişki	M.4.3.6.1.	<i>İletişim</i>
		M.4.3.6.2.	<i>Eleştirel Düşünme-İletişim</i>
		M.4.3.6.3.	-
	Sıvı Ölçme * Sıvıların Miktarını Tahmin Etme	M.4.3.6.4.	<i>Yaratıcılık</i>
37. Hafta	Sıvı Ölçme * Problem Çözme ve Problem Kurma	M.4.3.6.5.	<i>Problem Çözme</i>

Tablo 4.28 incelendiğinde ilkökul 4. sınıf Matematik Dersi 6. Ünite’inde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden eleştirel düşünme ($f=6$), iletişim ($f=4$), problem çözme ($f=3$) ve yaratıcılık ($f=1$) becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; ilkökul 4. sınıf Matematik Dersi 6. Ünite’inde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden yenilenme ve işbirliği becerilerine ilişkin herhangi bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda ilkökul 4. sınıf Matematik Dersi 6. Ünite’inde yer alan kazanımların dört tanesinin de herhangi bir ÖYB ile ilişkili olmadığı tespit edilmiştir.

İlkökul 4. sınıf Matematik Dersi Öğretim Programındaki (ünitelendirilmiş yıllık plan kapsamında) kazanımlar P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde en çok eleştirel düşünme ($f=21$) becerisi yer alırken en az ise problem çözme ($f=11$) becerisinin yer aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca Şekil 4.3’te de görüldüğü üzere ilkökul 4. sınıf Matematik Dersi öğretim programlarında yer alan kazanımlarda eleştirel düşünme ($f=22$), yaratıcılık ($f=14$), iletişim ($f=12$) ve problem çözme ($f=11$) becerilerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda ilkökul 4. sınıf Matematik Dersi öğretim programında yenilenme becerisi ile işbirliği becerisine ilişkin ya da bu beceriler ile ilişkilendirilen herhangi bir kazanım olmadığı tespit

edilmiştir. Ek olarak 20 kazanımın da herhangi bir ÖYB ile ilişkilendirilmediği tespit edilmiştir.

Şekil 4.3. İlkokul 4. Sınıf Matematik Dersi Öğretim Programı Kazanımlarında Yer Alan ÖYB Sayısı

Tablo 4.29. İlkokul 4. Sınıf Matematik Dersi Öğretim Programı Kazanımlarında Yer Alan ÖYB Sayısı

ÖYB	1.Ünite	2.Ünite	3.Ünite	4.Ünite	5.Ünite	6.Ünite	Toplam
Yaratıcılık	1	2	2	4	4	1	14
Yenilenme	0	0	0	0	0	0	0
Eleştirel Düşünme	3	1	5	3	3	6	21
Problem Çözme	0	2	2	3	1	3	11
İletişim	2	0	2	0	4	4	12
İşbirliği	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	6	5	11	10	12	14	58
ÖYB ile İlişkisi							
Olmayan Kazanım Sayısı	3	0	3	2	6	6	20

Sonuç olarak ilkokul 4. sınıf Matematik dersi öğretim programlarında yer alan kazanımlar incelendiğinde bazı kazanımlarda birden fazla ÖYB'ye rastlanırken (M.4.3.5.1, M.4.3.2.1. ve M.4.3.1.2. bazı kazanımlarda da herhangi bir ÖYB'ye (M.4.2.3.5., M.4.2.3.4. ve M.4.2.1.1.) rastlanmamıştır. Ayrıca ilkokul 4. sınıf Matematik Dersi öğretim programlarının dört öğrenme alanı ve TYÇ üzerine temellendirildiği düşünülürse programda, kazanımlarda ve ünitelendirilmiş yıllık ders planında ÖYB'lerden eleştirel düşünme, yaratıcılık, iletişim ve problem çözme becerilerinin öğretim programında daha yoğun olarak vurgulanması olağan bir sonuç olarak beklenmiştir. İlkokul 4. sınıf Matematik Dersi Öğretim Programında yenilenme ve işbirliği becerisinin hiç vurgulanmamış olması beklenmedik bir sonuç olarak nitelendirilmiştir.

4.3.4. İlkokul 4. Sınıf Matematik Ders Kitabında Yer Alan ÖYB'lere İlişkin Bulgular

İlkokul 4. sınıf Matematik Ders Kitabının P21-ÖYB'ler açısından analiz edildiği bu bölümde 4. sınıf Matematik Ders Kitabında yer alan üniteler hazırlık çalışmaları, etkinlikler, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmaları ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Bütün analiz ve değerlendirme çalışmaları bittikten sonra kazanımlarda, hazırlık çalışmalarında, etkinliklerde, konu sonu değerlendirme çalışmalarında ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarında yer alan ÖYB'ler nitelik ve nicelik olarak karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmanın yapılmasının ana hedefi programın dört ögesi olan kazanımların (hedefi), hazırlık çalışmaları ve etkinliklerin (içerik ve öğrenme-öğretme sürecini), konu sonu değerlendirme çalışmaları ile ünite sonu değerlendirme çalışmalarının (ölçme-değerlendirmeyi) edilmesidir. Bu açıklama kapsamında öncelikle ilkokul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı hazırlık çalışmaları, etkinlikler, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmaları içerisinde yer alan ÖYB'lerin analizi P21-ÖYB alanı göstergeleri ölçüt alınarak yapılmıştır.

Bu bölümde, ilkokul 4. sınıf Matematik Ders kitabı 1. Ünite'si ÖYB'ler bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı 1. Ünite'sinde yer alan ÖYB'lerin frekans ve yüzdelere ilişkin bulgular Tablo 4.30'da verilmiştir.

Tablo 4.30. 1. Ünite'de Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	<i>f</i>	%	Hazırlık Çalışmaları	Etkinlikler	Konu Sonu Değerlendirme Çalışmaları	Ünite Sonu Değerlendirme Çalışmaları
Yaratıcılık	4	2,43	1	2	1	0
Yenilenme	0	0	0	0	0	0
Problem Çözme	66	40,23	1	24	27	14
Eleştirel Düşünme	34	20,73	6	19	4	5
İletişim	59	35,97	7	29	21	2
İşbirliği	1	0,60	1	0	0	0
Toplam	164	100	16	74	53	21

Tablo 4.30'da görüldüğü üzere İlkokul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı 1. Ünite'sinde hazırlık çalışmaları, etkinlikler, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde 1. Ünite'de en çok yer verilen ÖYB'nin 66 kez tekrar eden problem çözme (%40,24) becerisi olduğu tespit edilmiştir. Problem çözme becerisini 59 kez yer verilen iletişim (%35,97), 34 kez yer verilen eleştirel düşünme (%20,73), dört kez yer verilen yaratıcılık (%2,43) ve bir kez yer verilen

işbirliği (%0,60) becerisi takip etmektedir. Ancak, ilkokul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı 1. Ünite'sinde ÖYB'lerden yenilenme becerisine hazırlık çalışmaları, etkinlikler, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarında rastlanmamıştır.

Bu bölümde, ilkokul 4. sınıf Matematik Ders kitabı 2. Ünite'sinin ÖYB bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı 2. Ünite'sinde yer alan ÖYB'lerin frekans ve yüzdelere ilişkin bulgular Tablo 4.31'de verilmiştir.

Tablo 4.31. 2. Ünite'deki ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	<i>f</i>	%	Hazırlık Çalışmaları	Etkinlikler	Konu Sonu Değerlendirme Çalışmaları	Ünite Sonu Değerlendirme Çalışmaları
Yaratıcılık	5	7,35	0	3	2	0
Yenilenme	0	0	0	0	0	0
Problem Çözme	46	67,64	0	22	18	6
Eleştirel Düşünme	12	17,64	3	4	3	2
İletişim	5	7,35	3	2	0	0
İşbirliği	0	0	0	0	0	0
Toplam	68	100	6	31	23	68

Tablo 4.31'de görüldüğü üzere ilkokul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı 2. Ünite'sindeki hazırlık çalışmaları, etkinlikler, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde 2. Ünite'de en çok yer verilen ÖYB'nin 46 kez tekrar eden problem çözme (%67,64) becerisi olduğu tespit edilmiştir. Problem çözme becerisini 12 kez yer verilen eleştirel düşünme (%17,64), beşer kez yer verilen yaratıcılık (%7,35) ve iletişim (%7,35) becerileri takip etmektedir. Ancak; ilkokul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı 2. Ünite'sinde ÖYB'lerden yenilenme ve işbirliği becerilerine hazırlık çalışmaları, etkinlikler, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarında rastlanmamıştır.

Bu bölümde, ilkokul 4. sınıf Matematik Ders kitabı 3. Ünite'sinin ÖYB'ler bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı 3. Ünite'sinde yer alan ÖYB'lerin frekans ve yüzdelere ilişkin bulgular Tablo 4.32'de verilmiştir.

Tablo 4.32. 3. Ünite'deki ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	<i>f</i>	%	Hazırlık Çalışmaları	Etkinlikler	Konu Sonu Değerlendirme Çalışmaları	Ünite Sonu Değerlendirme Çalışmaları
Yaratıcılık	8	4,37	0	5	3	0
Yenilenme	0	0	0	0	0	0
Problem Çözme	103	56,28	6	51	29	17
Eleştirel Düşünme	48	26,22	9	32	2	5
İletişim	24	13,11	9	14	1	0
İşbirliği	0	0	0	0	0	0
Toplam	183	100	24	102	35	22

Tablo 4.32’de görüldüğü üzere ilkökul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı 3. Ünite’sindeki hazırlık çalışmaları, etkinlikler, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde 3. Ünite’sinde en çok verilen ÖYB’nin 103 kez yer verilen problem çözme (%56,28) becerisi olduğu tespit edilmiştir. Problem çözme becerisini 48 kez yer verilen eleştirel düşünme (%26,22), 24 kez yer verilen iletişim (%13,11) ve sekiz kez yer verilen yaratıcılık becerileri takip etmektedir. Ancak; ilkökul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı 3. Ünite’sinde ÖYB’lerden yenilenme ve işbirliği becerilerine hazırlık çalışmaları, etkinlikler, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarında rastlanmamıştır.

Bu bölümde, ilkökul 4. sınıf Matematik Ders kitabı 4. Ünite’sinin ÖYB’ler bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı 4. Ünite’sinde yer alan ÖYB’lerin frekans ve yüzdelere ilişkin bulgular Tablo 4.33’te verilmiştir.

Tablo 4.33. 4. Ünite'deki ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	<i>f</i>	%	Hazırlık Çalışmaları	Etkinlikler	Konu Sonu Değerlendirme Çalışmaları	Ünite Sonu Değerlendirme Çalışmaları
Yaratıcılık	10	5	0	6	4	0
Yenilenme	0	0	0	0	0	0
Problem Çözme	80	40,6	5	20	34	21
Eleştirel Düşünme	58	29,44	4	44	7	3
İletişim	49	24,87	9	29	9	2
İşbirliği	0	0	0	0	0	0
Toplam	197	100	18	99	54	26

Tablo 4.33’te görüldüğü üzere ilkökul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı 4. Ünite’sindeki hazırlık çalışmaları, etkinlikler, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde 4. Ünite’sinde en çok verilen ÖYB’nin 80 kez yer verilen problem çözme (%40,6) becerisi olduğu tespit edilmiştir.

Problem çözme becerisini 58 kez yer verilen eleştirel düşünme (%29,44), 49 kez yer verilen iletişim (%24,87) ve 10 kez yer verilen yaratıcılık (%5) becerisi takip etmektedir. Ancak; ilkokul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı 4. Ünite'sinde ÖYB'lerden yenilenme ve işbirliği becerilerine hazırlık çalışmaları, etkinlikler, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarında rastlanmamıştır.

Bu bölümde, ilkokul 4. sınıf Matematik Ders kitabı 5. Ünite'sinin ÖYB'ler bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı 5. Ünite'sinde yer alan ÖYB'lerin frekans ve yüzdelere ilişkin bulgular Tablo 4.34'te verilmiştir.

Tablo 4.34. 5. Ünite'deki ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	<i>f</i>	%	Hazırlık Çalışmaları	Etkinlikler	Konu Sonu Değerlendirme Çalışmaları	Ünite Sonu Değerlendirme Çalışmaları
Yaratıcılık	5	3,75	1	2	2	0
Yenilenme	0	0	0	0	0	0
Problem Çözme	39	29,32	1	10	15	13
Eleştirel Düşünme	46	34,58	10	24	8	4
İletişim	40	30,07	11	14	7	8
İşbirliği	3	2,25	0	3	0	0
Toplam	133	100	23	53	32	25

Tablo 4.34'te görüldüğü üzere ilkokul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı 5. Ünite'sindeki hazırlık çalışmaları, etkinlikler, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde 5. Ünite'sinde en çok verilen ÖYB'nin 46 kez yer verilen eleştirel düşünme (%34,58) becerisi olduğu tespit edilmiştir. Eleştirel düşünme becerisini 40 kez yer verilen iletişim (%30,07), 39 kez yer verilen problem çözme (%29,32), beş kez yer verilen yaratıcılık (%3,75) ve üç kez yer verilen işbirliği (%2,25) becerileri takip etmektedir. Ancak; ilkokul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı 5. Ünite'sinde ÖYB'lerden yenilenme ve işbirliği becerilerine hazırlık çalışmaları, etkinlikler, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarında rastlanmamıştır.

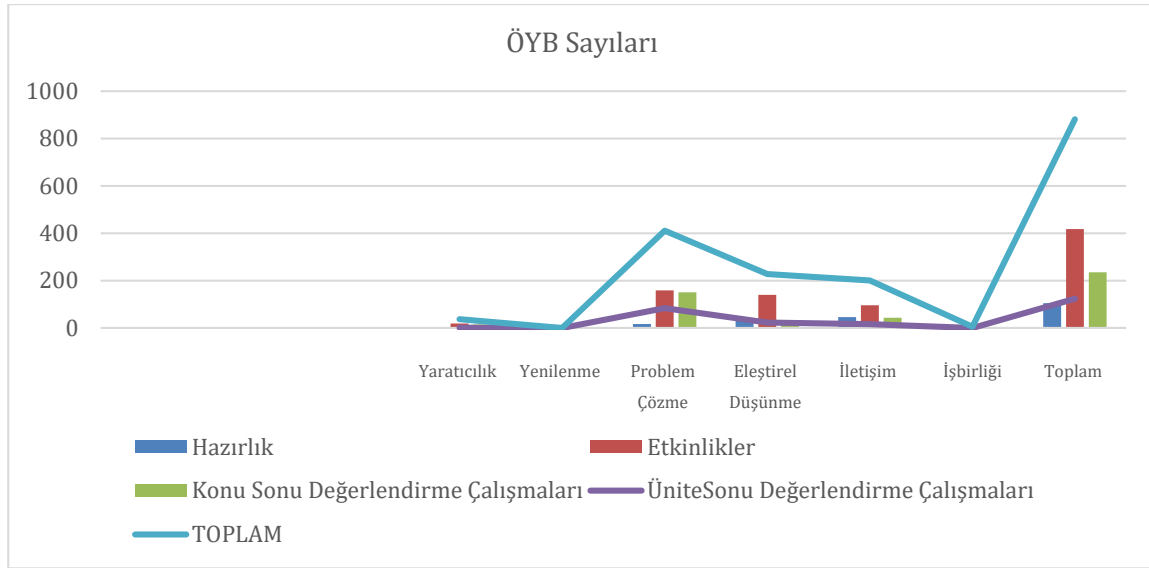
Bu bölümde, ilkokul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı 6. Ünite'sinin ÖYB'ler bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı 6. Ünite'sinde yer alan ÖYB'nin frekans ve yüzdelere ilişkin bulgular Tablo 4.35'te verilmiştir.

Tablo 4.35. 6. Ünite'deki ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	<i>f</i>	%	Hazırlık Çalışmaları	Etkinlikler	Konu Sonu Değerlendirme Çalışmaları	Ünite Sonu Değerlendirme Çalışmaları
Yaratıcılık	5	3,64	0	1	3	1
Yenilenme	0	0	0	0	0	0
Problem Çözme	77	56,20	4	32	28	13
Eleştirel Düşünme	30	21,89	7	17	2	4
İletişim	24	17,51	7	8	5	4
İşbirliği	1	0,72	0	1	0	0
Toplam	137	100	18	59	38	22

Tablo 4.35'te görüldüğü üzere ilkökul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı 6. Ünite'sindeki hazırlık çalışmaları, etkinlikler, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde 6. Ünite'sinde en çok verilen ÖYB'nin 77 kez yer verilen problem çözme (%56,20) becerisi olduğu tespit edilmiştir. Problem çözme becerisini 30 kez yer verilen eleştirel düşünme (%21,89), 24 kez yer verilen iletişim (%17,51), beş kez yer verilen yaratıcılık (%3,64) ve bir kez yer verilen işbirliği (%0,72) becerileri takip etmektedir. Ancak; ilkökul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı 6. Ünite'sinde ÖYB'lerden yenilenme becerisine hazırlık çalışmaları, etkinlikler, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarında rastlanmamıştır.

İlkokul 4. sınıf Matematik Kitabı (hazırlık çalışmaları, etkinlikler, konu sonu değerlendirme çalışmaları, ünite sonu değerlendirme çalışmaları) P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde en çok problem çözme ($f=411$) en az ise İşbirliği ($f=5$) becerisinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Şekil 4.4'te de görüldüğü üzere İlkokul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı'nda eleştirel düşünme ($f=228$), iletişim ($f=201$) ve yaratıcılık ($f=37$) becerilerine yer aldığı tespit edilmiştir. Ancak yenilenme becerisinin İlkokul 4. sınıf Matematik kitabı hazırlık çalışmaları, etkinlikler, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarında hiçbir şekilde yer almadığı tespit edilmiştir.

Şekil 4.4. İlkokul 4. Sınıf Matematik Ders Kitabı'nda Yer Alan ÖYB Sayısı

Tablo 4.36. İlkokul 4. Sınıf Matematik Ders Kitabı'nda Yer Alan ÖYB Sayısı

ÖYB	Hazırlık Çalışmaları	Etkinlikler	Konu Sonu Değerlendirme Çalışmaları	Ünite Sonu Değerlendirme Çalışmaları	TOPLAM
Yaratıcılık	2	19	15	1	37
Yenilenme	0	0	0	0	0
Problem Çözme	17	159	151	84	411
Eleştirel Düşünme	39	140	26	23	228
İletişim	46	96	43	16	201
İşbirliği	1	4	0	0	5
Toplam	105	418	235	124	882

Sonuç olarak ilkökul 4. sınıf Matematik Dersi Ders Kitabı incelendiğinde bazı metinlerde birden fazla ÖYB'ye rastlanırken bazı metin ifadelerinde de herhangi bir ÖYB'ye rastlanmamıştır. İlkokul 4. sınıf Matematik Dersi Ders Kitabı incelendiğinde problem çözme becerisinin yanında eleştirel düşünme ve iletişim becerilerinin de yoğun olarak vurgulandığı ve ünitelere genel anlamda düzenli olarak dağılım gösterdiği söylenebilir. İlkokul 4. sınıf Matematik Dersi Ders Kitabı incelendiğinde ÖYB'lerden yenilenme becerisinin hiç vurgulanmadığı işbirliği becerisinin ise yeterli düzeyde vurgulanmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4.37. İlkokul 4. Sınıf Matematik Dersi Öğretim Programı ve Matematik Ders Kitabının ÖYB’ler Bağlamında Programın 4 Temel Ögesi ile DAPDEM/Program Analizi Açısından Genel Karşılaştırması

P21-ÖYB	Ünite No.	Ünite Adı	Hedef (Kazanımlar)	İçerik& Öğrenme-Öğretme Süreci (Hazırlık Çalışmaları ve Etkinlikler)	Ölçme-Değerlendirme (Konu Sonu Değerlendirme Çalışmaları ve Ünite Sonu Değerlendirme Çalışmaları)
En Çok Yer Alan	1	1.Ünite	Eleştirel düşünme İletişim	İletişim Problem çözme& Eleştirel düşünme	Problem çözme Eleştirel düşünme
Hiç Yer Almayan			Yenilenme Problem çözme İşbirliği	Yenilenme	Yenilenme İşbirliği
En Çok Yer Alan	2	2.Ünite	Yaratıcılık Problem çözme	Problem çözme Eleştirel düşünme	Problem çözme Eleştirel düşünme
Hiç Yer Almayan			Yenilenme İşbirliği İletişim	Yenilenme İşbirliği	Yenilenme İletişim İşbirliği
En Çok Yer Alan	3	3.Ünite	Eleştirel düşünme Yaratıcılık	Problem çözme Eleştirel düşünme	Problem çözme Eleştirel düşünme
Hiç Yer Almayan			Yenilenme İşbirliği	Yenilenme İşbirliği	Yenilenme İşbirliği
En Çok Yer Alan	4	4.Ünite	Yaratıcılık Problem çözme	Eleştirel düşünme İletişim	Problem çözme İletişim
Hiç Yer Almayan			Yenilenme İletişim İşbirliği	Yenilenme İşbirliği	Yenilenme İşbirliği
En Çok Yer Alan	5	5.Ünite	Yaratıcılık İletişim	Eleştirel düşünme İletişim	Problem çözme İletişim
Hiç Yer Almayan			Yenilenme İşbirliği	Yenilenme	Yenilenme İşbirliği
En Çok Yer Alan	6	6.Ünite	Eleştirel düşünme İletişim	Problem çözme Eleştirel düşünme	Problem çözme İletişim
Hiç Yer Almayan			Yenilenme İşbirliği	Yenilenme	Yenilenme İşbirliği
En Çok Yer Alan	Öğretim Programı ve Ders Kitabının Tamamında		Yaratıcılık Eleştirel düşünme	Eleştirel düşünme Problem çözme	Problem çözme İletişim
Hiç Yer Almayan			Yenilenme İşbirliği	Yenilenme	Yenilenme İşbirliği

Tablo 4.37 ve İlkokul 4. sınıf Matematik Dersi Öğretim Programı kazanımlarında yer alan ÖYB'ler ile İlkokul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı hazırlık çalışmaları, etkinlikler, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarında yer alan ÖYB'ler bir bütün olarak incelendiğinde;

İlkokul 4. sınıf Matematik Dersi Öğretim Programı kazanımları (hedef) P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde en çok yer alan becerilerin yaratıcılık ve eleştirel düşünme becerisi olduğu, İlkokul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı hazırlık çalışmaları ve etkinlikler (içerik, öğrenme-öğretme süreci) P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde en çok yer alan becerilerin eleştirel düşünme ve problem çözme becerileri olduğu, İlkokul 4. Sınıf Matematik Ders Kitabı konu sonu değerlendirme çalışmaları ile ünite sonu değerlendirme çalışmaları (ölçme-değerlendirme) P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde problem çözme ve iletişim becerileri olduğu tespit edilmiştir.

İlkokul 4. sınıf Matematik Dersi Öğretim Programı kazanımları (hedef) P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde ÖYB'lerden hiç yer almayan yenilenme ve işbirliği becerileri olduğu, İlkokul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı hazırlık çalışmaları ve etkinlikler (içerik, öğrenme-öğretme süreci) P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde hiç yer almayan becerinin yenilenme becerisi olduğu, İlkokul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı konu sonu değerlendirme çalışmaları ile ünite sonu değerlendirme çalışmaları (ölçme-değerlendirme) P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde hiç yer almayan becerilerin işbirliği ve yenilenme becerileri olduğu tespit edilmiştir.

İlkokul 4. sınıf Matematik Dersi öğretim programlarının dört öğrenme alanı ve TYÇ üzerine temellendirildiği düşünülürse kazanımlarda ÖYB'lerden eleştirel düşünme, yaratıcılık, iletişim ve problem çözme becerilerinin öğretim programında daha yoğun olarak vurgulanması olağan bir sonuç olarak beklenmiştir. İlkokul 4. sınıf Matematik Dersi Öğretim Programında yenilenme ve işbirliği becerisinin hiç vurgulanmamış olması ilkokul 4. sınıf Matematik Dersi öğretim programının eksik yönü olarak ifade edilebilir.

İlkokul 4. sınıf Matematik Dersi Ders Kitabı öğrenme alanları ve TYÇ üzerine temellendirildiği düşünülürse ÖYB'lerden problem çözme (sayılar ve işlemler, geometri, ölçme ve veri işlemleri) becerisinin yoğun olarak vurgulanması beklenen bir sonuçtur. İlkokul 4. sınıf Matematik Dersi Ders Kitabı incelendiğinde problem çözme becerisinin yanında eleştirel düşünme ve iletişim becerilerinin de yoğun olarak vurgulandığı ve ünitelere

genel anlamda düzenli olarak dağılım gösterdiği söylenebilir. İlkokul 4. sınıf Matematik Dersi Ders Kitabı incelendiğinde ÖYB’lerden yenilenme becerisinin hazırlık çalışmaları ve etkinliklerde (içerik ve öğrenme-öğretme süreci) hiç vurgulanmadığı, yenilenme ve işbirliği becerilerinin de konu sonu değerlendirme çalışmaları ile ünite sonu değerlendirme çalışmalarında (ölçme-değerlendirme) hiç vurgulanmaması ilgili ders kitabının eksik yönü olarak ifade edilebilir.

4.3.5. İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programında Yer Alan ÖYB’lere İlişkin Bulgular

Bu bölümde doküman analizleri kapsamında İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı kazanımları ve İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı’ndan elde edilen veriler “4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim programında yer alan (kazanım ve ders kitaplarında) ÖYB’ler nelerdir?” sorusu doğrultusunda analiz edilerek raporlaştırılmıştır. Bu raporda ilgili kazanımlarda ve ders kitabında yer alan ÖYB’lere yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı ve Ders Kitabı incelendiğinde;

- ✓ Öğretim programı TYÇ’leri dikkate alınarak hazırlandığı,
- ✓ Öğretim programı ve ders kitabı incelendiğinde; yedi ünite, yedi konu alanı, 43 kazanım, üç alana özgü beceri çerçevesinde hazırlandığı
- ✓ Öğretim programları ve kazanımlarda fen, mühendislik ve girişimcilik uygulamalarına ilişkin yönergeler yer verildiği,
- ✓ Haftada üç saat ile ders programında en çok yer kaplayan üçüncü ders olduğu,
- ✓ 2018 ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi öğretim programı ile 2021-2022 Fen Bilimleri Dersi ünitelendirilmiş yıllık planı karşılaştırıldığında öğretim programı ile ünite planının tutarlı olduğu (alana özgü beceriler, uygulama yönergeleri, konular, kazanım sayıları vb.) tespit edilmiştir.

Kazanımlarda yer alan ÖYB’ler tespit edilmeden önce öğretim programının tamamı incelenmiş programın nasıl ve neler üzerine (yetkinlik, değer, alana özgü beceriler, uygulama yönergeleri, TYÇ...) yapılandırıldığı ve temellendirildiği ile ders kitabının nasıl ve neler üzerine (hazırlık çalışmaları, metniçi ifadeler, etkinlikler, araştırmalar, yaşamdan örnekler, uygulamalar, fen, mühendislik ve girişimcilik uygulamaları, konu sonu değerlendirme

çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmaları) yapılandırıldığı ve temellendirildiği tespit edilmiştir. Ayrıca kazanımlar ile ders kitabı analiz edilirken ÖYB alanını ifade eden ölçütler listesi (EK-2) dikkate alınmıştır. Kazanımlar (hedef) ve ders kitabı (içerik, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme-değerlendirme) öncelikle ünite bazlı olarak incelenmiş akabinde ise kazanımlar ile ders kitabı bir bütün olarak değerlendirilerek Tablo 4.54’de belirtilmiştir.

Aşağıdaki tabloda ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı Fen Bilimleri Ders Kitabı, Yer Kabuğu ve Dünya’mızın Hareketleri Ünitesi’nde yer alan kazanımlardaki ÖYB’ler yer almaktadır.

Tablo 4.38. Yer Kabuğu ve Dünya’mızın Hareketleri Ünitesi’nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB’ler

Hafta	Etkinlik&Konular	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB’ler
1 ve 2. Hafta	Yer Kabuğunun Yapısı	F.4.1.1.1.	Eleştirel Düşünme
		F.4.1.1.2.	Eleştirel Düşünme
		F.4.1.1.3.	İletişim- Eleştirel Düşünme
3, 4 ve 5. Hafta	Dünya’mızın Hareketleri	F.4.1.2.1.	İletişim- Eleştirel Düşünme
		F.4.1.2.2.	İletişim- Eleştirel Düşünme

Tablo 4.38 incelendiğinde ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Yer Kabuğu ve Dünya’mızın Hareketleri Ünitesi’nde yer alan ÖYB’lerden eleştirel düşünme ($f=5$) ve iletişim ($f=3$) becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Yer Kabuğu ve Dünya’mızın Hareketleri Ünitesi’nde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden yaratıcılık, yenilenme, problem çözme ve işbirliği becerilerine ilişkin herhangi bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca “F.4.1.2.2.” numaralı ve FMGU vurgulu kazanımın da alana özgü becerilerden; yaşam becerilerinin analitik düşünme ile iletişim alt becerilerine yer verildiği tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı Fen Bilimleri Ders Kitabı, Besinlerimiz Ünite’sinde yer alan kazanımlardaki ÖYB’ler yer almaktadır.

Tablo 4.39. Besinlerimiz Ünite’sinde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB’ler

Hafta	Etkinlik&Konular	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB’ler
6. Hafta	Besinler ve Özellikleri	F.4.2.1.1.	İletişim- Eleştirel düşünme
7.Hafta		F.4.2.1.2.	Eleştirel düşünme
8.Hafta		F.4.2.1.3.	Eleştirel düşünme
9.Hafta	Sağlıklı Yaşam	F.4.2.1.4.	Eleştirel düşünme
10. Hafta		F.4.2.1.5.	Eleştirel düşünme
11. Hafta		F.4.2.1.6.	Problem çözme

Tablo 4.39 incelendiğinde ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Besinlerimiz Ünite’sinde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden eleştirel düşünme ($f=5$) ve iletişim ve

problem çözme becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Besinlerimiz Ünitesi'nde yer alan kazanımlarda ÖYB'lerden yaratıcılık, yenilenme ve işbirliği becerilerine ilişkin herhangi bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca "F.4.2.1.6." numaralı ve FMGU vurgulu kazanımın da alana özgü becerilerden; mühendislik ve tasarım becerisini içerdiği tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı Fen Bilimleri Ders Kitabı Kuvvetin Etkileri Ünitesi'nde yer alan kazanımlardaki ÖYB'ler yer almaktadır.

Tablo 4.40. Kuvvetin Etkileri Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler

Hafta	Etkinlik&Konular	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB'ler
12 ve 13. Hafta	Kuvvetin Cisimler Üzerindeki Etkileri	F.4.3.1.1.	Yaratıcılık
		F.4.3.2.1.	Yaratıcılık
14 ve 15. Hafta	Mıknatısların Uyguladığı Kuvvet	F.4.3.2.2.	Yaratıcılık
		F.4.3.2.3.	Eleştirel düşünme
		F.4.3.2.4.	İletişim-Yaratıcılık

Tablo 4.40 incelendiğinde ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Kuvvetin Etkileri Ünitesi'nde yer alan kazanımlarda ÖYB'lerden yaratıcılık ($f=4$), iletişim ve eleştirel düşünme becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Kuvvetin Etkileri Ünitesi'nde yer alan kazanımlarda ÖYB'lerden yenilenme, problem çözme ve işbirliği becerilerine ilişkin herhangi bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca "F.4.3.2.1., F.4.3.2.2., F.4.3.2.3. ve F.4.3.2.4. " numaralı ve FMGU vurgulu kazanımların da alana özgü becerilerden; yaşam becerisini içerdiği tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı Fen Bilimleri Ders Kitabı Maddenin Özellikleri Ünitesi'nde yer alan kazanımlardaki ÖYB'ler yer almaktadır.

Tablo 4.41. Maddenin Özellikleri Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler

Hafta	Etkinlik&Konular	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB'ler
16. Hafta	Maddeyi Niteleyen Özellikler	F.4.4.1.1.	İletişim-Eleştirel düşünme
17. Hafta	Maddenin Ölçülebilir Özellikleri	F.4.4.2.1.	Problem çözme
		F.4.4.2.2.	Problem çözme
18. Hafta	Maddenin Halleri	F.4.4.3.1.	Problem çözme
		F.4.4.3.2.	Eleştirel düşünme
19. Hafta	Maddenin Isı Etkisiyle Değişimi	F.4.4.4.1.	Yaratıcılık
		F.4.4.4.2.	Yaratıcılık
20 ve 21. Hafta	Saf Madde ve Karışım	F.4.4.5.1.	İletişim- Eleştirel düşünme
		F.4.4.5.2.	Eleştirel düşünme
		F.4.4.5.3.	Problem çözme-Eleştirel düşünme

Tablo 4.41 incelendiğinde ilkökul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Maddenin Özellikleri Ünitesi'nde yer alan kazanımlarda ÖYB'lerden eleştirel düşünme ($f=5$), problem çözme ($f=4$), yaratıcılık ($f=2$) ve iletişim ($f=2$) becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; ilkökul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Maddenin Özellikleri Ünitesi'nde yer alan kazanımlarda ÖYB'lerden yenilenme ve işbirliği becerilerine ilişkin herhangi bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca "F.4.4.5.3." numaralı ve FMGU vurgulu kazanımın da alana özgü becerilerden; yaşam becerisini içerdiği tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda ilkökul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı Fen Bilimleri Ders Kitabı Aydınlatma ve Ses Teknolojileri Ünitesi'nde yer alan kazanımlardaki ÖYB'ler yer almaktadır.

Tablo 4.42. Aydınlatma ve Ses Teknolojileri Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler

Hafta	Etkinlik&Konular	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB'ler
22 ve 23. Hafta	Aydınlatma Teknolojileri	F.4.5.1.1.	Eleştirel düşünme
		F.4.5.1.2.	Yaratıcılık
24. Hafta		F.4.5.2.1.	Eleştirel düşünme
		F.4.5.2.2.	Problem çözme- Eleştirel düşünme
25 Hafta		F.4.5.3.1.	Problem çözme-Eleştirel düşünme
26. Hafta		F.4.5.3.2.	İletişim-Eleştirel düşünme
		F.4.5.3.3.	Problem çözme
27. Hafta	Geçmişten Günümüze Ses Teknolojileri	F.4.5.4.1.	Eleştirel düşünme
28. Hafta		F.4.5.4.2.	Eleştirel düşünme
		F.4.5.5.1.	Eleştirel düşünme
29, 30 ve 31. Hafta		F.4.5.5.2.	İletişim- Eleştirel düşünme
		F.4.5.5.3.	Problem çözme-Eleştirel düşünme

Tablo 4.42 incelendiğinde ilkökul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Aydınlatma ve Ses Teknolojileri Ünitesi'nde yer alan kazanımlarda ÖYB'lerden eleştirel düşünme ($f=10$), problem çözme ($f=4$), iletişim ($f=2$) ve yaratıcılık becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; ilkökul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Maddenin Özellikleri Ünitesi'nde yer alan

kazanımlarda ÖYB’lerden yenilenme ve işbirliği becerilerine ilişkin herhangi bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca “F.4.5.5.1., F.4.5.5.2. ve F.4.5.5.3” numaralı ve FMGU vurgulu kazanımların da alana özgü becerilerden; yaşam becerisini içerdiği tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı Fen Bilimleri Ders Kitabı İnsan ve Çevre Ünitesi’nde yer alan kazanımlardaki ÖYB’ler yer almaktadır.

Tablo 4.43 İnsan ve Çevre Ünitesi’nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB’ler

Hafta	Etkinlik&Konular	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB’ler
32. Hafta	Bilinçli Tüketici	F.4.6.1.1.	Problem çözme
33. Hafta		F.4.6.1.2.	Eleştirel düşünme

Tablo 4.43 incelendiğinde ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi İnsan ve Çevre Teknolojileri Ünitesi’nde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi İnsan ve Çevre Teknolojileri Ünitesi’nde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden yaratıcılık, yenilenme, iletişim ve işbirliği becerilerine ilişkin herhangi bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca “F.4.6.1.2” numaralı ve FMGU vurgulu kazanımın da alana özgü becerilerden; yaşam becerisini içerdiği tespit edilmiştir.

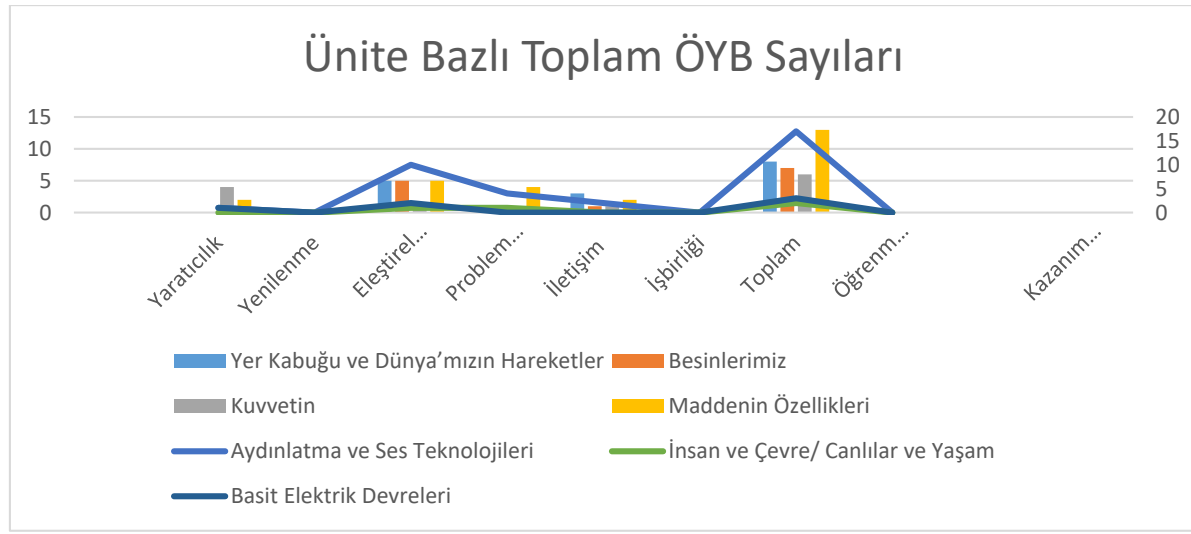
Aşağıdaki tabloda ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı Fen Bilimleri Ders Kitabı Basit Elektrik Devreleri Ünitesi’nde yer alan kazanımlardaki ÖYB’ler yer almaktadır.

Tablo 4.44 Basit Elektrik Devreleri Ünitesi’nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB’ler

Hafta	Etkinlik&Konular	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB’ler
34. Hafta	Basit Elektrik Devreleri Kurulumu	F.4.7.1.1.	Eleştirel düşünme
35. Hafta		F.4.7.1.2.	Yaratıcılık
36. Hafta		F.4.7.1.3.	Eleştirel düşünme

Tablo 4.44 incelendiğinde ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Basit Elektrik Devreleri Ünitesi’nde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden eleştirel düşünme ($f=2$) ve yaratıcılık becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Basit Elektrik Devreleri Ünitesi’nde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden yenilenme, problem çözme, iletişim ve işbirliği becerilerine ilişkin herhangi bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca “F.4.7.1.3” numaralı ve FMGU vurgulu kazanımın da alana özgü becerilerden; yaşam becerisini içerdiği tespit edilmiştir.

İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programındaki (ünitelendirilmiş yıllık ders planı kapsamında) kazanımlar P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde en çok eleştirel düşünme ($f=29$) becerisi yer alırken en az ise yaratıcılık ($f=8$) becerisinin yer aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca Şekil 4.5'te de görüldüğü üzere ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi öğretim programlarında yer alan ÖYB'lerden eleştirel düşünme ($f=29$), problem çözme ($f=10$), iletişim ($f=9$) ve yaratıcılık ($f=8$) becerilerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi öğretim programında ÖYB'lerden yenilenme ve işbirliği becerilerine ilişkin ya da ilişkilendirilen herhangi bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Ek olarak bütün kazanımların da en az bir ÖYB ile ilişkilendirildiği tespit edilmiştir.

Şekil 4.5. İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı Kazanımlarında Yer Alan ÖYB Sayısı

Tablo 4.45. İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı Kazanımlarında Yer Alan ÖYB Sayısı

ÖYB	Yer Kabuğu ve Dünya'mızın Hareketler	Besinlerimiz	Kuvvetin Etkileri	Maddenin Özellikleri /Maddeyi Tanıyalım	Aydınlatma ve Ses Teknolojileri	İnsan ve Çevre/ Canlılar ve Yaşam	Basit Elektrik Devreleri	Toplam
Yaratıcılık	0	0	4	2	1	0	1	8
Yenilenme	0	0	0	0	0	0	0	0
Eleştirel Düşünme	5	5	1	5	10	1	2	29
Problem Çözme	0	1	0	4	4	1	0	10
İletişim	3	1	1	2	2	0	0	9
İşbirliği	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	8	7	6	13	17	2	3	56
ÖYB ile İlişkisi Olmayan Kazanım Sayısı	0	0	0	0	0	0	0	0

Sonuç olarak ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri dersi öğretim programlarında yer alan kazanımlar incelendiğinde bazı kazanımlarda birden fazla ÖYB'ye rastlanırken (F.4.1.1.3., F.4.2.1.1. ve F.4.4.1.1.) bazı kazanımlarda da sadece bir ÖYB'ye (F.4.4.2.2., F.4.5.1.1. ve F.4.5.4.2.) rastlanmıştır. Ayrıca ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi öğretim programlarının alana özgü beceriler, FMGU ve TYÇ üzerine temellendirildiği düşünüldüğünde öğretim programında, ÖYB'lerden eleştirel düşünme, yaratıcılık, iletişim ve problem çözme becerilerinin öğretim programında daha yoğun olarak vurgulanması beklenirken yenilenme ve işbirliği becerisinin hiç vurgulanmamış olması beklenmedik bir sonuç olarak nitelendirilmiştir.

4.3.6. İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabında Yer Alan ÖYB'lere İlişkin Bulgular

İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabının P21-ÖYB'ler açısından analizinin yapıldığı bu bölümde her bir ünite; hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, etkinlikler, araştırmalar, yaşamdan örnekler, uygulamalar, FMGU, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmaları P21-ÖYB'ler ölçütleri baz alınarak DAPDEM program analizi başlığı altında yer alan alt başlıklar sırasında değerlendirilmiştir. Bütün analiz ve değerlendirme çalışmaları bittikten sonra kazanımlarda yer alan ÖYB'ler ile hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, etkinlikler, araştırmalar, yaşamdan örnekler, uygulamalar, FMGU, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarında yer alan ÖYB'ler nitelik ve nicelik olarak karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmanın yapılmasının ana hedefi programın dört ögesi olan kazanımların (hedefi), hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, etkinlikler, araştırmalar, yaşamdan örnekler, FMGU'nun (içerik ve öğrenme-öğretme sürecini), konu sonu değerlendirme çalışmaları ile ünite sonu değerlendirme çalışmalarının (ölçme-değerlendirmeyi) temsil etmesidir. Bu açıklama kapsamında öncelikle ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, etkinlikler, araştırmalar, yaşamdan örnekler, FMGU, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmaları içerisinde yer alan ÖYB'lerin analizi P21-ÖYB alanı göstergeleri ölçüt analiz edilmiştir.

Bu bölümde, ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Ders kitabı Yer Kabuğu ve Dünya'mızın Hareketleri Ünitesi ÖYB'ler bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı Yer Kabuğu ve Dünya'mızın Hareketleri Ünitesi'nde yer alan ÖYB'lerin frekans ve yüzdelere ilişkin bulgular Tablo 4.46'da verilmiştir.

Tablo 4.46. Yer Kabuğu ve Dünya'mızın Hareketleri Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	<i>f</i>	%	Hazırlık Çalışmaları	Metinçi İfadeler	Etkinlikler	Araştırma (Biliyor musun?)	Yaşamdaki Bir Örnek	Uygulamalar	Fen, Mühendislik ve Girişimcilik Uygulamaları	Bölüm Sonu Değerlendirme	Ünite Sonu Değerlendirme
Yaratıcılık	11	11,82	1	8	2	0	0	0	0	0	0
Yenilenme	4	4,3	1	3	0	0	0	0	0	0	0
Problem Çözme	31	33,33	3	10	2	0	0	0	0	0	16
Eleştirel Düşünme	34	36,55	4	8	6	1	0	0	0	3	12
İletişim	9	9,67	0	3	2	1	0	0	0	3	0
İşbirliği	4	4,3	0	4	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	93	100	9	36	12	2	0	0	0	6	28

Tablo 4.46’da görüldüğü üzere ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Kitabı Yer Kabuğu ve Dünya’mızın Hareketleri Ünitesi’nde hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, etkinlikler, araştırmalar, yaşamdan örnekler, uygulamalar, FMGU, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde Yer Kabuğu ve Dünya’mızın Hareketleri Ünitesi’nde en çok yer verilen ÖYB’nin 34 kez tekrar eden eleştirel düşünme (%36,55) becerisi olduğu tespit edilmiştir. Eleştirel düşünme becerisini 31 kez yer verilen problem çözme (%33,33), 11 kez yer verilen yaratıcılık (%11,82), dokuz kez yer verilen iletişim (%9,67) ve dörder kez yer verilen yenilenme ve işbirliği (%4,3) becerileri takip etmektedir.

Bu bölümde, ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Ders kitabı Besinler ve Özellikleri Ünitesi ÖYB’ler bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı Besinler ve Özellikleri Ünitesi’nde yer alan ÖYB’lerin frekans ve yüzdelerine ilişkin bulgular Tablo 4.47’de verilmiştir.

Tablo 4.47. Besinler ve Özellikleri Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	<i>f</i>	%	Hazırlık Çalışmaları	Metiniçi İfadeler	Etkinlikler	Araştırma (Biliyor musun?)	Yaşandan Bir Örnek	Uygulamalar	Fen, Mühendislik ve Girişimcilik Uygulamaları	Bölüm Sonu Değerlendirme	Ünite Sonu Değerlendirme
Yaratıcılık	8	10,81	0	0	2	2	0	0	3	1	0
Yenilenme	2	2,70	0	1	0	1	0	0	0	0	0
Problem Çözme	16	21,62	0	4	0	0	2	0	0	1	9
Eleştirel Düşünme	30	40,54	1	9	3	3	3	0	2	0	9
İletişim	13	17,56	0	3	2	1	2	0	2	1	2
İşbirliği	5	6,75	0	2	3	0	0	0	0	0	0
Toplam	74	100	1	19	10	7	7	0	7	3	20

Tablo 4.47’de görüldüğü üzere ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Kitabı Besinler ve Özellikleri Ünitesi’nde hazırlık çalışmaları, metinî ifadeler, etkinlikler, araştırmalar, yaşamdan örnekler, uygulamalar, FMGU, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde Besinler ve Özellikleri Ünitesi’nde en çok yer verilen ÖYB’nin 30 kez tekrar eden eleştirel düşünme (%40,54) becerisi olduğu tespit edilmiştir. Eleştirel düşünme becerisini 16 kez yer verilen problem çözme (%21,62), 13 kez yer verilen iletişim (%17,56), sekiz kez yer verilen yaratıcılık (%10,81), beş kez yer verilen işbirliği (%6,75) ve 2 kez yer verilen yenilenme (%2,70) becerileri takip etmektedir.

Bu bölümde, ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Ders kitabı Kuvvetin Cisimler Üzerindeki Etkisi Ünitesi ÖYB’ler bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı Kuvvetin Cisimler Üzerindeki Etkisi Ünitesi’nde yer alan ÖYB’lerin frekans ve yüzdelerine ilişkin bulgular Tablo 4.48’de verilmiştir.

Tablo 4.48. Kuvvetin Cisimler Üzerindeki Etkisi Ünite'sinde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	<i>f</i>	%	Hazırlık Çalışmaları	Metniçi İfadeler	Etkinlikler	Araştırma (Biliyor musun?)	Yaşandan Bir Örnek	Uygulamalar	Fen, Mühendislik ve Girişimcilik uygulamaları	Bölüm Sonu Değerlendirme	Ünite Sonu Değerlendirme
Yaratıcılık	4	6,06	0	0	2	0	0	0	1	1	0
Yenilenme	10	15,15	0	10	0	0	0	0	0	0	0
Problem Çözme	13	19,69	0	3	2	0	0	0	0	2	6
Eleştirel Düşünme	28	42,42	3	8	7	0	0	0	1	1	8
İletişim	11	16,66	0	1	4	0	0	0	1	2	3
İşbirliği	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	66	100	3	22	15	0	0	0	3	6	17

Tablo 4.48’de görüldüğü üzere ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Kitabı Kuvvetin Cisimler Üzerindeki Etkisi Ünitesi’nde hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, etkinlikler, araştırmalar, yaşamdan örnekler, uygulamalar, FMGU, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde Kuvvetin Cisimler Üzerindeki Etkisi Ünitesi’nde en çok yer verilen ÖYB’nin 28 kez tekrar eden eleştirel düşünme (%42,42) becerisi olduğu tespit edilmiştir. Eleştirel düşünme becerisini 13 kez yer verilen problem çözme (%19,69), 11 kez yer verilen iletişim (%16,66), 10 kez yer verilen yenilenme (%15,15) ve dört kez yer verilen yaratıcılık (%6,06) becerileri takip etmektedir. Ancak; ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Kitabı Kuvvetin Cisimler Üzerindeki Etkisi Ünitesi’nde ÖYB’lerden işbirliği becerisine hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, etkinlikler, araştırmalar, yaşamdan örnekler, uygulamalar, fen, mühendislik ve girişimcilik uygulamaları, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarında rastlanmamıştır.

Bu bölümde, ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Ders kitabı Maddeyi Tanıyalım Ünitesi ÖYB’ler bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı Maddeyi Tanıyalım Ünitesi’nde yer alan ÖYB’lerin frekans ve yüzdelerine ilişkin bulgular Tablo 4.49’da verilmiştir.

Tablo 4.49. Maddeyi Tanıyalım Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	<i>f</i>	%	Hazırlık Çalışmaları	Metinçi İfadeler	Etkinlikler	Araştırma (Biliyor musun?)	Yaşandan Bir Örnek	Uygulamalar	Fen, Mühendislik ve Girişimcilik Uygulamaları	Bölüm Sonu Değerlendirme	Ünite Sonu Değerlendirme
Yaratıcılık	7	5,03	0	0	5	0	0	2	0	0	0
Yenilenme	34	24,46	0	34	0	0	0	0	0	0	0
Problem Çözme	28	20,14	2	8	6	0	0	0	0	5	7
Eleştirel Düşünme	41	29,49	3	11	8	1	0	5	0	4	9
İletişim	28	20,14	1	0	17	0	0	1	0	8	1
İşbirliği	1	0,71	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	139	100	7	53	36	1	0	8	0	17	17

Tablo 4.49’da görüldüğü üzere ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Kitabı Maddeyi Tanıyalım Ünitesi’nde hazırlık çalışmaları, metniçi ifadeler, etkinlikler, araştırmalar, yaşamdan örnekler, uygulamalar, FMGU, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde Maddeyi Tanıyalım Ünitesi’nde en çok yer verilen ÖYB’nin 41 kez tekrar eden eleştirel düşünme (%29,49) becerisi olduğu tespit edilmiştir. Eleştirel düşünme becerisini 34 kez yer verilen yenilenme (%24,46), 28’er kez yer verilen problem çözme ve iletişim (%20,14), yedi kez yer verilen yaratıcılık (%5,03) ve 1 kez yer verilen işbirliği (%0,71) becerileri takip etmektedir.

Bu bölümde, ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Ders kitabı Aydınlatma ve Ses Teknolojileri Ünitesi ÖYB’ler bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı Aydınlatma ve Ses Teknolojileri Ünitesi’nde yer alan ÖYB’lerin frekans ve yüzdelerine ilişkin bulgular Tablo 4.50’de verilmiştir.

Tablo 4.50. Aydınlatma ve Ses Teknolojileri Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	<i>f</i>	%	Hazırlık Çalışmaları	Metniçi İfadeler	Etkinlikler	Araştırma (Biliyor musun?)	Yaşandan Bir Örnek	Uygulamalar	Fen, Mühendislik ve Girişimcilik Uygulamaları	Bölüm Sonu Değerlendirme	Ünite Sonu Değerlendirme
Yaratıcılık	10	10,2	0	4	0	0	0	0	3	2	1
Yenilenme	9	9,18	0	9	0	0	0	0	0	0	0
Problem Çözme	28	28,57	1	21	0	0	0	0	0	2	4
Eleştirel Düşünme	42	42,85	4	17	0	4	0	1	2	4	10
İletişim	8	8,16	0	0	0	2	0	0	0	4	2
İşbirliği	1	2,04	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Toplam	98	100	5	51	0	6	0	1	6	12	17

Tablo 4.50’de görüldüğü üzere ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Kitabı Aydınlatma ve Ses Teknolojileri Ünitesi’nde hazırlık çalışmaları, metniçi ifadeler, etkinlikler, araştırmalar, yaşamdan örnekler, uygulamalar, FMGU, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde Aydınlatma ve Ses Teknolojileri Ünitesi’nde en çok yer verilen ÖYB’nin 42 kez tekrar eden eleştirel düşünme (%42,85) becerisi olduğu tespit edilmiştir. Eleştirel düşünme becerisini 28 kez yer verilen problem çözme (%28,57), 10 kez yer verilen yaratıcılık (%10,2), dokuz kez yer verilen yenilenme (%9,18), sekiz kez yer verilen iletişim (%8,16) ve bir kez yer verilen işbirliği (%2,04) becerileri takip etmektedir.

Bu bölümde, ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Ders kitabı İnsan ve Çevre Ünitesi ÖYB’ler bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı İnsan ve Çevre Ünitesi’nde yer alan ÖYB’lerin frekans ve yüzdelerine ilişkin bulgular Tablo 4.51’de verilmiştir.

Tablo 4.51. İnsan ve Çevre Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	<i>f</i>	%	Hazırlık Çalışmaları	Metniçi İfadeler	Etkinlikler	Araştırma (Biliyor musun?)	Yaşamdaki Bir Örnek	Uygulamalar	Fen, Mühendislik ve Girişimcilik Uygulamaları	Bölüm Sonu Değerlendirme	Ünite Sonu Değerlendirme
Yaratıcılık	2	6,89	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Yenilenme	2	6,89	0	2	0	0	0	0	0	0	0
Problem Çözme	12	41,37	1	7	0	0	1	0	0	0	3
Eleştirel Düşünme	9	31,03	1	2	0	0	0	0	0	0	6
İletişim	3	10,34	0	0	0	0	0	0	0	0	3
İşbirliği	1	3,44	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	29	100	2	12	0	0	1	0	0	1	13

Tablo 4.51’de görüldüğü üzere ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Kitabı İnsan ve Çevre Ünitesi’nde hazırlık çalışmaları, metinî ifadeler, etkinlikler, araştırmalar, yaşamdan örnekler, uygulamalar, FMGU, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde İnsan ve Çevre Ünitesi’nde en çok yer verilen ÖYB’nin 12 kez tekrar eden problem çözme (%41,37) becerisi olduğu tespit edilmiştir. Problem çözme becerisini dokuz kez yer verilen eleştirel düşünme (%31,03), üç kez yer verilen iletişim (%10,34), ikişer kez yer verilen yaratıcılık ve yenilenme (%6,89) ile bir kez yer verilen işbirliği (%3,44) becerileri takip etmektedir.

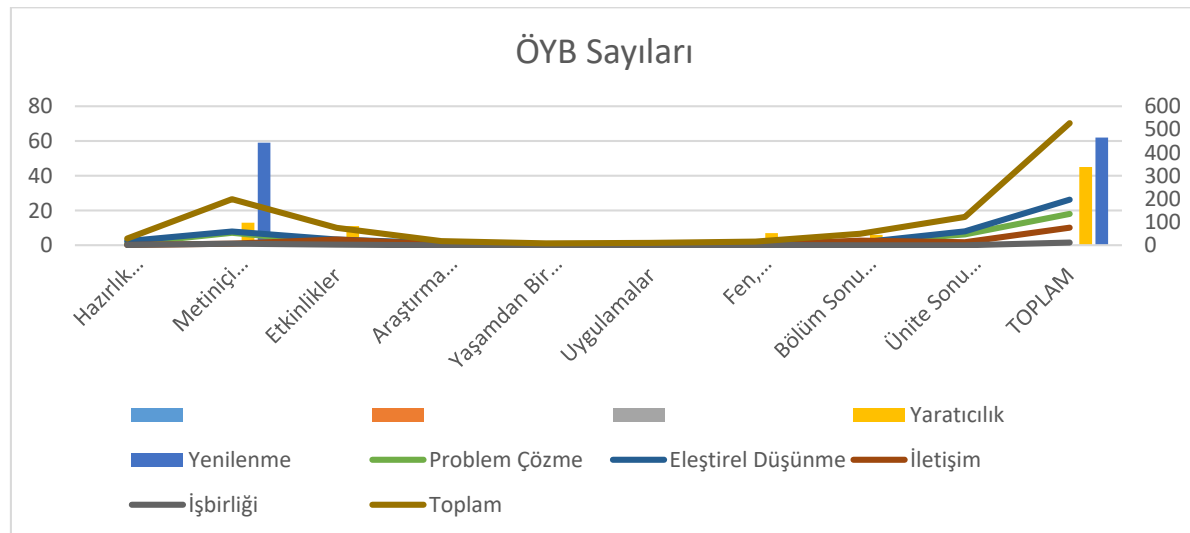
Bu bölümde, ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Ders kitabı Basit Elektrik Devreleri Ünitesi ÖYB’ler bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı Basit Elektrik Devreleri Ünitesi’nde yer alan ÖYB’lerin frekans ve yüzdelerine ilişkin bulgular Tablo 4.52’de verilmiştir.

Tablo 4.52. Basit Elektrik Devreleri Ünitesi'nde Yer ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	<i>f</i>	%	Hazırlık Çalışmaları	Metniçi İfadeler	Etkinlikler	Araştırma (Biliyor musun?)	Yaşandan Bir Örnek	Uygulamalar	Fen, Mühendislik ve Girişimcilik Uygulamaları	Bölüm Sonu Değerlendirme	Ünite Sonu Değerlendirme
Yaratıcılık	3	10,71	0	1	0	0	0	1	0	1	0
Yenilenme	1	3,57	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Problem Çözme	7	25	0	1	1	1	0	0	0	2	2
Eleştirel Düşünme	13	46,42	2	4	1	0	0	0	0	0	6
İletişim	4	14,28	0	0	0	0	0	0	0	2	2
İşbirliği	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	28	100	2	6	2	2	0	1	0	5	10

Tablo 4.52’de görüldüğü üzere ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Kitabı Basit Elektrik Devreleri Ünitesi’nde hazırlık çalışmaları, metniçi ifadeler, etkinlikler, araştırmalar, yaşamdan örnekler, uygulamalar, FMGU, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde Basit Elektrik Devreleri Ünitesi’nde en çok yer verilen ÖYB’lerin 13 kez tekrar eden eleştirel düşünme (%46,42) becerisi olduğu tespit edilmiştir. Eleştirel düşünme becerisini yedi kez yer verilen problem çözme (%25), dört kez yer verilen iletişim (%14,28), üç kez yer verilen yaratıcılık (%10,71) ve bir kez yer verilen yenilenme (%3,57) becerileri takip etmektedir. Ancak; ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı Basit Elektrik Devreleri Ünitesi’nde ÖYB’lerden işbirliği becerisine hazırlık çalışmaları, metniçi ifadeler, etkinlikler, araştırmalar, yaşamdan örnekler, uygulamalar, FMGU, konu sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarında rastlanmamıştır.

İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı (Hazırlık Çalışmaları, Metniçi İfadeler, Etkinlikler, Araştırmalar, Yaşamdan Örnekler, Uygulamalar, FMGU, Konu Sonu Değerlendirme Çalışmaları ve Ünite Sonu Değerlendirme Çalışmaları) P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde en çok eleştirel düşünme ($f=197$) en az ise işbirliği ($f=12$) becerisinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Şekil 4.6’da da görüldüğü üzere İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı’nda problem çözme ($f=135$), iletişimi ($f=76$), yenilenme ($f=62$) ve yaratıcılık becerilerinin ($f=45$) yer aldığı tespit edilmiştir.

Şekil 4.6. İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı’nda Yer Alan ÖYB Sayısı

Tablo 4.53. İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı'nda Yer Alan ÖYB Sayısı

ÖYB	Hazırlık Çalışmaları	Metinçi İfadeler	Etkinlikler	Araştırma (Biliyor musun?)	Yaşandan Bir Örnek	Uygulamalar	Fen, Mühendislik ve Girişimcilik Uygulamaları	Bölüm Sonu Değerlendirme	Ünite Sonu Değerlendirme	Toplam
Yaratıcılık	1	13	11	2	0	3	7	6	2	45
Yenilenme	1	59	0	2	0	0	0	0	0	62
Problem Çözme	7	54	11	1	3	0	0	12	47	135
Eleştirel Düşünme	18	59	25	9	3	6	5	12	60	197
İletişim	1	7	25	4	2	1	3	20	13	76
İşbirliği	1	7	3	0	0	0	1	0	0	12
Toplam	29	199	75	18	8	10	16	50	122	527

Sonuç olarak ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Ders Kitabı incelendiğinde bazı metinlerde birden fazla *ÖYB*'ye rastlanırken bazı metinlerde de herhangi bir *ÖYB*'ye rastlanmamıştır. İlkokul 4. sınıf Fen Bilimler Dersi Ders Kitabı alana özgü beceriler (bilimsel süreç becerileri, yaşam becerileri ile mühendislik ve tasarım), FMGU ve TYÇ üzerine temellendirildiği düşünülürse *ÖYB'lerden* eleştirel düşünme becerisinin yoğun olarak vurgulanması beklenen bir sonuçtur. İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Ders Kitabı incelendiğinde eleştirel düşünme becerisinin yanında problem çözme becerisinin de yoğun olarak vurgulandığı ve ünitelere genel anlamda düzenli olarak dağılım gösterdiği söylenebilir. İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Ders Kitabı incelendiğinde *ÖYB*'lerin ilk defa tamamının vurgulandığı ve ele alındığı tespit edilse de yaratıcılık, yenilenme ve işbirliği becerilerinin yeterli düzeyde vurgulanmadığı ve ele alınamadığı düşünülmektedir.

Tablo 4.54. İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı ve Fen Bilimleri Ders Kitabının ÖYB’ler Bağlamında Programın 4 Temel Ögesi ile DAPDEM/Program Analizi Açısından Genel Karşılaştırması

P21-ÖYB	Ünite No.	Ünite Adı	Hedef (Kazanımlar)	İçerik& Öğrenme-Öğretme Süreci (Hazırlık Çalışmaları, Metinî İfadeler, Etkinlikler, Araştırmalar, Yaşamdan Örnekler, Uygulamalar, Fen, Mühendislik ve Girişimcilik Uygulamaları)	Ölçme-Değerlendirme (Bölüm Sonu Değerlendirme Çalışmaları ve Ünite Sonu Değerlendirme Çalışmaları)
En Çok Yer Alan	1	Yer Kabuğu ve Dünya’mızın Hareketleri	Eleştirel düşünme İletişim	Eleştirel düşünme Problem çözme	Eleştirel düşünme Problem çözme
Hiç Yer Almayan			Yaratıcılık Yenilenme Problem çözme İşbirliği	-	Yaratıcılık Yenilenme İşbirliği
En Çok Yer Alan	2	Besinlerimiz/Besinler ve Özellikleri	Eleştirel düşünme	Eleştirel düşünme İletişim	Problem çözme Eleştirel düşünme
Hiç Yer Almayan			Yaratıcılık, Yenilenme İşbirliği	-	Yenilenme İşbirliği
En Çok Yer Alan	3	Kuvvetin Etkileri/ Kuvvetin Cisimler Üzerindeki Etkisi Ünitesi	Yaratıcılık	Eleştirel düşünme Yenilenme	Problem çözme Eleştirel düşünme
Hiç Yer Almayan			Yenilenme Problem çözme İşbirliği	İşbirliği	Yenilenme İşbirliği
En Çok Yer Alan	4	Maddenin Özellikleri/ <i>Maddeyi Tanıyalım</i>	Eleştirel düşünme Problem çözme	Yenilenme Eleştirel düşünme	Problem çözme Eleştirel düşünme
Hiç Yer Almayan			Yenilenme İşbirliği	-	Yaratıcılık Yenilenme İşbirliği
En Çok Yer Alan	5	Aydınlatma ve Ses Teknolojileri	Eleştirel düşünme Problem çözme	Eleştirel düşünme Problem çözme	Eleştirel düşünme Problem çözme
Hiç Yer Almayan			Yenilenme İşbirliği	-	Yenilenme İşbirliği

Tablo 4.54. İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı ve Fen Bilimleri Ders Kitabının ÖYB’ler Bağlamında Programın 4 Temel Ögesi ile DAPDEM/Program Analizi Açısından Genel Karşılaştırması (Devamı)

P21-ÖYB	Ünite No.	Ünite Adı	Hedef (Kazanımlar)	İçerik& Öğrenme-Öğretme Süreci (Hazırlık Çalışmaları, Metinî İfadeler, Etkinlikler, Araştırmalar, Yaşamdan Örnekler, Uygulamalar, Fen, Mühendislik ve Girişimcilik Uygulamaları)	Ölçme-Değerlendirme (Bölüm Sonu Değerlendirme Çalışmaları ve Ünite Sonu Değerlendirme Çalışmaları)
En Çok Yer Alan	6	İnsan ve Çevre Teknolojileri/ İnsan ve Çevre	Eleştirel düşünme Problem çözme	Problem çözme Eleştirel düşünme	Eleştirel düşünme Problem çözme
Hiç Yer Almayan			Yaratıcılık Yenilenme iletişim İşbirliği	Yaratıcılık İletişim	Yenilenme İşbirliği
En Çok Yer Alan	7	Basit Elektrik Devreleri	Eleştirel düşünme Yaratıcılık	Eleştirel düşünme Problem çözme	Eleştirel düşünme Problem çözme
Hiç Yer Almayan			Yenilenme Problem çözme İletişim İşbirliği	İletişim İşbirliği	Yenilenme İşbirliği
En Çok Yer Alan	Öğretim Programı Programı ve Ders Kitabının Tamamında		Eleştirel düşünme Problem çözme	Eleştirel düşünme Problem çözme	Eleştirel düşünme Problem çözme
Hiç Yer Almayan			Yenilenme İşbirliği	-	Yenilenme İşbirliği

Tablo 4.54 ve İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı kazanımlarında yer alan ÖYB'ler ile İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri hazırlık çalışmaları, metniçi ifadeler, etkinlikler, araştırmalar, yaşamdan örnekler, uygulamalar, FMGU, bölüm sonu değerlendirme çalışmaları ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarında yer alan ÖYB'ler bir bütün olarak incelendiğinde;

İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı kazanımları (hedef P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde en çok yer alan becerilerin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin olduğu, İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı hazırlık çalışmaları, metniçi ifadeler, etkinlikler, araştırmalar, yaşamdan örnekler, uygulamalar, FMGU (içerik, öğrenme-öğretme süreci) P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde en çok yer alan becerilerin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin olduğu, İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı bölüm sonu değerlendirme çalışmaları ile ünite sonu değerlendirme çalışmaları (ölçme-değerlendirme) P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde en çok yer alan becerilerin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin olduğu tespit edilmiştir.

İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı kazanımları (hedef P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde hiç yer almayan becerilerin yenilenme ve işbirliği becerileri olduğu, İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı hazırlık çalışmaları, metniçi ifadeler, etkinlikler, araştırmalar, yaşamdan örnekler, uygulamalar, FMGU (içerik, öğrenme-öğretme süreci) P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde hiç yer almayan becerinin olmadığı, İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı bölüm sonu değerlendirme çalışmaları ile ünite sonu değerlendirme çalışmaları (ölçme-değerlendirme) P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde hiç yer almayan becerilerin yenilenme ve işbirliği becerilerinin olduğu tespit edilmiştir.

İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi öğretim programlarının alana özgü beceriler (bilimsel süreç becerileri, yaşam becerileri ile mühendislik ve tasarım) FMGU ve TYÇ üzerine, temellendirildiği düşünüldüğünde kazanımlarda ÖYB'lerden eleştirel düşünme, yaratıcılık, iletişim ve problem çözme becerilerinin öğretim programında daha yoğun olarak vurgulanması olağan bir sonuç olarak beklenmiştir. İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programında yenilenme ve işbirliği becerilerini hiç vurgulanmamış olması beklenmedik bir sonuç olarak nitelendirilmiştir.

Ayrıca ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Ders Kitabı incelendiğinde eleştirel düşünme becerisinin yanında problem çözme becerisinin de yoğun olarak vurgulandığı ve

ünitelere genel anlamda düzenli olarak dağılım gösterdiği söylenebilir. İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Ders Kitabı incelendiğinde ÖYB’lerin ilk defa tamamının vurgulandığı ve ele alındığı tespit edilse de yaratıcılık ve yenilenme becerilerinin yeterli düzeyde vurgulanmadığı, konu sonu değerlendirme çalışmaları ile ünite sonu değerlendirme çalışmalarında (ölçme-değerlendirme) yenilenme ve işbirliği becerilerinin hiç ele alınmadığı tespit edilmiştir.

4.3.7. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan ÖYB'lere İlişkin Bulgular

Bu bölümde doküman analizleri kapsamında İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı kazanımları ve İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı’ndan elde edilen veriler “4. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim programında yer alan (kazanım ve ders kitaplarında) ÖYB’ler nelerdir?” sorusu doğrultusunda analiz edilerek raporlaştırılmıştır. Bu raporda ilgili kazanımlarda ve ders kitabında yer alan ÖYB'lere yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Ders Kitabı incelendiğinde;

- ✓ Öğretim Programı TYÇ’leri dikkate alınarak hazırlandığı,
- ✓ Öğretim programı ve ders kitabı incelendiğinde; yedi ünite, yedi öğrenme alanı, 33 kazanım ve 27 temel beceri çerçevesinde hazırlandığı,
- ✓ 27 temel becerinin 15 tanesinin doğrudan ÖYB’ler veya göstergeleri ile örtüştüğü,
- ✓ Haftada üç saat ile ders programında en çok yer kaplayan üçüncü ders olduğu,
- ✓ 2018 ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi öğretim programı ile 2021-2022 Sosyal Bilgiler Dersi ünitelendirilmiş yıllık planı karşılaştırıldığında öğretim programı ile ünite planının tutarlı olduğu (ünite ve konu alanları, kazanımlar ve kazanım sayıları) tespit edilmiştir.

Kazanımlarda yer alan ÖYB’ler tespit edilmeden önce öğretim programının tamamı incelenmiş programın nasıl ve neler üzerine (yetkinlik, değer, öğrenme alanları, temel beceriler, TYÇ...) yapılandırıldığı ve temellendirildiği ile ders kitabının nasıl ve neler üzerine (hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, biliyor muydunuz, yapınız ve ünite sonu değerlendirme çalışmaları) yapılandırıldığı ve temellendirildiği tespit edilmiştir. Ayrıca kazanımlar ile ders kitabı analiz edilirken ÖYB alanını ifade eden ölçütler listesi (EK-2) dikkate alınmıştır. Kazanımlar (hedef) ve ders kitabı (içerik, öğrenme-öğretme süreci ve

ölçme-değerlendirme) öncelikle ünite bazlı olarak incelenmiş akabinde ise kazanımlar ile ders kitabı bir bütün olarak değerlendirilerek Tablo 4.71’de belirtilmiştir.

Aşağıdaki tabloda ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Herkesin Bir Kimliği Var Ünitesi’nde yer alan kazanımlardaki ÖYB’ler yer almaktadır.

Tablo 4.55. Herkesin Bir Kimliği Var Ünitesi’nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB’ler

Hafta	Etkinlik&Konular	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB’ler
1.Hafta	Herkesin Bir Kimliği Var	SB.4.1.1.	Eleştirel düşünme
2.Hafta	Herkesin Bir Öyküsü Var	SB.4.1.2.	-
3.Hafta	Nelerden Hoşlanıyorum? Neleri Yapabilirim?	SB.4.1.3.	Problem çözme
4.Hafta	Onun Yerinde Olsaydım	SB.4.1.4.	İşbirliği
5.Hafta	Farkındayım, Farklılıklara Saygılıyım	SB.4.1.5.	İşbirliği

Tablo 4.55 incelendiğinde ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Herkesin Bir Kimliği Var Ünitesi’nde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden işbirliği ($f=2$), eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Herkesin Bir Kimliği Var Ünitesi’nde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden yaratıcılık, yenilenme ve iletişim becerilerine ilişkin herhangi bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca “SB.4.1.3., SB.4.1.4. ve SB.4.1.5.” numaralı kazanımların ÖYB’lerin yanında temel becerilerden işbirliği ve problem çözme becerilerini de içerdiği tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesi’nde yer alan kazanımlardaki ÖYB’ler yer almaktadır.

Tablo 4.56. Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesi’nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB’ler

Hafta	Etkinlik&Konular	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB’ler
6.Hafta	Ailemin Tarihi	SB.4.2.1.	Eleştirel düşünme
7.Hafta	Milli Kültür Öğelerimiz	SB.4.2.2.	Eleştirel düşünme
8.Hafta	Geçmişten Bugüne Çocuk Oyunları	SB.4.2.3.	Yenilenme
9.Hafta	Bir Kahramanlık Destanı: Milli Mücadele	SB.4.2.4.	-
10.Hafta			

Tablo 4.56 incelendiğinde ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesi’nde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden eleştirel düşünme ($f=2$) ve yenilenme becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesi’nde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden yaratıcılık, problem

çözme, iletişim ve işbirliği becerilerine ilişkin bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca “SB.4.2.1., SB.4.2.2. ve SB.4.2.3.” numaralı kazanımların ÖYB’lerin yanında temel becerilerden eleştirel düşünme ve yenilikçi düşünme becerilerini de içerdiği tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Yaşadığımız Yer Ünitesi’nde yer alan ÖYB’ler yer almaktadır.

Tablo 4.57. Yaşadığımız Yer Ünitesi’nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB’ler

Hafta	Etkinlik&Konular	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB’ler
11.Hafta	Yönlerimiz	SB.4.3.1.	Eleştirel düşünme
12.Hafta	Yer Tarifi Yapalım	SB.4.3.2.	Yaratıcılık
13. Hafta	Çevremizde Neler Var?	SB.4.3.3.	-
14.Hafta	Hava Durumu	SB.4.3.4.	Yaratıcılık
15.Hafta	Yaşadığım Yer	SB.4.3.5.	Eleştirel düşünme
16.Hafta			
17.Hafta	Doğal Afetlere Hazır Olalım	SB.4.3.6.	Problem çözme

Tablo 4.57 incelendiğinde ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Yaşadığımız Yer Ünitesi’nde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden yaratıcılık ($f=2$) ve eleştirel düşünme ($f=2$) ve problem çözme becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Yaşadığımız Yer Ünitesi’nde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden yenilenme, iletişim ve işbirliği becerilerine ilişkin bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca “SB.4.3.1., SB.4.3.5. ve SB.4.3.6.” numaralı kazanımların ÖYB’nin yanında temel becerilerden eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerini de içerdiği tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İyi ki Var Ünitesi’nde yer alan kazanımlardaki ÖYB’ler yer almaktadır.

Tablo 4.58. İyi ki Var Ünitesi’nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB’ler

Hafta	Etkinlik&Konular	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB’ler
18. Hafta	Teknolojik ürünler	SB.4.4.1.	Yenilenme
19. Hafta	Geçmişten Bugüne Teknoloji	SB.4.4.2.	Yenilenme
20. Hafta	Zaman İçinde Teknoloji	SB.4.4.3.	Yenilenme
21. Hafta	İcat Çıkaralım	SB.4.4.4.	Yaratıcılık
22. Hafta	Zarar Vermeden Kullanalım	SB.4.4.5.	-

Tablo 4.58 incelendiğinde ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İyi ki Var Ünitesi’nde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden yenilenme ($f=3$) ve yaratıcılık becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İyi ki Var Ünitesi’nde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden eleştirel düşünme, problem çözme, iletişim ve işbirliği becerilerine ilişkin bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca “SB.4.4.1., SB.4.4.2.ve SB.4.4.3.”

numaralı kazanımların ÖYB'nin yanında temel becerilerden yenilikçi düşünme becerisini de içerdiği tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Üretimden Tüketime Ünitesi'nde yer alan kazanımlardaki ÖYB'ler yer almaktadır.

Tablo 4.59. Üretimden Tüketime Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler

Hafta	Etkinlik&Konular	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB'ler
23. Hafta	İsteklerimiz, İhtiyaçlarımız	SB.4.5.1.	Problem çözme
24. Hafta	Ailemde ve Çevremde Ekonomik Faaliyetler	SB.4.5.2.	Eleştirel düşünme
25. Hafta	Bilinçli Tüketici Olalım Belgemizi Alalım	SB.4.5.3.	Problem çözme
26. Hafta	Ayağımızı Yorganımıza Göre Uzatalım	SB.4.5.4.	Yaratıcılık-Problem çözme
27. hafta	Tüketime Evet, İsrafa Hayır	SB.4.5.5.	Problem çözme

Tablo 4.59 incelendiğinde ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Üretimden Tüketime Ünitesi'nde yer alan kazanımlarda ÖYB'lerden problem çözme ($f=4$), yaratıcılık ve eleştirel düşünme becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Üretimden Tüketime Ünitesi'nde yer alan kazanımlarda ÖYB'lerden yenilenme, iletişim ve işbirliği becerilerine ilişkin bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca “SB.4.5.1., SB.4.5.2., SB.4.5.3., SB.4.5.4. ve SB.4.5.5.” numaralı kazanımların ÖYB'lerin yanında temel becerilerden problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerini de içerdiği tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tabloda ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İnsanlar ve Yönetim Ünitesi'nde yer alan kazanımlardaki ÖYB'ler yer almaktadır.

Tablo 4.60. İnsanlar ve Yönetim Ünitesi'nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlarla İlişkili ÖYB'ler

Hafta	Etkinlik&Konular	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB'ler
28. Hafta	Ben Çocuğum, Haklarımla Varım	SB.4.6.1.	Eleştirel düşünme
29 Hafta	Sorumluluk Üstleniyorum	SB.4.6.2.	İşbirliği
30. Hafta			
31. Hafta	Eğitsel ve Sosyal Etkinliklere Katılıyorum	SB.4.6.3.	İşbirliği
32. Hafta	Özgürlük ve Bağımsızlık	SB.4.6.4.	Eleştirel düşünme

Tablo 4.60 incelendiğinde ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İnsanlar ve Yönetim Ünitesi'nde yer alan kazanımlarda ÖYB'lerden eleştirel düşünme ($f=2$) ve işbirliği ($f=2$) becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İnsanlar ve Yönetim Ünitesi'nde yer alan kazanımlarda ÖYB'lerden yaratıcılık, yenilenme, problem çözme ve iletişim becerilerine ilişkin bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca

“SB.4.6.1., SB.4.6.2., SB.4.6.3. ve SB.4.6.4.” numaralı kazanımların ÖYB’lerin yanında temel becerilerden işbirliği ve eleştirel düşünme becerilerini de içerdiği tespit edilmiştir.

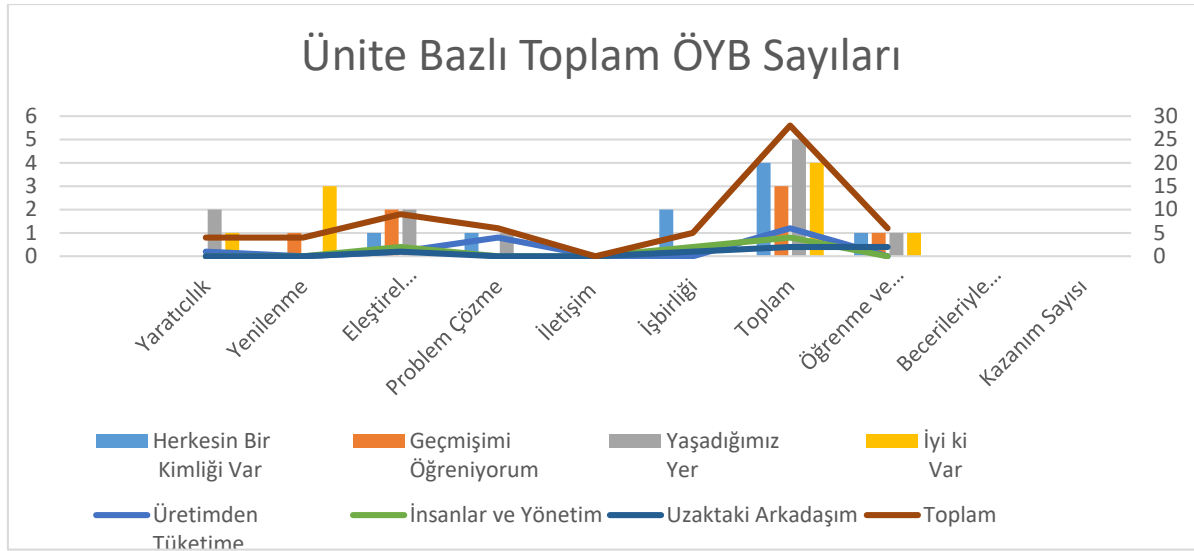
Aşağıdaki tabloda ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Uzaktaki Arkadaşım Ünitesi’nde yer alan kazanımlardaki ÖYB’ler yer almaktadır.

Tablo 4.61. Uzaktaki Arkadaşım Ünitesi’nde Yer Alan Kazanımlar ve Kazanımlara İlişkili ÖYB’ler

Hafta	Etkinlik&Konular	Kazanım Kodu	Kazanımla İlişkili ÖYB’ler
33. Hafta	Ülkeleri Tanıyalım	SB.4.7.1.	-
34. Hafta	Komşularımız	SB.4.7.2.	-
35. Hafta	Türk Cumhuriyetleri Farklı Kültürler Dünya Farklılıklarla Güzel	SB.4.7.3.	Eleştirel düşünme
36. Hafta	Farklı Kültürler	SB.4.7.4.	İşbirliği
37 Hafta	Dünya Farklılıklarla Güzel		

Tablo 4.61 incelendiğinde ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Uzaktaki Arkadaşım Ünitesi’nde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden eleştirel düşünme ve işbirliği becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak; İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Uzaktaki Arkadaşım Ünitesi’nde yer alan kazanımlarda ÖYB’lerden yaratıcılık, yenilenme, problem çözme ve iletişim becerilerine ilişkin bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca “SB.4.7.3. ve SB.4.7.4.” numaralı kazanımların ÖYB’lerin yanında temel becerilerden işbirliği ve eleştirel düşünme becerilerini de içerdiği tespit edilmiştir.

İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki (ünitelendirilmiş yıllık ders planı kapsamında) kazanımlar P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde en çok eleştirel düşünme ($f=9$) becerisi yer alırken en az ise yaratıcılık ($f=4$) ile yenilenme ($f=4$) becerilerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca Şekil 4.7’de görüldüğü üzere İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi öğretim programlarında yer alan ÖYB’lerden eleştirel düşünme ($f=9$), problem çözme ($f=6$), işbirliği ($f=5$), yaratıcılık ve yenilenme ($f=4$) becerilerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi öğretim programında ÖYB’lerden iletişim becerisine ilişkin ya da ilişkilendirilen herhangi bir kazanım olmadığı gibi altı kazanımın (SB.4.1.2., SB.4.2.4., SB.4.3.3., SB.4.4.5., SB.4.7.1. ve SB.4.7.2.) da herhangi bir ÖYB ile ilişkilendirilmediği tespit edilmiştir. Ayrıca sadece bir kazanımın da (SB.4.5.4.) birden fazla ÖYB ihtiva ettiği tespit edilmiştir.

Şekil 4.7. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Kazanımlarında Yer Alan ÖYB Sayısı

Tablo 4.62. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Kazanımlarında Yer Alan ÖYB Sayısı

ÖYB	Herkesin Bir Kimliği Var	Geçmişimi Öğreniyorum	Yaşadığımız Yer	İyi ki Var	Üretimden Tüketime	İnsanlar ve Yönetim	Uzaktaki Arkadaşım	Toplam
Yaratıcılık	0	0	2	1	1	0	0	4
Yenilenme	0	1	0	3	0	0	0	4
Eleştirel Düşünme	1	2	2	0	1	2	1	9
Problem Çözme	1	0	1	0	4	0	0	6
İletişim	0	0	0	0	0	0	0	0
İşbirliği	2	0	0	0	0	2	1	5
Toplam	4	3	5	4	6	4	2	28
ÖYB ile İlişkisi Olmayan Kazanım Sayısı	1	1	1	1	0	0	2	6

Sonuç olarak İlkokul 4 sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarında yer alan kazanımlar incelendiğinde bazı kazanımların birden fazla ÖYB'ye rastlanırken (SB.4.5.4.) bazı kazanımlarda da sadece bir ÖYB'ye (SB.4.7.3., SB.4.7.4....) rastlanmıştır. Ayrıca “Herkesin Bir Kimliği Var” isimli ünite de bir adet (SB.4.1.2.), “Geçmişimi Öğreniyorum” isimli ünite de bir adet (SB.4.2.4.), “Yaşadığımız Yer” isimli ünite de bir adet (SB.4.3.3.), “İyi ki Var” isimli ünite de bir adet (SB.4.4.5.) ve “Uzaktaki Arkadaşım” isimli ünite de iki adet (SB.4.7.1. ve SB.4.7.2.) kazanımın hiçbir ÖYB ile ilişkilendirilmediği tespit edilmiştir.

İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan kazanımların ÖYB'lerden iletişim becerisini vurgulanmamış olması beklenmedik bir sonuç olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim programının ÖYB'ye ek olarak ÖYB'yi de içerik olarak karşılayan 27 temel beceriden eleştirel düşünme, işbirliği, problem çözme ve yenilikçi düşünme temel becerilerini de içerdiği tespit edilmiştir

4.3.8. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yer Alan ÖYB'lere İlişkin Bulgular

İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının P21-ÖYB'ler açısından analizi yapıldığı bu bölümde ilkökul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında yer alan üniteler hazırlık çalışmaları, metniçi ifadeler, biliyor muydunuz, yapınız ve ünite sonu değerlendirme çalışmaları P21-ÖYB'ler ölçütleri baz alınarak DAPDEM program analizi başlığı altında yer alan alt başlıklar sırasında değerlendirilmiştir. Bütün analiz ve değerlendirme çalışmaları bittikten sonra kazanımlarda yer alan ÖYB'ler ile hazırlık çalışmaları, metniçi ifadeler, biliyor muydunuz, yapınız ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarında yer alan ÖYB'ler nitelik ve nicelik olarak karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmanın yapılmasının ana hedefi programın dört ögesi olan kazanımların (hedefi), hazırlık çalışmaları, metniçi ifadeler, biliyor muydunuz ve yapınız uygulamalarının (içerik ve öğrenme-öğretme sürecini), ünite sonu değerlendirme çalışmalarının (ölçme-değerlendirmeyi) temsil etmesidir. Bu açıklama kapsamında öncelikle ilkökul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı hazırlık çalışmaları, metniçi ifadeler, biliyor muydunuz, yapınız ve ünite sonu değerlendirme çalışmaları içerisinde yer alan ÖYB'lerin analizi P21-ÖYB alanı göstergeleri ölçüt alınarak analiz edilmiştir.

Bu bölümde, ilkökul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Ders kitabı Herkesin Bir Kimliği Var Ünitesi ÖYB'ler bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Herkesin Bir

Kimliği Var Ünitesi'nde yer alan ÖYB'lerin frekans ve yüzdelerine ilişkin bulgular Tablo 4.63'te verilmiştir.

Tablo 4.63. Herkesin Bir Kimliği Var Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	<i>f</i>	%	Hazırlık Çalışmaları	Metiniçi İfadeler	Biliyor Muydunuz?	Yapınız	Ünite Sonu Değerlendirme
Yaratıcılık	11	11,45	0	8	0	3	0
Yenilenme	12	12,5	0	11	0	1	0
Problem Çözme	15	15,62	1	8	1	2	3
Eleştirel Düşünme	33	34,37	4	18	0	3	8
İletişim	7	7,29	0	2	0	3	2
İşbirliği	18	18,75	0	18	0	0	0
Toplam	96	100	5	65	1	12	13

Tablo 4.63'te görüldüğü üzere İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Herkesin Bir Kimliği Var Ünitesi'nde hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, biliyor muydunuz, yapınız ve ünite sonu (neler öğrendik) değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde Herkesin Bir Kimliği Var Ünitesi'nde en çok yer verilen ÖYB'nin 33 kez tekrar eden eleştirel düşünme (%34,37) becerisi olduğu tespit edilmiştir. Eleştirel düşünme becerisini 18 kez yer verilen işbirliği (%18,75), 15 kez yer verilen problem çözme (%15,62), 12 kez yer verilen yenilenme (%12,5), 11 kez yer verilen yaratıcılık (%11,45) ve yedi kez yer verilen iletişim (%7,29) becerileri takip etmektedir.

Bu bölümde, ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Ders kitabı Geçmişimi Öğreniyorum ÖYB'ler bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesi'nde yer alan ÖYB'lerin frekans ve yüzdelerine ilişkin bulgular Tablo 4.64'te verilmiştir.

Tablo 4.64. Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	<i>f</i>	%	Hazırlık Çalışmaları	Metiniçi İfadeler	Biliyor Muydunuz?	Yapınız	Ünite Sonu Değerlendirme
Yaratıcılık	5	5,74	0	2	0	2	1
Yenilenme	5	5,74	0	5	0	0	0
Problem Çözme	19	21,83	3	6	0	7	3
Eleştirel Düşünme	25	28,73	1	17	0	4	3
İletişim	14	16,09	0	8	0	3	3
İşbirliği	19	21,83	0	19	0	0	0
Toplam	87	100	4	57	0	16	10

Tablo 4.64'te görüldüğü üzere İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesi'nde hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, biliyor muydunuz, yapınız ve ünite sonu (neler öğrendik) değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesi'nde en çok yer ÖYB'nin 25 kez tekrar eden eleştirel düşünme (%28,73) becerisi olduğu tespit edilmiştir. Eleştirel düşünme becerisini 19'ar kez yer verilen problem çözme ve işbirliği (%21,83), 14 kez yer verilen iletişim (%16,09) ve beşer kez yer verilen yaratıcılık ve yenilenme (%5,74) becerileri takip etmektedir.

Bu bölümde, ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Ders kitabı Yaşadığımız Yer Ünitesi ÖYB'ler bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Yaşadığımız Yer Ünitesi'nde yer alan ÖYB'lerin frekans ve yüzdelere ilişkin bulgular Tablo 4.65'te verilmiştir.

Tablo 4.65. Yaşadığımız Yer Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	<i>f</i>	%	Hazırlık Çalışmaları	Metiniçi İfadeler	Biliyor Muydunuz?	Yapınız	Ünite Sonu Değerlendirme
Yaratıcılık	5	4,76	0	2	0	1	2
Yenilenme	6	5,71	0	6	0	0	0
Problem Çözme	42	40	1	35	0	4	2
Eleştirel Düşünme	32	30,47	5	16	0	3	8
İletişim	16	15,23	0	1	0	9	6
İşbirliği	4	3,8	0	0	0	4	0
Toplam	105	100	6	60	0	21	18

Tablo 4.65'te görüldüğü üzere İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Yaşadığımız Yer Ünitesi'nde hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, biliyor muydunuz, yapınız ve ünite sonu (neler öğrendik) değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde Yaşadığımız Yer Ünitesi'nde en çok yer verilen ÖYB'nin 42 kez tekrar eden problem çözme (%40) becerisi olduğu tespit edilmiştir. Problem çözme becerisini 32 kez yer verilen eleştirel düşünme (%30,47), 16 kez yer verilen iletişim (%15,23) ve altı kez yer verilen yenilenme (%5,71), beş kez yer verilen yaratıcılık (%4,76) ve dört kez yer verilen işbirliği (%3,8) becerileri takip etmektedir.

Bu bölümde, ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Ders kitabı İyi ki Var Ünitesi ÖYB'ler bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İyi ki Var Ünitesi'nde yer alan ÖYB'lerin frekans ve yüzdelere ilişkin bulgular Tablo 4.66'da verilmiştir.

Tablo 4.66. İyi ki Var Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	<i>f</i>	%	Hazırlık Çalışmaları	Metiniçi İfadeler	Biliyor Muydunuz?	Yapınız	Ünite Sonu Değerlendirme
Yaratıcılık	20	19,8	0	17	0	3	0
Yenilenme	13	12,87	0	13	0	0	0
Problem Çözme	33	32,67	3	22	0	5	3
Eleştirel Düşünme	22	21,78	3	10	0	3	6
İletişim	11	10,89	0	2	0	6	3
İşbirliği	2	1,98	0	2	0	0	0
Toplam	101	100	6	66	0	17	12

Tablo 4.66'da görüldüğü üzere İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler İyi ki Var Ünitesi'nde hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, biliyor muydunuz, yapınız ve ünite sonu (neler öğrendik) değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde İyi ki Var Ünitesi'nde en çok yer verilen ÖYB'nin 33 kez tekrar eden problem çözme (%32,67) becerisi olduğu tespit edilmiştir. Problem çözme becerisini 22 kez yer verilen eleştirel düşünme (%21,78), 20 kez yer verilen yaratıcılık (%19,8), 13 kez yer verilen yenilenme (%12,87), 11 kez yer verilen iletişim (%10,89) ve iki kez yer verilen İşbirliği (%1,98) becerileri takip etmektedir.

Bu bölümde, ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Üretimden Tüketime Ünitesi ÖYB'ler bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Üretimden Tüketime

Ünitesi'nde yer alan ÖYB'lerin frekans ve yüzdelere ilişkin bulgular Tablo 4.67'de verilmiştir.

Tablo 4.67. Üretimden Tüketime Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	<i>f</i>	%	Hazırlık Çalışmaları	Metiniçi İfadeler	Biliyor Muydunuz?	Yapınız	Ünite Sonu Değerlendirme
Yaratıcılık	2	2,32	0	0	0	2	0
Yenilenme	10	11,62	0	9	0	1	0
Problem Çözme	24	27,9	3	9	0	7	5
Eleştirel Düşünme	27	31,39	2	16	0	6	3
İletişim	16	18,6	0	4	0	9	3
İşbirliği	7	8,13	0	6	0	1	0
Toplam	86	100	5	44	0	26	11

Tablo 4.67'de görüldüğü üzere İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Üretimden Tüketime Ünitesi'nde hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, biliyor muydunuz, yapınız ve ünite sonu (neler öğrendik) değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde Üretimden Tüketime Ünitesi'nde en çok yer verilen ÖYB'nin 27 kez tekrar eden eleştirel düşünme (%31,39) becerisi olduğu tespit edilmiştir. Eleştirel düşünme becerisini 24 kez yer verilen problem çözme (%27,9), 16 kez yer verilen iletişim (%18,6), 10 kez yer verilen yenilenme (%11,62), yedi kez yer verilen işbirliği (%8,13) ve iki kez yer verilen yaratıcılık (%2,32) becerileri takip etmektedir.

Bu bölümde, İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İnsanlar ve Yönetim Ünitesi ÖYB'ler bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İnsanlar ve Yönetim Ünitesi'nde yer alan ÖYB'lerin frekans ve yüzdelere ilişkin bulgular Tablo 4.68'de verilmiştir.

Tablo 4.68. İnsanlar ve Yönetim Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	<i>f</i>	%	Hazırlık Çalışmaları	Metiniçi İfadeler	Biliyor Muydunuz?	Yapınız	Ünite Sonu Değerlendirme
Yaratıcılık	6	7,59	0	3	0	1	2
Yenilenme	2	2,53	0	2	0	0	0
Problem Çözme	20	25,31	2	15	0	0	3
Eleştirel Düşünme	18	22,78	2	11	0	1	4
İletişim	13	16,45	0	9	0	0	4
İşbirliği	20	25,31	0	20	0	0	0
Toplam	79	100	4	60	0	2	13

Tablo 4.68'de görüldüğü üzere İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler İnsanlar ve Yönetim Ünitesi'nde hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, biliyor muydunuz, yapınız ve ünite sonu (neler öğrendik) değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde İnsanlar ve Yönetim Ünitesi'nde en çok yer ÖYB'nin 20'ser kez tekrar eden problem çözme ve işbirliği (%25,31) becerileri olduğu tespit edilmiştir. Problem çözme ve işbirliği becerilerini 18 kez yer verilen eleştirel düşünme (%22,78), 13 kez yer verilen iletişim (%16,45), altı kez yer verilen yaratıcılık (%7,59) ve iki kez yer verilen yenilenme (%2,53) becerileri takip etmektedir.

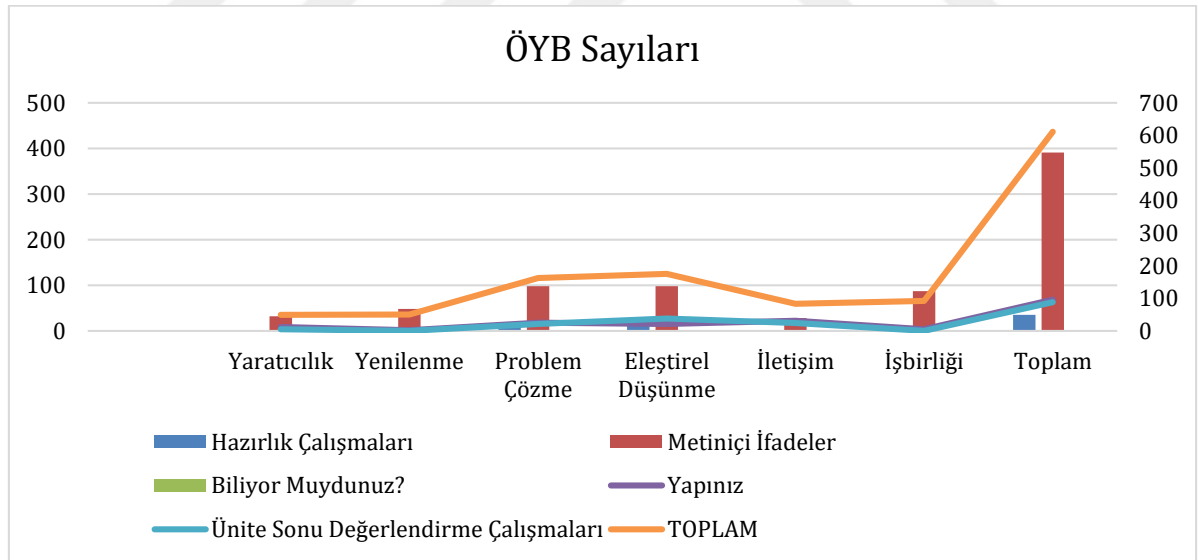
Bu bölümde, ilkökul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Ders kitabı Uzaktaki Arkadaşım Ünitesi ÖYB'ler bağlamında incelenmesi neticesinde elde edilen veriler aktarılmış ve bu verilerin yorumlanması yapılmıştır. İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Uzaktaki Arkadaşım Ünitesi'nde yer alan ÖYB'lerin frekans ve yüzdelere ilişkin bulgular Tablo 4.69'da verilmiştir.

Tablo 4.69. Uzaktaki Arkadaşım Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans ve Yüzde Değerleri

ÖYB	<i>f</i>	%	Hazırlık Çalışmaları	Metiniçi İfadeler	Biliyor Muydunuz?	Yapınız	Ünite Sonu Değerlendirme
Yaratıcılık	0	0	0	0	0	0	0
Yenilenme	2	3,5	0	2	0	0	0
Problem Çözme	9	15,78	4	3	0	0	2
Eleştirel Düşünme	18	31,57	1	10	0	1	6
İletişim	6	10,52	0	2	0	1	3
İşbirliği	22	38,59	0	22	0	0	0
Toplam	57	100	5	39	0	2	11

Tablo 4.69’da görüldüğü üzere İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Uzaktaki Arkadaşım Ünitesi’nde hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, biliyor muydunuz, yapınız ve ünite sonu (neler öğrendik) değerlendirme çalışmalarının yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde Uzaktaki Arkadaşım Ünitesi’nde en çok yer verilen ÖYB’nin 22 kez tekrar eden işbirliği (%38,59) becerisi olduğu tespit edilmiştir. İşbirliği becerisini 18 kez yer verilen eleştirel düşünme (%31,57), dokuz kez yer verilen problem çözme (%15,78), altı kez yer verilen iletişim (%10,52) ve iki kez yer verilen yenilenme (%3,5) becerileri takip etmektedir. Ancak; ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Uzaktaki Arkadaşım Ünitesi’nde ÖYB’lerden yaratıcılık becerisine hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, biliyor muydunuz, yapınız ve ünite sonu (neler öğrendik) değerlendirme çalışmalarında rastlanmamıştır.

İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (Hazırlık Çalışmaları, Metiniçi İfadeler, Biliyor Muydunuz, Yapınız ve Ünite Sonu Değerlendirme Çalışmaları) P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde en çok eleştirel düşünme ($f=175$) en az ise yaratıcılık ($f=49$) becerisinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Şekil 4.8’de de görüldüğü üzere İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı’nda problem çözme ($f=162$), işbirliği ($f=92$), iletişim ($f=83$) ve yenilenme becerilerinin($f=50$) yer aldığı tespit edilmiştir.

Şekil 4.8. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı’nda Yer Alan ÖYB Sayısı

Tablo 4.70. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nda Yer Alan ÖYB Sayısı

ÖYB	Hazırlık Çalışmaları	Metinçi İfadeler	Biliyor Muydunuz?	Yapınız	Ünite Sonu Değerlendirme	Toplam
Yaratıcılık	0	32	0	12	5	49
Yenilenme	0	48	0	2	0	50
Problem Çözme	17	98	1	25	21	162
Eleştirel Düşünme	18	98	0	21	38	175
İletişim	0	28	0	31	24	83
İşbirliği	0	87	0	5	0	92
Toplam	35	391	1	96	88	611

Sonuç olarak İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Ders Kitabı incelendiğinde bazı metinlerde birden fazla *ÖYB* 'ye rastlanırken bazı metin ifadelerinde de herhangi bir *ÖYB* 'ye rastlanmamıştır. İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Ders Kitabı yedi öğrenme alanı (Birey ve Toplum; Kültür ve Miras; İnsanlar, Yerler ve Çevreler; Bilim, Teknoloji ve Toplum; Üretim, Dağıtım ve Tüketim; Etkin Vatandaşlık ve Küresel Bağlantılar), 27 temel beceri ve TYÇ üzerine temellendirildiği düşünülürse *ÖYB* 'lerden eleştirel düşünme becerisinin yoğun olarak vurgulanması beklenen bir sonuçtur. İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Ders Kitabı incelendiğinde eleştirel düşünme becerisinin yanında problem çözme becerisinin de yoğun olarak vurgulandığı ve ünitelere genel anlamda düzenli olarak dağılım gösterdiği söylenebilir. Ayrıca İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Ders Kitabı incelendiğinde *ÖYB* 'lerin tamamının vurgulandığı ve ele alındığı tespit edilse de yaratıcılık ve yenilenme becerilerinin yeterli düzeyde vurgulanmadığı ve ele alınmadığı düşünülmektedir.

Tablo 4.71. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Sosyal Bilgiler Ders Kitabının ÖYB Bağlamında Programın 4 Temel Ögesi ile DAPDEM/Program Analizi Açısından Genel Karşılaştırmalı Sonucu

P21-ÖYB	Ünite No.	Ünite Adı	Hedef (Kazanımlar)	İçerik& Öğrenme-Öğretme Süreci (Hazırlık Çalışmaları, Metiniçi İfadeler, Biliyor Muydunuz, Yapınız)	Ölçme-Değerlendirme (Ünite Sonu Değerlendirme Çalışmaları)
En Çok Yer Alan	1	Herkesin Bir Kimliği Var	İşbirliği Eleştirel düşünme Problem çözme	Eleştirel düşünme Problem çözme&Yenilenme	Eleştirel düşünme Problem çözme
Hiç Yer Almayan			Yaratıcılık Yenilenme İletişim	-	Yaratıcılık Yenilenme
En Çok Yer Alan	2	Geçmişimi Öğreniyorum	Eleştirel düşünme Yenilenme	Eleştirel düşünme Problem çözme	Eleştirel düşünme Problem çözme İletişim
Hiç Yer Almayan			Yaratıcılık Problem çözme İletişim İşbirliği	-	Yenilenme İşbirliği
En Çok Yer Alan	3	Yaşadığımız Yer	Yaratıcılık Eleştirel düşünme	Problem çözme Eleştirel düşünme	Eleştirel düşünme İletişim
Hiç Yer Almayan			Yenilenme İletişim işbirliği	-	Yenilenme İşbirliği
En Çok Yer Alan	4	İyi ki Var	Yenilenme Yaratıcılık	Problem çözme Yaratıcılık	Eleştirel düşünme Problem çözme&İletişim
Hiç Yer Almayan			Eleştirel düşünme Problem çözme&İletişim İşbirliği	-	Yenilenme İşbirliği
En Çok Yer Alan	5	Üretimden Tüketime	Problem çözme Yaratıcılık&Eleştirel düşünme	Eleştirel düşünme Problem çözme	Problem çözme Eleştirel düşünme&İletişim
Hiç Yer Almayan			Yenilenme İletişim İşbirliği	-	Yaratıcılık Yenilenme İşbirliği

Tablo 4.71. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Sosyal Bilgiler Ders Kitabının ÖYB Bağlamında Programın 4 Temel Ögesi ile DAPDEM/Program Analizi Açısından Genel Karşılaştırmalı Sonucu (Devamı)

P21-ÖYB	Ünite No.	Ünite Adı	Hedef (Kazanımlar)	İçerik& Öğrenme-Öğretme Süreci (Hazırlık Çalışmaları, Metiniçi İfadeler, Biliyor Muydunuz, Yapınız)	Ölçme-Değerlendirme (Ünite Sonu Değerlendirme Çalışmaları)
En Çok Yer Alan	6	İnsanlar ve Yönetim	Eleştirel düşünme İşbirliği	Problem çözme Eleştirel düşünme	Eleştirel düşünme İletişim
Hiç Yer Almayan			Yaratıcılık & Yenilenme Problem çözme & İletişim	-	Yenilenme İşbirliği
En Çok Yer Alan	7	Uzaktaki Arkadaşım	Eleştirel düşünme İşbirliği	Eleştirel düşünme Problem çözme	Eleştirel düşünme İletişim
Hiç Yer Almayan			Yaratıcılık & Yenilenme Problem çözme iletişim	Yaratıcılık Yenilenme İşbirliği	Yaratıcılık Yenilenme İşbirliği
En Çok Yer Alan	Öğretim Programı Programı ve Ders Kitabının Tamamında		Eleştirel düşünme Yaratıcılık	Problem çözme Eleştirel düşünme	Eleştirel düşünme İletişim
Hiç Yer Almayan			İletişim	-	Yenilenme İşbirliği

Tablo 4.71 ve İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı kazanımlarında yer alan ÖYB'ler ile İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi hazırlık çalışmaları, metniçi ifadeler, biliyor muydunuz, yapınız ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarında yer alan ÖYB'ler bir bütün olarak incelendiğinde;

İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı kazanımları (hedef)) P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde en çok yer alan becerilerin eleştirel düşünme ve yaratıcılık becerileri olduğu, İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı hazırlık çalışmaları, metniçi ifadeler, biliyor muydunuz, yapınız (içerik, öğrenme-öğretme süreci) P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde en çok yer alan becerilerin problem çözme ve eleştirel düşünme becerileri olduğu, İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı ünite sonu değerlendirme çalışmaları (ölçme-değerlendirme) P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde en çok yer alan becerilerin eleştirel düşünme ve iletişim becerileri olduğu tespit edilmiştir.

İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı kazanımları (hedef)) P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde hiç yer almayan becerilerin iletişim becerisi olduğu, İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı hazırlık çalışmaları, metniçi ifadeler, biliyor muydunuz, yapınız (içerik, öğrenme-öğretme süreci) P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde hiç yer almayan becerinin olmadığı, İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı ünite sonu değerlendirme çalışmaları (ölçme-değerlendirme)) P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde hiç yer almayan becerilerin yenilenme ve işbirliği becerilerinin olduğu tespit edilmiştir.

İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında kazanımlarında ÖYB'lerden iletişim becerisinin vurgulanmamış olması beklenmedik bir sonuç olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim programının ÖYB'lere ek olarak ÖYB'leri de içerik olarak karşılayan 27 temel beceriden eleştirel düşünme, işbirliği, problem çözme ve yenilikçi düşünme temel becerilerini de içerdiği tespit edilmiştir.

İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Ders Kitabı yedi öğrenme alanı (Birey ve Toplum; Kültür ve Miras; İnsanlar, Yerler ve Çevreler; Bilim, Teknoloji ve Toplum; Üretim, Dağıtım ve Tüketim; Etkin Vatandaşlık ve Küresel Bağlantılar), 27 temel beceri ve TYÇ üzerine temellendirildiği düşünülürse ÖYB'lerden eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin hazırlık çalışmaları, metniçi ifadeler, biliyor muydunuz, yapınız (içerik, öğrenme-öğretme süreci) etkinliklerinde yoğun olarak vurgulanması beklenen bir sonuçtur.

İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Ders Kitabı incelendiğinde eleştirel düşünme becerisi ile iletişim becerisinin ünite sonu değerlendirme çalışmalarında (ölçme-değerlendirme) en çok yer alan beceri olduğu tespit edilmiştir. 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Ders Kitabı becerilerinin hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, biliyor muydunuz, yapınız (içerik, öğrenme-öğretme süreci) etkinliklerinde vurgulanmayan veya hiç yer almayan herhangi bir ÖYB olmazken ünite sonu değerlendirme çalışmalarında (ölçme-değerlendirme) yenilenme ve işbirliği becerilerinin hiçbir şekilde yer almadığı tespit edilmiştir.

4.4. İhtiyaç Analizi (III) Kapsamında Yapılan Paydaş (Birey&Toplum) Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

DAPDEM iki ana başlık altında dizayn edilmiştir. Birinci başlık olan “Program Analizi” kapsamındaki araştırmalar “Doküman Analizlerine İlişkin Bulgular” alt başlığı içerisinde analiz edilerek izah edilmiştir. DAPDEM’in İkinci başlığı ise “Paydaş Görüşleri” dir. Araştırmanın bu bölümünde ihtiyaç analizi (III) kapsamında yapılan paydaş (öğretmen, yönetici ve akademisyen) görüşlerine yer verilmiştir. Paydaşlarla yapılan görüşmeler neticesinde gözlem yapılacak okul SED’i, gözlem yapılacak okul, gözlem yapılacak sınıf, gözlem yapılacak ünite/konular, gözlem süresi gibi hususlar hakkında paydaşların görüşleri alınmıştır. Gözlem sürecine ilişkin paydaş görüşlerine başvurulmasındaki ana amaç gözlem formunun oluşturulma, geliştirilme ve uygulanma sürecinin planlanması ile dört dersin P21-ÖYB kapsamında hangi okul, sınıf, ünite/konunun kaç saat ve hangi ölçütlerle gözlem yapılmasına ilişkin gerekçelerin oluşturulmasıdır. Paydaşlardan alınan dönütler bağlamında saha gözlemleri gerçekleştirilmiş, gözlemlerden elde edilen veriler ışığında analizler gerçekleştirilmiş ve analizlerle ilişkin bulgular öncelikle ders bazında, her bir ders de DAPDEM’İN program analizi başlığını oluşturan alt başlıklar çerçevesinde ve gözlem formu doğrultusunda ele alınmıştır.

4.4.1. Gözlem Yapılacak Okulun Belirlenmesi

Araştırmanın nitel örnekleme amaçlı örneklem yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme üzerine kurgulandığı için verilerinde bu doğrultuda toplanması, işlenmesi ve analiz edilmesi gerekmektedir. Araştırma örnekleme Aydın/Efeler ilçesinde yer alan üç farklı (alt-orta-üst) SED türünde yer alan ilkokullar oluşturduğu için verilerin de Efeler ilçesinde yer alan üç farklı SED’den toplanması gerçeği oluşmuştur.

Valilik oluru ve MEB izinleri doğrultusunda üç farklı SED’den üç ilkokul yöneticisi ve üç ilkokul 4. sınıf öğretmeni ile görüşmeler yapılmasına rağmen gerek idarecilerin sınıf içi gözlem yapılmasına müsaade etmemesi “*öğretmen performansları, çocukların dikkatinin dağılması, öğretmen ve öğrencilerin sürekli gözlemlendiğini hissetmesi, çocukların gözlemciden rahatsız olup ailelerine şikayet etmeleri...*” gerek ilkokul 4. sınıf öğretmenlerinin sınıf içi gözlem yapılmasına sıcak bakmaması “*sürekli hazırlıklı gelme durumunda kalma, gözlemlenme ve fişlenme korkusu, yanlış yapma korkusu, kişisel verilerin ihlal edilme olasılığı*” gibi nedenlerle üç farklı SED’de sınıf içi gözlemler olanaksız hale gelmiştir.

Bu olumsuz duruma rağmen farklı SED türlerinde gözlem yapılacak okulların belirlenmesi için görüşmeler yapılmaya devam edilmiştir. Bu doğrultuda iki alt SED’den okul idaresi ile iki ilkokul 4. sınıf öğretmeni, iki orta SED okul idaresi ile iki ilkokul 4. sınıf öğretmeni, iki üst SED okul idaresi ile iki ilkokul 4. sınıf öğretmeni görüşleri ve onayları doğrultusunda orta SED bir devlet ilkokulunda sınıf içi gözlem yapılması tavsiye edilmiştir. Sınıf içi gözlem yapılma taraftarı olan idareciler gerekçelerini “*öğretmenin gözlemlenme endişesiyle sürekli derse hazırlıklı gelme durumunun oluşması, öğretmen, öğrenci ve sınıf ortamının farklı bir gözle değerlendirilmesi, öğretmen ve yöneticilerin değerlendirme sonuçlarına göre eksiklerini gidermesi, araştırmacının öğretim programlarının ne kadar işe koşulduğunun işin mutfağında gözlemlemesi*” olarak ifade ederken sınıf öğretmenleri ise “*araştırmacı ve stajyerlerin işi en iyi öğrenebilecekleri ve değerlendirebilecekleri yerin sınıf olması, programların yoğunluğunun net olarak tespit edilmesi, okulun, sınıfın, öğretmenin ve öğrencinin en iyi değerlendirilebileceği yerin sınıf olması*” gibi gerekçeleri ifade etmişlerdir. Olumlu ve olumsuz geçen bütün görüşmeler sonucunda toplamda 16 farklı okul idaresi ve ilkokul sınıf öğretmeni ile akademisyenlerden alınan dönüt ve tavsiyeler sonucunda MEB’den alınan izinler, etik Kurul Raporu ve gönüllülük esası doğrultusunda orta SED bir devlet okulunda sınıf içi gözlem yapılmasına karar verilmiştir.

Orta SED’in gözlem yapılabilmek için izin alınabilen tek SED türünü oluşturması araştırmanın eksik yönü olarak ifade edilebilir. Bütün görüşmelerden her ne kadar sınıf içi gözlem için izin alınamasa da orta SED Türkiye’nin “*gerçeklerini daha net yansıtabilen bir SED türü*” olarak ifade edilmiştir. Üst SED’lerin “*daha çok sosyo ekonomik gelir düzeyi yüksek ailelerin çocuklarının olduğu, bu çocukların kendilerini her türlü okul içi ve dışı bireysel ve sosyal olarak geliştirme imkânlarının olduğu, velilerinin ilgili olduğu gibi*

gereçeklerle zaten çoğu beceri açısından donanımlı olduğu” ifade edilmektedir. Alt SED’lerin ise “daha çok sosyo ekonomik gelir düzeyinin düşük ailelerin olduğu, bu çocukların, ailelerin ve öğretmenlerin beceri ve akademik kaygılarının ön planda olmadığı, okula devamsızlıkların çok olduğu, çocukların ailesel ve ekonomik sorunlardan dolayı önceliklerinin okul olmadığı” ifade edilmiştir.

Paydaşların ve İlçe MEB’in istatistiksel verilerinden elde edilen sonuçlar doğrultusunda orta SED türünü yansıttığı düşünülen ve gözlemlerin sağlıklı yapılabileceği Aydın/Efeler ilçesinde yer alan bir ilkokul (idare ve öğretmenlerden izin alınabilen) gözlem yapılacak okul olarak belirlenmiştir.

4.4.2. Gözlem Yapılacak Sınıfların Belirlenmesi

Gözlem yapılacak okulun belirlenmesi sonrasında gözlem yapılacak sınıfın belirlenmesi aşamasına geçilmiştir. Orta SED bir ilkokulda yer alan altı ilkokul 4. sınıf öğretmeninden bir tanesinin sınıfında gözlem yapılmasına müsaade etmesi üzerine bu sınıfta sınıf içi gözlem yapılmıştır.

4.4.3. Gözlem Yapılacak Ünite/Konunun Belirlenmesi

Sınıf içi gözlem yaparken ünite/konular belirlenirken aşağıdaki ölçütler dikkate alınmıştır. Bunlar:

- ✓ Sınıf içi gözlemler 2022-2023 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılı için planlandığı için 4 temel dersin bütün ünite veya konularının gözlem yapılmaya olanak sağlamaması,
- ✓ Gözlem yapılacak okul SED’lerinin sınırlı olması ile birden fazla okulda aynı anda gözlem yapılamaması,
- ✓ Öğretim programları ve ders kitaplarında yer alan bütün ünite ve konuların ilgili ders kapsamında P21-ÖYB’lerin her bir ders bazında aynı beceri alanı, alana özgü beceriler, temel beceriler, öğrenme alanı, TYÇ... üzerine kurgulanması,
- ✓ Her derste yer alan her bir ünite veya konunun her ne kadar farklı sayıda farklı ÖYB’yi barındırsa da öğretim programlarının tamamen beceri üzerine kurgulanmaması ve becerilerin öğretim programlarının sadece bir parçasının olması,

- ✓ Ünite veya konuların bir bütünü (öğretim programı veya ilgili dersi) tam anlamıyla karşılamasa da bütünden bir parçası olarak bütünden izler taşıması.... gibi sebeplerle 2022-2023 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında her dersten en az birer üniteye sınıf içi gözlem yapılmasına karar verilmiştir.

4.4.4. Gözlem Yapılacak Ders Saatinin Belirlenmesi

Gözlem yapılacak dört temel dersin haftalık ders programı içerisindeki yeri incelendiğinde Türkçe dersi sekiz saat, matematik dersi beş saat, sosyal bilgiler ile fen bilimleri dersi üçer saatlik yer tutmaktadır. İlgili derslerin haftalık ders programları içindeki yeri düşünüldüğünde yaklaşık olarak ($8+5+3+3=19$, $19 \times 4=76$) saatlik gözlem yapılması planlanmıştır. Planlamada da bir her bir ünitenin bir bütün olarak gözlem yapılması istenmiştir. Bu kapsamda Türkçe dersinin Sanat Ünitesi 40 saat, matematik dersinin 4. Ünitesi 30 saat, fen bilimleri dersinin Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım Ünitesi 18 saat ve sosyal bilgiler dersinin İyi ki Var Ünitesi 15 saat olmak üzere toplamda 103 saat araştırmanın amacı bağlamında araştırmacı ve uzmanlar tarafından oluşturulan gözlem formuyla gözlem yapılmıştır. Gözlem tarihleri ise 06.02.2023 (06.02.2023 tarihinde ikinci dönem Ülkemiz 10 farklı ilinde aynı anda yaşanan yıkım nedeniyle eğitim öğretime ara verildiği için 06.02.2023 tarihinde sadece dört saat gözlem yapılmış eğitim öğretimin tekrar yurt genelinde başlaması üzerine gözlemler aralıksız olarak 20.02.2023-24.03.2023 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir) ile 24.03.2023 tarihleri arasında toplamda beş hafta olarak gerçekleştirilmiştir.

4.5. Saha Gözlemlerine İlişkin Bulgular

DAPDEM incelendiğinde iki ana başlıktan oluştuğu görülmektedir. Birinci başlık program analizi başlığını oluştururken ikinci başlık paydaş görüşleri başlığını oluşturmaktadır. Model de iki ana başlığın tam ortasında ve altta veri toplama araçlarına ilişkin veriler yer almaktadır. Model, hem nitel veri toplama hem de nicel veri toplama araçlarının tamamına yakını kullanılabilme olanağı sağladığı için araştırmanın bu aşamasında saha gözlemleri (gözlem formu) ile veriler toplanmıştır.

Araştırmanın Model bağlamında bu bölümde veriler araştırmacı ve paydaşlar tarafından P21-ÖYB göstergeleri ve DAPDEM değerlendirme ölçütleri baz alınarak hazırlanan gözlem formu ile paydaşların tavsiye ettikleri okul, sınıf, ünite ve süre bağlamında her bir ders 4 kategoride (DAPDEM program analizi başlığını oluşturan alt başlıklar/program

öğeleri) 103 saat gözlemlenmiştir. Saha gözlemlerinin temel nedeni ise doküman analizleri bulgularını teyit etmek, programın işleyişi hakkında birinci elden fikir sahibi olmak, sınıf içinde beceri öğretimi ve değerlendirmesi adına yapılan ve yapılamayan bütün aşamalara ilişkin süreci doğal ortamında görmektir.

4.5.1. İlkokul 4. Sınıf Türkçe Dersi Sanat Ünitesi Gözlemlerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde İlkokul 4. sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı çerçevesinde dizayn edilen, İlkokul 4. sınıf Türkçe Dersi Sanat Ünitesi, gözlemlerden elde edilen veriler doğrultusunda analiz edilmiştir. Analize edilen veriler 06.02.2023-24.03.2024 tarihleri arasında beş haftalık süre zarfında toplamda 40 saat sınıf içi gözlem yapılarak araştırmacı tarafından toplanmıştır. Gözlemlere ilişkin bulgular DAPDEM modeli, program öğeleri ve P21-ÖYB çerçevesi kapsamında oluşturulan gözlem formu aracılığıyla toplanıp program öğeleri sırasıyla ele alınarak analiz edilmiştir.

MEB (2019) öğretim programlarında da ifade edildiği üzere Türkçe Dersi Öğretim Programında zorunlu ünitelerin yanında seçmeli üniteler de vardır. Gözlem yapılan Sanat Ünitesi her sınıf düzeyinde işlenmesi zorunlu üniteler içerisinde olmayıp seçmeli üniteler arasında yer almaktadır. Sanat ünitesinde konular üç ana metin türü özelinde tasarlanmıştır. İlk metin şiir, ikinci metin hikâye edici metin, üçüncü, dördüncü ve beşinci metinler ise bilgilendirici metinler olarak tasarlanmıştır. Üniteye toplamda üç okuma, bir serbest okuma ve bir dinleme metni olmak üzere toplamda beş metin yer almaktadır. Konuların isimleri, konu türleri, haftalık ders saatleri ve kazanımlarda yer alan ve kazanımlarda öğretmen tarafından vurgulanan ÖYB'lere ilişkin bilgiler Tablo 4.72'de belirtilmiştir.

Tablo 4.72. Sanat Ünitesi Kazanımlarında Yer Alan ÖYB’ler ile Kazanımlarda Vurgulanan ÖYB’ler

Konu Adı	Konu Türü	Haftalık Ders Saati	Kazanım Kodu	Kazanımda Yer Alan ÖYB	Kazanımda Vurgulanan ÖYB
Yokuş	Şiir	8 Saat	T.4.4.3. T.4.3.12. T.4.3.28. T.4.3.33. T.4.4.4.	1-İletişim 2-Yaratıcılık 3-Eleştirel düşünme	-
Padişahın Ebrusu	Hikâye Edici Metin	8 Saat	T.4.1.1. T.4.3.18. T.4.3.19. T.4.3.20. T.4.3.23.	1-Eleştirel düşünme 2-Yaratıcılık 3-İletişim	-
Masalıcı Dede Pertev Naili Boratav	Bilgilendirici Metin	8 Saat	T.4.3.12. T.4.3.18. T.4.3.23. T.4.3.24. T.4.3.7.	1-Yaratıcılık 2-Eleştirel düşünme 3-İletişim	-
Âşık Veysel: Uzun İnce Bir Yol	Dinleme Metni (Bilgilendirici Metin)	8 Saat	T.4.1.1. T.4.1.3. T.4.1.4. T.4.1.7. T.4.1.10.	1-Yaratıcılık 2-İletişim	-
Mozart’ın Yaşamından	Serbest Okuma Metni (Bilgilendirici Metin)	8 Saat	T.4.3.1. T.4.3.2. T.4.3.15. T.4.3.16. T.4.3.18.	1-İletişim 2-Yaratıcılık 3-Eleştirel düşünme	-

Tablo 4.72 incelendiğinde İlkokul 4. sınıf Türkçe Dersi Sanat Ünitesi kazanımlarında yer ÖYB’lerden eleştirel düşünme ($f=12$), iletişim ($f=9$) ve yaratıcılık ($f=8$) becerilerinin yer aldığı tespit edilse de kazanımlarda öğretmen tarafından vurgulanan (dikkat çekilen ve hedeften haberdar edilen) herhangi bir ÖYB’ye rastlanmamıştır. Çünkü öğretmen sınıfa her girdiğinde işlenecek konuyu kazanım bazlı değil konu başlığı olarak ifade ettiği tespit edilmiştir. Konu başlıkları incelendiğinde ise kazanımlarla herhangi bir ilişkisinin olmadığı, ilgili konu başlıklarının ve etkinliklerinin kazanımlar çerçevesinde şekillendirildiği ve tasarlandığı tespit edilmiştir. Örnek vermek gerekirse İlkokul 4. sınıf Türkçe dersi beşinci teması “Sanat” tır. Sanat Temasının ilk konusu “Yokuş” isimli şiirdir. Öğretmen derse girdiğinde genel olarak konu başlığı olarak öğrencileri öğrenme sürecine hazırlamaktadır. “Yokuş” isimli konu başlığı incelendiğinde herhangi bir ÖYB içermezken “Yokuş” isimli konusunun etkinlikleri tamamıyla kazanımlar doğrultusunda hazırlandığı ve ÖYB’ler içerdiği ifade edilebilir.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Ezberlediğiniz şiiri sınıfta arkadaşlarınıza okuyunuz.
2. Şiirlerin okuyanlar veya dinleyenler üzerindeki etkileri hakkında arkadaşlarınızla tartışınız.

Metni, türünün özelliklerine uygun olarak okuyunuz.

YOKUŞ

Kendimden söz etmek istiyorum,
Bu yokuşu çıkarken her sabah erken.
Kendimden söz etmek istiyorum her akşam
Bu yokuştan inerken.

Sabah akşam aynı kaldırımlarda,
Birbirimize uzak, yakın.
Gidip gelirken işlerimize
Akın akın.

Resim 4.1. Yokuş İsimli Şiir

Ziya Osman SABA

1910 yılının Mart ayında, İstanbul'da doğdu. 1931 yılında Galatasaray Lisesinden, 1936'da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. Lise yıllarında şiir yazmaya başladı. 1927'de ilk şiiri yayımlandı. Şiirlerinde çocukluk anıları, ev ve aile sevgisi, yoksullara karşı duyarlılık gibi konuları işledi. Duru bir dille hüznü şiirler yazdı. Öykülerinde ise çoğunlukla anılarını anlattı. Ziya Osman Saba 29 Ocak 1957 tarihinde İstanbul'da öldü. Nefes Almak, Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi eserleri arasındadır.

1. ETKİNLİK

Şiirde geçen aşağıdaki kelimelerin anlamını önce tahmin ediniz. Sonra bunların anlamını sözlükten bulup yazınız.

tramvay	Tahminim: Anlamı:
kundura	Tahminim: Anlamı:

T.4.3.12. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

2. ETKİNLİK

a. Şiire göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Şiirin başlığı nedir?
2. Şiirin şairi kimdir?
3. Şiir kaç kıtadır?
4. Şiir kaç dizedir?
5. Şiirin ana duygusu nedir?

T.4.3.28. Okudukları ile ilgili çıkarımlar yapar.

b. Şiir türünün özelliklerini, şiire ilgili terim anlamlı kelimeleri arkadaşlarınızla konuşarak belirleyiniz.

Resim 4.2. Yokuş İsimli Metne Ait Etkinlikler

10. ETKİNLİK

a. Aşağıya, günlük yaşamınızda görme engelli kişilere nasıl yardımcı olabileceğinizle ilgili bilgilendirici bir yazı yazınız. Yazdıklarınızı zenginleştirmek için resim veya görsel kullanınız.

Engelli Kişilere Yardım
Engelli kişilere yardım için önce on-
ları okulumuzda geçirmeliyiz. Onlar için
iyi şeyler yapmalıyız. Çünkü onlara imkân,
hem imkânımızdan daha az.

T.4.4.4. Bilgilendirici metin yazar.

T.4.4.12. Yazdıklarını paylaşır.

b. Yazdıklarınızı yazım kuralları ve noktalama işaretlerinin doğru kullanımı yönün-
den kontrol edip okul veya sınıf panosunda sergileyerek arkadaşlarınızla paylaşın.

Resim 4.3. Âşık Veysel: Uzun İnce Bir Yol İsimli Metne Ait Etkinlikler

Gözlem formu genel olarak kazanımlar boyutunda değerlendirildiğinde;

- ✓ Kazanımların ulaşılabilir ve ölçülebilir olmasından dolayı gerçekleştirilebilir olduğu,
- ✓ Kazanımların konu alanından ziyade etkinlikler ile örtüştüğü tespit edildiğinden konu alanı ihtiyacını tam olarak karşılamadığı,
- ✓ Kazanımların öğrenci ihtiyacı ile örtüştüğü tespit edildiğinden birey ihtiyacını karşıladığı,
- ✓ Kazanımların öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel hazırbulunuşlukları için uygun olduğu,
- ✓ Kazanımların ÖYB'lerden eleştirel düşünme, iletişim ve yaratıcılık becerilerini içerdiği,
- ✓ Kazanımlarda yer alan bu üç ÖYB'nin programın uygulanması noktasında gerçekleştirilebilir nitelikte olduğu; ancak öğretmenin kazanım bazlı değil konu bazlı dersi işlediği için kazanımlarda yer alan ÖYB'leri vurgulamadığı ifade edilebilir.

Bu bölümde İlkokul 4. sınıf Türkçe dersi Sanat Ünitesi içerisinde yer alan beş konunun içerik boyutu (hazırlık çalışmaları ve metniçi ifadeler) bakımından ÖYB'leri içermesi ile içerikte yer alan ÖYB'lerin öğretmen tarafından vurgulanması ele alınmıştır. Etkinlikler her ne kadar içerik bölümünde yer alsa da Türkçe Ders Kitabında her konuya ilişkin konu sonu ölçme-değerlendirme faaliyetleri yer almadığı, metnin akabinde yer alan etkinliklerin de konu sonu değerlendirme çalışması olarak tasarlandığı tespit edilmiştir.

Tablo 4.73. Sanat Ünitesi İçeriğinde Yer Alan ÖYB’ler ile İçerik Boyutunda Vurgulanan ÖYB’ler

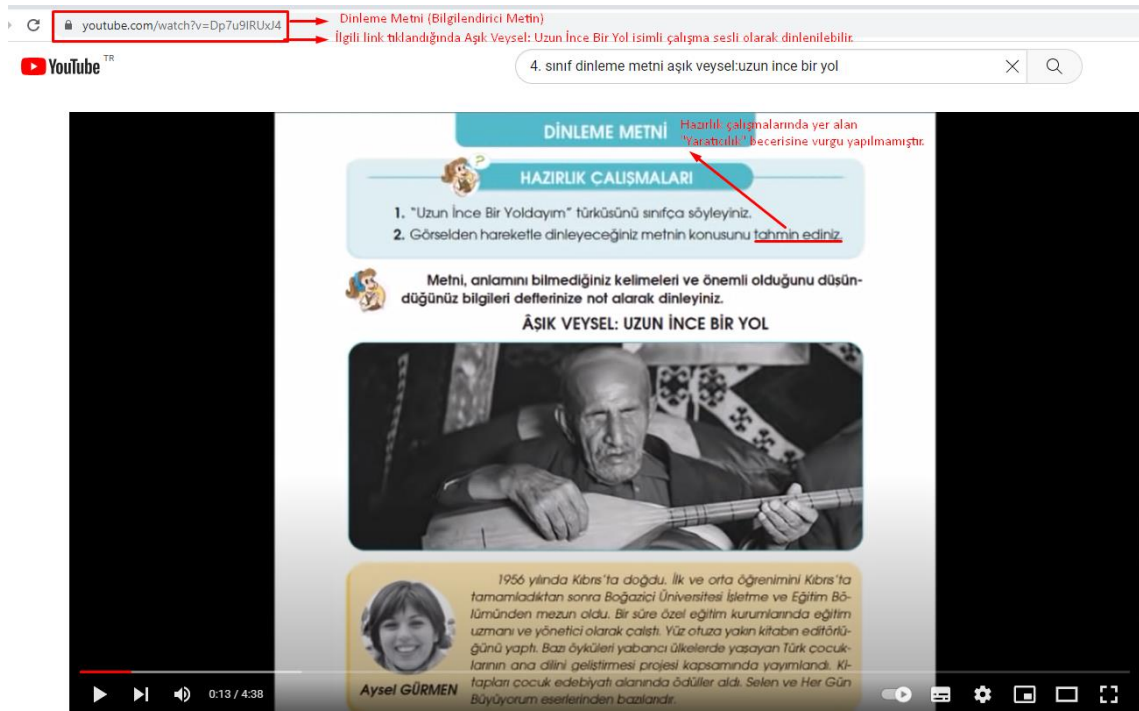
Konu Adı	Konu Türü	İçerikte Yer Alan ÖYB	İçerikte Vurgulanan ÖYB
Yokuş	Şiir	1-İletişim, 2-Yaratıcılık 3-Eleştirel düşünme,	1-İletişim 2-Yaratıcılık 3- Eleştirel düşünme
Padişahın Ebrusu	Hikâye Edici Metin	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim 3-Yaratıcılık	1-İletişim 2-Yaratıcılık 3-Eleştirel düşünme
Masalıcı Dede Pertev Naili Boratav	Bilgilendirici Metin	1-Yaratıcılık 2-İletişim	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Yaratıcılık 4-İşbirliği
Âşık Veysel: Uzun İnce Bir Yol	Dinleme Metni (Bilgilendirici Metin)	1-İletişim 2-Yaratıcılık	1-İletişim 2-Problem çözme 3-İşbirliği
Mozart’ın Yaşamından	Serbest Okuma Metni (Bilgilendirici Metin)	1-İşbirliği 2-Yaratıcılık	Yaratıcılık

Tablo 4.73 incelendiğinde İlkokul 4. sınıf Türkçe Dersi Sanat Ünitesi içeriğinde yer alan ÖYB’lerden iletişim ($f=17$), yaratıcılık ($f=9$), eleştirel düşünme ($f=2$) ve işbirliği ($f=2$) becerilerinin yer aldığı tespit edilmiştir. İçerikte yer alan becerilere ek olarak Masalcı Dede Pertev Naili Boratav adlı konuda öğretmenin eleştirel düşünme ve işbirliği becerilerine, Aşık Veysel: Uzun İnce Bir Yol adlı konuda ise öğretmenin problem çözme ve işbirliği becerilerine yer verdiği tespit edilmiştir. Örnek vermek gerekirse Masalcı Dede Pertev Naili Boratav isimli konuda öğretmen “*Resimlerdeki bireyler kültürümüzün aynaları, temsilcileri ve önderlerindendir. Kültürel mirasımızın ve öğelerimizin hem arşivcileri hem de aktarıcılarıdır.*” şeklinde açıklamada bulunarak işbirliği (*kültürel değerleri geleceğe taşıyan ve başka kültürlerle tanıtan*) becerisine uzunca vurgu yapmıştır. Akabinde kültürel mirasımız nelerden oluşur, nasıl oluşmuştur bunların üzerine kısa bir sohbet edilmiştir. Böylece hem iletişim hem de işbirliği becerilerine vurgu yapılmıştır.

Yine Âşık Veysel: Uzun İnce Bir Yol isimli konuda öğretmen görmemesine rağmen hayata küsmeyen ve hayata tutunan bir Aşık Veysel’in varlığından söz etmekte, küçük yaşta kaybettiği gözleri onun hayata tutunmasına engel olamadığı gibi sazına daha da sıkı tutunmasına vesile olduğu, sazı ve türküleri sayesinde bütün sorunlarını çözme gayreti içine girdiğinden söz edilmiştir. Gözü görmemesine rağmen problemlerini, sorunlarını ve dertlerini sazı aracılığıyla çözüm getirmiştir. Öğretmen bu açıklamalarında Âşık Veysel’in hiçbir zorluk karşısında yılmadığı, yorulmadığı ve hayatındaki bütün zorluk ve problemlerin üstesinden

geldiğinden söz ederek problem çözme becerisinden söz etmiştir. Problemlerini de babası, öğretmenleri, saz ustaları ile birlikte işbirliği yaparak onlarla iletişim kurarak onların da Âşık Veysel'in fikirlerine önem verdiğiinden bahsedilerek işbirliği becerisi vurgulanmıştır.

Ancak; İlkokul 4. sınıf Türkçe dersi Sanat Ünitesi içeriğindeki Âşık Veysel: Uzun İnce Bir Yol isimli konuda yer alan yaratıcılık becerisi ile Mozart'ın Yaşamından isimli konuda işbirliği becerilerine içerikte yer almasına rağmen öğretmenin programın akışı esnasında metniçi ifadelerde ve hazırlık çalışmalarında yer vermediği tespit edilmiştir.

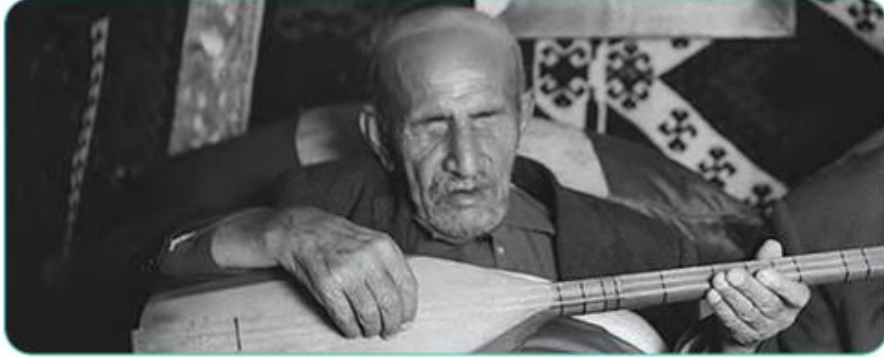

Resim 4.4. Âşık Veysel: Uzun İnce Bir Yol İsimli Dinleme Metni (Sosyal Medya)

Metni, anlamını bilmediğiniz kelimeleri ve önemli olduğunu düşündüğünüz bilgileri defterinize not alarak dinleyiniz.

ÂŞIK VEYSEL: UZUN İNCE BİR YOL

Aysel GÜRMEK

1956 yılında Kıbrıs'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini Kıbrıs'ta tamamladıktan sonra Boğaziçi Üniversitesi İşletme ve Eğitim Bölümünden mezun oldu. Bir süre özel eğitim kurumlarında eğitim uzmanı ve yönetici olarak çalıştı. Yüz otuza yakın kitabın editörlüğünü yaptı. Bazı öyküleri yabancı ülkelerde yaşayan Türk çocuklarının ana dilini geliştirmesi projesi kapsamında yayımlandı. Kitapları çocuk edebiyatı alanında ödüller aldı. Selen ve Her Gün Büyüyorum eserlerinden bazılarıdır.

1. ETKİNLİK

Metni dinlerken defterinize aldığınız notlara göre;

- Bilmediğiniz kelimelerin anlamını tahmin ediniz. Tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol edip bu kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümlede kullanınız.
- Önemli olduğunu düşündüğünüz bilgileri arkadaşlarınıza okuyup bu bilgiler hakkında onlarla konuşunuz.

Resim 4.5. Âşık Veyssel: Uzun İnce Bir Yol İsimli Dinleme Metni (Ders Kitabı)

MOZART'IN YAŞAMINDAN

Resim 4.6. Mozart'ın Yaşamından İsimli Serbest Okuma Metni

Gözlem formu genel olarak içerik boyutunda değerlendirildiğinde;

- ✓ İçeriğin kazanıma göre tasarlanmadığı, içeriğin öğretim programında yer alan metin türleri bağlamında ve tema ismi doğrultusunda hazırlandığı, (etkinliklerin kazanımlar bağlamında ve doğrultusunda hazırlandığı)
- ✓ İçerik düzenlenirken konu alanı ihtiyacı (tema ismi) doğrultusunda hazırlandığı,
- ✓ İçeriğin dokuz on yaş grubu için uygun ve kısmen ilgi çekici olduğu,
- ✓ İçeriğin yoğun olarak iletişim becerileri içerdiği ek olarak yaratıcılık, eleştirel düşünme ve işbirliği becerileri içerdiği,
- ✓ İçerikte yer alan iletişim, yaratıcılık, eleştirel düşünme ve işbirliği becerilerinin programın uygulanması noktasında gerçekleştirilebilir olduğu,

- ✓ İçerikte yer alan becerilerin llebilir nitelikler taşıdığı,
- ✓ İeriğın programın uygulanması için belirlenen ğretim süresine uygun olduğu,
- ✓ Ders için çoğunlukla materyal hazırlanmadığı ve materyal olarak akıllı tahta aracılığıyla kullanılan etkinliklerin tercih edildiği,
- ✓ Hazır olarak kullanılan etkinliklerin, akıllı tahta üzerinden kullanılan materyallerin hedef kazanım, konu alanı ve birey ihtiyaçları ile öğrencilerin gelişim ilkelerine uygun olarak tercih edildiği,
- ✓ Materyal ve teknoloji olarak daha çok akıllı tahta, ders kitabı, ğrenci çalışma kitapları, yardımcı kaynaklar, ğretmen ve öğrenciler tarafından hazırlanan materyallerin kullanıldığı,
- ✓ Etkinliklerin gelişim ilkelerine uygun olarak tasarlanmaya çalışıldığı, bazı etkinliklerin st düzey beceri alanlarını (analiz&değerlendirme=eleştirel düşünme, sentez&yaratma=yaratıcılık vb.) ele aldığı, etkinliklerin ünite ve konu bazında genel olarak tekrara düştüğü için öğrencilerin ilgisini çekmediği,
- ✓ Etkinliklerin içerik bağlamında hazırlandığı ve içerik ile uyumlu olduğu tespit edilmiştir.

Bu bölümde İlkokul 4. sınıf Türkçe dersi Sanat nitesi işlenirken beş konunun süreç boyutu bakımından YB'leri içermesi ile süreç boyutunda yer alan YB'lerin ğretmen tarafından vurgulanması ele alınmıştır.

Tablo 4.74. Sanat Ünitesi Süreç Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler

Konu Adı	Yıllık Planda Yer Alan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Vurgulanan ÖYB	Süreçte Vurgulanan TYÇ Becerileri	Süreçte Vurgulanan 4 Dil Becerisi
Yokuş		1-Anlatım(Y) 2-Soru cevap (T) 3-Beyin fırtınası (T)	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Yaratıcılık	1-Ana dilde iletişim 2-Kültürel farkındalık ve ifade.	1-Dinleme 2-Okuma 3-Konuşma 4-Yazma
Padişahın Ebrusu	1-Oyunlar 2-Anlatım 3-Araştırma	1-Anlatım (Y) 2-Soru cevap (T) 3-Tartışma (Y)	1-İletişim, 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme	1-Ana dilde iletişim 2-Kültürel farkındalık ve ifade.	1-Okuma 2-Konuşma 3-Yazma 4-Dinleme
Masalcı Dede Pertev Naili Boratav	4-Beyin Fırtınası 5-Soru Cevap 6-Drama 7-Problem Çözme 8-Rol Oynama	1-Anlatım (Y) 2-Soru cevap (T) 3-Tartışma (Y) 4-Beyin fırtınası (T)	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Yaratıcılık 4-Problem çözme	1-Ana dilde iletişim 2-Kültürel farkındalık ve ifade.	1-Konuşma 2-Okuma 3-Dinleme 4-Yazma
Aşık Veysel: Uzun İnce Bir Yol	9-Gösteri 10-Betimleme	1-Anlatım (Y) 2-Soru cevap (T)	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-İşbirliği	1-Ana dilde iletişim 2-Kültürel farkındalık ve ifade.	1-Dinleme 2-Konuşma 3-Yazma
Mozart'ın Yaşamından		1-Anlatım (Y) 2-Soru cevap (T)	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-İşbirliği	1-Ana dilde iletişim	1-Okuma 2-Dinleme 3-Konuşma

Tablo 4.74 incelendiğinde İlkokul 4. sınıf Türkçe dersi Sanat Ünitesi süreç boyutunda öncelikle öğretim sürecinde kullanılan yöntem ve teknikler ele alınmıştır. Ünitelendirilmiş yıllık planda İlkokul 4. sınıf Türkçe dersi Sanat Ünitesi bütün konularında kullanılabilecek veya kullanılması tavsiye edilen 10 farklı yöntem ve teknik yer alırken sınıf içi öğretim sürecinde genel olarak “anlatım, soru-cevap, tartışma ve beyin fırtınası” yöntem tekniklerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Süreçte tercih edilen yöntem teknikler incelendiğinde de bu yöntem ve tekniklerin (anlatım, soru-cevap, tartışma) daha çok iletişim becerilerine vurgu yaptığı söylenebilir. İletişim becerisine ek olarak “soru-cevap tekniği ile tartışma yönteminin” eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerini, “beyin fırtınası” tekniğinin ise eleştirel düşünme ve yaratıcılık becerilerini desteklediği söylenebilir. Bu bulgu da öğretmenin kazanım ve içeriğe göre yöntem-tekniğini seçtiği gerçeğine götürmektedir. Çünkü kazanımlarda eleştirel düşünme ($f=12$), iletişim ($f=9$) ve yaratıcılık ($f=8$) becerisi ile içerik boyutunda iletişim ($f=17$), yaratıcılık ($f=9$), eleştirel düşünme ($f=2$) ve işbirliği ($f=2$) becerilerinin yer aldığı düşünüldüğünde öğretmenin yöntem-tekniik seçimini kazanım ve içerik boyutu doğrultusunda seçip kullandığını söylemek mümkündür.

Süreçte vurgulanan TYÇ becerileri incelendiğinde serbest okuma metni dışında “*Ana dilde iletişim ve kültürel farkındalık ve ifade*” becerilerinin vurgulandığı söylenebilir. Ana dilde iletişim becerisinin kazandırılma süreci hem süreçte kullanılan yöntem teknikler ile hem de temel dil becerileri ile desteklenmektedir.

Gözlem yapılan ünite adının “Sanat” olması nedeniyle Türkiye’de yer alan sanat, sanatçı, sanatçıların yaşadıkları sıkıntılar, sanatçıların hayat hikâyeleri, sanatın ve kültürümüzün devamı için verdikleri mücadeleler, kültürümüze ettikleri hizmetler vb. incelendiğinde “Mozart’ın Yaşamından isimli serbest okuma metni dışında diğer üç okuma ve bir dinleme metninde TYÇ Becerilerinden “*Kültürel farkındalık ve ifade*” becerisine yoğun olarak vurgu yapıldığı söylenebilir.

Süreçte vurgulanan dört dil becerisi incelendiğinde üç okuma, bir serbest okuma ve bir dinleme metninde neredeyse bütün dil becerilerinin kazandırılmaya çalışıldığı söylenebilir. Bunun yanında dil becerilerinin kazandırılabilmesi adına ilgili metin öncelikle sessiz okuma (okuma becerisi-iletişim becerisi) yapılmaktadır. Sonrasında öğretmen tarafından örnek sesli okuma (okuma becerisi-iletişim becerisi) yapılmaktadır. Daha sonra ise dinleme metni haricinde diğer dört metnin paragraf paragraf da olsa bütün öğrenciler

tarafından okunması (okuma becerisi-iletişim becerisi) dört dil becerisinden özellikle okuma becerisine yoğunlaşıldığını göstermektedir.

İlgili metinlerin hazırlık çalışmalarının, etkinliklerinin, araştırma ödevlerinin, ünite sonu değerlendirme çalışmaları ve Harita Boyama etkinliği (Ben.....Okuyorum ve Boyuyorum etkinliği) de (yazma becerisi-iletişim becerisi) yazma becerisini desteklemektedir. Ben.....Okuyorum ve Boyuyorum etkinliği; türkçe dersinde yapılan sınıf içi ve sınıf dışı serbest okuma aşağıdaki şekliyle ilerlemektedir. Sınıfta yer alan 81 hikâye kitabının her birinin 1'den 81'e kadar sırt numarası vardır. Bu hikâye kitaplarını okuyup (okuma becerisi-iletişim becerisi) zetini hikâye zet defterine çıkaran (yazma becerisi-iletişim becerisi) ğretmene anlatan (konuşma becerisi-iletişim becerisi) ve Türkiye haritasının tamamını ilk boyayan ödül almaktadır. Boyama alışması illerin plaka numarasıyla da özdeş bir şekilde ilerlemektedir. İlgili etkinliğe örnek teşkil edecek fotoğraflardan bazısı aşağıdaki gibidir.

Öğrencinin okuyup (okuma) anladığı, öğretmenine anlattığı (konuşma) ve özetini çıkardığı (yazma) hikaye örneklerinden sadece biri. Bu ve benzer çalışmalarla hem dil becerileri hem de ÖYB'den iletişim becerileri kazanımları artmaktadır.

Biber Adem ve Seker Cadi
Yazar: İsmail M. M. Sayfa: 78

Kahramanlar: Arda, Anne, Gıgdem, İrem, Biber Adem, Seker Cadi, Kraliçe, Kraliçe'nin Baba, Ezgi Hanım, Güneş Bey, Figen Hanım
Yer: Arda'nın Evi, derenin kenarındaki ağacın altı, cadılar ülkesi.

Zaman: Bir yaz günü.

Olay: Arda yeni bir öykü okumak istemişti. Kitaplığına gitti. Biber Adem ve Seker Cadi diye bir öykü gördü. Yazılara bakarak öyküde erkek karakter yoktu. Öyküde Gıgdem karakteri vardı. Gıgdem çok çok sevimli, ağacın altında dinleniyordu. Gıgdem bu çocuklarla arkadaşları İrem'e taş yapacaktı. Taş yapar. İlk kendi taktı. Ve arkadaşım prenses gibi olacak der. Gıgdem'in annesi yazdığı anında çocukları suluyor. Babesi ise yeni aldıkları kızı arabayı yıkıyordu. Gıgdem yaptığı taş İrem'e verdi. İrem taş çok beğendi.

(Kısaltılmıştır.)

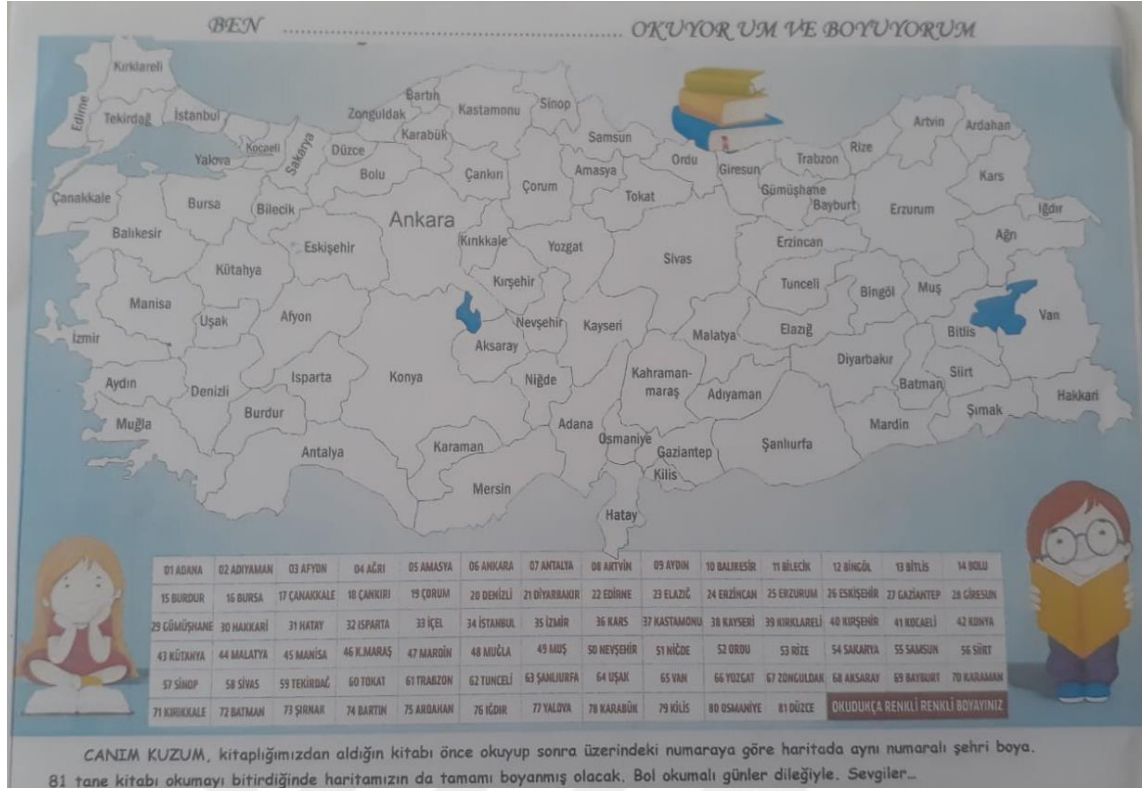
Sorular

- Gıgdem İrem'e nasıl bir taş yapmış?
Ben: Papatyol, güzel bir taş yapmış.
- Gıgdem ile İrem nereye gitmiş?
Ben: Cadılar Ülkesine gitmiş.
- Gıgdem nasıl serinledi?
Ben: ayaklarını yıkayarak serinledi.
- Figen Hanım ile İrem nereye doğru gidiyordu?
Ben: Denize doğru gidiyorlardı.

Sizi Seviyorum Canım Öğretmenim

Öğrencilerin okuduğu hikaye kitabına dair kendi oluşturdukları ve cevapladıkları sorularla ÖYB'den yaratıcılık ve iletişim becerilerini, dil becerilerinden ise okuma ve yazma becerilerini kazanımlarına katkı sağladığı ifade edilebilir.

Resim 4.7. Harita Boyama Etkinliği (Sınıf İçi ve Sınıf Dışı Serbest Okuma, Yazma, Konuşma ve Dinleme Çalışması) Örneği

Resim 4.8. Harita Boyama Etkinliği (Ben.....Okuyorum ve Boyuyorum Etkinliği)

Ek olarak ilgili aya ait belirli gün ve haftalara ait çalışmaların bir kısmı da türkçe dersi kapsamında gerçekleştirilebilmektedir. Belirli gün ve haftalar kapsamında öğretmenler rehberliğinde öğrenciler kısa skeç, drama vb. etkinlik hazırlamakta, şiirler okunmakta, ront gösterileri yapılmakta, öğrenciler farklı konuşma metinlerini öğretmenleri, veliler ve öğrenci arkadaşları huzurunda sergilemektedir. Belirli gün ve haftaların hazırlık süreçlerinden ilgili günün kutlanmasına kadar geçen sürede öğrencilerde özellikle ÖYB’den iletişim becerileri ile kısmen yaratıcılık (skeç ve dramalarda doğaçlamalar olabiliyor) becerisi, dil becerilerinden okuma, konuşma ve dinleme becerileri, TYÇ becerilerinden ise anadilde iletişim ve kültürel farkındalık ve ifade becerilerinin kazanımlarının arttığı söylenebilir. Mart 2023 içinde belirli gün ve haftalar kapsamında “12 Mart İstiklal Marşı’nın Kabulü” ile “18 Mart Çanakkale Zaferi ve Şehitleri Anma Günü” kutlama programı gerçekleştirilmiştir. Bu program çerçevesinde de yukarıda ifade edilen ÖYB’ler, dil becerileri ve TYÇ’lerin örtük olarak kazandırılmaya çalışıldığı gözlemlenmiştir. Bu programlara ait bazı fotoğraflar aşağıdaki gibidir:

Resim 4.9. “12 Mart İstiklal Marşı’nın Kabulü” Haftasına İlişkin Fotoğraflar

Resim 4.10. “18 Mart Çanakkale Zaferi ve Şehitleri Anma Günü” Haftasına İlişkin Fotoğraflar

Gözlem formu genel olarak süreç boyutunda değerlendirildiğinde;

- ✓ Öğretmen tarafından kullanılan yöntem ve tekniklerin genel olarak anlatım, soru cevap, tartışma ve beyin fırtınası olduğu,
- ✓ Kullanılan yöntem ve tekniklerin kazanım, içerik ve süreçte yer alan (beyin fırtınası=yaratıcılık becerisi, anlatım=iletişim becerisi, tartışma=iletişim ve eleştirel düşünme becerisi, soru-cevap=iletişim becerisi) ÖYB becerilerini desteklediği,

- ✓ Eğitim durumu değişkenlerinden ipucu, pekiştireç, dönüt, düzeltme ve etkin katılımın genel olarak süreçte kullanılmaya çalışıldığı,
- ✓ Öğretim düzenleme adımlarının kullanımı noktasında öğretmenini uyarıcı sunma, rehberlik, davranışı ortaya çıkarma, dönüt, değerlendirme, kalıcılığı sağlama, yeni bilgilerle eski bilgiler arasında bağ kurma ve dersin diğer derslerle ilişkilendirildiği ancak; hedeften haberdar etme ve dikkat çekme noktasında çok da başarılı olamadığı,
- ✓ Öğrenci-öğrenci, öğrenci öğretmen ilişkisinin iyi olmasından, öğrenci ve öğretmenin kendisini okulun ve sınıfın bir parçası olarak hissetmesinden, öğretmenin aidiyet duygusunu barındırmasından, daha da önemlisi öğrenci öğretmen arasında mesafeli meslektaş ilişkisinden veya soğuk meslektaş ilişkisinden öte sıcak öğretmen ilişkisinin varlığından dolayı sınıf iklim durumunun çok iyi olduğu,
- ✓ Sınıf ortamında dikkat dağıtıcı unsurun olmaması ve uyarıcıların yerinde ve yeterli miktarda kullanılması, pano ve akıllı tahta kullanımının çok yerinde olması pozitif bir etkenken sınıfın gereğinden fazla kalabalık ve öğrenci sayısı nispetinde küçük olması sınıf ortamının negatif yönünü temsil ettiği,
- ✓ Sınıfın kalabalık olmasına bağlı olarak sınıfın oturma düzeninin klasik sıra düzeninden başka bir düzene geçiş imkânı sağlayamadığı,
- ✓ Sınıfta teknolojik olarak akıllı tahta mevcuttur. Akıllı tahtayı hemen hemen tüm derslerde kullanan, sınıfın mevcut teknoloji imkânını iyi kullanan bir öğretmenin olduğu,
- ✓ Öğretmenin derslerine hazır olarak gelmesi, onu derslerde verimli ve derslerini etkin kullanan bir öğretmen olarak öne çıkarmaktadır. Öğretmenin sınıf yönetim becerisi ise hem geleneksel (tepkisel ve önlemsel) hem de çağdaş (gelişimsel ve bütünsel) olduğu,
- ✓ Zaman kullanımının ünitelendirilmiş yıllık plan bağlamında gerçekleştirildiği düşünüldüğünde öğretmenin zaman yönetme becerisinin iyi olduğu tespit edilmiştir.

Bu bölümde İlkokul 4. sınıf Türkçe dersi Sanat Ünitesi işlenirken beş konunun ölçme-değerlendirme boyutu bakımından ÖYB'leri içermesi ile ölçme-değerlendirme boyutunda yer alan ÖYB'lerin öğretmen tarafından vurgulanması ve öğrenciler tarafından dönüt verilmesi ele alınmıştır.

Tablo 4.75. Sanat Ünitesi Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Yer Alan ÖYB'ler ile Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler

Konu Adı	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Yer Alan ÖYB'ler	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Vurgulanan ÖYB'ler	Öğrencinin Dönüt&Tepki Verdiği ÖYB'ler
Yokuş	1-Tema Sonu Değerlendirme 2-Öz Değerlendirme	1- Ders Kitabı- Etkinlikler (Açık Uçlu Sorular, Eşleştirme Soruları) 2-Öğretmen (Çoktan Seçmeli Sorular) 3-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Eşleştirme Soruları, Açık Uçlu Sorular, Boşluk Doldurma Soruları, D-Y Testleri) 4-Yardımcı Kaynak-Haftanın Genel Değerlendirme Çalışması (Çoktan Seçmeli Sorular)	1-İletişim 2-Yaratıcılık 3-Eleştirel düşünme	1-Yaratıcılık 2-Eleştirel düşünme 3-İletişim	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme
Padişah'ın Ebrusu	3-Gözlem Formları 4-Etkinlikler 5-Yazılı ve Sözlü Çalışmalar	1-Ders Kitabı- Etkinlikler (Açık Uçlu Sorular, Boşluk Doldurma, Akran Değerlendirme) 2-Öğretmen (Çoktan Seçmeli Sorular) 3-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Eşleştirme Soruları, Açık Uçlu Sorular, Boşluk Doldurma Soruları, D-Y Testleri) 4-Yardımcı Kaynak-Haftanın Genel Değerlendirme Çalışması (Çoktan Seçmeli Sorular)	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Yaratıcılık	1-iletişim 2-problem çözme 3-Eleştirel düşünme 4-Yaratıcılık	1-İletişim 2-Yaratıcılık 3-Eleştirel düşünme

Tablo 4.75. Sanat Ünitesi Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Yer Alan ÖYB'ler ile Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler (Devamı)

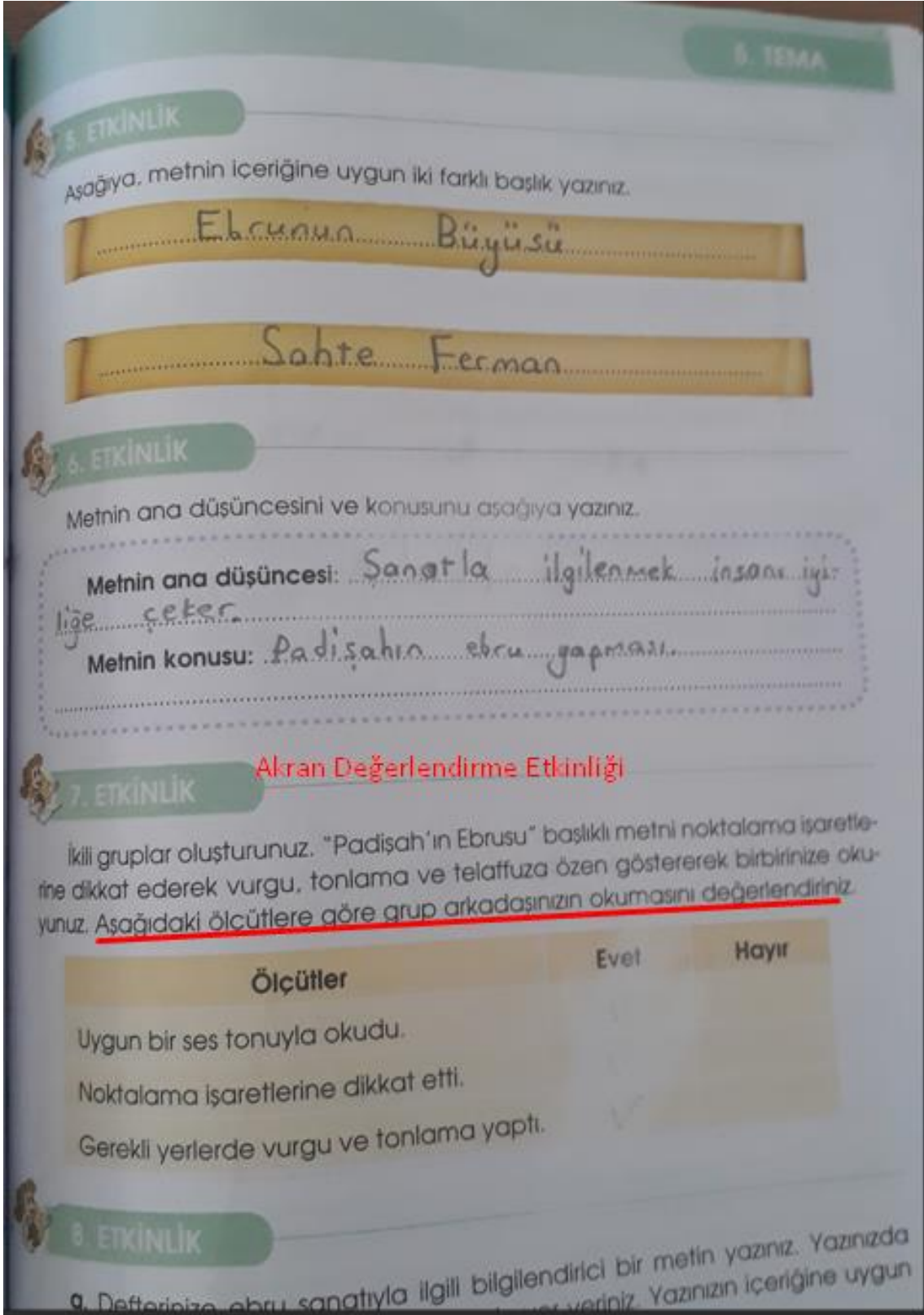
Konu Adı	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Yer Alan ÖYB'ler	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Vurgulanan ÖYB'ler	Öğrencinin Dönüt&Tepki Verdiği ÖYB'ler
Masalcı Dede Pertev Naili Boratav		1-Ders Kitabı -Etkinlikler (Açık Uçlu Sorular, Eşleştirme, Boşluk Doldurma, D-Y Testleri) 2-Öğretmen (Çoktan Seçmeli Sorular) 3-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Eşleştirme Soruları, Açık Uçlu Sorular, Boşluk Doldurma Soruları, D-Y Testleri) 4-Yardımcı Kaynak-Haftanın Genel Değerlendirme Çalışması (Çoktan Seçmeli Sorular, Eşleştirme Soruları)	1-Yaratıcılık 2-İletişim 3-Eleştirel Düşünme	1-Yaratıcılık 2-İletişim 3-Eleştirel düşünme 4-İşbirliği	1-İletişim 2-İşbirliği 3-Eleştirel düşünme
Âşık Veysel: Uzun İnce Bir Yol		1-Ders Kitabı -Etkinlikler (Açık Uçlu Sorular) 2-Öğretmen (Çoktan Seçmeli Sorular) 3-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Eşleştirme Soruları, Açık Uçlu Sorular, Boşluk Doldurma Soruları, D-Y Testleri) 4-Yardımcı Kaynak-Haftanın Genel Değerlendirme Çalışması (Çoktan Seçmeli Sorular)	1-Yaratıcılık 2-İletişim 3-Eleştirel düşünme	1-Yaratıcılık 2-İletişim 3-Eleştirel düşünme 4-İşbirliği	1-İletişim 2-Problem çözme
Mozart'ın Yaşamından					

Tablo 4.75. Sanat Ünitesi Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Yer Alan ÖYB'ler ile Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler (Devamı)

Konu Adı	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Yer Alan ÖYB'ler	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Vurgulanan ÖYB'ler	Öğrencinin Dönüt&Tepki Verdiği ÖYB'ler
Tema Değerlendirme Çalışmaları (Daha Usta Ressamlar)		1-Ders Kitabı – Ünite Sonu Değerlendirme Çalışmaları (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli, D-Y Testleri) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Eşleştirme Soruları, Açık Uçlu Sorular, Boşluk Doldurma Soruları, D-Y Testleri) 3-Okulistik (Kazanım Değerlendirme) Sınavları 4-Yazılı ve Sözlü Çalışmalar	1-Eleştirel düşünme 2-Yaratıcılık 3-İletişim	1-Eleştirel düşünme 2-Yaratıcılık 3-İletişim	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme

Tablo 4.75 incelendiğinde İlkokul 4. sınıf Türkçe dersi Sanat Ünitesi ünitelendirilmiş yıllık planında yer alan ölçme değerlendirme etkinliklerinin tema sonu değerlendirme, öz değerlendirme, gözlem formları, etkinlikler, yazılı ve sözlü sınav çalışmaları olarak yer verildiği tespit edilmiştir. Süreçte uygulanan ölçme değerlendirme etkinlikleri gözlemlendiğinde ise yıllık plan ile süreçte tercih edilen ölçme değerlendirme etkinliklerinin değişebildiği veya öğretmen tarafından çeşitlendirilebildiği gözlemlenmiştir.

Ünitelendirilmiş yıllık planda yer alan etkinlikler (konu sonu değerlendirme çalışmaları) serbest okuma parçası dışında diğer bütün metinlerde uygulanırken ünitelendirilmiş yıllık planda yer alan öz değerlendirme formu ile gözlem formunun hiçbir konu bitiminde veya süreçte kullanılmadığı tespit edilmiştir. Tema sonu değerlendirme çalışmalarının ise yıllık plandaki varlığı ve süreçteki uygulanışı paralel gitmektedir. Bunun dışında yıllık planda yer verilmediği halde “Padişah’ın Ebrusu” isimli metin etkinliklerinde akran değerlendirme çalışmasına yer verildiği tespit edilmiştir.

Resim 4.11. Padişah'ın Ebrusu İsimli Metinde Yer Alan Akran Değerlendirme Etkinliği

Yıllık planda ölçme değerlendirme faaliyetlerinde yer verilmeyen bir diğer etkinlik veya etkinliği uygulayan kaynak ise öğretmendir. Öğretmen tarafından hazırlanan ölçme-değerlendirme etkinliklerinin daha çok çoktan seçmeli ölçme değerlendirme etkinliklerinden

oluştugu tespit edilmiştir. Öğretmen tarafından sınıfta uygulanan ölçme değerlendirme etkinliklerinin öğretmen tarafından hazırlandığı veya herhangi bir site veya kaynaktan alınıp alınmadığı bilinmemektedir. Öğretmen tarafından uygulanan ölçme değerlendirme etkinliklerinden bir örnek aşağıdaki gibidir.

4.SINIF TÜRKÇE DERSİ KONU DEĞERLENDİRME TESTLERİ	
Adı-Soyadı:	Sınıfı:4/ No:
1) Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sebep sonuç ilişkisi vardır? A) Annemin yaptığı yemeğin tadı damağımda kaldı. B) Ali bundan sonra okula gelmeyecekmiş. C) Tatilde bol bol kitap okumalıyız. D) Paramız olmadığı için bu oyuncağı alamayız.	6) Oyun kolu bozuk olduğu için beni yenebildin. " Cümlede sebep sonuç ilişkisini gösteren kelime hangisidir? A) bozuk B) oyun C) beni D) için
2) Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sebep - sonuç ilişkisi vardır? A) sen olsan bari. B) Sensiz olamam asla. C) Kırmızı ışıktaki geçtiğim için ceza yedim. D) Yine yaz bitti.	7) Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sebep sonuç ilişkisi yoktur? A) Tilki gibi kurnaz birisiydi. B) Sınavdan güzel not aldığı için babası ona bisiklet aldı. C) Kar yağdığından okullar tatil oldu. D) Un kalmadığı için annem börek yapamadı.
3) Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "için" sözcüğü farklı bir amaç için kullanılmıştır? A) Kardeşim için mama yaptım. B) Bütün bunları benim için mi yaptın? C) Okula gitmek için otobüse bindim. D) Senin için çok uğraştı.	8) Sana yardım ettiğim mutluyum. " cümlesinde boş bırakılan yere hangisi gelmelidir? A) İçin B) Çünkü C) Gibi D) Kadar
4) Aşağıdaki cümlelerden hangisi sebep-sonuç cümlesi değildir? A) Çok koştum, bu yüzden nefes almakta güçlük çekiyorum. B) Sel baskınından dolayı bir çok ev zarar gördü. C) Kurt gibi açtım. D) Hasta olduğu için bugün işe gitmemiş.	9) Aşağıdaki atasözlerinden hangisinde neden-sonuç ilişkisi vardır? A) Et tınaktan ayrılmaz. B) Demir tavında dövülür. C) Deveyi yardan uçuran bir tutam ottur. D) İşleyen demir ısıldar.
5) Aşağıdakilerden hangisi sebep-sonuç ilişkisi kurmaz? A) için B) çünkü C) bu yüzden D) kadar	10) Aşağıdaki cümlelerin hangisi sebep - sonuç cümlesi değildir? A) Derste çok konuştuğu için öğretmen ona kızdı. B) Gelmeyen öğrenci olduğu için antrenman ertelendi. C) Çaydanlığın suyu elime döküldüğü için elim yandı. D) Şimdi yalnızlığa ağlıyorum.

Resim 4.12. Öğretmen Tarafından Hazırlanan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örneği

Ölçme değerlendirme etkinliği kapsamında konu sonu değerlendirme çalışması olarak planlanan ve uygulanan etkinlikler ile öğretmen tarafından hazırlanıp uygulanan ölçme değerlendirme etkinliklerine ek olarak öğrenci çalışma kitapları ile yardımcı kaynaklar da kullanılabilir. Öğrenci çalışma kitapları içerisinde her üniteye ait ünite değerlendirme çalışması yer almaktadır. Öğrenci çalışma kitabındaki sorular incelendiğinde genel olarak geleneksel ölçme değerlendirme faaliyetlerinin yer aldığı gibi ölçme değerlendirme etkinlikleri ile öğrencilerin akademik başarı, beceri, dil becerisi, TYÇ becerisi, ÖYB becerisi, alana özgü beceriler vb. başarı ve becerilerin ölçüm ve değerlendirmelerinin yapıldığı ifade edilebilir. Yardımcı kaynaklardaki soruların ise okuduğunu anlama, dil bilgisi kuralları, noktalama işaretleri, yazım yanlışları vb. üzerine kurgulandığı ve her hafta bitimindeki son türkçe dersinde sınıfta uygulandığı gözlemlenmiştir. Yardımcı kaynak ile yapılan ölçme değerlendirme etkinlik örneklerinden bir tanesi aşağıda örneklendirilmiştir.

14. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde karşılaştırma yapılmamıştır?

① Okul yollarına ağaçlandırtma yapıldı.
 ② İlkbaharda hava sonbahara göre daha sıcak olur.
 ③ Onur da Ali kadar başarılı bir öğrencidir.
 ④ Emrehan, Kerem'e göre daha uysaldır.

15. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde benzetme yapılmıştır?

① Pamuk gibi yumuşak saçı vardı.
 ② Yazın gündüzler daha uzun olur.
 ③ Arkadaşlarımla parkta oynamayı severim.
 ④ İstanbul, Türkiye'nin en kalabalık şehridir.

16. Hava çok soğuktu. Dışında lapa lapa kar yağıyordu. Sinem, pencereden karın yağışını izliyordu. Sokakta kar topu oynayan çocukları gördü. Koşarak yanlarına gitti. Çocuklar Sinem'i aralarına almak istemediler. Sinem buna çok üzüldü. Sonra aralarından biri Sinem'i oyuna çağırdı. O da sevinçle kar topu oynamaya başladı.

Bu metinde hikâyenin hangi unsuru belirgin **değildir**?

① Olay
 ② Zaman
 ③ Yer
 ④ Kişi

17. I. Hafta birisinde beki yüz kişi vardı.
 II. Çocuklara giysi almak için bazı mağazaları gezdim. Hepsini çok kalabalıktı.
 III. Alışveriş yapmak üzere evden çıktım.
 IV. Hiçbir şey almadan eve döndüm.

Numaralandırılmış cümleler, olayların oluşuna göre nasıl sıralanmalıdır?

① II - III - I - IV
 ② IV - III - II - I
 ③ III - II - I - IV
 ④ I - II - III - IV

18. Bir gün deveye sormuşlar()
 () Boynun neden eğri()
 Deve şöyle demiş()
 — Nerem doğru ki()

Bu metindeki yay ayrıçların yerine sırasıyla hangi noktalama işaretleri konulmalıdır?

① (:) (,) (?) (:) (?)
 ② (:) (,) (?) (:) (,)
 ③ (:) (,) (,) (,) (,)
 ④ (,) (,) (,) (,) (,)

Resim 4.13. Yardımcı Kaynak ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örneği

[illegible]

Dünya	Gerçek :	
	Terim :	
Göz	Mecaz :	
	Terim :	
Ay	Gerçek :	
	Terim :	
Parlak	Gerçek :	
	Mecaz :	
Kök	Mecaz :	
	Terim :	

• Bastırarak yazdığım için kalemimin	ceza aldı.
• Atık maddeleri dönüştürünce	sağlığı düzeldi.
• Yürüyüş yapmaya başlayınca	ucu kırıldı.
• Sürücü, trafik kurallarını çiğnemekten ötürü	kirlilik azaldı.

Karakterler:

Olay :

Yer :

Zaman :

212

Türkçe dersi kazanımlarının, ders içeriğinin ve ders sürecinin ölçülmesi hem sürece hem de sonuca dayalı olarak yapıldığı tespit edilmiştir. Süreç boyunca (etkinlikler) konu sonu değerlendirme çalışmaları, öğretmen tarafından hazırlanan etkinlikler, öğrenci çalışma kitabı, yardımcı kaynaklar ve ünite sonu değerlendirme çalışmaları ile süreç; yazılı yoklama, sözlü sınavlar ve okulistik (kazanım değerlendirme) sınavları ile de sonuç değerlendirmesi yapılmaktadır. Böylece hem biçimlendirici hem de düzey belirleyici ölçme-değerlendirme faaliyetleri yapılmaktadır. Ölçme değerlendirme anlamında her konu veya ünite başında tanıma yerleştirmeye ilişkin herhangi bir ölçme değerlendirmeye faaliyetinde bulunulmamıştır.

-TÜRKÇE-

Aşağıdaki cümleleri koyu yazılmış sözcüklerin anlamlarıyla eşleştiriniz. Her numara için eşleştirdiğiniz sembolü optik formda işaretleyiniz.

1. Nevşehir gezimizde çamurdan çömlek yapma etkinliğine katıldım.	Alınan kısa kesilmiş saç.
2. Görevli, anons yapıncaya kadar beklememizi istedi.	Toprak tencere.
3. Oyun oynarken tokam açıldı ve kâkülüm gözümüne gelmeye başladı.	Biriktirilen ve özelliklerine göre sınıflandırılmış nesnelerin bütünü.
4. Bir müddet bu küçük kasabada yaşayacağım.	Sesli duyuru.
5. Kardeşimle peçete koleksiyonu yapıyoruz.	Süre.

Aşağıdaki ifadelerden doğru olanlar için "D" seçeneğini, yanlış olanlar için "Y" seçeneğini optik formda işaretleyiniz.

6. "Doğa" sözcüğünün eş anlamlısı "orman"dır.	☒ D ☐ Y
7. Atatürk'ün "Vatanımı en çok seven, görevini en iyi yapandır," sözündeki altı çizili sözcüklerin eş anlamlıları sırasıyla "yurt" ve "vazife"dır.	☒ D ☐ Y
8. "Asansör dolu gelince binemedik." cümlesindeki altı çizili sözcüğün zıt anlamlısı "boş"tır.	☒ D ☐ Y
9. "Gülmek" sözcüğünün zıt anlamlısı "gülmemek"tir.	☒ D ☐ Y

10. Aşağıdaki kavram haritasında cümlelerdeki kutucukların yerine gelmesi gereken nokta, lama işaretlerini takip ederek çıkışa ulaşınız. Ulaştığınız çıkışın numarasını optik formda işaretleyiniz.

```

graph TD
    A["Öğretmen, bugün doğum günü olan Mert'e gülümseyerek sordu:  
■ İyi ki doğdun Mert. Peki, bu senin kaçınıcı doğum günün?"] --> B["Kısa çizgi (-)"]
    A --> C["Uzun çizgi (—)"]
    B --> D["Kardeşim 16■03■2018 tarihinde doğdu."]
    C --> E["Cenk■in yeni yaşını pasta keserek kutladık."]
    D --> F["Nokta (.)"]
    D --> G["İki nokta (:)"]
    E --> H["Kesme işareti (')"]
    E --> I["Virgül (,)"]
    F --> J["1"]
    G --> K["2"]
    H --> L["3"]
    I --> M["4"]
  
```

16 ve 17. soruları aşağıdaki metne göre yanıtlayınız.

Binlerce yıllık geçmişe sahip olan ceviz ağacını, su kenarında ya da nemli bölgelerde görürüz. 30 metreye kadar uzayabilen ceviz ağacı dağlık bölgeleri, yamaçları, tepeleri pek sever. Ülkemizde en çok Van ilinde görülen ceviz ağacı aslında Anadolu'nun her yerinde üstelik kendiliğinden yetişir. Sincap, karga ve fare gibi hayvanlar, kış için yedek besin depolarken farklı yerlere taşıdıkları cevizleri nereye koyduklarını bazen unuturlar. Böylelikle de farklı yerlerde ceviz fidanları boy vermeye başlar.

Yaklaşık 40 türü bulunan ceviz ağacı, insanlar için her açıdan çok yararlıdır. İnsan beynine benzeyen şekliyle ceviz tam bir şifa kaynağıdır. Taze cevizin yeşil kabuğu ve ağacının kökleri de boya sanayisinde kullanılır. Ceviz ağacının ömrü yaklaşık 90 yıldır. Bu süre boyunca bir ceviz ağacının köklerinden, yapraklarından, kabuğundan ve meyvelerinden yararlanabiliriz. Bu sürenin sonundaysa ceviz ağacının gövdesi, çok sağlam ve güzel olması nedeniyle mobilyacılıkta kullanılır.

16. Metinde hangi sorunun yanıtı yoktur?

A) Ceviz ağacı daha çok nerelerde yetişir? +

B) Ceviz ağacının kendiliğinden yetişebilmesinin nedeni nedir? +

C) Ceviz ağacının yararları nelerdir? -

D) Ceviz ağacı bir yılda ne kadar meyve verir? +

17. Yukarıda verilen sayılar, metindeki açıklamalarla eşleştirilecektir. Buna göre eşleştirme aşağıdakilerden hangisi gibi olmalıdır?

Ağacın ömrü	30
Ağacın tür sayısı	40
Ağacın uzunluğu	90

A) ☒ B) ☒ C) ☒ D) ☒

Resim 4.15. Kazanım Değerlendirme Sınavı ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örnekleri

2022-2023 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI
İLKOKULU 4. SINIFI
2. DÖNEM I. TÜRKÇE YAZILI YOKLAMASI

Öğrencinin Adı-Soyadı: _____ Okul No: _____ Puanı: _____

Birçok aile çocuklarını kitap okumasını sağlayamamaktan yakınır. Eline bir kitap alıp uzun süre okumaktan sıkılan çocuklar, saatlerce televizyon ve bilgisayar başında oturmaktan hiç şikâyet etmez. Anne ve babasını bir kere olsun kitap okurken görmeyen çocuklar, elbette “Televizyonun başından kalk da biraz kitap oku!” diyen sese aldırış etmez.

Düşünen, fikir üreten, düşündüğünü ifade edebilen ve yanlış bilgi ile doğru bilgiyi ayırabilen fertlerin sayısının artması için, çocukluk çağında kitap okuma alışkanlığının kazandırılması gerekmektedir.

Kitap okuyan çocuklar eğitimleri sırasında anne babalarının ve öğretmenlerinin işini kolaylaştırır. Okuma alışkanlığı olmayan çocuklar, başarılı olma zorlanmaktadır.

Yukarıdaki 1, 2, 3 ve 4. soruları, okuduğunuz metne göre cevaplandırınız. (4 x 4 = 16 p)

1. Ailelerin yakındıkları konu nedir?

2. Çocukların şikâyet etmedikleri olay nedir?

3. Başarılı olmakta zorlanan kimlerdir?

13. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “li” yanlış yazılmıştır.

A) Bahçedeki çiçekler ansızın soldu.
B) Masanın üzerindeki kitaplar dağılmıştı.
C) O ki sınıfın birincisiydi.
D) Çantanda ki cetveli verir misin?

14. Aşağıdaki cümlelerde geçen “de” lerden hangisi yanlış yazılmıştır?

A) Doğanın ısınması, bizde tehdit ediyor.
B) Çocuğun beslenmesinde peynir de olmaz.
C) Tanilde yüzme öğrendiler.
D) Öğrenciler içeride gürültü yapıyor.

Fende iskelet, en zorlandığım konudur.
O artık gözümde düştü.
Ceviz çok sert olduğundan kıramadım.
Çay ve simite bayılırım.

15. Yukarıdaki kalın yazılmış sözcüklerin cümlede kullanılış anlamları hangi şıkta doğru sıralanmıştır?

A) terim – terim – mecaz – gerçek
B) mecaz – terim – gerçek – mecaz
C) terim – mecaz – gerçek – gerçek
D) terim – gerçek – mecaz – gerçek

18. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sayıların yazımı ile ilgili yanlışlık yapılmıştır?

A) Bu soruları bir haftada çözmeliyim.
B) Yarışmada 12.inci oldum.
C) Beşer beşer sayabiliyorum.
D) 12.8.2010 tarihinde doğmuşum.

Film () tiyatro ve müzikal izlemeyi seviyorum () Sen hangisini seversin ()

19. Yukarıdaki cümlelerde yay ayraçla belirtilen yerlere sırasıyla hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

I. Bıçağın keskin yüzüne dikkat etmelisin.
II. Binanın ön yüzünü maviye boyadılar.
III. Adamda yüz olsaydı, buraya gelmezdi.
IV. Üç basamaklı en küçük sayı yüzdür.

13. “Yüz” sözcüğü yukarıdakilerden hangisinde “utanma” anlamında kullanılmıştır?

A) I B) II C) III D) IV

“Yaramaz babasını görünce birden durakladı.”

14. Yukarıdaki cümlede anlam karışıklığını gidermek için hangi kelimedenden sonra virgül (,) işareti getirilmelidir?

A) görünce B) birden
C) yaramaz D) babasını

15. Hangi cümlede karşılaştırma yapılmamıştır?

A) Ahmet de babam gibi çok çalışkandır.
B) İşini bugün daha çabuk bitirdi.
C) Ne yapacağına karar verememişti.
D) Çocuklar çiçekler gibi narindir.

24. “Bakmak” sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde “koruyup kollamak, gözetmek” anlamında kullanılmıştır?

A) Küçük kıza dikkatlice baktı ama onu tanıyamadı.
B) Giden arabaların arkasından uzun uzun bakıyordu.
C) Olup bitenlere sadece bakmakla yetiniyordu.
D) Teyzesinin küçük çocuklarına o bakıyordu.

25. Aşağıdaki cümlelerde kalın yazılan sözcüklerden hangisinin eş seslisi (sesteşi) yoktur?

A) Kara gözlü kuzusunu çayıra götürdü.
B) Bu dere yazları kururdu.
C) Yüzümde sivilceler çıktı.
D) Kır gezisi için hazırlıklar yapıldı.

Her soru 4 puandır.
Süreniz 40 dakikadır.
BAŞARILAR DİLERİM.

Resim 4.16. Yazılı ve Sözlü Sınavlar ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örnekleri

Ölçme değerlendirme etkinliklerinde (özellikle konu sonu değerlendirme ve ünite sonu değerlendirme etkinliklerinde) yer alan ÖYB’lerin tamamı ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı, yardımcı kaynaklar, öğretmen tarafından hazırlanan etkinliklerde vurgulanmıştır. Bunlara ek olarak ölçme değerlendirme faaliyetleri kapsamında yer alan ÖYB’lere “Padişah’ın Ebrusu” konusunda problem çözme becerisi, “Masalcı Dede Pertev Naili Boratav” konusunda işbirliği becerisi, “Âşık Veysel: Uzun İnce Bir Yol” konusunda işbirliği becerisi işlenmeye ve vurgulanmaya çalışılmıştır. Ölçme değerlendirme etkinliklerinde olmadığı halde vurgulanan problem çözme ve işbirliği becerilerine ilişkin örnekler aşağıda yer alan resimlerde gösterilmiştir.

Öğretmen öğrencilerden görme engelli, işitme engelli veya herhangi bir engel türü olan insanların yaşadıkları sorunlar, bu sorunlara nasıl çözüm getirdikleri, insanların bu tür engeli olan bireylere nasıl yardımcı olunabileceği hususuna ilişkin bir bilgilendirici veya hikâye edici metin kaleme almalarını istedi. Metinde özellikle engelli bireylerin hayatta yaşadıkları problemlerin neler olduğu ve bu problemlere buldukları çözümleri üzerine vurgu

yapmaları istendi. Metinler kaleme almadan önce mutlaka konuya ilişkin araştırma yapılması istendi.

Bu etkinlik ile iletişim becerilerine (yazma), eleştirel düşünme (araştırma) becerilerine ek olarak problem çözme (çözüm bulma, kriz yönetme, çözüm odaklı olma...) becerisine de vurgu yapılmıştır. Burada amaç herkesin bir engelli adayı olduğu, böyle bir durumda problemlerini nasıl çözebilecekleri, çözüm odaklı nasıl hareket etmeleri gerektiği, zorluklarla başa çıkma becerilerinin yanında empati yeteneğinin de gelişmesi istenmiştir. Problem çözme, çözüm odaklı olma ve zorluklarla başa çıkmayı öğrenme daha çok problem çözme becerisine vurgu yapmaktadır. Bu becerinin hem içerik boyutunda hem de ölçme-değerlendirme boyutunda özellikle vurgulandığı düşünülmektedir.

Kültürel farkındalık ve ifade becerisi (işbirliği becerisi) için kaybolmaya yüz tutan milli ve kültürel öğelerimize sahip çıkan, kendi kültürümüze ait çalışmaları toplayan, koruyan, arşivleyen ve gelecek nesillere aktarmaya çalışan bireylere örnek verilmesi istendi. Örnek verildikten sonra özellikle halk bilimi, kültür, edebiyat, şiir, masal, türkü, efsane, destan ve fıkra gibi kavramların içinde geçtiği soru çözümleri gerçekleştirildi. En son olarak halk ürünlerinin, kültürümüzün, örf, adet ve geleneklerimizin neden korunması gerektiği sınıfça tartışıldı (iletişim). Konuya ilişkin soru örneklerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

11. Dil, bir toplumun en önemli öznesidir. Bu bakımdan onu yalnızca bir anlaşma aracı olarak görmemek gerekir. Dil, toplumun yaşayışına, kültür ve tarihin ışık tutar. Onun sayesinde bir toplumun kültürü gelecek kuşaklara aktarılır.

Bu metnin ana fikri aşağıdakilerden hangisidir?

- Ⓐ Dil, toplumsal belleğin kanıtıdır.
- Ⓑ Dil, bir kültürün geçmişi, bugunu ve geleceği arasındaki bağıdır.
- Ⓒ Dil, en önemli anlaşma aracıdır.
- Ⓓ Dil, bir toplumun yaşama sevincidir.

19. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde büyük harflerin yazımıyla ilgili yanlışlık vardır?

- Ⓐ Sınıfça Topkapı Sarayı'ni gezdik.
- Ⓑ Şair Fuzulî büyük bir Türk ozanıdır.
- Ⓒ Cumhuriyet 29 Ekim 1923'te ilan edildi.
- Ⓓ Gelibolu yarımadası şehit kaniyle sulanmıştır.

20. Nasreddin Hoca'yı bir düğüne çağırmışlar. O gün herkes en iyi giysilerini giymiş. Nasreddin Hoca da günlük kıyafetleriyle düğünde hazır bulunmuş.

Düğün yerinde çeşit çeşit yemekler varmış. Düğün çok coşkulu geçiyormuş, düğündeki hiç kimse Hoca'ya aldırmyormuş. Kimse onu çağırıp masasına buyur etmemiş. Hoca buna çok içerlemiş.

Hoca hemen evine gitmiş. Üstündeki kıyafetleri çıkartıp en güzel giysilerini giymiş, düğüne tekrar gitmiş. Hoca'yı gören herkes kendi masalarına davet etmiş. Ardından Hoca kürkünün eteğini yemeğe uzatarak, "Ye kürküm ye." demiş. Hoca'nın bu hareketine düğündekiler çok şaşırılmışlar. Hoca'ya, "Hocam, kürk hiç yemek yer mi?" diye sormuşlar. Hoca da, "Az önce yüzüme hiç bakmadınız. Kürkü giyince beni baş köşeye oturtunuz, demek ki iş kürkte." diyerek yaptıklarını yüzlerine vurmuş.

Yukarıda Nasreddin Hoca'nın fıkralarından biri verilmiştir. Nasreddin Hoca'nın fıkralarının güldürürken düşündürülen bir özelliği vardır.

Buna göre yukarıdaki fıkra ile ilgili olarak hangi soru sorulamaz?

- A) Hoca'nın gittiği yer neresidir?
- B) Hoca'nın düğündekilerin davranışlarına içerlemesinin sebebi nedir?
- C) Fıkra için "İnsanlar kıyafetlerine göre değerlendirilirler." ifadesi söylenebilir mi?
- D) Nasreddin Hoca düğünde kimlerle berabermiş?

Resim 4.17. Ölçme-Değerlendirme Faaliyetlerinde Olmadığı Halde Ölçme Değerlendirme Faaliyetlerinde Ekstra Vurgu Yapılan ÖYB'lere İlişkin Örnek Sorular (Yardımcı Kaynaklar)

Ölçme değerlendirme faaliyetlerinde yer alan ÖYB'lerin konu bazında genel dağılımı incelendiğinde; iletişim, eleştirel düşünme ve yaratıcılık becerileri olduğu tespit edilmiştir.

Ölçme değerlendirme faaliyetlerinde yer alan ÖYB'lerin tamamı ölçme-değerlendirme süreci boyunca vurgulandığı gibi ÖYB'lerden Padişah'ın Ebrusu konusunda problem çözme becerisi, Masalcı Dede Pertev Naili Boratav konusunda işbirliği becerisi ve Aşık Veysel: Uzun İnce Bir Yol konusunda işbirliği becerisi programda olmadığı halde öğretmen tarafından örtük olarak vurgulanmıştır.

Öğrencilerin dönüt verdiği ya da öğrencilerde gözlemlenen ÖYB'ler incelendiğinde kazanım, içerik, süreç ve ölçme-değerlendirme faaliyetlerinde yer alan ve vurgulanan ÖYB'lerle öğrencilerde gözlemlenen ÖYB'lerin genel olarak aynı olduğu gözlemlenmiştir. Örnek vermek gerekirse “Yokuş” isimli metne ait kazanımlarda ÖYB'lerden iletişim, yaratıcılık ve eleştirel düşünme yer aldığı ve içerik boyutunda iletişim, yaratıcılık ve eleştirel düşünme becerilerinin yer aldığı ve vurgulandığı, yine süreç boyutunda aynı beceriler olan iletişim, yaratıcılık ve eleştirel düşünme becerilerinin vurgulandığı, ölçme-değerlendirme boyutunda da iletişim, yaratıcılık ve eleştirel düşünme becerilerinin yer aldığı ve ölçme değerlendirme faaliyetlerinde yer alan iletişim, yaratıcılık ve eleştirel düşünme becerilerine vurgu yapıldığı tespit edilmiştir. Programın dört ögesi boyutunda da ÖYB'lerden iletişim, eleştirel düşünme ve yaratıcılık becerileri yer aldığı, öğretmen tarafından bu ÖYB'lerin vurgulandığı ancak; öğrencilerde gözlemlenen veya öğrencilerin dönüt verdiği ÖYB'lerin genel olarak iletişim ve eleştirel düşünme becerileri olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerde ÖYB'lerden yaratıcılık becerisinin yeterli düzeyde gözlemlenememesi ya da öğrencilerin yaratıcılık becerisine programın dört ögesinde vurgulandığı halde yeterli düzeyde dönüt vermemesi/verememesi büyük bir eksiklik olarak ifade edilebilir. İlkokul 4. sınıf Türkçe dersi Öğretim Programı TYÇ, dil becerileri, değer ve yetkinlikler vb. üzerine kurgulandığı ve yapılandırıldığı düşünüldüğünde iletişim becerisinin bütün konularda, bütün konuların da bütün program öğeleri boyutunda yer alması, vurgulanması ve öğrenci tarafından dönüt verilmesi istenilen ve beklenen bir sonuçtur. Bu bağlamda İlkokul 4. sınıf Türkçe dersi Sanat Ünitesi iletişim becerileri kapsamında iyi kurgulandığı ve amacına iyi hizmet ettiği söylenilebilir.

Tablo 4.76. Sanat Ünitesinin Genel İşleyişi

Ders Adı	Ders Kapsamında Yapılan Etkinlikler	Etkinlikler ve Kaynakları
İlkokul 4. Sınıf Türkçe Dersi	Haftalık 1 saat dilbilgisi çalışması,	-Okulistik -Yardımcı Kaynaklar -Öğrenci Çalışma Kitabı -Öğretmen tarafından hazırlanan etkinlikler, *Zıt anlam, sesteş, eş anlam, de'nin yazımı, ki'nin yazımı, sayıların okunuşu ve yazılışı...
	Haftalık 1 saat serbest okuma etkinliği (hikâye kitabı),	-Hikâye Kitapları *Sınıf kitaplığında yer alan 1 hikâye kitabının değişimli olarak okunması, özetinin çıkarılması ve öğretmene anlatılması.
	Haftalık 5 saat metin ve etkinliklerinin yapılması	-Kitapta yer alan metin ve etkinlikler, *Bu etkinlikler okulistik ve öğrenci çalışma kitabı üzerinden çeşitlendirilmektedir.
	Haftalık 1 saat haftanın son Türkçe dersinde haftanın genel değerlendirilmesi	-Yardımcı Kaynaklar -Öğretmen tarafından hazırlanan soru ve etkinlikler
	Ünite Sonu Değerlendirme Çalışmaları	-Ders Kitabı -Öğrenci Çalışma Kitabı -Okulistik (Kazanım Değerlendirme Sınavları)
	Yazılı Yoklamalar	-Öğretmen tarafından hazırlanan sorular.

İlkokul 4. Türkçe Dersi haftalık ders programında 8 saatlik bir ders saati ile haftalık ders programında en çok yer kaplayan derstir. Bu dersin öğretim işlemleri öğretim programı, kazanımlar, ders kitabı vb. unsurlar ile devam etse de programda belirtilmeyen ve programın açığı olarak nitelendirilebilecek bazı noktalar öğretmenler tarafından ifade edilmektedir. Her ne kadar her konuya ilişkin etkinlikler yer alsa da konuların etkinlikleri, etkinliklerde yer alan soru tarzları, soruların içeriği birbirine çok benzemekte ve öğrencinin ilgisini çekmediği ifade edilmektedir. Ayrıca kazanımlar incelendiğinde kazanımların her ünite ve konuda kazanımların çoğunun tekrar ettiği, eş/zıt anlam, noktalama işaretleri, gerçek-mecaz anlam, metin türleri, sayıların kullanımı, büyük-küçük harf kullanımı dışında neredeyse başka herhangi bir dilbilgisi konularına yer verilmediği görülmüştür. Bu sebeple metinlere ilişkin etkinlikler yapılırken yardımcı kaynaklardan veya okulistik üzerinden ders, konu ve etkinlikler desteklenmektedir. Yine üniteye ait ünite sonu değerlendirme çalışmaları incelendiğinde değerlendirme çalışmalarının sığ kaldığı ifade edilebilir. Bu açık da yine öğretmen tarafından hazırlanan sorular, öğrenci çalışma kitabı veya yardımcı kaynaklar aracılığıyla giderilmeye çalışılmıştır.

Serbest okuma metni dışındaki diğer metinlerin Tablo 4.76'da gösterildiği üzere bir saat dilbilgisi, bir saat okuma etkinliği, beş saat metin (sesli-sessiz okuma, resimleri yorumlama, metin üzerinde kısa tartışmalar yapma) ve etkinliklerinin yapılması geriye kalan bir saat de haftanın genel değerlendirmesi olarak planlanmıştır. Serbest okuma metni sadece

okuma metninden oluştuğu için serbest okuma metninin işlendiği ilgili haftada ünite sonu değerlendirme çalışmaları, ilgili ünitenin genel değerlendirilmesinin yapılması (kazanım değerlendirme sınavı), yazılı yoklamalar vb. lme değerlendirme faaliyetleri de yapılabilmektedir.

Resim 4.18. Etkinliklerin eşitlendirilmesine İlişkin rnek

Etkinliklerin akıllı tahta üzerinden yapılması, etkinliklerin sadece ders kitabı üzerinden değil de yardımcı kaynaklar, ğretmen tarafından hazırlanan etkinlikler veya okulistik (dinleme metinleri, okuma metinleri, mini değerlendirme testleri, mini kuizler, görsel ve işitsel konu tekrarları, son zet ve genel değerlendirme etkinlikleri..) zerinden de zenginleştirilmesi öğrencilerin daha çok dikkatini çekmekte, derse olan ilgisini arttırmaktadır. Bu sebeple öğretmenin gözlem yapılan bütün derslerde akıllı tahtayı birçok amaçla kullandığı görülmüştür.

Gözlem formu genel olarak lme-değerlendirme boyutunda değerlendirildiğinde;

- ✓ Değerlendirme sürecinde kullanılan lme araçlarının açık uçlu sorular, boşluk doldurma soruları, kısa cevaplı sorular, D-Y testi, çoktan seçmeli sorular ve açık uçlu sorulardan oluştuğu,
- ✓ Değerlendirme sürecinde akran değerlendirme tek bir noktada kullanılırken rubrik, gözlem formu ve öz değerlendirmenin hiç kullanılmadığı,

- ✓ Değerlendirme zamanının genel olarak ders/ünite/konu (biçimlendirici değerlendirme) sonlarında ve yazılı yoklama (düzey belirleyici değerlendirme) tercih edildiği,
- ✓ Ölçme araçları için geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının yapılıp yapılmadığının bilinmediği (gözlemler esnasında ölçme-değerlendirme faaliyetlerine ilişkin zaman tablosu, belirtke tablosu, vb. tablo ve göstergelere rastlanmadığı),
- ✓ Ölçme-değerlendirme faaliyetlerinde yer alan etkinliklerin ÖYB'lerden genel olarak iletişim, eleştirel düşünme ve yaratıcılık becerileriyle ilişkili olduğu,
- ✓ Ölçme-değerlendirme faaliyetlerin uygulanmasının kolay olduğu,
- ✓ Ölçme araçlarının ekonomik, kullanışlı ve çoğunun hazır olduğu (öğretmen tarafından hazırlanmadığı),
- ✓ Ölçme değerlendirme faaliyetlerinin hem süreci hem de sonucu birlikte ele aldığı tespit edilmiştir.

Ayrıca; veriler araştırmacı tarafından geliştirilen ayrıntılı gözlem formu aracılığıyla toplanmıştır.

- ✓ Tema kısaca tanıtılmıştır. Temanın isminin Sanat olduğu bu sebeple tema boyunca sanatçı, sanat ve dallarıyla ilgili metinlerin olabileceği ifade edilmiştir.
- ✓ Konu sonu değerlendirme çalışmaları etkinlik olarak tasarlandığı tespit edilmiştir.
- ✓ Derste konunun genel akışı ilgili başlıktan ve resimlerden hareketle konu içeriğinin tahmin edilmesi, hazırlık çalışmalarının yapılması, konunun sessiz okunması, sesli örnek okuma yapılması (öğretmen), sesli okunması (okuma yapılırken vurgu, tonlama, noktalama işaretlerine dikkat edilmesi), resimlerin yorumlanması, dinleme metinlerinde dinledikleri metinlerde önemli gördükleri yerlerin defterlerine not alınması, okuma metinlerinde önemli gördükleri yerlerin altına çizilmesi, etkinliklerin yapılması ve özet şeklindedir.
- ✓ Türkçe dersi değerlendirme çalışmalarında ve metin çalışmalarında okulistiğin genel olarak tercih edilmediği gözlemlenmiştir. Okulistiğin daha çok matematik, sosyal bilgiler ve fen bilimleri derslerinde konu özeti, konu tekrarı ve ölçme-değerlendirme amacıyla kullanıldığı gözlemlenmiştir.

- ✓ Öğretmen sınıfa girerken dikkat çekme unsurunu kullanmaya çalıştığı (Aşık Veysel: Uzun İnce Bir konu işleneceği hafta Uzun İnce Bir Yol isimli türküyle sınıfa girmesi, Masalcı Dede Pertev Naili Boratav isimli konuyu işleyeceği hafta tekerleme ile sınıfa girmesi gibi) gözlemlenmiştir.
- ✓ Türkçe dersinde hedeften haberdar etme kazanım bazında değil etkinlik/konu bazında yapılmaktadır. (Örneğin, bugün “Yokuş” isimli konuyu işleyeceğiz gibi)
- ✓ Derslerin tamamı sınıf içinde işlenmiştir ancak; ders içinde belirli gün ve haftalar kapsamında hazırlanan etkinlik, gösteri, ront, yarışma vb. etkinlikler sınıf dışında gösterime sunulmuştur.
- ✓ Derslerde etkileşimli tahta kullanılarak sınıf ortamında teknoloji işe sürekli olarak koşulmuştur. Bu durum uyarıcı zenginliği oluşturmakta, öğrencilerin derse olan motivasyonunu arttırmakta, anlamlı ve kalıcı öğrenme sağlamakla birlikte ek tekrar, son özet ve ölçme-değerlendirme faaliyetlerini yerine getirmekte yardımcı olmaktadır. Akıllı tahtada yapılan etkinlik ve uygulamalar genel anlamda öğrencilerin beğenisini kazanmış durumdadır. Çünkü bu platformda etkileşimli videolar, öğrencilerin ilgisini çeken etkinlik ve uygulamalar, mini quizler, konu sonu değerlendirme çalışmaları, konu özeti videoları (bu çalışmaların tamamı görsel ve işitseldir)....şeklindedir.
- ✓ Konu sonlarında öğrencilerin konuyu anlayıp anlamadığı, yanlış öğrenmeleri açığa çıkarıp doğru öğrenmeleri pekiştirici farklı etkinlikler bir sonraki konuya geçilmeden önce mutlaka yapılmaktadır.
- ✓ Bir sonraki konuya geçilmeden önce konu hakkında araştırma ödevlerinin verildiği görülmüştür. Masalcı Dede Pertev Naili Boratav konusuna geçmeden önce farklı oyun, masal, tekerleme, fıkra vb. kültür öğeleri hakkında araştırma yapılması ve sınıfta sunulması, Padişahın Ebrusu konusuna geçmeden önce ebru sanatıyla ilgili araştırma yapılması, Aşık Veysel: Uzun İnce Bir Yol isimli konuya geçilmeden önce Aşık Veysel’e ait türkülerden örnekler bulunması ve sınıfta sergilenmesi örnek olarak gösterilebilir.
- ✓ Türkçe dersi her konuda diğer derslerle mutlaka ilişkilendirilmeye çalışıldı. Örneğin, “Yokuş” isimli konuda yer alan resim yorumlandı, tartışıldı ve resmin bir sanat eseri olduğu vurgulanarak resim dersiyle ilişkilendirildi. Etkinliklerin öncülünde yer alan açıklamalarda Ziya Osman SABA’ya ait kısa bir açıklamada şairin kaç sene yaşadığı

ile ilgili sorular sorularak matematik dersi toplama çıkarma işlemleriyle ilişkilendirildi, birinci etkinlikte yer alan tramvay sorusu ile sosyal bilgiler dersin ulaşım araçlarıyla ilişkilendirildi.

Gözlemlerle doküman analizlerinin karşılaştırmalı bilgilerini içeren ve dokümanların gözlemler vasıtasıyla teyit edildiği gözlem sonuçlarının bir bütün olarak ifade edildiği Tablo 4.77 aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.77. Sanat Ünitesinin ÖYB Bağlamında Doküman Analizleri ile Gözlem Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi

Kazanım Kodu	Kazanımda Yer Alan ÖYB'ler	Kazanımda Vurgulanan ÖYB'ler	İçerikte Yer Alan ÖYB'ler	İçerikte Vurgulanan ÖYB'ler	Yıllık Planda Yer Alan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Vurgulanan TYC'ler	Süreçte Vurgulanan 4 Dil Becerisi	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Yer Alan ÖYB'ler	Ölçme değerlendirme vurgulanan ÖYB'ler	Öğrencinin Dönüt Verdiği ÖYB'ler
T.4.4.3. T.4.3.12. T.4.3.28. T.4.3.33. T.4.4.4.	1-İletişim 2-Yaratıcılık 3-Eleştirel düşünme	-	1-İletişim, 2-Yaratıcılık 3-Eleştirel düşünme,	1-İletişim 2-Yaratıcılık 3- Eleştirel düşünme	1-Oyunlar 2-Anlatım 3-Araştırma 4-Beyin Fırtınası 5-Soru Cevap 6-Drama 7-Problem Çözme 8-Rol Oynama 9-Gösteri 10-Betimleme	1-Anlatım 2-Soru cevap 3-Beyin fırtınası	1-Ana dilde iletişim 2-Kültürel farkındalık ve ifade.	1-Dinleme 2-Okuma, 3-Konuşma	1-Tema sonu değerlendirme 2-Öz değerlendirme 3-Gözlem formaları 4-Etkinlikler 5-Yazılı ve sözlü çalışmalar	1- Ders Kitabı- Etkinlikler (Açık Uçlu Sorular, Eşleştirme Soruları) 2-Öğretmen (Çoktan Seçmeli Sorular) 3-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Eşleştirme Soruları, Açık Uçlu Sorular, Boşluk Doldurma Soruları, D-Y Testleri) 4-Yardımcı Kaynak-Haftanın Genel Değerlendirme Çalışması (Çoktan Seçmeli Sorular)	1-İletişim 2-Yaratıcılık 3-Eleştirel düşünme	1-Yaratıcılık 2-Eleştirel düşünme 3-İletişim	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme
T.4.1.1. T.4.3.18. T.4.3.19. T.4.3.20. T.4.3.23.	1-Eleştirel düşünme 2-Yaratıcılık 3-İletişim	-	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim 3-Yaratıcılık	1-İletişim 2-Yaratıcılık 3-Eleştirel düşünme	1-Oyun 2-Anlatım 3-Araştırma 4-Beyin Fırtınası 5-Soru Cevap 6-Drama 7-Problem Çözme 8-Rol Oynama 9-Gösteri 10-Betimleme	1-Anlatım 2-Soru cevap 3-Tartışma	1-Ana dilde iletişim 2-Kültürel farkındalık ve ifade	1-Okuma 2-Konuşma 3-Yazma	1 -Tema sonu değerlendirme 2-Öz değerlendirme 3-Gözlem formaları 4-Etkinlikler 5-Yazılı ve sözlü çalışmalar	1-Ders Kitabı- Etkinlikler (Açık Uçlu Sorular, Boşluk Doldurma, Akran Değerlendirme) 2-Öğretmen (Çoktan Seçmeli Sorular) 3-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Eşleştirme Soruları, Açık Uçlu Sorular, Boşluk Doldurma Soruları, D-Y Testleri) 4-Yardımcı Kaynak-Haftanın Genel Değerlendirme Çalışması (Çoktan Seçmeli Sorular)	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Yaratıcılık	1-İletişim 2-problem çözme 3-Eleştirel düşünme 4-Yaratıcılık	1-İletişim 2-Yaratıcılık 3-Eleştirel düşünme

Tablo 4.77. Sanat Ünitesinin ÖYB Bağlamında Doküman Analizleri ile Gözlem Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi (Devamı)

Kazanım Kodu	Kazanımda Yer Alan ÖYB'ler	Kazanımda Vurgulanan ÖYB'ler	İçerikte Yer Alan ÖYB'ler	İçerikte Vurgulanan ÖYB'ler	Yıllık Planda Yer Alan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Vurgulanan TYC'ler	Süreçte Vurgulanan 4 Dil Becerisi	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Yer Alan ÖYB'ler	Ölçme değerlendirme vurgulanan ÖYB'ler	Öğrencinin Dönüt Verdiği ÖYB'ler
T.4.3.12. T.4.3.18. T.4.3.23. T.4.3.24. T.4.3.7.	1-Yaratıcılık 2-Eleştirel düşünme -İletişim	-	1-Yaratıcılık 2-İletişim	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Yaratıcılık	1-Oyun 2-Anlatım 3-Araştırma 4-Beyin Fırtınası 5-Soru Cevap 6-Drama 7-Problem Çözme 8-Rol Oynama 9-Gösteri 10-Betimleme	1-Anlatım 2-Soru cevap 3-Tartışma 4-Beyin fırtınası	1-Ana dilde iletişim 2-Kültürel farkındalık ve ifade.	1-Konuşma 2-Okuma 3-Dinleme	1-Tema sonu değerlendirme 2-Öz değerlendirme 3-Gözlem formaları 4-Etkinlikler 5-Yazılı ve sözlü çalışmalar	1-Ders Kitabı - Etkinlikler (Açık Uçlu Sorular, Eşleştirme, Boşluk Doldurma, D-Y Testleri) 2-Öğretmen (Çoktan Seçmeli Sorular) 3-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Eşleştirme Soruları, Açık Uçlu Sorular, Boşluk Doldurma Soruları, D-Y Testleri) 4-Yardımcı Kaynak-Haftanın Genel Değerlendirme Çalışması (Çoktan Seçmeli Sorular, Eşleştirme Soruları)	1-Yaratıcılık 2-İletişim 3-Eleştirel düşünme	1-Yaratıcılık 2-İletişim 3-Eleştirel düşünme 4-İşbirliği	1-İletişim 2-İşbirliği 3-Eleştirel düşünme
T.4.1.1. T.4.1.3. T.4.1.4. T.4.1.7. T.4.1.10.	1-Yaratıcılık 2-İletişim	-	1-İletişim 2-Yaratıcılık	1-İletişim 2-Problem çözme 3-İşbirliği	1-Oyun 2-Anlatım 3-Araştırma 4-Beyin Fırtınası 5-Soru Cevap 6-Drama 7-Problem Çözme 8-Rol Oynama 9-Gösteri 10-Betimleme	1-Anlatım 2-Soru cevap	1-Ana dilde iletişim 2-Kültürel farkındalık ve ifade.	1-Dinleme 2-Konuşma 3-Yazma	1-Tema sonu değerlendirme 2-Öz değerlendirme 3-Gözlem formaları 4-Etkinlikler 5-Yazılı ve sözlü çalışmalar	1-Ders Kitabı - Etkinlikler (Açık Uçlu Sorular) 2-Öğretmen (Çoktan Seçmeli Sorular) 3-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Eşleştirme Soruları, Açık Uçlu Sorular, Boşluk Doldurma Soruları, D-Y Testleri) 4-Yardımcı Kaynak-Haftanın Genel Değerlendirme Çalışması (Çoktan Seçmeli Sorular)	1-Yaratıcılık 2-İletişim 3-Eleştirel düşünme	1-Yaratıcılık 2-İletişim 3-Eleştirel düşünme 4-İşbirliği	1-İletişim 2-Problem çözme

Tablo 4.77. Sanat Ünitesinin ÖYB Bağlamında Doküman Analizleri ile Gözlem Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi (Devamı)

Kazanım Kodu	Kazanımda Yer Alan ÖYB'ler	Kazanımda Vurgulanan ÖYB'ler	İçerikte Yer Alan ÖYB'ler	İçerikte Vurgulanan ÖYB'ler	Yıllık Planda Yer Alan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Vurgulanan TYC'ler	Süreçte Vurgulanan 4 Dil Becerisi	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Yer Alan ÖYB'ler	Ölçme değerlendirme vurgulanan ÖYB'ler	Öğrencinin Dönüt Verdiği ÖYB'ler
T.4.3.1. T.4.3.2. T.4.3.15. T.4.3.16. T.4.3.18.	1-İletişim 2-Yaratıcılık 3-Eleştirel düşünme	-	1-İşbirliği 2-Yaratıcılık	Yaratıcılık	1-Oyun 2-Anlatım 3-Araştırma 4-Beyin Fırtınası 5-Soru Cevap 6-Drama 7-Problem Çözme 8-Rol Oynama 9-Gösteri 10-Betimleme	1-Anlatım 2-Soru cevap	1-Ana dilde iletişim	1-Okuma 2-Dinleme 3-Konuşma	-1-Tema sonu değerlendirme 2-Öz değerlendirme 3-Gözlem formları 4-Etkinlikler 5-Yazılı ve sözlü çalışmalar	1-Ders Kitabı – Ünite Sonu Değerlendirme Çalışmaları (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli, D-Y Testleri) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Eşleştirme Soruları, Açık Uçlu Sorular, Boşluk Doldurma Soruları, D-Y Testleri) 3-Okulistik (Kazanım Değerlendirme) Sınavları4-Yazılı ve Sözlü Çalışmalar	1-Eleştirel düşünme 2-Yaratıcılık 3-İletişim	1-Eleştirel düşünme 2-Yaratıcılık 3-İletişim	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme
	Tema Değerlendirme Çalışmaları (Daha Usta Ressamlar)									1-Ders Kitabı – Ünite Sonu Değerlendirme Çalışmaları (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli, D-Y Testleri) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Eşleştirme Soruları, Açık Uçlu Sorular, Boşluk Doldurma Soruları, D-Y Testleri) 3-Okulistik (Kazanım Değerlendirme) Sınavları 4-Yazılı ve Sözlü Çalışmalar	1-Eleştirel düşünme 2-Yaratıcılık 3-İletişim	1-Eleştirel düşünme 2-Yaratıcılık 3-İletişim	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme

4.5.2. İlkokul 4. Sınıf Matematik Dersi 4. Ünitesi Gözlemlerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde İlkokul 4. sınıf Matematik Dersi Öğretim Programı çerçevesinde dizayn edilen, İlkokul 4. sınıf Matematik dersi 4. Ünitesi, gözlemlerden elde edilen veriler doğrultusunda analiz edilmiştir. Analiz edilen veriler 06.02.2023-24.03.2024 tarihleri arasında 5 haftalık süre zarfında toplamda 30 saat sınıf içi gözlem yapılarak araştırmacı tarafından toplanmıştır. Gözlemlere ilişkin bulgular DAPDEM modeli, program öğeleri ve P21 çerçevesi kapsamında oluşturulan gözlem formu aracılığıyla program öğeleri sırasıyla ele alınarak analiz edilmiştir.

MEB (2018) öğretim programlarında da ifade edildiği üzere Matematik Dersi Öğretim programında 4 öğrenme alanı vardır. Gözlem yapılan 4. Ünitesi de “*Sayılar ve İşlemler*” öğrenme alanı içerisinde yer almaktadır. “*Sayılar ve İşlemler*” öğrenme alanını “*Doğal Sayılar, Doğal Sayılarla Toplama İşlemi, Doğal Sayılarla Çıkarma İşlemi, Doğal Sayılarla Çarpma İşlemi, Doğal Sayılarla Bölme İşlemi, Kesirler ve Kesirlerle İşlemler*” alt öğrenme alanları oluşturmaktadır.

Gözlem yapılan 4. Ünite dört konu (12 alt konu ve bir değerlendirme çalışmasından meydana gelmektedir) “*Kesirler, Kesirlerle İşlemler, Zaman Ölçme, Veri Toplama ve Değerlendirme*” konuları toplamda 30 saat sınıf içinde gözlem yapılmıştır. Konuların isimleri, konu alt isimleri, haftalık ders saatleri ve kazanımlarda yer alan ve kazanımlarda öğretmen tarafından vurgulanan ÖYB’lere ilişkin bilgiler Tablo 4.78’te belirtilmiştir.

Tablo 4.78. 4. Ünitelerdeki Kazanımlarda Yer Alan ÖYB'ler ile Kazanımlarda Vurgulanan ÖYB'ler

Konu Adı	Konu Alt Adı	Haftalık Ders Saati	Kazanım Kodu	Kazanımda Yer Alan ÖYB	Kazanımda Vurgulanan ÖYB
Kesirler	Kesir Çeşitleri	3	M.4.1.6.1	Yaratıcılık	-
	Birim Kesirleri Sıralama	2	M.4.1.6.2.	Eleştirel düşünme	Eleştirel düşünme
	Bir Çokluğun Belirtilen Basit Kesir Kadarını Bulma	4	M.4.1.6.3.	-	-
	Kesirleri Karşılaştırma	2	M.4.1.6.4.	Eleştirel düşünme	Eleştirel düşünme
Kesirlerle İşlemler	Kesirler Toplama ve Çıkarma İşlemleri	2	M.4.1.7.1.	-	-
	Problem Çözme	3	M.4.1.7.2.	Problem çözme	Problem çözme
Zaman Ölçme	1-Saat, Dakika ve Saniye Arasındaki İlişkiler	3	M.4.3.4.1.	Eleştirel düşünme	Eleştirel düşünme
	2-Yıl, Ay, Hafta ve Ay, Hafta, Gün Arasındaki İlişkiler				
	Problem Çözme ve Problem Kurma	3	M.4.3.4.2.	Problem çözme	Problem çözme
Veri Toplama ve Değerlendirme	Sütun Grafiği	4	M.4.4.1.1. M.4.4.1.2.	Yaratıcılık	-
	1-Verilerin Gösterimi ve Yorumlanması	4	M.4.4.1.3.	1-Yaratıcılık	1-Yaratıcılık
	2-Problem Çözme ve Problem Kurma		M.4.4.1.4.	2-Problem çözme	2-Problem çözme

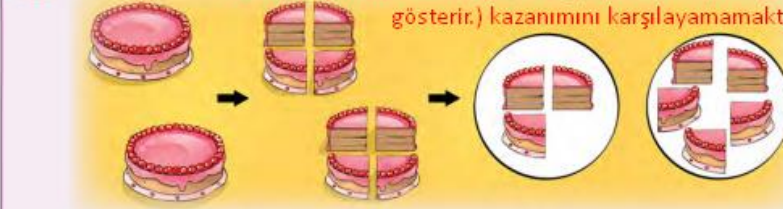
Tablo 4.78 incelendiğinde İlkokul 4. sınıf Matematik Dersi 4. Ünite kazanımlarında yer alan ÖYB'lerden yaratıcılık ($f=3$), problem çözme ($f=3$) ve eleştirel düşünme ($f=3$) becerilerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Öğretmen tarafından vurgulanan ÖYB'ler kazanımlarda yer alan ÖYB'lerin neredeyse aynısı “problem çözme ($f=3$), eleştirel düşünme ($f=3$) ve yaratıcılık ($f=1$) becerileri” olarak ifade edilebilir.

Öğretmen sınıfa girdiğinde işlenecek konuyu kazanım olarak değil de konu başlığı ile veya konu alt başlığı ile ifade ettiği tespit edilmiştir. Konu başlıkları veya konu alt başlıkları incelendiğinde kazanımlarla neredeyse birebir örtüştüğü tespit edilmiştir. Örnek vermek gerekirse İlkokul 4. sınıf Matematik Dersi 4. Ünitesinin ismi “4. Ünite”dir. 4. Ünitenin ilk konusu olan “Kesirler” konusu (alt konusu “Kesir Çeşitleri” kazanım kodu M.4.1.6.1) ile “Veri Toplama ve Değerlendirme” konusu (alt konusu “Sütun Grafiği” kazanım kodu M.4.4.1.1 ile M.4.4.1.2.) dışında diğer tüm konuların alt konuları neredeyse kazanım cümlelerini karşılayacak ve ifade edecek şekilde dizayn edildiği tespit edilmiştir. Bu sebeple öğretmen hedeften haberdar etme işini, hedef cümlesi ile değil de konu başlığı olarak ifade ettiğinde bile hedeften haberdar etmiş olabilmektedir.

KESİRLER

Kesir Çeşitleri

Matematik Dersi Öğretim Programında yer alan kazanımlar incelendiğinde konu başlıklarının/konu alt başlıklarının neredeyse kazanım ifadelerinin anlamını karşıladığı ifade edilebilir ancak; "Kesirler" konusu "Kesir Çeşitleri" alt konusu M.4.1.6.1 (Basit, bileşik ve tam sayılı kesri tanıy ve modelle gösterir.) kazanımını karşılayamamaktadır.

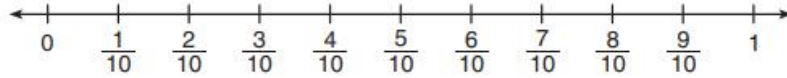

Aynı büyüklükteki iki pastanın her biri dört eş dilime ayrılmıştır. Dilimlerden üçü bir tabağa, beşi de başka bir tabağa konulmuştur.

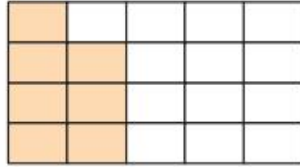
Tabaklardaki pasta dilimlerini gösteren kesirleri söyleyiniz. Hangi tabaktaki dilimlerin bütünden küçük, hangi tabaktaki dilimlerin bütünden büyük olduğunu nedenleriyle açıklayınız.

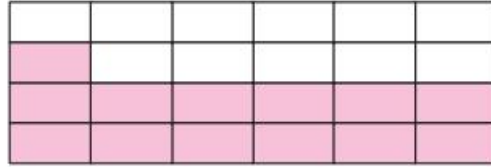
Aşağıdaki kesirleri inceleyelim.

Sayı doğrusunda 0 ile 1 aralığında gösterilen kesirlerin tamamı bir bütünden küçüktür.

$\frac{7}{20}$ (Yirmide yedi)

$\frac{13}{24}$ (Yirmi dörtte on üç)

Resim 4.19. Kazanımda Olduğu Halde Vurgulanmayan/Vurgulanamayan ÖYB'lere Örnek

M.4.1.6.3. kazanım kadunun açıklaması "Bir çokluğun belirtilen bir basit kesir kadarını belirler." şeklindedir. "Kesirler" konusunun "Bir Çokluğun Belirtilen Basit Kesir Kadarını Bulma" alt konusu neredeyse kazanımla birebir aynıdır. Öğretmen sınıfa girdiğinde her ne kadar kazanımı öğrencilere açıklamasa da konuyu açıklamaktadır. Konu/alt

Bir Çokluğun Belirtilen Basit Kesir Kadarını Bulma

konu ile kazanım neredeyse birebir aynı açıklamayı ifade ettiği düşünüldüğünde alt konunun okunması, açıklanması, örneklendirilmesi, dikkat çekilmesi aynı zamanda konuyu açıklamanın yanında öğrencileri hedeften haberdar etme dolayısıyla kazanımda yer alan ÖYB becerilerinin vurgulanmasıdır.

10. yaş gününü kutlayan

Zafer'in yaş günü pastasının üzerinde 10 tane mum vardır.

Zafer üfleyince mumların $\frac{1}{2}$ 'ini söndürdü.

Zafer'in söndürdüğü mumların sayısını nasıl bulabileceğinizi açıklayınız.

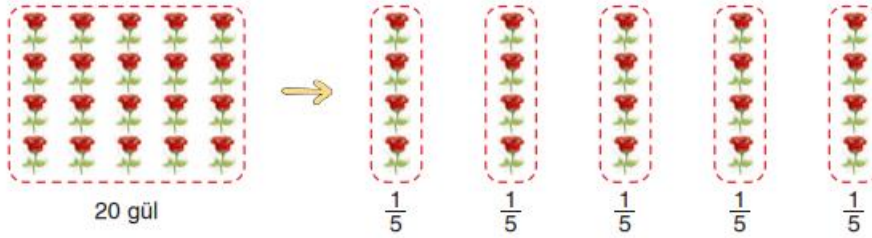
ETKİNLİK

Araç ve Gereç: Matematik ders kitapları

- ★ Sınıfınızdan 12 tane matematik ders kitabını toplayınız.
- ★ Topladığınız kitapları, öğretmen masasının üzerinde her birinde eşit sayıda kitap olacak şekilde 6 gruba ayırınız.
- ★ 5 grupta toplam kaç kitap olduğunu belirleyiniz.
- ★ Topladığınız kitap sayısını grup sayısına bölünüz. Bulduğunuz bölümü 5 ile çarpınız.
- ★ Bulduğunuz sonucun 5 gruptaki kitap sayısına eşit olup olmadığını söyleyiniz.
- ★ Yaptığınız çalışmalardan yararlanarak 30 kitabın $\frac{5}{6}$ 'inin kaç kitap olduğunu nasıl bulabileceğinizi açıklayınız.

20 gülün $\frac{2}{5}$ 'sinin kaç gül olduğunu bulalım.

Resim 4.20. Kazanımda Olup Öğretmen Tarafından Vurgulan ÖYB'lere Örnekler

"M.4.1.7.1. kazanım kadunun açıklaması "Paydaları eşit olan kesirlerle toplama ve çıkarma işlemi yapar." şeklindedir. 4. sınıfta paydaları eşit olmayan kesirlerle herhangi bir işlem yapılmadığı düşünüldüğünde bu konu/alt konuda da ("Kesirlerle İşlemler" konusunun "Kesirlerle Toplama ve Çıkarma İşlemleri") kazanımda yer alan ÖYB Becerisi ile kazanımda vurgulanan ÖYB Becerisinin aynı olduğu ifade edilebilir.

KESİRLERLE İŞLEMLER

Kesirlerle Toplama ve Çıkarma İşlemleri

Hacer Hanım, bir karpuzu 8 eş dilime ayırdı. Dilimlerden 1 tanesini Elif'e, 2 tanesini de Özgür'e verdi. Elif ve Özgür'e verilen karpuz dilimlerinin tüm dilimlerin kaçta kaç olduğunu söyleyiniz.

ETKİNLİK

Resim 4.20. Kazanımda Olup Öğretmen Tarafından Vurgulan ÖYB'lere Örnekler (Devamı)

Gözlem formu genel olarak kazanımlar boyutunda değerlendirildiğinde;

- ✓ Kazanımların ulaşılabilir ve ölçülebilir olmasından dolayı gerçekleştirilebilir olduğu,
- ✓ Kazanımların konu alanı ile örtüştüğü tespit edildiğinden konu alanı ihtiyacını karşıladığı,
- ✓ Kazanımların öğrenci ihtiyacı ile örtüştüğü tespit edildiğinden birey ihtiyacını karşıladığı,
- ✓ Kazanımların ÖYB'lerden yaratıcılık, problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerini içerdiği,
- ✓ Kazanımlarda yer alan bu üç ÖYB'nin programın uygulanması noktasında gerçekleştirilebilir nitelikte olduğu ifade edilebilir.

Bu bölümde İlkokul 4. sınıf Matematik dersi 4. Ünite içerisinde yer alan bir öğrenme alanı, dört konu ve 12 alt konunun içerik boyutu (hazırlık çalışmaları ve etkinlikler) bakımından ÖYB'leri içermesi ile içerikte yer alan ÖYB'lerin öğretmen tarafından vurgulanması ele alınmıştır. İçerik boyutunda yer aldığı ve vurgulandığı düşünülen ÖYB'lere ilişkin tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.79. 4. Ünite İçerik Boyutunda Yer Alan ÖYB'ler ile İçerik Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler

Öğrenme Alanı	Konu Adı	Alt Konu Adı	İçerikte Yer Alan ÖYB	İçerikte Vurgulanan ÖYB
Sayılar ve İşlemler	Kesirler	Kesir Çeşitleri	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Yaratıcılık 4-Problem çözme
		Birim Kesirleri Sıralama	1-Problem çözme 2-iletişim 3-Eleştirel düşünme	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme 4-Yaratıcılık
		Bir Çokluğun Belirtilen Basit Kesir Kadarını Bulma	1- Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-iletişim	1-İletişim 2-Problem çözme
		Kesirleri Karşılaştırma	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-iletişim	1-İletişim 2-Problem çözme
	Kesirlerle İşlemler	Kesirler Toplama ve Çıkarma İşlemleri	1-İletişim 2-Problem çözme 3-Yaratıcılık 4-Eleştirel düşünme	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Yaratıcılık 4-Problem çözme
		Problem Çözme	Problem çözme	1-Problem çözme 2-İletişim
	Zaman Ölçme	1-Saat, Dakika ve Saniye Arasındaki İlişkiler 2-Yıl, Ay, Hafta ve Ay, Hafta, Gün Arasındaki İlişkiler	1-Problem çözme 2-İletişim 3-Eleştirel düşünme	1-İletişim 2-Problem çözme 3-Yaratıcılık
		Problem Çözme ve Problem Kurma	Problem çözme	Problem çözme
	Veri Toplama ve Değerlendirme	Sütun Grafiği	1-Problem çözme 2-İletişim 3-Eleştirel düşünme 4-Yaratıcılık	1-Problem çözme 2-İletişim 3-Eleştirel düşünme 4-Yaratıcılık
		1-Verilerin Gösterimi ve Yorumlanması 2-Problem Çözme ve Problem Kurma	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim 3-Problem çözme 4-Yaratıcılık	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim 3-Problem çözme 4-Yaratıcılık

Tablo 4.79 incelendiğinde ilkökul 4. sınıf Matematik Dersi 4. Ünite içeriğinde ÖYB'lerden eleştirel düşünme ($f=48$), iletişim ($f=38$), problem çözme ($f=25$) ve yaratıcılık ($f=6$) becerilerinin yer aldığı tespit edilmiştir. İçerikte yer alan ÖYB'lere ek olarak “Kesir Çeşitleri” alt konusunda yaratıcılık becerisine, “Birim Kesirleri Sıralama” alt konusunda yine yaratıcılık becerisine, “Problem Çözme” alt konusunda iletişim becerisine “Saat, Dakika ve Saniye Arasındaki İlişkiler ile Yıl, Ay, Hafta ve Ay, Hafta, Gün Arasındaki İlişkiler” alt konusunda yine yaratıcılık becerisine öğretmen tarafından ektradan vurgu yapıldığı gözlemlenmiştir. “Kesir Çeşitleri” alt konusunda öğretmen özellikle yaratıcılık becerisini model tasarlama, modelleme, verilen kesri modelle gösterme, verilen kesrin sayı doğrultusu üzerinde gösterimi gibi sorular vasıtasıyla vurgu yaptığı ifade edilebilir. Öğretmen bu tür soru ve etkinliklerle hem problem çözme hem de yaratıcılık becerisine vurgu yaptığı gözlemlenmiştir. Örnek olarak aşağıda yer alan sorular ve resim 4.21 gösterilebilir.

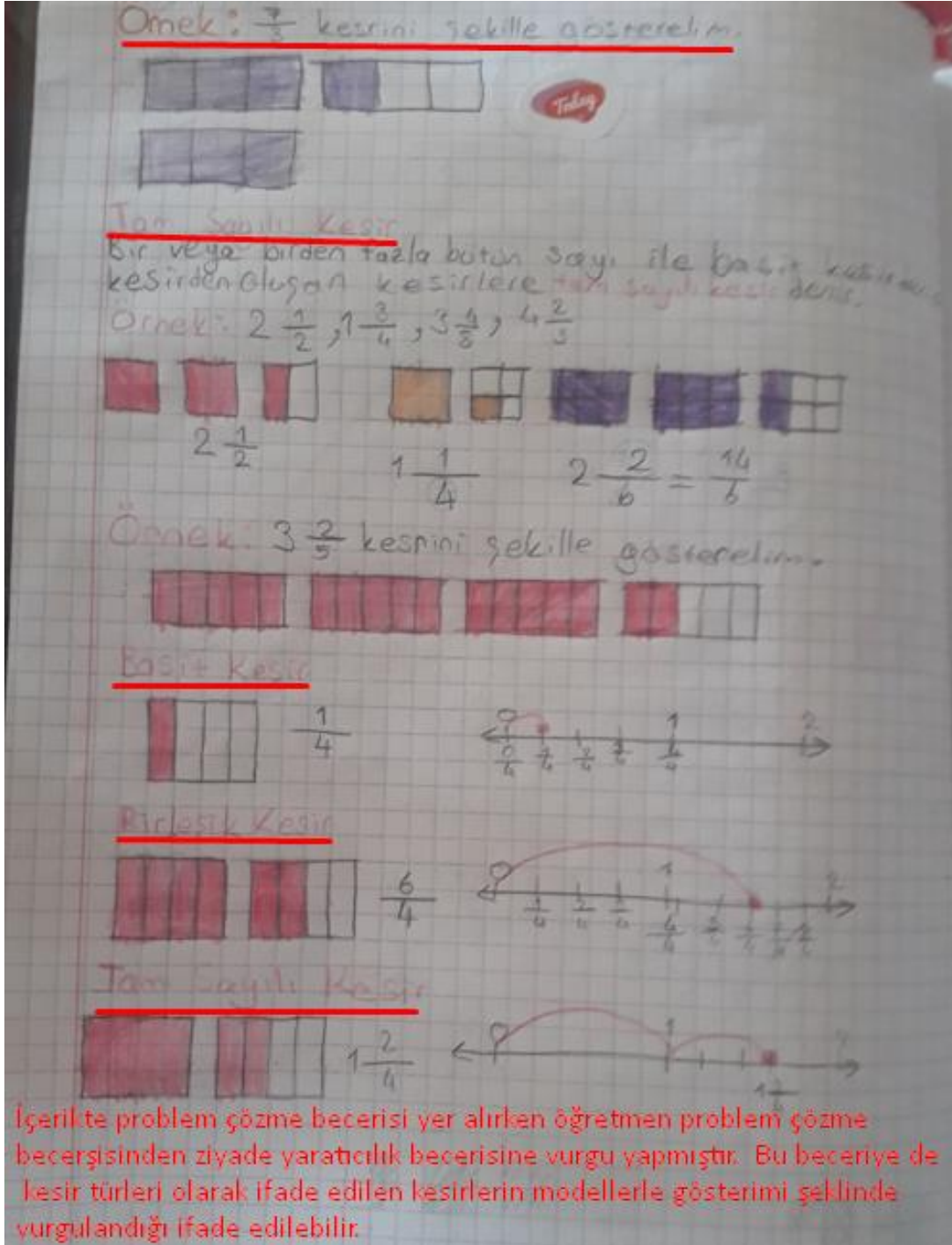
- ✓ Bileşik kesir ile tam kesir arasında herhangi bir ilişki var mıdır? Neden? Tasarladığınız model ile gösteriniz?
- ✓ $5/4$ kesrini tam kesir olarak gösterip modelleyiniz? Sayı doğrultusu üzerinde gösteriniz?
- ✓ 1 tam $1/4$ ile $5/4$ arasında bir bağ var mıdır? Neden? Hem sayı doğrultusu üzerinde hem de modelle gösteriniz.

“Zaman Ölçme” konusunda (M.4.3.4.1.) öğretmenin dersin konusunu açıkladıktan sonra (hedeften haberdar ettikten sonra) öğrencilerine zaman denilince aklınıza ne geliyor sorusunu yöneltmesi, öğrencilerin verdiği cevapların hiçbirinin eleştirilmeden ve engellenmeden tahtaya yazılması sağlanarak yaratıcılık (beyin fırtınası tekniği kullanarak) becerisine vurgu yapmıştır. Tahtaya zaman kavramına ilişkin kavramların yazma işlemi bittikten sonra zaman kavramı ile ilgili genel bir tartışma ve açıklama yapılmıştır. Örnek olarak resim 4.22 gösterilebilir.

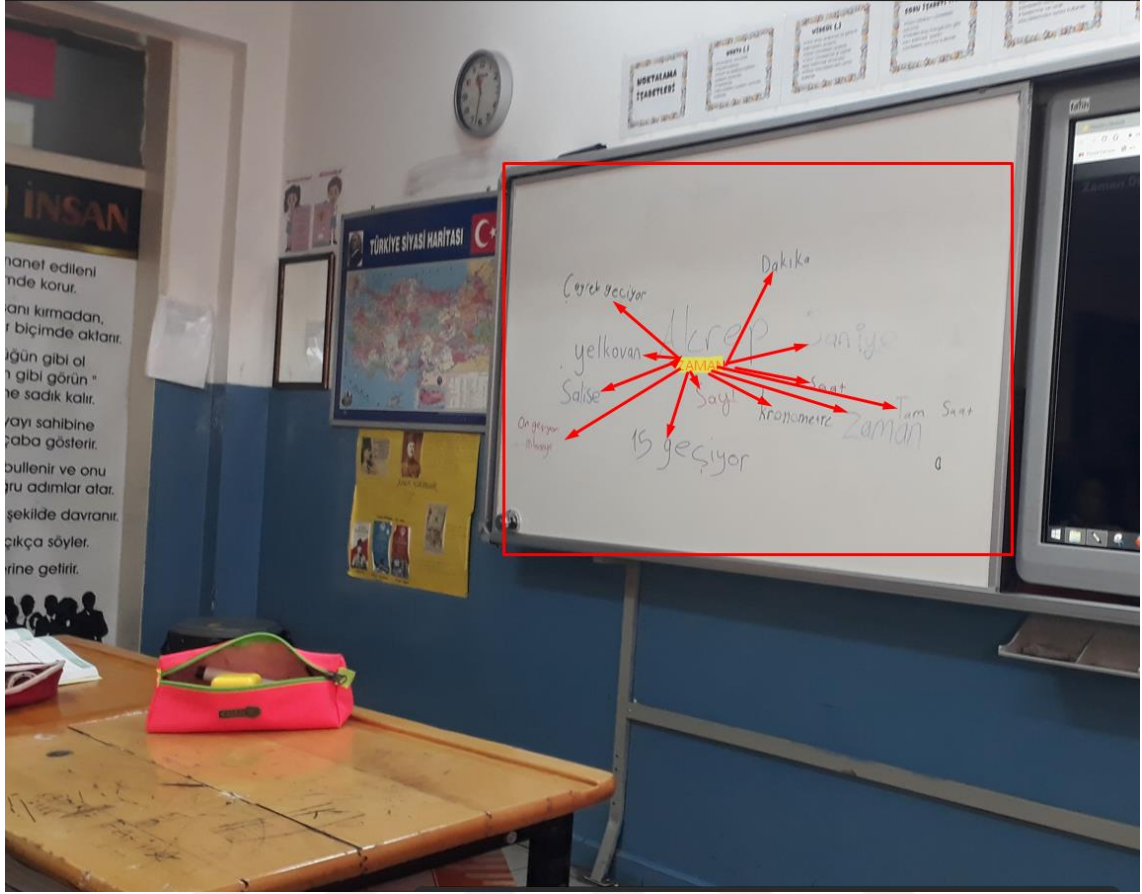
Ayrıca öğrencilerde problem çözme becerisi ile yaratıcılık becerisinin kazandırılması amacıyla bazı konularda öğrencilere konuya ilişkin problem oluşturmaları (yaratıcılık) diğer öğrencilere de konuya ilişkin hazırlanan problemin çözülmesi (problem çözme becerisi) istenmiştir. Soruların çözülmesi sırasında şekil ve grafiklerden mutlak vaziyette yararlanılması istenmiştir. Her iki beceri de genel olarak dokuz alt konunun beşinde birlikte yer aldığı söylenebilir. Ancak problem çözme becerisinin yoğun olarak vurgulandığı alt

konular olarak Problem Çözme, Problem Çözme ve Problem Kurma alt başlıkları söylenebilir. Öğrencilerin hazırlayıp yine başka öğrencilerin cevapladığı örnek sorular aşağıdaki gibidir:

- ✓ 42 kişilik bir sınıfın $\frac{4}{6}$ 'sı kızdır. Sınıftaki erkek öğrenciler ile kız öğrenciler arasındaki fark kaçtır? Soruyu model göstererek çözünüz.
- ✓ $7\frac{1}{4} - 2\frac{3}{4} = ?$ İşlemini şekil göstererek yapınız

Resim 4.21. İçerikte Olmayıp Öğretmen Tarafından Vurgulanan ÖYB'lere Örnek

Resim 4.22. İçerikte Olmayıp Öğretmen Tarafından Vurgulanan ÖYB'lere Örnek

ÖYB'lerden eleştirel düşünme becerisinin “Kesir” konusu “Bir Çokluğun Belirtilen Basit Kesir Kadarını Bulma” ve “Kesirleri Karşılaştırma” alt konuları “Zaman Ölçme” konusu “Saat, Dakika ve Saniye Arasındaki İlişkiler ile Yıl, Ay, Hafta ve Ay, Hafta, Gün Arasındaki İlişkiler” alt konusu içerik boyutunda yer aldığı halde öğretmen tarafından vurgulanmadığı ya da yeterince üzerinde durulmadığı düşünülmektedir. Yukarıda ismi geçen konu ve alt konularda öğretmenin eleştirel düşünme becerisi yerine daha çok problem çözme becerisini tercih ettiği söylenebilir. İçerikte yer aldığı halde ÖYB'lerden sadece eleştirel düşünme becerisine yeterince gereken vurgunun yapılmadığı gözlemlenmiştir. Halbuki matematik dersi için problem çözme becerisi kadar eleştirel düşünme becerisinin de vurgulanması gerektiği düşünülmektedir. Çünkü problem çözme becerisiyle; problem çözme, çözüm odaklı olma, olayları analiz etme vb. alt beceriler kazandırılırken eleştirel düşünme ile sorgulayıcı olma, analiz-sentez yapma, şüpheli vb. alt becerilerinin kazandırılması amaçlanmaktadır. Önemli olan bir bireye sadece bir problemin çözümünün (problem çözme becerisi) öğretilmesi ya da kazandırılması değil aynı zamanda benzer problemlerle karşılaştığında duruma uydurma yapabilen, mevcut durumu analiz edebilen, uygulama, analiz ve sentez basamaklarında işlem yapabilen (eleştirel düşünme) bireyler yetiştirmek de

önceliklerimizden olmalıdır. Bu sebeple içerikte yer aldığı ve en fazla vurgunun yapıldığı ÖYB becerilerinden eleştirel düşünme becerisinin bazı konularda yeterince vurgulanmaması büyük bir eksiklik olarak ifade edilebilir.

Kesirleri Karşılaştırma

İçerikte yer alan metin içi ifadelerde ya da tasarlanan etkinliklerde eleştirel düşünmeye yer verildiği düşünülmektedir. Öğretmenin Matematik dersi kapsamında yer alan etkinliklere yeterince gereken zamanı ayırmayıp (akademik kaygı) konu anlatımı, örnek soru çözümü vb. sonra doğrudan konuya ilişkin problem çözme işlemlerine geçtiği tespit edilmiştir.

Bir tepsideki revani tatlısı 12 eş dilime ayrılmıştır. Dilimlerden 2'si bir tabağa, 3'ü de başka bir tabağa konulmuştur. Her tabaktaki revani dilimlerinin, tüm revaninin kaçta kaç olduğunu söyleyiniz.

Söylediğiniz kesirlerden hangisinin daha büyük olduğunu nasıl bulabileceğinizi açıklayınız.

ETKİNLİK

Araç ve Gereç: Dosya kâğıdı, boya kalemleri, cetvel

- ★ Bir dosya kâğıdını, art arda gelen iki köşesini üst üste getirerek katlayınız. Aynı katlamayı iki kez tekrarlayınız.
- ★ Dosya kâğıdını açınız. Oluşan kat çizgilerini cetvelinizden yararlanarak çizin.
- ★ Elde ettiğiniz eş bölgelerden 2'sini kırmızıya, 3'ünü maviye boyayınız.
- ★ Boyalı bölgeleri gösteren kesirleri yazınız.
- ★ Yazdığınız kesirlerden hangisinin diğerinden büyük olduğunu boyalı bölgelerin büyüklüğünden yararlanarak belirleyiniz.
- ★ Yaptığınız karşılaştırmadan yararlanarak paydaları eşit olan kesirleri nasıl sıralayabileceğinizi açıklayınız.

Resim 4.23. İçerikte Olup Öğretmen Tarafından Vurgulanmayan/Yeterince Vurgulanmayan ÖYB'lere Örnek

Gözlem formu genel olarak içerik boyutunda değerlendirildiğinde;

- ✓ İçeriğin kazanıma göre tasarlandığı,
- ✓ İçerik düzenlenirken konu alanı ihtiyacı (tema ismi) doğrultusunda hazırlandığı,
- ✓ İçeriğin dokuz-on yaş grubu için uygun olup kısmen ilgi çekici olduğu,

- ✓ İeriğın yoğun olarak eleştirel düşünme, iletişim ve problem çözme becerilerini içerdıği ek olarak yaratıcılık becerileri içerdıği,
- ✓ İçerikte yer alan eleştirel düşünme, iletişim, problem çözme ve yaratıcılık becerilerinin programın uygulanması noktasında gerçekleştirilebilir olduğu,
- ✓ İçerikte yer alan becerilerin ölçülebilir nitelikler taşıdığı,
- ✓ İeriğın programın uygulanması için belirlenen öğretim süresine uygun olduğu,
- ✓ Ders için öğretmen tarafından materyaller hazırlandığı, materyal olarak öğretmen ve öğrencilerin kullanabileceği etkinlikler olduğu gibi akıllı tahta aracılığıyla kullanılan etkinliklerin yoğun olarak tercih edildiği,
- ✓ Hazır olarak kullanılan etkinliklerin, akıllı tahta üzerinden kullanılan materyallerin hedef kazanım, konu alanı ve birey ihtiyaçları ile öğrencilerin gelişim ilkelerine uygun olarak tercih edildiği,
- ✓ Materyal ve teknoloji olarak daha çok akıllı tahta, ders kitabı, öğrenci çalışma kitapları, yardımcı kaynaklar, öğretmen ve öğrenciler tarafından hazırlanan ürünlerin kullanıldığı,
- ✓ Etkinliklerin gelişim ilkelerine uygun olarak tasarlanmaya çalışıldığı, bazı etkinliklerin üst düzey beceri alanlarını (kavrama&uygulama=problem çözme, analiz&değerlendirme=eleştirel düşünme, sentez&yaratma=yaratıcılık vb.) ele aldığı, etkinliklerin ünite ve konu bazında çok sığ kaldığı için öğretmenin yardımcı kaynak ve okulistığe sık sık başvurmak zorunda kaldığı,
- ✓ Etkinliklerin içerik bağlamında hazırlandığı ve içerik ile uyumlu olduğu tespit edilmiştir.

Bu bölümde İlkokul 4. sınıf Matematik Dersi 4. Ünite işlenirken bir öğrenme alanı, dört konu ve 12 alt konunun süreç boyutunda yer alan ÖYB'lerin öğretmen tarafından vurgulanması ele alınmıştır.

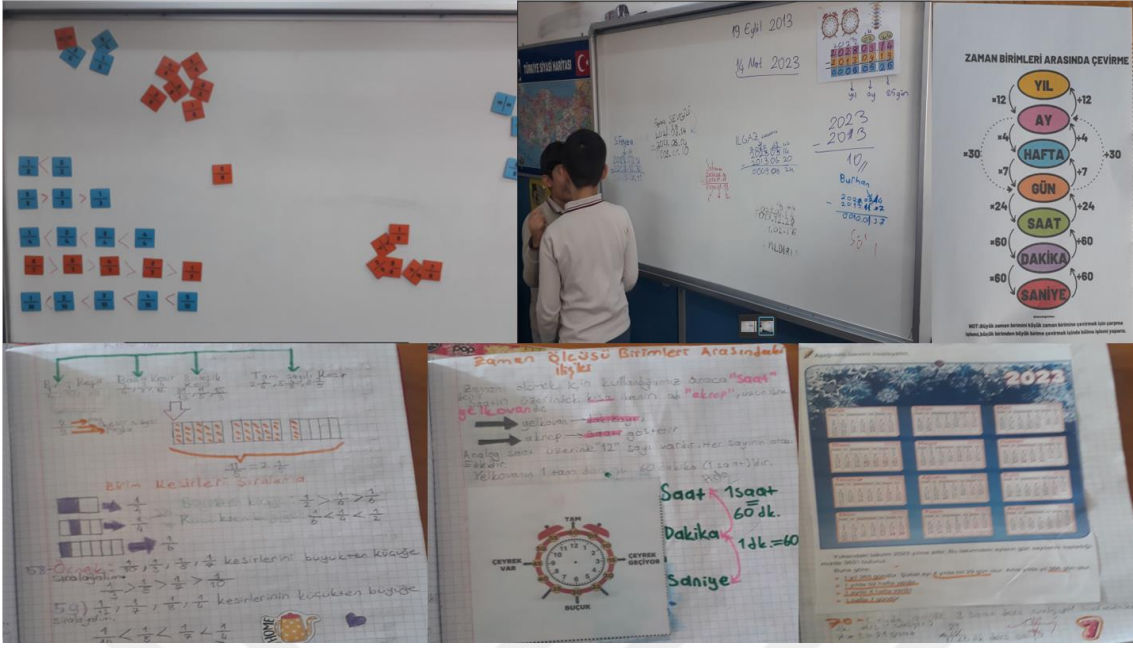
Tablo 4.80. 4. Ünite Süreç Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler

Konu Adı	Alt Konu Adı	Yıllık Planda Yer Alan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Vurgulanan ÖYB	Süreçte Vurgulanan TYÇ
Kesirler	Kesir Çeşitleri		1-Anlatım (Y) 2-Soru cevap (T) 3-Problem çözme (Y)	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme	
	Birim Kesirleri Sıralama		1-Anlatım (Y) 2-Soru cevap (T) 3-Problem çözme (Y)	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme	
	Bir Çokluğun Belirtilen Basit Kesir Kadarını Bulma		1-Anlatım (Y) 2-Problem Çözme (Y) 3-Soru Cevap (T)	1-İletişim 2-Problem çözme 3-Eleştirel düşünme	
	Kesirleri Karşılaştırma	1-Anlatım 2-Tüme varım 3-Tümden gelim	1-Anlatım (Y) 2-Problem Çözme (Y) 3-Soru cevap (T)	1-İletişim 2-Problem çözme 3-Eleştirel düşünme	
Kesirlerle İşlemler	Kesirler Toplama ve Çıkarma İşlemleri	4-Grup tartışması 5-Gezi Gözlem 6-Gösteri	1-Anlatım (Y) 2-Soru cevap (T) 3-Problem çözme (Y)	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme	1-Ana dilde iletişim 2-Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlik
	Problem Çözme	7-Soru yanıt 8-Örnek olay 9-Beyin fırtınası	1-Anatım (Y) 2-Soru cevap (T) 3-Problem Çözme (Y)	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme	
Zaman Ölçme	1-Saat, Dakika ve Saniye Arasındaki İlişkiler	10-Canlandırma 11-Grup Çalışması	1-Anlatım (Y) 2-Soru cevap (T) 3-Beyin fırtınası (T)	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Yaratıcılık	
	2-Yıl, Ay, Hafta ve Ay, Hafta, Gün Arasındaki İlişkiler	12-Oyun 13-Rol yapma 14-Canlandırma	4-Problem çözme (Y)	4-Problem çözme	
Veri Toplama ve Değerlendirme	Problem Çözme ve Problem Kurma		1-Soru Cevap (T) 2-Problem Çözme (Y) 3-Anlatım (Y)	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme 3-İletişim	
	Sütun Grafiği		1-Soru Cevap (T) 2-Problem Çözme (Y) 3-Anlatım (Y)	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme 3-İletişim	
	1-Verilerin Gösterimi ve Yorumlanması		1-Soru Cevap (T) 2-Problem Çözme (Y) 3-Anlatım (Y)	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme 3-İletişim	
	2-Problem Çözme ve Problem Kurma				

Tablo 4.80 incelendiğinde İlkokul 4. sınıf Matematik Dersi 4. Ünite'sinin süreç boyutunda öncelikle öğretim sürecinde kullanılan yöntem ve teknikler ele alınmıştır. Ünitelendirilmiş yıllık planda İlkokul 4. sınıf Matematik Dersi 4. Ünitesi bütün konularında kullanılabilecek veya kullanılması tavsiye edilen 14 farklı yöntem ve teknik yer alırken sınıf içi öğretim sürecinde genel olarak “anlatım, soru-cevap ve problem çözme” yöntem tekniklerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Süreçte tercih edilen yöntem teknikler incelendiğinde de bu yöntem ve tekniklerin (anlatım, soru-cevap ve problem çözme) problem çözme, eleştirel düşünme ve iletişim becerilerine vurgu yaptığı söylenebilir. Ek olarak Zaman Ölçme konusunda kullanılan beyin fırtınası tekniğinin de yaratıcılık becerisini desteklediği ifade edilebilir. Bu bulgu da öğretmenin yöntem teknik seçimi yaparken kazanım boyutunda 12 alt konunun iki konusu hariç (Kesir Çeşitleri ile Sütun Grafiği; M.4.1.6.1, M.4.4.1.1. ve M.4.4.1.2.) içerik boyutunda da 12 alt konunun üç konusu hariç (Kesirlerde Toplama ve Çıkarma İşlemi, Verilerin Gösterimi ve Yorumlanması ile Problem Çözme ve Problem Kurma) kazanım ve içeriğe göre seçtiği gerçeğine götürebilir. Çünkü kazanımlarda yaratıcılık ($f=3$), problem çözme ($f=3$) ve eleştirel düşünme ($f=3$) ile içerik boyutunda da eleştirel düşünme ($f=48$), iletişim ($f=38$), problem çözme ($f=25$, ve yaratıcılık ($f=6$) becerilerinin yer aldığı düşünüldüğünde öğretmenin yöntem-teknik seçimini kazanım ve içerik boyutu doğrultusunda seçtiği ve kullandığını söylemek mümkündür.

Süreçte vurgulanan TYÇ'ler incelendiğinde “Ana dilde iletişim ve matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlik” becerilerinin vurgulandığı söylenebilir. Kazanım, içerik ve süreçte vurgulanan ÖYB'ler incelendiğinde TYÇ'lerden “Ana dilde iletişim ve matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlik” becerilerini desteklediği ifade edilebilir.

Gözlem yapılan 4. Ünite'nin öğrenme alanının sayılar ve işlemler olması sebebiyle üniteye öğrencilerden beklenen genel olarak basit, bileşik ve tam sayılı kesri tanımlamaları ve kullanmaları, kesirlerde toplama ve çıkarma işlemlerine giriş yapmaları, paydaları eşit kesirler ile toplama ve çıkarma işlemlerinin yapmaları ve yukarıda ismi sayılan konulara ilişkin uygun problemleri çözebilmeleridir. Bu bağlamda genel olarak öğretmenin kullandığı yöntem teknikler, kazanım, içerik ve süreçte vurguladığı ÖYB'lerle aynı zamanda öğrenme alanlarını desteklediği söylenebilir.

Resim 4.24. Sayılar ve İşlemler Öğrenme Alanı İçerisinde Yer Alan Kesirler ve Zaman Ölçümü Konularına İlişkin Sınıf İçi Etkinlik Örnekleri

Gözlem formu genel olarak süreç boyutunda değerlendirildiğinde;

- ✓ Öğretmen tarafından kullanılan yöntem ve tekniklerin genel olarak anlatım, soru cevap, problem çözme olduğu,
- ✓ Kullanılan yöntem ve tekniklerin kazanım, içerik ve süreçte yer alan (anlatım=iletişim becerisi, soru cevap=iletişim ve eleştirel düşünme becerisi, problem çözme=problem çözme becerisi, beyin fırtınası=yaratıcılık becerisi) ÖYB becerilerini desteklediği,
- ✓ Eğitim durumu değişkenlerinden ipucu, pekiştireç, dönüt, düzeltme ve etkin katılımın genel olarak süreçte kullanılmaya çalışıldığı,
- ✓ Öğretim düzenleme adımlarının kullanımı noktasında öğretmenini uyarıcı sunma, rehberlik, davranışı ortaya çıkarma, dönüt, değerlendirme, kalıcılığı sağlama, yeni bilgilerle eski bilgiler arasında bağ kurma ve dersin diğer derslerle ilişkilendirildiği, hedeften haberdar etme ve dikkat çekme noktasında kısmen yeterli ve başarılı olduğu,
- ✓ Öğrenci-öğrenci, öğrenci öğretmen ilişkisinin iyi olmasından, öğrenci ve öğretmenin kendisini okulun ve sınıfın bir parçası olarak hissetmesinden, öğretmenin aidiyet duygusunu barındırmasından, daha da önemlisi öğrenci öğretmen arasında mesafeli

meslektaş ilişkisinden veya soğuk meslektaş ilişkisinden öte sıcak öğretmen ilişkisinin varlığından dolayı sınıf iklim durumunun çok iyi olduğu,

- ✓ Öğretmen davranış tipinin ise hem demokratik (hoşgörülü) hem de duygusal (anne-baba) olup kısmen da tatlı sert otoriter (katı-sert) olduğu,
- ✓ Sınıf ortamında dikkat dağıtıcı unsurun olmaması ve uyarıcıların yerinde ve yeterli miktarda kullanılması, pano ve akıllı tahta kullanımının çok yerinde olması pozitif bir etkenken sınıfın gereğinden fazla kalabalık ve öğrenci sayısı nispetinde küçük olması sınıf ortamının negatif yönünü temsil ettiği,
- ✓ Sınıfın kalabalık olmasına bağlı olarak sınıfın oturma düzeninin klasik sıra düzeninden başka bir düzene geçiş imkânı sağlayamadığı,
- ✓ Sınıfta teknolojik olarak akıllı tahta mevcuttur. Akıllı tahtayı hemen hemen tüm derslerde kullanan, sınıfın mevcut teknoloji imkânını iyi kullanan bir öğretmenin olduğu,
- ✓ Öğretmenin derslerine hazır olarak gelmesi, onu derslerde verimli ve derslerini etkin kullanan bir öğretmen olarak öne çıkarmaktadır. Öğretmenin sınıf yönetim becerisi ise hem geleneksel (tepkisel ve önlemsel) hem de çağdaş (gelişimsel ve bütünsel) olduğu,
- ✓ Zaman kullanımının ünitelendirilmiş yıllık plan bağlamında gerçekleştirildiği düşünüldüğünde öğretmenin zaman yönetme becerisinin iyi olduğu tespit edilmiştir.

Bu bölümde İlkokul 4. sınıf Matematik Dersi 4. Ünitesi işlenirken bir öğrenme alanı, dört konu ve 12 alt konunun süreç boyutu bakımından ÖYB'leri içermesi ile ölçme-değerlendirme boyutunda yer alan ÖYB'lerin öğretmen tarafından vurgulanması ve öğrenciler tarafından dönüt verilmesi ele alınmıştır.

Tablo 4.81. 4. Ünite Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Yer Alan ÖYB'ler ile Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler

Konu Adı	Alt Konu Adı	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Yer Alan ÖYB	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Vurgulanan ÖYB	Öğrencinin Dönüt&Tepki Verdiği ÖYB
Kesirler	Kesir Çeşitleri	Gözlem Formu	1-Ders Kitabı (Açık Uçlu Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular, Eşleştirme Soruları ve D-Y Testleri) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim 3-Problem çözme	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme
	Birim Kesirleri Sıralama		1-Ders Kitabı (Açık Uçlu Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular, Eşleştirme Soruları ve D-Y Testleri) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Yardımcı Kaynak-Haftanın Genel Değerlendirilmesi (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular) 5-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-İletişim	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme 4-yaratıcılık
	Bir Çokluğun Belirtilen Basit Kesir Kadarını Bulma		1-Ders Kitabı (Açık Uçlu Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular, Eşleştirme Soruları ve D-Y Testleri) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	Problem çözme	Problem çözme	1-İletişim 2-Problem çözme
	Kesirleri Karşılaştırma		1-Ders Kitabı (Açık Uçlu Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular, Eşleştirme Soruları ve D-Y Testleri) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Yardımcı Kaynak-Haftanın Genel Değerlendirilmesi (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular) 5-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme	1-İletişim 2-Problem çözme

Tablo 4.81. 4. Ünite de Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Yer Alan ÖYB'ler ile Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler (Devamı)

Konu Adı	Alt Konu Adı	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Yer Alan ÖYB	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Vurgulanan ÖYB	Öğrencinin Dönüt&Tepki Verdiği ÖYB
Kesirlerle İşlemler	Kesirler Toplama ve Çıkarma İşlemleri	Gözlem Formu	1-Ders Kitabı (Açık Uçlu Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular, Eşleştirme Soruları ve D-Y Testleri) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	1-Yaratıcılık 2-İletişim 3-Problem çözme	1-Yaratıcılık 2-İletişim 3-Problem çözme	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Yaratıcılık 4-Problem çözme
	Problem Çözme		1-Ders Kitabı (Açık Uçlu Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular, Eşleştirme Soruları ve D-Y Testleri) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Yardımcı Kaynak-Haftanın Genel Değerlendirilmesi (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular) 5-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	Problem çözme	Problem çözme	1-Problem çözme 2-İletişim
	1-Saat, Dakika ve Saniye Arasındaki İlişkiler 2-Yıl, Ay, Hafta ve Ay, Hafta, Gün Arasındaki İlişkiler		1-Ders Kitabı (Açık Uçlu Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular, Eşleştirme Soruları ve D-Y Testleri) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	1-Problem çözme 2-İletişim	Problem çözme	1-İletişim 2-Problem çözme
	Problem Çözme ve Problem Kurma		1-Ders Kitabı (Açık Uçlu Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular, Eşleştirme Soruları ve D-Y Testleri) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Yardımcı Kaynak-Haftanın Genel Değerlendirilmesi (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular) 5-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	1-Problem çözme 2-Yaratıcılık	1-Problem çözme 2-Yaratıcılık	1-Problem çözme 2-Yaratıcılık

Tablo 4.81. 4. Ünite Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Yer Alan ÖYB'ler ile Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler (Devamı)

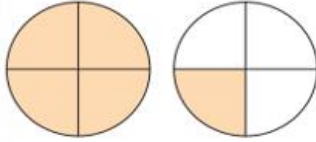
Konu Adı	Alt Konu Adı	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Yer Alan ÖYB	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Vurgulanan ÖYB	Öğrencinin Dönüt&Tepki Verdiği ÖYB
Veri Toplama ve Değerlendirme	Sütun Grafiği	Gözlem Formu	1-Ders Kitabı (Açık Uçlu Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular, Eşleştirme Soruları ve D-Y Testleri) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme 3-İletişim	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme 3-İletişim	1-Problem çözme 2-İletişim 3-Eleştirel düşünme
	1-Verilerin Gösterimi ve Yorumlanması 2-Problem Çözme ve Problem Kurma		1-Ders Kitabı (Açık Uçlu Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular, Eşleştirme Soruları ve D-Y Testleri) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Yardımcı Kaynak-Haftanın Genel Değerlendirilmesi (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular) 5-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-İletişim 4-Yaratıcılık	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-İletişim 4-Yaratıcılık	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-İletişim 4-Yaratıcılık
Tema Değerlendirme Çalışmaları	4. Ünite		1-Ders Kitabı (Boşluk Doldurma, Çoktan Seçmeli, Açık Uçlu Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular, Eşleştirme Soruları ve D-Y Testleri) 3-Okulistik (Kazanım Değerlendirme) Sınavları 4-Yazılı ve Sözlü Çalışmalar	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-İletişim 4-Yaratıcılık	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-İletişim 4-Yaratıcılık	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-İletişim 4-Yaratıcılık

Tablo 4.81 incelendiğinde İlkokul 4. sınıf Matematik Dersi 4. Ünitesi ünitelendirilmiş yıllık planında yer alan ölçme değerlendirme etkinliklerinde sadece gözlem formuna yer verildiği tespit edilmiştir. Süreçte uygulanan ölçme değerlendirme etkinlikleri incelendiğinde ise gözlem formlarının hiç kullanılmadığı, ölçme değerlendirme aracı ve etkinliği olarak açık uçlu soruların, çoktan seçmeli soruların, eşleştirme sorularının, D-Y Testlerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Öğretmenin ölçme değerlendirme etkinliği olarak tamamen geleneksel ölçme değerlendirme etkinliklerini kullandığı tespit edilirken öğretmenin planda yer alan gözlem formunu hiç kullanmaması, öz değerlendirme, akran değerlendirme vb. alternatif ölçme değerlendirme etkinliklerine hiç yer vermemiş olması büyük bir eksiklik olarak nitelendirilebilir.

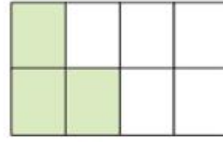
Matematik dersi ders kitabındaki (konu anlatımı, etkinlikler ve konu sonu değerlendirme çalışmaları) etkinlikler Türkçe dersi kitabındaki (sadece etkinlikler yer alırken) etkinliklerden farklı olarak hem etkinlikleri içinde barındırmakta hem de konu başlığı açılmadan kendi içinde konu sonu değerlendirme çalışmaları olarak konuya ilişkin problemleri barındırdığı tespit edilmiştir.

ETKİNLİKLER

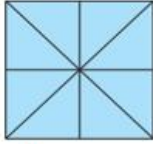
Aşağıdaki bütünlerin boyalı kısımlarını gösteren kesirleri ve bu kesirlerin hangi tür kesir olduklarını yazalım.

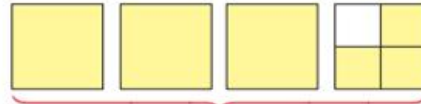
$\frac{5}{4}$ (Bileşik kesir)

$\frac{3}{8}$ (Basit kesir)

$\frac{8}{8}$ (Bileşik kesir)

$3\frac{3}{4}$ (Tam sayılı kesir)

ETKİNLİK

Araç ve Gereç: Kareli kâğıt, el işi kâğıtları, cetvel, makas, boya kalemleri

- ★ Kareli kâğıda uzun kenarı 4, kısa kenarı 3 birim olan 3 tane dikdörtgen çizin.
- ★ Dikdörtgenlerden birinde istediğiniz kadar birim kareyi boyayınız. Boyalı bölgeye karşılık gelen kesri yazınız ve okuyunuz. Bu kesrin hangi tür kesir olduğunu söyleyiniz.
- ★ Geriye kalan iki dikdörtgenden birinin tamamını, diğerinden istediğiniz kadar birim kareyi boyayınız. Boyalı bölgelere karşılık gelen kesri yazınız ve okuyunuz. Bu kesrin hangi tür kesir olduğunu söyleyiniz.
- ★ Eş büyüklükteki el işi kâğıtlarından birini katlayarak eş parçalar elde ediniz. Bu eş parçaları makasınızla kesiniz (Makası dikkatli kullanınız.).
- ★ El işi kâğıtlarından istediğiniz kadar bütün olanı ve kestiğiniz parçalardan birkaç tanesini bir araya getiriniz.
- ★ Bir araya getirdiğiniz bütün ve parçalara karşılık gelen kesri yazınız ve okuyunuz. Bu kesrin hangi tür kesir olduğunu söyleyiniz.

112

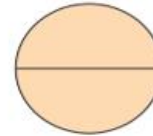
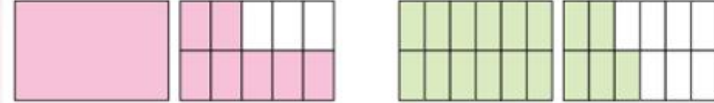
Etkinliklerin devamında herhangi bir konu başlığı açılmadan konu sonu değerlendirme çalışmalarına yer verilmiştir.

KONU SONU DEĞERLENDİRME ÇALIŞMALARI

1. Aşağıda verilen sayı doğrusundaki A, B, C ve D noktalarına karşılık gelen kesirleri yazınız. Bu kesirlerden basit ve bileşik kesir olanları belirleyiniz.

2. Aşağıda verilen bütünlerin boyalı kısımlarına karşılık gelen kesirleri yazınız ve okuyunuz. Bu kesirlerin hangi tür kesir olduklarını belirleyiniz.

3. Aşağıda verilen sayı doğrusundaki kırmızı renkli noktalara karşılık gelen kesirleri yazınız. Bu kesirlerin hangi tür kesir olduklarını belirleyiniz.

4. Aşağıdaki kesirlerin okunuşlarını ve bu kesirlerin hangi tür kesir olduklarını örnek-
teki gibi yazınız.

$\frac{3}{5}$: Beşte üç (Basit kesir) $\frac{18}{5}$:
 $\frac{17}{17}$: $3\frac{25}{40}$:
 $7\frac{2}{24}$: $\frac{19}{20}$:

113

Resim 4.25. Etkinlikler Konu Başlığı Altında Yer Alan Konu Sonu Değerlendirme Çalışması Örneği

Yıllık planda ölçme değerlendirme faaliyetlerinde yer verilmeyen bir diğer etkinlik veya etkinliği uygulayan kaynak ise öğretmendir. Öğretmen tarafından hazırlanan ölçme-değerlendirme etkinliklerinin daha çok çoktan seçmeli ölçme değerlendirme etkinliklerinden oluştuğu tespit edilmiştir. Öğretmen tarafından sınıfta uygulanan ölçme değerlendirme etkinliklerinin öğretmen tarafından hazırlandığı veya herhangi bir site veya kaynaktan alınıp alınmadığı bilinmemektedir. Öğretmen tarafından uygulanan ölçme değerlendirme etkinliklerinden bir örnek aşağıdaki gibidir.

4.SINIF MATEMATİK

Belirtilen Kesir Kadarını Bulalım - I

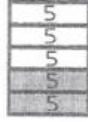
Adı Soyadı : Sınıfı : No :

★ Aşağıda verilen sayıların belirtilen kesir kadarını örnek-
teki gibi işlem yaparak ve şekil çizerek bulalım.

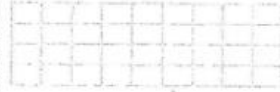
25'in $\frac{2}{5}$ 'si kaçtır?

25	5
25	5
25	5
25	5
25	5

0 0

18'in $\frac{1}{3}$ 'ü kaçtır?

36'nin $\frac{3}{4}$ 'ü kaçtır?

56'nin $\frac{5}{8}$ 'i kaçtır?

72'nin $\frac{1}{9}$ 'ü kaçtır?

100'ün $\frac{4}{5}$ 'ü kaçtır?

250'nin $\frac{5}{10}$ 'i kaçtır?

320'nin $\frac{6}{3}$ 'ü kaçtır?

4

BİR KESİRİN BELİRTİLEN BASİT KESİR KADARINI BULMA

Meraklı'nın Notları

» Bir çokluğun istenilen kesir kadarını bulmak için önce çokluğu istenilen kesrin paydasına bölerek birim kesrini buluruz. Daha sonra bulduğumuz birim kesir kadarını pay ile çarparsak.

Örnek: Bahar, 105 TL'nin $\frac{2}{3}$ 'ünü harcamıştır. Buna göre Bahar kaç TL harcamıştır?

Çözüm: $105 \div 3 = 35$ TL
 $35 \times 2 = 70$ TL harcamıştır.

35 TL	35 TL	35 TL
Harcanan para		Kalan para

Aşağıdaki soruları çözelim.

1. 208 sayısının $\frac{1}{8}$ 'i kaçtır?

4. 270 sayısının yarısının $\frac{1}{3}$ 'ü kaçtır?

2. 600 sayısının $\frac{3}{5}$ 'inin $\frac{2}{9}$ 'ü kaçtır?

5. Bir uçaktaki 175 yolcunun $\frac{3}{7}$ 'si kadındır. Geriye kalanlar ise erkektir. Buna göre yolcuların kaç erkektir?

3. Bir mağaza, satış fiyatı 300 TL olan bir gömleği, satış fiyatının altıda biri kadar indirim yaparak satacaktır. Buna göre gömleğin indirimli fiyatı kaç TL'dir?

6. Bir terzi 24 metre uzunluğundaki kumaşın yarısı ile gömlek, geriye kalan kumaşın üçte ikisi ile pantolon dikmiştir. Buna göre terzinin kullanmadığı kumaş kaç metredir?

Resim 4.26. Öğretmenin Sınıf İçi Uyguladığı Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örnekleri

Ölçme değerlendirme etkinliği kapsamında konu sonu değerlendirme çalışması olarak planlanan ve uygulanan etkinlikler ile öğretmen tarafından hazırlanıp uygulanan ölçme değerlendirme etkinliklerine ek olarak öğrenci çalışma kitapları ile yardımcı kaynaklar da kullanılabilir. Öğrenci çalışma kitapları içerisinde her üniteye ait ünite değerlendirme çalışması yer almaktadır. Öğrenci çalışma kitabındaki sorular incelendiğinde geleneksel ölçme değerlendirme etkinlikleri ile öğrencilerin akademik başarı, TYÇ, ÖYB, vb. başarı ve becerilerin ölçüm ve değerlendirmelerinin yapıldığı ifade edilebilir. Yardımcı kaynaklardaki soruların ise okuduğunu anlama, sorgulama, analiz yapma, problem çözme, farklı bakış açıları geliştirme, karar verme, muhakeme etme gibi alt becerileri kazanma üzerine kurgulandığı ifade edilebilir. Yardımcı kaynaklar ile her iki hafta bitiminin son matematik dersinde sınıfta ölçme değerlendirme etkinlikleri yapılarak ilgili kazanım veya konuya ilişkin eksiklikler tespit edilmekte, yanlışlar düzeltilmekte veyahut pekiştirme amaçlı soru çözümleri yapılmaktadır. İki haftanın sonuçlarına göre bireysel veya grup çalışmalarıyla çalışmalar veya etkinlikler çoğaltılabilmekte ve zenginleştirilebilmektedir. Yardımcı kaynak ile yapılan ölçme değerlendirme etkinlik örneklerinden bir tanesi aşağıda örneklendirilmiştir.

1

	Saat	Dakika
1	3	180
2	7	440
3	8	480
4	4	240

Asya, saatleri dakikaya dönüştürürken bir tanesinde yanlışlık yapmıştır. Buna göre Asya kaçınıcı satırda yanlışlık yapmıştır?

- A. 1. B. 2.
C. 3. D. 4.

2

Saat 20. 10'u gösterirken akrep ve yelkovanın yerleri değiştirilirse saat öğlenden sonra kaç gösterir?

- A. 14.20 B. 22.40
C. 14. 10 D. 14. 40

3

- I. 855 dakika = 14 saat 15 dakika
II. 690 saniye= 11 dakika 20 saniye
III. 413 saat = 17 gün 5 saat

Yukarıda verilen ifadelerden hangileri doğrudur?

- A. I - III B. I - II
C. II - III D. III

4

Öğretmenin tahtaya yazdığı işlem aşağıdakilerden hangisinin çözümü olabilir?

- A. 146 gün= ay gündür.
B. 146 saat= ay gündür.
C. 146 ay= yıl aydır.
D. 146 hafta= yıl aydır.

5

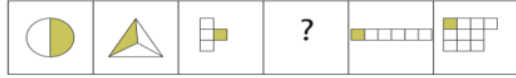
Aylar	Gün sayısı
Ağustos	31
Temmuz	30
Mart	31
Ocak	31
Eylül	31

Akın, tabloya ayların kaç gün çektiklerini yazarken yanlışlık yapmıştır. Buna göre Akin, hangi aylardan yanlışlık yapmıştır?

- A. temmuz - ocak
B. temmuz - eylül
C. mart - eylül
D. ağustos - eylül

Resim 4.27. Yardımcı Kaynak ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örneği

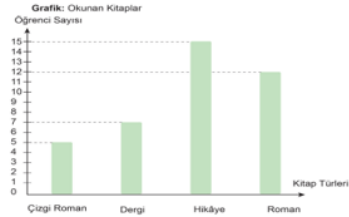
16. Aşağıda kesir modellerinden oluşturulan bir örüntü verilmiştir.

Buna göre örüntüde “?” yerine gelmesi gereken model aşağıdakilerden hangisi olabilir?

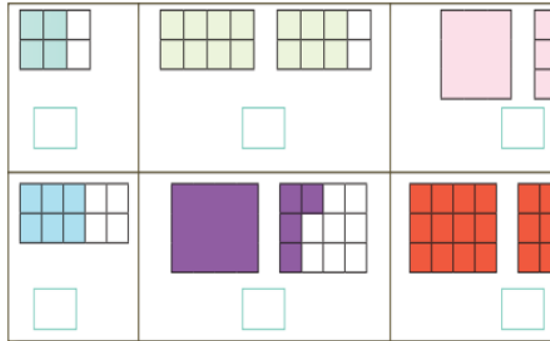
17. Aşağıdaki grafikte 4/A sınıfında kitap okuyan öğrenci sayıları ve okunan kitap türleri verilmiştir.

Grafiğe göre yapılan yorumlardan hangisi yanlıştır?

- A) Sınıfta en çok okunan kitap türü hikaye kitabıdır.
B) Dergi okuyan öğrenci sayısı, roman okuyan öğrenci sayısından daha azdır.
C) Hikaye kitabı okuyan öğrenci sayısı, dergi okuyan öğrenci sayısından 8 fazladır.
D) Hikaye kitabı okuyan öğrenci sayısı, çizgi roman okuyan öğrenci sayısının 2 katıdır.

73. Aşağıda modellenen kesirleri altında verilen kutulara yazınız.

51. – Bir benzin göstergesindeki kırmızı ibre, benzin deposunun kaçta kaçının dolu olduğunu gösterir.
– Kırmızı ibrenin 0'ı göstermesi depo boş, 11 göstermesi deponun tamamıyla dolu olduğu anlamına gelir.

Aşağıda bir aracın eşit aralıklara bölünmüş benzin göstergesi veriliyor.

Benzin deposunun tamamı 64 L benzin aldığına göre deponun dolması için kaç litre daha benzine ihtiyaç vardır?

- A) 38 B) 42 C) 48 D) 52

52. Aşağıdaki kesirler arasında karşılaştırma yapılacaktır.

Buna göre $\square$, $\circ$ ve $\triangle$ yerine yazılacak semboller aşağıdakilerden hangisidir?

87. Bir çiftçinin ceviz ağaçlarından elde ettiği ürün miktarının yıllara göre dağılımıyla ilgili aşağıdaki bilgiler veriliyor.

- 2. yıl 60 kg ceviz toplanmıştır.
- 1. yıl toplanan cevizlerin miktarı 2. yıl toplananların yarısı kadardır.
- 3. yıl toplanan cevizlerin miktarı, ilk iki yılda toplanan toplam ceviz miktarının yarısı kadardır.
- 4. yıl toplanan cevizlerin miktarı, 1. yılda toplanan cevizlerin miktarının yarısı kadardır.

Buna göre

1) Toplanan cevizlerin tamamı kaç kilogramdır?

2) 1. yılda toplanan cevizlerin miktarı 4. yılda toplananlardan kaç kilogram fazladır?

3) Yıllara göre toplanan ceviz miktarlarının sütun grafiğini çiziniz.

70. İlkokul 4. sınıflar arasında düzenlenen bir bilgi yarışmasının kuralları aşağıda verilmiştir:

- 30 puan, tam puandır.
- Sorular mavi, sarı ve yeşil renkli 3 ayrı zarfta bulunmaktadır.
- Mavi zarftaki sorular doğru cevaplandığında tam puanın $\frac{1}{3}$ 'ü alınmaktadır.
- Sarı zarftaki sorular doğru cevaplandığında tam puanın $\frac{2}{5}$ 'i alınmaktadır.
- Yeşil zarftaki sorular doğru cevaplandığında ise tam puanın $\frac{4}{15}$ 'i alınmaktadır.

Ece ve Eray'ın doğru cevapladığı soru sayıları ve bu soruların bulunduğu zarfların renkleri aşağıda verilmiştir.

	Mavi zarf	Sarı zarf	Yeşil zarf
Ece	3	2	0
Eray	2	1	1

Buna göre Ece ve Eray'ın yarışma sonunda aldığı puanları verilen boşluklara yazınız.

Ece'nin Puanı:.....

Eray'ın Puanı:.....

77. Aşağıda verilen kesirlerin payını 2 arttırıp, paydasını 3 azaltarak yeni bir kesir elde ediniz ve elde edilen yeni kesrin türünü yazınız.

	Yeni Kesir	Kesrin Türü
a. $\frac{2}{5}$	→	→
b. $\frac{3}{4}$	→	→
c. $\frac{1}{9}$	→	→
d. $\frac{2}{8}$	→	→

Resim 4.28. Öğrenci Çalışma Kitabı ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örnekleri

Matematik dersi kazanımlarının, ders içeriğinin ve ders sürecinin ölçülmesi hem sürece hem he sonuca dayalı olarak yapıldığı tespit edilmiştir. Süreç boyunca (etkinlikler) konu sonu değerlendirme çalışmaları, öğretmen tarafından hazırlanan etkinlikler, öğrenci çalışma kitabı, yardımcı kaynaklar ve ünite sonu değerlendirme çalışmaları ile süreç; yazılı yoklama, sözlü sınavlar ve okulistik (kazanım değerlendirme) sınavları ile de sonuç değerlendirmesi yapılmaktadır. Böylece hem biçimlendirici hem de düzey belirleyici ölçme-değerlendirme faaliyetleri yapılmaktadır. Ölçme değerlendirme anlamında her konu veya ünite başında tanıma yerleştirmeye ilişkin herhangi bir ölçme değerlendirmeye faaliyetinde bulunulmamıştır.

2022-2023 EĞİTİM ÖĞRETİM YILI
İLKOKULU 4/..... SINIFI
2. DÖNEM 1. MATEMATİK YAZILI SINAVI

Öğrencinin Adı-Soyadı: Okul No: Aldığı Puan:

A) Aşağıda renkli olarak verilen ifadelerden doğru olanı yuvarlak içine alarak belirtiniz. (1x10 = 10 p.)

- 1- Üç çarpanlı bir çarpma işleminde sayıların çarpım sırasını değiştirmek sonucu **değiştirir / değiştirmez**.
- 2- Bölme işleminde kalan sayı bölen sayıdan büyük ve bölen sayıya eşit **olabilir / olamaz**.
- 3- Bir çıkarma işleminde çıkan sayı ile kalan sayının toplamı eksilene eşit **değildir / eşittir**.
- 4- Bölme işleminde bölümün basamak sayısını işlem yapmadan **bulamayız / bulabiliriz**.
- 5- $12 + 8 : 4$ işleminde sonuç **5'tir / 14'tür**.
- 6- Payı paydasına eşit kesirlere **bileşik / basit** kesir denir.
- 7- Bir toplama işleminde toplananların yeri değiştirilirse sonuç **değişir / değişmez**.
- 8- 4909 sayısında bulunan 9 rakamlarının basamak değerleri toplamı **909'dur / 18'dir**.
- 9- 5187 sayısının en yakın **onluğu / yüzlüğü** 5190'dır.
- 10- 2 saat 12 dakika **132 / 112** dakikaya eşittir.

B) Aşağıdaki eşitliklerde verilmeyen sayıları ve $\triangle \times \bigcirc = ?$ işleminin sonucunu bulunuz. (3+3+3 = 9 p.)

$$\left. \begin{array}{l} 28 - 16 = \triangle \div 3 \\ 29 + \bigcirc = 4 \times 9 \end{array} \right\} \triangle \times \bigcirc = \dots$$

1- Tablonun satırında verilen sayıları sütununda verilen sayılara kısa yoldan bölünüz. (6 p.)

÷	10	100	1000
1000			
75 000			

2- Aşağıdaki bölme işlemlerini yapınız. (6 p.)

$$8910 \overline{) 9} \quad 705 \overline{) 15}$$

3- Aşağıdaki bölme işlemlerinde bölümlerin basamak sayısını işlem yapmadan bulunuz. (6 p.)

$$9900 \overline{) 9} \quad 8065 \overline{) 25} \quad 4102 \overline{) 3}$$

4- Aşağıdaki sayıları yüzliğe yuvarlayınız. (4 p.)

$$\begin{array}{ll} 114 \rightarrow \dots\dots\dots & 2.980 \rightarrow \dots\dots\dots \\ 349 \rightarrow \dots\dots\dots & 1.049 \rightarrow \dots\dots\dots \end{array}$$

5- Aşağıdaki toplama işlemlerini **en yakın yüzliğe** yuvarlayarak, sonuçlarını tahmin ediniz. (6 p.)

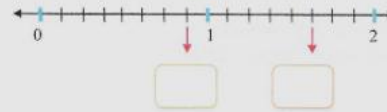
$$\left. \begin{array}{l} 5839 + 4365 = ? \\ \dots\dots + \dots\dots = \dots\dots\dots \\ 4368 + 3589 = ? \\ \dots\dots + \dots\dots = \dots\dots\dots \end{array} \right\} \text{TAHMİN}$$

6- $1\frac{2}{4}$ kesrini şekil çizerek gösteriniz, okunuşunu yazınız. (4 p.)

7- Aşağıdaki bileşik kesirleri tam sayılı kesre, tam sayılı kesirleri bileşik kesre dönüştürerek yazınız. (8 p.)

$$\begin{array}{ll} 3\frac{2}{4} = \dots\dots\dots & 2\frac{3}{8} = \dots\dots\dots \\ \frac{24}{5} = \dots\dots\dots & \frac{18}{7} = \dots\dots\dots \end{array}$$

8- Aşağıdaki sayı doğrusundaki belirtilmiş yerlerin kesir ifadelerini yazınız. (6 p.)

9- Akın 68 sayfalık kitabın 12 sayfasını okuduktan sonra kalan kısmın $\frac{3}{7}$ 'ünü de okuyor. Akın'ın okunacak kaç sayfası kalmıştır? (5 p.)

10- Aşağıda verilen kesirleri sembol kullanarak küçüktten büyüğe doğru sıralayınız. (5 p.)

$$\frac{3}{8} , \frac{3}{12} , \frac{3}{6} , \frac{3}{15}$$

11- $\frac{A}{8}$ kesri bir basit kesirdir. A yerine yazılacak çift sayıların toplamı kaçtır? (5 p.)

12- Çorum'dan saat 21.45'te hareket eden otobüs, 9 saat 30 dakika sonra Bursa'ya ulaşıyor. Otobüs Bursa'ya saat kaçta ulaşmıştır? (5 p.)

13- Sinem hafta içi her gün 48 dakika kitap okuyor. Buna göre Sinem beş haftada toplam kaç saat kitap okur? (5 p.)

14- Bora'nın bilyelerinin $\frac{4}{13}$ 'ü mavi, $\frac{2}{13}$ 'ü kırmızı, geri kalanı ise sarıdır. Buna göre Bora'nın bilyelerinin kaçta kaç sarıdır? (5 p.)

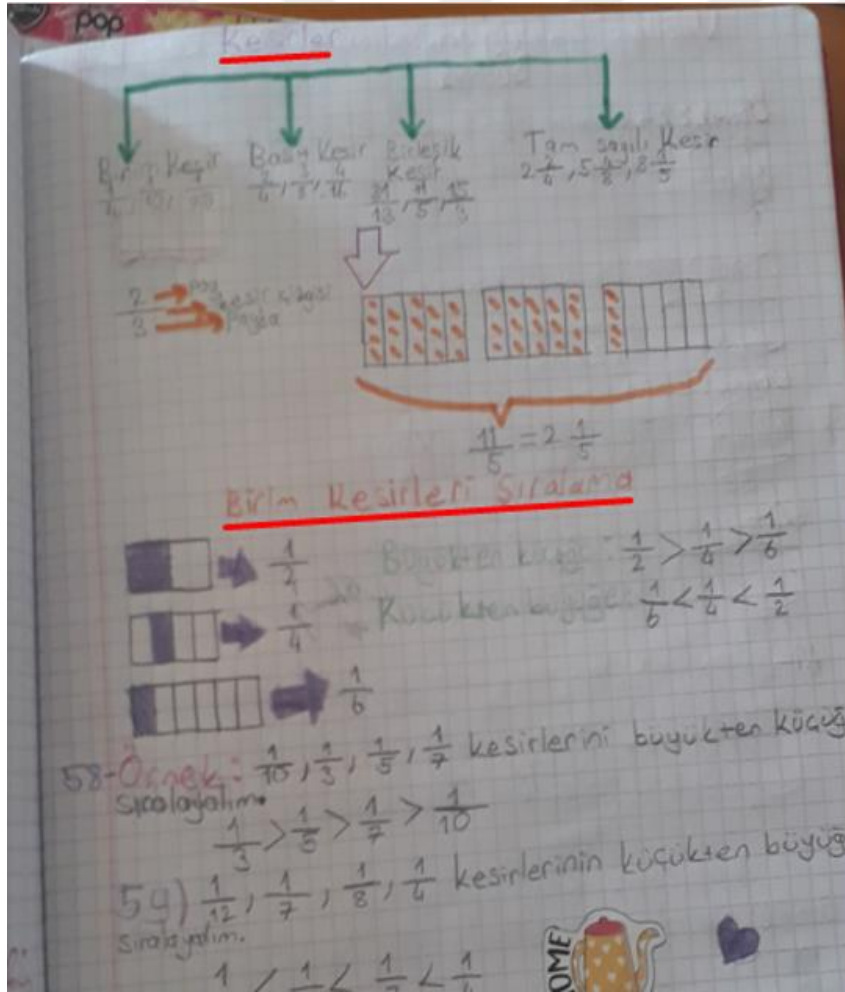
15- Bir dondurucu, sebzeleri 7 dakika 36 saniyede, etleri 10 dakika 25 saniyede dondurabilmektedir. Buna göre etlerin donma süresi sebzelerin donma süresinden kaç saniye fazladır? (5 p.)

Süreniz 40 dakikadır.
Başarılar dilerim.

Resim 4.30. Yazılı ve Sözlü Sınavlar ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örnekleri

Ölçme değerlendirme etkinliklerinde (özellikle konu sonu değerlendirme ve ünite sonu değerlendirme etkinliklerinde) yer alan ÖYB'lerin tamamı ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı, yardımcı kaynaklar, öğretmen tarafından hazırlanan etkinliklerde vurgulanmıştır. Bunlara ek olarak ÖYB'lerden problem çözme becerisinin ölçme değerlendirme faaliyetleri kapsamında olmadığı halde “Kesir Çeşitleri” alt konusu ile “Birim Kesirleri Sıralama” alt konularında öğretmen tarafından yardımcı kaynaklar veya öğretmen tarafından hazırlanan ölçme değerlendirme etkinlikleriyle vurgulanmaya çalışılmıştır. Ölçme değerlendirme etkinliklerinde olmadığı halde öğretmen tarafından vurgulanan problem çözme becerisine ilişkin örnekler aşağıdaki gibidir:

2 Soru

Aşağıda verilen kesirlerin basit bileşik ya da tam sayılı olduklarını yanlarına yazınız.

$\frac{2}{5}$	$\frac{4}{7}$	$\frac{5}{5}$	$\frac{8}{5}$
$1\frac{2}{5}$	$\frac{9}{7}$	$\frac{3}{3}$	$\frac{5}{8}$
$\frac{4}{10}$	$\frac{1}{7}$	$\frac{1}{1}$	$2\frac{5}{8}$
$\frac{7}{1}$	$\frac{12}{10}$	$3\frac{1}{5}$	$\frac{2}{1}$

Aşağıda verilen kesirleri büyükten küçüğe doğru sıralayınız

4	1	3	2
1- $\frac{4}{6}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{3}{6}$	$\frac{2}{6}$
3	3	3	3
2- $\frac{12}{12}$	$\frac{9}{12}$	$\frac{5}{12}$	$\frac{4}{12}$
2	3	1	4
3- $\frac{5}{5}$	$\frac{5}{5}$	$\frac{5}{5}$	$\frac{5}{5}$

Aşağıda verilen kesirleri küçükten büyüğe doğru sıralayınız

4	10	6	9
1- $\frac{4}{12}$	$\frac{10}{12}$	$\frac{6}{12}$	$\frac{9}{12}$
8	8	8	8
2- $\frac{16}{16}$	$\frac{12}{16}$	$\frac{10}{16}$	$\frac{19}{16}$
6	9	8	10
3- $\frac{6}{6}$	$\frac{6}{6}$	$\frac{6}{6}$	$\frac{6}{6}$

Resim 4.31. Ölçme-Değerlendirme Faaliyetlerinde Olmadığı Halde Ölçme Değerlendirme Faaliyetlerinde Ekstra Vurgu Yapılan ÖYB'lere İlişkin Örnek Sorular (Yardımcı Kaynaklar)

Ölçme değerlendirme faaliyetlerinde yer alan ÖYB'lerin konu bazında genel dağılımı incelendiğinde; problem çözme, eleştirel düşünme, iletişim ve yaratıcılık becerileri olduğu tespit edilmiştir. Ölçme değerlendirme faaliyetlerinde yer alan ÖYB'lerin tamamı ölçme-değerlendirme süreci boyunca vurgulandığı gibi ÖYB'lerden “Kesir Çeşitleri” alt konusu ile “Birim Kesirleri Sıralama” alt konusunda problem çözme becerisi programda olmadığı halde öğretmen tarafından örtük olarak vurgulandığı tespit edilmiştir.

Öğrencilerin dönüt verdiği ya da öğrencilerde gözlemlenen ÖYB'ler incelendiğinde kazanım, içerik, süreç ve ölçme-değerlendirme faaliyetlerinde yer alan ve vurgulanan ÖYB'ler ile öğrencilerde gözlemlenen ÖYB'lerin genel olarak aynı beceriler olduğu gözlemlenmiştir. Örnek vermek gerekirse “Birim Kesirleri Sıralama” isimli alt konuya ait kazanımlarda ÖYB'lerden eleştirel düşünme yer aldığı ve vurgulandığı, içerik boyutunda problem çözme, iletişim ve eleştirel düşünme becerilerinin yer aldığı ve içerik boyutunda yer alan becerilere ek yaratıcılık becerisinin vurgulandığı, yine süreç boyutunda iletişim, eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin vurgulandığı, ölçme-değerlendirme boyutunda da eleştirel düşünme ile iletişim becerilerin yer alıp problem çözme, eleştirel düşünme ve iletişim becerilerine vurgu yapıldığı tespit edilmiştir. Programın kazanım boyutunda her ne kadar problem çözme becerisi vurgulanmasa da içerik, süreç ve ölçme değerlendirme boyutlarında özellikle problem çözme becerisi, akabinde sırasıyla eleştirel düşünme becerisi, iletişim ve yaratıcılık becerisinin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu bulgu öğrencilerin genel olarak tepki verdiği, dönüt verdiği ve öğrencilerde gözlemlenen becerilerle aynı olduğu gerçeğini yansıtmaktadır. Programın kazanım boyutunda problem çözme ve yaratıcılık becerilerinin az yer alması (programın zayıf noktası olarak belirtilebilir) rağmen öğrencilerin süreç boyunca ve sonuçta özellikle problem çözme becerisine dönüt vermeleri olumlu bir sonuç olarak ifade edilebilir. Problem çözme becerisinin kazanım boyutunda yeterince vurgulanmaması öğretim programın eksikliği olarak ifade edilebilir. Problem çözme becerisinin her ne kadar kazanımlarda yer verilememiş olsa da içerik, süreç ve ölçme değerlendirme etkinliklerinde yer verilmesi ve vurgulanması ile öğrencilerin bu beceriye dönüt vermesi istenilen ve beklenen bir sonuçtur. Bu bağlamda İlkokul 4. sınıf Matematik Dersi 4. Ünitesi problem çözme becerileri açısından iyi kurgulanmasa da süreçte ve sonuçta bu becerinin yeterince vurgulandığı ve ele alındığı ek olarak eleştirel düşünme becerisi, iletişim becerisi ve yaratıcılık becerisinin de yoğun olarak vurgulandığı ve öğrencilerden dönüt alındığı ifade edilebilir.

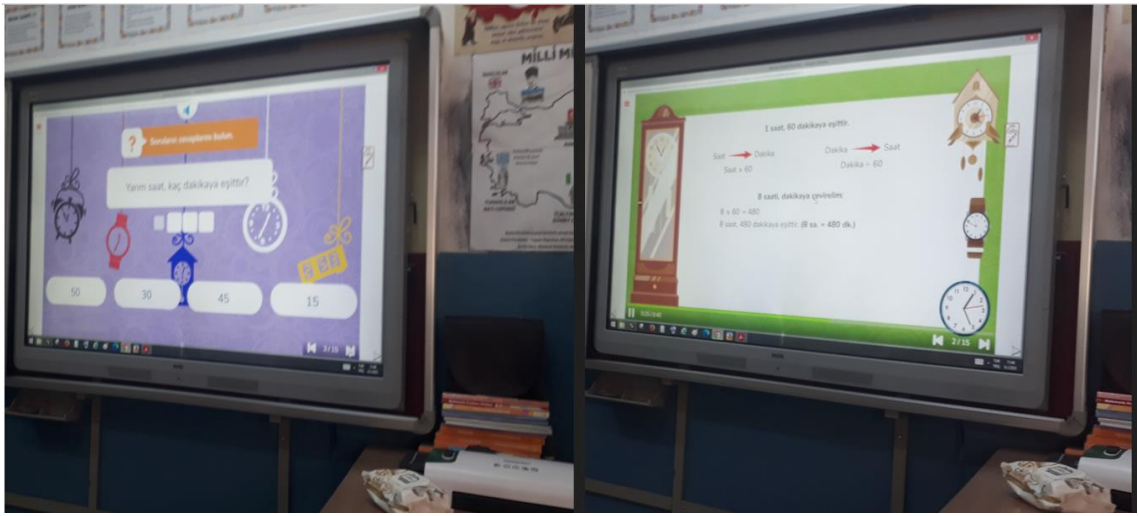
Tablo 4.82. 4. Ünitenin Genel İşleyişi

Ders Adı	Ders Kapsamında Yapılan Etkinlikler	Etkinlikler ve Kaynakları
İlkokul 4. Sınıf Matematik Dersi	Hazırlık Çalışmaları	-Ders Kitabı
	Metin içi Etkinlikler	-Okulistik
	Konu sonu değerlendirme	-Ders Kitabı -Öğrenci Çalışma Kitabı -Okulistik -Öğretmen tarafından hazırlanan sorular
	2 haftada 1 genel değerlendirme	-Yardımcı Kaynaklar -Öğretmen tarafından hazırlanan sorular
	Ünite sonu değerlendirme	-Ders Kitabı -Öğrenci Çalışma Kitabı - Okulistik (Kazanım Değerlendirme Sınavları)
	Yazılı Yoklamalar	Öğretmen tarafından hazırlanan sorular

İlkokul 4. sınıf Matematik dersi haftalık ders programında beş saatlik bir ders saati ile haftalık ders programında en çok yer kaplayan ikinci derstir. Bu dersin öğretim işlemleri öğretim programı, kazanımlar, ders kitabı vb. unsurlar ile devam etse de programda belirtilmeyen ve programın açığı olarak nitelendirilebilecek bazı noktalar öğretmenler tarafından ifade edilmektedir. Her ne kadar her konuya ilişkin etkinlikler yer alsa da konuların etkinlikleri, etkinliklerde yer alan soru tarzları, soruların içeriği sığ kalması nedeniyle öğrencilerin ilgisini yeterince çekememekte olduğu ifade edilmektedir. Öğretmen de programın zayıf noktalarını (kazanımlarda yer almayan, ölçme değerlendirme etkinliklerinde yer almayan ÖYB'lerin, ders kitabının yüzeysel olması nedeniyle konu anlatımı, soru çözümü, özet, tekrar, son özet, mini sınav... gibi faaliyetlerin okulistik üzerinden, yardımcı kaynaklardan veya öğretmen tarafından hazırlanan etkinlikler vasıtasıyla giderilmeye çalışmaktadır) genel olarak öğrencilerin ilgisini çeken, derse katılımını arttıran etkinlikler üzerinden gerçekleştirilmeye çalışıldığı tespit edilmiştir. Yine üniteye ait ünite sonu değerlendirme çalışmaları incelendiğinde değerlendirme çalışmalarının sığ kaldığı ifade edilebilir. Bu açık da yine öğretmen tarafından hazırlanan sorular, öğrenci çalışma kitabı veya yardımcı kaynaklar aracılığıyla giderilmeye çalışılmıştır.

Tablo 4.82'de belirtildiği üzere matematik dersi kazanımları farklı kaynaklar üzerinden gerçekleştirilmeye çalışılmakta, içerik ve süreç farklı kaynaklar vasıtasıyla desteklenmekte ve çeşitlendirilmekte, öğrenciler konu sonu değerlendirme, iki haftada bir genel değerlendirme, ünite sonu değerlendirme ve yazılı yoklamalar üzerinden ölçme değerlendirme faaliyetlerine tabi tutulmaktadır. Üniteye ait kazanımların ders saatleri değişkenlik gösterse de konu sonu değerlendirme çalışmaları ilgili konunun bitiminde yapılmakta, iki haftalık genel değerlendirmeler ikinci haftanın son matematik dersinde yapılmakta, ünite sonu değerlendirme çalışmaları ve yazılı yoklamalar ders saatleri içerisinde

gerçekleştirilmektedir. Ancak; öğretmenler ders içinde sınıfların kalabalık olması nedeniyle yeterince her öğrenciye etkinlik yaptıramadıklarını ifade etmektedir. Bu açığı da programda yer alan diğer dersleri kullanarak (müzik, görsel sanatlar, oyun ve fiziki etkinlikler, serbest etkinlikler) telafi yoluna gitmekte ya da bu derslerde matematik dersine ilişkin ekstra etkinlikler yaparak bu dersleri değerlendirmektedir. Bu da bizlere, kazanım ve buna bağlı olan konu sayısının fazla olduğu, konuların soyut olması nedeniyle öğrencilerin yeterli zamanda ve hızda öğrenemediği ya da öğretmenlerin diğer derslerde kendilerini yeterli hissetmemeleri nedeniyle bu dersleri kendilerini iyi hissettikleri derslerle tamamlama eğilimleri olarak ifade edilebilir.

Resim 4.32. Etkinliklerin Çeşitlendirilmesine İlişkin Örnek Fotoğraf

Ders içi ve diğer derslerde yapılan etkinliklerin akıllı tahta üzerinden yapılması, etkinliklerin sadece ders kitabı üzerinden değil de yardımcı kaynaklar, öğretmen tarafından hazırlanan etkinlikler veya okulistik (konu anlatımı, konu tekrarı, mini değerlendirme testleri, mini quizler, görsel ve işitsel konu tekrarları, son özet ve genel değerlendirme etkinlikleri..) üzerinden de zenginleştirilmesi öğrencilerin daha çok dikkatini çekmekte, derse olan ilgisini arttırmaktadır. Bu sebeple öğretmenin gözlem yapılan bütün derslerde akıllı tahtayı birçok amaçla kullandığı görülmüştür.

Gözlem formu genel olarak ölçme-değerlendirme boyutunda değerlendirildiğinde;

- ✓ Değerlendirme sürecinde kullanılan ölçme araçlarının açık uçlu sorular, boşluk doldurma soruları, kısa cevaplı sorular, D-Y testi, çoktan seçmeli sorular ve açık uçlu sorulardan oluştuğu,
- ✓ Değerlendirme sürecinde akran değerlendirme, rubrik, gözlem formu ve öz değerlendirmenin hiç kullanılmadığı,
- ✓ Değerlendirme zamanının genel olarak ders/ünite/konu (biçimlendirici değerlendirme) sonlarında ve yazılı yoklama (düzey belirleyici değerlendirme) tercih edildiği,
- ✓ Ölçme araçları için geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının yapılıp yapılmadığının bilinmediği (gözlemler esnasında ölçme-değerlendirme faaliyetlerine ilişkin zaman tablosu, belirtke tablosu, vb. tablo ve göstergelere rastlanmadığı),
- ✓ Ölçme-değerlendirme faaliyetlerinde yer alan etkinliklerin ÖYB'lerden genel olarak problem çözme, eleştirel düşünme, iletişim ve yaratıcılık becerileri ile ilişkili olduğu,
- ✓ Ölçme-değerlendirme faaliyetlerin uygulanmasının kolay olduğu,
- ✓ Ölçme araçlarının ekonomik, kullanışlı ve çoğunun hazır olduğu (öğretmen tarafından hazırlanmadığı),
- ✓ Ölçme değerlendirme faaliyetlerinin hem süreci hem de sonucu birlikte ele aldığı tespit edilmiştir.

Ayrıca; veriler araştırmacı tarafından geliştirilen ayrıntılı gözlem formu aracılığıyla toplanmıştır.

- ✓ Temanın genel tanıtımı yapılmış, temada hangi konuların işleneceği ifade edilmiştir.
- ✓ Konu sonu değerlendirme çalışmaları etkinlikler başlığı altında tasarlanmış ayrıca bir konu başlığı altında belirtilmemiştir.
- ✓ Dersin genel akışı; konunun (kazanımın) haberdar edilmesi, konunun anlatılması (bazen önce örnekler verilerek örneklerden hareketle genelin tahmin edilmesi istenmiştir) örnek soru çözümleri, konu sonu değerlendirme etkinliklerinin yapılması, konuya ilişkin soru örneklerinin çeşitlendirilmesi (yardımcı kaynak,

öğretmen, öğrenci çalışma kitabı), anlaşılmayan yerlerin akıllı tahta üzerinden tekrar (konu tekrarı, özet, soru çözümü, etkinlikler...) yapılması şeklinde devam etmektedir.

- ✓ Matematik dersi değerlendirme çalışmalarında ders kitabı ve öğrenci çalışma kitaplarının yanında okulistiğin genel olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir.
- ✓ Öğretmenin sınıfa girerken dikkat çekme unsurunu kullanmaya çalıştığı (kesirler, zaman ölçümü veya veri toplamaya ilişkin her konuda sınıfa girerken daha önce hazırladığı materyallerle sınıfa girerek elindeki materyalle konu arasında bağ kurmalarını istemiş) gözlemlenmiştir.
- ✓ Matematik dersinde bütün alt konular kazanım isimleriyle birebir aynı olduğu için hedeften haberdar etme konu (kazanım) bazında yapılmaktadır.
- ✓ Gözlem yapılan ders saatlerinin tamamı sınıf içi etkinlikler olarak tasarlanmıştır. İlgili dersin bazen diğer seçmeli derslerde de işlendiği (telafi ya da pekiştirme amaçlı) tespit edilmiştir.
- ✓ Problemlerin çözümünde mutlaka şekil veya grafik çizilmesi gerektiği, kesirlerle işlem yaparken hem şekil çizilmesi gerektiği hem de paydalara dikkat edilmesi gerektiği, zaman ölçme sorularında zaman birimlerine dikkat edilmesi gerektiği, veri toplama ve değerlendirme sorularında grafik altındaki açıklamalara dikkat edilmesi gerektiği, sütun ve satırlarda yer alan şekillerin kaç birime denk geldiğine dikkat edilmesi gerektiği hususları sürekli hatırlatılmaktadır.
- ✓ Kesirler konusuyla zaman ölçme konusu arasında sıkı bir ilişki olduğu bu sebeple kesirler konusundan sonra zaman ölçme konusunun işlendiği belirtildi. (zaman birimlerinin kendi içinde kesirleri oluşturduğu haftanın 1/7, 2/7 veya yılın 1/12, 9/12 gibi)
- ✓ Derslerde etkileşimli tahta kullanılarak sınıf ortamında teknoloji işe sürekli olarak koşulmuştur. Bu durum uyarıcı zenginliği oluşturmakta, öğrencilerin derse olan motivasyonunu arttırmakta, anlamlı ve kalıcı öğrenme sağlamakla birlikte ek tekrar, son özet ve ölçme-değerlendirme faaliyetlerini yerine getirmekte yardımcı olmaktadır. Akıllı tahtada yapılan etkinlik ve uygulamalar genel anlamda öğrencilerin beğenisini kazanmış durumdadır. Çünkü bu platformda etkileşimli videolar, öğrencilerin ilgisini çeken etkinlik ve uygulamalar, mini quizler, konu sonu

değerlendirme çalışmaları, konu özeti videoları (bu çalışmaların tamamı görsel ve işitseldir)....şeklindedir.

- ✓ Konu sonlarında öğrencilerin konuyu anlayıp anlamadığı, yanlış öğrenmeleri açığa çıkarıp doğru öğrenmeleri pekiştirici farklı etkinlikler bir sonraki konuya geçilmeden önce mutlaka yapılmaktadır.
- ✓ Bir sonraki konuya geçilmeden önce öğrencilere bir sonraki konuya ilişkin araştırma ödevlerinden ziyade o günkü işlenilen konuya ilişkin ev ödevleri verilmektedir.
- ✓ Kesirler konusuyla paylaşmak değeri, zaman konusuyla sorumluluk değeri ilişkilendirilmiştir. Ayrıca zaman konusuyla sosyal bilgiler (mevsimler, ay, yıl, gün) dersi ilişkilendirilmiştir.

Gözlemlerle doküman analizlerinin karşılaştırmalı bilgilerini içeren ve dokümanların gözlemler vasıtasıyla teyit edildiği gözlem sonuçlarının bir bütün olarak ifade edildiği Tablo 4.83 aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.83. 4. Ünitenin ÖYB Bağlamında Doküman Analizleri ile Gözlem Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi

Kazanım Kodu	Kazanımın Yer Alan Beceri	Kazanımda Vurgulanan Beceri	İçerikte Yer Alan Beceriler	İçerikte Vurgulanan Beceri	Yıllık Planda Yer Alan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Vurgulanan TYÇ Becerileri	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Yer Alan Beceriler	Ölçme Değerlendirmede Vurgulanan Beceriler	Öğrencinin Dönüt Verdiği Beceri
M.4.1.6.1	Yaratıcılık	-	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme	-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Yaratıcılık	1-Anlatım 2-Tüme varım 3-Tümden gelim 4-Grup tartışması 5-Gezi Gözlem 6-Gösteri 7-Soru yanıt 8-Örnek olay 9-Beyin fırtınası 10-Canlandırma 11-Grup Çalışması 12-Oyun 13-Rol yapma 14-Canlandırma	1-Anlatım 2-Soru cevap 3-Problem çözme	1-Ana dilde iletişim 2-Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlik	Gözlem Formu	1-Ders Kitabı (Açık Uçlu Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular, Eşleştirme Soruları ve D-Y Testleri) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Yardımcı Kaynak-Haftanın Genel Değerlendirilmesi (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular) 5-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim 3-Problem çözme	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme
M.4.1.6.2.	Eleştirel düşünme	Eleştirel düşünme	1-Problem çözme 2-İletişim 3-Eleştirel düşünme	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme 4-Yaratıcılık		1-Anlatım 2-Soru cevap 3-Problem çözme	1-Ana dilde iletişim 2-Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler	Gözlem formu	1-Ders Kitabı (Açık Uçlu Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular, Eşleştirme Soruları ve D-Y Testleri) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-İletişim	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme 4-yaratıcılık

Tablo 4.83. 4. Ünitenin ÖYB Bağlamında Doküman Analizleri ile Gözlem Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi (Devamı)

Kazanım Kodu	Kazanımda Yer Alan Beceri	Kazanımda Vurgulanan Beceri	İçerikte Yer Alan Beceriler	İçerikte Vurgulanan Beceri	Yıllık Planda Yer Alan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Vurgulanan TYÇ Becerileri	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Yer Alan Beceriler	Ölçme Değerlendirmede Vurgulanan Beceriler	Öğrencinin Dönüt Verdiği Beceri
M.4.1.6.3	-	-	1- Problem çözme 2—Eleştirel düşünme 3-iletişim	1-İletişim 2-Problem çözme		1-Anlatım 2-Problem çözüme 3-soru cevap	1-Ana dilde iletişim 2-Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler	Gözlem Formu	1-Ders Kitabı (Açık Uçlu Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular, Eşleştirme Soruları ve D-Y Testleri) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Yardımcı Kaynak-Haftanın Genel Değerlendirilmesi (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular) 5-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	Problem çözme	Problem çözme	1-İletişim 2-Problem çözme
M.4.1.6.4.	Eleştirel düşünme	Eleştirel düşünme	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-iletişim	1-İletişim 2-Problem çözme		1-Anlatım 2-Problem Çözme 3-Soru cevap	1-Ana dilde iletişim 2-Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler	Gözlem Formu	1-Ders Kitabı (Açık Uçlu Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular, Eşleştirme Soruları ve D-Y Testleri) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme	1-İletişim 2-Problem çözme

Tablo 4.83. 4. Ünitenin ÖYB Bağlamında Doküman Analizleri ile Gözlem Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi (Devamı)

Kazanım Kodu	Kazanımda Yer Alan Beceri	Kazanımda Vurgulanan Beceri	İçerikte Yer Alan Beceriler	İçerikte Vurgulanan Beceri	Yıllık Planda Yer Alan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Vurgulanan TYÇ Becerileri	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Yer Alan Beceriler	Ölçme Değerlendirmede Vurgulanan Beceriler	Öğrencinin Dönüt Verdiği Beceri
M.4.1.7.1.	-	-	1-İletişim 2-Problem çözme 3-Yaratıcılık 4-Eleştirel düşünme	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Yaratıcılık 4-Problem çözme		1-Anlatım 2-Soru cevap 3-Problem çözme	1-Anadilde iletişim 2- Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler	Gözlem formu	1-Ders Kitabı (Açık Uçlu Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular, Eşleştirme Soruları ve D-Y Testleri) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Yardımcı Kaynak-Haftanın Genel Değerlendirilmesi (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular) 5-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	1-Yaratıcılık 2-İletişim 3-Problem çözme	1-Yaratıcılık 2-İletişim 3-Problem çözme	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Yaratıcılık 4-Problem çözme
M.4.1.7.2.	Problem çözme	Problem çözme	Problem çözme	1-Problem çözme 2-İletişim		1-Anatım 2-Soru cevap 3-Problem Çözme	1-Anadilde iletişim 2-Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler	Gözlem formu	1-Ders Kitabı (Açık Uçlu Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular, Eşleştirme Soruları ve D-Y Testleri) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	Problem çözme	Problem çözme	1-Problem çözme 2-İletişim

Tablo 4.83. 4. Ünitenin ÖYB Bağlamında Doküman Analizleri ile Gözlem Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi (Devamı)

Kazanım Kodu	Kazanımda Yer Alan Beceri	Kazanımda Vurgulanan Beceri	İçerikte Yer Alan Beceriler	İçerikte Vurgulanan Beceri	Yıllık Planda Yer Alan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Vurgulanan TYÇ Becerileri	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Yer Alan Beceriler	Ölçme Değerlendirmede Vurgulanan Beceriler	Öğrencinin Dönüt Verdiği Beceri
M.4.3.4.1.	Eleştirel düşünme	Eleştirel düşünme	1-Problem çözme 2-İletişim 3-Eleştirel düşünme	1-İletişim 2-Problem çözme 3-Yaratıcılık		1-Anlatım 2-Soru cevap 3-Beyin fırtınası 4-Problem çözme	1-Anadilde iletişim 2- Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler	Gözlem formu	1-Ders Kitabı (Açık Uçlu Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular, Eşleştirme Soruları ve D-Y Testleri) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Yardımcı Kaynak-Haftanın Genel Değerlendirilmesi (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular) 5-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	1-Problem çözme 2-İletişim	Problem çözme	1-İletişim 2-Problem çözme
M.4.3.4.2.	Problem çözme	Problem çöme	Problem çözme	Problem çözme		1-Soru Cevap 2-Problem Çözme 3-Anlatım	1-Ana dilde iletişim 2- Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler	Gözlem Formu	1-Ders Kitabı (Açık Uçlu Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular, Eşleştirme Soruları ve D-Y Testleri) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	1-Problem çözme 2-Yaratıcılık	1-Problem çözme 2-Yaratıcılık	1-Problem çözme 2-Yaratıcılık

Tablo 4.83. 4. Ünitenin ÖYB Bağlamında Doküman Analizleri ile Gözlem Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi (Devamı)

Kazanım Kodu	Kazanımda Yer Alan Beceri	Kazanımda Vurgulanan Beceri	İçerikte Yer Alan Beceriler	İçerikte Vurgulanan Beceri	Yıllık Planda Yer Alan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Vurgulanan TYÇ Becerileri	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Yer Alan Beceriler	Ölçme Değerlendirmede Vurgulanan Beceriler	Öğrencinin Dönüt Verdiği Beceri
M.4.4.1.1.1. M.4.4.1.1.2.	Yaratıcılık	-	1-Problem çözme 2-İletişim 3-Eleştirel düşünme 4-Yaratıcılık	1-Problem çözme 2-İletişim 3-Eleştirel düşünme 4-Yaratıcılık		1-Soru Cevap 2-Problem Çözme 3-Anlatım	1-Ana dilde iletişim 2- Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler	Gözlem Formu	1-Ders Kitabı (Açık Uçlu Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular, Eşleştirme Soruları ve D-Y Testleri) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Yardımcı Kaynak-Haftanın Genel Değerlendirilmesi (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular) 5-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme 3-İletişim	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme 3-İletişim	1-Problem çözme 2-İletişim 3-Eleştirel düşünme

Tablo 4.83. 4. Ünitenin ÖYB Bağlamında Doküman Analizleri ile Gözlem Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi (Devamı)

Kazanım Kodu	Kazanımda Yer Alan Beceri	Kazanımda Vurgulanan Beceri	İçerikte Yer Alan Beceriler	İçerikte Vurgulanan Beceri	Yıllık Planda Yer Alan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Vurgulanan TYÇ Becerileri	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Yer Alan Beceriler	Ölçme Değerlendirmede Vurgulanan Beceriler	Öğrencinin Dönüt Verdiği Beceri
M.4.4.1.3. M.4.4.1.4.	1-Yaratıcılık 2-Problem çözme	1-Yaratıcılık 2-Problem çözme	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim 3-Problem çözme 4-Yaratıcılık	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim 3-Problem çözme 4-Yaratıcılık		1-Soru Cevap 2-Problem Çözme 3-Anlatım	1-Ana dilde iletişim 2- Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler	Gözlem Formu	1-Ders Kitabı (Boşluk Doldurma, Çoktan Seçmeli, Açık Uçlu Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular, Eşleştirme Soruları ve D-Y Testleri) 3-Okulistik (Kazanım Değerlendirme) Sınavları 4-Yazılı ve Sözlü Çalışmalar	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-İletişim, 4-Yaratıcılık	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-İletişim, 4-Yaratıcılık	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-İletişim, 4-Yaratıcılık
				<i>Tema Değerlendirme Çalışmaları</i> 4. Ünite					1-Ders Kitabı (Boşluk Doldurma, Çoktan Seçmeli, Açık Uçlu Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular, Eşleştirme Soruları ve D-Y Testleri) 3-Okulistik (Kazanım Değerlendirme) Sınavları 4-Yazılı ve Sözlü Çalışmalar	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-İletişim, 4-Yaratıcılık	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-İletişim, 4-Yaratıcılık	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-İletişim, 4-Yaratıcılık

4.5.3. İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Maddenin Özellikleri Ünitesi Gözlemlerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı çerçevesinde dizayn edilen, İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım Ünitesi, gözlemlerden elde edilen veriler doğrultusunda analiz edilmiştir. Analize edilen veriler 06.02.2023-24.03.2024 tarihleri arasında 5 haftalık süre zarfında toplamda 18 saat sınıf içi gözlem yapılarak araştırmacı tarafından toplanmıştır. Gözlemlere ilişkin bulgular DAPDEM modeli, program öğeleri ve P21 çerçevesi kapsamında oluşturulan gözlem formu aracılığıyla program öğeleri sırasıyla ele alınarak analiz edilmiştir.

MEB (2018) öğretim programlarında da ifade edildiği üzere nasıl ki türkçe dersi öğretim programı dil becerileri, matematik dersi öğretim programı öğrenme alanları üzerine kurgulandı ise fen bilimleri dersi öğretim programı da alana özgü beceriler, FMGU yönergeleri ile konu alanları üzerine kurgulanmıştır.

Gözlem yapılan Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım ünitesi de Madde ve Doğası konu alanı içerisinde yer almaktadır. İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım Ünitesinde yer alan beş konu toplamda 18 saat sınıf içi gözlem yapılmıştır. Konu isimleri, haftalık ders saatleri, kazanım kodları ile kazanımlarda yer alan ve kazanımlarda öğretmen tarafından vurgulanan ÖYB'lere ilişkin bilgiler Tablo 4.84'te belirtilmiştir.

Tablo 4.84. Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım Ünitesi Kazanımlarında Yer Alan ÖYB'ler ile Kazanımlarda Vurgulanan ÖYB'ler

Konu Adı	Haftalık Ders Saati	Kazanım Kodu	Kazanımda Yer Alan ÖYB	Kazanımda Vurgulanan ÖYB
Maddeyi Niteleyen Özellikler	3	F.4.4.1.1.	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme
Maddenin Ölçülebilir Özellikleri	3	F.4.4.2.1. F.4.4.2.2.	Problem çözme	Problem çözme
Maddenin Halleri	3	F.4.4.3.1. F.4.4.3.2.	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme
Maddenin ısı Etkileşimi İle Değişimi	3	F.4.4.4.1. F.4.4.4.2.	Yaratıcılık	Yaratıcılık
Saf Madde ve Karışım	2	F.4.4.5.1.	1-İletişim	1-İletişim
	2	F.4.4.5.2.	2-Eleştirel düşünme	2-Eleştirel düşünme
	2	*F.4.4.5.3.	3-Problem çözme	3-Problem çözme

Tablo 4.84 incelendiğinde İlkokul Fen Bilimleri Dersi Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım Ünitesi kazanımlarında ÖYB'lerden eleştirel düşünme ($f=5$), problem çözme ($f=4$), yaratıcılık ($f=2$) ve iletişim ($f=2$) becerilerinin yer aldığı tespit edilmiştir.

Öğretmen tarafından vurgulanan ÖYB'ler kazanımlarda yer alan ÖYB'lerin aynısıdır. Kazanımlarda geçen bütün ÖYB'ler öğretmen tarafından vurgulanmıştır. Öğretmen sınıfa girdiğinde işlenecek konuyu konu başlığı ile ifade etmektedir. Konu başlıkları incelendiğinde kazanımlarla neredeyse birebir örtüştüğü tespit edilmiştir. Ayrıca fen bilimleri ders kitabında her konunun, konu başlığının altında ilgili konuda ne işleneceğine dair kısa kısa açıklamalar (ilgili kazanımın açıklaması verilmiştir) yapılmıştır. Öğretmen öğrencileri hedeften haberdar etmese bile öğrenciler konu başlığı altında yer alan konunun kısa açıklamasını (ilgili kazanımın açıklaması) okuması veya bu açıklamanın öğrencinin dikkatini çekmesi durumunda konu hakkında kabaca bir bilgi edinebilir.

MADDENİN ÖLÇÜLEBİLİR ÖZELLİKLERİ

Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programlarında yer alan kazanımlar incelendiğinde konu başlıklarının neredeyse kazanım ifadelerinin anlamını tam olarak karşıladığı ifade edilebilir. maddenin Ölçülebilir Özellikleri konusuna ilişkin 2 (F.4.4.2.1 ve F.4.4.2.2.) adet kazanım yer almaktadır. F.4.4.2.1. numaralı kazanımın açıklaması "Farklı maddelerin kütle ve hacimlerinin ölçerek karşılaştırır." şeklindedir. Kütle ve hacmin maddenin ölçülebilir özellikleri olduğu düşünüldüğünde kazanım ile başlık hem tutarlı hem de başlık kazanım ifadesi ile örtüşür durumdadır.

Ayrıca Fen Bilgisi Dersi Ders kitaplarında konu başlıklarına ek olarak ilgili yeni konunun konu başlığı altında her bir kazanımın açıklaması da yer almaktadır. Öğretmenin konu başlığını açıklaması veya konu başlığı altında yer alan kazanımların açıklamasını (hedeften haberdar etme) öğrencilerde farkındalık oluşturacak şekilde, onların dikkatini çekecek şekilde okuması, açıklaması anlara hem konuya ilişkin genel bir çerçeve çizmesi hem de kazanımda yer alan ÖYB becerileri vurgulaması olarak düşünülebilir.

Bu konuda 2 adet kazanım yer almaktadır. 1. kazanım F.4.4.2.1 kodunda yer alan "Farklı maddelerin kütle ve hacimlerini ölçerek karşılaştırır." 2. kazanım ise F.4.4.2.2. kodunda yer alan "Ölçülebilir özelliklerini kullanarak maddeyi tanımlar." şeklindedir. Her 2 kazanım da incelendiğinde yanda yer alan açıklamalar ile birebir örtüştüğü görülmektedir.

Konu ve Kavramlar

- Kütle
- Hacim

Bu bölümde farklı maddelerin kütle ve hacimlerini ölçerek karşılaştıracağız. Ölçülebilir özellikleri kullanarak maddeyi tanımlayacağız.

93

Resim 4.33. Kazanımda Olup Öğretmen Tarafından Vurgulanan ÖYB'lere Örnek

Gözlem formu genel olarak kazanımlar boyutunda değerlendirildiğinde;

✓ Kazanımların ulaşılabilir ve ölçülebilir olmasından dolayı gerçekleştirilebilir olduğu,

- ✓ Kazanımların konu alanı ile örtüştüğü tespit edildiğinden konu alanı ihtiyacını karşıladığı,
- ✓ Kazanımların öğrenci ihtiyacı ile örtüştüğü tespit edildiğinden birey ihtiyacını karşıladığı,
- ✓ Kazanımların öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel hazırbulunuşlukları için uygun olduğu,
- ✓ Kazanımların ÖYB'lerden eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcılık ve iletişim becerilerini içerdiği,
- ✓ Kazanımlarda yer alan bu dört ÖYB'nin programın uygulanması noktasında gerçekleştirilebilir nitelikte olduğu ifade edilebilir.

Bu bölümde İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım Ünitesi içerisinde yer alan alana özgü beceriler ve TYÇ üzerine kurgulanan 5 konunun içerik boyutu doküman analizi sonuçları (hazırlık çalışmaları, metiniçi ifadeler, etkinlikler, araştırma (biliyor musun?), yaşamdan bir örnek, uygulamalar, fen, mühendislik ve girişimcilik uygulamaları) ve sınıf içinde yapılan gözlem sonuçları (metiniçi ifadeler, deney yapalım, bilgi kutusu, tartışalım, drama yapalım, proje yapalım, özetleyelim, uygulayalım) doğrultusunda ÖYB'leri içermesi ile içerikte yer alan ÖYB'lerin öğretmen tarafından karşılaştırmalı olarak vurgulanması ele alınmıştır. İçerik boyutunda (doküman analizi & gözlem) yer aldığı ve vurgulandığı düşünülen ÖYB Becerilerine ilişkin tablo aşağıdaki gibidir

Tablo 4.85. Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım Ünitesi İçerik Boyutunda Yer Alan ÖYB’ler ile İçerik Boyutunda Vurgulanan ÖYB’ler

Alana Özgü Beceriler	Konu Adı	İçerikte Yer Alan ÖYB (Ders Kitabı-Doküman Analizi)	İçerikte Yer Alan ÖYB (Ders Kitabı-Gözlem)	İçerikte Vurgulanan ÖYB (Ders Kitabı-Gözlem)
Bilimsel Süreç Becerileri, Yaşam Becerileri ile Mühendislik ve Tasarım Becerileri	Maddeyi Niteleyen Özellikler	1-Eleştirel düşünme 2-Yenilenme 3-Problem çözme 4- İletişim 5-Yaraticılık	1-Yenilenme 2-İşbirliği 3-Problem çözme 4-Eleştirel düşünme	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Yenilenme 4-Yaraticılık
	Maddenin Ölçülebilir Özellikleri	1-Eleştirel düşünme 2-Yenilenme 3-İletişim 4-Problem çözme	1-İşbirliği 2-Eleştirel düşünme 3-İletişim 4-Yaraticılık 5-Problem çözme 6-Yenilenme	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Yenilenme 4-Problem çözme
	Maddenin Halleri	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-Yenilenme 4-İletişim	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme 3-Yenilenme 4-İletişim	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme 4-Yaraticılık 5-Yenilenme
	Maddenin ısı Etkileşimi İle Değişimi	1-Yenilenme 2-Eleştirel düşünme 3-İletişim 4-Yaraticılık	1-Eleştirel düşünme 2-İşbirliği 3-Yaraticılık 4-İletişim 5-Yenilenme	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Yaraticılık 4-Yenilenme
	Saf Madde ve Karışım	1-İşbirliği 2-Problem çözme 3-İletişim 4-Yenilenme 5-Yaraticılık 6-Eleştirel düşünme	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-Yenilenme 4-Yaraticılık 5-İletişim	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim 3-Problem çözme 4-Yaraticılık 5-Yenilenme

Doküman analizi yapılan İlkokul 4.sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı ile gözlem yapılan İlkokul 4.sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı farklı olduğu için Tablo 4.85’te farklı farklı başlıklar açılmıştır. Her ne kadar ders kitapları ve yayıncı kuruluşlar değişse de ders kitapları öğretim programı ve kazanımlar doğrultusunda hazırlandığı için sadece içerikte bazı uygulamalar değişmiş olup onun dışında konu başlıkları, temel kavramlar ve kavram bilgisine dair herhangi bir değişiklik olmamıştır. Aksine 2022-2023 eğitim öğretim yılında yani gözlem yapılan ders kitabının uygulamaya, deneye, projeye, dramaya ve konu özetlerine yaklaşımı ile daha başarılı bir şekilde içeriğinin donatıldığı ifade edilebilir. Doküman analizi yapılan ders kitabını Aydın/Efeler ilçesinde bazı okullar kullanırken gözlem yapılan yapılan ders kitabını da en azından gözlem yapılan okulun/sınıfın kullandığı tespit edilmiştir. Bu sonucu hem doküman analizleri, hem gözlem sonuçları hem de her aşamadan önce ihtiyaç analizleri kapsamında öğretmenlerle (birey) yapılan görüşme sonuçları desteklemektedir.

Tablo 4.86. Maddenin Özellikleri/ Maddeyi Tanıyalım Ünitesi'nde Yer Alan ÖYB'lerin Frekans Değerleri (Gözlem Yapılan Ders Kitabı)

ÖYB'ler	Metiniçi İfade	Deney Yapılım	Bilgi Kutusu	Tartışalım	Drama Yapılım	Proje Yapılım	Özetleyelim	Uygulayalım	Metiniçi Toplam	Bölüm Sonu Değerlendirme Çalışmaları	Ünite Sonu Değerlendirme Çalışmaları	Değerlendirme Toplam	Genel Toplam
Yaratıcılık	3	0	0	0	1	5	0	0	9	0	0	0	9
Yenilenme	29	0	4	0	0	1	0	0	34	0	0	0	34
Problem Çözme	9	6	0	0	1	2	0	6	24	18	15	33	57
Eleştirel Düşünme	23	9	0	1	1	3	0	5	42	26	21	47	89
İletişim	8	7	0	1	0	1	0	2	19	1	1	2	21
İşbirliği	3	0	0	0	0	0	0	0	3	0		0	3
Toplam	75	22	4	2	3	12	0	13	131	45	37	82	213

Tablo 4.86 incelendiğinde doküman analizi yapılan İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım Ünitesi içeriğinde yer alan ÖYB'lerden yenilenme ($f=34$), eleştirel düşünme ($f=28$), iletişim ($f=19$), problem çözme ($f=16$), yaratıcılık ($f=7$) ve iletişim ($f=1$) becerilerinin yer aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 4.85 ve 4.86 incelendiğinde gözlem yapılan İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım Ünitesi içeriğinde yer alan ÖYB'lerden eleştirel düşünme ($f=42$), yenilenme ($f=34$), problem çözme ($f=24$), iletişim ($f=19$), yaratıcılık ($f=9$) ve işbirliği ($f=3$) becerilerinin yer aldığı tespit edilmiştir.

Hem doküman analizi yapılan hem de gözlem yapılan ders kitapları incelendiğinde ÖYB'lerden tamamının ünite içerisinde yer aldığı görülmektedir. Ünite içerisinde en çok yer 2 (yenilenme ve eleştirel düşünme becerileri) ÖYB incelendiğinde hem doküman analizi hem de gözlem yapılan ders kitapları benzer sonuçlar vermektedir. Araştırma kapsamında doküman analizlerinin doğruluğunun teyidi sınıfıçi gözlemler vasıtasıyla yapıldığı ve gözlem yapılan sınıfta ders işleyişi gözlem yapılan ders kitabıyla gerçekleştirildiği için veri teyitleşmeleri gözlem yapılan ders kitabı üzerinden yapılmıştır. Doküman analizi yapılan ders kitabına ilişkin veriler ile gözlem yapılan ders kitabı verilerinin beraber verilmesi hem ders kitabı değişikliğine ilişkin vurgunun yapılması hem de hem doküman analizi ve gözlem yapılan ders kitabının ilgili ünitesi içerisinde yer alan ÖYB'lerin benzer bulgular taşımasındandır.

Tablo 4.85 incelendiğinde öğretmenin; Maddeyi Niteleyen Özellikler konusu içeriğinde yer alan İşbirliği ve problem çözme becerilerine, Maddenin Ölçülebilir Özellikleri konusu içeriğinde yer alan işbirliği ve yaratıcılık becerilerine, Maddenin Isı Etkileşimiyle Değişimi konusu içeriğinde yer alan işbirliği becerisine vurgu yapmadığı ya da yeterince vurgu yapılmadığı düşünülmektedir. Yukarıda ismi geçen konularda genel olarak işbirliği, yaratıcılık ve problem çözme becerilerinin yeterince vurgulanmadığı düşünülmektedir. Hâlbuki fen bilimleri dersi öğrencilerin sürekli olarak bir deney veya proje tasarlayabileceği (yaratıcılık), öğrencilerin grup olarak (işbirliği) veya arkadaşlarıyla planladığı, tasarladığı ve uyguladığı deneyleri hayata geçirebildiği en azından sürekli olarak bilgi şemasına yeni bilgi ve beceriler ekleyebileceği (yenilenme) bir ders haline getirilebilir. Bu sebeple öğretmenin öğrencilere daha çok araştırma ödevleri, deney ödevleri ve sınıfta deney yapmaları için plan yapmalarına imkân tanınması (yenilenme ve yaratıcılık), yapılan deneylerin, araştırılan yeni ve güncel konuların işbirlikli olarak grup dâhilinde yapılması ve sınıfta sunulmasını istemesi

(iletişim ve işbirliği) ve bu şekilde sũreęte karşılaştıkları sorunları tespit etme (eleştirel dũřũnme) ve bu sorunlara kendi çũzũmlerini (problem çũzme) bulmalarını istemesi sũreę boyunca bũtũn ÖYB'lerin vurgulanmasını sağlayacağı dũřũnũlmektedir. Esasen dũřũnũldũęũnde gũzlem yapılan ders kitabının bũtũn ÖYB'lerin kazandırılmasına uygun olduğu, ders kitabı içerisinde deney yapalım, uygulayalım, bilgi kutusu, tartışalım, proje yapalım gibi çeşitli etkinlikleri mevcuttur. Ancak veli ve okul yũnetimlerinin sũreęten çok sonuca odaklanması Őęretmenleri bazen sadece akademik başarıya odaklanmak durumunda bırakmaktadır. Bu sebeple Őęretmenler her ne kadar içerik, sũreę ve Őlęme-değerlendirme faaliyetlerini çeşitlendirmeye çalışsalar da hep odak noktaları olarak akademik başarı olduğu dũřũnũlmektedir. Bunun yanında okulun en bũyũk zaaf ve eksikliklerinden bir tanesinin okulun laboratuvarının olmamasıdır. Laboratuvarının olmadığı gibi okulda deney malzemelerine ilişkin hiçbir materyalin varlığını da rastlanmamıştır. Konuya ilişkin yapılacak neredeyse her tũrlũ deney malzemelerinin çoğunlukla Őęretmen bazen de Őęretmen Őęrenci işbirliği sayesinde çũzũm bulmaktadır.

İçerikte yer aldığı halde öğretmen tarafından yeterince vurgulanılmadı düşünülen işbirliği ve problem çözme becerilerine örnek aşağıdaki gibidir:

Deneyimizde bazı maddelerin suda yüzdüğünü, bazı maddelerin ise suda battığını gözlemledik. Suyu attığımızda yüzen maddeler pinpon topu ve tahta parçası, suya attığımızda batan maddeler ise taş, bilye ve vida oldu. Suyu döktüğümüz zeytinyağı ise suyun üstünde yüzdü.

Aynı ağırlıktaki taş ve tahta suya bırakıldığında taş batarken tahta yüzer. Bu durum cisimlerin suda yüzmeye veya batmalarının cinslerine bağlı olduğunu gösterir. Aynı büyüklükteki alüminyum parçalarının birinden gemi yapılırken diğerinden küre yapılıyor. İkisi de suya bırakıldığında gemi şeklinde olan alüminyum yüzerken küre şeklinde olan batıyor. Bu durum maddelerin şeklinin yüzmeye veya batmalarını etkilediğini gösterir.

Suyu Emen ve Emmeyen Maddeler

İşbirliği becerisi Ahmet evlerinin bahçesinde oynarken bisikletlerin olduğu bölümde yavru bir köpeğin olduğunu gördü. Hemen köpeğin yanına gitti. Yavru köpeğin üşüdüğü her halinden belliydi. Abisiyle birlikte annelerinden izin alarak yavru köpeğe bir kulübe yapmaya karar verdiler. Abisiyle birlikte tahtadan bir kulübe yaptılar. Kulübenin üzerini de kalın kartonlarla kapattılar. Akşam babası eve geldiğinde Ahmet durumu babasına anlattı. Babası, Ahmet ve abisinin bu davranışından memnun olduğunu belirtti. Havanın yağışlı olacağını, hemen dışarı çıkıp kulübenin üstünü evdeki poşetlerle kapatmaları gerektiğini söyledi. Ahmet, abisi ve babası dışarı çıkıp kulübenin üstünü poşetle kapattılar. Neyse ki yağmur henüz başlamıştı.

problem çözme

Ahmet'in başından geçenleri beraber okuduk. Ahmet'in babası neden kulübenin üzerinin poşetle kapatılması gerektiğini söyledi? Kulübenin üzerindeki kartonların poşetlerden farkı nedir? Tahmin edelim. Tahminlerimizi arkadaşlarımızla paylaşalım. Ardından "Suyu Emenler" isimli deneyi yapalım.

89

Resim 4.34. İçerikte Olup Öğretmen Tarafından Yeterince Vurgulanılmadığı Düşünülen ÖYB'lere Örnek

Bunun yanında programda olmamasına rağmen öğretmenin içerikte vurgu yaptığı ÖYB'ler de mevcuttur. İçerikte olmadığı halde öğretmenin; Maddeyi Niteleyen Özellikler

konusunda iletişim becerisine ve Maddenin Halleri konusunda yaratıcılık becerisine ekstradan vurgu yaptığı ifade edilebilir.

Maddeyi Niteleyen Özellikler konusunda öğretmen özellikle iletişim becerisini sınıfta suda yüzen ve suda batan maddeler isimli deneyinde sürekli sorular sorarak öğrencileri derse dâhil etmiş, deney malzemelerine ek olarak başka hangi tür maddelerle bu deneyin yapılabileceği, yapılan deneyin sonucunun neler olabileceği, suda yüzen veya su içine batan maddelerin neden battığı ya da yüzdüğüne ilişkin kendilerini ifade edebileceği alanlar oluşturarak hem ilgili ünitenin içeriğini genişletmiş hem de öğrencilerin iletişim (anlatım, tartışma, kendini ifade etme...) becerilerine üzerine vurgu yapmaya çalışmıştır.

Maddenin Halleri konusunda yaratıcılık becerisini öğretmen özellikle sınıf içinde etkili ama basit deneyler tasarlayarak öğrencilere kazandırmaya çalıştığı tespit edilmiştir. Öğretmen, katı olarak buz, sıvı için (su buharlaşma için) su ve su kaynatıcısı ile sınıfa geldi. Yanında getirdiği suyu kaynatarak buharlaşmasını sağladı. Katı maddenin ısı alarak erimesi deneyi ise bir bardak içine konulan buzların kaloriferin üzerinde erimeye beklemesi ile yapıldı. Buharlaşma ise su kaynatıcıya konulan bir bardak su ile yapıldı. Buharlaşma işlemi su kaynatıcı birkaç kez kaynatılması esasıyla tekrarlandı. İşlem sonunda su kaynatıcıya konulan bir bardak suyun bir miktarının azaldığı (buharlaştığı) deneyimlendi. Bu deneyin adı katı mıyım sıvı mıyım deneyidir. Bu deneyle hem maddenin halleri hem de aynı maddenin doğada 3 halde bulunabileceği vurgusu yapıldı. Deneyin her aşamasını öğrencilerin planlaması, tasarlaması ve uygulaması yaptırılarak öğrencilerde yaratıcılık becerisinin gelişmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Yine sınıf içinde yapılan havayı hissediyorum deneyi ve gazların yayılması isimli deneylerin planlanması, materyal temini, uygulanması, tasarlanması ve sonuca varılması öğretmen rehberliğinde öğrenciler eşliğinde yapılarak öğrencilerde yaratıcılık becerisinin kazandırılmaya çalışıldığı düşünülmektedir.

4. ÜNİTE

MADDEYİ NİTELEYEN ÖZELLİKLER NELERDİR?

Suda Yüzün ve Batan Maddeler

Maddeleri beş duyu organımızı kullanarak benzerlik ve farklılıklarına göre pürüzlü-pürsüz olma, sert-yumuşak olma, kırılabilir-esnek olma, tat, koku ve renk gibi özelliklerine göre sınıflandırmayı üçüncü sınıfta öğrendik.

Şimdi de maddeleri suda yüzmeye ve batma, suyu emme ve emmeme, miktarla çekilebilirlik özelliklerini kullanarak sınıflandıracacağız. Suda yüzen ve batan maddelerden bazılarını öğrenmek için "Suda Yüzün ve Batan Maddeler" isimli deneyi yapalım.

Deney Yapalım

Suda Yüzün ve Batan Maddeler

- Leğeni suyla dolduralım.
- Taş, bilye, pinpon topu, vida, tahta parçasını suya sırayla bırakalım ve bunları gözlemleyelim.
- Suyun üzerine zeytinyağını döküp gözlemleyelim.

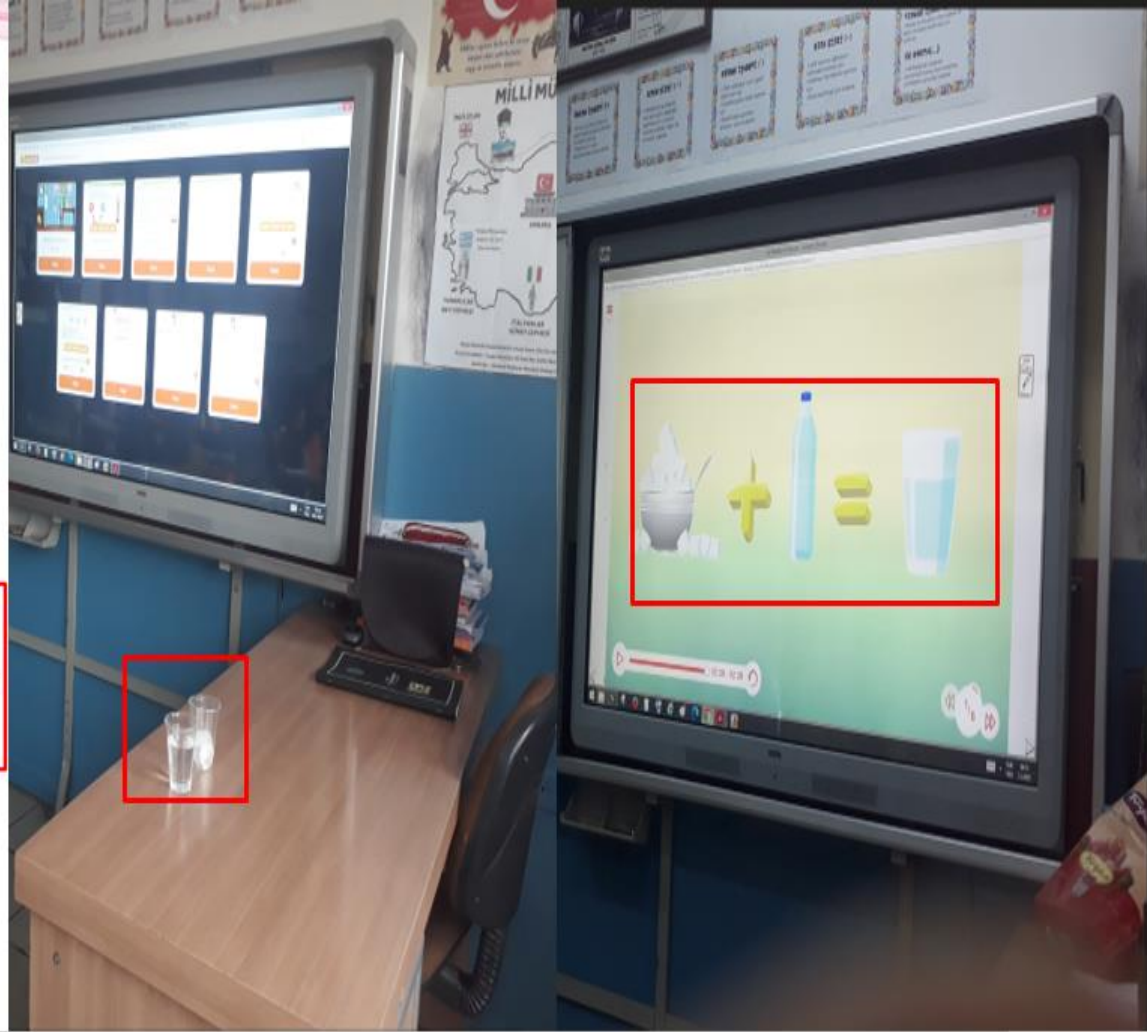
Nelere İhtiyacımız Var?

- Leğen
- Su
- Taş
- Vida
- Bilye
- Tahta parçası
- Zeytinyağı
- Pinpon topu

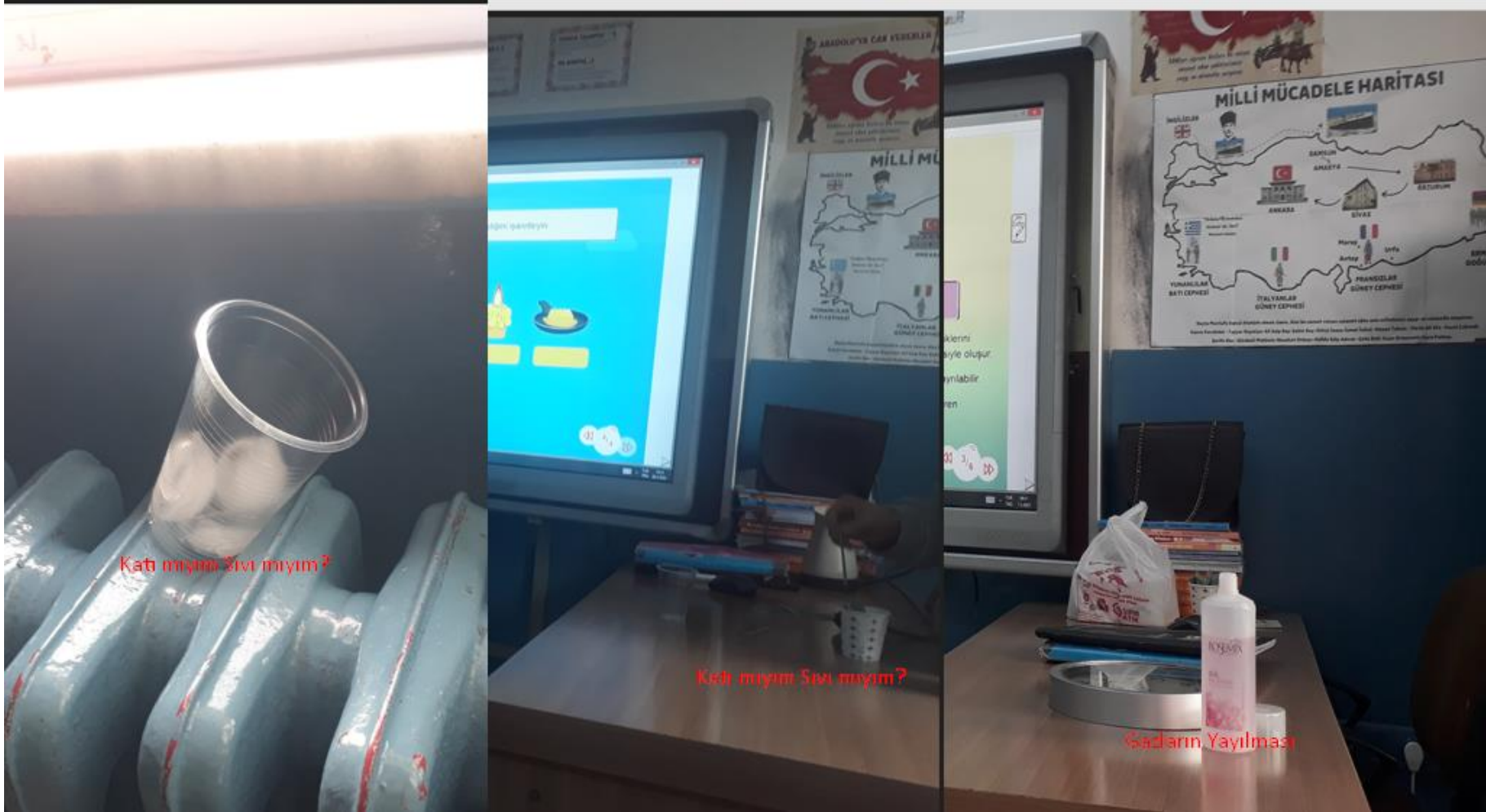
Sonuç

- Suyun içine atılan maddelerden hangileri suda yüzdü?
- Suyun içine atılan maddelerden hangileri suda battı?
- Zeytinyağı su içinde nasıl görünmektedir?

1-Başka hangi malzemelere ihtiyacımız olabilir? Yazınız.
2-Siz olsaydınız bu deneyi hangi malzemelerle yapardınız? Neden?

Resim 4.35. İçerikte Olmayıp Öğretmen Tarafından Vurgulan ÖYB'lere Örnek

Resim 4.36. İçerikte Olmayıp Öğretmen Tarafından Vurgulan ÖYB'lere Örnek

Gözlem formu genel olarak içerik boyutunda değerlendirildiğinde;

- ✓ İçeriğin kazanıma göre tasarlandığı,
- ✓ İçerik düzenlenirken konu alanı ihtiyacı (tema ismi) doğrultusunda hazırlandığı,
- ✓ İçeriğin dokuz-on yaş grubu için uygun olup kısmen ilgi çekici olduğu,
- ✓ İçeriğin yoğun olarak eleştirel düşünme, yenilenme, problem çözme, iletişim ek olarak yaratıcılık ve işbirliği becerileri içerdiği,
- ✓ İçerikte yer alan eleştirel düşünme, yenilenme, problem çözme, iletişim, yaratıcılık ve işbirliği programın uygulanması noktasında gerçekleştirilebilir olduğu,
- ✓ İçeriğin programın uygulanması için belirlenen öğretim süresine uygun olduğu,
- ✓ Ders için öğretmen tarafından materyaller hazırlandığı, materyal olarak öğretmen ve öğrencilerin kullanabileceği etkinlikler olduğu gibi akıllı tahta aracılığıyla kullanılan etkinliklerin yoğun olarak tercih edildiği,
- ✓ Hazır olarak kullanılan etkinliklerin, akıllı tahta üzerinden kullanılan materyallerin hedef kazanım, konu alanı ve birey ihtiyaçları ile öğrencilerin gelişim ilkelerine uygun olarak tercih edildiği,
- ✓ Materyal ve teknoloji olarak daha çok akıllı tahta, ders kitabı, öğrenci çalışma kitapları, yardımcı kaynaklar, öğretmen ve öğrenciler tarafından hazırlanan materyallerin kullanıldığı,
- ✓ Etkinliklerin gelişim ilkelerine uygun olarak tasarlanmaya çalışıldığı, bazı etkinliklerin üst düzey beceri alanlarını (kavrama&uygulama=problem çözme, analiz&değerlendirme=eleştirel düşünme, sentez&yaratma=yaratıcılık vb.) ele aldığı, etkinliklerin ünite ve konu bazında sığ kalmasa da öğretmenin yardımcı kaynak ve okulistğe sık sık başvurduğu,
- ✓ Etkinliklerin içerik bağlamında hazırlandığı ve içerik ile uyumlu olduğu tespit edilmiştir.

Bu bölümde İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım Ünitesi işlenirken alana özgü beceriler ve TYÇ üzerine kurgulanan beş konunun süreç boyutu bakımından ÖYB'leri içermesi ile süreç boyutunda yer alan ÖYB'lerin öğretmen tarafından vurgulanması ele alınmıştır.

Tablo 4.87. Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım Ünitesinin Süreç Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler

Konu Adı	Yıllık Planda Yer Alan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Vurgulanan ÖYB'ler	Süreçte Vurgulanan TYÇ'ler	Süreçte Vurgulanan AÖB'ler
Maddeyi Niteleyen Özellikler		1-Anlatım (Y) 2-Soru Cevap (T) 3-Balık Kılıcı (T) 4-Deney (T)	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Yaratıcılık 4-Yenilenme	1-Ana dilde iletişim 2-Matematiksel yetkinlik ve bilim /teknolojide temel yetkinlikler 3-İnisiyatif alma ve girişimcilik	1-Analitik düşünme 2-Karar verme 3-İletişim 4-Yaratıcı düşünme 5-Yenilikçi düşünme
Maddenin Ölçülebilir Özellikleri	1-Anlatım 2-Tüme varım 3-Tümden gelim 4-Grup tartışması 5-Gezi Gözlem 6-Gösteri	1-Anlatım (Y) 2-Soru Cevap (T) 3-Deney (T) 4-Problem Çözme (Y)	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Yenilenme 4-Problem çözme	1-Ana dilde iletişim 2-Matematiksel yetkinlik ve bilim /teknolojide temel yetkinlikler 3-İnisiyatif alma ve girişimcilik	1-Analitik düşünme 2-Karar verme 3-İletişim 4- Yenilikçi düşünme
Maddenin Halleri	7-Soru yanıt 8-Örnek olay 9-Beyin fırtınası 10-Canlandırma 11-Grup Çalışması 12-Oyun	1-Anlatım (Y) 2-Soru-Cevap (T) 3-Deney (T) 4-Tartışma (Y) 5-Problem çözme (Y)	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme 4-Yaratıcılık 5-Yenilenme	1-Ana dilde iletişim 2-Matematiksel yetkinlik ve bilim /teknolojide temel yetkinlikler 3-İnisiyatif alma ve girişimcilik	1-Analitik düşünme 2-Yaratıcı düşünme 3-İletişim 4-Yenilikçi düşünme
Maddenin ısı Etkileşimi İle Değişimi	13-Rol yapma 14-Canlandırma	1-Anlatım (Y) 2-Soru Cevap (T) 3-Deney (T)	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Yaratıcılık 4-Yenilenme	1-Ana dilde iletişim 2-Matematiksel yetkinlik ve bilim /teknolojide temel yetkinlikler 3-İnisiyatif alma ve girişimcilik	1-Analitik düşünme 2-İletişim 3-Yaratıcı düşünme 4-Yenilikçi düşünme
Saf Madde ve Karışım		1-Anlatım (Y) 2-Soru Cevap (T) 3- Tartışma (Y) 4-Deney (T) 5-Kavram Haritası (T) 6-Problem çözme (Y)	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim 3-Problem çözme 4-Yaratıcılık 5-Yenilenme	1-Ana dilde iletişim 2- Matematiksel yetkinlik ve bilim /teknolojide temel yetkinlikler 3-İnisiyatif alma ve girişimcilik	1-Analitik düşünme 2-İnovatif düşünme 3-Yaratıcı düşünme 4- Yenilikçi düşünme

Tablo 4.87 incelendiğinde İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım Ünitesi süreç boyutunda öncelikle öğretim sürecinde kullanılan yöntem ve teknikler ele alınmıştır. Ünitelendirilmiş yıllık planda ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi bütün konularında kullanılabilecek veya kullanılması tavsiye edilen 14 farklı yöntem ve teknik yer alırken sınıf içi öğretim sürecinde genel olarak “anlatım, soru-cevap, deney, tartışma, problem çözme” yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Süreçte tercih edilen yöntem teknikler incelendiğinde de bu yöntem ve tekniklerin (iletişim, eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcılık ve yenilenme) becerilerine vurgu yaptığı söylenebilir. Ek olarak Maddeyi Niteleyen Özellikler konusunda kullanılan balık kılıçlığı tekniğinin eleştirel düşünme (sebe-sonuç) becerisi ve yaratıcılık (sorunun olası tüm nedenleri için beyin fırtınası yapmak) becerisini, Saf Madde ve Karışım konusunda kullanılan kavram haritası tekniğinin de yaratıcılık ve yenilenme (anamlı öğrenme-resmin bütününi görme, yeni edinilen bilgiyi zihinde görsel ve somut hale getirme) becerisini desteklediği ifade edilebilir.

Öğretmenin yöntem teknik seçimi yaparken kazanımlar ve içeriğe göre seçtiği ifade edilebilir. Çünkü kazanımlar ve içerikte yer alan ve vurgulanan bütün ÖYB’ler süreçte kullanılan yöntem tekniklerle öğretmen tarafından vurgulanmaya çalışmıştır. Örnek vermek gerekirse İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım Ünitesi Saf Madde ve Karışım konusundaki kazanımlarda yer alan ve vurgulanan ÖYB’ler iletişim, eleştirel düşünme ve problem çözme becerileri iken içerik boyutunda yer alan ve vurgulanan ÖYB’ler problem çözme, eleştirel düşünme, yenilenme, yaratıcılık ve iletişim becerileridir. İçerik boyutunda kazanım boyutuna ek olarak yaratıcılık ve yenilenme becerileri hem yer almış hem de vurgulanmıştır. Süreç boyutu incelendiğinde ise süreçte vurgulanan ÖYB’lerin içerik boyutunda yer alan ve vurgulanan ÖYB’ler ile birebir aynı olduğu görülmektedir. Bu bulgu da öğretmenin yöntem ve teknik seçimini hem kazanım hem de içeriği göre yaptığı, öğretmenin süreçte vurguladığı ÖYB’lerin de programda istenilen ve vurgulanması beklenen beceriler olduğu tespit edilmiştir.

Süreçte vurgulanan TYÇ’ler incelendiğinde “Ana dilde iletişim ve matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlik” becerilerinin vurgulandığı söylenebilir. Kazanım, içerik ve süreçte vurgulanan ÖYB’ler incelendiğinde ise TYÇ’lerden “Ana dilde iletişim ve matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlik” becerilerini desteklediği ifade edilebilir.

Gözlem yapılan ünitenin isminin Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım olması, konu alanının ise Madde ve Doğası olması ve ilgili ünitenin alana özgü beceriler üzerine de kurgulanması sebebiyle öğrencilerde suda yüzme ve batma, suyu emme ve emmeme, mıknatısla çekme, kütle, hacim, katı, sıvı ve gaz, ısınma, soğuma, hal değişimi, erime, donma ve buharlaşma, saf madde, karışım, eleme, süzme ve mıknatısla ayırma yöntemleri gibi kavramların kazanılması beklenmektedir. Kazanılması beklenen bu kavramların ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin gelişim düzeylerine ve bireysel öğrenme hızlarına, gerçek hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde, bilimsel süreç becerilerini, yaşam becerilerini, fen ve teknoloji becerilerini etkin bir şekilde kullanabilecek sağlıklı ve donanımlı bireyler yetiştirmek amacıyla programa yerleştirildiği ifade edilebilir.

SUDA YUZEN VE BATAN MADDELER

- Sağlamlık - lırlılganlık
- Perde - marlık
- Suda batma - yüme
- Suyu salama - salama
- Mıllarla çekme - çekme
- Saydam - opak
- Yumuşak - sert → bask
- Esnek olan - esnek olmayan
- Renk
- Koku
- Tat

Maddenin Ölçülebilir Özellikleri
Kütle ve hacim maddenin ölçülebilir özelliklerindendir.

Kütlelerin Ölçülmesi
Maddenin miktarına kütle denir. Kütle maddenin kütlesini ölçen bir ölçü birimidir. Kütle birimi kilogram'dır. Kütle "kg" olarak yazılır.

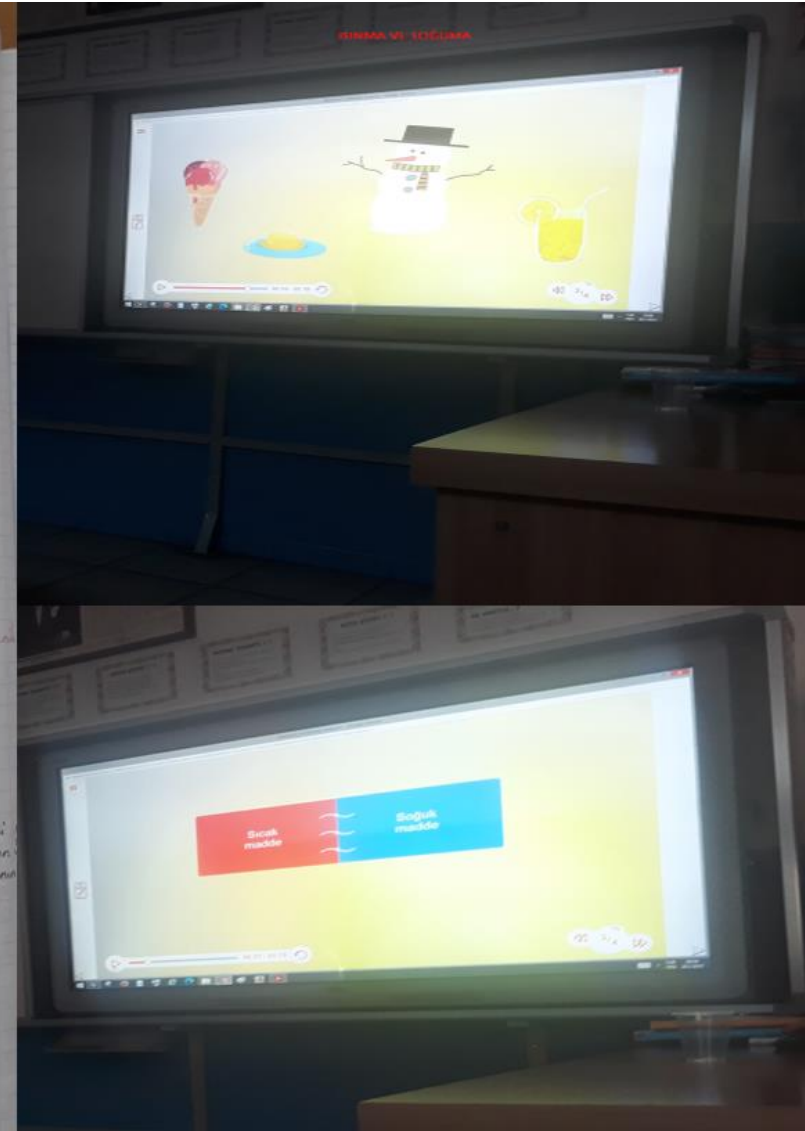
$1 \text{ kilogram} = 1000 \text{ grama eşittir}$
 $1 \text{ kg} = 1000 \text{ g}$

Sıvı Maddelerin Kütlelerinin Ölçülmesi
Sıvı maddelerin kütlelerini ölçmek için boş bir kap kullanılır. Önce boş kabın kütlesi, boş kabın kütlesine daha sonra denir. Kütle ölçüldükten sonra kabın içine sıvı dökülür ve tekrar tartılır. İle kabın kütlesine brüt kütle denir. Daray, brüt kütleden çıkarıldığında sıvının ağırlığı bulunur. Buna --- denir.

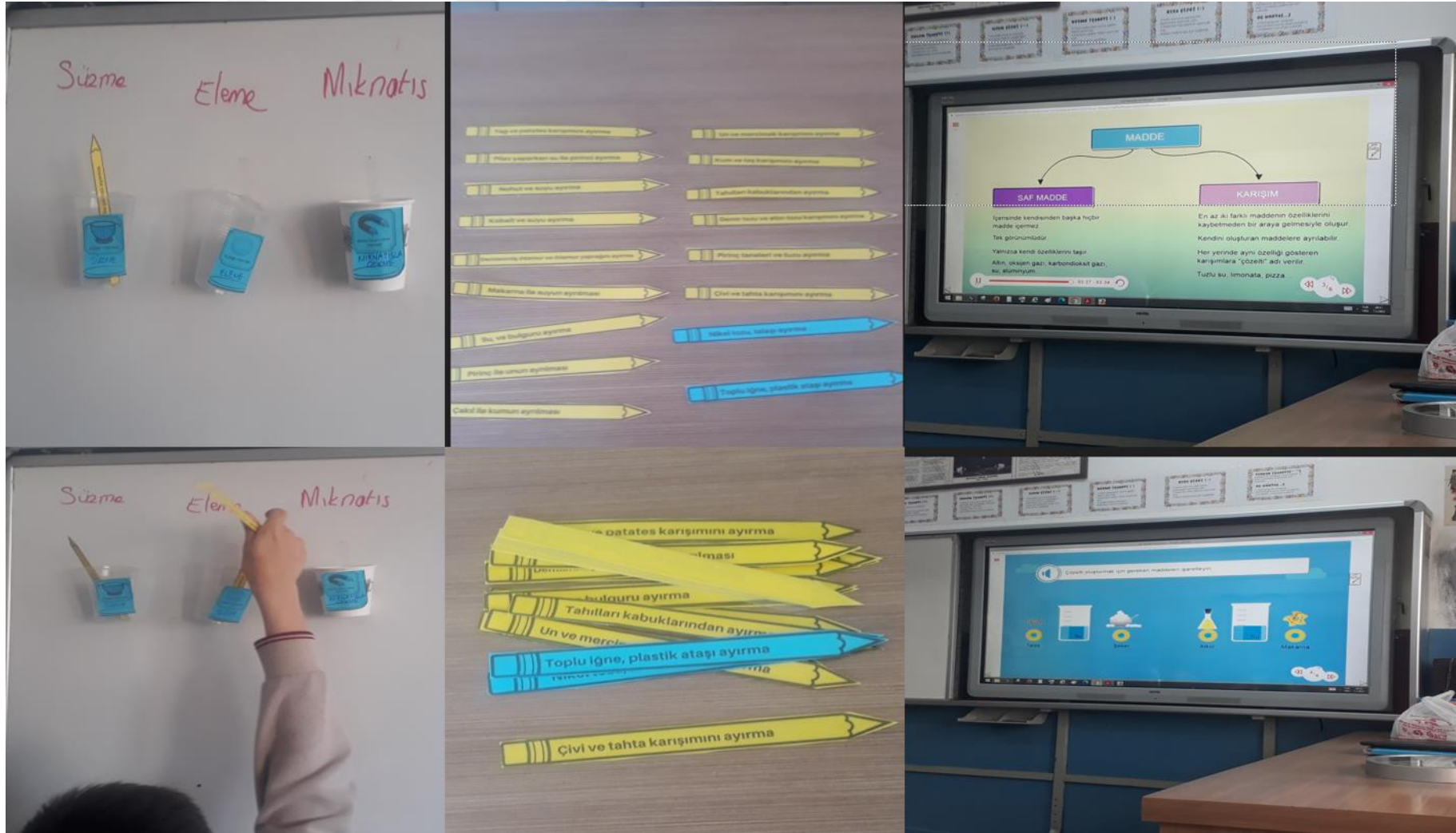
Net Kütle = Brüt Kütle - Daray

Örnek:

Dara = 38g 375
Brüt kütle = 375g - 38

Resim 4.37. Madde ve Doğası Konu Alanı İçerisinde Yer Alan Sınıf İçi Etkinlik Örnekleri

Resim 4.37. Madde ve Doğası Konu Alanı İçerisinde Yer Alan Sınıf İçi Etkinlik Örnekleri (Devamı)

Gözlem formu genel olarak süreç boyutunda değerlendirildiğinde;

- ✓ Öğretmen tarafından kullanılan yöntem ve tekniklerin genel olarak anlatım, soru cevap, problem çözme, tartışma ve deney olduğu,
- ✓ Kullanılan yöntem ve tekniklerin kazanım, içerik ve süreçte yer alan (anlatım=iletişim becerisi, soru cevap=iletişim ve eleştirel düşünme becerisi, problem çözme=problem çözme becerisi, balık kılçığı=eleştirel düşünme & yaratıcılık becerisi, kavram haritası=yaratıcılık becerisi, deney= problem çözme, eleştirel düşünme ve yaratıcılık becerisi) ÖYB'leri desteklediği,
- ✓ Eğitim durumu değişkenlerinden ipucu, pekiştireç, dönüt, düzeltme ve etkin katılımın genel olarak süreçte kullanılmaya çalışıldığı,
- ✓ Öğretim düzenleme adımlarının kullanımı noktasında öğretmenini uyarıcı sunma, rehberlik, davranışı ortaya çıkarma, dönüt, değerlendirme, kalıcılığı sağlama, yeni bilgilerle eski bilgiler arasında bağ kurma ve dersin diğer derslerle ilişkilendirildiği, hedeften haberdar etme ve dikkat çekme noktasında kısmen yeterli ve başarılı olduğu,
- ✓ Öğrenci-öğrenci, öğrenci öğretmen ilişkisinin iyi olmasından, öğrenci ve öğretmenin kendisini okulun ve sınıfın bir parçası olarak hissetmesinden, öğretmenin aidiyet duygusunu barındırmasından, daha da önemlisi öğrenci öğretmen arasında mesafeli meslektaş ilişkisinden veya soğuk meslektaş ilişkisinden öte sıcak öğretmen ilişkisinin varlığından dolayı sınıf iklim durumunun çok iyi olduğu,
- ✓ Öğretmen davranış tipinin ise hem demokratik (hoşgörülü) hem de duygusal (anne-baba) olup kısmen da tatlı sert otoriter (katı-sert) olduğu,
- ✓ Sınıf ortamında dikkat dağıtıcı unsurun olmaması ve uyarıcıların yerinde ve yeterli miktarda kullanılması, pano ve akıllı tahta kullanımının çok yerinde olması pozitif bir etkenken sınıfın gereğinden fazla kalabalık ve öğrenci sayısı nispetinde küçük olması sınıf ortamının negatif yönünü temsil ettiği,
- ✓ Sınıfın kalabalık olmasına bağlı olarak sınıfın oturma düzeninin klasik sıra düzeninden başka bir düzene geçiş imkânı sağlayamadığı,

- ✓ Sınıfta teknolojik olarak akıllı tahta mevcuttur. Akıllı tahtayı hemen hemen tüm derslerde kullanan, sınıfın mevcut teknoloji imkânını iyi kullanan bir öğretmenin olduğu,
- ✓ Öğretmenin derslerine hazır olarak gelmesi, onu derslerde verimli ve derslerini etkin kullanan bir öğretmen olarak öne çıkarmaktadır. Öğretmenin sınıf yönetim becerisi ise hem geleneksel (tepkisel ve önlemsel) hem de çağdaş (gelişimsel ve bütünsel) olduğu,
- ✓ Zaman kullanımının ünitelendirilmiş yıllık plan bağlamında gerçekleştirildiği düşünüldüğünde öğretmenin zaman yönetme becerisinin iyi olduğu tespit edilmiştir.

Bu bölümde İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım Ünitesi işlenirken alana özgü beceriler ve TYÇ üzerine kurgulanan beş konunun ölçme-değerlendirme boyutu bakımından ÖYB'leri içermesi ile ölçme-değerlendirme boyutunda yer alan ÖYB'lerin öğretmen tarafından vurgulanması ele alınmıştır.

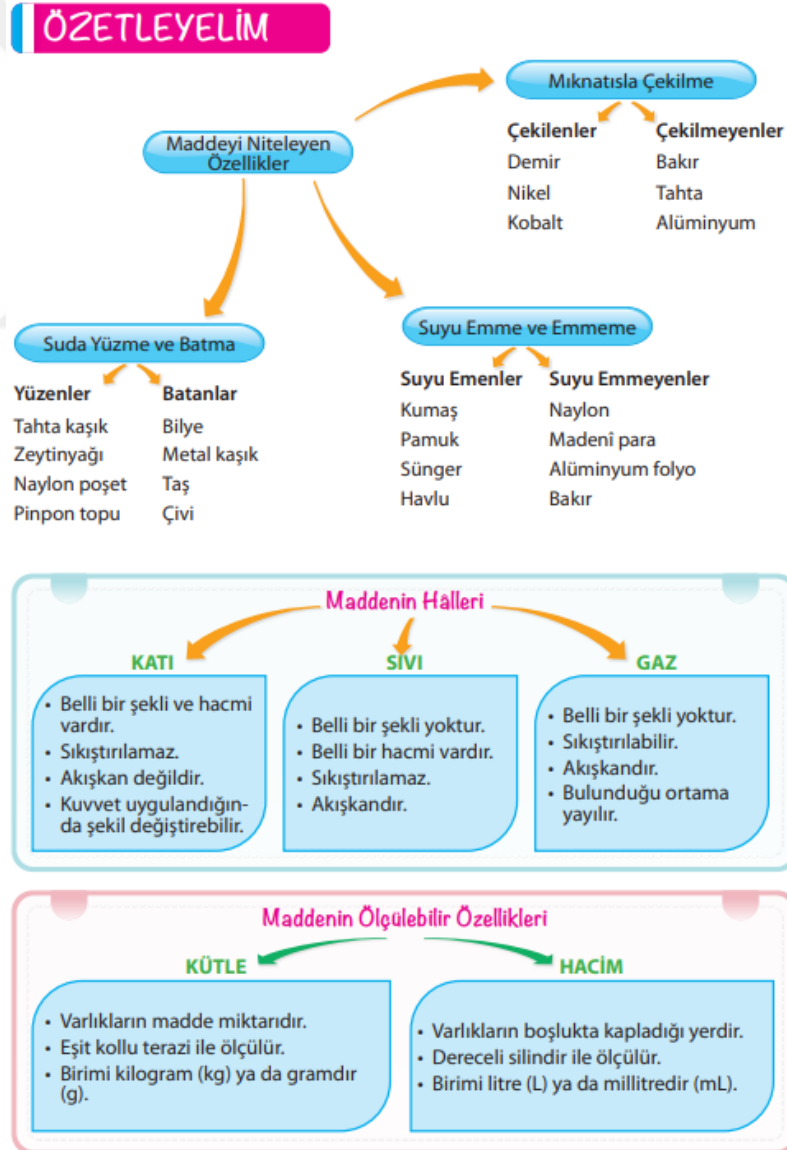
Tablo 4.88. Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım Ünitesi Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Yer Alan ÖYB'ler ile Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler

Konu Adı	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Yer Alan ÖYB'ler (Dokuman Analizi)	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Yer Alan ÖYB'ler (Gözlem)	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Vurgulanan ÖYB'ler	Öğrencinin Dönüt&Tepki Verdiği ÖYB'ler
Maddeyi Niteleyen Özellikler		1-Ders Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Boşluk Doldurma, Tanılayıcı Dallanmış Ağaç, Açık Uçlu Sorular, Bulmaca Etkinliği) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	1-Problem çözme 2-İletişim	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-İletişim	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim 3-Problem çözme	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme
Maddenin Ölçülebilir Özellikleri	1-Gözlem formu 2-Ders Kitabı 3-Neler Öğrendik	1-Ders Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Boşluk Doldurma, Tanılayıcı Dallanmış Ağaç, Açık Uçlu Sorular, Bulmaca Etkinliği) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	1-Eleştirel düşünme 2-iletışim 3-problem çözme	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-İletişim	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme 3-İletişim	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme
Maddenin Halleri		1-Ders Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Boşluk Doldurma, Tanılayıcı Dallanmış Ağaç, Açık Uçlu Sorular, Bulmaca Etkinliği) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme

Tablo 4.88. Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım Ünitesi Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Yer Alan ÖYB'ler ile Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler (Devamı)

Konu Adı	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Yer Alan ÖYB'ler (Doküman Analizi)	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Yer Alan ÖYB'ler (Gözlem)	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Vurgulanan ÖYB'ler	Öğrencinin Dönüt&Tepki Verdiği ÖYB'ler
Maddenin ısı Etkileşimi ile Değişimi	1-Gözlem formu 2-Ders Kitabı 3-Neler Öğrendik	1-Ders Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, D-Y Testleri) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Boşluk Doldurma, Tanılayıcı Dallanmış Ağaç, Açık Uçlu Sorular, Bulmaca Etkinliği) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim 3-Problem çözme	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme
Saf Madde ve Karışım		1-Ders Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Boşluk Doldurma, Tanılayıcı Dallanmış Ağaç, Açık Uçlu Sorular, Bulmaca Etkinliği) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	1-Problem çözme 2-İletişim 3-Eleştirel düşünme	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim 3-Problem çözme	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme
Tema Değerlendirme Çalışmaları Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım		1-Ders Kitabı (Boşluk Doldurma, Eşleştirme, Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular, D-Y Testleri) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Boşluk Doldurma, Tanılayıcı Dallanmış Ağaç, Açık Uçlu Sorular, Bulmaca Etkinliği) 3-Okulistik (Kazanım Değerlendirme) Sınavları 4-Yazılı ve Sözlü Çalışmalar	1-Problem çözme 2-İletişim 3-Eleştirel düşünme	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme 3-İletişim	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme 3-İletişim	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme 3-İletişim

Doküman analizi yapılan İlkokul 4.sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı ile gözlem yapılan İlkokul 4.sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı farklı olduğu için Tablo 4.88’de farklı farklı başlıklar açılmıştır. Her ne kadar ders kitapları ve yayıncı kuruluşlar değişse de ders kitapları öğretim programı ve kazanımlar doğrultusunda hazırlandığı için soru tiplerinde benzerlikler görülmekle birlikte ünite sonu değerlendirme çalışmaları içerisinde bazı değişiklikler olmuştur. Bunun dışında beş konuda da yer alan soruların ÖYB’leri ölçme niteliklerinin hemen hemen benzer olduğu ifade edilebilir. Her iki kitap da değerlendirilirse (doküman analizi&gözlem) 2022-2023 eğitim öğretim yılında yani gözlem yapılan ders kitabının konu sonu ve ünite sonu değerlendirmelerinin yanında “Özetleyelim” konu başlığı altında kavram haritalarıyla ünite sonu bütün konuları özetlemesi öğrencilerin üniteyi bütüncül ve bir bütün resim olarak görmesi açısından daha başarılı olduğu düşünülebilir.

Resim 4.38. Özetleyelim Konu Başlığına İlişkin Resim

Doküman analizi yapılan ders kitabını Aydın/Efeler ilçesinde bazı okullar kullanırken gözlem yapılan yapılan ders kitabını da en azından gözlem yapılan okulun/sınıfın kullandığı tespit edilmiştir. Bu bulguyu hem doküman analizlerinde, hem gözlem sonuçlarında hem de her aşamadan önce ihtiyaç analizleri kapsamında öğretmenlerle (birey) yapılan görüşme sonuçları desteklemektedir.

Tablo 4.88 incelendiğinde İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım Ünitesi ünitelendirilmiş yıllık planında yer alan ölçme değerlendirme etkinliklerinin sadece gözlem formu, ders kitabı ve neler öğrendik etkinliklerinden oluştuğu tespit edilmiştir. Süreçte uygulanan ölçme değerlendirme etkinlikleri incelendiğinde ise gözlem formlarının hiç kullanılmadığı, ölçme değerlendirmeyi oluşturan kaynakların ders kitabına ek olarak öğrenci çalışma kitabı, öğretmen, yardımcı kaynaklardan oluştuğu ifade edilebilir. Ölçme değerlendirme aracı ve etkinliği olarak açık uçlu soruların, çoktan seçmeli soruların, eşleştirme sorularının, D-Y Testlerinin ve bulmaca etkinliklerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Öğretmenin ölçme değerlendirme etkinliği olarak genelde geleneksel ölçme değerlendirme etkinliklerini kullandığı tespit edilmiştir. Ünitelendirilmiş yıllık planda yer alan gözlem formunu hiç kullanmaması, öz değerlendirme, akran değerlendirme vb. alternatif ölçme değerlendirme etkinliklerine hiç yer vermemiş olması büyük bir eksiklik olarak nitelendirilebilir.

Fen Bilimleri Ders Kitabı konu sonu değerlendirme çalışmaları Türkçe ve matematik ders kitaplarındaki gibi etkinlikler başlığı altında ve içerisinde olmayıp müstakil başlık altında “Bölüm Değerlendirme Soruları” başlığı altında yer almaktadır.

1. BÖLÜM DEĞERLENDİRME SORULARI

Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayalım.

1.

Görselleri verilen maddelerin ortak özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Suda yüzmeye
- B) Suda batma
- C) Mıknatıs tarafından çekilme
- D) Suyu çekme

2. Yağmurluk dikmek için malzeme almaya giden bir terzi, kullanacağı malzemenin;

- 1. Mıknatıs tarafından çekilme,
- 2. Suyu çekmeme,
- 3. Suda batma

özelliklerinden hangisi veya hangilerini taşımasına dikkat etmelidir?

- A) Yalnız 1
- B) Yalnız 2
- C) 1 ve 3
- D) 2 ve 3

3.

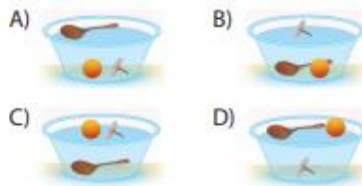

Tahta kaşık

Raptiye

Pinpon topu

Görselleri verilen maddeler su dolu kaba atıldığında maddelerin konumu aşağıdakilerden hangisi gibi olabilir?

A)

B)

C)

D)

4.

Tonlarca ağırlıktaki bir gemi suda yüzerken küçük bir çakıl taşının suda batması aşağıdakilerden hangisi ile açıklanabilir?

- A) Büyük maddelerin suda batması
- B) Suyu çeken maddelerin suda batması
- C) Maddelerin suda yüzmesi ya da batmasının onların cinsi ile ilgili olması
- D) Suyu çekmeyen maddelerin suda yüzmesi

5.

Özellik	Suda batar.	Suda yüzer.	Suyu çeker.	Suyu çekmez.	Mıknatıs tarafından çekilir.
Madde					
Toplu iğne	✓			✓	✓
1		✓		✓	
2	✓		✓		

Tabloda verilen özelliklere göre numaralandırılmış yerlere aşağıdaki maddelerden hangisi yazılmalıdır?

1	2
A) Pet şişe	Havlu
B) Havlu	Pinpon topu
C) Bilye	Pinpon topu
D) Bilye	Havlu

Resim 4.39. Birinci Bölüm Değerlendirme Soruları

Yıllık planda ölçme değerlendirme faaliyetlerinde yer verilmeyen bir diğer etkinlik veya etkinliği uygulayan kaynak ise öğretmendir. Öğretmen tarafından hazırlanan ölçme-değerlendirme etkinliklerinin daha çok çoktan seçmeli ölçme değerlendirme etkinliklerinden oluştuğu tespit edilmiştir. Öğretmen tarafından sınıfta uygulanan ölçme değerlendirme

etkinliklerinin öğretmen tarafından hazırlandığı veya herhangi bir site veya kaynaktan alınıp alınmadığı bilinmemektedir. Öğretmen tarafından uygulanan ölçme değerlendirme etkinliklerinden bir örnek aşağıdaki gibidir.

1 - Aşağıdaki maddelerden hangisi suda batar ?

- A) Cam parçası B) Plastik tabak
C) Buz parçası D) Tahta çubuk

2 - Aşağıdaki ifadelerde boş bırakılan yerlere sırasıyla hangi kelimeler yazılmalıdır ?

I. Katı maddelerin şekil almış hâline denir.

II. Değişmeyen madde miktarına denir.

III. Maddenin boşlukta kapladığı yere denir.

- A) Cisim ~ Madde ~ Hacim
B) Cisim ~ Kütle ~ Hacim
C) Madde ~ Kütle ~ Cisim
D) Kütle ~ Cisim ~ Madde

3 - Aşağıdakilerden hangisi sıvı ve katı maddelerin ortak özelliklerindendir ?

- A) Akıcı özellikleri vardır.
B) Bulundukları ortama yayılırlar.
C) Konuldukları kabın şeklini alırlar.
D) Belirli bir hacimleri vardır.

4 - Aşağıdaki maddelerin her biri ortam sıcaklığının 20 °C olduğu odaya bırakılıyor.

Buna göre odaya bırakılan maddelerden hangilerinin sıcaklığı bir süre sonra azalmaya başlar ?

- A) Yalnız I B) I ve II
C) III ve IV D) I, III ve IV

5 -

Miraç , bir kaba su doldurup içine çivi , metal atış , silgi ve pinpon topu atmıştır. Miraç , elini suya sokmadan kaptaki hangi cisimleri alabilir ?

- A) Pinpon topu ~ metal atış
B) Çivi ~ metal atış
C) Çivi ~ silgi
D) Silgi ~ Pinpon topu

6 - Plastik ve cam parçalarının bir arada bulunduğu atıkları ayırmak için aşağıdaki yöntemlerden hangisi kullanılır ?

- A) Eleme B) Buharlaştırma
C) Manyetizasyon D) Yüzdürme

7 - Darası 800 g olan bir kasaya kuru incir konulduğunda brüt kütlesi 3 kg oluyor.

Buna göre , incirin net kütlesi kaç gramdır ?

- A) 3800 B) 3200
C) 2020 D) 2200

8 - Elimize kolonya döktüğümüzde kokusu tüm odaya yayılır. Buna göre kolonya ile ilgili aşağıdaki yorumlardan hangisi yapılamaz ?

- A) Döktükten bir süre sonra gaz haline geçer.
B) Kolonya sıvı halde bulunur.
C) Kolonyanın belli bir şekli vardır.
D) Kolonyanın kokusunun etrafa yayılması buharlaşmadır.

9 - Kek yapmak isteyen Derya , tuzun içine pirinç tanelerinin karışmış olduğunu görür.

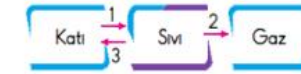
Derya , pirinçleri ayıklamak için hangi yöntemi kullanmalıdır ?

- A) Süzme B) Eleme
C) Manyetizasyon D) Buharlaştırma

10 - Aşağıdaki durumlardan hangisinde erime olayı gerçekleşmiştir ?

- A) Kaynayan çaydanlıktan buhar çıkması
B) Tenceredeki margarinin sıvı hale dönüşmesi
C) İpte asılı olan ıslak çamaşırların kuruması
D) Kışın göllerin yüzeyindeki suyun buz tutması

11 -

Yukarıdaki şemaya göre numaralanmış durumlarla ilgili verilen ifadelerden hangisi yanlıştır ?

- A) 1 numaralı olayda madde ısı almıştır.
B) 3 numaralı olayda madde ısı vermiştir.
C) 2 numaralı olayda madde ısı almıştır.
D) 3 numaralı olayda erime adı verilir.

12 - Aşağıdakilerden hangisi saf maddelerin özelliklerinden değildir ?

- A) Küçük parçalara ayrılrsa da kendi özelliğini korur.
B) Tek tür maddeden oluşur.
C) Her noktasının özelliği aynıdır.
D) Eleme ve süzme yöntemleri ile farklı maddelere ayrılır.

Resim 4.40. Öğretmenin Sınıf İçi Uyguladığı Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örnekleri

Ölçme değerlendirme etkinliği kapsamında konu sonu değerlendirme çalışması olarak planlanan ve uygulanan bölüm değerlendirme soruları ile öğretmen tarafından hazırlanıp uygulanan ölçme değerlendirme etkinliklerine ek olarak öğrenci çalışma kitapları ile yardımcı kaynaklar da kullanılabilir. Öğrenci çalışma kitapları içerisinde her üniteye ait ünite değerlendirme çalışması yer almaktadır. Öğrenci çalışma kitabındaki sorular incelendiğinde geleneksel ölçme değerlendirme faaliyetlerinden oluştuğu ve bu oluşumda ölçme araçları ile öğrencilerin akademik başarı, TYÇ, ÖYB, vb. başarı ve becerilerin ölçüm ve değerlendirmelerinin yapıldığı ifade edilebilir. Yardımcı kaynaklardaki soruların ise okuduğunu anlama, sorgulama, analiz yapma, problem çözme, farklı bakış açıları geliştirme, karar verme, muhakeme etme gibi alt becerileri kazanma üzerine kurgulandığı ifade edilebilir. Yardımcı kaynaklar ile her iki hafta bitiminin son fen bilimleri dersinde sınıfta ölçme değerlendirme etkinlikleri yapılarak ilgili kazanım veya konuya ilişkin eksiklikler tespit edilmekte, yanlışlar düzeltilmekte veyahut pekiştirme amaçlı soru çözümleri yapılmaktadır. İki haftanın sonuçlarına göre bireysel veya grup çalışmalarıyla çalışmalar veya etkinlikler çoğaltılabilmekte ve zenginleştirilebilmektedir. Yardımcı kaynak ile yapılan ölçme değerlendirme etkinlik örneklerinden bir tanesi aşağıda örneklendirilmiştir.

1

Yukarıda verilen maddelerden kaç tanesi karışıma örnektir?

- A. 4
B. 3
C. 2
D. 1

2

Saf maddelerin tamamı katı hâlde bulunur.

D

Y

Saf maddeler tek bir maddeden oluşur.

Karışımı oluşturan saf maddelerin yapısında bir değişiklik olmaz.

D

Y

D

Y

1

2

3

4

Yukarıda verilen bilgiler doğru ise 'D', yanlış ise 'Y' yönünde ilerlendiğinde hangi çıkışa ulaşılır?

- A. 1
B. 2
C. 3
D. 4

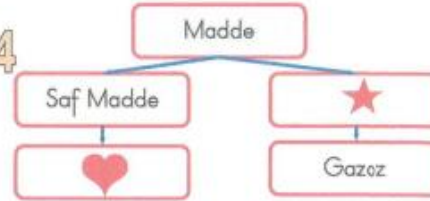
3

- I. Tek bir madden oluşmuştur.
II. Yapısını oluşturan maddelere kolaylıkla ayrılabilir.
III. Yapısında bulunan maddeler özelliklerini kaybetmezler.

Yukarıda verilen özelliklerden hangileri karışımlara aittir?

- A. II - III
B. I - III
C. I - II- III
D. I - II

4

Yukarıdaki tabloya göre yıldız ve kalp yerine aşağıdaki kelimelerden hangileri yazılmalıdır?

A.	karışım	çorba
B.	altın	karışım
C.	karışım	altın
D.	katı madde	süt

5

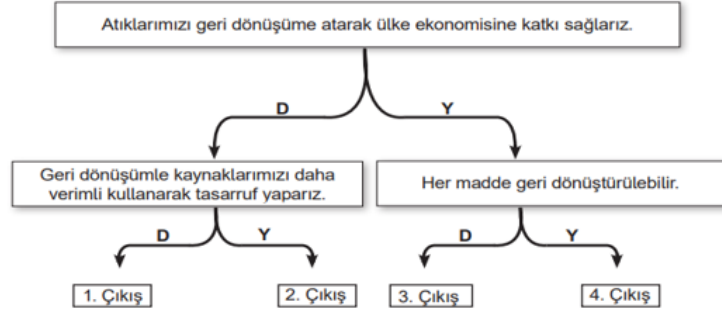
oksijen	kek	naftalin
turşu	salata	çikolata

Tabloda verilenlerden kaç tanesi saf maddedir?

- A. 1
B. 4
C. 3
D. 2

Resim 4.41. Yardımcı Kaynak ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örneği

43. Eda, aşağıdaki ifadelerin doğru ya da yanlış olduğunu belirleyip ifade doğru ise D, yanlış ise Y doğrultusunda ilerlemektedir.

Buna göre, Eda hangi çıkışa ulaşmıştır?

- A) 1. Çıkış B) 2. Çıkış C) 3. Çıkış D) 4. Çıkış

ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

58. Tabloda eleme yöntemiyle ayrıştırılan karışımların boyanması istenmektedir.

çakıl – kum	pirinç – un
iğne – düğme	makarna – su

Buna göre tablonun boyandıktan sonraki görünümü hangisidir?

- A) B) C) D)

ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- 74.

Annesi bebeğinin ağırlığını baskül kullanarak ölçmek istiyor ancak bebek baskül üzerinde hareket etmeden duramadığı için ölçüm yapamıyor.

Bebeğin ağırlığını ölçebilmesi için anneye bir çözüm öneriniz.

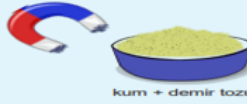
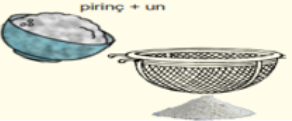
.....

.....

.....

.....

79. Görsellerde verilen ayırma yöntemlerini yanlarında verilen boşluğa yazınız. Siz de bu yöntemle ayırabilen bir karışım örneği veriniz.

 çay yaprakları + su	Yöntem : Sizin örneğiniz :
 kum + demir tozu	Yöntem : Sizin örneğiniz :
 pirinç + un	Yöntem : Sizin örneğiniz :
 odun talaşı + kum	Yöntem : Sizin örneğiniz :

ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Resim 4.42. Öğrenci Çalışma Kitabı ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örnekleri

Fen bilimleri dersi kazanımlarının, ders içeriğinin ve ders sürecinin ölçülmesi hem sürece hem he sonuca dayalı olarak yapıldığı tespit edilmiştir. Süreç uygulamalar, deneyler, projeler, konu sonu değerlendirme çalışmaları, öğretmen tarafından hazırlanan etkinlikler, öğrenci çalışma kitabı, yardımcı kaynaklar ve ünite sonu değerlendirme çalışmaları ile süreç; yazılı yoklama, sözlü sınavlar ve okulistik (kazanım değerlendirme) sınavları ile de sonuç değerlendirmesi yapılmaktadır. Böylece hem biçimlendirici hem de düzey belirleyici ölçme-değerlendirme faaliyetleri yapılmaktadır. Ölçme değerlendirme anlamında her konu veya ünite başında tanıma yerleştirmeye ilişkin herhangi bir ölçme değerlendirmeye faaliyetinde bulunulmamıştır.

B

- FEN BİLİMLERİ -

Aşağıdaki cümleler ile cümleleri tamamlayacak ifadeleri eşleştiriniz. Her numara için eşleştirdiğiniz sembolü optik formda işaretleyiniz.

1. Suyu atıştırmızda suda yüzen maddelere örnek olarak _____ verilebilir.

2. Cam parçası _____ maddelere örnektir.

3. Suyu atıştırmızda suda _____ örnek olarak taş parçası verilebilir.

4. Suyu emen maddelerden biri de _____.

5. Miknatis tarafından çekilen maddelere örnek olarak _____ verilebilir.

1. kâğıt havludur

2. plastik tabak

3. nikel

4. suyu emmeyen

5. batan maddelere

Aşağıdaki ifadelerden doğru olanlar için "D" seçeneğini, yanlış olanlar için "Y" seçeneğini optik formda işaretleyiniz.

6. Sıvı maddelerin belirli bir şekli yoktur.

7. Doğal gaz, gaz maddelere örnektir.

D Y

SINIF 4

B

8. Aşağıdaki kavram haritasında verilen ifadeleri doğru (D) veya yanlış (Y) olma durumlarına göre değerlendirip ilgili oklar yönünde ilerleyerek çıkışa ulaşınız. Ulaştığınız çıkışın numarasını optik formda işaretleyiniz.

Kara tabakasının derinliklerinden çıkarılan ve ekonomik değere sahip olan kayalara mineral adı verilir.

Bütün kayaların rengi ve parlaklıkları aynıdır.

Altın, kuyumculukta, süslemede, elektrik ve elektronik sanayisinde, madalya yapımında kullanılır.

1. 2. 3. 4.

9. Aşağıda verilenlerden hangisi saf maddedir?

A) Ayran B) Tuz C) Kek D) Limonata

10. Aşağıdakilerin hangisinde donma olayı gerçekleşir?

A) Buz kalıbına doldurulan suyun, buzdolabına konulduğunda buz hâline gelmesi

B) Su içine atılan buzun bir süre sonra sıvı hâle geçmesi

C) Buzdolabından çıkarılan katı tereyağının yanan ocağa konulduğunda sıvı hâle geçmesi

D) Çaydanlıkta ısıtılan suyun bir süre sonra azalması

11. Kuvvetin etkisiyle ilgili bazı durumlar aşağıda verilmiştir.

I. Atılan topa rakette vuran sporcunun topu geldiği yöne göndermesi, kuvvetin yön değiştirici etkisine örnektir.

II. Oyun hamuruna kuvvet uygulayarak şekil verilmesi, kuvvetin şekil değiştirici etkisine örnektir.

III. Hareket hâlindeki oyuncak arabaya, oyuncak arabanın hareketiyle aynı yönde kuvvet uygulanırsa oyuncak araba hızlanır.

Buna göre verilen ifadelerden hangileri doğrudur?

A) I ve II B) I ve III C) II ve III D) I, II ve III

SINIF 4

B

12. İçinde 250 mL su bulunan dereceli kaba 2 tane K, 3 tane L cismi atıldığında su seviyesi 440 mL'ye çıkmıştır. Kaptan bir tane K cismi alındığında ise su seviyesi 420 mL oluyor. Buna göre içinde 150 mL su bulunan kaba 3 tane K cismi, 2 tane L cismi atılırsa su seviyesi kaç mL olur?

A) 210 B) 250 C) 310 D) 340

13 ve 14. soruları aşağıdaki metne göre yanıtlayınız.

Şekilde görüldüğü gibi yalıtılan ip-lerle tavana asılan K ve L miknatisları birbirini çekmekte, M ve P miknatisları ise birbirini itmektir.

13. Miknatisların 1, 2, 3 ve 4 numaralı kutupları hangi seçenekteki gibi olabilir?

1	2	3	4
A) N	S	N	S
B) S	N	N	N
C) N	N	S	N
D) S	S	N	N

14. I. 1 numaralı kutup S ise 2 numaralı kutup S'dir.
II. 3 numaralı kutup N ise 4 numaralı kutup S'dir.
III. 1 numaralı kutup N ise 2 numaralı kutup S'dir.

Miknatisların kutupları ile ilgili olarak verilenlerden hangileri doğrudur?

A) I ve I B) I ve III C) II ve III D) I, II ve III

15. * Vücudumuza enerji veren besin içeriklerindendir.
* Vücudumuz için gerekli olan enerjiyi öncelikle bu besin grubundan karşılarız.
* Bu besin grubu fazla tüketilirse şişmanlığa neden olur.

Yukarıda hangi besin grubu ile ilgili bilgiler verilmiştir?

A) Protein B) Karbonhidrat C) Mineral D) Vitamin

SINIF 4

Resim 4.43. Kazanım Değerlendirme Sınavı ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örnekleri

2022 – 2023 İlkokulu 4/... Sınıfı Fen Bilimleri Dersi
2. Dönem 1.Yazılı Sınavı

Adı Soyadı : / 03 / 2023
Numarası : Puanı:

A) Aşağıdaki noktalı yerlere yukandaki uygun sözcükleri yazarak cümleleri tamamlayınız. (2'şer Puan)

yön değiştirme	hacmine	ısı	kabı
maden	madde	karışım	obezite

1) Aydınlatma aracını seçerken aydınlatılacak alanın dikkat etmelidir.
2) Kalecinin üzerine gelen topa vurma kuvvetin etkisini gösterir.
3) maddelerin belirli bir şekli vardır.
4) Çevremizde canlı ya da cansız, belli bir yer kaplayan ve kütlesi olan her şeye denir.
5) Dengesiz, aşırı beslenme ve hareketsiz yaşam hastalığına neden olur.
6) Maddenin, hal değişimi etkisiyle gerçekleşir.
7) Yer kabuğunun farklı derinliklerinden çıkarılan ve ekonomik değeri olan kayalara denir.
8) Birden çok maddenin bir araya gelerek oluşturduğu maddelere adı verilir.

B) Aşağıda bazı karışımlar verilmiştir. Karışimleri ayırdığımız yöntemlerle eşleştirelim. (1'er Puan)

1. Mıknatısla Ayırma	Mercimek + Tuz	Fasulye + Un
2. Süzme	Çivi + talaş	Su + Saman
3. Eleme		

C) Aşağıdaki cümlelerin başına doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazınız. (3'er Puan)

() Ampulün icadıyla aydınlatma araçları hızla bir gelişme göstermiştir.
() Maddeleri niteleyen özellikleri duyu organlarımızla algılarız.
() Sıvı maddelerin belirli bir şekli vardır.
() Yazı yazarken ışık ön taraftan gelmelidir.
() Sıcak ve soğuk maddelerin birbirine temas etmesi sonucu ısı alışverişi oluşur.
() Saf madde sadece bir maddeden oluşur.
() Mıknatıs bütün metal maddeleri çeker.
() Boş kabın kütlesine net kütle denir.
() Ampul, led lambaya göre daha tasarrufludur.
() Atıkları, geri dönüşüm ile yeniden kullandığımız için doğa ve çevre daha az kirlenir.

Çoktan seçmeli her soru 10. Soru 5 puandır.

1) Yukandaki görsellerde verilen varlıkların özelliklerini hangi seçenekte sırasıyla verilmiştir?

A) pürüzsüz – yumuşak - kırılğan
B) esnek – sert - yumuşak
C) pürüzsüz – suyu çeken - esnek
D) kırılğan – pürüzsüz - parlak

2) Kavanozdaki balın net kütlesi 1000 gram olduğuna göre, brüt kütlesi kaç gramdır?

A) 1100 g
B) 750 g
C) 100 g
D) 1250 g

Kavanoz: 250 g

3) Elimize döktüğümüz kolonyanın kokusu havaya karışır ve havada yayılır.

Bu durum maddenin hangi özelliğiyle ilgilidir?

A) Bulunduğu kabın şeklini alma
B) Bulunduğu ortama yayılma
C) Belirli bir şekli olma
D) Akışkan özelliği olma

4) I. Bir sıvı yeterince ısı alırsa gaz haline dönüşür.
II. Katı bir madde yeterince ısı alırsa sıvıya dönüşür.
III. Sıvı bir madde ısı verince katıya dönüşür.

Yukarıdaki ifadeler hangi seçenekte doğru adlandırılmıştır?

Erime	Donma	Buharlaşma
A) I	II	III
B) I	III	II
C) II	III	I
D) III	I	II

5) Aşağıdakilerden hangisi kuvvetin cisimler üzerindeki hızlandırıcı etkisine örnektir?

A) İki uçundan çekilen lastiğin uzaması
B) Minibüsün duraktan hareket etmesi
C) Kalecinin topu tutması
D) Otobüsün durağa yaklaşması

6) Yukarıdaki maddelerin hangileri konuldukları kabın şeklini alır?

A) Yalnız I.
B) I, II, III
C) I, II, IV
D) Hepsi

7) Yukarıda sembollerle ifade edilen özelliklerin hangileri sıvı ve gazlar için ortak özelliktir?

A) ● ★
B) ■ ▲
C) ■ ●
D) ▲ ★

8) I. Çocuğun kaydırdan kayması
II. Basket topunun çemberden dönmesi
III. Hamurdan ekmek yapılması

Yukarıdaki ifadeler kuvvetin hangi etkisine örnektir?

I.	II.	III.
A) Hızlanma	Şekil değiştirme	Yön değiştirme
B) Yön değiştirme	Hızlanma	Yavaşlama
C) Yavaşlama	Yön değiştirme	Hızlanma
D) Hızlanma	Yön değiştirme	Şekil değiştirme

9) Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Dünyamız, batıdan doğuya doğru döner.
B) Dünya'nın kendi eksenini etrafında dönmesiyle gece gündüz oluşur.
C) Dünya, Güneş'in etrafındaki dolanımını 365 gün 6 saatte tamamlar.
D) Güneş'in Dünya'nın etrafında dolanmasıyla mevsimler oluşur.

10) Aşağıdaki karışımları ayırmak için kullanılacak en doğru yöntemleri karşlarına yazınız.

A) demir tozu – kum →
B) bulgur – su →
C) kum – çakıl taşı →
D) çivi – talaş →

BAŞARILAR...

Resim 4.44. Yazılı ve Sözlü Sınavlar ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örnekleri

Ölçme değerlendirme etkinliklerinde (özellikle konu sonu değerlendirme ve ünite sonu değerlendirme etkinliklerinde) yer alan ÖYB'lerin tamamı ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı, yardımcı kaynaklar, öğretmen tarafından hazırlanan etkinliklerde vurgulanmıştır.

Öğrencilerin dönüt verdiği ya da öğrencilerde gözlemlenen ÖYB'ler incelendiğinde; kazanım, içerik, süreç ve ölçme-değerlendirme faaliyetlerinde yer alan ve vurgulanan ÖYB'lerle öğrencilerde gözlemlenen ÖYB'lerin genel olarak aynı beceriler olduğunu söylemek mümkün değildir. Kazanım boyutunda yer alan yaratıcılık becerisi hariç diğer bütün (iletişim, eleştirel düşünme ve problem çözme) beceriler ölçme değerlendirme faaliyetlerinde yer aldığı tespit edilmiştir. Yine programın süreç ve içerik boyutunda yer alan yaratıcılık, yenilenme ve işbirliği becerilerinin de ölçme-değerlendirme boyutunda hiç yer verilmediği tespit edilmiş olup bu bulgu programın ve ders kitaplarının büyük bir eksikliği olarak nitelendirilebilir. Konuya ilişkin örnek vermek gerekirse; Maddeyi Niteleyen Özellikler isimli konuya ait kazanımlarda ÖYB'lerden iletişim ve eleştirel düşünme becerilerin yer aldığı ve vurgulandığı, içerik boyutunda yenilenme, işbirliği, problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerinin yer aldığı ve iletişim, eleştirel düşünme, yenilenme ve yaratıcılık becerilerinin vurgulandığı, süreç boyutunda iletişim, eleştirel düşünme, yaratıcılık ve yenilenme becerilerinin vurgulanırken ölçme değerlendirme faaliyetlerinde sadece iletişim, eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin yer aldığı ve vurgulandığı gözlemlenmiştir. Sonuç olarak ölçme değerlendirme faaliyetlerinin kazanımlar bağlamında hazırlandığı ifade edilebilirken içerik ve süreç boyutunda yer alan ve vurgulanan ÖYB'lerden yaratıcılık, yenilenme ve işbirliği becerilerinin ölçme-değerlendirme faaliyetlerinde hiç yer almaması hem ders kitabının hem de öğretmenin büyük bir eksikliği olarak ifade edilebilir.

Programın ölçme değerlendirme boyutunda her ne kadar yaratıcılık, yenilenme ve işbirliği becerileri yer almayıp vurgulanmasa da süreç ve içerik boyutunda ele alındığı görülmüş ancak; bu becerilerin varlığının ne kadarının öğrencilerde olup olmadığı ölçme değerlendirme etkinlikleriyle yer verilmediği için varlığı ya da yokluğu, azlığı ya da çokluğu hakkında herhangi bir fikir beyan edilememiştir.

Yaratıcılık ve yenilenme becerilerin programın kazanım (yaratıcılık becerisi sadece F.4.4.1.1. ve F.4.4.2.2. numaralı kazanımlarda iki ayrı noktada yer almaktadır) ve ölçme değerlendirme boyutunda hiç vurgulanmaması öğretim programının eksikliği olarak ifade edilebilir. Program bir bütün olarak düşünüldüğünde kazanımlara göre içerik, süreç ve ölçme değerlendirme boyutları şekillenmektedir. İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Maddenin

Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım ünitesi kazanımlarla ölçme değerlendirme boyutu tutarlıyken içerik ve süreç boyutunun tutarsız olması, içerik ve süreçte yer alan ÖYB'lerin ölçme değerlendirme boyutunda yer almaması veya yer verilmemesi programın büyük bir eksikliği olarak ifade edilebilir.

Öğrencilerin dönüt verdiği beceriler incelendiğinde kazanımlarda yer alan (yaratıcılık becerisi hariç) ve vurgulanan beceriler ile ölçme değerlendirmede yer alan ve vurgulanan beceriler öğrencilerin tepki verdiği, dönüt verdiği ve öğrencilerde gözlenen beceriler ile benzerlik göstermektedir.

Tablo 4.89. Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım Ünitesinin Genel İşleyişi

Ders Adı	Ders Kapsamında Yapılan Etkinlikler	Etkinlikler ve Kaynakları
İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi	Metiniçi İfadeler Deney Yapalım Bilgi Kutusu Tartışalım, Drama Yapalım Proje Yapalım Özetleyelim Uygulayalım	-Ders Kitabı -Okulistik
	Konu sonu değerlendirme	-Ders Kitabı -Öğrenci Çalışma Kitabı -Okulistik -Öğretmen tarafından hazırlanan sorular
	2 haftada 1 genel değerlendirme	-Yardımcı Kaynaklar -Öğretmen tarafından hazırlanan sorular
	Ünite sonu değerlendirme	-Ders Kitabı -Öğrenci Çalışma Kitabı -Okulistik (Kazanım Değerlendirme Sınavları)
	Yazılı Yoklamalar	Öğretmen tarafından hazırlanan sorular

İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi haftalık ders programında üç saatlik bir ders saati ile haftalık ders programında en çok yer kaplayan üçüncü derstir. Bu dersin öğretim işlemleri; öğretim programı, kazanımlar, ders kitabı vb. unsurlar ile devam etse de programda belirtilmeyen ve programın açığı olarak nitelendirilebilecek bazı noktalar öğretmenler tarafından ifade edilmektedir. Her ne kadar her konunun konu bitiminde ilgili konuya ilişkin genel bir değerlendirme testi yer alsa da konu sonu değerlendirme testleri içerisinde yer alan ölçme-değerlendirme etkinliklerinin süreçte yer alan ÖYB'leri ölçemediği tespit edilmiştir. Yenilenme, yaratıcılık ve işbirliği gibi ölçme değerlendirme boyutunda hiç yer almayan ÖYB'leri daha çok deney, proje, bilgi kutusu ve tartışma etkinlik kanallarıyla ders sürecinde ifade edilmeye çalışıldığı söylenebilir.

Ayrıca öğretmen de programın zayıf noktalarını (kazanımlarda yer almayan, ölçme değerlendirme etkinliklerinde yer almayan ÖYB'lerin, ders kitabının yüzeysel olması nedeniyle konu anlatımı, soru çözümü, özet, tekrar, son özet, mini sınav... gibi faaliyetlerin okulistik üzerinden, yardımcı kaynaklardan veya öğretmen tarafından hazırlanan etkinlikler vasıtasıyla giderilmeye çalışılmaktadır) genel olarak öğrencilerin ilgisini çeken, derse katılımı arttıran etkinlikler üzerinden gerçekleştirilmeye çalışıldığı tespit edilmiştir. Yine üniteye ait ünite sonu değerlendirme çalışmaları incelendiğinde değerlendirme çalışmalarının sık kaldığı ifade edilebilir. Bu açık da yine öğretmen tarafından hazırlanan sorular, öğrenci çalışma kitabı veya yardımcı kaynaklar aracılığıyla giderilmeye çalışılmıştır.

Tablo 4.89'da belirtildiği üzere fen bilimleri dersi kazanımları farklı kaynaklar üzerinden gerçekleştirilmeye çalışılmakta, içerik ve süreç farklı kaynaklar vasıtasıyla desteklenmekte ve çeşitlendirilmekte, öğrenciler konu sonu değerlendirme, iki haftada bir genel değerlendirme, ünite sonu değerlendirme ve yazılı yoklamalar üzerinden ölçme değerlendirme faaliyetlerine yapılmaktadır. Üniteye ait kazanımların ders saatleri değişkenlik gösterse de konu sonu değerlendirme çalışmaları ilgili konunun bitiminde yapılmakta, iki haftalık genel değerlendirmeler ikinci haftanın son fen bilimleri dersinde yapılmakta, ünite sonu değerlendirme çalışmaları ve yazılı yoklamalar ders saatleri içerisinde gerçekleştirilmektedir. Ancak; öğretmenler ders içinde sınıfların kalabalık olması nedeniyle yeterince her öğrenciye etkinlik yaptıramadıklarını ifade etmektedir. Bu açığı da programda yer alan diğer dersleri kullanarak (müzik, görsel sanatlar, oyun ve fiziki etkinlikler, serbest etkinlikler) telafi yoluna gitmekte ya da bu derslerde fen bilimleri dersine ilişkin ekstra etkinlikler yaparak bu dersleri değerlendirmektedir. Bu da bizlere, kazanım ve buna bağlı olan konu sayısının fazla olduğu, konuların soyut olması nedeniyle öğrencilerin yeterli zamanda ve hızda öğrenemediği ya da öğretmenlerin diğer derslerde kendilerini yeterli hissetmemeleri nedeniyle bu dersleri kendilerini iyi hissettikleri derslerle tamamlama eğilimleri olarak ifade edilebilir.

Resim 4.45. Etkinliklerin Çeşitlendirilmesine İlişkin Örnek Fotoğraflar

Ders içi ve diğer derslerde yapılan etkinliklerin akıllı tahta üzerinden yapılması, etkinliklerin sadece ders kitabı üzerinden değil de yardımcı kaynaklar, öğretmen tarafından hazırlanan etkinlikler veya okulistik (konu anlatımı, konu tekrarı, mini değerlendirme testleri, mini quizler, görsel ve işitsel konu tekrarları, son özet ve genel değerlendirme etkinlikleri..) üzerinden de zenginleştirilmesi öğrencilerin daha çok dikkatini çekmekte, derse olan ilgisini arttırmaktadır. Bu sebeple öğretmenin gözlem yapılan bütün derslerde akıllı tahtayı birçok amaçla kullandığı görülmüştür.

Gözlem formu genel olarak ölçme-değerlendirme boyutunda değerlendirildiğinde;

- ✓ Değerlendirme sürecinde kullanılan ölçme araçlarının açık uçlu sorular, boşluk doldurma soruları, kısa cevaplı sorular, D-Y testi, çoktan seçmeli sorular ve açık uçlu sorulardan oluştuğu,
- ✓ Değerlendirme sürecinde akran değerlendirme, rubrik, gözlem formu ve öz değerlendirmenin hiç kullanılmadığı,

- ✓ Değerlendirme zamanının genel olarak ders/ünite/konu (biçimlendirici değerlendirme) sonlarında ve yazılı yoklama (düzey belirleyici değerlendirme) tercih edildiği,
- ✓ Ölçme araçları için geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının yapıp yapılmadığının bilinmediği (gözlemler esnasında ölçme-değerlendirme faaliyetlerine ilişkin zaman tablosu, belirtke tablosu, vb. tablo ve göstergelere rastlanmadığı),
- ✓ Ölçme-değerlendirme faaliyetlerinde yer alan etkinliklerin ÖYB’lerden genel olarak problem çözme, eleştirel düşünme ve iletişim becerileriyle ilişkili olduğu,
- ✓ Ölçme-değerlendirme faaliyetlerin uygulanmasının kolay olduğu,
- ✓ Ölçme araçlarının ekonomik, kullanışlı ve çoğunun hazır olduğu (öğretmen tarafından hazırlanmadığı),
- ✓ Ölçme değerlendirme faaliyetlerinin hem süreci hem de sonucu birlikte ele aldığı tespit edilmiştir.

Ayrıca; veriler araştırmacı tarafından geliştirilen ayrıntılı gözlem formu aracılığıyla toplanmıştır.

- ✓ Temanın genel tanıtımı yapılmış, temada hangi konuların işleneceği ifade edilmiştir.
- ✓ Konu sonu değerlendirme çalışmaları Türkçe ve matematik derslerinin aksine etkinlikler başlığı altında tasarlanmamış olup “Bölüm Değerlendirme Soruları” başlığı altında yer almıştır.
- ✓ Dersin genel akışı; konunun (kazanımın) haberdar edilmesi, konunun anlatılması (bazen önce örnekler verilerek örneklerden hareketle genelin tahmin edilmesi istenmiştir) örnek soru çözümleri, uygulama, deney ve projelerin yapılması, konu sonu değerlendirme etkinliklerinin yapılması, konuya ilişkin soru örneklerinin çeşitlendirilmesi (yardımcı kaynak, öğretmen, öğrenci çalışma kitabı), anlaşılmayan yerlerin akıllı tahta üzerinden tekrar (konu tekrarı, özet, soru çözümü, etkinlikler...) yapılması, iki haftada bir genel değerlendirme ünite sonu veya ayda bir de kazanım değerlendirme sınavlarının yapılması şeklinde devam etmektedir.
- ✓ Fen Bilimleri dersi değerlendirme çalışmalarında ders kitabı ve öğrenci çalışma kitaplarının yanında okulistğin genel olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir.

- ✓ Öğretmenin sınıfa girerken dikkat çekme unsurunu kullanmaya çalıştığı (maddenin hallerinde buz, su ısıtıcı ve suyla sınıfa girmesi, saf madde ve karışım konusunda elek, bez, su, mercimek vb. unsurlarla sınıfa girmesi kısacası öğretmenin sınıfa girerken öğrencilerinden elindeki materyalle konu arasında bağ kurmalarını istemesi ve dikkati işlenecek konuya çekmesi) gözlemlenmiştir.
- ✓ Fen Bilimleri dersinde bütün konular ve konu başı açıklamalar neredeyse kazanım isimleriyle birebir aynı olduğu için hedeften haberdar etme konu (kazanım) bazında yapılmaktadır.
- ✓ Gözlem yapılan ders saatlerinin tamamı sınıf içi (okula ait herhangi bir deney odası veya laboratuvar yoktur) etkinlikler olarak tasarlanmıştır. İlgili dersin bazen diğer seçmeli derslerde de işlendiği (telafi ya da pekiştirme amaçlı) tespit edilmiştir.
- ✓ Maddeyi niteleyen özellikler, farklı maddelerin kütle ve hacimlerinin ölçülmesi ve ölçüm araçları, ölçülebilen ve ölçülemeyen maddeler, maddelerin halleri, aynı maddenin farklı hallerinin olabileceği, maddelerin ısınıp soğuyarak şekil değiştirebileceği, günlük yaşamda kullandığımız saf madde, karışım ve çözeltiler ile karışımlarda kullanılan ayırma yöntemleri, karışımların ayrılmasıyla ülke ekonomisine olan katkısı gibi hususlara sürekli dikkat çekildi bu konulara ilişkin sık sık hatırlatmalar yapılmıştır,
- ✓ Hacim-kütle, kg-l, karışım-çözelti, saf madde-karışım, eleme-süzme, ısınma-soğuma gibi kavramlarda yaşanan kavram kargaşaları giderilmeye çalışılmıştır,
- ✓ Deneyler yapılırken güvenlik önlemleri alınmıştır,
- ✓ Erime-donma ve yaz-kış kavramları ile türkçe dersi zıt anlamlı kelimeler arasında bağ kurulmuştur,
- ✓ Derslerde etkileşimli tahta kullanılarak sınıf ortamında teknoloji işe sürekli olarak koşulmuştur. Bu durum uyarıcı zenginliği oluşturmakta, öğrencilerin derse olan motivasyonunu arttırmakta, anlamlı ve kalıcı öğrenme sağlamakla birlikte ek tekrar, son özet ve ölçme-değerlendirme faaliyetlerini yerine getirmekte yardımcı olmaktadır. Akıllı tahtada yapılan etkinlik ve uygulamalar genel anlamda öğrencilerin beğenisini kazanmış durumdadır. Çünkü bu platformda etkileşimli videolar, öğrencilerin ilgisini çeken etkinlik ve uygulamalar, mini quizler, konu sonu değerlendirme çalışmaları, konu özeti videoları (bu çalışmaların tamamı görsel ve işitseldir)...şeklindedir.

- ✓ Konu sonlarında öğrencilerin konuyu anlayıp anlamadığı, yanlış öğrenmeleri açığa çıkarıp doğru öğrenmeleri pekiştirici farklı etkinlikler bir sonraki konuya geçilmeden önce mutlaka yapılmaktadır.
- ✓ Bir sonraki konuya geçilmeden önce öğrencilere bir sonraki konuya ilişkin araştırma ödevlerinden ziyade o günkü işlenen konuya ilişkin ev ödevleri verilmektedir.

Gözlemlerle doküman analizlerinin karşılaştırmalı bilgilerini içeren ve dokümanların gözlemler vasıtasıyla teyit edildiği gözlem sonuçlarının bir bütün olarak ifade edildiği Tablo 4.90 aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.90. İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Maddenin Özellikleri Ünitesinin ÖYB Bağlamında Doküman Analizleri ile Gözlem Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi

Kazanım Kodu	Kazanımda Yer Alan Beceri	Kazanımda Vurgulanan Beceri	İçerikte Yer Alan ÖYB (Doküman Analizi)	İçerikte Yer Alan ÖYB (Gözlem)	İçerikte Vurgulanan ÖYB	Yıllık Planda Yer Alan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Vurgulanan TYÇ Beceriler	Süreçte Vurgulanan AÖB Becerileri	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Yer Alan ÖYB Becerileri (Gözlem)	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Vurgulanan ÖYB Becerileri	Öğrencinin Dönüt&Tepki Verdiği ÖYB Becerileri
F.4.4.1.1.1.	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme	1-Eleştirel düşünme 2-Yenilenme 3-Problem çözme 4- İletişim 5-Yaratıcılık	1-Yenilenme 2-İşbirliği 3-Problem çözme 4-Eleştirel düşünme	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Yenilenme 4-Yaratıcılık	1-Anlatım 2-Tüme varım 3-Tümünden gelim 4-Grup tartışması 5-Gezi Gözlem 6-Gösteri 7-Soru yanıt 8-Örnek olay 9-Beyin fırtınası 10-Canlandırma 11-Grup Çalışması 12-Oyun 13-Rol yapma 14-Canlandırma	1-Anlatım (Y) 2-Soru Cevap (T) 3-Balık Kılıçığı (T) 4-Deney (T)	1-Ana dilde iletişim 2-Matematiksel yetkinlik ve bilim /teknolojide temel yetkinlikler	1-Analitik düşünme 2-Karar verme 3-İletişim 4-Yaratıcı düşünme 5-Yenilikçi düşünme	1-Gözlem Formu 2-Ders Kitabı 3-Neler Öğrendik	1-Ders Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Boşluk Doldurma, Tanılayıcı Dallanmış Ağaç, Açık Uçlu Sorular, Bulmaca Etkinliği) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-İletişim	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim 3-Problem çözme	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme

Tablo 4.90. İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Maddenin Özellikleri Ünitesinin ÖYB Bağlamında Doküman Analizleri ile Gözlem Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi (Devamı)

Kazanım Kodu	Kazanımda Yer Alan Beceri	Kazanımda Vurgulanan Beceri	İçerikte Yer Alan ÖYB (Doküman Analizi)	İçerikte Yer Alan ÖYB (Gözlem)	İçerikte Vurgulanan ÖYB	Yıllık Planda Yer Alan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Vurgulanan TYÇ Beceriler	Süreçte Vurgulanan AÖB Becerileri	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Yer Alan ÖYB Becerileri (Gözlem)	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Vurgulanan ÖYB Becerileri	Öğrencinin Dönüt&Teplki Verdiği ÖYB Becerileri
F.4.4.2.1. F.4.4.2.2.	Problem çözme	Problem çözme	1-Eleştirel düşünme 2-Yenilenme 3-İletişim 4-Problem çözme	1-İşbirliği 2-Eleştirel düşünme 3-İletişim 4-Yaratıcılık 5-Problem çözme 6-Yenilenme	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Yenilenme 4-Problem çözme		1-Anlatım (Y) 2-Soru Cevap (T) 3-Deney (T) 4-Problem Çözme (Y)	1-Ana dilde iletişim 2-Matematiksel yetkinlik ve bilim /teknolojide temel yetkinlikler	1-Analitik düşünme 2-Karar verme 3-İletişim 4- Yenilikçi düşünme		1-Ders Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Boşluk Doldurma, Tanılayıcı Dallarınmış Ağaç, Açık Uçlu Sorular, Bulmaca Etkinliği) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-İletişim	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme 3-İletişim	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme

Tablo 4.90. İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Maddenin Özellikleri Ünitesinin ÖYB Bağlamında Doküman Analizleri ile Gözlem Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi (Devamı)

Kazanım Kodu	Kazanımda Yer Alan Beceri	Kazanımda Vurgulanan Beceri	İçerikte Yer Alan ÖYB (Doküman Analizi)	İçerikte Yer Alan ÖYB (Gözlem)	İçerikte Vurgulanan ÖYB	Yıllık Planda Yer Alan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Vurgulanan TYÇ Beceriler	Süreçte Vurgulanan AÖB Becerileri	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Yer Alan ÖYB Becerileri (Gözlem)	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Vurgulanan ÖYB Becerileri	Öğrencinin Dönüt&Tepki Verdiği ÖYB Becerileri
F.4.4.3.1. F.4.4.3.2.	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-Yenilenme 4-İletişim	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme 3-Yenilenme 4-İletişim	1-İletişim 2-Eleştirel Düşünme 3-Problem Çözme 4-Yaratıcılık 5-Yenilenme		1-Anlatım (Y) 2-Soru-Cevap (T) 3-Deney (T) 4-Tartışma (Y) 5-Problem çözme (Y)	1-Ana dilde iletişim 2-Matematiksel yetkinlik ve bilim /teknolojide temel yetkinlikler	1-Analitik düşünme 2-Yaratıcı düşünme 3-İletişim 4-Yenilikçi düşünme		1-Ders Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Boşluk Doldurma, Tanılayıcı Dallanmış Ağaç, Açık Uçlu Sorular, Bulmaca Etkinliği) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme

Tablo 4.90. İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Maddenin Özellikleri Ünitesinin ÖYB Bağlamında Doküman Analizleri ile Gözlem Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi (Devamı)

Kazanım Kodu	Kazanımda Yer Alan Beceri	Kazanımda Vurgulanan Beceri	İçerikte Yer Alan ÖYB (Doküman Analizi)	İçerikte Yer Alan ÖYB (Gözlem)	İçerikte Vurgulanan ÖYB	Yıllık Planda Yer Alan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Vurgulanan TYÇ Beceriler	Süreçte Vurgulanan AÖB Becerileri	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Yer Alan ÖYB Becerileri (Gözlem)	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Vurgulanan ÖYB Becerileri	Öğrencinin Dönüt&Tepki Verdiği ÖYB Becerileri
F.4.4.4.1. F.4.4.4.2.	Yaratıcılık	Yaratıcılık	1-Yenilenme 2-Eleştirel düşünme 3-İletişim 4-Yaratıcılık	1-Eleştirel düşünme 2-İşbirliği 3-Yaratıcılık 4-İletişim 5-Yenilenme	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Yaratıcılık 4-Yenilenme		1-Anlatım (Y) 2-Soru Cevap (T) 3-Deney (T)	1-Ana dilde iletişim 2-Matematiksel yetkinlik ve bilim /teknolojide temel yetkinlikler	1-Analitik düşünme 2-İletişim 3-Yaratıcı düşünme 4-Yenilikçi düşünme		1-Ders Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, D-Y Testleri) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Boşluk Doldurma, Tanılayıcı Dallanmış Ağaç, Açık Uçlu Sorular, Bulmaca Etkinliği) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme

Tablo 4.90. İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Maddenin Özellikleri Ünitesinin ÖYB Bağlamında Doküman Analizleri ile Gözlem Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi (Devamı)

Kazanım Kodu	Kazanımda Yer Alan Beceri	Kazanımda Vurgulanan Beceri	İçerikte Yer Alan ÖYB (Doküman Analizi)	İçerikte Yer Alan ÖYB (Gözlem)	İçerikte Vurgulanan ÖYB	Yıllık Planda Yer Alan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Vurgulanan TYÇ Beceriler	Süreçte Vurgulanan AÖB Becerileri	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Yer Alan ÖYB Becerileri (Gözlem)	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Vurgulanan ÖYB Becerileri	Öğrencinin Dönüt&Teplki Verdiği ÖYB Becerileri
F.4.4.5.1. F.4.4.5.2. F.4.4.5.3.*	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme	1-İşbirliği 2-Problem çözme 3-İletişim 4-Yenilenme 5-Yaratıcılık 6-Eleştirel düşünme	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-Yenilenme 4-Yaratıcılık 5-İletişim	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim 3-Problem çözme 4-Yaratıcılık 5-Yenilenme		1-Anlatım (Y) 2-Soru Cevap (T) 3- Tartışma (Y) 4-Deney (T) 5-Kavram Haritası (T) 6-Problem çözme (Y)	1-Anadilde iletişim 2- Matematiksel yetkinlik ve bilim /teknolojide temel yetkinlikler	1-Analitik düşünme 2-İnovatif düşünme 3-Yaratıcı düşünme 4- Yenilikçi düşünme		1-Ders Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Boşluk Doldurma, Tanılayıcı Dallenmiş Ağaç, Açık Uçlu Sorular, Bulmaca Etkinliği) 3-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular)	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim 3-Problem çözme	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme

Tablo 4.90. İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Maddenin Özellikleri Ünitesinin ÖYB Bağlamında Doküman Analizleri ile Gözlem Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi (Devamı)

Kazanım Kodu	Kazanımda Yer Alan Beceri	Kazanımda Vurgulanan Beceri	İçerikte Yer Alan ÖYB (Doküman Analizi)	İçerikte Yer Alan ÖYB (Gözlem)	İçerikte Vurgulanan ÖYB	Yıllık Planda Yer Alan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Vurgulanan TYÇ Beceriler	Süreçte Vurgulanan AÖB Becerileri	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Yer Alan ÖYB Becerileri (Gözlem)	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Vurgulanan ÖYB Becerileri	Öğrencinin Dönüt&Teplki Verdiği ÖYB Becerileri
Tema Değerlendirme Çalışmaları Maddenin Özellikleri/Maddeyi Tanıyalım											1-Ders Kitabı (Boşluk Doldur, Eşleştirme, Açık Uçlu Sorular, Çoktan Seçmeli Sorular, D-Y Testleri) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Boşluk Doldurma, Tanılayıcı Dallanmış Ağaç, Açık Uçlu Sorular, Bulmaca Etkinliği) 3-Okulistik (Kazanım Değerlendirme) Sınavları 4-Yazılı ve Sözlü Çalışmalar	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme 3-İletişim	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme 3-İletişim	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme 3-İletişim

4.5.4. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İyi ki Var Ünitesi Gözlemlerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı çerçevesinde dizayn edilen İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilimler Dersi İyi ki Var Ünitesi, gözlemlerden elde edilen veriler doğrultusunda analiz edilmiştir. Analiz edilen veriler 06.02.2023-24.03.2024 tarihleri arasında beş haftalık süreçte toplamda 15 saat sınıf içi gözlem yapılarak araştırmacı tarafından toplanmıştır. Gözlemlere ilişkin bulgular DAPDEM modeli, program öğeleri ve P21 çerçevesi kapsamında oluşturulan gözlem formu aracılığıyla toplanıp program öğeleri sırasıyla ele alınarak analiz edilmiştir.

(MEB) 2018 öğretim programlarında da ifade edildiği üzere Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim programında yedi öğrenme alanı vardır. Gözlem yapılan İyi ki Var Ünitesi de “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanı içerisinde yer almaktadır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim programı öğrenme alanları, 27 temel beceri ve TYÇ üzerine kurgulanmıştır.

Gözlem yapılan İyi ki Var Ünitesi (beş konu) “Teknolojik ürünler, Geçmişten Bugüne Teknoloji, Zaman İçinde Teknoloji, İcat Çıkaralım ve Zarar Vermeden Kullanalım” konuları toplamda 15 saat sınıf içi gözlem yapılmıştır. Konuların isimleri, öğrenme alanı, haftalık ders saatleri ve kazanımlarda yer alan ve kazanımlarda öğretmen tarafından vurgulanan ÖYB becerilerine ilişkin bilgiler Tablo 4.91’de belirtilmiştir.

Tablo 4.91. İyi ki Var Ünitesi Kazanımlarında Yer Alan ÖYB’ler ile Kazanımlarda Vurgulanan ÖYB’ler

Öğrenme Alanı	Konu Adı	Haftalık Ders Saati	Kazanım Kodu	Kazanımda Yer Alan ÖYB	Kazanımda Vurgulanan ÖYB
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Teknolojik Ürünler	3	SB.4.4.1.	Yenilenme	Yenilenme
	Geçmişten Bugüne Teknoloji	3	SB.4.4.2.	Yenilenme	Yenilenme
	Zaman İçinde Teknoloji	3	SB.4.4.3.	Yenilenme	Yenilenme
	İcat Çıkaralım	3	SB.4.4.4.	Yaratıcılık	Yaratıcılık
	Zarar Vermeden Kullanalım	3	SB.4.4.5.	-	-

Tablo 4.91 incelendiğinde İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İyi ki Var Ünitesi kazanımlarında ÖYB’lerden yenilenme (f=3) ve yaratıcılık (f=1) becerilerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Öğretmen tarafından vurgulanan ÖYB’ler kazanımlarda yer alan ÖYB’lerin neredeyse aynısı olarak ifade edilebilir.

Öğretmen sınıfa girdiğinde işlenecek konuyu konu başlığı ile ifade etmektedir. Konu başlıkları incelendiğinde her ne kadar kazanımları birebir içermese de öğretmenin konu başlığını ifade edip kazanımla ilişkilendirdiği tespit edilmiştir. Örnek vermek gerekirse İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İyi ki Var” ünitesi “Geçmişten Bugüne Teknoloji” konusu işlenirken öğretmenin hem konu başlığını ifade etmesi hem de konu başlığını içeren SB.4.4.2. numaralı kazanımı “*teknolojik ürünlerin geçmişteki ve bugünkü kullanımlarını inceleyip karşılaştıracaksınız*” şeklinde açıklama yapması kazanımda yer alan ÖYB’leri vurguladığı şeklinde açıklanabilir. Ünitenin konu başlıkları incelendiğinde de konu başlıklarının doğrudan kazanımlarla ilişkili olduğu ve konu başlıklarını (konuyu) içeren kazanımların da konu başlığıyla birlikte açıklandığı (hedef kazanıma ilişkin haberdar etme ve konu bütünü vurgulandığı) tespit edilmiştir. Sonuç olarak konu başlıklarının kazanımlar doğrultusunda dizayn edildiği, konu başlıkları ve konunun kazanımla ilişkilendirilerek kazanımlarda yer alan ÖYB’lerin vurgulandığı söylenebilir.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında yer alan kazanımlar incelendiğinde konu başlıklarının neredeyse kazanım ifadelerini anlamını tam olarak karşıladığı ifade edilebilir. “İcat Çıkaralım” konusuna ilişkin SB.4.4.4. numaralı kazanım incelendiğinde kazanımın açıklamasının “*Geçmişteki ihtiyaçlardan yola çıkarak kendine özgü ürünler tasarlamaya yönelik fikirler geliştirir.*” olduğu görülmektedir. Yeni konuya geçildiğinde hem konu başlığının ifade edilmesi hem de kazanımın

İCAT ÇIKARALIM.

konuyla ilişkilendirilerek açıklamasının yapılması ilgili konuda yer alan ÖYB becerisinin vurgulanması olarak nitelendirilebilir.

“İcatlar ihtiyaçlardan doğar.” diyen bir kişi bu sözünü açıklamak için neler söyleyebilir?

İnsanlar tarih boyunca ihtiyaçlarını giderme arayışı içinde olmuşlardır. Bu araştırma ve çalışma sonucunda da hayatı kolaylaştırıcı icatlar yapmışlardır. Başka bir deyişle ihtiyaçlar icatların temelini oluşturmuş ve mucitlere yol göstermiştir. Şimdi bu icatlardan bazılarını ele alalım ve bunların hangi ihtiyaçları gidermek üzere, kimler tarafından, nasıl icat edildiğine bakalım.

Cırt Cırt

Cırt cırt bantları biliyor musunuz? Hani şu ayakkabılarımızda, montlarımızda, eldivenlerimizde kullanılan bir tarafı yumuşak, diğer tarafı dikenli ve sert bantları. İşte, bu bantların çok ilginç bir hikâyesi var.

Cırt cırt bantların mucidi İsviçreli elektrik mühendisi George Mestral (Corç Mestral) pantolon düğmelerinin kopmasından şikâyetçidir. Soruna kalıcı bir çözüm bulmanın yollarını arayan Mestral bir gün köpeğiyle birlikte kırlarda dolaşmaya çıkar. Eve döndüğünde pantolonuna ve köpeğinin bacaklarına pıtrakların takılmış olduğunu görür.

Resim 4.46. Kazanımda Olup Öğretmen Tarafından Vurgulanan ÖYB'lere Örnek

Gözlem formu genel olarak kazanımlar boyutunda değerlendirildiğinde;

- ✓ Kazanımların ulaşılabilir ve ölçülebilir olmasından dolayı gerçekleştirilebilir olduğu,
- ✓ Kazanımların konu alanı ile örtüştüğü tespit edildiğinden konu alanı ihtiyacını karşıladığı,
- ✓ Kazanımların öğrenci ihtiyacı ile örtüştüğü tespit edildiğinden birey ihtiyacını karşıladığı,
- ✓ Kazanımların öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel hazırbulunuşlukları için uygun olduğu,
- ✓ Kazanımların ÖYB'lerden yenilenme ve yaratıcılık becerilerini içerdiği,
- ✓ Kazanımlarda yer alan bu iki ÖYB'nin programın uygulanması noktasında gerçekleştirilebilir nitelikte olduğu ifade edilebilir.

Bu bölümde İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İyi ki Var Ünitesi içerisinde yer alan 1 öğrenme alanı (Bilim, Teknoloji ve Toplum Öğrenme Alanı) temel beceriler ve TYÇ üzerine kurgulanan 5 konunun içerik boyutu (hazırlık çalışmaları, metniçi ifadeler, biliyor muydunuz ve yapınız etkinlikleri) bakımından ÖYB'leri içermesi ile içerikte yer alan ÖYB'lerin öğretmen tarafından vurgulanması ele alınmıştır. İçerik boyutunda yer aldığı ve vurgulandığı düşünülen ÖYB'lere ilişkin tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.92. İyi ki Var Ünitesi İçerik Boyutunda Yer Alan ÖYB'ler ile İçerik Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler

Öğrenme Alanı	Konu Adı	İçerikte Yer Alan ÖYB	İçerikte Vurgulanan ÖYB
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Teknolojik Ürünler	1-Problem çözme 2-Yaratıcılık 3-Yenilenme 4-Eleştirel düşünme 5-İletişim	1-Problem çözme 2-Yaratıcılık 3-Yenilenme 4-Eleştirel düşünme 5-İletişim
	Geçmişten Bugüne Teknoloji	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-Yenilenme	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim 3-Yenilenme 4-Problem çözme 5-Yaratıcılık 6-İşbirliği
	Zaman İçinde Teknoloji	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-Yaratıcılık 4-Yenilenme 5-İletişim 6-İşbirliği	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim 3-Problem çözme 4-Yenilenme 5-Yaratıcılık
	İcat Çıkarılım	1-Eleştirel düşünme 2-İşbirliği 3-Yaratıcılık 4-Problem çözme 5-İletişim	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme 3-İletişim 4-Yaratıcılık
	Zarar Vermeden Kullanılım	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme 3-Yaratıcılık	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme 4-Yaratıcılık

Tablo 4.92 incelendiğinde İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İyi ki Var Ünitesi içeriğinde ÖYB'lerden Problem çözme ($f=30$), Yaratıcılık ($f=20$), Eleştirel düşünme ($f=16$), Yenilenme ($f=13$), İletişim ($f=8$) ve İşbirliği ($f=2$) becerilerinin yer aldığı tespit edilmiştir.

İçerikte yer alan ÖYB'lere ek olarak “Geçmişten Bugüne Teknoloji” konusunda iletişim, yaratıcılık ve işbirliği becerileri, “Zarar Vermeden Kullanılım” konusunda iletişim becerisine öğretmen tarafından ekstradan vurgu yapıldığı gözlemlenmiştir. “Geçmişten Bugüne Teknoloji” konusunda öğretmen özellikle yaratıcılık becerisini insanların, bireylerin buluş, tasarım ve icat yapmalarına neden olan etkenleri öğrencilerinden işbirliği yoluyla bulmalarını ve buldukları etkenleri hem yazılı hem de sözlü (grup temsilcisi) olarak ifade etmeleri ile istemektedir. Ayrıca bireyleri buluş, tasarım ve icat yapmaya iten nedenleri kavram haritası vasıtasıyla yapmaları grup eşliğinde ve işbirliği ile yapmaları gerektiği ifade edilerek öğrencilerde iletişim, işbirliği ve yaratıcılık becerilerine vurgu yapılmaya çalışılmıştır. Yine “Zarar Vermeden Kullanılım” konusunda, konu öğrenciler tarafından okunmuş, içerikte yer alan bazı hususlar öğretmen ve öğrenci arasında tartışmaya açılmış ve

ders boyunca ders kitabı içeriği çerçevesinde tartışmalarla, anlatımlarla konu işlenmeye çalışılarak iletişim becerisine ekstradan vurgu yapılmaya çalışılmıştır.

ÖYB’lerden “İcat Çıkaralım” konusunda işbirliği becerisi yer almasına rağmen öğretmen tarafından vurgulanmadığı ya da yeterince üzerinde durulmadığı düşünülmektedir. İcat çıkarma, buluş yapma, tasarım yapma gibi bilişsel süreçlerin en üst düzeyde yaşandığı faaliyetlerin her ne kadar bireysel olarak çaba gösterilerek gerçekleşmesi sağlansa da grup çalışmaları ile işbirliği yöntemleriyle bu tür faaliyetlerin daha inovatif ve kısa sürede gerçekleşebileceğinin vurgulanmaması büyük bir eksiklik olarak ifade edilebilir. Ayrıca ünite bazında ele alındığında da tüm ünite boyunca ÖYB’lerden işbirliği becerisinin sadece iki ayrı noktada yer alması ve bunlardan bir tanesinin vurgulanmaması öğretmenin büyük bir eksikliği olarak ifade edilebilir. Günümüzde teknoloji vb. gelişmelerle bireyselliğin ön plana çıktığı bir yüzyılda işbirliği becerisinin hem ünite de az yer alması hem de öğretmen tarafından vurgulanmaması büyük bir eksiklik olarak ifade edilebilir.

İCAT ÇIKARALIM.

“İcatlar ihtiyaçlardan doğar.” diyen bir kişi bu sözünü açıklamak için neler söyleyebilir?

İnsanlar tarih boyunca ihtiyaçlarını giderme arayışı içinde olmuşlardır. Bu araştırma ve çalışma sonucunda da hayatı kolaylaştırıcı icatlar yapmışlardır. Başka bir deyişle ihtiyaçlar icatların temelini oluşturmuş ve mucitlere yol göstermiştir. Şimdi bu icatlardan bazılarını ele alalım ve bunların hangi ihtiyaçları gidermek üzere, kimler tarafından, nasıl icat edildiğine bakalım.

Cırt Cırt

Cırt cırt bantları biliyor musunuz? Hani şu ayakkabılarımızda, montlarımızda, eldivenlerimizde kullanılan bir tarafı yumuşak, diğer tarafı dikenli ve sert bantları. İşte, bu bantların çok ilginç bir hikâyesi var.

Cırt cırt bantların mucidi İsviçreli elektrik mühendisi George Mestral (Corç Mestral) pantolon düğmelerinin kopmasından şikâyetçidir. Soruna kalıcı bir çözüm bulmanın yollarını arayan Mestral bir gün köpeğiyle birlikte kırlarda dolaşmaya çıkar. Eve döndüğünde pantolonuna ve köpeğinin bacaklarına pıtrakların takılmış olduğunu görür.

İşbirliği
Becerisi

Resim 4.47. İçerikte Olup Öğretmen Tarafından Vurgulanmayan/Yeterince Vurgulanmayan ÖYB’lere Örnek

Gözlem formu genel olarak içerik boyutunda değerlendirildiğinde;

- ✓ İçeriğin kazanıma göre tasarlandığı,
- ✓ İçerik düzenlenirken konu alanı ihtiyacı (tema ismi) doğrultusunda hazırlandığı,
- ✓ İçeriğin dokuz on yaş grubu için uygun olup kısmen ilgi çekici olduğu,
- ✓ İçerikte yer alan problem çözme, yaratıcılık, eleştirel düşünme, yenilenme, iletişim ve işbirliği becerilerinin programın uygulanması noktasında gerçekleştirilebilir olduğu,
- ✓ İçerikte yer alan becerilerin ölçülebilir nitelikler taşıdığı,
- ✓ İçeriğin programın uygulanması için belirlenen öğretim süresine uygun olduğu,
- ✓ Ders için öğretmen tarafından materyaller hazırlandığı, materyal olarak öğretmen ve öğrencilerin kullanabileceği etkinlikler olduğu gibi akıllı tahta aracılığıyla kullanılan etkinliklerin yoğun olarak tercih edildiği,
- ✓ Hazır olarak kullanılan etkinliklerin, akıllı tahta üzerinden kullanılan materyallerin hedef kazanım, konu alanı ve birey ihtiyaçları ile öğrencilerin gelişim ilkelerine uygun olarak tercih edildiği,
- ✓ Materyal ve teknoloji olarak daha çok akıllı tahta, ders kitabı, öğrenci çalışma kitapları, yardımcı kaynaklar, öğretmen ve öğrenciler tarafından hazırlanan materyallerin kullanıldığı,
- ✓ Etkinliklerin gelişim ilkelerine uygun olarak tasarlanmaya çalışıldığı, bazı etkinliklerin üst düzey beceri alanlarını (kavrama&uygulama=problem çözme, analiz&değerlendirme=eleştirel düşünme, sentez&yaratma=yaratıcılık ve yenilenme vb.) ele aldığı, etkinliklerin ünite ve konu bazında çok sığ kaldığı için öğretmenin yardımcı kaynak ve okulistğe sık sık başvurmak zorunda kaldığı,
- ✓ Etkinliklerin içerik bağlamında hazırlandığı ve içerik ile uyumlu olduğu tespit edilmiştir.

Bu bölümde İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İyi ki Var Ünitesi işlenirken yedi öğrenme alanı, TYÇ ve temel beceriler üzerine kurgulanan beş konunun süreç boyutu bakımından ÖYB'leri içermesi ile süreç boyutunda yer alan ÖYB'lerin öğretmen tarafından vurgulanması ele alınmıştır. Süreç boyutunda yer alan ve vurgulandığı düşünülen ÖYB'lere ilişkin tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.93. İyi ki Var Ünitesinin Süreç Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler

Konu Adı	Yıllık Planda Yer Alan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Vurgulanan ÖYB'ler	Süreçte Vurgulanan TYÇ'ler	Süreçte Vurgulanan Temel Beceriler
Teknolojik Ürünler		1-Anlatım (Y) 2-Soru Cevap (T) 3-Problem Çözme (Y)	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Yenilenme 4-Problem çözme	1-Ana dilde iletişim 2-İnisiyatif alma ve girişimcilik	1-İletişim 2-Yenilikçi Düşünme 3-Sosyal Katılım 4-Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma 5-Zaman ve Kronolojiyi Algılama 6-Araştırma 7-Problem Çözme 8-Eleştirel Düşünme
Geçmişten Bugüne Teknoloji	1-Anlatım 2-Tüme varım 3-Tümden gelim 4-Grup tartışması 5-Gezi Gözlem 6-Gösteri 7-Soru yanıt 8-Örnek olay 9-Beyin fırtınası 10-Canlandırma 11-Grup Çalışması 12-Oyun 13-Rol yapma 14-Canlandırma	1-Anlatım (Y) 2-Soru-Cevap (T) 3-Kavram Haritası (T) 4-Problem Çözme (Y)	1-Eleştirel düşünme 2-Yaraticılık 3-iletişim 4-Problem çözme 5-Yenilenme		1-Değişim ve Sürekliliği Algılama 2-Eleştirel Düşünme 3-İletişim 4-Medya Okuryazarlığı 5-Öz Denetim 6-Türkçeyi, Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma 7-Yenilikçi Düşünme 8-Zaman ve Kronolojiyi Algılama
Zaman İçinde Teknoloji		1-Anlatım (Y) 2-Soru Cevap (T) 3-Tartışma (Y) 4-Problem Çözme (Y)	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme 4-Yaraticılık 5-Yenilenme		1-Araştırma 2-Değişim ve Sürekliliği Algılama 3-Eleştirel Düşünme 4-Girişimcilik 5-İletişim 6-Problem Çözme

Tablo 4.93. İyi ki Var Ünitesinin Süreç Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler (Devamı)

Konu Adı	Yıllık Planda Yer Alan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Vurgulanan ÖYB'ler	Süreçte Vurgulanan TYÇ'ler	Süreçte Vurgulanan Temel Beceriler
İcat Çıkaralım		1-Anlatım (Y) 2-Soru Cevap (T) 3-Problem Çözme (Y)	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim 3-Problem çözme 4-Yaratıcılık	1-Ana dilde iletişim 2-İnisiyatif alma ve girişimcilik	1-Araştırma 2-Eleştirel Düşünme 3-Girişimcilik 4-Gözlem 5-İletişim 6-Problem Çözme 7-Yenilikçi Düşünme
Zarar Vermeden Kullanalım		1-Anlatım (Y) 2-Soru Cevap (T) 3-Beyin Fırtınası (T) 4-Problem Çözme (Y)	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Yaratıcılık 4-Problem çözme		1-Değişim ve Sürekliliği Algılama 2-Eleştirel Düşünme 3-Girişimcilik 4-Gözlem 5-İletişim 6-Öz Denetim 7-Problem Çözme

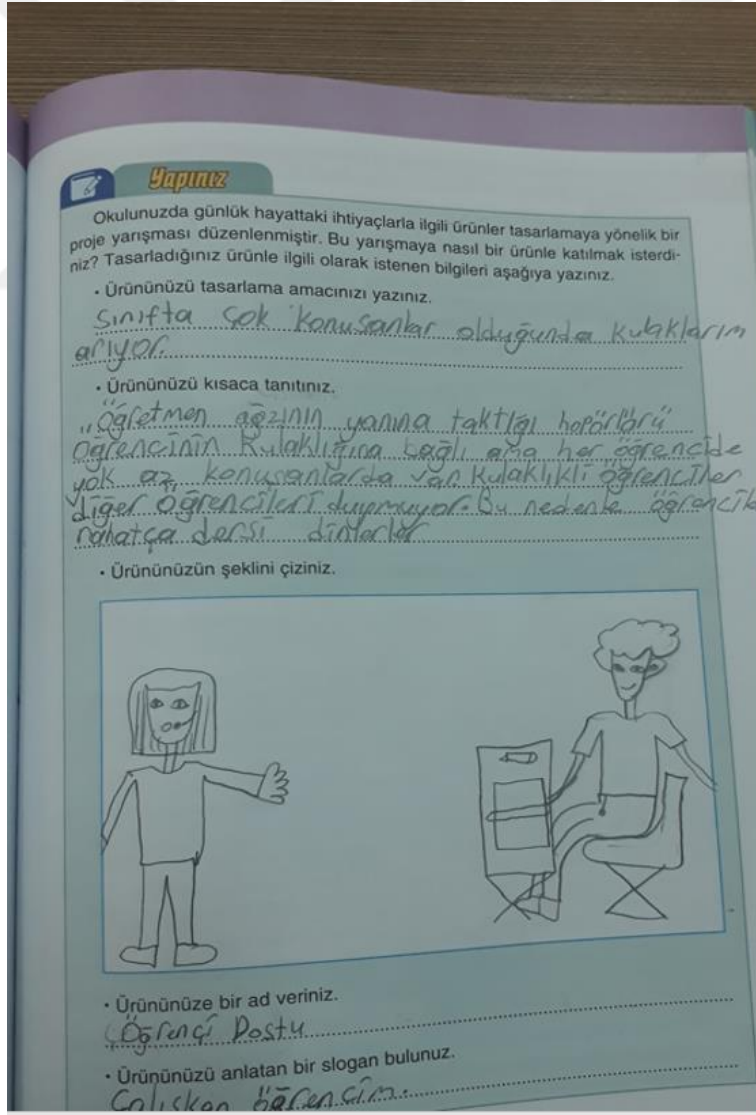
Tablo 4.93 incelendiğinde İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İyi ki Var Ünitesi süreç boyutunda öncelikle öğretim sürecinde kullanılan yöntem ve teknikler ele alınmıştır. Ünitelendirilmiş yıllık planda İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İyi ki Var Ünitesi bütün konularında kullanılabilecek veya kullanılması tavsiye edilen 14 farklı yöntem ve teknik yer alırken sınıf içi öğretim sürecinde genel olarak “anlatım, soru-cevap, problem çözme, tartışma” bazen de “beyin fırtınası ve kavram haritası” yöntem tekniklerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Süreçte tercih edilen yöntem teknikler incelendiğinde de bu yöntem ve tekniklerin ÖYB’lerden problem çözme, eleştirel düşünme, iletişim, yenilenme ve yaratıcılık becerilerine vurgu yaptığı söylenebilir. Ek olarak Geçmişten Bugüne Teknoloji konusunda kavram haritası tekniği ve Zarar Vermeden Kullanım konusunda beyin fırtınası tekniği kullanarak süreçte daha çok yaratıcılık ve yenilenme becerilerine vurgu yapılmaya çalışıldığı ifade edilebilir. Süreçte kullanılan yöntem tekniklerin konu bazında dağılımı incelendiğinde hemen hemen hepsinin yenilenme ve yaratıcılık becerisine vurgu yapması sürecin kazanım boyutuna göre yönetildiğinin kanıtı olarak değerlendirilebilir. ÖYB’lerden yenilenme ($f=3$) ve yaratıcılık becerilerinin yer aldığı düşünüldüğünde öğretmenin yöntem-teknik seçimini kazanım boyutu doğrultusunda seçtiği ve kullandığını söylemek mümkündür.

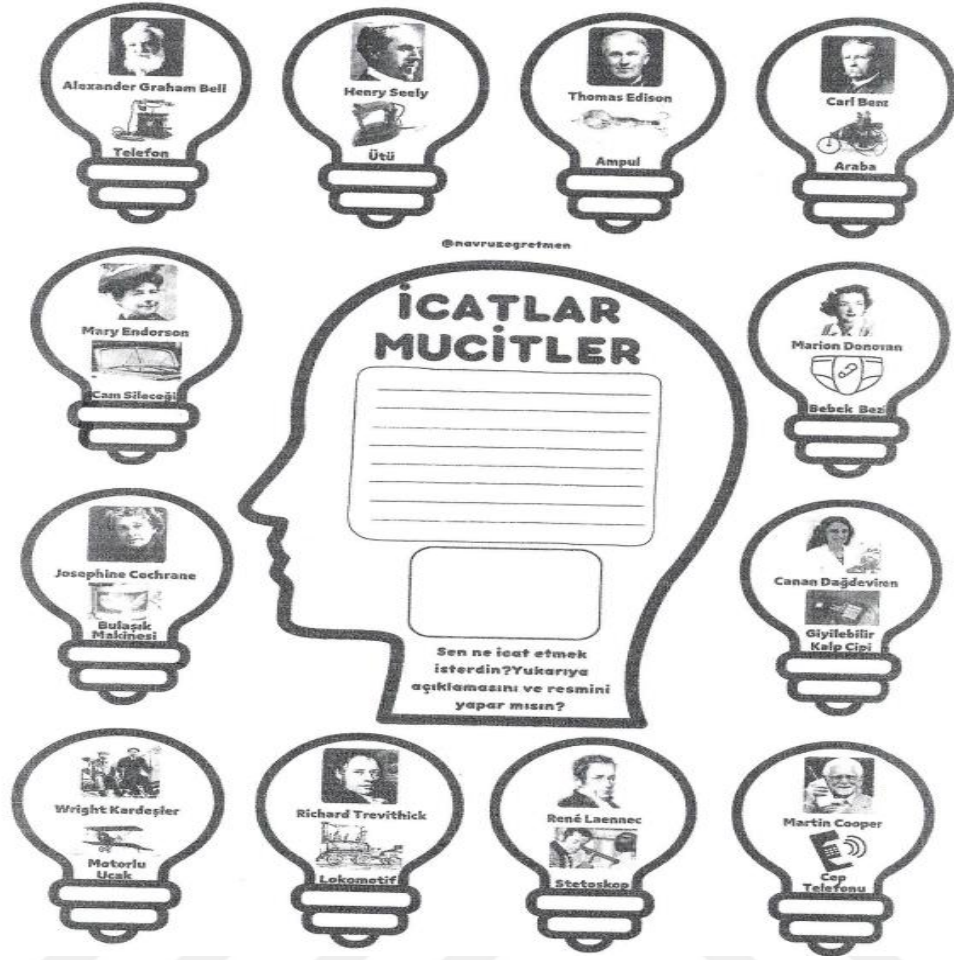
Öğretmenin yöntem teknik seçimi yaparken kazanımlar ve içeriğe göre seçtiği ifade edilebilir. Çünkü kazanımlar ve içerikte yer alan ve vurgulanan bütün ÖYB’leri süreçte kullanılan yöntem tekniklerle öğretmen tarafından vurgulanmaya çalışılmıştır. Örnek vermek gerekirse İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İyi ki Var Ünitesi Teknolojik Ürünler konusundaki kazanımda yer alan ve vurgulanan ÖYB’ler yenilenme becerisi iken, içerik boyutunda yer alan ve vurgulanan ÖYB’ler yenilenme, yaratıcılık, eleştirel düşünme, problem çözme ve iletişim becerileridir. İçerik boyutunda kazanım boyutuna ek olarak yaratıcılık, problem çözme, eleştirel düşünme ve iletişim becerileri hem yer almış hem de vurgulanmıştır. Süreç boyutu incelendiğinde ise süreçte vurgulanan ÖYB’lerin içerik boyutunda yer alan ve vurgulanan ÖYB’ler ile birebir aynı olduğu görülmektedir. Bu bulgu da öğretmenin yöntem ve teknik seçimini hem kazanım hem de içeriği göre yaptığı, öğretmenin süreçte vurguladığı ÖYB’lerin de programda istenilen ve vurgulanması beklenen beceriler olduğu tespit edilmiştir.

Süreçte vurgulanan TYÇ’ler incelendiğinde konuyla bağlantılı olarak “Ana dilde iletişim ve İnisiyatif alma ve girişimcilik” becerilerinin vurgulandığı söylenebilir. Kazanım,

içerik ve süreçte vurgulanan ÖYB'ler incelendiğinde TYÇ'lerden “Ana dilde iletişim ve İnisiyatif alma ve girişimcilik” becerilerini desteklediği ifade edilebilir.

Gözlem yapılan ünitenin ismi her ne kadar İyi ki Var olsa da ünite tamamıyla teknolojik ürünler, teknolojinin dünü bugünü, teknolojinin zaman içindeki gelişim ve değişimi, teknolojinin oluşumu ve teknolojinin nasıl kullanılırsa faydalı olacağı üzerinedir. Nitekim 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı incelendiğinde; bu ünite boyunca ilgili öğrenme alanı kapsamında; girişimci, yenilikçi, eleştirel düşünen, bilimsel süreç becerilerini kazanan, bilim ve bilimsel düşüncenin bilim ve teknolojideki gelişmelerin temelini oluşturduğunu fark edebilen, bilimdeki gelişmelerin toplumsal ve birey yaşamı üzerindeki etkilerini kavrayabilen, bilgiye ulaşmada bilimsel süreç becerilerini ve teknolojiyi kullanma becerileri kazanan, teknolojiyle günlük yaşamın ne kadar iç içe girdiğini ve teknolojinin yaşamımızın bir parçası olduğunu fark edebilen öğrenciler yetiştirmek olduğu aşikârdır. Açıklamalar dâhilinde ve amacında öğrenme alanları üzerine kurgulanan her bir üniteden 27 temel beceriden bazılarının kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda süreçte öğrencilerden ÖYB'lerden önce 27 temel beceriler kazandırılması amaçlanmıştır. 27 temel beceri incelendiğinde ise ÖYB'lerin hepsini kapsadığı gibi fazlasının da olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda İyi ki Var ünitesi boyunca öğrencilere 27 temel beceriden en az 13 tanesinin süreçte vurgulanarak kazandırılmaya çalışıldığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda ünite boyunca öğrencilere 27 temel beceriden araştırma, eleştirel düşünme, girişimcilik, gözlem, iletişim, işbirliği, karar verme, konum analizi, öz denetim, problem çözme, sosyal katılım, Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma ile yenilikçi düşünme becerilerinin kazandırılmaya çalışıldığı ifade edilebilir.

Resim 4.49. İyi ki Var Ünitesi İçerisinde Yer Alan Sınıf İçi Etkinlik Örnekleri

Gözlem formu genel olarak süreç boyutunda değerlendirildiğinde;

- ✓ Öğretmen tarafından kullanılan yöntem ve tekniklerin genel olarak anlatım, soru cevap, problem çözme, tartışma, kavram haritası ve beyin fırtınası olduğu,
- ✓ Kullanılan yöntem ve tekniklerin kazanım, içerik ve süreçte yer alan (anlatım=iletişim becerisi, soru cevap=iletişim ve eleştirel düşünme becerisi, problem çözme=problem çözme ve yenilenme becerisi, kavram haritası=yaratıcılık becerisi, beyin fırtınası= yaratıcılık ve yenilenme becerisi) ÖYB'leri desteklediği,
- ✓ Eğitim durumu değişkenlerinden ipucu, pekiştireç, dönüt, düzeltme ve etkin katılımın genel olarak süreçte kullanılmaya çalışıldığı,
- ✓ Öğretim düzenleme adımlarının kullanımı noktasında öğretmenini uyarıcı sunma, rehberlik, davranışı ortaya çıkarma, dönüt, değerlendirme, kalıcılığı sağlama, yeni bilgilerle eski bilgiler arasında bağ kurma ve dersin diğer derslerle ilişkilendirildiği,

hedeften haberdar etme ve dikkat çekme noktasında kısmen yeterli ve başarılı olduğu,

- ✓ Öğrenci-öğrenci, öğrenci öğretmen ilişkisinin iyi olmasından, öğrenci ve öğretmenin kendisini okulun ve sınıfın bir parçası olarak hissetmesinden, öğretmenin aidiyet duygusunu barındırmasından, daha da önemlisi öğrenci öğretmen arasında mesafeli meslektaş ilişkisinden veya soğuk meslektaş ilişkisinden öte sıcak öğretmen ilişkisinin varlığından dolayı sınıf iklim durumunun çok iyi olduğu,
- ✓ Öğretmen davranış tipinin ise hem demokratik (hoşgörülü) hem de duygusal (anne-baba) olup kısmen da tatlı sert otoriter (katı-sert) olduğu,
- ✓ Sınıf ortamında dikkat dağıtıcı unsurun olmaması ve uyarıcıların yerinde ve yeterli miktarda kullanılması, pano ve akıllı tahta kullanımının çok yerinde olması pozitif bir etkenken sınıfın gereğinden fazla kalabalık ve öğrenci sayısı nispetinde küçük olması sınıf ortamının negatif yönünü temsil ettiği,
- ✓ Sınıfın kalabalık olmasına bağlı olarak sınıfın oturma düzeninin klasik sıra düzeninden başka bir düzene geçiş imkânı sağlayamadığı,
- ✓ Sınıfta teknolojik olarak akıllı tahta mevcuttur. Akıllı tahtayı hemen hemen tüm derslerde kullanan, sınıfın mevcut teknoloji imkânını iyi kullanan bir öğretmenin olduğu,
- ✓ Öğretmenin derslerine hazır olarak gelmesi, onu derslerde verimli ve derslerini etkin kullanan bir öğretmen olarak öne çıkarmaktadır. Öğretmenin sınıf yönetim becerisi ise hem geleneksel (tepkisel ve önlemsel) hem de çağdaş (gelişimsel ve bütünsel) olduğu,
- ✓ Zaman kullanımının ünitelendirilmiş yıllık plan bağlamında gerçekleştirildiği düşünüldüğünde öğretmenin zaman yönetme becerisinin iyi olduğu tespit edilmiştir.

Bu bölümde İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İyi ki Var Ünitesi işlenirken öğrenme alanı, TYÇ ve temel beceriler üzerine kurgulanan beş konunun ölçme değerlendirme boyutu bakımından ÖYB'leri içermesi ile ölçme-değerlendirme boyutunda yer alan ÖYB'lerin öğretmen tarafından vurgulanması ele alınmıştır. Ölçme değerlendirme boyutunda yer aldığı ve vurgulandığı düşünülen ÖYB'ler ile öğrencilerin dönüt verdiği ÖYB'lere ilişkin tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.94. İyi ki Var Ünitesi Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Yer Alan ÖYB'ler ile Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler

Konu Adı	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Yer Alan ÖYB'ler	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Vurgulanan ÖYB'ler	Öğrencinin Dönüt&Tepki Verdiği ÖYB'ler
Teknolojik Ürünler		1-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Boşluk Doldurma, Açık Uçlu Sorular, Bulmaca, D-Y Testleri) 2-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular) 3-Yardımcı Kaynaklar (Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Boşluk Doldurma Soruları)	-	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme 4-Yenilenme	1-Yaratıcılık 2-Problem çözme 3-Eleştirel düşünme 4-Yenilenme 5-İletişim
Geçmişten Bugüne Teknoloji	1-Gözlem formu 2-Ders kitabı 3-Etkinlikler	1-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Boşluk Doldurma, Açık Uçlu Sorular, Bulmaca, D-Y Testleri) 2-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular) 3-Okulistik (Boşluk Doldurma, D-Y Testleri, Eşleştirme Soruları, Sıralama Soruları)	-	1-İletişim 2-İşbirliği 3-Yaratıcılık 3-Problem çözme 4-Eleştirel düşünme	1-Yaratıcılık 2-Problem çözme 3-Eleştirel düşünme 4-Yenilenme 5-İletişim 6-İşbirliği
Zaman İçinde Teknoloji		1-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Boşluk Doldurma, Açık Uçlu Sorular, Bulmaca, D-Y Testleri) 2-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular) 3-Yardımcı Kaynaklar (Çoktan Seçmeli Testler) 4-Okulistik (D-Y Testleri, Eşleştirme Soruları)	-	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme 3-Yaratıcılık 4-Yenilenme 5-İletişim	1-Yaratıcılık 2-Problem çözme 3-Eleştirel düşünme 4-Yenilenme 5-İletişim

Tablo 4.94. İyi ki Var Ünitesi Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Yer Alan ÖYB'ler ile Ölçme-Değerlendirme Boyutunda Vurgulanan ÖYB'ler (Devamı)

Konu Adı	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Yer Alan ÖYB'ler	Ölçme Değerlendirme Etkinliklerinde Vurgulanan ÖYB'ler	Öğrencinin Dönüt&Tepki Verdiği ÖYB'ler
İcat Çıkaralım		1-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Boşluk Doldurma, Açık Uçlu Sorular, Bulmaca, D-Y Testleri) 2-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular) 3-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular)	-	1-Yaratıcılık 2-Yenilenme 3-Problem çözme 4-Eleştirel düşünme 5-İletişim	1-Yaratıcılık 2-Problem çözme 3-Eleştirel düşünme 4-Yenilenme 5-İletişim
Zarar Vermeden Kullanalım	1-Gözlem formu 2-Ders kitabı 3-Etkinlikler	1-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Boşluk Doldurma, Açık Uçlu Sorular, Bulmaca, D-Y Testleri) 2-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular) 3-Yardımcı Kaynaklar (Çoktan Seçmeli Testler) 4-Okulistik (D-Y Testleri)	-	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme 3-Yaratıcılık 4-Yenilenme 5-İletişim	1-Yaratıcılık 2-Problem çözme 3-Eleştirel düşünme 4-Yenilenme 5-İletişim
Tema Değerlendirme Çalışmaları İyi ki Var	1-Gözlem formu 2-Ders Kitabı 3-Neler Öğrendik (Ünite Sonu Değerlendirme) 4-Etkinlikler	1-Ders Kitabı (Boşluk Doldurma, D-Y Testleri, Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Boşluk Doldurma, Açık Uçlu Sorular, Bulmaca, D-Y Testleri) 3-Yardımcı Kaynaklar (Çoktan seçmeli Sorular) 4-Okulistik (Kazanım Değerlendirme) Sınavları 5-Yazılı ve Sözlü Çalışmalar	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 4-Problem çözme	1-Yaratıcılık 2-Problem çözme 3-Eleştirel düşünme 4-Yenilenme 5-İletişim	1-Yaratıcılık 2-Problem çözme 3-Eleştirel düşünme 4-Yenilenme 5-İletişim

Tablo 4.94 incelendiğinde İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İyi ki Var Ünitesi ünitelendirilmiş yıllık planda yer alan ölçme değerlendirme etkinliklerinde gözlem formu, ders kitabı, ünite sonu değerlendirme çalışmaları ve etkinlikler yer verildiği tespit edilmiştir. Gözlem süreci boyunca yıllık planda ölçme değerlendirme etkinliklerinde yer alan gözlem formlarının hiç kullanılmadığı tespit edilmiştir. 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi ders kitabının konu sonu değerlendirme çalışmalarının olmaması, ölçme değerlendirme faaliyetlerinin resmi program olarak sadece ünite sonu değerlendirme çalışmalarıyla sınırlı kalması programın en büyük eksikliklerinden biri olarak nitelendirilebilir. Konu sonu ölçme değerlendirme etkinliklerinin olmaması, yıllık planda yer alan etkinlik başlığı altında ders ve öğrenci çalışma kitabında herhangi bir ölçme değerlendirme faaliyetinin olmaması, ünite sonu değerlendirme çalışmalarının çok sığ ve kazanımlar dâhilinde olmaması öğretmenleri yeni arayışlar içine sokmaktadır.

Ders kitaplarını tasarlayan ilgili firma ya da kuruluş ders kitapları içerisinde herhangi bir konu sonu değerlendirme çalışması ve etkinliğe yer vermeme gerekçesi bilinmezken bu açığı ders kitabı içeriğinde yer verdiği “Yapınız” konu başlığı içerisinde yer verdiği faaliyetler ile düşünmüş olabilir. Ancak her ne olursa olsun ders kitabında yer alan bu açık sadece “Yapınız” etkinlikleri ile kapatılacak veya üstü örtülecek nitelikte değildir.

Görsel 4.5: Teknolojideki gelişmelere bağlı olarak şehirlerin görünüşü de değişmiştir.

İletişim, ulaşım, haberleşme ve şehirleşme alanlarındaki teknolojik gelişmeler insan hayatında olumlu ve olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Örneğin şehirlerde bina ve araç sayısının artmasıyla birlikte trafik tıkanıklıkları ve park sorunları yaşanmaktadır. Hava kirliliği, gürültü, yeşil alanların azalması vb. çevre sorunları da teknolojideki gelişmelere bağlı olarak daha fazla gündeme gelmektedir.

Yapınız

Teknolojinin hayatımıza ve çevremize etkilerinin neler olduğunu düşününüz. Daha sonra da bu konuyla ilgili olarak vereceğiniz örnekleri aşağıdaki tabloya yazınız.

Teknolojik Gelişmeler	Olumlu Etkileri	Olumsuz Etkileri

Resim 4.50. Yapınız Konu Başlığı Altında Yer Alan Çalışması Örneği

Yıllık planda ölçme değerlendirme faaliyetlerinde yer verilmeyen bir diğer etkinlik veya etkinliği uygulayan kaynak ise öğretmendir. Öğretmen tarafından hazırlanan ölçme-değerlendirme etkinliklerinin daha çok açık uçlu sorulardan oluşan ölçme değerlendirme etkinliklerinden oluştuğu tespit edilmiştir. Öğretmen tarafından uygulanan ölçme değerlendirme etkinliklerinden bir örnekler aşağıdaki gibidir.

- ✓ Bilim insanlarında, mucitlerde veya girişimciler bulunması gereken veya bulunması gerektiğini düşündüğünüz özellikler nelerdir? Niçin? Açıklayınız.

- ✓ Siz olsaydınız hangi mucit ya da girişimci olmak isterdiniz? Neden? Açıklayınız?
- ✓ Hayatımızda olmasaydı.....sorunlar yaşardık dediğiniz icatlar nelerdir? Kısaca açıklayınız.
- ✓ Hayatımızı kolaylaştıran bir ürün tasarlayınız. Tasarladığınız ürünün resmini çizerek tasarlama nedenini ve hayatımıza olan katkılarını kısaca açıklayınız.
- ✓ Aydınlanma araçları ile iletişim araçlarının tarihsel gelişimlerini kısaca açıklayınız.
- ✓ İsmi aynı olup fonksiyonu değişen ve gelişen teknolojik araçlara örnekler veriniz.

Ölçme değerlendirme etkinliği kapsamında öğretmen tarafından hazırlanıp uygulanan ölçme değerlendirme etkinliklerine ek olarak öğrenci çalışma kitapları ile yardımcı kaynaklar da kullanılabilir. Öğrenci çalışma kitapları içerisinde her üniteye ait ünite değerlendirme çalışması yer almaktadır. Öğrenci çalışma kitabındaki sorular incelendiğinde geleneksel ölçme değerlendirme faaliyetleri ile öğrencilerin akademik başarı, temel beceriler, TYÇ, ÖYB, vb. başarı ve becerilerin ölçüm ve değerlendirmelerinin yapıldığı ifade edilebilir. Yardımcı kaynaklardaki soruların okuduğunu anlama, sorgulama, analiz yapma, problem çözme, farklı bakış açıları geliştirme, akıl yürütme, hayal gücünü kullanma, girişimci olma, dönüşüm yaşama, karar verme, muhakeme etme gibi alt becerileri kazanma üzerine kurgulandığı ifade edilebilir. Yardımcı kaynaklar ile her iki hafta bitiminin son sosyal bilgiler dersinde sınıfta ölçme değerlendirme etkinlikleri yapılarak ilgili kazanım veya konuya ilişkin eksiklikler tespit edilmekte, yanlışlar düzeltilmekte veya pekiştirme amaçlı soru çözümleri yapılmaktadır. İki haftanın sonuçlarına göre bireysel veya grup çalışmalarıyla çalışmalar veya etkinlikler çoğaltılabilmekte ve zenginleştirilebilmektedir. Yardımcı kaynak ile yapılan ölçme değerlendirme etkinlik örneklerinden bir tanesi aşağıda örneklendirilmiştir.

Bilim, Teknoloji ve Toplum

ÜNİTE 4

SOSYAL BİLGİLER

Adı: _____

Beceri Notu: _____

1. Aşağıdaki teknolojik ürünlerden hangisinin kullanım alanı **yanlış** yazılmıştır?

A. Eğitim
B. Sağlık
C. İletişim
D. Temizlik

2. Aşağıdakilerden hangisi bir bilim insanında olması gereken özelliklerden biri **değildir**?

A. Gözlemci
B. Araştırmacı
C. Tarafçı
D. Sorgulayıcı

3. Aşağıdakilerden hangisi teknolojik bir ürün **değildir**?

A.
B.
C.
D.

4. Aşağıdaki teknolojik ürünlerden hangisinin kullanım alanı diğerlerinden farklıdır?

A. B.
C. D.

5. İnsanların zamanı ölçmek için kullandıkları ilk saat hangisidir?

A. Güneş saati
B. Kum saati
C. Su saati
D. Dijital saat

6. Aşağıdaki teknolojik ürünlerin icadı kronolojik olarak sıralanırsa hangisi en sona yer alır?

A. Tren
B. Radyo
C. Röntgen cihazı
D. Bilgisayar

4. Sınıf

4

7. Aşağıdaki bilim insanı ve icat ettiği teknolojik ürün eşleştirmesinde hangisi **yanlıştır**?

Bilim İnsanı Teknolojik Ürün
A. Thomas Soverly → Hesap makinesi
B. Johann Gutenberg → Matbaa
C. Alexander Graham Bell → Telefon
D. John Logiye Baird → Televizyon

8. Teknolojinin gelişmesi köprülerin, yolların, barajların, tünellerin ve binaların yapımını kolaylaştırmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi bu alanda kullanılan teknolojik ürünlerden biridir?

A. B.
C. D.

9. Yukarıdaki teknolojik ürünlerin kullanım alanı hangisidir?

Faks Radyo
Televizyon Telefon
Bilgisayar Telgraf

A. Eğitim B. İletişim
C. Ulaşım D. Sağlık

10. Aşağıdakilerden hangisi evde kullanılan teknolojik ürünlerden biri **değildir**?

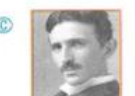
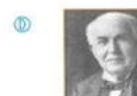
A. B.
C. D.

11. Yukarıdaki teknolojik ürünlerin kullanım alanları hangisinde doğru sıralanmıştır?

1. Uçak 3. Telefon
2. Ütü 4. Stetoskop

1. İletişim 2. Sağlık 3. Ulaşım 4. Temizlik
A. İletişim B. Ulaşım C. Temizlik D. Sağlık
E. Sağlık F. Ulaşım G. Temizlik H. İletişim

12. Aşağıdaki bilim insanlarından hangisi sağlık alanında icat yapmıştır?

A. B.
C. D.

Louis Pasteur Albert Einstein
Nikola Tesla Thomas Edison

4. Sınıf

Resim 4.51. Yardımcı Kaynak ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örneği

42.

Naylon poşetlerin doğaya atılması toprak kirliliğine sebep olur. Bu poşetlerin kullanımının azaltılması kaynakları tasarruflu kullanmamızı ve çevrenin korunmasını sağlar.

Metindeki sorunun çözümü için poşetin yerine kullanılabilecek ucuz, doğaya zarar vermeyen bir ürüne yönelik proje yarışması düzenlenmiştir. Bu yarışmaya nasıl bir ürünle katılmak isterdiniz? Tasarladığınız ürünle ilgili istenen bilgileri aşağıya yazınız.

Ürününüzü kısaca tanıtınız.

.....

.....

.....

Ürününüzün şeklini çiziniz.

.....

.....

.....

Ürünüze bir ad veriniz.

.....

.....

.....

Ürününüzü anlatan bir slogan yazınız.

.....

.....

.....

61. İki teknolojik ürün belirleyiniz. Belirlediğiniz ürünlerin günümüzdeki özelliklerini yazınız. Daha sonra bu ürünlerin gelecekte hangi özelliklere sahip olabileceğini hayal ederek ilgili kısımlara yazınız.

ÜRÜN	
.....	
Günümüzdeki özellikleri:	Gelecekteki özellikleri:
ÜRÜN	
.....	
Günümüzdeki özellikleri:	Gelecekteki özellikleri:

Resim 4.52. Öğrenci Çalışma Kitabı ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örnekleri

Sosyal Bilgiler dersi kazanımlarının, ders içeriğinin ve ders sürecinin ölçülmesi hem sürece hem he sonuca dayalı olarak yapıldığı tespit edilmiştir. Süreç boyunca konu sonu değerlendirme çalışmaları (yapınız etkinlikleri*), öğretmen tarafından hazırlanan etkinlikler, öğrenci çalışma kitabı, yardımcı kaynaklar ve ünite sonu değerlendirme çalışmaları ile süreç; yazılı yoklama, sözlü sınavlar ve okulistik (kazanım değerlendirme) sınavları ile de sonuç değerlendirmesi yapılmaktadır. Böylece hem biçimlendirici hem de düzey belirleyici ölçme-değerlendirme faaliyetleri yapılmaktadır. Ölçme değerlendirme anlamında her konu veya ünite başında tanıma yerleştirmeye ilişkin herhangi bir ölçme değerlendirmeye faaliyetinde bulunulmamıştır.

- SOSYAL BİLGİLER -

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili teknolojik ürün adları ile bu ürünlerin kullanım alanlarını eşleştiriniz. Her numara için eşleştirdiğiniz sembolü optik formda işaretleyiniz.

1. Birkaç gündür geçmeyen karn ağrısı şikâyetim nedeniyle ailem beni otomobil ile hastaneye götürdü.

2. Doktor teyze ultrason cihazıyla beni muayene etti.

3. "Özellikle terliyen buzdolabından su içmemisin," dedi ve bazı ilaçlar yazdı.

4. İki gün okula gidemeyeceğimi söyleyince üzuldüm çünkü yarın akıllı tahtada sunum yapma ödevim vardı.

5. Babam, öğretmenime telefon ederek durumu anlattı ve sunum tarihini değiştirmesini rica etti.

6. Hiçbir teknolojik ürün, icat edildikten sonra değişim geçirmez.

7. Teknolojik gelişmeler hem toplumsal yaşantıda hem de doğada değişikliğe neden olabilmektedir.

15

SINIF 4

B

8. Aşağıdaki kavram haritasında verilen soruların doğru yanıtlarını takip ederek çıkışa ulaşınız. Ulaştığınız çıkışın numarasını optik formda işaretleyiniz.

Yukarıda harfle belirtilen telefonlar, geçmişten günümüze doğru sıralandığında hangi sözcük oluşur?

SARI SIRA

İlk motorlu uçağı yapan hangisidir? İlk kez Thomas Edison tarafından icat edilen teknolojik ürün hangisidir?

Wright Kardeşler Graham Bell Telefon Ampul

1 2 3 4

9. Milli Mücadele'yi başlatan, yöneten ve kazandıran en büyük kahramanımız İzmir'de Yunan işgalcilerle karşı ilk kurşunu atan gazeteci kahramanımız Maraş'ta Fransız ve Ermeni işgalcilerle karşı ilk kurşunu atarak kurtuluş mücadelesini başlatan kahramanımız Kastamonu'dan Ankara'ya kağıdı arabasıyla taşıdığı mermiler ıslanmasın diye bebeğini ve mermileri örten ancak kendisi donarak şehit olan kahramanımız

Hasan Tahsin Mustafa Kemal Atatürk Şerife Bacı Sütçü İmam

Yukarıdaki açıklamalar ile Milli Mücadele kahramanlarımız eşleştirilecektir. Buna göre eşleştirme hangi seçenekteki gibi olmalıdır?

A) B) C) D)

16

SINIF 4

B

10. Yandaki şekilde Milli Mücadele Dönemi kahramanlarımızdan bazıları'nın adları verilmiştir. Buna göre bu kahramanlarımızın mücadele ettikleri cephe hangisi seçenekteki gibidir?

İsmet İnönü Kazım Karabekir Şahin Bey

A) B) C) D)

11. Yandaki tablonun kutucukları doğal unsurlar için yeşile, beşerî unsurlar için pembeye boyanacaktır. Buna göre boyama hangi seçenekteki gibi olmalıdır?

Akarsu Köprü Baraj Deniz

A) B) C) D)

12. Meteoroloji, atmosferde meydana gelen hava olaylarının oluşumunu ve değişimini inceleyen bilim dalıdır. Ülkemizde bu alandaki çalışmalar Meteoroloji Genel Müdürlüğü tarafından yürütülür. Kurumda çalışan uzmanlar çeşitli aletlerle havanın sıcaklık, nem ve basınç değerlerini ölçerler. Elde ettikleri veriler yardımıyla da hava tahminlerinde bulunurlar.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasında değildir?

A) İnsanların ihtiyaç duyduğu hava tahminlerini hazırlamak
B) Tarımsal faaliyetlerde bulunanlara hava tahminleriyle yardımcı olmak
C) İnsanları ve özellikle de gençleri kötü alışkanlıklar konusunda bilinçlendirmek
D) Hava olaylarından kaynaklanabilecek doğal afetlere karşı yetkilileri ve halkı bilgilendirmek

17

SINIF 4

Resim 4.53. Kazanım Değerlendirme Sınavı ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örnekleri

2022-2023 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI
İLKOKULU 4/... SINIFI
2. DÖNEM 1. SOSYAL BİLGİLER YAZILI YOKLAMASI

Öğrencinin Adı-Soyadı: Okul No: Puanı:

A) Aşağıda verilen bilgilerden doğru olanlara D, yanlış olanlara Y yazınız. (10 Puan)

(...) Ürünlerin üzerinde bulunan barkoddaki 900 rakamı ürünün yerli üretim olduğunu gösterir.
 (...) Gerekli tedbirleri alırsak doğal afetlerin meydana gelmesini önleyebiliriz.
 (...) Garanti belgesi, dayanıklı tüketim malları için düzenlenir.
 (...) Yaşımız ilerledikçe fiziksel özelliklerimiz hiç değişmez.
 (...) Hasan Tahsin, Yunanlar'ın İzmir'i işgal etmesi üzerine direniş başlatan milli kahramanımızdır.
 (...) Çevremizde gördüğümüz insanlar tarafından yapılan binalar, köprüler ve yollar beşerî unsurlardır.
 (...) Mektup, telgraf, hali tezgahtı gibi bazı teknolojik ürünlerin kullanımı zamanla azalmaktadır.
 (...) Teknolojik ürünlerin çevreye ve sağlığınıza zararları olmadığından güvenli bir şekilde kullanabiliriz.
 (...) Kurtuluş Savaşı'ndaki mücadelesinden dolayı Maraş, Antep ve Adıyaman şehirleri ödüllendirilmiştir.
 (...) Sosyal ve kültürel ihtiyaçlarımızı karşılamazsak huzursuz oluruz ve hayatımız tehlikeye girer.

B) Aşağıda verilen bilgilerde boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle doldurunuz. (20 puan)

İhtiyaçları	mesleklerine	üretim	pasaport	kuruk
TSE	sosyal	bütçe	teknoloji	zamandan
↓ Bir kimsenin veya ailenin gelir ve giderlerini ayrıntılarıyla gösteren çizelgeye denir.	↓ Teknolojik ürünler ve icatlar insanların sonucu ortaya çıkmıştır.	↓ Bir yerin kışbakışı görünümünün kağıt üzerine kabaca (ölçsüz) çizilmesine denir.	↓ Yurt dışına çıkmak için nüfus müdürlüklerinden belgesi almalıyız.	↓ İnsanların çalışarak ihtiyaç duyduğu mal ve hizmetleri meydana getirmesine denir.
↓ ihtiyaçlar, sinema, eğitim, spor, eğlence gibi yaşamak için zorunlu olmayan ihtiyaçlardır.	↓ Bilimsel yöntemleri kullanarak hayatımızı kolaylaştıracak araç ve bilgi üretimine denir.	↓ İnsanların ihtiyaçları yaşlarına, ... yaşam biçimlerine göre değişiklik gösterir.	↓ Teknolojik ürünler tasarruf etmemizi sağlayarak hayatımızı kolaylaştırır.	↓ Satın aldığımız dayanıklı ürünlerde CE ve ISO damgaları bulunur.

C) Aşağıda verilenleri eşleştirin. (20 puan)

TÜKETİM	1	...	Tarlada domatesin yetiştirilmesi
GİDER	2	...	Marketten domates alınması ve eve götürülmesi
ÜRETİM	3	...	Domates almak için kazandığımız para
GELİR	4	...	Yetiştirilen domatesin marketlere götürülmesi
DAĞITIM	5	...	Domates almak için markete verdiğimiz para

D) Aşağıda verilen terimleri ilgilendiren ekonomik faaliyet alanlarını yazınız. (20 puan)

Fabrika		Öğretmen, Okul	
Taş kömürü, Altın, Bor		Domates serası	
Tavuk, Koyun, Süt		Çimento, Demir, Beton	
Ağaç, Odun, Kereste		Hamsi, Deniz	
Otel, Pansiyon		Otobüs, Tren, Taksit	

E) Aşağıdaki soruların cevaplarını seçeneklerin içinden işaretleyiniz. (30 puan)

1) Bir aile bütçesi hazırlanırken aşağıdakilerden hangisi diğerlerine göre en son düşünülmelidir?

A) Giyim-giderleri
B) Ulaşım giderleri
C) Eğlenme giderleri
D) Beslenme-giderleri

2) Ülkemizde ambalajlı gıda üretimi izni hangi bakanlık tarafından verilmektedir?

A) Hazine ve Maliye Bakanlığı
B) Ticaret Bakanlığı
C) Tarım ve Orman Bakanlığı
D) Sağlık Bakanlığı

3) Aşağıdakilerden hangisi icat yapmak isteyen birinin özelliği olamaz?

A) Sabırsız olmalı
B) Çevresini gözlemlemeli
C) Yılmadan çalışmalı
D) Meraklı olmalı

4) Aşağıdakilerden hangisi yön bulmak için kullanılan yöntemlerden değildir?

A) GPS cihazı kullanmak.
B) Bulutlara bakmak.
C) Kutup Yıldızı'na bakmak.
D) Gülemeden yararlanmak.

5) Atmosferdeki hava olaylarını (hava durumlarını) inceleyen bilim dalı hangisidir?

A) Meteoroloji
B) Sosyoloji
C) Psikoloji
D) Arkeoloji

6) Deprem anında aşağıdakilerden hangisinin bulunmasına gerek yoktur?

A) Cetvel
B) Radyo
C) El feneri
D) Düdük

proje-siyon - televizyon - otomobil -stetoskop

7) Yukarıda verilen teknolojik ürünlerin kullanım alanları sırası ile aşağıdakilerden hangisinde verilmiştir?

A) sağlık - iletişim - ulaşım - eğitim
B) eğitim - iletişim - ulaşım - sağlık
C) sağlık - ulaşım - iletişim - eğitim
D) eğitim - iletişim - sağlık - ulaşım

8) Aşağıdaki davranışlardan hangisinin "empatiyi" en doğru şekilde tanımladığı söylenebilir?

A) Karşıdaki kişinin dostluğunu kazanmaya çalışma
B) Karşıdaki kişiye onun kendisine davranış gibi davranma
C) Karşıdaki kişinin neler hissedebileceğini tahmin edip ona göre davranma
D) Karşıdaki kişinin hatasını yüzüne vurma

9) Aşağıdakilerden hangisi gelenek ve göreneklerimiz arasında yer almaz?

A) Evimize gelen misafire ikramlarda bulunmak.
B) Bayramlarda büyüklerimizin ellerini öpmek.
C) Düğünlerde gelinin eline kına yakmak.
D) Trafikte kırmızı ışıkta durmak, yeşil ışıkta geçmek.

10) Aşağıdaki davranışlardan hangisi teknolojik ürünlerin yanlış kullanımına verilebilecek örneklerden biri olamaz?

A) Süratli otomobil kullanmak
B) Televizyonu yakından izlemek
C) Uzun telefon görüşmeleri yapmak
D) Yerlere çöp atmak

Süreniz 40 dakikadır.
BAŞARILAR DİLERİM.

Resim 4.54. Yazılı ve Sözlü Sınavlar ile Yapılan Ölçme Değerlendirme Etkinlik Örnekleri

Ölçme değerlendirme faaliyetlerinde yer alan ÖYB'lerin konu bazlı genel dağılımı incelendiğinde; yaratıcılık, yenilenme, problem çözme, eleştirel düşünme ve iletişim becerileri olduğu tespit edilmiştir. Ölçme değerlendirme faaliyetlerinde konu sonu değerlendirme çalışmaları yer almadığı için ilgili konularda yer alan ÖYB'ler ifade edilmemiştir. Her ne kadar konu sonu değerlendirme çalışmaları yer almasa da öğretmen programın veya ders kitabının bu açığını farklı kaynaklar üzerinden telafi yoluna gittiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla İyi ki Var Ünitesi'nde olmadığı halde genel olarak yaratıcılık, yenilenme, problem çözme, eleştirel düşünme ve iletişim becerilerinin kısmen de işbirliği becerilerinin vurgulandığı ifade edilebilir. Yine ünite sonu değerlendirme çalışmalarında yer alan ÖYB'lerden iletişim, eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerine ek olarak yaratıcılık ve yenilenme becerilerinin örtük olarak vurgulandığı ifade edilebilir.

Ders kitabının konu sonu değerlendirme çalışmaları ile ünite sonu değerlendirme sorularının niteliği ve niceliği dışında iyi yapılandırıldığı ifade edilebilir. Öğrencilerin dönüt verdiği veya öğrencilerde gözlemlenen ÖYB'ler incelendiğinde ise kazanımlar, içerik ve süreçte yer alan becerilerle aynı beceriler olduğu gözlemlenmiştir. Sonuç olarak adı geçen beş konuda yer almadığı halde yaratıcılık, yenilenme, problem çözme, eleştirel düşünme ve iletişim becerilerinin, ünite sonu değerlendirme çalışmalarında yer almadığı halde de yaratıcılık ve yenilenme becerilerin hem öğretmen tarafından vurgulanmaya çalışıldığı, vurgulanmaya çalışılan bu ÖYB'lerin de öğrenciler tarafından dönüt verildiği söylenebilir.

Tablo 4.95. İyi ki Var Ünitesinin Genel İşleyişi

Ders Adı	Ders Kapsamında Yapılan Etkinlikler	Etkinlikler ve Kaynakları
İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi	Hazırlık Çalışmaları Metiniçi Etkinlikler Biliyor Muydunuz? Yapınız	-Ders Kitabı -Okulistik
	Konu sonu değerlendirme	-Öğrenci Çalışma Kitabı -Okulistik -Öğretmen tarafından hazırlanan sorular
	2 haftada 1 genel değerlendirme	-Yardımcı Kaynaklar -Öğretmen tarafından hazırlanan sorular
	Ünite sonu değerlendirme	-Ders Kitabı -Öğrenci Çalışma Kitabı - Okulistik (Kazanım Değerlendirme Sınavları)
	Yazılı Yoklamalar	Öğretmen tarafından hazırlanan sorular

İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi haftalık ders programında üç saatlik bir ders saati ile haftalık ders programında en çok yer kaplayan üçüncü derstir. Bu dersin öğretim işlemleri; öğretim programı, kazanımlar, ders kitabı vb. unsurlar ile devam etse de programda belirtilmeyen ve programın açığı olarak nitelendirilebilecek bazı noktalar tespit edilmiştir. Ölçme değerlendirme faaliyetlerine ilişkin en büyük eksikliklerden biri konu sonlarında konu donu değerlendirmeye ilişkin herhangi bir etkinliğin olmayaşı ile ünite sonu değerlendirme faaliyetlerinin nicelik ve nitelik açısından yeterli olmayışıdır. Bu da konu sonu değerlendirme etkinliklerinin olmayışına bağlı olarak ÖYB'lerin ölçülüp değerlendirilememesine, ünite sonu değerlendirme çalışmalarında da ÖYB'leri yeterli düzeyde ölçemediği tespit edilmiştir. Ünite sonu değerlendirme çalışmalarıyla ÖYB'lerden problem çözme, eleştirel düşünme ve iletişim becerileri ölçülüp değerlendirilebilirken yenilenme, yaratıcılık ve işbirliği becerileri yardımcı kaynaklar, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen tarafından hazırlanan ölçme değerlendirme faaliyetleri ile gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır.

Ayrıca öğretmen de programın zayıf noktalarını (kazanımlarda yer almayan, ölçme değerlendirme etkinliklerinde yer almayan ÖYB'lerin, ders kitabının yüzeysel olması

nedeniyle konu anlatımı, soru çözümü, özet, tekrar, son özet, mini sınav... gibi faaliyetlerin okulistik üzerinden, yardımcı kaynaklardan veya öğretmen tarafından hazırlanan etkinlikler vasıtasıyla giderilmeye çalışılmaktadır) genel olarak öğrencilerin ilgisini çeken, derse katılımı arttıran etkinlikler üzerinden gerçekleştirilmeye çalışıldığı tespit edilmiştir. Yine üniteye ait ünite sonu değerlendirme çalışmaları incelendiğinde değerlendirme çalışmalarının sığ kaldığı ifade edilebilir. Bu açık da yine öğretmen tarafından hazırlanan sorular, öğrenci çalışma kitabı veya yardımcı kaynaklar aracılığıyla giderilmeye çalışılmıştır.

Tablo 4.95'te belirtildiği üzere Sosyal Bilgiler dersi kazanımları farklı kaynaklar üzerinden gerçekleştirilmeye çalışılmakta, içerik ve süreç farklı kaynaklar vasıtasıyla desteklenmekte ve çeşitlendirilmekte, öğrenciler iki haftada bir genel değerlendirme, ünite sonu değerlendirme ve yazılı yoklamalar üzerinden ölçme değerlendirme faaliyetlerine tabi tutulmaktadır.

Üniteye ait kazanımlarının değerlendirilmesi konu sonu değerlendirme çalışmaları ilgili konunun bitiminde yapılmakta, iki haftalık genel değerlendirmeler ikinci haftanın son sosyal bilgiler dersinde yapılmakta, ünite sonu değerlendirme çalışmaları ve yazılı yoklamalar ders saatleri içerisinde gerçekleştirilmektedir. Ancak; öğretmenler ders içinde sınıfların kalabalık olması nedeniyle yeterince her öğrenciye etkinlik yaptıramadıklarını ifade etmektedir. Bu açığı da programda yer alan diğer dersleri kullanarak (müzik, görsel sanatlar, oyun ve fiziki etkinlikler, serbest etkinlikler) telafi yoluna gitmekte ya da bu derslerde sosyal bilgiler dersine ilişkin ekstra etkinlikler yaparak bu dersleri değerlendirmektedir. Bu da bizlere, kazanım ve buna bağlı olan konu sayısının fazla olduğu, konuların soyut olması nedeniyle öğrencilerin yeterli zamanda ve hızda öğrenemediği ya da öğretmenlerin diğer derslerde kendilerini yeterli hissetmemeleri nedeniyle bu dersleri kendilerini iyi hissettikleri derslerle tamamlama eğilimleri olarak ifade edilebilir.

Ders içi ve diğer derslerde yapılan etkinliklerin akıllı tahta üzerinden yapılması, etkinliklerin sadece ders kitabı üzerinden değil de yardımcı kaynaklar, öğretmen tarafından hazırlanan etkinlikler veya okulistik (konu anlatımı, konu tekrarı, mini değerlendirme testleri, mini quizler, görsel ve işitsel konu tekrarları, son özet ve genel değerlendirme etkinlikleri..) üzerinden de zenginleştirilmesi öğrencilerin daha çok dikkatini çekmekte, derse olan ilgisini arttırmaktadır. Bu sebeple öğretmenin gözlem yapılan bütün derslerde akıllı tahtayı birçok amaçla kullandığı görülmüştür.

Gözlem formu genel olarak ölçme-değerlendirme boyutunda değerlendirildiğinde;

- ✓ Değerlendirme sürecinde kullanılan ölçme araçlarının açık uçlu sorular, boşluk doldurma soruları, kısa cevaplı sorular, D-Y testi, çoktan seçmeli sorular ve açık uçlu sorulardan oluştuğu,
- ✓ Değerlendirme sürecinde akran değerlendirme, rubrik, gözlem formu ve öz değerlendirmenin hiç kullanılmadığı,
- ✓ Değerlendirme zamanının genel olarak ders/ünite/konu (biçimlendirici değerlendirme) sonlarında ve yazılı yoklama (düzey belirleyici değerlendirme) tercih edildiği,
- ✓ Ölçme araçları için geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının yapıp yapılmadığının bilinmediği (gözlemler esnasında ölçme-değerlendirme faaliyetlerine ilişkin zaman tablosu, belirtke tablosu, vb. tablo ve göstergelere rastlanmadığı),
- ✓ Ölçme-değerlendirme faaliyetlerinde yer alan etkinliklerin ÖYB'lerden genel olarak yaratıcılık, yenilenme, problem çözme, eleştirel düşünme kısmen de iletişim ve işbirliği becerileriyle ilişkili olduğu,
- ✓ Ölçme-değerlendirme faaliyetlerin uygulanmasının kolay olduğu,
- ✓ Ölçme araçlarının ekonomik, kullanışlı ve çoğunun hazır olduğu (öğretmen tarafından hazırlanmadığı),
- ✓ Ölçme değerlendirme faaliyetlerinin hem süreci hem de sonucu birlikte ele aldığı tespit edilmiştir.

Ayrıca; veriler araştırmacı tarafından geliştirilen ayrıntılı gözlem formu aracılığıyla toplanmıştır.

- ✓ Tema başlangıcında, temanın genel tanıtımı yapılmış, temada hangi konuların işleneceği ifade edilmiştir.
- ✓ Konu sonu değerlendirme çalışmalarına hiç yer verilmemiştir. Konuya ilişkin açık öğretmen tarafından farklı kaynaklar kullanılarak giderilmektedir.
- ✓ Dersin genel akışı; konunun (kazanımın) haberdar edilmesi, konunun anlatılması (bazen önce örnekler verilerek örneklerden hareketle genelin tahmin edilmesi

istenmiştir) örnek soru çözümleri, konu sonu değerlendirme etkinliklerinin yapılması(ders kitabı dışındaki kaynaklar üzerinden) ve konuya ilişkin soru örneklerinin çeşitlendirilmesi (yardımcı kaynak, öğretmen, öğrenci çalışma kitabı), anlaşılmayan yerlerin akıllı tahta üzerinden tekrar (konu tekrarı, özet, soru çözümü, etkinlikler...) yapılması, 2 haftada bir genel değerlendirme ünite sonu veya ayda bir de kazanım değerlendirme sınavlarının yapılması şeklinde devam etmektedir.

- ✓ Sosyal Bilgiler dersi değerlendirme çalışmalarında ders kitabı (sadece ünite sonu değerlendirme çalışmaları) ve öğrenci çalışma kitaplarının yanında okulistiğin genel olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir.
- ✓ Öğretmenin sınıfa girerken dikkat çekme unsurunu yeterince iyi kullanamadığı gözlemlenmiştir.
- ✓ Konu başlıkları incelendiğinde her ne kadar kazanımları birebir içermese de öğretmenin konu başlığını ifade edip kazanımla ilişkilendirdiği tespit edilmiştir.
- ✓ Gözlem yapılan ders saatlerinin tamamı sınıf içi etkinlikler olarak tasarlanmıştır. İlgili dersin bazen diğer seçmeli derslerde de işlendiği (telafi ya da pekiştirme amaçlı) tespit edilmiştir.
- ✓ Teknolojik ürünler, teknolojinin dünü bugünü, teknolojinin zaman içindeki gelişim ve değişimi, teknolojinin oluşumu ve teknolojinin nasıl kullanılırsa faydalı olacağı gibi hususlara sürekli dikkat çekilip konulara ilişkin sık sık hatırlatmalar yapılmıştır.
- ✓ Teknoloji kullanımında sürekli doğru kullanım ve doğru miktar hakkında uyarılar yapılmış, ulaşımda kullanılan teknolojik araçlarla ilgili en hızlı ve en yavaş ulaşım araçları ile ilgili kavram kargaşaları giderilmiştir,
- ✓ Teknolojiye ilişkin kavramlar aktarılırken kültürel farkındalık, girişimcilik, yerlilik ve teknolojiyi kendi kültür mirasını tanıtımının yapılabilmesi için kendimizin üretmesi adına değerler (çalışkanlık) ve beceri (işbirliği) kavramlarıyla ilişkilendirilmiştir,
- ✓ Derslerde etkileşimli tahta kullanılarak sınıf ortamında teknoloji işe sürekli olarak koşulmuştur. Bu durum uyarıcı zenginliği oluşturmakta, öğrencilerin derse olan motivasyonunu arttırmakta, anlamlı ve kalıcı öğrenme sağlamakla birlikte ek tekrar, son özet ve ölçme-değerlendirme faaliyetlerini yerine getirmekte yardımcı olmaktadır. Akıllı tahtada yapılan etkinlik ve uygulamalar genel anlamda

öğrencilerin beğenisini kazanmış durumdadır. Çünkü bu platformda etkileşimli videolar, öğrencilerin ilgisini çeken etkinlik ve uygulamalar, mini quizler, konu sonu değerlendirme çalışmaları, konu özeti videoları (bu çalışmaların tamamı görsel ve işitseldir)...şeklindedir.

- ✓ Konu sonlarında (ders kitabı dışındaki kaynaklar aracılığıyla yapılmakta) öğrencilerin konuyu anlayıp anlamadığı, yanlış öğrenmeleri açığa çıkarıp doğru öğrenmeleri pekiştirici farklı etkinlikler bir sonraki konuya geçilmeden önce mutlaka yapılmaktadır.
- ✓ Bir sonraki konuya geçilmeden önce öğrencilere bir sonraki konuya ilişkin araştırma ödevleri verilmektedir

Gözlemlerle doküman analizlerinin karşılaştırmalı bilgilerini içeren ve dokümanların gözlemler vasıtasıyla teyit edildiği gözlem sonuçlarının bir bütün olarak ifade edildiği Tablo 4.96 aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.96. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler İyi ki Var Ünitesinin ÖYB Bağlamında Doküman Analizleri ile Gözlem Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi

Kazanım Kodu	Kazanımda Yer Alan Beceri	Kazanımda Vurgulanan Beceri	İçerikte Yer Alan Beceriler	İçerikte Vurgulanan Beceri	Yıllık Planda Yer Alan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Vurgulanan ÖYB Becerileri	Süreçte Vurgulanan TYÇ Becerileri	Süreçte Vurgulanan 27 Temel Beceri	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Yer Alan Beceriler	Ölçme değerlendirmede vurgulanan beceriler	Öğrencinin Dönüt Verdiği Beceri
S.B.4.4.1.	Yenilenme	Yenilenme	1-Problem çözme 2-Yaratıcılık 3-Yenilenme 4-Eleştirel düşünme 5-İletişim	1-Problem çözme 2-Yaratıcılık 3-Yenilenme 4-Eleştirel düşünme 5-İletişim	1-Anlatım 2-Tüme varım 3-Tümden gelim 4-Grup tartışması 5-Gezi Gözlem 6-Gösteri 7-Soru yanıt 8-Örnek olay 9-Beyin fırtınası 10-Canlandırma 11-Grup Çalışması 12-Oyun 13-Rol yapma 14-Canlandırma	1-Anlatım (Y) 2-Soru Cevap (T) 3-Problem Çözme (Y)	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Yenilenme 4-Problem çözme	1-Ana dilde iletişim 2-İnisiyatif alma ve girişimcilik	1-İletişim 2-Yenilikçi Düşünme 3-Sosyal Katılım 4-Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma 5-Zaman ve Kronolojiyi Algılama 6-Araştırma 7-Problem Çözme 8-Eleştirel Düşünme	1-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Boşluk Doldurma, Açık Uçlu Sorular, Bulmaca, D-Y Testleri) 2-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular) 3-Yardımcı Kaynaklar (Çoktan Seçmeli Sorular) 4-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular, Boşluk Doldurma Sorular)		1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme 4-Yenilenme	1-Yaratıcılık 2-Problem çözme 3-Eleştirel düşünme 4-Yenilenme 5-İletişim	

Tablo 4.96. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler İyi ki Var Ünitesinin ÖYB Bağlamında Doküman Analizleri ile Gözlem Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi (Devamı)

Kazanım Kodu	Kazanımda Yer Alan Beceri	Kazanımda Vurgulanan Beceri	İçerikte Yer Alan Beceriler	İçerikte Vurgulanan Beceri	Yıllık Planda Yer Alan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Vurgulanan ÖYB Becerileri	Süreçte Vurgulanan TYÇ Becerileri	Süreçte Vurgulanan 27 Temel Beceri	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Yer Alan Beceriler	Ölçme değerlendirme vurgulanan beceriler	Öğrencinin Dönüt Verdiği Beceri
SB.4.4.2.	Yenilenme	Yenilenme	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-Yenilenme	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim 3-Yenilenme 4-Problem çözme 5-Yaratıcılık 6-İşbirliği	1-Anlatım (Y) 2-Soru-Cevap (T) 3-Kavram Haritası (T) 4-Problem Çözme (Y)	1-Eleştirel düşünme 2-Yaratıcılık 3-İletişim 4-Problem çözme 5-Yenilenme			1-Değişim ve Sürekliliği Algılama 2-Eleştirel Düşünme 3-İletişim 4-Medya Okuryazarlığı 5-Öz Denetim 6-Türkçeyi, Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma 7-Yenilikçi Düşünme 8-Zaman ve Kronolojiyi Algılama	1-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Boşluk Doldurma, Açık Uçlu Sorular, Bulmaca, D-Y Testleri) 2-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular) 3-Okulistik (Boşluk Doldurma, D-Y Testleri, Eşleştirme Soruları, Sıralama Soruları)		-	1-İletişim 2-İşbirliği 3-Yaratıcılık 3-Problem çözme 4-Eleştirel Düşünme	1-Yaratıcılık 2-Problem çözme 3-Eleştirel düşünme 4-Yenilenme 5-İletişim 6-İşbirliği

Tablo 4.96. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler İyi ki Var Ünitesinin ÖYB Bağlamında Doküman Analizleri ile Gözlem Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi (Devamı)

Kazanım Kodu	Kazanımda Yer Alan Beceri	Kazanımda Vurgulanan Beceri	İçerikte Yer Alan Beceriler	İçerikte Vurgulanan Beceri	Yıllık Planda Yer Alan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Süreçte Vurgulanan ÖYB Becerileri	Süreçte Vurgulanan TYÇ Becerileri	Süreçte Vurgulanan 27 Temel Beceri	Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	Ölçme Değerlendirme Yer Alan Beceriler	Ölçme değerlendirmede vurgulanan beceriler	Öğrencinin Dönüt Verdiği Beceri
S.B.4.4.3.	Yenilenme	Yenilenme	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-Yaratıcılık 4-Yenilenme 5-İletişim 6-İşbirliği	1-Problem çözme 2-Eleştirel düşünme 3-Yaratıcılık 4-Yenilenme 5-İletişim 6-İşbirliği		1-Anlatım (Y) 2-Soru Cevap (T) 3-Tartışma (Y) 4-Problem Çözme (Y)	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 3-Problem çözme 4-Yaratıcılık 5-Yenilenme		1-Araştırma 2-Değişim ve Sürekliliği Algılama 3-Eleştirel Düşünme 4+ Girişimcilik 5-İletişim 6-Problem Çözme	1-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Boşluk Doldurma, Açık Uçlu Sorular, Bulmaca, D-Y Testleri) 2-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular) 3-Yardımcı Kaynaklar (Çoktan Seçmeli Testler) 4-Okulistik (D-Y Testleri, Eşleştirme Soruları)		1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme 3-Yaratıcılık 4-Yenilenme 5-İletişim	1-Yaratıcılık 2-Problem çözme 3-Eleştirel düşünme 4-Yenilenme 5-İletişim	
S.B.4.4.4.	Yaratıcılık	Yaratıcılık	1-Eleştirel düşünme 2-İşbirliği 3-Yaratıcılık 4-Problem çözme 5-İletişim	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme 3-İletişim 4-Yaratıcılık	1-Anlatım (Y) 2-Soru Cevap (T) 3-Problem Çözme (Y)	1-Eleştirel düşünme 2-İletişim 3-Problem çözme 4-Yaratıcılık		1-Araştırma 2-Eleştirel Düşünme 3+ Girişimcilik 4-Gözlem 5-İletişim 6-Problem Çözme 7-Yenilikçi Düşünme	1-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Boşluk Doldurma, Açık Uçlu Sorular, Bulmaca, D-Y Testleri) 2-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular) 3-Okulistik (Çoktan Seçmeli Sorular)		1-Yaratıcılık 2-Yenilenme 3-Problem çözme 4-Eleştirel düşünme 5-İletişim	1-Yaratıcılık 2-Problem çözme 3-Eleştirel düşünme 4-Yenilenme 5-İletişim		

Tablo 4.96. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler İyi ki Var Ünitesinin ÖYB Bağlamında Doküman Analizleri ile Gözlem Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi (Devamı)

Kazanım Kodu	
Kazanımda Yer Alan Beceri	
Kazanımda Vurgulanan Beceri	
İçerikte Yer Alan Beceriler	
İçerikte Vurgulanan Beceri	
Yıllık Planda Yer Alan Yöntem ve Teknikler	
Süreçte Kullanılan Yöntem ve Teknikler	
Süreçte Vurgulanan ÖYB Becerileri	
Süreçte Vurgulanan TYÇ Becerileri	
Süreçte Vurgulanan 27 Temel Beceri	1-Değişim ve Sürekliliği 2-Eleştirel Düşünme 3- Girişimcilik 4-Gözlem 5-İletişim 6-Öz Denetim 7-Problem Çözme
Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	
Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	1-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Boşluk Doldurma, Açık Uçlu Sorular, Bulmaca, D-Y Testleri) 2-Öğretmen (Açık Uçlu Sorular) 3-Yardımcı Kaynaklar (Çoktan Seçmeli Testler) 4-Okulistik (D-Y Testleri)
Ölçme Değerlendirme Yer Alan Beceriler	-
Ölçme değerlendirme uygulanan beceriler	1-Eleştirel düşünme 2-Problem çözme 3-Yaratıcılık 4-Yenilenme 5-İletişim 1-Yaratıcılık 2-Problem çözme 3-Eleştirel düşünme 4-Yenilenme 5-İletişim
Öğrencinin Dönüt Verdiği Beceri	

Tablo 4.96. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler İyi ki Var Ünitesinin ÖYB Bağlamında Doküman Analizleri ile Gözlem Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi (Devamı)

Kazanım Kodu	
Kazanımda Yer Alan Beceri	
Kazanımda Vurgulanan Beceri	
İçerikte Yer Alan Beceriler	
İçerikte Vurgulanan Beceri	
Yıllık Planda Yer Alan Yöntem ve Teknikler	Tema Değerlendirme Çalışmaları İyi ki Var
Süreçte Kullanılan Yöntem ve Teknikler	
Süreçte Vurgulanan ÖYB Becerileri	
Süreçte Vurgulanan TYÇ Becerileri	
Süreçte Vurgulanan 27 Temel Beceri	1-Gözlem formu 2-Ders Kitabı 3-Neler Öğrendik (Ünite Sonu Değerlendirme) 4-Etkinlikler
Yıllık Planda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	1-Ders Kitabı (Boşluk Doldurma, D-Y Testleri, Çoktan Seçmeli Sorular, Açık Uçlu Sorular) 2-Öğrenci Çalışma Kitabı (Çoktan Seçmeli Sorular, Boşluk Doldurma, Açık Uçlu Sorular, Bulmaca, D-Y Testleri) 3-Yardımcı Kaynaklar (Çoktan seçmeli Sorular) 4-Okulistik (Kazanım Değerlendirme) Sınavları 5-Yazılı ve Sözlü Çalışmalar
Süreçte Uygulanan Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri	1-İletişim 2-Eleştirel düşünme 4-Problem çözme
Ölçme Değerlendirme Yer Alan Beceriler	1-Yaratıcılık 2-Problem çözme 3-Eleştirel düşünme 4-Yenilenme 5-İletişim
Ölçme değerlendirme de vurgulanan beceriler	1-Yaratıcılık 2-Problem çözme 3-Eleştirel düşünme 4-Yenilenme 5-İletişim
Öğrencinin Dönüt Verdiği Beceri	

Sonuç olarak; 4 temel dersin ilgili üniteleri DAPDEM Modeli, program öğeleri ve P21-ÖYB Çerçevesi kapsamında SWOT analizi yapıldığında oluşan görünüm aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.97. İlkokul 4. Sınıf Türkçe (Sanat Ünitesi), Matematik (4. Ünite) , Fen Bilimleri (Maddenin Özellikleri Ünitesi) ve Sosyal Bilgiler (İyi ki Var Ünitesi) Dersleri Öğretim Programlarının Genel Analizi

Ders Adı	Güçlü Yanı	Zayıf Yanı	Fırsatlar	Tehditler
Türkçe	1-Eleştirel düşünme, iletişim ve yaratıcılık becerilerini içermesi 2-Temel dil becerilerinin iletişim becerilerini kapsamaması, 3-TYÇ becerilerinin iletişim ve işbirliği becerilerini desteklemesi	1-Kazanımların her ünite ve konuda çoğunluğunun tekrar etmesi, 2- Kazanımların eş/zıt anlam, noktalama işaretleri, gerçek-mecaz anlam, metin türleri, sayıların kullanımı, büyük-küçük harf kullanımı dışında neredeyse başka herhangi bir dilbilgisi konularını içermemesi, 3-İlgili üniteye yer alan kazanımların ÖYB becerilerinden işbirliği, yenilenme ve problem çözme becerilerini içermemesi	1-Programın temel dil becerileri ve TYÇ (iletişim becerileri) üzerine kurgulanması 2-Programın eleştirel düşünme, iletişim ve yaratıcılık becerileri kapsamında iyi kurgulanması ve amacına iyi hizmet etmesi,	1-Becerilerin nasıl kazandırılacağı ve nasıl ölçüleceğinin açıklanmamış olması,
Matematik	1-Yaratıcılık, problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerini içermesi, 3-TYÇ becerilerinin iletişim ve yenilenme becerilerini desteklemesi,	1-İlgili üniteye yer alan kazanımların ÖYB becerilerinden yenilenme, iletişim ve işbirliği becerilerini içermemesi,	1-Programı öğrenme alanları ve TYÇ üzerine kurgulanması 2-Programın yaratıcılık, problem çözme ve eleştirel düşünme becerileri kapsamında iyi kurgulanması ve amacına iyi hizmet etmesi,	1-Becerilerin nasıl kazandırılacağı ve nasıl ölçüleceğinin açıklanmamış olması,
Fen Bilimleri	1-İletişim, eleştirel düşünme, yaratıcılık ve problem çözme becerilerini içermesi, 2- Fen, Mühendislik ve Girişimcilik yönergelerinin yaratıcılık ve yenilenme becerilerini desteklemesi, 3-TYÇ becerilerini iletişim ve yenilenme becerilerini desteklemesi,	1-İlgili üniteye yer alan kazanımların ÖYB becerilerinden yenilenme ve işbirliği becerilerini içermemesi,	1-Programın alana özgü beceriler, konu alanları, Fen, Mühendislik ve Girişimcilik yönergeleri ve TYÇ üzerine kurgulanması, 2-Programın eleştirel düşünme ve problem çözme becerileri üzerine iyi kurgulanması ve amacına iyi hizmet etmesi,	1-Becerilerin nasıl kazandırılacağı ve nasıl ölçüleceğinin açıklanmamış olması,
Sosyal Bilgiler	1-Yenilenme ve yaratıcılık becerilerini içermesi, 2-Temel becerilerin ÖYB becerilerinin tamamını kapsamaması, 3-TYÇ becerilerinin iletişim ve yenilenme becerilerini desteklemesi,	1-İlgili üniteye yer alan kazanımların eleştirel düşünme, problem çözme, iletişim ve işbirliği becerilerini içermemesi,	1-Program öğrenme alanı, 27 temel beceri ve TYÇ üzerine kurgulanması, 2-2-Programın yenilenme ve yaratıcılık becerileri üzerine iyi kurgulanması ve amacına iyi hizmet etmesi,	1-Becerilerin nasıl kazandırılacağı ve nasıl ölçüleceğinin açıklanmamış olması,

Tablo 4.98. İlkokul 4. Sınıf Türkçe (Sanat Ünitesi), Matematik (4. Ünite) , Fen Bilimleri (Maddenin Özellikleri Ünitesi) ve Sosyal Bilgiler (İyi ki Var Ünitesi) Dersleri Ders Kitaplarının Genel Analizi

Ders Adı	Güçlü Yanı	Zayıf Yanı	Fırsatlar	Tehditler
Türkçe	1-Etkinliklerin kazanımlar doğrultusunda hazırlanması, 2-Tema ile konuların örtüşmesi, 3-Konularda (içerik) iletişim, yaratıcılık, eleştirel düşünme ve işbirliği becerilerinin yer alması, 4-Konuların (içerik) yoğun olarak iletişim ve yaratıcılık becerileri içermesi, 5-Ölçme değerlendirme etkinliklerinde (ders kitabı) iletişim, yaratıcılık, eleştirel düşünme (kazanımlarla aynı) becerilerinin yer alması, 6-Konuların öğretim süresine uygun olması, 7- Etkinliklerin içerik bağlamında hazırlanması ve içerik ile uyumlu olması,	1-Konuların kazanım bağlamında hazırlanmaması 2- Etkinliklerin ünite ve konu bazında genel olarak tekrara düştüğü için öğrencilerin ilgisini çekmemesi, 3-Konularda yenilenme ve problem çözme becerilerine yer verilmemesi, 4-Ölçme-değerlendirme etkinliklerinde işbirliği, yenilenme ve problem çözme becerilerine yer verilmemesi, 5-Etkinliklerin konu sonu değerlendirme çalışması olarak tasarlanması,	1-Öğrenci çalışma kitapları içerisinde her üniteye ait ünite değerlendirme çalışması yer alması,	1-Etkinliklerin konu sonu değerlendirme çalışması olarak tasarlanması 2-Konu sonu ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarının yetersizliği ve sığlığı, 3-Etkinliklerin tekrara düşmesi, 4-Etkinlikler (konu sonu değerlendirme) ile ünite sonu değerlendirme çalışmalarında alternatif ölçme-değerlendirme faaliyetlerine yer verilmemesi (Padişah'ın Ebrusu-Akran Değerlendirme hariç)
Matematik	1-Konuların kazanımlar doğrultusunda hazırlanması, 2-İçeriğin kazanıma göre tasarlanması, 3-Tema ile konuların örtüşmesi, 4-Konularda iletişim, eleştirel düşünme, problem çözme ve yaratıcılık becerilerini içermesi, 5-Ölçme değerlendirme etkinliklerinde eleştirel düşünme, iletişim, problem çözme ve yaratıcılık becerilerini içermesi, 6- Konuların yoğun olarak iletişim v problem çözme becerilerini içermesi 7-Konuların öğretim süresine uygun olması, 8- Etkinliklerin içerik bağlamında hazırlanması ve içerik ile uyumlu olması,	1-Konu sonu değerlendirme çalışmalarının etkinliklerden tam olarak ayrılmamış olması, 2-Konularda işbirliği ve yenilenme becerilerine yer verilmemesi, 3-Konularda yaratıcılık becerisine yeterince yer verilmemesi, 4-Ölçme-değerlendirme etkinliklerinde işbirliği ve yenilenme becerilerine yer verilmemesi, 5-Ölçme değerlendirme etkinliklerinde yeterince yaratıcılık becerisine yer verilmemesi,	1-Öğrenci çalışma kitapları içerisinde her üniteye ait ünite değerlendirme çalışması yer alması,	1-Konu sonu ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarının yetersizliği ve sığlığı, 2-Etkinlikler (konu sonu değerlendirme) ile ünite sonu değerlendirme çalışmalarında alternatif ölçme-değerlendirme faaliyetlerine yer verilmemesi,

Tablo 4.98. İlkokul 4. Sınıf Türkçe (Sanat Ünitesi), Matematik (4. Ünite) , Fen Bilimleri (Maddenin Özellikleri Ünitesi) ve Sosyal Bilgiler (İyi ki Var Ünitesi) Dersleri Ders Kitaplarının Genel Analizi (Devamı)

Ders Adı	Güçlü Yanı	Zayıf Yanı	Fırsatlar	Tehditler
Fen Bilimleri	1-Konuların kazanımlar doğrultusunda hazırlanması, 2-Bütün konuların konu sonu değerlendirme çalışmasının olması, 3-Ünite bitiminde konunun bütün fotoğrafını çeken kavram haritalarının konu özeti olarak tasarlanması, 5-Tema ile konuların örtüşmesi 4-Konuların eleştirel düşünme, yenilenme, problem çözme, iletişim, yaratıcılık ve işbirliği becerilerini içermesi (bütün ÖYB Becerilerini içermesi) 5-Ölçme değerlendirme etkinliklerinde problem çözme, eleştirel düşünme ve iletişim becerilerini içermesi, 6- Konuların yoğun olarak eleştirel düşünme, yenilenme, problem çözme ve iletişim becerilerini içermesi 7-Konuların öğretim süresine uygun olması, 6- Etkinliklerin içerik bağlamında hazırlandığı ve içerik ile uyumlu olması 8-2022-2023 eğitim öğretim yılında yani gözlem yapılan ders kitabının uygulamaya, deneye, projeye, dramaya ve konu özetlerine yaklaşımı ile daha başarılı bir şekilde içeriğinin donatılması,	1-Ölçme değerlendirme etkinliklerinde yaratıcılık, yenilenme ve işbirliği becerilerine yer verilmemesi,	1-Öğrenci çalışma kitapları içerisinde her üniteye ait ünite değerlendirme çalışması yer alması,	1-Konu sonu ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarının yetersizliği ve sıklığı 2-Etkinlikler (konu sonu değerlendirme) ile ünite sonu değerlendirme çalışmalarında alternatif ölçme-değerlendirme faaliyetlerine yer verilmemesi,
Sosyal Bilgiler	1-Konuların kazanımlar doğrultusunda hazırlanması, 4-İçeriğin kazanıma göre tasarlanması 5-Tema ile konuların örtüşmesi 4-Konularda problem çözme, yaratıcılık, yenilenme, eleştirel düşünme, iletişim ve işbirliği becerilerinin yer alması (bütün ÖYB Becerilerini içermesi) 5-Ölçme değerlendirme etkinliklerinde iletişim, eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin yer alması, 6- Konuların yoğun olarak problem çözme, yaratıcılık, eleştirel düşünme ve yenilenme becerilerini içermesi 7-Konuların öğretim süresine uygun olması, 6- Etkinliklerin içerik bağlamında hazırlanması ve içerik ile uyumlu olması	1-Hiçbir konuya ait konu sonu değerlendirme çalışmasının olmaması 2-Ölçme değerlendirme etkinliklerinde işbirliği, yaratıcılık ve yenilenme becerilerine yer verilmemesi,		1-Ünite sonu değerlendirme çalışmalarının yetersizliği ve sıklığı, 2-Ünite sonu değerlendirme çalışmalarında alternatif ölçme-değerlendirme faaliyetlerine yer verilmemesi

Tablo 4.99. Gözlem Yapılan İlkokul 4. Sınıf Öğretmenine İlişkin Genel Analizler

Ders Adı	Güçlü Yanı	Zayıf Yanı	Fırsatlar	Tehditler
Türkçe	1-Derse hazırlıklı gelmesi, 2-Sınıf içi materyalleri etkili kullanması, 3-Öğretim sürecini çeşitlendirebilmesi, 4-Eğitim durumu değişkenlerini genel olarak süreçte kullanmaya çalışması, 5- Sınıf ve zaman yönetiminin iyi olması, 6-Süreci birden fazla kaynak ve yardımcı kaynak kullanarak sürdürmesi, 7-Hem sürecin hem de sonucu değerlendirmesi, 8-İletişim becerilerini yoğun olarak vurgulaması, 6-Öğretmen-öğrenci iletişiminin iyi olması 7-Sınıf ortamında dikkat dağıtıcı unsurlara yer verilmemesi, 8-Panoların amacı bağlamında, yeterli miktar ve düzeyde kullanması, 9-Öğretim düzenleme adımlarının kullanımı noktasında öğretmenini uyarıcı sunma, rehberlik, davranışı ortaya çıkarma, dönüt, değerlendirme, kalıcılığı sağlama, yeni bilgilerle eski bilgiler arasında bağ kurma ve dersin diğer derslerle ilişkilendirmesi, 10-Öğretmenin bazı konularda olmamasına rağmen eleştirel düşünme, işbirliği, problem çözme becerileri ile ölçme değerlendirme etkinliklerinde problem ölçme ve işbirliği becerilerine ektsradan vurgu yapması, 11- Öğretmenin kazanım ve içeriğe göre yöntem-teknikini seçmesi, 12-Dersin diğer ders veya konularla ilişkilendirilmesi,	1-Yöntem teknik çeşitliliğini sağlayamaması 2-Hedeften haberdar etme ve dikkat çekme noktasında çok da başarılı olamaması, 3-Ders için çoğunlukla materyal hazırlamaması ve materyal olarak akıllı tahta aracılığıyla kullanılan etkinliklerin tercih edilmesi, 4-Genel olarak anlatım, soru-cevap, tartışma yöntem tekniklerinin kullanılması, 5-Bazı konularda yer almasına rağmen işbirliği becerisine vurgu yapmaması 6- Ölçme araçları için geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapıp yapılmadığının bilinmemesi, 7-Akademik başarıya odaklanması,	1-Materyal ve teknoloji olarak daha çok akıllı tahta, ders kitabı, öğrenci çalışma kitapları, yardımcı kaynaklar, öğretmen ve öğrenciler tarafından hazırlanan materyal ve teknolojik ürünlerin kullanması, 2-Kazanımlar ve içerik bağlamında yöntem teknik seçimine gitmesi 3-Süreci ders içi ve ders dışı etkinliklerle desteklenmesi	1-Alternatif değerlendirme araçlarının kullanılmaması, 2-Tanılayıcı ölçme değerlendirme faaliyetlerinin yapılmaması 3-Program okuryazarlıklarının yeterli düzeyde olmadığı düşünülmesi, 4- Kazanımlarda yer alan ÖYB becerilerinden hiçbirini vurgulamaması,

Tablo 4.99. Gözlem Yapılan İlkokul 4. Sınıf Öğretmenine İlişkin Genel Analizler (Devamı)

Ders Adı	Güçlü Yanı	Zayıf Yanı	Fırsatlar	Tehditler
Matematik	1-Derse hazırlıklı gelmesi, 2-Sınıf içi materyalleri etkili kullanması, 3-Öğretim sürecini çeşitlendirebilmesi, 4-Eğitim durumu değişkenlerini genel olarak süreçte kullanmaya çalışması, 5- Sınıf ve zaman yönetiminin iyi olması, 6-Süreci birden fazla kaynak ve yardımcı kaynak kullanarak sürdürmesi, 7-Hem süreci hem de sonucu değerlendirmesi, 8-Problem çözme becerilerinin yoğun olarak vurgulanması, 6-Öğretmen-öğrenci iletişiminin iyi olması 7-Sınıf ortamında dikkat dağıtıcı unsurlara yer verilmemesi, 8-Panoların amacı bağlamında, yeterli miktar ve düzeyde kullanması,, 9-Öğretim düzenleme adımlarının kullanımı noktasında öğretmenini uyarıcı sunma, rehberlik, davranışı ortaya çıkarma, dönüt, değerlendirme, kalıcılığı sağlama, yeni bilgilerle eski bilgiler arasında bağ kurma ve dersin diğer derslerle ilişkilendirildiği, 10-Dersin diğer ders veya konularla ilişkilendirilmesi, 11-Hedeften haberdar etme noktasında başarılı olması, 12-Ders için genel olarak materyal hazırlaması, 13-Öğretmenin bazı konularda olmamasına rağmen yaratıcılık, problem çözme becerileri ile ölçme değerlendirme etkinliklerinde problem çözme becerisine vurgu yapması, 14-Öğretmen ölçme-değerlendirme etkinliklerinde özellikle problem çözme becerisine vurgu yapması,	1-Yöntem teknik çeşitliliğini sağlayamaması 2-Dikkat çekme noktasında çok da başarılı olamaması, 3-Genel olarak anlatım, soru cevap ve problem çözme yöntem tekniklerini kullanması, 4- Ölçme araçları için geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının yapıp yapılmadığının bilinmediği 5-Akademik başarıya odaklanması,	1-Materyal ve teknoloji olarak daha çok akıllı tahta, ders kitabı, öğrenci çalışma kitapları, yardımcı kaynaklar, öğretmen ve öğrenciler tarafından hazırlanan materyal ve teknolojik ürünlerin kullanılması, 2-Kazanımlar ve içerik bağlamında yöntem teknik seçimine gitmesi,	1-Temel dersler dışında bazı seçmeli derslerin telafi ya da pekiştirme amaçlı ders olarak kullanılması, 2-Alternatif ölçme değerlendirme araçlarının hiç kullanılmaması, 3-Tanılayıcı ölçme değerlendirme faaliyetlerinin yapılmaması, 4-Program okuryazarlığının yeterli düzeyde olmadığının düşünülmesi,

Tablo 4.99. Gözlem Yapılan İlkokul 4. Sınıf Öğretmenine İlişkin Genel Analizler (Devamı)

Ders Adı	Güçlü Yanı	Zayıf Yanı	Fırsatlar	Tehditler
Fen Bilimleri	1-Derse hazırlıklı gelmesi 2-Sınıf içi materyalleri etkili kullanması 3-Öğretim sürecini çeşitlendirebilmesi, 4-Eğitim durumu değişkenlerini genel olarak süreçte kullanmaya çalışması, 5- Sınıf ve zaman yönetiminin iyi olması, 6-Süreci birden fazla kaynak ve yardımcı kaynak kullanarak sürdürmesi, 7-Hem süreci hem de sonucun değerlendirmesi, 8-Eleştirel düşünme becerilerinin yoğun olarak vurgulanması, 9-İçerikte (hepsi yer alıyor) yer alan bütün ÖYB becerilerinin süreçte vurgulanması, 6-Öğretmen-öğrenci iletişiminin iyi olması 7-Sınıf ortamında dikkat dağınıklık unsurları yer verilmemesi, 8-Panoların amacı bağlamında, yeterli miktar ve düzeyde kullanması, 10-Öğretim düzenleme adımlarının kullanımı noktasında öğretmenini uyarıcı sunma, rehberlik, davranışı ortaya çıkarma, dönüt, değerlendirme, kalıcılığı sağlama, yeni bilgilerle eski bilgiler arasında bağ kurma ve dersin diğer derslerle ilişkilendirildiği, 11-Dersin diğer ders veya konularla ilişkilendirilmesi, 12-Hedeften haberdar etme noktasında başarılı olması, 13-Ders için genel olarak materyal hazırlığı yapması, 14-Programda olmamasına rağmen bazı konularda yaratıcılık, eleştirel düşünme ve yenilenme becerilerine vurgu yapması,	1-Yöntem teknik çeşitliliğini sağlayamaması 2-Dikkat çekme noktasında çok da başarılı olamaması, 3-Genel olarak anlatım, soru cevap, deney, tartışma ve problem çözme yöntem tekniklerini kullanması, 3- Yaratıcılık, yenilenme ve işbirliği becerilerinin ölçme-değerlendirme faaliyetlerinde hiç yer vermemesi, 4- Ölçme araçları için geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının yapıp yapılmadığının bilinmediği 5-Akademik başarıya odaklanması,	1-Materyal ve teknoloji olarak daha çok akıllı tahta, ders kitabı, öğrenci çalışma kitapları, yardımcı kaynaklar, öğretmen ve öğrenciler tarafından hazırlanan materyal ve teknolojik ürünlerin kullanılması, 2-Kazanımlar ve içerik bağlamında yöntem teknik seçimine gitmesi,	1-Temel ders dışında bazı seçmeli derslerin telafi dersi olarak kullanılması, 2-Alternatif ölçme değerlendirme araçlarının kullanılmaması, 3-Tanılayıcı ölçme değerlendirme faaliyetlerinin yapılmaması 4-Program okuryazarlığının yeterli düzeyde olmadığı düşünülmesi,

Tablo 4.99. Gözlem Yapılan İlkokul 4. Sınıf Öğretmenine İlişkin Genel Analizler (Devamı)

Ders Adı	Güçlü Yanı	Zayıf Yanı	Fırsatlar	Tehditler
Sosyal Bilgiler	1-Derse hazırlıklı gelmesi 2-Sınıf içi materyalleri etkili kullanması 3-Öğretim sürecini çeşitlendirebilmesi, 4-Eğitim durumu değişkenlerini genel olarak süreçte kullanmaya çalıştığı, 5- Sınıf ve zaman yönetiminin iyi olması, 6-Süreci birden fazla kaynak ve yardımcı kaynak kullanarak sürdürmesi, 7-Hem sürecin hem de sonucun değerlendirmesi, 8-Yenilenme becerilerinin yoğun olarak vurgulanması, 9-Öğretmen-öğrenci iletişiminin iyi olması 10-Sınıf ortamında dikkat dağıtıcı unsurlara yer verilmemesi, 11-Panoların amacı bağlamında, yeterli miktar ve düzeyde kullanması, 12-Öğretim düzenleme adımlarının kullanımı noktasında öğretmenini uyarıcı sunma, rehberlik, davranışı ortaya çıkarma, dönüt, değerlendirme, kalıcılığı sağlama, yeni bilgilerle eski bilgiler arasında bağ kurma ve dersin diğer derslerle ilişkilendirmesi, 13-Dersin diğer ders veya konularla ilişkilendirilmesi, 14-Hedeften haberdar etme noktasında başarılı olması, 15-Ders için genel olarak materyal hazırlaması, 16-Konularda olmamasına rağmen bazı konularda iletişim, yaratıcılık, işbirliği becerilerine yer vermesi, 17-Konu sonu değerlendirme etkinlikleri olmamasına rağmen kişisel çabalarıyla konu sonu değerlendirme etkinlikleri tasarlayarak iletişim, eleştirel düşünme, problem çözme, yenilenme ve yaratıcılık becerilerine vurgu yapması.	1-Yöntem teknik çeşitliliğini sağlayamaması 2-Dikkat çekme noktasında çok da başarılı olamaması, 3- Genel olarak anlatım, soru cevap ve tartışma ve problem çözme yöntem tekniklerini kullanması 4- Ölçme araçları için geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının yapıp yapılmadığının bilinmemesi, 7-Akademik başarıya odaklanması, 6-Konularda olmasına rağmen bazı konularda işbirliği ve yaratıcılık becerisine yer vermemesi,	1-Materyal ve teknoloji olarak daha çok akıllı tahta, ders kitabı, öğrenci çalışma kitapları, yardımcı kaynaklar, öğretmen ve öğrenciler tarafından hazırlanan materyal ve teknolojik ürünlerin kullanması, 2-Kazanımlar ve içerik bağlamında yöntem teknik seçimine gitmesi,	1-Temel dersler dışında bazı seçmeli derslerin telafi dersi olarak kullanılması, 2-Alternatif ölçme değerlendirme araçlarının kullanılmaması, 3-Tanılayıcı ölçme değerlendirme faaliyetlerinin yapılmaması, 4-Program okuryazarlığının yeterli düzeyde olmadığı düşünülmesi,

Tablo 4.100. Gözlem Yapılan Okul ve Sınıfın Analizi

Güçlü Yanı	Zayıf Yanı	Fırsatlar	Tehditler
1-Okulun tercih edilen bir devlet okulu olması, 2-Okul ve sınıfların kullanılabilcek bütün alanların öğretim amacıyla kullanılması, 3-Okulun sosyal olanaklarının bir devlet okuluna göre üst düzeyde olması, 4-Okulun ders dışı etkinlik ve faaliyetler için olanaklarının olması, 5-Okul idari, eğitici ve yardımcı hizmetler kadrosunun geniş olması, 6-Okulun kendi gelir kaynaklarının olması,	1- Sınıfın sadece klasik oturma düzenine imkân sağlaması,	1-Demokratik sınıf ortamının olması, 2-Okul personeli ile öğrenci diyaloglarının iyi olması, 3-Öğrenci-öğrenci, öğrenci-öğretmen ve öğretmen-veli işbirliğinin iyi olması,	1-Okul kütüphanesinin olmaması, 2-Sınıf/ların çok kalabalık olması 3-Okul laboratuvarının olmaması, 4-Okulun yarısının depreme dayanıksız raporunun olması,

Tablo 4.101. Gözlem Yapılan İlkokul 4.Sınıf Öğrencilerinin Analizi

Ders Adı	Güçlü Yanı	Zayıf Yanı	Fırsatlar	Tehditler
Türkçe	1- Öğrencilerin dönüt verdiği ya da öğrencilerde gözlemlenen ÖYB becerileri incelendiğinde kazanım, içerik, süreç ve ölçme-değerlendirme faaliyetlerinde yer alan ve vurgulanan ÖYB becerileriyle öğrencilerde gözlemlenen ÖYB becerilerinin genel olarak aynı olması, 2- Öğrencilerde gözlemlenen veya öğrencilerin dönüt verdiği ÖYB becerilerinin genel olarak iletişim ve eleştirel düşünme becerilerinin olması, 3- İlkokul 4. sınıf Türkçe Dersi öğretim Programı TYÇ, Dil Becerileri, değer ve yetkinlikler vb. üzerine kurgulandığı ve yapılandırıldığı düşünüldüğünde iletişim becerisinin bütün konularda, bütün konuların da bütün program öğeleri boyutunda yer alması, vurgulanması ve öğrenci tarafından dönüt verilmesi,	1-Programın 4 ögesi boyutunda da ÖYB becerilerinden iletişim, eleştirel düşünme ve yaratıcılık becerileri yer aldığı, öğretmen tarafından bu ÖYB Becerilerinin vurgulandığı ancak; öğrencilerde gözlemlenen veya öğrencilerin dönüt verdiği ÖYB becerilerinin genel olarak iletişim ve eleştirel düşünme becerilerinin olduğu, 2-Öğrencilerde ÖYB becerilerinden yaratıcılık becerisinin yeterli düzeyde gözlemlenmemesi ya da öğrencilerin yaratıcılık becerisine programın 4 ögesinde vurgulandığı halde yeterli düzeyde dönüt vermemesi/verememesi ,	1-Öğrencilerin tamamına yakının okul ders bitimine takiben sosyal, sanatsal ve spor etkinliklerine katılması, 2-Okul içinde ders bitimlerine takiben etüt çalışmalarına katılmaları, 3-Okul ders saatleri içerisinde halk oyunu ve spor faaliyetlerine katılmaları, 4-Belirli gün ve haftalarda kendilerini ifade edebilecekleri alanların oluşturulması, 5-Bazı öğrencilerin bireysel birebir özel ders almaları, 6-Öğrencilerin bir sonraki konuya ilişkin genelde araştırma ödevlerini yapmaları, 7-Kaynaştırma öğrencilerinin aynı sınıfta öğrenim görme imkânının olması, 8-Devamsızlık sorunun fazla yaşanmaması,	1-Öğrencilerin yenilenme becerisine dönüt vermemesi,
Matematik	1-Öğrencilerin dönüt verdiği ya da öğrencilerde gözlemlenen ÖYB becerileri incelendiğinde kazanım, içerik, süreç ve ölçme-değerlendirme faaliyetlerinde yer alan ve vurgulanan ÖYB becerileriyle öğrencilerde gözlemlenen ÖYB becerilerinin genel olarak aynı beceriler olması, 2-Programın kazanım boyutunda problem çözme ve yaratıcılık becerilerinin az yer alması (programın zayıf noktası olarak belirtilebilir) rağmen öğrencilerin süreç boyunca ve sonuçta özellikle problem çözme becerisine dönüt vermesi,	1-Öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin yeterli düzeyde olmadığı düşünülmesi,		1-Öğrencilerin yenilenme ve işbirliği becerilerine dönüt vermemesi,
Fen Bilimleri	1-Öğrencilerin iletişim, eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerine dönüt vermeleri,	1-Öğrencilerin dönüt verdiği ya da öğrencilerde gözlemlenen ÖYB becerileri incelendiğinde kazanım, içerik, süreç ve ölçme-değerlendirme faaliyetlerinde yer alan ve vurgulanan ÖYB becerileriyle öğrencilerde gözlemlenen ÖYB becerilerinin genel olarak aynı beceriler olmaması,		1-Öğrencilerin yenilenme, yaratıcılık ve işbirliği becerilerine dönüt vermemeleri,
Sosyal Bilgiler	1-Öğrencilerin dönüt verdiği veya öğrencilerde gözlemlenen ÖYB becerileri incelendiğinde ise kazanımlar, içerik ve süreçte yer alan becerilerle aynı beceriler olması, 2-Öğrencilerin bütün ÖYB becerilerine dönüt vermesi,			-

4.6. Kontrol Listesi ve Öğretmen Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

DAPDEM modelinin program analizi başlığı altında yer alan beş boyut, DAPDEM değerlendirme ölçütlerinin P21-ÖYB'ler bağlamında yeniden tasarlanması ile oluşturulan kontrol listesi ile paydaş (öğretmen) görüşlerine sunularak ilkökul öğretim programlarının değerlendirilmesi istenmiştir. Kontrol listesinden elde edilen verilerin teyidi ve ayrıntılı analizi için paydaşlarla yeniden görüşmeler yapılmıştır. Her boyut ise kendi içinde öncelikle kontrol listesi bulguları ardından da görüşme bulguları bağlamında harmanlanarak ele alınmıştır.

Bu doğrultuda öncelikle kontrol listesinden elde edilen bulgular ardından paydaşlarla yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular birlikte ele alınmıştır. Bu kapsamda öncelikle araştırmanın nicel boyutu için DAPDEM öğretim programı değerlendirme ölçütleri ile P21-ÖYB becerileri ölçütleri temel alınarak geliştirilen “4. sınıf öğretim programlarını 21. Yüzyıl becerileri bağlamında değerlendirme ölçütleri” kontrol listesinin analizi ile ilgili betimsel istatistiklere yer verilirken ardından kontrol listesi bulgularının ayrıntılı analizi için öğretmenlerin kontrol listesi boyut ve içeriğine bağlı kalınarak görüşmelerden elde edilen verilerle analiz edilmiştir.

4.6.1. Giriş ve Bağlam Boyutuna İlişkin Kontrol Listesinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde “İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin, 4 temel dersin öğretim programları ve P21-ÖYB bağlamına (giriş-bağlam boyutunda) ilişkin görüşleri ne düzeydedir?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu alt problemin çözümüne ilişkin öğretmen kontrol listesinden toplanan veriler frekans (f), yüzde % ve aritmetik ortalama ($\bar{x}$) hesaplanarak Tablo 4.102’de verilmiştir.

Tablo 4.102. 4. Sınıf Öğretmenlerinin 4. Sınıf Öğretim Programlarını P21-ÖYB Bağlamında (Giriş-Bağlam Boyutu) Değerlendirmelerine İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Madde No.	Giriş-Bağlam Boyutu	$\bar{x}$	Kesinlikle Katılmıyorum (1)		Katılmıyorum (2)		Kısmen Katılıyorum (3)		Katılıyorum (4)		Kesinlikle Katılıyorum (5)	
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1	Programın dayandığı felsefe ÖYB'leri temele almaktadır.	2,6049	17	10,5	69	42,6	40	24,7	33	20,4	3	1,9
2	Programın dayandığı felsefe ÖYB'leri geliştirmeyi amaçlamaktadır.	2,6667	9	5,6	84	51,9	27	16,7	36	22,2	6	3,7
3	Programın temele aldığı kuramda ÖYB'lere yer verilmektedir.	2,731	9	5,6	67	41,4	46	28,4	35	21,6	5	3,1
4	Programın dayandığı modelde ÖYB'lere yer verilmektedir.	2,7346	10	6,2	66	40,7	49	30,2	31	19,1	6	3,7
5	Programın kullanma kılavuzunda ÖYB'lere ilişkin açıklama yapılmıştır.	2,6296	9	5,6	82	50,6	34	21,0	34	21,0	3	1,9
Toplam	Giriş-Bağlam	2,6778										

Tablo 4.102 incelendiğinde; 4. sınıf öğretmenlerinin 4. sınıf öğretim programlarını P21-ÖYB bağlamında değerlendirdiği kontrol listesinin giriş-bağlam değerlendirme boyutu beş maddeden oluşmaktadır. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde, beş maddenin aritmetik ortalamasının ($\bar{x}=2,60$) ile ($\bar{x}=2,73$) arasında değiştiği ve sonuçların birbirine benzer özellikler taşıdığı görülmektedir. Beş maddeye ilişkin öğretmenlerin görüş puan ortalamaları ise ($\bar{x}=2,67$)’dir. Kontrol listesinde yer alan beş madde; programın dayandığı felsefe, programın temele aldığı kuram, programın dayandığı model ve programın kullanma kılavuzuna ilişkin değerlendirmeleri ÖYB özelinde incelemektedir.

Programın Dayandığı Felsefenin ÖYB’leri Temel Alması

Kontrol listesinde programın dayandığı felsefeye ilişkin iki madde bulunmaktadır. Programın dayandığı felsefeye ilişkin sorulara öğretmenlerin genel olarak “*Katılmıyorum*” seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan birinci maddede belirtilen “*Programın dayandığı felsefe ÖYB’leri temele almaktadır.*” açıklamaya ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde, öğretmenlerin %53,1’inin programın dayandığı felsefenin ÖYB’leri temele almadığı konusunda görüş bildirdikleri söylenebilir.

Programın Dayandığı Felsefenin ÖYB’leri Geliştirmeyi Amaçlaması

Kontrol listesinde yer alan ikinci maddede belirtilen “*Programın dayandığı felsefe ÖYB’leri geliştirmeyi amaçlamaktadır.*” açıklamaya ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde, öğretmenlerin %57’5’inin programın dayandığı felsefenin ÖYB’leri geliştirmeyi amaçladığı hususuna katılmadıkları tespit edilmiştir.

Programın Temele Aldığı Kuramın ÖYB’lere Yer Vermesi

Kontrol listesinde programın temele aldığı kurama ilişkin bir madde bulunmaktadır. Programın temele aldığı kurama ilişkin soruya öğretmenlerin genel olarak “*Katılmıyorum*” seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan üçüncü maddede belirtilen “*Programın temele aldığı kuramda ÖYB’lere yer verilmektedir.*” açıklamaya ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin %47’sinin programın temele aldığı kuramın ÖYB’lere yer vermesi hususuna katılmadıkları tespit edilmiştir.

Programın Dayandığı Modelde ÖYB'lere Yer Verilmesi

Kontrol listesinde programın dayandığı modele ilişkin bir madde bulunmaktadır. Programın dayandığı modele ilişkin soruya öğretmenlerin genel olarak “*Katılmıyorum*” seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan dördüncü maddede belirtilen “*Programın dayandığı modelde ÖYB'lere yer verilmektedir.*” açıklamaya ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin %46,9'unun programın dayandığı modelin ÖYB'lere yer vermesi hususuna katılmadıkları tespit edilmiştir.

Programın Kullanma Kılavuzunda ÖYB'lere İlişkin Açıklamalar

Kontrol listesinde programın kullanma kılavuzuna ilişkin bir madde bulunmaktadır. Programın kullanma kılavuzuna ilişkin soruya öğretmenlerin genel olarak “*Katılmıyorum*” seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan beşinci maddede belirtilen “*Programın kullanma kılavuzunda ÖYB'lere ilişkin açıklama yapılmıştır.*” açıklamaya ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin %56,2'sinin programın kullanma kılavuzunda ÖYB'lere ilişkin açıklamalar olduğu görüşüne katılmadıkları tespit edilmiştir.

Sonuç olarak öğretim programları incelendiğinde;

“Öğretim Programının Perspektifleri” başlığında beceri ve yetkinliklerden söz edilmekte, “Yetkinlikler” başlığında TYÇ'den söz edilmekte ve “Derslerin Öğretim Programı Özel Amaçları” başlığında becerilere ilişkin bazı açıklamalar yapılmaktadır. Ancak; öğretmenlerin öğretim programlarını incelemeyen becerilere ilişkin herhangi bir açıklama olup olmadığını bilmesi ve becerilere ilişkin yapılan açıklamaların ÖYB'lerle olan ilişkisinin düzeyini bilmesi söz konusu değildir. Ayrıca P21-ÖYB beceri sınıflamalarının sadece biridir. Bu bağlamda öğretmenlerin beceri sınıflamalarına ilişkin akademik çalışmaları takip etmesi, P21 beceri sınıflamasını bilmeden öğretim programlarında becerilere ve ÖYB'lere ilişkin yorum yapması olanaksızdır. Sonuç olarak 4. sınıf öğretmenlerinin aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{x}=2,67$) olarak tespit edilmiştir. Aritmetik ortalamadan alınabilecek maksimum ortalama değerin ($\bar{x}=5$), minimum değerin ($\bar{x}=1$) alınabileceği düşünüldüğünde ($\bar{x}=2,67$) ortalama bir değerin altında bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu değer bizlere

4. sınıf öğretmenlerinin öğretim programının bağlam boyutuna ilişkin aşağıdaki sonuçlara götüreceği düşünülebilir. Bunlar:

- ✓ Öğretim programlarında programların dayandığı felsefe, programın temele aldığı kuram, programın dayandığı model ve programın kullanma kılavuzuna ilişkin hiçbir açıklama yapılmadığı gibi ÖYB'lere ilişkin açıklamalara ilişkin de herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Öğretmenlerin bağlam boyutuna ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamasının ($\bar{x}=2,6$) olduğu düşünüldüğünde her iki öğretmenden bir tanesinin öğretim programlarını incelediği veya konuya ilişkin bilgi sahibi olduğu söylenebilirken iki öğretmenden bir tanesinin de öğretim programlarını incelemediği veya konuya ilişkin yeterli bilgi sahibi olmadığı düşünülebilir.
- ✓ Aynı düşünce bağlam boyutunda değerlendirilen ÖYB'ler için de geçerlidir. ÖYB'lere ilişkin öğretim programlarında herhangi bir açıklama yer almazken “Öğretim Programının Perspektifleri” başlığında, “Yetkinlikler” başlığında ve “Ders Öğretim Programı Özel Amaçları” başlığında ÖYB olarak değil de ÖYB'lere denk gelen veya ÖYB'lerin muhteviyatını içeren becerilerden söz edilmektedir. Öğretmenlerin bağlam boyutuna ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamasının ($\bar{x}=2,6$) olduğu düşünülürse iki öğretmenden bir tanesinin konuya ilişkin bilgiye sahibi olduğu düşünülürken iki öğretmenden bir tanesinin de konuya ilişkin bilgi sahibi olmadığı veya programları incelemediği kanaati oluşmaktadır.

4.6.2. Giriş ve Bağlam Boyutuna İlişkin Öğretmen Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin programının dayandığı felsefe ve programın dayandığı felsefe ile ÖYB'ler arasındaki ilişkinin derinlemesine incelemeye yönelik öğretmenlerin görüşlerini tespit etmek amacıyla “İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin 4 temel dersin öğretim programları giriş-bağlam boyutuna ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusu yoluyla görüşlerinin belirtilmesi istenmiştir.

Elde edilen veriler analiz edildiğinde sınıf öğretmenlerinin programın dayandığı felsefeye ilişkin genel olarak herhangi bir fikirlerinin olmadığı ($f=12$) tespit edilirken bazı öğretmenlerin konuya ilişkin hiçbir şey bilmediği ve bazı öğretmenlerin konuya ilişkin doğru bilgiye ($f=2$) sahip olduğu tespit edilmiştir. Programın dayandığı felsefe ile ÖYB'ler arasındaki ilişkiye yönelik ise benzer bulgular tespit edilmiştir. Öğretmenlerin genel olarak

programın dayandığı felsefe ile ÖYB'ler arasında bir ilişkinin olup olmadığı hususunda fikir sahibi olmadıkları tespit edilmiştir.

Kontrol listesi bağlam boyutu sonuçları incelendiğinde öğretmenlerin %53'ünün programın dayandığı felsefenin ÖYB'leri temele aldığı görüşüne katılmadığı, %25'i programın dayandığı felsefenin ÖYB'leri temele alması noktasında kararsız olduğu ve %22'sinin de programın dayandığı felsefenin ÖYB'leri temele alması hususuna katıldığı tespit edilirken öğretmenlerin %57'sinin programın dayandığı felsefenin ÖYB'leri geliştirmeyi amaçlaması görüşüne katılmadığı, %26'sının katıldığı ve %17'sinin programın dayandığı felsefenin ÖYB'leri geliştirmeyi amaçlaması görüşünde kararsız olduğunu ifade ettiği tespit edilmiştir.

Görüşmelerden elde edilen bulgulara öğretmenlerin programın dayandığı felsefe ve programın dayandığı felsefe ile ÖYB'ler arasında genel olarak bir ilişki olup olmadığı hususunda herhangi bir fikirlerinin olmadığı tespit edilmiştir. Kontrol listesinden elde edilen bulgular ile görüşmelerden elde edilen bulgular birbirini doğrular niteliktedir ancak; görüşmelerden elde edilen veriler ile kontrol listesi verilerin karşılaştırıldığında kontrol listesinde katılımcıların büyük çoğunluğu programın dayandığı felsefe ile programın dayandığı felsefenin ÖYB'leri geliştirmeyi amaçlaması görüşüne katılmadığı tespit edilirken görüşmelerden elde edilen bulgulara göre katılımcıların büyük çoğunluğunun programın dayandığı felsefe ile programın dayandığı felsefenin ÖYB'leri geliştirmeyi amaçlaması görüşünde kararsız olduğu veya konuya ilişkin fikir sahibi olmadıkları tespit edilmiştir.

Sonuç olarak görüşmelerden elde edilen bulgular doğrultusunda öğretmenlerin programın dayandığı felsefeye ilişkin genel olarak bir fikirlerinin olmadığı tespit edilmiştir. Konuya ilişkin görüşmelerden elde edilen birkaç örnek alıntı aşağıdaki gibidir:

“Programın dayandığı felsefe hakkında herhangi bir fikrim yok.” (K-1)

“Programın dayandığı felsefenin ne olduğu hakkında detaylı bir bilgi sahibi değilim.” (K-2).

Öğretmenler genel olarak programın dayandığı felsefeye ilişkin bilgi sahibi değilken bazı katılımcılar da programın dayandığı felsefeye ilişkin hiçbir bilgisinin olmadığını ifade etmektedir. Konuya ilişkin görüşmelerden elde edilen birkaç örnek alıntı aşağıdaki gibidir:

“Programın dayandığı felsefeyi bilmiyorum.” (K-5)

Öğretmenlerden bazıları da programın dayandığı felsefeye ilişkin bilgiye sahip olduğunu ifade etmektedir. Konuya ilişkin görüşmelerden elde edilen bir örnek alıntı aşağıdaki gibidir:

“Programın dayandığı felsefenin pragmatizm, eğitim felsefesinin ise ilerlemecilik olduğunu düşünüyorum. ÖYB’ler ile programın dayandığı felsefe hakkında bir ilişki olduğunu düşünüyorum...” (K-4)

4.6.3. Hedef-Kazanım Boyutuna İlişkin Kontrol Listesinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde “İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin, 4 temel dersin öğretim programları ve P21-ÖYB bağlamına (hedef-kazanım boyutu) ilişkin görüşleri ne düzeydedir?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu alt problemin çözümüne ilişkin öğretmen kontrol listesinden toplanan veriler frekans (*f*), yüzde % ve aritmetik ortalama ($\bar{x}$) hesaplanarak Tablo 4.103’te verilmiştir.

Tablo 4.103. 4. Sınıf Öğretmenlerinin 4. Sınıf Öğretim Programlarını P21-ÖYB Bağlamında (Hedef-Kazanım Boyutu) Değerlendirmelerine İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Madde No.	Hedef-Kazanım Boyutu	Kesinlikle Katılmıyorum (1)			Katılmıyorum (2)		Kısmen Katılıyorum (3)		Katılıyorum (4)		Kesinlikle Katılıyorum (5)	
		X	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
6	Hedefler ÖYB'leri sistematik bir şekilde içermektedir.	2,8333	16	9,9	32	19,8	80	49,4	31	19,1	3	1,9
7	Hedefler ÖYB'leri tutarlı bir şekilde içermektedir.	2,9259	9	5,6	38	23,5	76	46,9	34	21,0	5	3,1
8	Hedefler ÖYB'leri eğitim yoluyla gerçekleştirebilir niteliktedir.	3,1650	10	6,2	37	22,8	38	23,5	71	43,8	6	3,7
9	Hedefler ÖYB'leri ölçebilir özelliktedir.	3,1235	9	5,6	39	24,1	41	25,3	69	42,6	4	2,5
10	Hedeflerde yer alan ÖYB'ler işevuruktur. (Gerçek yaşamda kullanılabilir ya da öğrencilerin gereksnimine uygundur)	2,6605	15	9,3	65	40,1	47	29,0	30	18,5	5	3,1
11	Hedeflerde yer alan ÖYB'ler davranışa dönüktür.	2,7469	10	6,2	68	42,0	40	24,7	41	25,3	3	1,9
Toplam	Hedef-Kazanım	2,9084										

Tablo 4.103 incelendiğinde 4. sınıf öğretmenlerinin 4. sınıf öğretim programlarını P21-ÖYB bağlamında değerlendirdiği kontrol listesinin hedef-kazanım değerlendirme boyutu 6 maddeden oluşmaktadır. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde; altı maddenin aritmetik ortalamasının ($\bar{x}=2,66$) ile ($\bar{x}=3,16$) arasında değiştiği ve sonuçların birbirine genel olarak benzer özellikler taşıdığı görülmektedir. Altı maddeye ilişkin öğretmenlerin görüş puan ortalamaları ise ($\bar{x}=2,90$)’dır. Kontrol listesinde yer alan altı madde hedeflerin ÖYB’leri içermesi, hedeflerdeki ÖYB’lerin gerçekleştirilebilirliği, hedeflerdeki ÖYB’lerin ölçülebilirliği, hedeflerdeki ÖYB’lerin işevuruk olması ve davranışa dönüklüğüne ilişkin değerlendirmeleri içermektedir.

Hedeflerin ÖYB Becerilerini Sistematik ve Tutarlı Bir Şekilde İçermesi

Kontrol listesinde hedeflerin içerdiği ÖYB’lere ilişkin iki madde bulunmaktadır. Hedeflerin içerdiği ÖYB’lere ilişkin sorulara öğretmenlerin genel olarak “*Kısmen Katılıyorum*” seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan altıncı maddede belirtilen “*Hedefler ÖYB’leri sistematik bir şekilde içermektedir.*” açıklamaya ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin %50’sinin hedeflerin ÖYB’leri içermesi hususunda kısmen katıldığı, %20’sinin hedeflerin ÖYB’leri içerdiği fikrine katıldığı ve %30’unun da hedeflerin ÖYB’leri içerdiği görüşüne katılmadığı tespit edilmiştir.

Kontrol listesinde yer alan yedinci maddede belirtilen “*Hedefler ÖYB’leri tutarlı bir şekilde içermektedir.*” açıklamaya ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin %47’sinin kısmen katıldığı, %28’inin katılmadığı ve %24’ünün de katıldığı tespit edilmiştir.

Hedeflerin Eğitim Yoluyla ÖYB’leri Gerçekleştirebilmesi (Kazandırabilmesi)

Kontrol listesinde hedeflerin eğitim yoluyla ÖYB’leri gerçekleştirebilmesine ilişkin bir madde bulunmaktadır. Hedeflerin eğitim yoluyla ÖYB’leri gerçekleştirmesine ilişkin içerdiği soruya öğretmenlerin genel olarak “*Katılıyorum*” seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan sekizinci maddede belirtilen “*Hedefler ÖYB’leri eğitim yoluyla gerçekleştirebilir niteliktedir.*” açıklamaya ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans ve

yüzde dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin %52'sinin katıldığını, %30'u katılmadığını ve %23'ünün de kısmen katıldığı tespit edilmiştir.

Hedeflerin ÖYB'leri Ölçebilir Nitelikte Olması

Kontrol listesinde hedeflerin ÖYB'leri ölçebilir olmasına ilişkin bir madde bulunmaktadır. Hedeflerin ÖYB'leri ölçebilirliğine ilişkin içerdiği soruya öğretmenlerin genel olarak “*Katılıyorum*” seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan dokuzuncu maddede belirtilen “*Hedefler ÖYB'leri ölçebilir özelliktedir.*” açıklamaya ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin %45'inin katıldığı, %29'unun da katılmadığı ve %25'inin kısmen katıldığı tespit edilmiştir.

Hedeflerde Yer Alan ÖYB'lerin İşevurukluğu

Kontrol listesinde hedeflerde yer alan ÖYB'lerin işevurukluğuna ilişkin bir madde bulunmaktadır. Hedeflerde yer alan ÖYB'lerin işevurukluğuna ilişkin içerdiği soruya öğretmenlerin genel olarak “*Katılmıyorum*” seçeneğine yoğunlaştıkları görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan 10'uncu maddede belirtilen “*Hedeflerde yer alan ÖYB'ler işe vuruktur. (Gerçek yaşamda kullanılabilir ya da öğrencilerin gereksinimine uygundur.)*” açıklamaya ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans ve yüzde değerleri incelendiğinde; öğretmenlerin %49'unun katılmadığı, %29'unun kısmen katıldığı ve %22'sinin katıldığı tespit edilmiştir.

Hedeflerde Yer Alan ÖYB'lerin Davranışa Dönüklüğü

Kontrol listesinde hedeflerde yer alan ÖYB'lerin davranışa dönüklüğüne ilişkin bir madde bulunmaktadır. Hedeflerde yer alan ÖYB'lerin davranışa dönüklüğünü içeren soruya öğretmenlerin genel olarak “*Katılmıyorum*” seçeneğine yoğunlaştıkları görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan 11'inci maddede belirtilen “*Hedeflerde yer alan ÖYB'ler davranışa dönüktür.*” açıklamaya ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans ve yüzde değerleri incelendiğinde; öğretmenlerin %48'inin katılmadığı, %27'sinin katıldığı ve %25'inin kısmen katıldığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak öğretim programları incelendiğinde;

Türkçe dersi öğretim programlarında; sadece “Kazanım ve Açıklamaları” başlığında kazanımlar ve bazı kazanımların açıklamalarına,

Matematik dersi öğretim programında; “Üniteler ve Zaman” başlığı altında kazanımların sayısı, ders saati, konuları ile “Kazanım ve Açıklamaları” başlığında kazanımlar ve bazı kazanımların açıklamalarına,

Fen bilimleri dersi öğretim programında; “Öğretim Programının Yapısı” başlığı altında kazanımların sayısı, ders saati, konu alanı ve ünite adı ile “Kazanım ve Açıklamalar” başlığında kazanımlar ve bazı kazanımların açıklamalarına,

Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında; “Öğrenme Alanları ve Süreleri” başlığı altında, kazanım sayıları ve ders saatleri, “Öğrenme Alanları” ile “Kazanım ve Açıklamaları” başlığında kazanımlar ve bazı kazanımların açıklamalarına ilişkin açıklamalar mevcuttur. Özellikle hedef ve kazanımlarda becerilere ilişkin hiçbir açıklama yapılmamıştır. Öğretmenlerin öğretim programlarını, ünitelendirilmiş yıllık planları, kazanımları, kazanımların açıklamalarını, ÖYB’leri ve ÖYB’lerin açıklamaları ve ölçütlerini bilmeden konuya ilişkin görüş bildirmesi çok güçtür. Sonuç olarak 4. sınıf öğretmenlerinin kontrol listesine ilişkin aritmetik ortalamaları incelendiğinde ($x=2,90$) olarak tespit edilmiştir. Aritmetik ortalamadan alınabilecek maksimum ortalama değerin ($x=5$), minimum değerin ($x=1$) alınabileceği düşünüldüğünde ($x=2,90$) orta bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu değer bizlere 4. sınıf öğretmenlerinin öğretim programının hedef-kazanım boyutuna ilişkin aşağıdaki sonuçlara götüreceği düşünülebilir. Bunlar:

- ✓ Hedef-kazanımlarda ÖYB’ler yer almaktadır ancak sistematik bir şekilde almamaktadır, nitekim hedef-kazanımlar sadece ÖYB’ler üzerine kurgulanmamıştır. Öğretmenlerin de sadece %30’luk bir kesiminin hedeflerin sistematik olarak ÖYB içermediğini ifade etmektedir.
- ✓ Hedef-kazanımlarla ÖYB’ler tutarlı olmak durumundadır. Nitekim her bir dersin hedef kazanımları planlanırken, tasarlanırken veya yazılırken programın ne üzerine kurgulandığı veya temellendirildiği dikkate alınmak zorundadır. Öğretmenlerin sadece %24’ü hedeflerin tutarlı bir şekilde ÖYB içerdiğini ifade etmektedir.
- ✓ Hedef-kazanımlar eğitim yoluyla gerçekleştirilebilir nitelikte olmalıdır. Dolayısıyla hedeflerde yer alan ÖYB’ler de eğitim yoluyla gerçekleştirilebilir olmalıdır.

Öğretmenlerin %52'si hedeflerde yer alan ÖYB'lerin eğitim yoluyla gerçekleştirilebilir olduğunu ifade etmektedir.

- ✓ Hedeflerin ölçülebilir olması gerekmektedir. Dolayısıyla hedeflerin ÖYB'leri ölçülebilir nitelikte olması beklenmektedir. Öğretmenlerin %45'i hedeflerin ÖYB'leri eğitim yoluyla gerçekleştirilebilir olduğunu ifade etmektedir.
- ✓ Hedeflerin işe vuruk ve davranışa dönük olması beklenir. Dolayısıyla hedeflerde yer alan ÖYB'lerin de işe vuruk ve davranışa dönük olması beklenmektedir. Öğretmenlerin %48-49'nun hedeflerde yer alan ÖYB'lerin işevuruk olmadığını ve davranışa dönük olmadığını ifade etmektedir.
- ✓ Hedef kazanım boyutuna ilişkin öğretmenlerin değerlendirme yapabilmeleri için özellikle öğretim programını 21. yy. beceri sınıflamalarını, ünitelendirilmiş yıllık planları incelemesi, irdelemesi, analiz etmesi ve değerlendirmesi gerekmektedir. Bu boyuta ilişkin öğretmenlerin görüşlerini belirten aritmetik ortalamaları her ne kadar ($x=2,90$) olsa da öğretmenlerin altı maddeden dördünde istenmedik görüşler belirttikleri tespit edilmiştir. Bu sonuç da tıpkı bağlam boyutu gibi öğretmenlerin öğretim programlarını yeterli düzeyde incelemediği veya program okuryazarlıklarının yeterli seviyede olmadığı gerçeğine ulaştırabilir.

4.6.4. Hedef-Kazanım Boyutuna İlişkin Öğretmen Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin hedef-kazanım boyutunda yer alan hedeflerin ÖYB'leri kazandırması ve hedeflerde yer alan ÖYB'lerin işlevselliğine yönelik görüşlerini tespit etmek amacıyla *“İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin 4 temel dersin öğretim programları hedef-kazanım boyutuna ilişkin görüşleri nelerdir?”* sorusu yoluyla görüşlerinin belirtilmesi istenmiştir.

Elde edilen veriler analiz edildiğinde sınıf öğretmenlerinin programın hedeflerin ÖYB'leri kazandırması noktasında genel olarak “Yeterli ve İşlevsel” ($f=6$) görüşü beyan ettikleri tespit edilmiştir. Öğretmenlerin bir kısmı hedeflerin ÖYB'leri kazandırması noktasında “Kısmen Yeterli ve Kısmen İşlevsel” ($f=5$) görüşüne sahipken bir kısmı da “Yetersiz ve İşlevsiz” ($f=5$) görüşüne sahiptir.

Öğretmenlerin hedeflerin ÖYB'leri kazandırmasına ilişkin görüşleri detaylı olarak analiz edildiğinde ise hedeflerin ÖYB'leri kazandırması noktasında “Yeterli ve İşlevsel” görüşü bildiren öğretmenlerin gerekçeleri incelendiğinde *“hedeflerin gerçek hayatla*

uyuşması, kazanımlar toplumun ve bireyin ihtiyacını karşılaması, kazanımların beklentileri karşılaması ve kazanımların ÖYB'ler anlamında iyi dizayn edilmesi” gibi ifadelerle açıklandığı görülmektedir. Konuya ilişkin bir öğretmen görüşüne ait örnek alıntı aşağıdaki gibidir:

-“Kazanımlar gerçek hayata uygun (konuşur, yapar, eder, tahmin eder) olduğunu düşünüyorum. Türkçedeki kazanımların neredeyse tamamı iletişim becerileri ile ilgili. Biz günlük hayatta iletişim becerilerinin tamamını kullanıyoruz. Sosyal bilgiler dersinde görev ve sorumluluklar, saygı, küme çalışması, işbirliği gibi konular var. Bu konu ve kazanımlara baktığımızda yine günlük hayatla birebir örtüşüyor. Özellikle iletişim ve işbirliği becerilerinin günlük hayatla çok ilişkili ve iç içe olduğunu düşünüyorum. Fen bilimleri kazanımları okulun maddi olanakları ile velilerin maddi destekleri doğrultusunda anlam kazanabiliyor ya da havada kalabiliyor. Matematik dersi de tamamen öğretmenin bireysel çabasına bağlı. Esasen bütün dersler öğretmenin bireysel ve ekstra çabası olmadan somutlaştırılmıyor. Matematik dersi kazanımlarını, problemleri ve etkinlikleri ne denli günlük hayattan seçerseniz öğrencilerde o denli kalıcılık sağlanabiliyor.” (K-7)

Hedeflerin ÖYB'leri kazandırması noktasında “Kısmen yeterli ve kısmen ilişkili” görüşü bildiren öğretmenlerin görüşleri detaylı olarak incelendiğinde “bazı kazanımların soyut olması, kazanımların sadece teorik olarak makul olması, bazı kazanımların tekrara düşmesi, kazanımların bireyin, toplumun ve çevrenin ihtiyacı bağlamında anlam kazanması ve bazı kazanımların gerçek hayata uygun olmaması” gibi ifadelerle açıklandığı görülmektedir. Konuya ilişkin bir öğretmen görüşüne ait örnek alıntı aşağıdaki gibidir:

“Kazanımların hepsi yeterli değil. Örnek vermek gerekirse Sosyal Bilgilerdeki “Milli Mücadele” konusu kültürel farkındalığı (işbirliğini) arttırırken öğrencileri çok zorluyor. Ben kazanımların, kazanımlarda yer alan ÖYB'lerin işlevselliğini çevreyle, öğrencinin içinde bulunduğu konumla ve olgunlaşmasıyla doğru orantılı olduğunu düşünüyorum. Özellikle türkçe ve sosyal bilgiler kazanımlarının daha işlevsel ve hayata dönük olduğunu düşünüyorum. Örneğin yönler, kimlik kartımız, ülkeler, sınırlarımız, konuşma, okuma tamamıyla hayatın içinde olan olan olgular.” (K-10)

Hedeflerin ÖYB'leri kazandırması noktasında “Yetersiz ve İşlevsiz” olduğunu düşünen öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde “Kazanımların birey ihtiyaçlarını karşılamaması, kazanımların merkezi olarak planlanması, kazanımların çok olması,

kazanımların öğretmenin elinde hayat bulması, öğretmenlerin kazanım bazlı değil konu bazlı dersleri takip etmesi, kazanımların dikkate alınmaması” gibi ifadelerle açıklandığı görülmektedir. Konuya ilişkin bir öğretmen görüşüne ait örnek alıntı aşağıdaki gibidir:

“Hedeflerin yazımında birey ve toplumun ihtiyaçlarının göze alınmadığını düşünüyorum. 4 temel ders için ÖYB’leri kazandıran hedef kadar kazandırmayan hedefin de olduğunu düşünüyorum. Çünkü hedeflerin yazımında ÖYB’lerin ne kadar dikkate aldığı ve ne kadar işlevsel olması gerektiği tartışmaya açık bir konu. Mesela matematik dersinde zihinden toplama yuvarlama işlemi yaparak 4 basamaklı toplama işlemleri yaptırıyorum. Öğrencilere bu anlatılırken birkaç farklı metot üzerinden örneklendirilmiş. Farklı örnekler anlatırken öğrencilerin kafası iyice karıştığı gibi öğrenciler bunu günlük hayatta nerede kullanacakları soruyorlar. Benim hedefim her ne kadar bir problemin çözümünde farklı yolları göstermek olsa da öğrenciler bu tarz işlemleri faydacıl değerlendirmiyorlar. Onlar kısa ve net olmayı bekliyorlar.” (K-14)

Kontrol listesi incelendiğinde hedeflerin eğitim yoluyla ÖYB’leri gerçekleştirilebilmesi görüşüne öğretmenlerin %52’sinin katıldığı, %30’unun katılmadığı ve %23’ünün kısmen katıldığı tespit edilirken, hedeflerde yer alan ÖYB’lerin gerçek hayatla ilişkili olması görüşüne öğretmenlerin %49’unun katılmadığı, %29’u kısmen katıldığı ve %22’sinin ise katıldığı tespit edilmiştir.

Kontrol listesi sonuçlarına göre öğretmenlerin çoğunluğu hedeflerin ÖYB’leri eğitim yoluyla gerçekleştirebileceğini ifade ederken hedeflerde yer alan ÖYB’lerin gerçek hayatla ilişkili olmadığını düşünmektedir. Ancak; görüşme sonuçlarına göre ise öğretmenlerin çoğunluğunun hedeflerin ÖYB’leri kazandırabileceğini ve hedeflerde yer alan ÖYB’lerin işlevsel ve hayatla ilişkili olduğunu düşünmektedir.

4.6.5. İçerik Boyutuna İlişkin Kontrol Listesinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde “İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin, 4 temel dersin öğretim programları ve P21-ÖYB bağlamına (İçerik boyutu) ilişkin görüşleri ne düzeydedir?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu alt problemin çözümüne ilişkin öğretmen kontrol listesinden toplanan veriler frekans (f), yüzde % ve aritmetik ortalama (x) hesaplanarak Tablo 4.104’te verilmiştir.

Tablo 4.104. 4. Sınıf Öğretmenlerinin 4. Sınıf Öğretim Programlarını P21-ÖYB Bağlamında (İçerik Boyutu) Değerlendirmelerine İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Madde No.	İçerik Boyutu	X	Kesinlikle Katılmıyorum (1)		Katılmıyorum (2)		Kısmen Katılıyorum (3)		Katılıyorum (4)		Kesinlikle Katılıyorum (5)	
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
12	İçerik hedeflere uygun olarak hazırlanmıştır.	3,0926	9	5,6	18	11,1	91	56,2	37	22,8	7	4,3
13	İçerik ÖYB'leri içermektedir.	3,2840	15	9,3	11	6,8	55	34,0	75	46,3	6	3,7
14	İçerik ÖYB'ler ile ilgili konuları kapsamaktadır.	3,2901	15	9,3	11	6,8	53	32,7	78	48,1	5	3,1
15	İçerik düzenlemesi ÖYB'ler dikkate alınarak yapılmıştır.	2,7963	15	9,3	51	31,5	52	32,1	40	24,7	4	2,5
16	İçerik düzenlemesi ÖYB'lere uygun olarak yapılmıştır.	2,7963	9	5,6	61	37,7	50	30,9	38	23,5	4	2,5
17	İçerik seçimin ÖYB'ler dikkate alınarak hazırlanmıştır.	2,7716	8	4,9	60	37,0	57	35,2	35	21,6	2	1,2
18	İçerikte ÖYB dağılım dengesi gözetilmiştir.	2,5062	48	29,6	22	13,6	55	34,0	36	22,2	1	0,6
Toplam	İçerik	2,9339										

Tablo 4.104 incelendiğinde 4. sınıf öğretmenlerinin 4. sınıf öğretim programlarını P21-ÖYB bağlamında değerlendirdiği kontrol listesinin içerik değerlendirme boyutu yedi maddeden oluşmaktadır. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde; yedi maddenin aritmetik ortalamasının ($x=2,50$) ile ($x=3,29$) arasında değiştiği ve sonuçların birbirine genel olarak benzer özellikler taşıdığı görülmektedir. Yedi maddeye ilişkin öğretmenlerin görüş puan ortalamaları ise ($x=2,93$)'tür. Kontrol listesinde yer alan yedi madde içeriğin hedefe uygunluğu, içeriğin ÖYB içermesi, içeriğin ÖYB ile ilgili konuları kapsamaması, içerik düzenlemesi yapılırken ÖYB'lerin dikkate alınması ve ÖYB'lere uygun hazırlanması, içerik seçiminde ÖYB'lerin dikkate alınması ve içerikte ÖYB dağılımının gözetilmesine ilişkin değerlendirmeleri içermektedir.

İçeriğin Hedeflere Uygun Olarak Hazırlanması

Kontrol listesinde içeriğin hedeflere uygun hazırlanmasına ilişkin bir madde bulunmaktadır. İçeriğin hedeflere uygun hazırlanmasına ilişkin soruya öğretmenlerin genel olarak “*Kısmen Katılıyorum*” seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan 12'nci maddede belirtilen “*İçerik hedeflere uygun olarak hazırlanmıştır.*” açıklamaya ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin %56'sının içeriğin hedeflere uygun olarak hazırlandığı görüşüne kısmen katıldığı %27'sinin katıldığı ve %17'sinin katılmadığı tespit edilmiştir.

İçeriğin ÖYB'leri İçermesi

Kontrol listesinde içeriğin ÖYB'leri içermesine ilişkin bir madde bulunmaktadır. İçeriğin ÖYB'leri içermesine ilişkin öğretmenlerin genel olarak “*Katılıyorum*” seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan 13'üncü maddede belirtilen “*İçerik ÖYB'leri içermektedir.*” açıklamaya ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin %50'sinin içeriğin ÖYB içerdiğine katıldığı, %34'ünün kısmen katıldığı ve %16'sının katılmadığı tespit edilmiştir.

İçeriğin ÖYB Konuları ile İlgili Konuları Kapsaması

Kontrol listesinde içeriğin ÖYB'lerle ilgili konuları kapsamasına ilişkin bir madde bulunmaktadır. İçeriğin ÖYB'lerle ilgili konuları kapsamasına ilişkin öğretmenlerin genel olarak “*Katılıyorum*” seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir

Kontrol listesinde yer alan 14'üncü maddede belirtilen “*İçerik ÖYB'lerle ilgili konuları kapsamaktadır.*” açıklamaya ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin %51'inin içeriğin ÖYB'lerle ilgili konuları kapsamasına katıldığı, %33'ünün kısmen katıldığı ve %16'sının katılmadığı tespit edilmiştir.

İçerik Düzenlenirken ÖYB'lerin Dikkate Alınarak Hazırlanması

Kontrol listesinde içeriğin düzenlenirken ÖYB'lerin dikkate alınması hususuna ilişkin 1 madde bulunmaktadır. İçerik düzenlemesinde ÖYB'lerin dikkate alınarak hazırlanmasına ilişkin öğretmenlerin genel olarak “*Katılmıyorum*” seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan 15'inci maddede belirtilen “*İçerik düzenlemesi ÖYB'ler dikkate alınarak yapılmıştır.*” açıklamaya ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin %41'inin içerik düzenlenirken ÖYB'lerin dikkate alındığı hususuna katılmadığı, %32'sinin kısmen katıldığı ve %27'sinin de katıldığı tespit edilmiştir.

İçerik Düzenlenirken ÖYB'lere Uygun Hazırlanması

Kontrol listesinde içeriğin düzenlenirken ÖYB'lere uygun hazırlanması hususuna ilişkin bir madde bulunmaktadır. İçeriğin düzenlenirken ÖYB'lere uygun hazırlanmasına ilişkin öğretmenlerin genel olarak “*Katılmıyorum*” seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan 16'ncı maddede belirtilen “*İçerik düzenlemesi ÖYB'lere uygun olarak yapılmıştır.*” açıklamaya ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin %43'ünün içerik düzenlenirken ÖYB'lere uygun hazırlanmadığı görüşüne katılmadığı, %31'inin kısmen katıldığı ve %26'sının da katıldığı tespit edilmiştir.

İçerik Seçiminde ÖYB'lerin Dikkate Alınması

Kontrol listesinde içeriğin seçiminde ÖYB'lerin dikkate alınması hususuna ilişkin bir madde bulunmaktadır. İçeriğin seçiminde ÖYB'lerin dikkate alınmasına ilişkin öğretmenlerin genel olarak “*Katılmıyorum*” seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan 17'nci maddede belirtilen “*İçerik seçiminde ÖYB'ler dikkate alınarak hazırlanmıştır.*” açıklamaya ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin %42'sinin içerik seçiminde ÖYB'lerin dikkate alınmadığı görüşüne katılmadığı, %35'inin kısmen katıldığı ve %23'ünün de katıldığı tespit edilmiştir.

İçerikte ÖYB Dengesi Gözetilmesi

Kontrol Listesinde içerikte ÖYB dengesinin gözetilmesine ilişkin bir madde bulunmaktadır. İçerikte ÖYB dengesinin gözetilmesine ilişkin öğretmenlerin genel olarak “*Katılmıyorum*” seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan 18'inci maddede belirtilen “*İçerikte ÖYB dağılım dengesi gözetilmiştir.*” açıklamaya ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin %43'ünün içerikte ÖYB dengesinin gözetilmesi hususuna katılmadığı, %34'ünün kısmen katıldığı ve %23'ünün katıldığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak öğretim programları ve ders kitapları incelendiğinde,

Türkçe dersi öğretim programında temalara ilişkin açıklamalar, metin sayısı ve metin türlerine ilişkin açıklamalar, uygulamada dikkat edilecek hususlar ve programın yapısı; ders kitabında ise “*Kitabımızı Tanıyalım*” başlığında kısa bir tanıtım,

Matematik dersi öğretim programında, matematik dersi öğrenme alanları ve programın yapısı, öğrenme alanlarının sınıflara göre dağılımı, programın yapısı; ders kitabında ise “*Kitabımızı Tanıyalım*” başlığında kısa tanıtımlar,

Fen bilimleri dersi öğretim programında alana özgü beceriler, konu alanları, ünite başlıkları, programın yapısı; ders kitabında ise organizasyon şeması, ünite ve içindeki uygulamalara ilişkin kısa açıklamalar,

Sosyal bilgiler dersi öğretim programında temel beceriler, değerler, programın yapısı; ders kitabında kitabımızı tanıyalım başlığında kısa tanıtımlar yer almaktadır. Öğretmenlerin öğretim programlarını incelemekten ünitelerin neye göre temellendirildiği ve isimlendirildiğini, üniteleri içeren kazanımlar ve açıklamaları incelemekten hedef -kazanımlar doğrultusunda hazırlanan ders kitapları içeriğini, 21 yy. becerileri sınıflamalarını incelemekten ÖYB'lere ilişkin yorum yapması ve görüş belirtmesi uygun değildir. Sonuç olarak 4. sınıf öğretmenlerinin kontrol listesindeki içerik boyutuna ilişkin aritmetik ortalamaları incelendiğinde ($x=2,93$) olarak tespit edilmiştir. Aritmetik ortalamadan alınabilecek maksimum ortalama değerin ($x=5$), minimum değerin ($x=1$) alınabileceği düşünüldüğünde ($x=2,93$) ortalama bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu değer bizlere 4. sınıf öğretmenlerinin öğretim programının içerik boyutuna ilişkin aşağıdaki sonuçlara götüreceği düşünülebilir. Bunlar;

- ✓ İçeriğin hedeflere uygun olarak hazırlanması gerekmektedir. Öğretmenlerin %56'sının içeriğin hedeflere uygun olarak hazırlandığı görüşüne kısmen katıldığı tespit edilmiştir.
- ✓ İçeriğin ÖYB'leri içermesi gerekmektedir. Çünkü öğretim programı kurgusunda ÖYB'leri karşılayan öğrenme alanları, dil becerileri, temel beceriler vb. ve kazanımlar mevcuttur. Öğretmenlerin %50'sinin içeriğin ÖYB içerdiğine katıldığı tespit edilmiştir.
- ✓ İçeriğin ÖYB konuları ile ilgili konuları kapsamaması beklenmektedir. Çünkü içeriği oluşturan birden fazla etken vardır ve ÖYB bunlardan sadece biridir. Bu sebeple içeriğin ÖYB'leri kapsamaması beklenmektedir ve öğretmenlerin %51'inin içeriğin ÖYB'lerle ilgili konuları kapsamamasına katıldığı tespit edilmiştir.
- ✓ İçerik düzenlenirken ÖYB'lerin dikkate alınarak hazırlanması gerekmektedir. Her ne kadar ÖYB'ler birebir öğretim programlarında yer almasa da ÖYB'leri karşılayan açıklamalar mevcuttur. Öğretmenlerin %41'inin içerik düzenlenirken ÖYB'lerin dikkate alındığı hususuna katılmadığı tespit edilmiştir.
- ✓ İçerik düzenlenirken ÖYB'lere uygun hazırlanması gerekmektedir. 2017 yılında programların güncellenmiş olması ve bireylerin günün koşulları bağlamında yetiştirilmesi ve donatılması gerektiği düşünüldüğünde içeriğin aynı zamanda ÖYB'lere uygun olarak hazırlanması beklenmektedir. Öğretmenlerin %43'ünün

içerik düzenlenirken ÖYB'lere uygun hazırlandığı görüşüne katılmadığı tespit edilmiştir.

- ✓ İçerik seçiminde ÖYB'lerin dikkate alınması hususu göz ardı edilmemesi gerekmektedir. İçerik, program temelinde oluşturulmaktadır. Programda da ÖYB'leri karşılayan açıklamalar vb. olduğu için içerik seçimi yapılırken ÖYB'ler dikkate alınmalıdır hususu ön plana çıkmaktadır. Öğretmenlerin %42'sinin içerik seçiminde ÖYB'lerin dikkate alınmadığı görüşünü bildirdikleri tespit edilmiştir.
- ✓ İçerikte konu veya ünite bazında ÖYB dengesi gözetilmese de ilgili dersin program temelleri ve kurgusu düşünüldüğünde ders bütünü bağlamında ÖYB dengesinin yapılması gerektiği düşünülmektedir. Öğretmenlerin %43'ünün içerikte ÖYB dengesinin gözetilmesi hususuna katılmadığı tespit edilmiştir.
- ✓ Öğretmenlerin öğretim programlarını incelemeyen ünitelerin neye göre temellendirildiği ve isimlendirildiğini, üniteleri içeren kazanımlar ve açıklamaları incelemeyen, hedef -kazanımlar doğrultusunda hazırlanan ders kitapları içeriğini, ünitelendirilmiş yıllık planları ve 21 yy. becerileri sınıflamalarını incelemeyen yorum yapmaları olanaksız olup ÖYB'lere ilişkin inceleme, analiz, değerlendirme ve araştırma yapması beklenmektedir. Bu boyuta ilişkin öğretmenlerin görüşlerini belirten aritmetik ortalamaları her ne kadar ($x=2,93$) olsa da öğretmenlerin yedi maddeden dördünde istenmedik görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Bu sonuç tıpkı giriş bağlam ve hedef-kazanım boyutu gibi öğretmenlerin programları yeterli düzeyde incelemeyen veya program okuryazarlıklarının yeterli seviyede olmadığı fikrini oluşturabilir.

4.6.6. İçerik Boyutuna İlişkin Öğretmen Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin içeriğin ÖYB'lere uygunluğu ve içerikte yer alan ÖYB'lerin dağılımına ilişkin görüşlerinin tespit etmek amacıyla “İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin 4 temel dersin öğretim programları içerik boyutuna ilişkin görüşleri nedir?” sorusu yoluyla görüşlerinin belirtilmesi istenmiştir.

Elde edilen veriler analiz edildiğinde öğretmenlerin çoğunluğunun ($f=14$) içeriğin ÖYB'lerin kazandırılması açısından yeterli olmadığını düşünürken öğretmenlerin birkaçı ise ($f=2$) içeriğin ÖYB'leri kazandırma noktasında yeterli ve uygun olduğunu düşünmektedir.

İçeriklerde yer alan ÖYB'lerin dağılımı hususuna ilişkin ise öğretmenlerin her bir ders bağlamında ÖYB'lerin dağılım noktasında farklılık gösterebileceğini ifade etmektedir.

Öğretmenler içeriğin ÖYB'leri kazandırması açısından uygun almayışını genel olarak “içerin sığ olması, içerikte etkinliklerin birbirini tekrarlaması, etkinliklerin az olması, konu-süre tutarsızlıkları, etkinlik ve içeriğin öğrencilerin dikkatini çekmemesi, metinlerin uzun ve karmaşık olması” gibi açıklamalarla içeriğin ÖYB'leri kazandırması noktasında yetersiz olduğunu ve bu sıkıntının kullanımı yasak olmasına rağmen yardımcı kaynak kullanarak, online platformlar kullanılarak bireysel olarak bütün katılımcıların içerik noktasında yaşanan problemi çözmeye çalıştıklarını ifade etmektedir. Konuya ilişkin bir öğretmenden alınan örnek alıntı aşağıdaki gibidir:

“Matematik dersi kitaplarında alıştırma ve etkinlikler neredeyse yok denecek kadar az. Var olanlar da yeterli değil. Bir konuyu ya da kazanımı kavratmayı neredeyse 3 örnekle sınırlandırmışlar. Türkçe ders içeriği eş anlam, zıt anlam vb. etkinlikler üzerine kurulu, etkinlikler sürekli birbirinin aynısı. Bu içerik ve etkinliklerle öğrencilere ÖYB'leri kavratmak biraz zor gibi. Fen dersi yine uygulama ve proje çalışmaları çok az. Ayrıca çocuklar etkinlikleri veya okuma parçalarını evde tek başlarına yapmaya kalksa anlayamaz, o denli karmaşık yazılmış. Sonuç olarak kitaplar yetersiz. Öğretmen ekstra uğraşmazsa yardımcı kaynak kullanmazsa bu kazanımların dolayısıyla ÖYB'lerin kazanılması biraz daha zorlaşabilir. Mesela ben Sağlıklı Yaşam konusunda sınıfta kahvaltı yaptırdım. Kahvaltıda sağlıklı olanlarla sağlıklı olmayanları tek tek açıkladım. Yani olayı öğrencilere yaşattım. Öğrenciler bu şekilde daha da konuyu özümlediler.”(K-8)

Öğretmenler içerikte yer alan ÖYB'lerin her bir ders etrafında değişebileceği ifade ederken her bir dersin kendi içinde de bazı ÖYB'leri ağırlıklı olarak barındırmaları gerektiğini ifade etmesine ilişkin bir öğretmenden alınan örnek alıntı aşağıdaki gibidir:

“Ben içeriğe bağlı kalmıyorum. Kitaplar açıkçası kazanımlar ve ÖYB'leri kazandırmada çok da etkili değil. Bu sebeple online platformlar üzerinden hem görsel hem de işitsel içerik ve etkinlikler kullanarak sürece öğrencilere daha fazla katıyorum. ÖYB'lerin dağılımı noktasında çok da fikir sahibi değilim. Türkçe dersinde iletişim ve yaratıcılık, Sosyal Bilgiler dersinde iletişim ve işbirliği, matematik dersinde problem çözme, eleştirel düşünme ve yaratıcılık, fen bilimleri kitabında da yenilenme ve eleştirel düşünme becerilerinin olabileceğini düşünüyorum. Zaten bir dersin tamamını bir beceriye yoğunlaşması

imkânsızdır. Bu sebeple bütün becerilerin az çok bütün derslerde olmasının yanında yukarıda da belirttiğim gibi bazı derslerde bazı becerilerin daha çok ön plana çıktığını düşünüyorum.”
(K-6)

Sonuç olarak kontrol listesi incelendiğinde içeriğin ÖYB'lere uygun olarak hazırlanması görüşüne öğretmenlerin %56'sının kısmen katıldığı, %27'sinin katıldığı ve %17'sinin de katılmadığı tespit edilirken içerikte yer alan ÖYB dağılım dengesinin gözetilmesi hususuna %43'ünün katılmadığı, %34'ünün kısmen katıldığı ve %23'ünün de katıldığı tespit edilmiştir.

Kontrol listesi sonuçlarına göre öğretmenlerin çoğunluğu içeriğin ÖYB'lere uygun hazırlanmasına kısmen katılırken görüşme sonuçları bağlamında öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu içeriğin ÖYB'lere uygun olarak hazırlanmadığı ve içeriğin yetersiz olduğunu ifade etmektedir. Yine kontrol listesi sonuçlarına göre içerikte ÖYB dağılım dengesine dikkat edilmediği hususu vurgulanırken görüşmelerde de benzer sonuçlara yer verilerek içeriklerde ÖYB dağılım dengesinin gözetilmediği hususu vurgulanmaktadır.

4.6.7. Öğrenme-Öğretme Boyutuna İlişkin İlişkin Kontrol Listesinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde “İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin 4 temel dersin öğretim programları ve P21-ÖYB bağlamına (öğrenme-öğretme süreci boyutu) ilişkin görüşleri ne düzeydedir?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu alt problemin çözümüne ilişkin öğretmen kontrol listesinden toplanan veriler frekans (f), yüzde % ve aritmetik ortalama (x) hesaplanarak Tablo 4.105'te verilmiştir.

Tablo 4.105. 4. Sınıf Öğretmenlerinin 4. Sınıf Öğretim Programlarını P21-ÖYB Bağlamında (Öğrenme-Öğretme Süreci Boyutu) Değerlendirmelerine İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Madde No.	Öğrenme-Öğretme Süreci Boyutu	X	Kesinlikle Katılmıyorum (1)		Katılmıyorum (2)		Kısmen Katılıyorum (3)		Katılıyorum (4)		Kesinlikle Katılıyorum (5)	
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
19	Etkinliklerde ÖYB temelli örneklerle yer verilmiştir.	3,0247	2	1,2	38	23,5	79	48,8	40	24,7	3	1,9
20	Kullanılan yöntem-teknik ÖYB'leri desteklemektedir.	2,8333	1	0,6	75	46,3	39	24,1	44	27,2	3	1,9
21	Etkinlikler ÖYB'lere uygun olarak planlanmıştır.	3,0309	1	0,6	30	18,5	96	59,3	33	20,4	2	1,2
22	Etkinliklerde alternatif eğitim durumları kullanılmaktadır.	3,0185	0	0	35	21,6	91	56,2	34	21,0	2	1,2
23	Etkinlikler ÖYB'lerle tutarlıdır.	2,9815	0	0	40	24,7	88	54,3	31	19,1	3	1,9
24	Süreçte kullanılan teknoloji ÖYB'lerin kazanımına katkı sağlamaktadır.	3,3519	1	0,6	27	16,7	54	33,3	74	45,7	6	3,7
25	Süreçte kullanılan materyaller ÖYB'leri destekleyici niteliktedir.	3,2901	9	5,6	19	11,7	54	33,3	76	46,9	4	2,5
26	Süreçte Kullanılan yardımcı kaynaklar ÖYB'leri destekleyici niteliktedir.	3,0370	9	5,6	20	12,3	93	57,4	36	22,2	4	2,5
Toplam	Öğrenme-Öğretme Süreci	3,0710										

Tablo 4.105 incelendiğinde 4. sınıf öğretmenlerini 4. sınıf öğretim programlarını P21-ÖYB bağlamında değerlendirdiği kontrol listesinin öğrenme-öğretme süreci değerlendirme boyutu sekiz maddeden oluşmaktadır. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde; sekiz maddenin aritmetik ortalamasının ($x=2,83$) ile ($x=3,35$) arasında değiştiği ve sonuçların genel olarak benzer özellikler taşıdığı görülmektedir. Sekiz maddeye ilişkin öğretmenlerin görüş puanlarının aritmetik ortalamaları ise ($x=3,07$)’dir. Kontrol listesinde yer alan sekiz madde etkinliklerin ÖYB temelli olması, yöntem tekniklerin ÖYB’leri desteklemesi, etkinliklerin ÖYB’lere uygun planlanması, etkinliklerde alternatif eğitim durumlarının kullanılması, etkinlikler ile ÖYB’lerin tutarlılığı, kullanılan teknolojinin ÖYB’yi desteklemesi, kullanılan materyalin ÖYB’yi desteklemesi ve kullanılan yardımcı kaynakların ÖYB’yi desteklemesine ilişkin değerlendirmeleri içermektedir.

Etkinliklerde ÖYB Temelli Örneklerle Yer Verilmesi

Kontrol listesinde etkinliklerde ÖYB temelli örneklerle yer verilmesine ilişkin bir madde bulunmaktadır. Etkinliklerde ÖYB temelli örneklerle yer verilmesine ilişkin öğretmenlerin genel olarak “*Kısmen Katılıyorum*” seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan 19’uncu maddede belirtilen “*Etkinliklerde ÖYB temelli örneklerle yer verilmiştir.*” açıklamaya ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin %49’unun etkinliklerde ÖYB temelli örneklerle yer verilmesi hususuna kısmen katıldığı, %26’sının katıldığı ve %25’inin de bu görüşe katılmadığı tespit edilmiştir.

Kullanılan Yöntem-Tekniklerin ÖYB’leri Desteklemesi

Kontrol listesinde yöntem-tekniklerin ÖYB’leri desteklemesine ilişkin bir madde bulunmaktadır. Kullanılan yöntem-tekniklerin ÖYB’leri desteklemesine ilişkin öğretmenlerin genel olarak “*Katılmıyorum*” seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan 20’inci maddede belirtilen ve “*Kullanılan yöntem-Tekniklerin ÖYB’leri desteklemektedir.*” açıklamaya ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin % 47’sinin kullanılan yöntem-tekniklerin ÖYB’leri desteklemesine katılmadığı, %29’unun katıldığı ve %24’ünün de kısmen katıldığı tespit edilmiştir.

Etkinliklerin ÖYB'lere Uygun Olarak Planlanması

Kontrol listesinde yer alan etkinliklerin ÖYB'lere uygun olarak planlanmasına ilişkin bir madde bulunmaktadır. Etkinliklerin ÖYB'lere uygun olarak planlanmasına yönelik öğretmenlerin genel olarak “*Kısmen Katılıyorum*” seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan 21'inci maddede belirtilen “*Etkinlikler ÖYB'lere uygun olarak planlanmıştır.*” açıklamaya ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin %60'ının etkinliklerin ÖYB'lere uygun olarak planlanması hususuna kısmen katıldığı, %21'inin katıldığı ve %19'unun da katılmadığı tespit edilmiştir.

Etkinliklerde Alternatif Eğitim Durumlarının Kullanılması

Kontrol listesinde etkinliklerde alternatif eğitim durumlarının kullanılmasına ilişkin bir madde bulunmaktadır. Etkinliklerde alternatif eğitim durumlarının kullanılmasına ilişkin öğretmenlerin genel olarak “*Kısmen Katılıyorum*” seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan 22'nci maddede belirtilen “*Etkinliklerde alternatif eğitim durumları kullanılmaktadır*” açıklamaya ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans ve yüzde değerleri incelendiğinde; öğretmenlerin %56'sının etkinliklerde alternatif eğitim durumlarının kullanılmasına kısmen katıldığı, %23'ünün katıldığı ve %22'sinin katılmadığı tespit edilmiştir.

Etkinliklerin ÖYB'lerle Tutarlı Olması

Kontrol listesinde etkinliklerin ÖYB'lerle tutarlı olmasına ilişkin bir madde bulunmaktadır. Etkinliklerin ÖYB'lerle tutarlılığına ilişkin soruya öğretmenlerin genel olarak “*Kısmen Katılıyorum*” seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan 23'üncü maddede belirtilen “*Etkinlikler ÖYB'lerle tutarlıdır.*” açıklamaya ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans ve yüzde değerleri incelendiğinde; öğretmenlerin %54'ünün etkinliklerin ÖYB'lerle tutarlı olması görüşüne kısmen katıldığı, %25'inin katılmadığı ve %21'inin de katıldığı tespit edilmiştir.

Süreçte Kullanılan Teknolojinin ÖYB'lerin Kazanılmasına Katkı Sağlaması

Kontrol listesinde süreçte kullanılan teknoloji, eğitim teknolojisi veya teknolojik aletlerin ÖYB'lerin kazanılmasına katkı sağlamasına yönelik bir madde bulunmaktadır. Süreçte kullanılan teknolojinin ÖYB'lerin kazanılmasına katkı sağlamasına ilişkin öğretmenlerin genel olarak “*Katılıyorum*” seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan 24'üncü maddede belirtilen “*Süreçte kullanılan teknoloji ÖYB'lerin kazanılmasına katkı sağlamaktadır.*” açıklamaya ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin %50'sinin süreçte kullanılan teknolojinin ÖYB'lerin kazanılmasına katkı sağlaması görüşüne katıldığı, %33'ünün kısmen katıldığı ve %17'sinin de katılmadığı tespit edilmiştir.

Süreçte Kullanılan Materyallerin ÖYB'leri Desteklemesi

Kontrol listesinde süreçte kullanılan materyallerin ÖYB'leri desteklemesine ilişkin bir madde bulunmaktadır. Süreçte kullanılan materyallerin ÖY'lerin kazanılmasına destek sağlamasına ilişkin öğretmenlerin genel olarak “*Katılıyorum*” seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan 25'inci maddede “*Süreçte kullanılan materyaller ÖYB'leri destekleyici niteliktedir.*” açıklamaya ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin %49'unun katıldığı, %33'ünün kısmen katıldığı ve %18'inin de katılmadığı tespit edilmiştir.

Süreçte Kullanılan Yardımcı Kaynakların ÖYB'leri Desteklemesi

Kontrol listesinde süreçte kullanılan yardımcı kaynakların ÖYB'lerin kazanılmasına destek sağlamasına ilişkin bir madde bulunmaktadır. Süreçte kullanılan yardımcı kaynakların ÖYB'lerin kazanılmasına katkı sağlamasına ilişkin öğretmenlerin genel olarak “*Kısmen Katılıyorum*” seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan 26'ncı maddede “*Süreçte kullanılan yardımcı kaynaklar ÖYB'leri destekleyici niteliktedir.*” açıklamaya ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans ve yüzde değerleri incelendiğinde; öğretmenlerin %57'sini bu görüşe kısmen katıldığı, %25'inin katıldığı ve %18'inin de katılmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak öğretim programları ve ünitelendirilmiş yıllık planlar incelendiğinde;

Türkçe dersi öğretim programında, “Öğrenme Öğretme Yaklaşımı ve Uygulamada Dikkat Edilecek Hususlar” başlığı ile “Öğrenme Öğretme Yaklaşımı” başlığı altında dört temel dil becerisinin kazandırılmasında tek bir öğrenme öğretme yaklaşımı benimsenmemesi, farklı öğretim yöntem ve teknikleri bir arada ve dengeli şekilde kullanılması vb. açıklamalar yer alırken ünitelendirilmiş yıllık planda “Öğrenme Öğretme Yöntem-Teknikleri” ile “Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç ve Gereçler” başlıklarında azami açıklamalara,

Matematik dersi öğretim programında, “Matematik Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar” başlığında matematik disiplinlerarası yaklaşım, oyunla öğretim vb. açıklamalara yer verilirken ünitelendirilmiş yıllık planda “Öğrenme Öğretme Yöntem-Teknikleri” ile “Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç ve Gereçler” başlıklarında azami açıklamalara,

Fen bilimleri dersi öğretim programında, benimsenen strateji ve yöntemler; problem, proje, argümantasyon, işbirliğine dayalı öğrenme, araştırma-sorgulamaya dayalı öğrenme vb. açıklamalara yer verilirken ünitelendirilmiş yıllık planda “Öğrenme Öğretme Yöntem-Teknikleri” ile “Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç ve Gereçler” başlıklarında azami açıklamalara,

Sosyal bilgiler dersi öğretim programında, “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar” başlığında disiplinlerarası yaklaşım, becerilerin farklı kazanım ve öğrenme alanlarıyla ilişkilendirilmesi, güncel ve tartışmalı konular, farklı tartışma teknikleri kullanılarak problem çözme, eleştirel düşünme, kanıt kullanma, karar verme ve araştırma becerileriyle ilişkilendirilmesi gibi açıklamalara yer verilirken ünitelendirilmiş yıllık planda “Öğrenme Öğretme Yöntem-Teknikleri” ile “Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç ve Gereçler” başlıklarında azami açıklamalara yer verilmiştir. Öğretmenlerin öğretim programlarını ve ünitelendirilmiş yıllık planları incelemeyen, pedagojik donanımlarını arttırmadan, ÖYB'ye ilişkin yeterli donanım ve bilgi sahibi olmadan ÖYB'lerin öğrenme-öğretme sürecine yönelik değerlendirmesini yapması ve bu süreci tam manasıyla yönetmesi beklenemez. Sonuç olarak; 4. sınıf öğretmenlerinin kontrol listesindeki öğrenme-öğretme boyutuna ilişkin aritmetik ortalamaları incelendiğinde ($x=3,07$) olarak tespit edilmiştir. Aritmetik ortalamadan alınabilecek maksimum ortalama değerin ($x=5$), minimum değerin ($x=1$) alınabileceği düşünüldüğünde ($x=3,07$) ortalama bir

değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu değer bizlere 4. sınıf öğretmenlerinin öğretim programının içerik boyutuna ilişkin aşağıdaki sonuçlara götüreceği düşünülebilir. Bunlar:

- ✓ Öğretim programları incelendiğinde 4 temel dersten herhangi birinde beceri, yetkinlik ve ÖYB'lerin nasıl öğretileceğine dair herhangi bir örneklendirme yer almamaktadır. Öğretmenlerin sadece %25'ini etkinliklerde ÖYB'lerin nasıl kazandırılacağına dair örneklerle yer verilmediğini ifade etmektedir.
- ✓ Öğretim programları incelendiğinde kullanılabilecek bazı yaklaşım, yöntem ve tekniklere yer verilmiş ancak detaylı bir açıklama yapılmamıştır. Süreçte tercih edilen yöntem-teknik tamamıyla öğretmenlerin pedagojik donanımları ile ilgilidir. Öğretmenlerin % 47'sinin kullanılan yöntem-tekniklerin ÖYB'leri desteklemediği görüşüne katılmaktadır.
- ✓ Öğretim programları ve ders kitapları beceri, temel beceri ve ÖYB üzerine temellendirilmediği düşünülürse etkinliklerinin tamamının ÖYB'lere uygun olarak planlanmasını beklemek olanaksızdır. Buna karşın etkinlikler ÖYB'leri hem içermekte hem desteklemektedir. Ancak; bu görüşe öğretmenlerin sadece %21'inin katıldığı görülmektedir.
- ✓ Etkinliklerde alternatif eğitim durumlarının kullanılması hem sürecin daha sağlıklı işlemesi hem de ÖYB'lerin kazandırılması açısından önemlidir. Öğretmenlerin sadece %23'ünün etkinlikleri işlerken alternatif eğitim durumlarını kullandıkları tespit edilmiştir.
- ✓ Etkinliklerin ÖYB'lerden bağımsız ve ayrı hazırlanmasını beklemek olanaksızdır. Etkinliklerin ÖYB'ler tutarlı olması görüşüne öğretmenlerin sadece %21'inin katıldığı görülmektedir.
- ✓ Süreçte kullanılan teknoloji ve eğitim teknolojilerinin ÖYB'lerin kazanılmasına katkı sağlaması beklenmektedir. Öğretmenlerin %50'sinin süreçte kullanılan teknolojinin ÖYB'lerin kazanılmasına katkı sağladığı görüşüne katıldığı tespit edilmiştir.
- ✓ Süreçte kullanılan materyallerin ÖYB'leri desteklemesi beklenmektedir. Öğretmenlerin %49'unun süreçte kullanılan materyallerin ÖYB'lerin kazanılmasına katkı sağladığı görüşüne katıldığı tespit edilmiştir.
- ✓ Süreçte kullanılan yardımcı kaynakların ÖYB'leri desteklemesi beklenmektedir. Öğretmenlerin %25'inin bu görüşe katıldığı tespit edilmiştir.

- ✓ Öğrenme-öğretme sürecine ilişkin öğretmenlerin değerlendirme yapabilmeleri için özellikle öğretim programlarını, ünitelendirilmiş yıllık planları, P21 sınıflamalarını irdelemesi, incelemesi, analiz etmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu boyuta ilişkin öğretmen görüşlerini belirten ilgili boyutun aritmetik ortalaması her ne kadar ($x=3,07$) olsa da öğretmenlerin sekiz maddeden altısında istenmedik görüşler belirtmişlerdir. Bu sonuç tıpkı giriş-bağlam, hedef-kazanım ve içerik boyutları gibi öğretmenlerin programları yeterli düzeyde incelemediği veya program okuryazarlıklarının yeterli seviyede olmadığı fikrini oluşturabilir.

4.6.8. Öğrenme ve Öğretme Süreci Boyutuna İlişkin Öğretmen Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin ÖYB'lerin programda belirtilen yöntem tekniklerle kazandırılabilceği ve sınıf içi yapılan etkinlik türlerine ilişkin görüşlerini tespit etmek amacıyla “İlkokul 4. Sınıf öğretmenlerinin 4 temel dersin öğretim programları öğrenme-öğretme sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusu yoluyla görüşlerinin belirtilmesi istenmiştir.

Elde edilen veriler analiz edildiğinde öğretmenlerin tamamının ($f=16$) programda ve ünitelendirilmiş yıllık planda yer alan yöntem ve tekniklere bağlı kalmadığını ifade ederek dersini yürüttüğünü ifade etmektedir.

Ek olarak öğretmenlerin sınıf içi etkinlikleri incelendiğinde ise dersin gidişatına ve öğretmenlerin pedagojik yeterlikleri bağlamında yöntem ve tekniklerin değişebildiği gibi ders kitapları ve yardımcı kaynaklarda yer alan etkinliklerin genel olarak WEB. 02 araçlarının kullanılarak yapılmaya çalışıldığı ifade edilmektedir.

Öğretmenler tamamının program ve ünitelendirilmiş yıllık planda belirtilen yöntem-tekniklere bağlı kalmayarak kendi yeterlikleri bağlamında yöntem-teknik seçimini gittiklerini ifade etmektedirler. Ayrıca programda belirtilen yöntem ve tekniklerin yeterliliği veya yetersizliğinden ziyade öğretmenlerin yöntem ve teknik seçiminde tamamıyla dersin içeriği ve kendi yeterlikleri bağlamında yöntem-teknik seçimine gittikleri söylenebilir. Öğretmenlerin çoğunlukla “*anlatım, soru cevap, tartışma, problem çözme*” yöntem-tekniklerini çok sık olmamakla birlikte “*drama, gösterme, deney, örnek olay, beyin fırtınası, balık kılıcı, proje, altı şapkalı düşünme, rol yapma*” gibi yöntem ve teknikleri kullandıkları ifade etmektedirler.

Yöntem-teknik seçiminde programa referans alıp programa bağlı kalmayarak kendi inisiyatifi doğrultusunda yöntem-teknik seçiminde giden öğretmen görüşlerini ifade eden örnek birkaç alıntı aşağıdaki gibidir:

“Yöntem tekniklerde programa bağlı kalmıyorum. Program sadece bizim için rehber konumunda. Ders saatini, konu sırasını, konuya ayrılan süreyi veya kullanacağım yöntem tekniği kazanımlar doğrultusunda ve anlık gelişmeler ile inisiyatifim doğrultusunda yapıyorum.

Türkçe: Anlatım, soru cevap, drama, canlandırma, istasyon.

Matematik: Anlatım, soru cevap, problem çözme.

Sosyal bilgiler: Anlatım, soru cevap, tartışma, altı şapka.

Fen bilimleri: Anlatım, soru cevap, deney, gösteri, gösterip yaptırma, istasyon.”
(K-6)

“Ben programa çok da bağlı kalmıyorum. Derslerimi özellikle oyunlaştırmaya, görselleştirmeye, materyal desteği sunarak ilgi çekici hale getirmeye planlıyorum. Tabi buna bağlı olarak derslerde kullandığım yöntem teknikler de değişkenlik gösterebiliyor. Örneğin Türkçe dersinde anlamlı cümle oluşturma çalışmasında her bir öğrenciyi bir kelime yaparak her bir öğrencinin doğru sıraya geçerek kurallı ve anlamlı cümle oluşturmalarını sağlıyorum. Matematik dersi onluk yuvarlama ya da yüzlük yuvarlama konularında derste 0-10 arası bir görsel çizerek görselin üstüne bir araba koyup sayının hangi rakamla bittiğini ve hangi rakama daha yakınsa arabalarını oraya götürmelerini götürdükleri rakamın hangi onluk ya da yüzlüğe yakın olma durumuna göre etkinliğimi işliyorum. Öğrencilerim bu sayede hem eğleniyor hem de matematikten sıkılmadan canla başla öğrenmeye çalışıyorlar. Sosyal bilgiler dersinde milli mücadele, 1. Dünya savaşını canlandırma yaparak dramatize ediyorum. Fen bilimleri dersinde fosilleri işlerken okul bahçesine çıkıp taşları ve toprağı inceliyoruz. Bu şekilde ders eğlenceli hale geliyor, öğrenciler yaparak yaşayarak öğrenebiliyor. Sonuç olarak bir sürü yöntem teknik kullandığımı ancak en yoğun olarak;

Türkçe: Anlatım, soru cevap, drama, canlandırma, rol yapma.

Matematik: Anlatım, soru cevap, problem çözme, rol yapma, drama.

Sosyal bilgiler: Anlatım, soru cevap, tartışma, problem çözme, rol yapma, drama

Fen bilimleri: Anlatım, soru cevap, deney, gösteri, gösterip yaptırma, istasyon, problem çözme, rol yapma, drama.” (K-16

Öğretmenlerin ders içinde yaptıkları etkinliklerin tür ve kaynağına bakıldığında ise çoğunluğunun yardımcı kaynaklar ve online platformlarda yer alan etkinliklerin olduğu tespit edilmiştir. Sebebi sorulduğunda ise devlet kitaplarının içerik ve etkinlik açısından sığ ve zayıf olması, etkinliklerin birbirlerini tekrarlama, etkinliklerin öğrencilerin dikkatini çekmemesi vb. sebeplerden dolayı fazla MEB kaynaklarının sadece referans alınarak konu takibinin yapıldığı ancak etkinliklerin genel anlamda yapılması, çoğaltılması ve ödevlendirme noktasında ise yardımcı kaynakların tercih edildiği ifade edilmektedir. Konuya ilişkin örnek öğretmen görüşlerinden alıntılar aşağıdaki gibidir:

“Mevcut kaynakların bazı etkinlikleri çok zayıf. Örneğin matematik ders kitabı etkinlikleri hem az hem de öğrencilerin dikkatini çekmiyor. Online platformlarda yer alan etkinlikler hem görsel hem de işitsel olduğu için öğrencilerin daha çok dikkatini çekiyor. Matematik dersi olsun sosyal bilgiler dersi olsun yardımcı kaynakların yanında olayları dramatizasyonla anlatmaya ve yaşatmaya çalışıyorum. Çünkü bazı konular soyut ve öğrencilerin dikkatini çekmiyor ya da öğrencilerin anlamada zorluklar yaşadıklarını görebiliyorum. 2020’li yılların öğrencileri zaten birçok konuyu öğrenip geliyorlar. Biz de onları burada farklı kanallarla zenginleştirmeye çalışıyoruz. Bunun yanında öğrenciler bazı etkinlikleri faydacıl olmadığı için yapmak istemiyor. Doğrudan günlük hayatla ilişkilendirip bu bizim nerede işimize yarayacak veya bunu ben öğrenip de ne yapacağım diye bana sorabiliyorlar. Bu sebeple ben her türlü etkinliği rol yaparak, drama ederek veya oyunlaştırarak anlatmaya, konu etkinliklerini de zenginleştirmeye ve çoğaltmaya özen gösteriyorum.” (K-15)

Kontrol listesi incelendiğinde öğrenme-öğretme sürecinde kullanılan yöntem-tekniklerin ÖYB’leri desteklemesi görüşüne öğretmenlerin %47’sinin katılmadığı, %29’unun katıldığı ve %24’ünün de kısmen katıldığı tespit edilirken etkinliklerin ÖYB’lerle tutarlı olması hususuna %54’ünün kısmen katıldığı, %25’inin katılmadığı ve %21’inin de katıldığı tespit edilmiştir.

Kontrol listesi sonuçlarına göre öğretmenlerin çoğunluğu öğrenme-öğretme sürecinde kullanılan yöntem-tekniklerin ÖYB'leri desteklemediğini ifade ederken görüşme sonuçlarına göre öğretmenlerin tamamı program ve ünitelendirilmiş yıllık planda yer alan yöntem ve tekniklere bağlı kalmadığını ifade ederek benzer bulgular elde edilmiştir. Yine kontrol listesinde etkinliklerin ÖYB'lerle tutarlı olması hususuna öğretmenlerin çoğunluğu kısmen katıldığını ifade ederken görüşmelerde de benzer sonuçlara yer verilerek etkinliklerin yetersiz ve tutarsız olması nedeniyle yardımcı kaynaklar kullanarak ders kitaplarında yer alan etkinlikleri tercih edememe sebeplerini izah etmişlerdir.

4.6.9. Ölçme-Değerlendirme Boyutuna İlişkin Kontrol Listesinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde “*İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin 4 temel dersin öğretim programları ve P21-ÖYB bağlamına (Ölçme Değerlendirme boyutuna ilişkin görüşleri) ilişkin görüşleri ne düzeydedir?*” sorusuna cevap aranmıştır. Bu alt problemin çözümüne ilişkin öğretmen kontrol listesinden toplanan veriler frekans (f), yüzde % ve aritmetik ortalama (x) hesaplanarak Tablo 4.106’da verilmiştir.

Tablo 4.106. 4. Sınıf Öğretmenlerinin 4. Sınıf Öğretim Programlarını P21-ÖYB Bağlamında (Ölçme-Değerlendirme Boyutu) Değerlendirmelerine İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Madde No.	Ölçme- Değerlendirme Boyutu	X	Kesinlikle Katılmıyorum (1)		Katılmıyorum (2)		Kısmen Katılıyorum (3)		Katılıyorum (4)		Kesinlikle Katılıyorum (5)	
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
27	Ölçme araçları ÖYB'leri ölçmede yeterlidir.	2,5123	48	29,6	22	13,5	58	35,8	29	17,9	5	3,1
28	ÖYB'lerin n nasıl ölçüleceği örneklerle gösterilmiştir.	2,5309	41	25,3	30	18,5	58	35,8	30	18,5	3	1,9
29	Ölçme değerlendirmede yer alan örnekler ÖYB'leri ölçer niteliktedir.	2,7222	0	0	82	50,6	47	29,0	29	17,9	4	2,5
30	ÖYB'lerin değerlendirilmesine yönelik alternatif yaklaşımlardan yararlanılmaktadır.	2,9877	0	0	40	24,7	87	53,7	32	19,8	3	1,9
31	ÖYB'lerle ölçme araçları tutarlıdır.	2,7407	0	0	80	49,4	48	29,6	30	18,5	4	2,5
32	Öğrencilerin ÖYB'lerinin tespitine ilişkin hazırbulunuşluk testleri yapılmaktadır.	2,4444	42	25,9	41	25,3	47	29,0	9	17,9	3	1,9
33	Öğrencilerin ÖYB'lerinin izlemine ilişkin testler yapılmaktadır.	2,4691	42	25,9	40	24,7	46	28,4	30	18,5	4	2,5
34	Öğrencilerin ÖYB'lerinin düzeylerinin tespitine ilişkin testler yapılmaktadır.	2,4444	43	26,5	39	24,1	48	29,6	29	17,9	3	1,9
Toplam	Ölçme-Değerlendirme	2,6065										

Tablo 4.106 incelendiğinde; 4. sınıf öğretmenlerini 4. sınıf öğretim P21-ÖYB bağlamında değerlendirdiği kontrol listesinin ölçme-değerlendirme boyutu sekiz maddeden oluşmaktadır.

Aritmetik ortalamalar incelendiğinde; 8 maddenin aritmetik ortalamasının ($x=2,44$) ile ($x=2,98$) arasında değiştiği ve sonuçların genel olarak benzer özellikler taşıdığı görülmektedir. Sekiz maddeye ilişkin öğretmenlerin görüş puanlarının aritmetik ortalamaları ise ($x=2,60$)'tır. Kontrol listesinde yer alan sekiz madde ölçme araçlarının ÖYB'leri ölçmesi, ÖYB'lerin nasıl ölçüleceğinin örneklerle gösterilmesi, ölçme-değerlendirmede yer alan örneklerin ÖYB'leri ölçmesi, ÖYB'lerin değerlendirilmesinde alternatif yaklaşımlardan yararlanılması, ÖYB'lerin ölçme araçlarıyla tutarlı olması, ÖYB'lerin tespitine ilişkin hazırbulunuşluk testlerinin yapılması, ÖYB'lerin kazanılmasına yönelik izleme testlerinin yapılması ve ÖYB'lerin değerlendirilmesine yönelik düzey belirleme testlerinin yapılmasına ilişkin değerlendirmeleri içermektedir.

Ölçme Araçlarının ÖYB'leri Ölçmedeki Yeterliliği

Kontrol listesinde ölçme araçlarının ÖYB'leri ölçmede yeterliliğine ilişkin bir madde bulunmaktadır. Ölçme araçlarının ÖYB'leri ölçmedeki yeterliliğine ilişkin soruya öğretmenlerin genel olarak "*Katılmıyorum*" seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan 27'nci maddede belirtilen "*Ölçme araçları ÖYB'leri ölçmede yeterlidir.*" açıklamaya ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin %43'ü ölçme araçlarının ÖYB'leri ölçme yeterliliğine katılmadığı, %36'sının kısmen katıldığı ve %21'inin de katıldığı tespit edilmiştir.

ÖYB'lerin Nasıl Ölçüleceğinin Örneklerle Gösterimi

Kontrol listesinde ÖYB'lerin nasıl ölçüleceğinin örneklerle gösterimine ilişkin bir madde bulunmaktadır. ÖYB'lerin nasıl ölçüleceğinin örneklerle gösterimine ilişkin öğretmenlerin genel olarak "*Katılmıyorum*" seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan 28'inci maddede belirtilen "*ÖYB'lerin nasıl ölçüleceği örneklerle gösterilmiştir.*" açıklamaya ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin %44'ünün ÖYB'lerin nasıl ölçüleceğinin örneklerle gösterimi görüşüne katılmadığı, %36'sının kısmen katıldığı ve %20'sinin de katıldığı tespit edilmiştir.

Ölçme-Değerlendirmede Yer Alan Örnekler (Sorular) ÖYB'leri Ölçmesi

Kontrol listesinde ölçme-değerlendirme faaliyetlerinde yer alan örneklerin ÖYB'leri ölçmesine ilişkin bir madde bulunmaktadır. Ölçme-değerlendirme faaliyetlerinde yer alan örneklerin ÖYB'leri ölçmesine ilişkin öğretmenlerin genel olarak “*Katılmıyorum*” seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan 29’uncu maddede belirtilen “*Ölçme değerlendirilmede yer alan örnekler ÖYB'leri ölçer niteliktedir.*” açıklamaya ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin %51’inin ölçme-değerlendirmede yer alan örneklerin ÖYB'leri ölçer nitelikte olduğuna katılmadığı, %29’unun kısmen katıldığı ve %20’sinin katıldığı tespit edilmiştir.

ÖYB'lerin Değerlendirilmesinde Alternatif Ölçme-Değerlendirme Faaliyetlerinden Faydalanılması

Kontrol listesinde ÖYB'lerin değerlendirilmesinde alternatif ölçme araçlarının kullanılmasına ilişkin bir madde bulunmaktadır. ÖYB'lerin değerlendirilmesinde alternatif ölçme araçlarının kullanılmasına ilişkin soruya öğretmenlerin genel olarak “*Kısmen Katılıyorum*” seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan 30’uncu maddede belirtilen “*ÖYB'lerin değerlendirilmesine yönelik alternatif yaklaşımlardan yararlanılmaktadır.*” açıklamaya ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin %54’ünün ÖYB'lerin değerlendirilmesinde alternatif ölçme araçlarından faydalanılmasına ilişkin kısmen katıldığı, %25’inin katılmadığı ve %21’inin de bu görüşe katıldığı tespit edilmiştir.

ÖYB'lerle Ölçme Araçlarının Tutarlılığı

Kontrol listesinde ÖYB'lerle ölçme araçlarının tutarlılığına ilişkin bir madde bulunmaktadır. ÖYB'lerle ölçme araçlarının tutarlılığına ilişkin soruya öğretmenlerin genel olarak “*Katılmıyorum*” seçeneğine yoğunlaştığı görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan 31’inci maddede belirtilen “*ÖYB'lerle ölçme araçları tutarlıdır.*” açıklamasına ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları

incelendiğinde; öğretmenlerin %49'unun ÖYB'lerle ölçme araçlarının tutarlı olduğuna katılmadığı, %30'unun kısmen katılmadığı ve %21'inin de katıldığı tespit edilmiştir.

ÖYB'lere İlişkin Tanıma, İzleme ve Düzey Belirleme Testlerinin Yapılması

Kontrol listesinde ÖYB'lere ilişkin tanıma, izleme ve düzey belirleme testlerine ilişkin üç madde bulunmaktadır. ÖYB'lere ilişkin tanıma, izleme ve düzey belirleme testlerinin yapılmasına ilişkin öğretmenlerin genel olarak “*Katılmıyorum*” seçeneklerine yoğunlaştıkları görülmektedir.

Kontrol listesinde yer alan 32'nci maddede belirtilen “*Öğrencilerin ÖYB'lerin tespitine ilişkin hazırbulunuşluk testleri yapılmaktadır.*” açıklamasına ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin %51'inin ÖYB'lerle ilgili tanıma testi yapılmasına katılmadığı, %28'inin kısmen katıldığı ve %21'inin de katıldığı tespit edilmiştir.

Kontrol listesinde yer alan 33'üncü maddede belirtilen “*Öğrencilerin ÖYB izlemine ilişkin testler yapılmaktadır.*” açıklamasına ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin %51'inin ÖYB'lere ilişkin izleme testi yapılması fikrine katılmadığı, %30'unun kararsız kaldığı ve %20'sinin de katıldığı tespit edilmiştir.

Kontrol listesinde yer alan 34'üncü maddesinde belirtilen “*Öğrencilerin ÖYB düzeylerinin tespitine ilişkin testler yapılmaktadır.*” açıklamasına ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde; öğretmenlerin %51'inin ÖYB'lere ilişkin düzey belirleme testi yapılması fikrine katılmadığı, %30'unun kısmen katıldığı ve %19'unun da katıldığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak öğretim programları, ders kitapları ve ünitelendirilmiş yıllık planlar incelendiğinde;

Türkçe dersi öğretim programında; “Öğretim Programlarında Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı” başlığında ölçme değerlendirme faaliyetlerine ilişkin kısa açıklamalar yapılmıştır. Ünitelendirilmiş yıllık planda “Sınavlar ve Diğer Ölçme Değerlendirme Yöntemleri ve Araçları” başlığında kullanılabilecek bazı ölçme araçları ile ölçme yaklaşımlarına örnek verilmiştir. Türkçe dersi ders kitabında ise “Etkinlikler ve

Değerlendirme Çalışmaları” başlıkları altında program bağlamında ölçme değerlendirme faaliyetlerine ilişkin etkinlik örneklerine yer verilmiştir.

Matematik dersi öğretim programında “Öğretim Programlarında Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı” başlığında ölçme değerlendirme faaliyetlerine ilişkin kısa açıklamalar yapılmıştır. Ünitelendirilmiş yıllık planda “Ölçme ve Değerlendirme” başlığı altında bazı ölçme araçları örneklendirilmiştir. Matematik dersi ders kitabında ise “Etkinlikler” ve “Ünite Sonu Değerlendirme Soruları” başlıkları altında program bağlamında ölçme değerlendirme faaliyetlerine ilişkin etkinlik örneklerine yer verilmiştir.

Fen bilimleri dersi öğretim programında; “Öğretim Programlarında Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı” başlığında ölçme değerlendirme faaliyetlerine ilişkin kısa açıklamalar yapılmıştır. Ünitelendirilmiş yıllık planda “Ölçme ve Değerlendirme” başlığı altında bazı ölçme araçları ve ölçme araçlarının nerede olduğuna ilişkin bilgiler verilmiştir. Fen bilimleri dersi ders kitabında ise “Etkinlikler”, “Bölüm Sonu Değerlendirme” ve “Ünite Ölçme ve Değerlendirme Çalışmaları” başlıkları altında program bağlamında ölçme değerlendirme faaliyetlerine ilişkin etkinlik örneklerine yer verilmiştir.

Sosyal bilgiler dersi öğretim programında; “Öğretim Programlarında Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı” başlığında ölçme değerlendirme faaliyetlerine ilişkin kısa açıklamalar yapılmıştır. Ünitelendirilmiş yıllık planda “Ölçme ve Değerlendirme” başlığı altında bazı ölçme araçları ve ölçme araçlarının nerede olduğuna ilişkin bilgiler verilmiştir. Sosyal bilgiler dersi ders kitabında “Etkinlikler” ve “Neler Öğrendik” başlıkları altında program bağlamında ölçme değerlendirme faaliyetlerine ilişkin etkinlik örneklerine yer verilmiştir. Ancak; 4 temel dersin öğretim programları, ders kitapları ve ünitelendirilmiş yıllık planları incelendiğinde sürecin değerlendirilmesi, değerlendirme işlemlerinin çeşitlendirilmesi, belirtke tablosu ve kapsam geçerliliği doğrultusunda ölçme-değerlendirme yapılması, ölçme-değerlendirme işlemlerde bireysel farklılıklara dikkate edilmesi hususu, ölçme-değerlendirmenin bütüncül olarak (hem süreç hem sonuç) sadece bilişsel alanı değil aynı zamanda duyuşsal ve psikomotor alanları da ölçmesi, akademik başarı yanında ilgi, tutum, değer ve başarı değerlendirmelerin de yapılması yer alırken ÖYB’ye ilişkin herhangi bir açıklamaya veya örneklemelere yer verilmemiştir.

4. sınıf öğretmenlerinin kontrol listesindeki ölçme-değerlendirme boyutuna ilişkin aritmetik ortalamaları incelendiğinde ($x=2,06$) olarak tespit edilmiştir. Aritmetik ortalamadan

alınabilecek maksimum ortalama değerin ($x=5$), minimum değerin ($x=1$) alınabileceği düşünüldüğünde ($x=2,06$) ortalamanın altında bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu değer bizlere 4. sınıf öğretmenlerinin öğretim programının ölçme-değerlendirme boyutuna ilişkin aşağıdaki sonuçlara götüreceği düşünülebilir. Bunlar;

- ✓ Ölçme araçlarının ÖYB'leri ölçmedeki yeterliliği görüşüne öğretmenlerin %43'ü katılmamaktadır. Öğretmenlerin ölçme-değerlendirme faaliyetlerini çeşitlendirmek ve derinlik sağlamak için ders kitabının yanında yardımcı kaynak ve çevrimiçi platformları kullanması bu görüşü destekler niteliktedir.
- ✓ ÖYB'lerin nasıl ölçüleceğinin örneklerle gösterimi görüşüne öğretmenlerin %44'ü katılmamaktadır. Öğretim programlarında, ders kitaplarında, öğrenci çalışma kitaplarında ve ünitelendirilmiş yıllık planlar incelendiğinde ÖYB'lerin nasıl ölçüleceğinin örneklerle gösteriminin olmadığı tespit edilmiştir.
- ✓ Ölçme-değerlendirmede yer alan örnekler (sorular) ÖYB'leri ölçmesi öğretmenlerin %51'inin ölçme-değerlendirmede yer alan örneklerin ÖYB'leri ölçer nitelikte olduğuna katılmadığı tespit edilmiştir. Öğretmenlerin ölçme-değerlendirme faaliyetlerini çeşitlendirmek ve derinlik sağlamak için ders kitabının yanında yardımcı kaynak ve online platformları kullanması bu görüşü destekler niteliktedir.
- ✓ ÖYB'lerin değerlendirilmesinde alternatif ölçme-değerlendirme faaliyetlerinden faydalanılması hususuna öğretmenlerin %54'ünün kısmen katıldığı ve %25'inin de katılmadığı tespit edilmiştir. Öğretmenlerin ölçme-değerlendirme faaliyetlerini çeşitlendirmek ve derinlik sağlamak için ders kitabının yanında yardımcı kaynak ve online platformları kullanması bu görüşü destekler niteliktedir.
- ✓ ÖYB'lerle ölçme araçlarının tutarlılığı hususuna öğretmenlerin %49'unun katılmadığı tespit edilmiştir. ÖYB'lerin kısmen de olsa ölçme araçları ile tutarlı olması beklenmektedir. Öğretmenlerin büyük bir kısmının ÖYB'lerle ölçme araçlarının tutarlı olmadığını düşünmesi ölçme-değerlendirme faaliyetlerinde yer alan soruların yetersizliği, sıklığı, alternatifsizliği, tekrara düşmesi veya öğretmenin pedagojik yetersizliği ile ilişkilendirilebilir.
- ✓ ÖYB'lere ilişkin tanıma, izleme ve düzey belirleme testlerinin yapılması hususuna öğretmenlerin %51'inin katılmadığı tespit edilmiştir. Bulgular doğrultusunda öğretmenlerin tanıma, izleme ve değerlendirme testlerinde ÖYB'lere ilişkin kriterleri dikkate almadığı sonucuna ulaşılabilir.

4.6.10. Ölçme-Değerlendirme Boyutuna İlişkin Öğretmen Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin ölçme-değerlendirme araçlarının ÖYB'leri ölçmede olan yeterliliği ile ÖYB'leri ölçmek için ne tür araçlar kullandıklarına ilişkin görüşlerini tespit etmek amacıyla “İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin 4 temel dersin öğretim programları ölçme-değerlendirme boyutuna ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusu yoluyla görüşlerinin belirtilmesi istenmiştir.

Elde edilen veriler incelendiğinde öğretmenlerin çoğunluğunun ($f=13$) ders kitaplarında yer alan ölçme araçlarının ÖYB'leri ölçmede yetersiz olduğunu düşünürken birkaç tanesi ($f=3$) ise ders kitaplarında yer alan ölçme araçlarının ÖYB'leri ölçmede yeterli olduğunu düşünmektedir.

Öğretmenler ders kitaplarında yer alan ölçme araçlarının ÖYB'leri ölçmede yetersiz olduğunu “konu sonu ve ünite sonu değerlendirme araçlarının yetersiz olması, öğrenci çalışma kitaplarının da kaldırılması, ders kitaplarında yer alan alternatif ölçme değerlendirme faaliyetlerinin sınırlı olması gibi sebeplerle yardımcı kaynaklar, online kaynaklar, yeni nesil soru kitapçıkları vb. mecralardan yararlanmak ve takviye yapmak durumunda kalması” gibi ifadelerle açıklamaktadırlar. Konuya ilişkin örnek birkaç katılımcı görüşü aşağıdaki gibidir:

“Ben değerlendirmelerimi sürece yayarak kazanım bazlı yapıyorum. Bunun yanında kitaplar kazanımların değerlendirilmesinde dolayısıyla kazanımlarda yer alan ÖYB'lerin ölçülüp değerlendirilmesinde yetersiz kalıyor. Bu sene ayrıca MEB öğrenci çalışma kitabını da kaldırıncı mevcut kaynaklar çok yetersiz kaldı. Ben de mecburen takviye olarak yardımcı kaynaklar kullanıyorum.” (K-4)

“Mevcut ders kitapları etkinlikleri ile ölçme değerlendirme amaçlı sorular hem kazanımların değerlendirilmesinde hem de ÖYB'lerin değerlendirilmesinde yeterli değil. Bu sebeple ortak sınavlar, bireysel çalışmalar ve yardımcı kaynaklardaki ölçme araçları vasıtasıyla ölçme değerlendirmeleri yapmaktayım.” (K-5)

Katılımcılardan elde edilen veriler incelendiğinde katılımcıların çoğunluğu ($f=8$) geleneksel ölçme-değerlendirme faaliyetlerinde bulunurken bazısı da ($f=6$) hem geleneksel

hem de alternatif ölçme değerlendirme faaliyetlerinde bulunduğunu ifade etmektedir. Geleneksel ölçme değerlendirme faaliyetlerinde bulunan öğretmen görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin daha çok “açık uçlu sorular, boşluk doldurma, D-Y testleri, çoktan seçmeli testler ve eşleştirme” faaliyetleri oluştururken hem geleneksel hem de alternatif ölçme değerlendirme faaliyetlerinde bulunana öğretmenlerin “geleneksel ölçme-değerlendirme faaliyetlerine ek olarak öz değerlendirme, akran değerlendirme, rubrik, gözlem, proje, portfolyo, resim tamamlama, hikâye tamamlama, metin tamamlama, drama, kavram haritası” gibi faaliyetleri de ek olarak kullandıklarını ifade etmektedirler. Geleneksel ölçme-değerlendirme faaliyetlerinde bulunan öğretmen görüşlerinden örnek bir alıntı görüş aşağıdaki gibidir:

“Kitaplarda yer alan ölçme değerlendirme etkinliklerinin yeterli olduğunu düşünmüyorum. Bu sebeple yardımcı kaynak kullanarak hem süreci hem de sonucu değerlendirmeye çalışıyorum. Ölçme ve değerlendirmeler için genel olarak çoktan seçmeli, eşleştirme, D-Y, Açık uçlu soruları tercih ediyorum” (K-8).

Hem geleneksel hem de alternatif ölçme değerlendirme faaliyetlerinde bulunan öğretmen görüşlerine kanıt olarak bir öğretmen görüşünden alıntı aşağıdaki gibidir:

“Becerileri ölçmek ve değerlendirmek için ben daha çok gözlem yapıyorum. Çünkü bir becerinin edinimi bilişsel olabilir davranışa dönüşmesi için öncelikle içselleşmesi sonrasında da gözlemlenebilmesi gerekmektedir. Yani davranışa dönüşmesi uzun bir zaman dilimi alabilir. Bu amaçla ana değerlendirme aracın gözlem formlarım. Bunun yanında öğrencilerin bilişsel seviyelerini izlemek ve değerlendirmek için genel olarak yardımcı kaynakları kullanarak çoktan seçmeli, boşluk doldurma, eşleştirme, D-Y ve açık uçlu sorular, akran ve öz değerlendirme formlarını kullanıyorum” (K-9)

Kontrol listesi incelendiğinde ölçme-değerlendirme faaliyetlerinde kullanılan ölçme araçlarının ÖYB’leri ölçmede yeterliliğine öğretmenlerin %43’ü katılmadığı, %36’sının kısmen katıldığı ve %21’inin katıldığı tespit edilirken ÖYB’lerin değerlendirilmesinde alternatif yaklaşımlardan yararlanma hususuna %54’ünün kısmen katıldığı, %25’inin katılmadığı ve %21’inin de katıldığı tespit edilmiştir.

Kontrol listesi incelendiğinde öğretmenlerin çoğunluğu ölçme-değerlendirme faaliyetlerinde yer alan ölçme araçlarının ÖYB’leri ölçmede yetersiz olduğunu ifade ederken görüşme sonuçlarında elde edilen bulgularda da benzer bulgulara ulaşılarak öğretmenlerin

çoğunluğu ölçme-değerlendirme faaliyetlerinde yer alan ölçme araçlarının ÖYB'leri ölçmede yetersiz olduğunu ifade etmektedir. Yine kontrol listesi incelendiğinde öğretmenlerin çoğunluğu ÖYB'lerin ölçülmesinde alternatif ölçme-değerlendirme faaliyetlerinde bulunmadığını ifade ederken görüşme sonuçlarında da benzer bulgular elde edilmiş ve katılımcıların çoğunluğu ÖYB'lerin ölçülmesinde geleneksel ölçme-değerlendirme faaliyetlerinde bulunduğunu ifade etmiştir.

4.6.11. ÖYB'leri Geliştirici Bir Programa İlişkin Öğretmen Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Kontrol listesi alt boyutlarının her birinden kritik seviyede çıkan 2'ser madde öğretmen görüşleri bağlamında detaylandırılarak teyit edilmesinin ardından ÖYB'leri geliştirici bir programa ilişkin görüş ve önerileri alınmıştır. Konuya ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin alınabilmesi için öğretmenlere “*ÖYB becerilerini geliştirecek bir program nasıl olmalı, bu tür bir program geliştirilecek olsa nelere dikkat edilmelidir?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Katılımcılardan elde edilen veriler incelendiğinde ise yeni geliştirilecek programa ilişkin aşağıda yer alan öneri ve görüşler elde edilmiştir.

- ✓ Öğretim programları merkezi değil yerel olmalı,
- ✓ Öğretim programlarının geliştirilme sürecine öğretmenler daha çok katılım sağlamalı,
- ✓ Programlar yenilendiğinde programa ilişkin detaylı açıklamalar, rehberlik çalışmaları yapılmalı ve yeterli düzeyde hizmetiçi eğitimler verilmeli,
- ✓ Konu ve içerik daha çok beceri odaklı olmalı,
- ✓ Öğrenciler faydacıl düşündüğü için programlar daha çok yaşama dönük hazırlanmalı,
- ✓ Etkinlikler daha yaratıcı ve eğlendirici olmalı,
- ✓ İlkokulda felsefe tarzında öğrencileri sorgulama ve eleştirmeye dayalı içerikler oluşturulmalı,
- ✓ Branş derslerine mutlaka branş öğretmenleri girmeli,
- ✓ Kazanım sayıları ve konular azaltılarak etkinlikler çeşitlendirilmeli,
- ✓ Konu ve etkinlikler disiplinlerarası nitelikte hazırlanmalı,

- ✓ ÖYB'lerin öğretimine ek olarak mesleki becerilerin geliştirilmesine yönelik iş-teknik dersleri programa konularak okullarda beceri atölyeleri kurulmalı,
- ✓ Kazanım ve konular tasarlanırken ön koşul öğrenmelere dikkat edilmeli,
- ✓ Öğrencilerin analitik düşünme becerilerini geliştiren, öğrencilerin işbirliği ve dayanışma gösterebileceği, yenilikleri öğrenmeye destekleyici faaliyetler arttırılmalı,
- ✓ Teknoloji çağında bulunmamız nedeniyle öğrencilerin robotik kodlama, stem, maker gibi alanlarda eğitim almaları teşvik edilmeli,
- ✓ Son olarak programın kurgusu yönetici, öğretmen, öğrenci ve veliyi akademik kaygıdan uzaklaştıracak şekilde tasarlanmalı.

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada ilkökul 4. sınıf öğretim programları P21-ÖYB açısından DAPDEM temel alınarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme sürecinde gerçekleştirilen işlem basamakları “Bağlam-Girdi, Hedef-Kazanım, İçerik, Öğrenme-Öğretme Süreci, Ölçme-Değerlendirme” başlıklarında bütüncül bir bakış açısıyla yorumlanıp tartışılmıştır. İşlem basamaklarında 4 temel dersin her biri (bağlam boyutu hariç) doküman analizleri ile gözlem sonuçlarından elde edilen yorum ve tartışmalar harmanlanarak verilirken kontrol listesinden elde sonuçlar ile görüşmelerden (bağlam boyutu dâhil) elde edilen sonuçlar harmanlanıp sırasıyla yorumlanıp tartışılmıştır. Son aşama olan meta değerlendirmede de program yeterliliğine ilişkin yargıda bulunulmuştur.

5.1. Bağlam-Girdi Değerlendirmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

İhtiyaçları analizleri programların hedeflerinin gerçek ihtiyaçları karşılayıp karşılamadığını ortaya koymada ve program hedeflerinin yerindeliliğini ortaya koymada yardımcı olur (Demirel, 2015). Bu amaçla program geliştirme ve program değerlendirme çalışmalarının ilk ayağını ihtiyaç analizleri oluşturur. Bu çalışmada da araştırmanın ilk ayağını ihtiyaç analizleri oluşturmuş ve bu kapsamda birey, toplum ve konu alanının ihtiyaçları tespit edilmiştir.

İhtiyaç analizleri kapsamında ilk olarak konu alanı taraması yapılmıştır. Yapılan konu alanı taramaları kapsamında 13 farklı platform 21. yy. becerileri bağlamında incelenerek araştırmanın çalışılabilirliği, güncelliği ve çalışmaya değer bir konu olup olmadığı hususuna karar verilmiştir. İncelemesi yapılan 13 farklı platformda 21. yy. becerilerine ilişkin önemli konu, başlık ve maddeler ile açıklamalar tespit edilmesi ile incelemesi yapılan bütün platformların tümünde 21. yy. becerilerine detaylı olarak yer verilmesi üzerine araştırma çalışmaya değer görülmüştür.

Çalışmaya değer görülen 21. yy. becerilerinin hangi çerçeve ve sınıflama ile yapılacağına karar verebilmek için 2000 yılından sonra 21. yy. becerileri üzerine yapılan bütün araştırma, çerçeve ve sınıflamalar incelenmiştir. Kullanışlılığı, yaygın olması, genel geçer olması ve en çok inceleme yapılan çerçeve olması gibi kriterler dikkate alınarak incelemeler yapılmıştır. 21. yy.becerileri çerçevelerinden de en çok inceleme yapılan ve kabul gören çerçevenin P21 çerçevesi olması nedeniyle bu çalışmada P21 çerçevesi referans noktalarından birini oluşturmuştur (Aksüt, 2023; Deniz ve Büyükalan Filiz, 2022; Kılıç,

2022). 21. yy. becerilerinin belirlenmesi, tespiti, analizi, değerlendirilmesi ve kazandırılması noktasında birçok araştırmacı ve kuruluş tarafından birçok farklı çerçeve belirlense de bu çalışmada beceri çerçeveleri bağlamında en çok araştırma ve inceleme yapılan, araştırmacılar tarafından en çok ele alınıp kabul görüldüğü bildirilen çerçevelerin başında P21 çerçevesinin geldiği belirtilerek benzer bulgular elde edilmiştir (Cansoy, 2018; Kalemkuş ve Bulut Özbek, 2021; Salih ve Erikli Selek, 2023; Türk, 2022). Uluslararası yapılan araştırmalarda da P21 çerçevesinin değişik araştırmalarda referans alındığı ve genel kabul görüldüğü ifade edilmektedir (Beers, 2011; Brown, 2018; Lamb, Maire ve Doecke, 2017; P21, 2009). Dede'de (2009) P21 çerçevesinin, belirlediği becerileri genel olarak küresel alanda daha ayrıntılı ve kapsayıcı olarak görülmesinden dolayı diğer kurumlar tarafından belirlenen 21. yy. becerilerinin içeriğine göre daha çok kabul gördüğünü ifade etmektedir.

İhtiyaç analizleri kapsamında ikinci aşama olarak birey ve toplum (paydaş) görüşlerine başvurulmuştur. Paydaş görüşleri kapsamında alt, orta ve üst SED'i temsilen ilkokul öğretmenleri ile görüşmeler yapılmış, yapılan görüşmeler sonucunda P21 çerçevelerinden en önemli beceri alanına, P21 becerilerinin kazandırılmasında önemli görülen derslere ve P21 becerilerinin kazandırılmasında verimli hissettikleri dersler hakkındaki görüşleri değerlendirilmiştir.

Görüşmelerden elde edilen veriler sonucunda P21 çerçevesinde farklı gerekçelerden dolayı ÖYB beceri alanı diğer iki beceri alanından daha önemli ve değerli görülmüştür. Paydaş görüşlerinden elde edilen veriler sonucunda P21 çerçevesi referansı P21-ÖYB alanı ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın ilkokul programlarını konu alması nedeniyle ilkokul öğretmenleri ile görüşmeler yapılmış ve yapılan görüşmelerden ilkokul öğretmenlerin en önemli ve verimli gördükleri derslerin, "Türkçe, matematik, fen bilimleri ve sosyal bilimler" derslerini oluşturması nedeniyle araştırma ilkokul öğretim programlarının dört temel dersi çerçevesinde ele alınmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde farklı gerekçelerle dört temel dersin önemli görüldüğü, verimli hissedildiği ve kendilerini yeterli hissettikleri dersler olarak ifade etseler de programdaki diğer dersleri işlememe sebepleri olarak kendilerini yetersiz ve verimsiz hissetmelerinden dolayı bu derslere (müzik, beden eğitimi, görsel sanatlar, serbest etkinlikler, İngilizce...) branş öğretmenlerinin girmelerini talep etmeleridir. Alanyazın taramasında benzer bulgulara ulaşılmış olup bazı sınıf öğretmenlerinin programın yoğun olmasına bağlı olarak derslerini yetiştirememesi, bazı sınıf öğretmenlerin telafi, ödev ve

etkinlik dersi olarak görmesi ve bazı sınıf öğretmenlerin ise kendilerini verimsiz ve yetersiz hissetmelerinden dolayı dört temel dersin dışındaki dersleri yeterince işlemediği tespit edilmiştir. (Adıgüzel ve Tomsur, 2010; Aslan ve Kuzu, 2013; Avşar ve Soğancı, 2011; Aydın ve Bakırcı, 2012; Batur, 2010; Bozak, Apaydın ve Demirtaş, 2012; Bozbolat, 2016; Cinoğlu ve Bağcı, 2018; Çakmak ve Türkcan, 2019; Dünder ve Karaca, 2011; Gündal, 2007; Kahraman, 2007; Özer, 2001; Tarı, 2011; Yoleri, 2006; Yükselgün, 2010). Alanyazın taraması ve ihtiyaç analizleri sonuçlarına göre araştırmanın sınırları ve çerçevesi oluşturulduktan sonra ilköğretim programlarında yer alan dört temel dersin DAPDEM temelinde ve P21-ÖYB bağlamında incelenmesine karar verilmiştir.

Bir şeyin varlığı-yokluğu, azlığı-çokluğu, yeterliliği ve yetersizliği hakkında bir karar verebilmek ve yargıda bulunabilmek için ilgili konu hakkında detaylı inceleme yapılarak neye göre yeterli veya neye göre yetersiz olduğuna ilişkin belirli ölçütler çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu sebeple ilk olarak dört temel dersin öğretim programları ile ders kitapları DAPDEM temelinde ve P21-ÖYB bağlamında masa başı analizi yapılarak mevcut programlarda yer alan ÖYB'lerin nicelikleri hakkında fikir sahibi olunmuş ardından masa başı analiz edilen öğretim programlarının ÖYB bağlamında programın işlevliliği, uygulanabilirliği, sürecin işleyişi ve değerlendirmeler hakkında birinci elden fikir sahibi olabilmek için katılımcı gözlemle doğal ortamda 103 saat gözlem yapılmıştır. Nitekim programlar ne kadar titizlikle hazırlanırsa hazırlansın programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin programdaki kazanımları, içeriği, etkinlikleri, ölçme-değerlendirme faaliyetlerini nasıl ele aldığı ve uyguladığı göz ardı edilemeyecek bir durumdur. Çünkü öğretmen kazanımı, içeriği, süreci ve değerlendirmeyi kendi görüşüne, donanımına ve yeterliliğine göre ele alacak ve dersin öğretimini de ona göre yapacaktır. Bunun tespiti de ancak doğal ortamda uzun soluklu yapılan gözlemlerle olabilir. Bu amaçla masa başı analizleri ile gözlemler; program öğeleri, DAPDEM program analizi altında yer alan başlıklar sırasında karşılaştırmalı olarak yorumlanıp tartışılmıştır.

5.2. Hedef-Kazanım Değerlendirmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

Bu bölümdeki sonuç ve tartışmalar DAPDEM'deki "Program Analizi" başlığı altındaki "Kazanım/Yeterlikler, İçerik, Öğrenme ve Öğretme Süreci ile Ölçme ve Değerlendirme" başlıklarının P21-ÖYB alanı göstergeleri ölçüt alınarak değerlendirilmesine karşılık gelmektedir. Bu bölümde yer alan sonuç ve tartışmalar masa başı analizlerin sonuçları ile gözlem sonuçlarından oluşmaktadır. Ayrıca Öğretim programları ve ders kitapları

değerlendirilirken hem DAPDEM'in program analizi başlığı takip edilmiş hem de P21-ÖYB göstergeleri ölçüt alınarak yorum ve tartışmalar yapılmıştır.

Öğretim programlarında 21. yy. becerilerinin tanımlanmadan, 21. yy. becerilerinin nasıl ve ne şekilde anlatılıp kazandırılacağına dair herhangi ayrıntı derinliği olmadan bu becerilerin gerçek öğrenme deneyimleriyle öğretilmesi ve ne kadar öğretildiğinin değerlendirilmesi mümkün değildir. Ayrıca 21. yy. becerilerinin öğretilmesinin amaçlandığı hedef-kazanımların 21. yy. becerileri açısından değerlendirmeleri olmadan öğretmenlerin neyi nasıl ele aldığı ile öğrencilerin hedeflenen kazanımların neyi ne kadar öğrendiğini görmek, öğrencilerdeki değişimi görmek, programa ilişkin yorum yapmak olanaksızdır. Bu amaçla öncelikle programlarda yer alan ÖYB'ler doküman analizleri ile incelenip değerlendirilmiş ardından süreçte ele alınan ÖYB'ler doğal ortamında gözlemlenerek değerlendirilip yorumlanmıştır.

5.2.1. Türkçe Dersi Hedef Kazanımlarının Değerlendirilmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

İlkokul 4. sınıf TDÖP'deki kazanımlar P21-ÖYB' kapsamında incelendiğinde kazanımlarda en çok iletişim becerisi yer alırken en az ise yenilenme becerisinin yer aldığı tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde benzer bulgulara rastlanmıştır. Barası ve Erdamar (2021) ortaokul TDÖP kazanımlarında en çok yer verilen becerinin iletişim becerisi olduğunu ifade etmektedir. Kayhan, Altun, ve Gürol (2019) 8. sınıf TDÖP programlarını 21. yy. bağlamında analiz ettiği çalışmalarında ÖYB'lerden en çok iletişim ve işbirliği becerisini yer verildiğini ifade ederken en az problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerine yer verildiğini ifade etmektedir. Kurudayıoğlu ve Soysal (2019) ise MEB kazanım dağılımlarını incelediği çalışmasında Türkçe dersi kazanımlarında P21 becerilerinden en çok ÖYB'lere yer verildiğini ifade etmektedir. Gültekin (2018) TDÖP'de yer alan kazanımlarda 21. yy. becerilerinden ÖYB'lerin diğer becerileri göre daha fazla yer tuttuğunu ifade etmektedir. Boyacı ve Özer (2019) ise TDÖP'ü 21. yy. perspektifinde incelediği çalışmalarında 2005 programlarının 2018 programlarına göre daha çok ÖYB içerdiğini ifade etmektedir.

İlkokul 4. sınıf TDÖP'de problem çözme becerisine ilişkin ya da problem çözme becerisiyle ilişkilendirilen herhangi bir kazanım olmadığı gibi 563 kazanımdan 65 kazanımın da herhangi bir ÖYB ile ilişkilendirilmediği tespit edilmiştir. Benzer bulgulara Bal (2018) da ulaşarak 5. Sınıf TDÖP'te yer alan kazanımların hiçbirinde problem çözme ve eleştirel

düşünme becerisinin yer almadığı gibi 69 kazanımdan 55 tanesinin hiçbir 21. yy. becerisiyle ilişkilendirilmediğini ifade etmektedir.

İlkokul 4. sınıf TDÖP'te yer alan kazanımlarda yaratıcılık, eleştirel düşünme ve iletişim becerilerin yoğun olarak vurgulandığı ve bu becerilerin ünitelere dengeli bir dağılım gösterdiği tespit edilirken işbirliği ve yenilenme becerisinin ünitelere dengeli bir dağılım sağlamadığı tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde benzer bulgulara rastlanmıştır. Bal (2018) P21 becerilerin ÖYB'lerin diğer beceri alanlarından daha fazla yer aldığını ifade ederken ünitelerde beceri dağılım dengesinin gözetilmediğini ifade etmektedir.

İlkokul 4. sınıf TDÖP'te yer alan kazanımlar incelendiğinde bazı kazanımlarda birden fazla ÖYB'ye rastlanırken bazı kazanımlarda da herhangi bir ÖYB'ye rastlanmamıştır. (Demir ve Özyurt, 2021) çalışmalarında programlarda becerilerin geliştirilmesine yönelik dengeli bir dağılım bulunmadığı gibi bazı becerilerin geliştirilmesine yönelik birçok kazanım yer alırken, bazı becerilerin geliştirilmesine yönelik öğretim programlarında herhangi bir kazanımın olmadığını ifade etmektedir.

TDÖP 'ün dört dil becerisi ve TYÇ üzerine temellendirildiği düşünülürse programda, kazanımlarda ve ünitelendirilmiş yıllık ders planında ÖYB'lerden iletişim (konuşma, okuma, yazma, dinleme) becerisinin yoğun yer alması olağan, beklenen ve istenilen bir sonuç olarak ifade edilebilirken İlkokul 4. sınıf TDÖP'te problem çözme becerisinin programda hiç yer almaması ve yenilenme becerisinin ise en az beceri olarak tespit edilmesi ilkökul 4. sınıf TDÖP'ün eksik yönü olarak ifade edilebilir.

İlkokul 4. sınıf Türkçe Dersi Sanat Ünitesi doküman analizleri sonuçları ile gözlem sonuçları karşılaştırıldığında; sanat ünitesi kazanımlarında eleştirel düşünme, iletişim ve yaratıcılık becerilerine yer verilirken saha gözlemlerinde ünite boyunca öğretmenin kazanımlardaki hiçbir ÖYB'yi ele almadığı ve vurgulamadığı tespit edilmiştir. Çünkü gözlem yapılan öğretmenin dersini kazanım bazlı değil konu bazlı takip ettiği ve işlediği gözlemlenmiştir. Konu başlıkları incelendiğinde ise kazanımlarla herhangi bir ilişkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Yapılan gözlemler ve literatür taramasında kazanımlarda yer alan bu üç ÖYB'nin programın uygulanması noktasında gerçekleştirilebilir nitelikte olduğu; ancak öğretmenin kazanım bazlı değil konu bazlı dersi işlediği için kazanımlarda yer alan ÖYB'leri vurgulamadığı ve ele almadığı için ÖYB'lerin gerçekleştirilebilirlikten uzaklaştığı tespit edilmiştir. Öğretmen her ne kadar kazanımları konu bazlı ele alsın da kazanımların ve

ÖYB'lerin uygulanması noktasında gerçekleştirilebilir nitelikte olduğu, kazanımların konu alanı ihtiyacını karşıladığı/madığı, kazanımların ulaşılabilir ve ölçülebilir nitelikte olduğu, kazanımların öğrenci ihtiyaçları ile örtüştüğü söylenebilir.

5.2.2. Matematik Dersi Hedef Kazanımlarının Değerlendirilmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

İlkokul 4. sınıf MTÖP'deki kazanımlar P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde en çok eleştirel düşünme becerisi yer alırken en az ise problem çözme becerisinin yer aldığı tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde benzer bulgular tespit edilmiştir. Yorulmaz, Çekirdekçi ve Halil (2021) ilkokul MTÖP'ü 21. yy. becerilerine göre incelediği çalışmalarında kazanımlarda en çok ÖYB'lerin yer aldığını ifade etmektedir. Ancak Yorulmaz, Çekirdekçi ve Halil (2021)'in çalışmasında kazanımlarda en çok yer alan ÖYB'nin eleştirel düşünme ve problem çözme becerisi olduğu ifade ederken yaratıcılık becerisinin en az yer alan ÖYB olduğunu ifade etmektedir. Araştırmanın bulgularında ise en çok yer alan ÖYB'nin eleştirel düşünme becerisi olarak yerini alırken en az yer alan ÖYB'nin problem çözme becerisi olduğu tespit edilmiştir. Çetin ve Çetin (2021) ise çalışmasında ÖYB'lerden eleştirel düşünme, problem çözme ve yaratıcılık becerilerinin yetersiz olduğunu ifade ederken benzer bulgulara Vural (2019) da ulaştığını ifade etmektedir.

İlkokul 4. sınıf MTÖP 'te yenilenme becerisi ile işbirliği becerisine ilişkin ya da bu beceriler ile ilişkilendirilen herhangi bir kazanım olmadığı gibi 20 kazanımın da herhangi bir ÖYB ile ilişkilendirilmediği tespit edilmiştir. Benzer bulgulara Şengül, Erçoban, Öztürk Zora (2022)'da ulaşarak kazanımların yaratıcılık ve yenilenme becerileriyle ilişkilendirilmediğini ifade etmektedir.

İlkokul 4. sınıf MTÖP'te yer alan kazanımlar incelendiğinde bazı kazanımlarda birden fazla ÖYB'ye rastlanırken bazı kazanımlarda da herhangi bir ÖYB'ye rastlanmamıştır. Benzer bulgulara Şengül, Erçoban, Öztürk Zora (2022)'da ulaşarak öğretim programlarının kazanımları 21. yy. becerileri açısından incelendiğinde çoğu kazanımın birden fazla beceriyi içerdiği gibi bazı kazanımların da herhangi bir 21. yy. becerisi ile ilişkilendirilmediğini ifade etmektedir.

İlkokul 4. sınıf MTÖP'te yer alan kazanımlar incelendiğinde kazanımlarda ÖYB'lerden eleştirel düşünme, yaratıcılık, problem çözme ve iletişim becerilerinin ünitelere dengeli bir dağılım sağladığı görülürken yenilenme ve işbirliği becerilerinin kazanımlarda yer

almadığı tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde araştırmanın bulguları ile benzer sonuçlar elde edilmiştir. Şengül, Erçoban, Öztürk Zora (2022) kazanımlarda dengeli bir beceri dağılımından söz etmenin mümkün olmadığını ifade ederken (Demir ve Özyurt, 2021) çalışmalarında programlarda becerilerin geliştirilmesine yönelik dengeli bir dağılım bulunmadığı gibi bazı becerilerin geliştirilmesine yönelik birçok kazanım yer alırken, bazı becerilerin geliştirilmesine yönelik öğretim programlarında herhangi bir kazanımın olmadığını ifade etmektedir

İlkokul 4. sınıf MTÖP'ün dört öğrenme alanı ve TYÇ üzerine temellendirildiği düşünülürse programda, kazanımlarda ve ünitelendirilmiş yıllık ders planında ÖYB'lerden eleştirel düşünme, yaratıcılık, iletişim ve problem çözme becerilerinin öğretim programında yoğun olarak vurgulanması olağan bir sonuç olarak beklenmiştir. İlkokul 4. sınıf MTÖP'te yenilenme ve işbirliği becerisinin hiç vurgulanmamış olması ise ilkök 4. sınıf MTÖP'ün eksik yönü olarak ifade edilebilir.

İlkokul 4. sınıf Matematik Dersi 4. Ünitesi doküman analizleri sonuçları ile gözlem sonuçları karşılaştırıldığında; 4. ünite kazanımlarında yaratıcılık, problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerine yer verilirken saha gözlemlerinde ünite boyunca öğretmenin kazanımlarda yer alan bütün ÖYB'leri vurguladığı tespit edilmiştir. Gözlem yapılan sınıfın öğretmenin dersini kazanım bazlı değil konu bazlı takip ettiği ve işlediği gözlemlenmiştir. Konu başlıkları incelendiğinde ise kazanımlarla konu başlıklarının veya konu alt başlıklarının birebir örtüştüğü, tüm konu veya konu alt başlıklarının kazanım cümlesini karşılayacak şekilde dizayn edildiği tespit edilmiştir. Bu şekilde öğretmenin hedeften haberdar etmeden de olsa ÖYB'leri vurguladığı ve ele aldığı tespit edilmiştir. Öğretmenin her ne kadar kazanımlarda yer alan üç ÖYB'yi konu bazlı ele alsada da kazanımların ve ÖYB'lerin uygulanması noktasında gerçekleştirilebilir nitelikte olduğu, kazanımların konu alanı ihtiyacını karşıladığı, kazanımların ulaşılabilir ve ölçülebilir nitelikte olduğu ve kazanımların öğrenci ihtiyaçları ile örtüştüğü söylenebilir.

5.2.3. Fen Bilimleri Dersi Hedef Kazanımlarının Değerlendirilmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

İlkokul 4. sınıf FBDÖP'deki kazanımlar P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde en çok eleştirel düşünme becerisi yer alırken en az ise yaratıcılık becerisinin yer aldığı tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde araştırma bulgularını hem destekleyen hem de araştırma

bulgularıyla çelişen sonuçlar tespit edilmiştir. Yüksel, Yılmaz ve Kurt (2024) FBDÖP'ü ÖYB bağlamında inceledikleri çalışmalarında 2013 ve 2018 yılları öğretim programlarında kazanımların çoğunu eleştirel düşünme ve yaratıcılık becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlandığını ifade ederken 2013 ve 2018 yılları öğretim programları kazanımlarının işbirliği becerisi yönünden zayıf olduğunu ifade etmektedir. Kalemkuş (2020)'da FBDÖP 2018 incelediği çalışmasında kazanımların genel olarak eleştirel düşünme ve yaratıcılık becerilerinin geliştirmeye yönelik olduğu ifade ederken işbirliği ve iletişim becerilerinin eleştirel düşünme ve yaratıcılık becerilerine göre programda daha az yer verildiğini ifade etmektedir. Demir ve Çetin (2023) 2018 FBDÖP'ü P21 bağlamında incelediği araştırmasında P21 becerilerinden ÖYB'lerin programda daha fazla yer aldığını düşünmektedir. Atik ve Yetkiner (2021) de BDÖP'ü P21 bağlamında incelediği çalışmasında Demir ve Çetin (2021) ile benzer bulgular elde etmiştir.

İlkokul 4. sınıf FBDÖP'te ÖYB'lerden yenilenme ve işbirliği becerilerine ilişkin ya da ilişkilendirilen herhangi bir kazanım olmadığı tespit edilmiştir. Ek olarak bütün kazanımların da en az bir ÖYB ile ilişkilendirildiği tespit edilmiştir. Benzer bulgulara Demir ve Çetin (2023) elde ederek 2018 FBDÖP'te işbirliği becerisinin yer almadığını ifade etmektedir.

İlkokul 4. sınıf FBDÖP'te yer alan kazanımlar incelendiğinde bazı kazanımlarda birden fazla ÖYB'ye rastlanırken bazı kazanımlarda da herhangi bir ÖYB'ye rastlanmamıştır. Benzer bulgulara Şengül, Erçoban, Öztürk Zora (2022)'da ulaşarak öğretim programlarının kazanımları 21. yy. becerileri açısından incelendiğinde çoğu kazanımın birden fazla beceriyi içerdiği gibi bazı kazanımların da herhangi bir 21. yy. becerisi ile ilişkilendirilmediğini ifade etmektedir.

İlkokul 4. sınıf FBDÖP incelendiğinde ÖYB'lerin ünitelere dengeli bir dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Yüksel, Yılmaz ve Kurt (2024) ile Demir ve Çetin (2023) çalışmalarında FBDÖP'te ÖYB'lere yer verildiğini fakat becerilerin ünitelere ve kazanımlara dengeli bir dağılım göstermediğini ifade ederek benzer bulgular elde etmişlerdir.

İlkokul 4. sınıf FBDÖP'ün alana özgü beceriler (bilimsel süreç becerileri, yaşam becerileri ile mühendislik ve tasarım) üzerine ve 43 kazanımın 13 tanesi de FMDU ve TYÇ üzerine temellendirildiği düşünüldüğünde programda, kazanımlarda ve ünitelendirilmiş yıllık ders planında ÖYB'lerden eleştirel düşünme, yaratıcılık, iletişim ve problem çözme

becerilerinin öğretim programında daha yoğun olarak vurgulanması beklenen bir sonuçken öğretim programında yenilenme ve işbirliği becerisinin hiç vurgulanmamış programın eksik yönü olarak ifade edilebilir.

İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi Maddenin Özellikleri Ünitesi doküman analizleri sonuçları ile gözlem sonuçları karşılaştırıldığında; ünite kazanımlarında eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcılık ve iletişim becerilerine yer verilirken saha gözlemlerinde ünite boyunca öğretmenin kazanımlarda yer alan bütün ÖYB'leri vurguladığı tespit edilmiştir. Gözlem yapılan sınıfın öğretmenin dersini kazanım bazlı değil yine konu bazlı takip ettiği ve işlediği gözlemlenmiştir. Konu başlıkları incelendiğinde ise kazanımlarla konu başlıklarının birebir örtüştüğü, tüm konu başlıklarının kazanım cümlesini karşılayacak şekilde dizayn edildiği tespit edilmiştir. Ayrıca fen bilimleri ders kitabında her konunun konu başlığının altında ilgili konuda ne işleneceğine dair kısa kısa açıklamalar (ilgili kazanımın açıklaması verilmiştir) yapılmıştır. Öğretmen öğrencileri hedeften haberdar etmese bile öğrenciler konu başlığı altında yer alan konunun kısa açıklamasını (ilgili kazanımın açıklaması) okuması veya bu açıklamanın öğrencinin dikkatini çekmesi durumunda konu hakkında kısaca bir bilgi edinebileceği düşünülmektedir. Bu şekilde öğretmenin hedeften haberdar etmeden ve ÖYB'leri vurgulamadan öğrencilerin öğrenebileceği düşünülmektedir. Öğretmenin her ne kadar kazanımlarda yer alan dört ÖYB'yi konu bazlı ele alsada da kazanımların ve ÖYB'lerin uygulanması noktasında gerçekleştirilebilir nitelikte olduğu, kazanımların konu alanı ihtiyacını karşıladığı, kazanımların ulaşılabilir ve ölçülebilir nitelikte olduğu ve kazanımların öğrenci ihtiyaçları ile örtüştüğü söylenebilir.

5.2.4. Sosyal Bilgiler Dersi Hedef Kazanımlarının Değerlendirilmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

İlkokul 4. sınıf SBDÖP'teki kazanımlar P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde en çok eleştirel düşünme ve problem çözme becerileri yer alırken en az ise yaratıcılık ve yenilenme becerilerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde benzer bulgulara ulaşan araştırmacıların varlığı tespit edilmiştir. Demir ve Özyurt (2021) SBDÖP ve SBDK'ı 21. yy. becerileri açısından değerlendirdiği çalışmasında en çok 21. yy. becerisinin 7. sınıfta olduğunu tespit ederken en az 21.yy. becerisinin 4. sınıf öğretim programlarında olduğunu ifade etmekte ve programlarda en fazla yer verilen becerilerin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin olduğunu ifade etmektedir. Literatür incelendiğinde araştırma bulgularıyla karşıt bulgulara da rastlanmıştır. Bozkurt (2020) ise sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programının 21. yy. becerilerin iletişim ve işbirliği becerilerini diğer becerileri kazandırmaktan daha iyi olduğunu ifade etmektedir. Çelikkaya, Yıldırım ve Kürümlüoğlu (2019) yaptıkları çalışmada ise öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi içerisinde öğrencilerine kazandırmayı amaçladığı ve öğrenmelerini istediği beceriler ile öğrencilerin için hiyerarşik açısından en önemli gördükleri becerilerin başında iletişim, empati ve problem çözme becerilerinin yer aldığını ifade etmektedir.

Bozkurt (2020) ile Çelikkaya, Yıldırım ve Kürümlüoğlu (2019)'nun çalışmalarında SBDÖP kapsamında iletişim becerisinin hiyerarşik açıdan ön plana çıktığını, sosyal bilgiler dersinin iletişim becerilerini kazandırmak için uyumlu bir ders olduğu ifade edilirken araştırma bulgularında ÖYB'lerden iletişim becerisine ilişkin ya da ilişkilendirilen herhangi bir kazanımın olmamasını çok manidar bir sonuç olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca SBDÖP kazanımlarının altı tanesinde de herhangi bir ÖYB ile ilişkilendirilmediği tespit edilmiştir. Bu bulgu da Demir ve Özyurt (2021)'un sosyal bilgiler dersinin 21. yy. becerilerinden bazılarını geliştirmeye yönelik dizayn edilirken programın 21. yy. becerilerinin tamamını kazandırmaya yönelik tasarlanmadığı görüşünü destekler niteliktedir.

İlkokul 4. sınıf SBDÖP'te yer alan kazanımların ÖYB'lerden iletişim becerisini vurgulanmamış olması beklenmedik bir sonuç olarak nitelendirilerek programın büyük bir eksikliği olarak yorumlanmıştır. Ayrıca ilkokul 4. sınıf SBDÖP'ün ÖYB'ye ek olarak ÖYB'yi de içerik olarak karşılayan 27 temel beceriden “Eleştirel Düşünme, İşbirliği, Problem Çözme ve Yenilikçi Düşünme” temel becerilerini de içerdiği tespit edilmiştir.

İlkokul 4. sınıf SBDÖP ‘teki kazanımlar P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde ise yenilenme ve eleştirel düşünme becerisi dışındaki becerilerin üniteye dengeli bir dağılım sağladığı ifade edilebilir. Bu bulgu da Yüksel, Yılmaz ve Kurt, (2024) ile Demir ve Çetin (2023) çalışmalarında ÖYB’lerin kazanımlarda yer aldığı ancak; ünitelere dengeli bir dağılım göstermediği görüşünü desteklemektedir.

İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İyi ki Var Ünitesi doküman analizleri sonuçları ile gözlem sonuçları karşılaştırıldığında; ünite kazanımlarında yenilenme ve yaratıcılık becerilerine yer verilirken saha gözlemlerinde ünite boyunca öğretmenin kazanımlarda yer alan bütün ÖYB’leri vurguladığı tespit edilmiştir. Gözlem yapılan sınıfın öğretmenin dersini kazanım bazlı değil konu bazlı takip ettiği ve işlediği gözlemlenmiştir. Konu başlıkları incelendiğinde ise kazanımlarla konu başlıklarının birebir örtüştüğü, tüm konu başlıklarının kazanım cümlesini karşılayacak şekilde dizayn edildiği tespit edilmiştir. Bu şekilde öğretmenin hedeften haberdar etmeden de olsa ÖYB’leri vurguladığı ve ele aldığı tespit edilmiştir. Öğretmenin her ne kadar kazanımlarda yer alan iki ÖYB’yi konu bazlı ele alsada da kazanımların ve ÖYB’lerin uygulanması noktasında gerçekleştirilebilir nitelikte olduğu, kazanımların konu alanı ihtiyacını karşıladığı, kazanımların ulaşılabilir ve ölçülebilir nitelikte olduğu ve kazanımların öğrenci ihtiyaçları ile örtüştüğü söylenebilir.

5.3. İçerik Değerlendirmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

Girdi-bağlam, hedef-kazanım boyutu öğretmenin maruz kaldığı bir boyutken içerik hem öğretmenin hem de öğrencinin maruz kaldığı bir boyuttur. Bireyin bir olgu, problem vb. şeyle maruz kalma süresi ile o problemi çözme veya o olguyu edinme süresi arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bu bağlamda içeriğin dizaynı, ilgi çekiciliği, motive ediciliği çok önemlidir. Nitekim içerik öğrenmenin sadece sınıfta olmadığı düşünülmektedir. Bu bağlamda içeriğin, etkinlik vb. alanlarda yer alan ve kazandırılması amaçlanan her türlü olgu örtük öğrenme için büyük önem taşıdığı düşünülmektedir.

5.3.1. Türkçe Dersi İçerik Değerlendirmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

İlkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı içeriği (hazırlık çalışmaları, metin içi ifadeler) P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde ders kitabı içeriğinde en çok iletişim becerisinin en az ise yenilenme becerisinin olduğu tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde araştırma bulgularını hem destekleyen hem de araştırma bulgularıyla çelişen bazı sonuçlar tespit edilmiştir. Kuradayıoğlu ve Soysal (2018) TDÖP’ü öğretmen görüşlerine göre incelediği çalışmada

21. yy. becerilerinin yoğun olarak yer aldığını, P21-ÖYB'lerden de içerikte en fazla iletişim ve işbirliği becerilerinin ele alındığını ifade etmektedir. Bal (2018) da Türkçe ders kitabı metinlerinde en fazla iletişim ve işbirliği becerilerin yer aldığını düşünürken Kayhan, Altun ve Gürol (2019) 8. sınıf Türkçe ders kitabını 21. yy. becerileri açısından incelediği çalışmasında ders kitabı içeriğinde en fazla eleştirel düşünme, problem çözme, iletişim ve işbirliği becerilerini tespit etmiştir.

Boyacı ve Özer (2019) TDÖP'ü 21. yy. bağlamında incelediği çalışmasında 2005, 2015, 2017 ve 2018 Türkçe Dersi Ders Kitaplarının 21. yy. becerilerini içerecek nitelikte hazırlandığını ve 2005 programlarından bu yana Türkçe Ders Kitabı metinlerinde 21. yy. becerilerinin tamamının ele alındığını ifade etmektedir. Türkçe dersinin dil becerileri ve TYÇ üzerine kurgulandığı ele alındığında dersin ana hedefinin bilgi değil beceri olduğu göze çarpmaktadır. Bu bağlamda Yaman, Taflan ve Çolak (2009) ise Türkçe dersinin bireylere 21. yy. becerilerinin mevcut içeriklerle kazandırılmasının uygun olduğunu ifade etmektedir. Araştırma bulgularını destekleyen sonuçlarla araştırma bulgularıyla çelişen sonuçların çıkması diğer araştırmacıların farklı sınıf seviyelerine ilişkin araştırmalar yapması, farklı yıllardaki programları incelemesi ile analizlerde farklı tür 21. yy. çerçevesi kullanması ile 21. yy. becerilerini analiz ettiği ölçütlerin farklı olabileceği düşüncesidir.

İlkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı P21-ÖYB bağlamında incelendiğinde ders kitabı içeriğinde iletişim, eleştirel düşünme ve yaratıcılık becerilerinin yoğun olarak ele alındığı gibi ünitelere de dengeli bir dağılım sağladığı tespit edilmiştir. Bunun yanında ÖYB'lerden yenilenme, problem çözme ve işbirliği ders kitabı içerisinde az bir şekilde yer aldığı ve ünitelere dengeli bir dağılım sağlamadığı ifade edilebilir. Literatür incelendiğinde ders kitabı içeriğinde yer alan ÖYB'lerin dağılımına ilişkin herhangi bir bulgu yer almasa da mevcut içerikle bireylere 21. yy. becerilerinin aktarılabilmesi ifade edilmektedir (Boyacı ve Özer, 2019; Kurudayıoğlu ve Soysal, 2018).

İlkokul 4. sınıf Türkçe Dersi Sanat Ünitesi doküman analizleri sonuçları ile gözlem sonuçları karşılaştırıldığında; ünite içeriğinde iletişim, yaratıcılık, eleştirel düşünme ve işbirliği becerilerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Saha gözlemlerinde öğretmenin içerikte yer alan ÖYB'lere ek olarak içerikte olmayan problem çözme becerisine yer verdiği gibi içerikte az ele alındığı düşünülen işbirliği becerisine daha fazla yer verdiği görülmüştür. Bunların yanında öğretmenin içerikte olmasına rağmen bazı konularda işbirliği ve yaratıcılık becerilerini göz ardı ettiği tespit edilmiştir.

Gözlem yapılan ünite içerik bağlamında değerlendirildiğinde; içeriğin kazanımlara göre değil, içeriğin programda yer alan metin türleri ve tema konuları dâhilinde hazırlandığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda içerik hazırlanırken tema ve metin türlerinin ön plana çıktığı kazanımların arka planda kaldığı tespit edilmiştir. İçerikte yer alan ÖYB'lerin gerçekleştirilebilir olduğu, içerikte yer alan becerilerin ölçülebilir olduğu, mevcut içeriğin öğretim süresine uygun olduğu, içeriğin öğrencileri yeterince ilgisini çekmediği, etkinliklerin sürekli birbirini tekrar ettiği, öğretmenin içerik ve etkinlikleri zenginleştirmek için farklı yardımcı kaynaklar kullandığı, etkinliklerin kazanımlar doğrultusunda hazırlandığı ve etkinliklerin içeriğinin ise metinler bağlamında hazırlandığı tespit edilmiştir.

5.3.2. Matematik Dersi İçerik Değerlendirmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

İlkokul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı içeriği (hazırlık çalışmaları ve etkinlikler) P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde ders kitabı içeriğinde en çok eleştirel düşünme ve problem çözme becerileri yer alırken en az ise işbirliği becerisinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca İlkokul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı içerik boyutunda yenilenme becerisine rastlanmamıştır. Kayhan, Altun ve Gürol (2019) ise çalışmalarında ders kitabı içeriğinde en fazla eleştirel düşünme, problem çözme, iletişim ve işbirliği becerilerini tespit ederek araştırmanın bulgularıyla benzer sonuçlar elde ettiği söylenebilir. Şengül, Elmalı ve Çorbacı (2021) ise matematik dersi öğretim programlarını 2009, 2015, 2017 ve 2018 programları derinliğinde incelediği çalışmalarında öğrenme alanlarında problem çözme becerisine yer verilirken bu ifadenin matematik dersinde problem çözme olarak ifade edildiğini tespit etmiş, 2015, 2017 ve 2018 programları öğrenme alanlarında eleştirel düşünme, problem, iletişim ve işbirliği becerilerine yer verilmediğini ifade ederek araştırmanın bulgularıyla çelişen bulgular elde etmiştir.

İlkokul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı P21-ÖYB bağlamında incelendiğinde ders kitabı içeriğinde eleştirel düşünme, problem çözme ve iletişim becerilerinin yoğun olarak ele alındığı gibi ünitelere de dengeli bir dağılım sağladığı söylenebilir. Bunun yanında ÖYB'lerden işbirliği ve yaratıcılık becerileri ders kitabı içerisinde az bir şekilde yer aldığı ve ünitelere dengeli bir dağılım sağlamadığı ifade edilebilir. Literatür incelendiğinde ders kitabı içeriğinde yer alan ÖYB'lerin dağılımına ilişkin herhangi bir bulgu yer almasa da mevcut içerikle bireylere 21. yy. becerilerinin aktarılabilmesi de ifade edilmektedir (Boyacı ve Özer, 2019; Kurudayıoğlu ve Soysal, 2018).

İlkokul 4. sınıf Matematik Ders Kitabı 4. Ünitesi doküman analizleri ile gözlem sonuçları karşılaştırıldığında, ünite içeriğinde eleştirel düşünme, iletişim, problem çözme ve yaratıcılık becerilerinin yer aldığı tespit edilmiştir. İçerikte en fazla yer alan ÖYB'lerden eleştirel düşünme becerisinin bazı konularda yeterinde vurgulanmaması eksiklik olarak ifade edilebilir.

Gözlem yapılan ünite içerik bağlamında değerlendirildiğinde; içeriğin kazanımlara göre hazırlandığı, içerik düzenlenirken konu alanı dikkate alındığı, içeriğin kısmen ilgi çekici olduğu, içerikte yer alan ÖYB'lerin gerçekleştirilebilir nitelikte olduğu, içerikte yer alan ÖYB'lerin ölçülebilir olduğu, mevcut içeriğin öğretim süresine uygun olduğu, içerik ve etkinliklerin yetersiz olduğu, öğretmenin içerik ve etkinlikleri zenginleştirmek için farklı yardımcı kaynaklar kullandığı ve etkinliklerin içerik bağlamında hazırlandığı tespit edilmiştir.

5.3.3. Fen Bilimleri Dersi İçerik Değerlendirmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı (hazırlık çalışmaları, metniçi ifadeler, etkinlikler, araştırmalar, yaşamdan örnekler, uygulamalar, FMGU) P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde ders kitabı içeriğinde en çok eleştirel düşünme becerisi yer alırken en az işbirliği becerisinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ilkökul 4. sınıf Fen Bilimleri ders kitabı içeriğinde becerilerin tamamının yer aldığı ancak bütün becerilerin ünitelere ve metinlere dengeli dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Bal (2018) çalışmasında metinlerin yarısından fazlasının 21. yy. becerilerini içerdiğini ancak becerilerin metinlere eşit dağılmadığını ifade ederek benzer bulgulara ulaşmıştır.

İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı Maddenin Özellikleri Ünitesi doküman analizleri ile gözlem sonuçları karşılaştırıldığında, ünite içeriğinde yenilenme, eleştirel düşünme, iletişim, problem çözme, yaratıcılık ve iletişim becerilerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Öğretmenin içerikte yer aldığı halde bazı konularda işbirliği, problem çözme, yaratıcılık becerilerine yeterince ele almadığı düşünülmektedir. Hâlbuki Fen Bilimleri Dersi öğrencilerin sürekli olarak bir deney veya proje tasarlayabileceği (yaratıcılık), öğrencilerin grup olarak (işbirliği) veya arkadaşlarıyla planladığı, tasarladığı ve uyguladığı deneyleri hayata geçirebileceği en azından sürekli olarak bilgi şemasına yeni bilgi ve beceriler ekleyebileceği (yenilenme) bir ders haline getirilebilir. Bu sebeple öğretmenin öğrencilere daha çok araştırma ödevleri, deney ödevleri ve sınıfta deney yapmaları için plan yapmalarına imkân tanınması (yenilenme ve yaratıcılık), yapılan deneylerin, araştırılan yeni ve güncel

konuların işbirlikli olarak grup dâhilinde yapılması ve sınıfta sunulmasını istemesi (iletişim ve işbirliği) ve bu şekilde süreçte karşılaştıkları sorunları tespit etme (eleştirel düşünme) ve bu sorunlara kendi çözümlerini (problem çözme) bulmalarını istemesi süreç boyunca bütün ÖYB'lerin daha sağlıklı vurgulanmasını sağlayacağı düşünülmektedir.

Ders kitabı içeriğinde veya metinlerinde olmamasına rağmen öğretmenin bazı konularda da ekstradan vurgu yaptığı beceriler de vardır. Bu beceriler iletişim ve yaratıcılık becerileridir.

Gözlem yapılan ünite içerik bağlamında değerlendirildiğinde; içeriğin kazanımlara göre hazırlandığı, içerik düzenlenirken konu alanı dikkate alındığı, içeriğin kısmen ilgi çekici olduğu, içerikte yer alan ÖYB'lerin gerçekleştirilebilir nitelikte olduğu, içerikte yer alan ÖYB'lerin ölçülebilir olduğu, mevcut içeriğin öğretim süresine uygun olduğu, içerik ve etkinliklerin yetersiz olduğu, öğretmenin içerik ve etkinlikleri zenginleştirmek için farklı yardımcı kaynaklar kullandığı ve etkinliklerin içerik bağlamında hazırlandığı tespit edilmiştir.

5.3.4. Sosyal Bilgiler Dersi İçerik Değerlendirmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (hazırlık çalışmaları, metniçi ifadeler, biliyor muydunuz, yapınız) P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde ders kitabı içeriğinde en çok problem çözme ve eleştirel düşünme becerileri yer alırken en az iletişim ve yaratıcılık yer aldığı tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde araştırma bulgularını teyit eden bulgular tespit edilmiştir. Özensoy (2011) sosyal bilgiler dersinin eleştirel okuma becerisine göre dizayn edildiğini ifade ederek bireylerde eleştirel düşünme becerisi arttırdığını ifade etmektedir. Kurmaz (2007) da sosyal bilgiler dersinin bireylerde eleştirel düşünme becerilerini arttırdığını ifade etmektedir. Yine Shepherd (1998) sosyal bilgiler dersinin 21. yy. becerilerinden problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek için uygun bir ders olduğundan bahsetmektedir. Çoban ve Akşit (2018) ise 2005 ile 2017 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarını karşılaştırdığı çalışmalarında 2017 öğretim programlarının 2005 öğretim programlarından daha fazla 21. yy. becerilerini içerdiğini tespit etmiştir.

İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı içeriğinde becerilerin tamamının yer aldığı ancak bütün becerilerin ünitelere ve metinlere dengeli dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Bal (2018) çalışmasında metinlerin yarısından fazlasının 21. yy. becerilerini içerdiğini ancak becerilerin metinlere eşit dağılmadığını ifade ederek benzer bulgulara ulaşmıştır.

İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İyi ki Var Ünitesi doküman analizleri ile gözlem sonuçları karşılaştırıldığında; ünite içerisinde problem çözme, yaratıcılık, eleştirel düşünme, yenilenme, iletişim ve işbirliği becerilerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Ders kitabı içeriğinde veya metinlerinde olmamasına rağmen öğretmenin bazı konularda da ekstra vurgu yaptığı beceriler de vardır. Bu beceriler iletişim ve yaratıcılık becerileridir. Ancak; ÖYB’lerden “İcat Çıkaralım” konusunda işbirliği becerisi yer almasına rağmen öğretmen tarafından vurgulanmadığı ya da yeterince üzerinde durulmadığı düşünülmektedir. İcat çıkarma, buluş yapma, tasarım yapma gibi bilişsel süreçlerin en üst düzeyde yaşandığı faaliyetlerin her ne kadar bireysel olarak çaba gösterilerek gerçekleşmesi sağlansa da grup çalışmaları ile işbirliği yöntemleriyle bu tür faaliyetlerin daha inovatif ve kısa sürede gerçekleşebileceğinin vurgulanmaması bir eksiklik olarak ifade edilebilir. 2020’li yıllarda teknoloji vb. gelişmelerle bireyselliğin ön plana çıktığı bir yüzyılda işbirliği becerisinin hem üniteye az yer alması hem de öğretmen tarafından vurgulanmaması bir eksiklik olarak ifade edilebilir.

Gözlem yapılan ünite içerik bağlamında değerlendirildiğinde; içeriğin kazanımlara göre hazırlandığı, içerik düzenlenirken konu alanı dikkate alındığı, içeriğin kısmen ilgi çekici olduğu, içerikte yer alan ÖYB’lerin gerçekleştirilebilir nitelikte olduğu, içerikte yer alan ÖYB’lerin ölçülebilir olduğu, mevcut içeriğin öğretim süresine uygun olduğu, içerik ve etkinliklerin yetersiz ve sık olduğu, öğretmenin içerik ve etkinlikleri zenginleştirmek için farklı yardımcı kaynaklar kullandığı ve etkinliklerin içerik bağlamında hazırlandığı tespit edilmiştir.

5.4. Öğrenme-Öğretme Süreci Değerlendirmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

Beceri kazanımı açısından hedef-kazanımlar ile içerik kadar öğrenme-öğretme süreci de önemlidir. Ancak hedef-kazanımlar ile içerik hazır gelirken öğrenme öğretme sürecini yönetmek tamamıyla öğretmenin donanımı ve güncelliğine bağlı olarak daha da önem kazanabilmektedir. Öğrencinin aktif rol oynadığı etkinlik, strateji, yöntem ve tekniklerin seçimi, öğrencinin süreçte aktif olarak rol almasını sağlayan etkinliklerin tasarlanması ve uygulanması, süreçte kullanılan eğitim teknolojisi ve materyaller, öğrencinin ilgisini çekebilecek etkinliklerin uygulanması ve sürecin yönetilmesi öğretmenin yeterliliği ile doğru orantılıdır. Bu sebeple öğrencilerde yeni beceri ve bilgi kazanımı için öğrendiklerini uygulama ortamı sağlayan, üst düzey düşünme süreçlerini işe koştan, etkinliklerinde öğrenciye aktif hale getirerek, etkinlikleri zenginleştirerek hedefe ulaşmak için sürecin sağlıklı işlemesi gerekir ki hem akademik başarı hem P21 kazanımı daha üst düzeyde olabilsin. Bu doğrultuda öğretmenlerin yöntem-teknik seçimini, sınıf yönetimini vb. alanları etkili ve etkin kullanması, öğrencilere 21. yy. becerilerini kazandırmada daha akılcı seçenekler sunabilir.

5.4.1. Türkçe Dersi Öğretme-Öğrenme Süreci Değerlendirmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

İlkokul 4. sınıf Türkçe Dersi öğrenme öğretme süreci P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde ders kitabı etkinliklerinde en çok iletişim ve eleştirel düşünme becerileri yer alırken en az problem çözme ve yenilenme ve becerilerinin olduğu tespit edilmiştir. Kayhan, Altun ve Gürol (2019) sekizinci sınıf TDÖP'ü P21'in bütün alt boyutlarıyla incelediği çalışmasında etkinliklerde ÖYB'lerin BMTB ve YMB'den daha fazla yer aldığını ifade etmektedir. Kayhan, Altun ve Gürol (2019) Türkçe ders kitabı etkinliklerinin yarıdan fazlasının 21. yy. becerilerinden uzak olduğunu ifade ederken bazı etkinliklerin sayıca birden fazla beceri içermesinden dolayı sayısal olarak beceri ifadelerinin etkinliklerde fazla görüldüğünü ifade etmektedir. Bal (2017) da yapmış olduğu çalışmada Kayhan, Altun ve Gürol (2019) ile benzer bulgulara ulaştığını ifade etmektedir. Boyacı ve Özer (2019) çalışmalarında öğrenme-öğretme süreci olarak 2005 türkçe dersi öğretim programının 2017 öğretim programına göre daha çok ÖYB vurguladığını ifade ederek 2005 programlarının P21 anlamında 2017 programlarından daha başarılı olduğunu ifade etmektedir.

İlkokul 4. Türkçe dersi Sanat Ünitesi etkinlikleri doküman analizleri ile gözlem sonuçları karşılaştırıldığında, doküman analizleri etkinliklerinde iletişim, eleştirel düşünme

ve yaratıcılık becerilerine rastlanırken yenilenme, problem çözme ve işbirliği becerilerine hiç yer verilmediği tespit edilmiştir. Gözlem sonuçları analiz edildiğinde ise eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcılık, iletişim becerilerinin ele aldığı tespit edilmiştir. Gözlem sonuçları ile doküman analizleri karşılaştırıldığında ise öğretmenin etkinliklerde olmayan problem çözme becerisini ekstradan vurguladığı tespit edilmiştir.

Gözlem sonuçlarında öncelikle öğretmenlerin kullanmış oldukları yöntem ve tekniklere, eğitim durumu değişkenleri kullanma düzeylerine, öğretim düzenleme adımlarına, öğrencilerle ilişkilerine, öğretmen davranış tipine, sınıf uyarıcılarına, sınıf oturma düzenine, materyal kullanımı, derse hazırlıklı gelme ve zaman yönetimine odaklanılmıştır.

Öğretmenin genel olarak anlatım, soru cevap, tartışma yöntem tekniklerinin yanında bazen de beyin fırtınası tekniğini kullandığı tespit edilmiştir. Öğretmenin tercih ettiği yöntem ve tekniklerin kazanımlar, içerik ve süreçte yer alan ÖYB'leri genel olarak desteklediği gibi tercih ettiği yöntem tekniklerin de ÖYB'lerin vurgulanmasında (beyin fırtınası=yaratıcılık becerisi, anlatım=iletişim becerisi, tartışma=iletişim ve eleştirel düşünme becerisi, soru-cevap=iletişim becerisi) etkili olduğu görülmüştür. Literatür incelendiğinde Türkçe öğretmenlerinin yöntem teknik seçimini içeriğin belirlediğini ifade eden Saracaloğlu ve Karasakaloğlu (2011) soru-cevap ve drama yöntem tekniklerinin sıklıkla kullanıldığı ifade etmektedir. Gökçe (2004) ise öğretmenlerin daha çok soru cevap, tartışma, problem çözme, proje, ev ödevleri, grup çalışmaları vb. yöntem teknikleri kullandıklarını tespit etmiştir. Taşkaya ve Muşta (2008) ise öğretmenlerin tercih ettikleri yöntem-tekniklerin soru-cevap, drama, anlatım, rol yapma ve tartışma yöntem ve olduğunu ifade ederken Özer (2002) yaptığı araştırmada da ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin Türkçe öğretiminde en çok soru-cevap, düz anlatım ve dramatizasyon yöntem/tekniklerini kullandıkları tespit etmiştir. Bu durumda, araştırma sonuçları literatürdeki çalışmaların sonuçlarıyla benzerlik gösterdiği ve birbirini desteklediği söylenebilir.

5.4.2. Matematik Dersi Öğretme-Öğrenme Süreci Değerlendirmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

İlkokul 4. sınıf Türkçe Dersi öğrenme öğretme süreci P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde ders kitabı etkinliklerinde en çok problem çözme ve eleştirel düşünme becerileri yer alırken en az yaratıcılık ve işbirliği becerilerinin yer aldığı ve etkinliklerde yenilenme becerisine hiç yer almadığı tespit edilmiştir. Şengül, Elmalı ve Çorbacı (2021)

yaptığı çalışmada ÖYB’lerden yaratıcılık, iletişim ve işbirliği becerilerine diğer beceriler kadar yer verilmediğini ifade ederek araştırma sonuçlarıyla benzer sonuçlar elde etmiştir. Çelebi ve Altuncu (2019) yaptığı çalışmada 21. yy. becerilerine yer verildiğini ifade ederken Boyacı ve Özer (2019) temalarda 21. yy. becerilerine doğrudan ya da dolaylı olarak yer verilmediğini ifade ederek araştırmanın bulgularıyla çelişen sonuçlar elde etmiştir.

İlkokul 4. Matematik dersi 4. Ünitesi etkinlikleri doküman analizleri ile gözlem sonuçları karşılaştırıldığında, doküman analizleri etkinliklerinde eleştirel düşünme, iletişim, problem çözme ve yaratıcılık becerileri yer alırken yenilenme ve işbirliği becerilerine hiç yer verilmemiştir. Gözlem sonuçları analiz edildiğinde ise iletişim, eleştirel düşünme, problem çözme ve yaratıcılık becerilerinin ele alındığı tespit edilmiştir. Gözlem sonuçları ile doküman analizleri karşılaştırıldığında ise öğretmenin etkinliklerde yer alan bütün ÖYB’leri ele aldığı tespit edilmiştir.

Gözlem sonuçlarında öncelikle öğretmenlerin kullanmış oldukları yöntem ve tekniklere, eğitim durumu değişkenleri kullanma düzeylerine, öğretim düzenleme adımlarına, öğrencilerle ilişkilerine, öğretmen davranış tipine, sınıf uyarıcılarına, sınıf oturma düzenine, materyal kullanımı, derse hazırlıklı gelme ve zaman yönetimine odaklanılmıştır.

Öğretmenin genel olarak anlatım, soru cevap, problem çözme yöntem tekniklerinin yanında bazen de beyin fırtınası tekniğini kullandığı tespit edilmiştir. Süreçte tercih edilen yöntem teknikler incelendiğinde de bu yöntem ve tekniklerin (anlatım, soru-cevap ve problem çözme) problem çözme, eleştirel düşünme ve iletişim becerilerine vurgu yaptığı söylenebilir. Ek olarak “Zaman Ölçme” konusunda kullanılan beyin fırtınası tekniğinin de yaratıcılık becerisini desteklediği ifade edilebilir. Öğretmenin tercih ettiği yöntem teknikler ÖYB’leri genel olarak desteklediği gibi tercih ettiği yöntem tekniklerin de ÖYB’lerin vurgulanmasında (anlatım=iletişim becerisi, soru cevap=iletişim ve eleştirel düşünme becerisi, problem çözme=problem çözme becerisi, beyin fırtınası=yaratıcılık becerisi) etkili olduğu görülmüştür. Literatür incelendiğinde öğretmenlerin kullandıkları yöntem ve teknikler öğretmenlerin pedagojik donanımları, ders içerikleri ve etkinlikler ile öğrencilerin bireysel farklılıklarına bağlı olarak değişebildiği tespit edilmiştir. Deringöl (2020) sınıf öğretmenlerinin matematik dersinde genel olarak gösterip yaptırma, problem çözme ve soru cevap yöntem tekniklerini kullandıklarını ve kendilerini bu konuda yeterli hissettiklerini ifade ederken örnek olay ve tartışmada kendilerini yeterli bulmadıklarını ifade ederek araştırma bulgularıyla kısmen benzer sonuçlara ulaşmıştır. Soylu (2009) ise sınıf öğretmeni adaylarının

işbirlikli öğrenme, örnek olaya inceleme, problem çözme, gösterip yaptırma gibi yöntem tekniklerinde çok yeterli bulduklarını ifade ederken anlatım ve soru cevap yöntem tekniklerinde kendilerini yeterli hissettiklerini ifade etmektedir. Özer (2013) ise en çok bilinen ve tercih edilen yöntem ve teknikler arasında örnek olay ve soru cevap olduğunu ifade etmektedir. Temizöz ve Özgün Koca (2008) matematik öğretmenlerinin en fazla kullandığı yöntem ve tekniğin ve anlatım olduğunu tespit ederken Kösece ve Taşkaya (2015) sınıf öğretmenlerini matematik derslerinde en sık soru-cevap, anlatım ve problem çözme öğretim yöntemlerini tercih ettiklerini belirlemiştir.

5.4.3. Fen Bilimleri Dersi Öğretme-Öğrenme Süreci Değerlendirmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri Dersi öğrenme öğretme süreci P21-ÖYB kapsamında incelendiğinde ders kitabı etkinliklerinde en çok eleştirel düşünme ve iletişim becerileri yer aldığı ve en az yaratıcılık ve yenilenme becerilerinin yer aldığı ve yenilenme ve işbirliği becerilerinin hiç yer almadığı tespit edilmiştir. Yüksel, Yılmaz ve Kurt (2024) eleştirel düşünme becerisinin tüm ünitelerde yer aldığını ve dengeli bir şekilde dağıldığını ifade etmektedir. Çelebi ve Altuncu (2019) yaptığı çalışmada 21. yy. becerilerine yer verildiğini ifade ederken Boyacı ve Özer (2019) temalarda 21. yy. becerilerine doğrudan ya da dolaylı olarak yer verilmediğini ifade ederek araştırmanın bulgularıyla çelişen sonuçlar elde etmiştir.

İlkokul 4. Fen Bilimleri dersi Maddenin Özellikleri Ünitesi etkinlikleri doküman analizleri ile gözlem sonuçları karşılaştırıldığında, doküman analizleri etkinliklerinde eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcılık ve iletişim becerileri yer alırken yenilenme ve işbirliği becerilerine hiç yer verilmemiştir. Gözlem sonuçları analiz edildiğinde ise iletişim, eleştirel düşünme, yaratıcılık, yenilenme, problem çözme ve yaratıcılık becerileri olmak üzere bütün ÖYB'ler öğretmen tarafından ele alındığı görülmüştür.

Gözlem sonuçlarında öncelikle öğretmenlerin kullanmış oldukları yöntem ve tekniklere, eğitim durumu değişkenleri kullanma düzeylerine, öğretim düzenleme adımlarına, öğrencilerle ilişkilerine, öğretmen davranış tipine, sınıf uyarıcılarına, sınıf oturma düzenine, materyal kullanımı, derse hazırlıklı gelme ve zaman yönetimine odaklanılmıştır.

Öğretmenin genel olarak “anlatım, soru-cevap, deney, tartışma, problem çözme” yöntem tekniklerinin yanında kavram haritası tekniğini de kullandığı tespit edilmiştir. Süreçte tercih edilen yöntem teknikler incelendiğinde bu yöntem ve tekniklerin (anlatım=iletişim

becerisi, soru cevap=iletiřim ve eleřtirel dűřűnme becerisi, problem cűzme=problem cűzme becerisi, balık kılçıđı=eleřtirel dűřűnme ve yaratıcılık becerisi, kavram haritası=yaratıcılık becerisi, deney= problem cűzme, eleřtirel dűřűnme ve yaratıcılık becerisi) YB'leri desteklediđi tespit edilmiřtir. Literatűr incelendiđinde öđretmenlerin kullandıkları yűntem ve teknikler öđretmenlerin pedagojik donanımları, ders içerikleri ve etkinlikler ile öđrencilerin bireysel farklılıklarına bađlı olarak deđiřebildiđi tespit edilmiřtir.

Yıldırım, Kűklűkaya ve Aydođdu (2016) đretmen adaylarının fen bilimleri ve tűrevleri derslerinde genel olarak dűz anlatım ve soru cevap gibi geleneksel yűntem teknikleri tercih ettiđi bazen de drama ve deney gibi alternatif yűntem teknikleri tercih ettiklerini ifade etmekteyken řimřek, Hırça ve Cűřkun (2012) đretmenlerin fen bilimleri derslerinde ađdař ve alternatif yűntem teknikler yerine soru cevap ve anlatım gibi geleneksel yűntem teknikleri tercih ettiklerini tespit etmiřtir. Gűneř, Dilek, Celiكوđlu ve Demir (2010) ise öđretmenlerin fen bilimleri derslerinde kullanmayı iyi bilmelerine rađmen deney yerine anlatım ve soru cevabı tercih ettiklerini tespit etmiřtir. Benzer bir bulguya nen, Saka, Erdem, Uzala ve Gűrdal (2008)'da ulařarak fen bilimleri öđretmenlerin tercih ettiđi yűntem tekniklerin bařında anlatım ve soru cevabın geldiđini ifade etmektedir. Alanyazın incelendiđinde öđretmenlerin genel olarak fen bilimleri derslerinde anlatım ve soru cevap yűntem tekniklerini tercih ettiđi tespit edilirken arařtırma sonuçlarında gűzlem yapılan öđretmenin alanyazına gűre hem geleneksel hem de ađdař yűntem teknikleri bir arada kullandıđı ifade edilebilir.

5.4.4. Sosyal Bilgiler Dersi đretme-đrenme Sűreci Deđerlendirmesine İliřkin Sonuç ve Tartıřmalar

İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler đrenme öđretme sűreci P21-YB kapsamında incelendiđinde ders kitapları etkinliklerinde en çok iletiřim ve problem cűzme becerileri yer alırken en az iřbirliđi veyenilenme becerilerinin yer aldıđı tespit edilmiřtir. Demir ve zyurt (2021) alıřmasında sosyal bilgiler ders kitabı etkinliklerinin çođunluđunun 21. yy. becerilerini geliřtirmeye yűnelik olduđunu ifade ederken etkinliklerde en çok yer alan YB'lerin eleřtirel dűřűnme ve problem cűzme becerilerinin olduđunu ifade ederek benzer bulgular elde etmiřtir. nal ve Kaya (2006) dűrdűncű ve beřinci sınıf SBDÖP'te yer alan becerilerin etkinliklere sistematik olarak dađıtıldıđını ifade ederken etkinliklerde ne tűr becerilerin olduđunu belirtmemiřtir.

İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi İyi ki Var Ünitesi etkinlikleri doküman analizleri ile gözlem sonuçları karşılaştırıldığında; doküman analizleri sonuçlarına göre etkinliklerde yaratıcılık, problem çözme, eleştirel düşünme ve iletişim becerilerine yer verilirken yenilenme ve işbirliği becerilerinin hiç yer almadığı tespit edilmiştir. Gözlem sonuçları analiz edildiğinde ise iletişim, eleştirel düşünme, yenilenme, problem çözme ve yaratıcılık becerilerine rastlanırken işbirliği becerisinin hiçbir şekilde ele alınmadığı tespit edilmiştir.

Gözlem sonuçlarında öncelikle öğretmenlerin kullanmış oldukları yöntem ve tekniklere, eğitim durumu değişkenleri kullanma düzeylerine, öğretim düzenleme adımlarına, öğrencilerle ilişkilerine, öğretmen davranış tipine, sınıf uyarıcılarına, sınıf oturma düzenine, materyal kullanımı, derse hazırlıklı gelme ve zaman yönetimine odaklanılmıştır.

Öğretmenin genel olarak “anlatım, soru-cevap, problem çözme, tartışma” yöntem tekniklerinin yanında bazen de “beyin fırtınası ve kavram haritası” yöntem tekniklerinin kullandığı tespit edilmiştir. Süreçte tercih edilen yöntem teknikler incelendiğinde bu yöntem ve tekniklerin (anlatım=iletişim becerisi, soru cevap=iletişim ve eleştirel düşünme becerisi, problem çözme=problem çözme ve yenilenme becerisi, kavram haritası=yaratıcılık becerisi, beyin fırtınası= yaratıcılık ve yenilenme becerisi) ÖYB’leri desteklediği tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde öğretmenlerin kullandıkları yöntem ve tekniklerin seçiminde birçok faktör olduğu tespit edilmiştir. Bunların başında öğretmenin kazanımları nasıl okuyup nasıl algıladığı (program okuryazarlığı), öğretmenlerin pedagojik donanımları, ders içerikleri, etkinlikler ile öğrencilerin bireysel farklılıklar, sınıf mevcudu vb. hususlara bağlı olarak değişebildiği tespit edilmiştir.

Literatür incelendiğinde araştırmanın bulgularıyla benzer bulgular elde edilmiştir. Çelikkaya ve Kuş (2009) çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenleri genel olarak tartışma, soru-cevap, beyin fırtınası ve proje gibi yöntem tekniklerini kullandıklarını ifade ederken öğrenci görüşleri ve gözlem sonuçların da ise öğretmenlerin, anlatım, soru cevap ve proje gibi yöntem teknikleri genel olarak kullandıkları tespit edilmiştir. Polat (2006) sosyal bilgiler dersinde öğretmenlerin gezi-gözlem yöntemini sıkça kullanmaları gerektiğini ifade ederken gözlem sonuçlarında çok az kullandıklarını yine rol yapma ve drama gibi yaratıcılığı ve iletişimi destekleyen yöntem ve teknikleri az tercih ettiklerini ifade etmektedir. Taşkaya ve Bal (2009) da yine öğretmenlerin genel olarak anlatım, soru cevap ve tartışma yöntem tekniklerini kullandıklarını ifade ederek araştırmanın bulgularıyla benzer sonuçlar elde etmiştir. Literatür incelendiğinde genel olarak öğretmenlerin derslerinde çok fazla yöntem ve

teknik çeşitliliğine gitmeden derslerini işledikleri tespit edilmiştir (Doğan, 2004; Kan, 2006; Sakallı, Hürsen ve Özçınar 2007; Taşkaya ve Bal, 2009; Taşkaya & Muşta, 2008).

Gözlem sonuçları detaylı olarak incelendiğinde; öğretmenin genel olarak derse hazırlıklı geldiği, zaman yönetimin iyi olduğu, akıllı tahtayı her derste aktif olarak kullandığı, sınıf uyarıcılarını etkili kullandığı, öğrencilerle ilişkisinin iyi olduğu, öğretim düzenleme adımlarını hedeften haberdar etme ve dikkat çekme noktası dışında iyi kullandığı, eğitim durumu değişkenleri kullandığı, dersi disiplinlerarası bir anlayış ile işlemeye çalıştığı ve mevcut imkânlardan faydalandığı tespit edilmiştir. Ancak süreçte sınıfların çok kalabalık olması, sınıf oturma düzenine müdahale şansı bırakmazken her bir öğrenciye ayrılacak zamanı da olumsuz etkilemiştir.

5.5. Ölçme- Değerlendirme Boyutu Değerlendirmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

Ölçme-değerlendirme kendi özünde bir şeyin varlığı-yokluğu ile ne kadar olduğuna ilişkin veriler elde ederek belirli ölçütler dâhilinde değerlendirilen unsur hakkında bir yargıya varma sürecidir. Literatür incelendiğinde öğretmenlerin becerileri nasıl anladıkları, nasıl kavramsallaştırdıkları ve süreçte nasıl algılayıp nasıl ele aldıklarında ilişkin sorunların olduğu gibi 21. yy. becerilerini ölçüp değerlendiren bir çerçevesinin olmaması ile öğretmenlerin 21. yy. becerilerini nasıl değerlendireceklerine ilişkin derin bilgilerinin olmadığı tespit edilmiştir (Bernhardt, 2015). Bu bölümde araştırmanın bulguları bağlamında doküman analizlerindeki ÖYB'lerin neler olduğu, süreç ve sonuçta öğretmenlerin hangi ÖYB'leri hangi tür ölçme-değerlendirme etkinlikleriyle ele aldığı bilgisi yorumlanarak tartışılmıştır.

5.5.1. Türkçe Dersi Ölçme-Değerlendirme Boyutu Değerlendirmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

İlkokul Türkçe Dersi Ders Kitabı ölçme değerlendirme etkinliklerinde yer alan ÖYB'ler incelendiğinde en çok eleştirel düşünme ve iletişim becerilerine yer verilirken en az yaratıcılık becerisine yer verildiği tespit edilmiştir. Ayrıca ölçme-değerlendirme etkinliklerinde işbirliği, problem çözme ve yenilenme becerilerine ilişkin herhangi bir ölçme değerlendirme etkinliğine rastlanmamıştır. Hâlbuki kazanımlarda problem çözme becerisi dışında diğer becerilere yer verildiği, metin ve etkinliklerde tüm becerilere yer verildiği halde ölçme değerlendirme etkinliklerinde işbirliği, problem çözme ve yenilenme becerilerine yer verilmemesi öğretim programı ve ders kitabının eksikliği olarak ifade edilebilir. Literatür

incelendiğinde araştırmanın bulgularını destekleyen bazı çalışmalara rastlanmıştır. Boyacı ve Özer (2019) çalışmasında Türkçe dersi ölçme değerlendirme yaklaşımlarında ÖYB'lerden iletişim, işbirliği ve eleştirel düşünme becerilerini tespit ederken ölçme-değerlendirme etkinliklerinin genel anlamda 21. yy. becerilerini ölçebilecek nitelikte olmadığını ifade etmektedir. Hâlbuki ölçme değerlendirme etkinliklerinin kazanımlarla, metin ve etkinliklerle uyumlu ve tutarlı olması gerekmektedir. Bu anlamda programın bütün öğelerinin birbirini destekleyici ve tutarlı olarak hazırlandığı söylenemez.

İlkokul 4. sınıf Türkçe Dersi Sanat Ünitesi ölçme-değerlendirme etkinlikleri doküman analizleri ile gözlem sonuçları karşılaştırıldığında; doküman analizlerinde iletişim, eleştirel düşünme ve yaratıcılık becerilerine yer verilirken yenilenme, problem çözme ve işbirliği becerileri hiç yer verilmediği görüldüğü gibi doküman analizlerinde tespit edilen becerileri nicelik ve nitelik açısından ölçebilecek yeterli sayıda ölçme değerlendirme etkinliklerine rastlanmamıştır. Gözlem sonuçları incelendiğinde ise iletişim, eleştirel düşünme, yaratıcılık ve problem çözme becerilerine yer verildiği görülmüştür. Gözlemlerde öğretmen ders kitabının yanında çeşitli yardımcı kaynaklar kullanarak ölçme değerlendirme faaliyetlerini gerçekleştirse de alternatif ölçme değerlendirme faaliyetlerine yeterince yer vermediği tespit edilmiştir. Öğretmenin ders kitabının yanında sürekli olarak yardımcı kaynaklara ve online platformlara başvurması ders kitabının ölçme değerlendirme faaliyetleri açısından yetersiz olduğu kanaatini destekler niteliktedir. Türkçe ders kitabında çağdaş ölçme değerlendirme etkinliklerinden sadece bir noktada akran değerlendirmesi olarak varlığı tespit edilmiştir. Literatür Türkçe dersini ve Türkçe dersindeki öğrencilerin değerlendirilmesine ilişkin detaylı analiz edildiğinde öğretmenlerin genel olarak geleneksel ölçme değerlendirme etkinliklerini tercih ettiği tespit edilmiştir. Maben ve Durukan (2011) ve Benzer ve Eldem (2013) öğretmenlerin genel olarak geleneksel ölçme değerlendirme faaliyetlerinde bulunduğunu, çağdaş ölçme değerlendirme faaliyetlerini çok tercih etmedikleri gibi drama ve yapılandırılmış grid gibi ölçme-değerlendirme faaliyetlerine ilişkin çok bilgilerinin olmadığı tespit ederek araştırma bulgularını destekleyen sonuçlar elde etmiştir. Işıksalan (2011) kazanım ve beceri değerlendirmesinde öğretmenlerin genel olarak çoktan seçmeli testleri tercih ettiği gibi açık uçlu soruları daha az tercih ettiği, Yıldırım ve Karakoç Öztürk (2009) Türkçe öğretmenlerinin çok az bir kısmının öz değerlendirme ve akran değerlendirme formları vasıtasıyla ölçme değerlendirme yaptığı, Anıl ve Acar (2008) de öğretmenlerin öğrencilere yönelik tutum ölçeğini en az düzeyde kullandıklarını tespit etmiştir.

5.5.2. Matematik Dersi Ölçme-Değerlendirme Boyutu Değerlendirmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

İlkokul Matematik Dersi Kitabı ölçme değerlendirme etkinliklerinde yer alan ÖYB'ler incelendiğinde en çok problem çözme ve eleştirel düşünme becerileri yer alırken en az yaratıcılık ve işbirliği becerileri yer almıştır. Ayrıca ölçme-değerlendirme etkinliklerinde yenilenme becerisine ilişkin herhangi bir ölçme değerlendirme etkinliğine rastlanmamıştır. Kazanımlar incelendiğinde de yenilenme ve işbirliği becerilerine öğretim programlarında yer verilmediği tespit edilirken metin ve etkinliklerde de benzer bulgular elde edilerek yenilenme becerisine hiç rastlanmadığı işbirliği becerisine ise en az yer verilen beceri olduğu tespit edilmiştir. Bu anlamda kazanım ve ders kitaplarında yenilenme ve işbirliği becerilerinin yer almaması öğretim programının eksikliği olarak ifade edilebilir. Literatür incelendiğinde araştırmanın bulgularını destekleyen ve araştırmanın bulgularıyla çelişen bazı çalışmalara rastlanmıştır. Şengül, Elmalı ve Çorbacı (2021) çalışmalarında matematik dersi öğretim programı içerisinde becerilerin normal dağılmadığı gibi ÖYB'lerden problem çözme becerisinin diğer becerilerden fazla yer bulduğunu ifade ederek araştırma benzer bulgular elde ettiği görülürken 2015, 2017 ve 2018 matematik dersi öğretim programları ölçme değerlendirme yaklaşımlarında ÖYB'lerden yaratıcılık, eleştirel düşünme, işbirliği ve iletişim becerilerine yer verilmediğini ifade ederek araştırmanın bulgularıyla çelişen bulgular elde etmiştir. Matematik dersi öğretim programı, programın dört ögesi bağlamında ele alındığında ÖYB'ler açısından tutarlı gibi görünse de etkinlikler ve ölçme değerlendirme yaklaşımları açısından yeterli olduğu söylenemez.

İlkokul 4. sınıf Matematik Dersi 4. Ünitesi ölçme-değerlendirme etkinlikleri doküman analizleri ile gözlem sonuçları karşılaştırıldığında; doküman analizlerinde problem çözme, eleştirel düşünme, iletişim ve yaratıcılık becerisine yer verilirken programın bütününde de olduğu şekilde yenilenme ve işbirliği becerisine yer verilmemiştir. Doküman analizleri incelendiğinde ayrıca kazanımlar, metinler ve etkinliklerde yer alan ÖYB'leri ölçme araçlarının ölçebilecek nitelikte ve nicelikte olmadığı tespit edilmiştir. Gözlem sonuçları incelendiğinde ise öğretmenin ders kitabının yanında yardımcı kaynakları yoğun olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Saha gözlemleri esnasında ilgili ünite boyunca öğretmenin eleştirel düşünme, iletişim, problem çözme ve yaratıcılık becerilerine yer verdiği tespit edilmiştir. Öğretmen her ne kadar ölçme değerlendirme yaklaşımları için yardımcı kaynağa sık sık başvurursa da yardımcı kaynaklarda yer alan ölçme araçlarının da alternatif ölçme

araçlarına yeterince yer vermediği görülmüştür. Literatür incelendiğinde Peker ve Gülle (2011) çalışmalarında matematik dersine giren öğretmenlerin veya matematik dersi öğretmenlerinin genel olarak klasik ölçme araçlarını kısmen de alternatif ölçme araçları tercih ettiğini ifade ederek benzer bulgular tespit etmiştir. Öğretmenlerin genel olarak geleneksel ölçme araçlarını kullanıp alternatif ölçme araçlarını tercih etmemeleri, alternatif ölçme araçlarına ilişkin yeterli bilgi ve donanımına sahip olmamaları, gerçek anlamda konuya hakim olmamaları, alternatif ölçme araçlarının zaman alması, alternatif ölçme araçlarının yakın zamanda öğretim programlarında yerini alması ile açıklanabilir (Benzer ve Eldem, 2013; Gelbal ve Kelecioğlu, 2007; Karakuş ve Kösa, 2009; Maben ve Durukan, 2011; Peker ve Gülle, 2011; Taşpınar, 2009).

5.5.3. Fen Bilimleri Dersi Ölçme-Değerlendirme Boyutu Değerlendirmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

İlkokul fen bilimleri dersi ölçme değerlendirme etkinliklerinde yer alan ÖYB'ler incelendiğinde en çok problem çözme ve eleştirel düşünme becerisi yer alırken en az iletişim ve yaratıcılık becerileri yer almıştır. Ayrıca ölçme-değerlendirme etkinliklerinde yenilenme ve işbirliği becerilerine ilişkin herhangi bir ölçme değerlendirme etkinliğine rastlanmamıştır. Kazanımlar incelendiğinde de yenilenme ve işbirliği becerilerine öğretim programlarında yer verilmediği tespit edilirken metinlerde çok az sayıda da olsa yenilenme ve işbirliği becerisine rastlanmıştır. Bu anlamda öğrencilerin farklı kazanımlar elde edebileceği fen bilimleri dersi kapsamında yenilenme ve işbirliği becerilerine kazanımlarda ve ölçme-değerlendirme faaliyetlerinde hiç yer verilmemesi ile metin ve etkinliklerde çok az yer verilmesi programın eksikliği olarak ifade edilebilir. Ancak FBDÖP, programın dört ögesi bağlamında ele alındığında ÖYB'ler açısından tutarlı gibi görünse de özellikle yenilenme ve işbirliği bağlamında kazanımlar, metinler, etkinlikler ve ölçme değerlendirme yaklaşımları açısından yeterli olduğu söylenemez.

Literatür incelendiğinde araştırmanın bulgularını destekleyen ve araştırmanın bulgularıyla çelişen bazı çalışmalara rastlanmıştır. Yüksel, Yılmaz ve Kurt (2024) FBDÖP'ün yoğun olarak yaratıcı ve eleştirel düşünme becerisi içerdiğini ifade ederken iletişim ve işbirliği becerilerinin daha az sayıda yer aldığını tespit ederek benzer bulgular elde etse öğretim programının içerik, süreç ve ölçme-değerlendirme yaklaşımlarına ilişkin herhangi bir görüş belirtmediği tespit edilmiştir. 21. yy. becerilerine ilişkin yapılan çalışmalar detaylı olarak incelendiğinde ise genel olarak programların kazanımlar boyutunun 21. yy.becerileri

bağlamında değerlendirildiği tespit edilmiştir Demir ve Çetin, 2023; Kalemkuş, 2021; Yüksel, Yılmaz ve Kurt, 2024). Yapılan çalışmalarda 21. yy. becerilerin programa normal dağılmadığı ve 21. yy. becerilerinde ÖYB'lerin programda daha çok ele alındığı ifade edilmektedir (Atlı, 2019; Bektaş, Sellum ve Polat, 2019; Deveci, Konuş ve Aydı, 2018; Yüksel, Yılmaz ve Kurt, 2024).

İlkokul 4. sınıf Fen Bilimleri dersi Maddenin Özellikleri Ünitesi ölçme-değerlendirme etkinlikleri doküman analizleri ile gözlem sonuçları karşılaştırıldığında; doküman analizlerinde problem çözme, eleştirel düşünme ve iletişim becerilerine yer verilirken yaratıcılık, yenilenme ve işbirliği becerilerine yer verilmediği tespit edilmiştir. Doküman analizleri sonucunda; ölçme araçlarının kazanımlar, metinler ve etkinliklerde yer alan ÖYB'leri ölçebilecek nitelikte ve nicelikte olmadığı tespit edilmiştir. Gözlem sonuçları incelendiğinde ise öğretmenin ders kitabının yanında yardımcı kaynakları yoğun olarak kullandığı tespit edilmiştir.

Saha gözlemleri esnasında ilgili ünite boyunca öğretmenin eleştirel düşünme, iletişim ve problem çözme yer verdiği tespit edilmiştir. Öğretmen her ne kadar ölçme değerlendirme yaklaşımları için yardımcı kaynağa sık sık başvursa da yardımcı kaynaklarda yer alan ölçme araçlarının da alternatif ölçme araçlarına yeterince yer vermediği görülmüştür. Literatürde araştırma sonuçlarını destekleyen bulgular elde edilmiştir. Cengiz (2019) fen bilimleri dersini öğretmen görüşleriyle incelediği çalışmasında öğretmenlerin ders kitabı ölçme değerlendirme faaliyetlerinde hazırlanan 2018 programını ölçecek ve değerlendirecek nitelikte soruların olmadığı ve soruların tamamının geleneksel ölçme değerlendirme yaklaşımları baz alınarak hazırlandığını ifade etmiştir. Ancak MEB (2018) hazırlanan kitapların sadece rehber olduğunu ve etkinliklerin bu kitaplarla sınırlı kalmamasını ifade ederken aynı zamanda yardımcı kaynak kullanımını yasaklayarak öğretmenleri zor durumda bıraktığı tespit edilmiştir. Bayrak ve Erden (2007) fen bilimleri öğretmenlerinin, fen bilimleri ders kitaplarını ölçme değerlendirme boyutunu etkinlik örnekleri açısından yeterli görürken uygulamada konusunda kararsız kaldıklarını ifade etmektedir. Bayrak ve Erden (2007) çalışmasında fen bilimleri öğretmenlerinin en sık kullandığı ölçme araçlarını çalışma yaprağı, performans değerlendirme ve bulmaca olarak açıklarken öğretmenlerin çalışma yaprağı ile performans değerlendirmeyi MEB'in zorunlu tutmasından dolayı sık kullanabileceklerini ifade etmektedir. Adanalı ve Doğanay (2010) ile Çelikkaya, Karakuş ve Öztürk (2010) çalışmalarında ise öğretmenlerin alternatif ölçme araçlarından grid, portfolyo ve tanılayıcı

dallanmış ağacı nadiren kullandıklarını ifade etmektedir. Bunu sebebi olarak da yine öğretmenlerin teknik bilgi eksikliği ile alternatif ölçme araçlarını kullanmayı zaman kaybı olarak görmesindendir (Büyüktokatlı ve Bayraktar, 2014). Literatür incelendiğinde genel olarak çalışmanın bulgularını destekleyen sonuçlar elde edilmiştir.

5.5.4. Sosyal Bilgiler Ölçme-Değerlendirme Boyutu Değerlendirmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersi ölçme değerlendirme etkinliklerinde yer alan ÖYB'ler incelendiğinde en çok eleştirel düşünme ve iletişim becerisi yer alırken en az problem çözme ve yaratıcılık becerileri yer aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca ölçme-değerlendirme etkinliklerinde yenilenme ve işbirliği becerisine ilişkin herhangi bir ölçme değerlendirme etkinliğine rastlanmamıştır. Kazanımlar incelendiğinde yenilenme ve işbirliği becerilerine yer verildiği tespit edilirken iletişim becerisine yer verilmediği tespit edilmiştir. Metinlerde ve etkinliklerde bütün ÖYB'lere yer verildiği halde ölçme ve değerlendirmede etkinliklerinde yenilenme ve işbirliği becerilerine yer verilmemesi programın eksikliği olarak ifade edildiği gibi programın tutarsızlığı olarak da ifade edilebilir.

Literatür incelendiğinde sosyal bilgiler dersinin ÖYB'leri kazandırması açısından en uygun ve etkili bir ders olduğu (Demir ve Özyurt; 2021; Öztürk, 2010), 21. yy. becerilerini kazandırmak açısından uygun bir zeminde olduğu (Shepherd'a (1998) ve üst düzey düşünme becerileri arttıran (Özensoy, 2011) bir ders olduğu ifade edilse de ölçme değerlendirme yaklaşımları açısından yeterli olduğu ifade edilemez. Çünkü ölçme değerlendirme yaklaşımları incelendiğinde diğer program bileşenleri ile uyumlu ve tutarlı olduğu söylenemez. ÖYB'lerin program öğelerine normal dağıtılmadığı, metin ve içerikte yer alan ÖYB'lerin metin ve etkinliklerde olduğu halde ölçme değerlendirme yaklaşımlarında yeterince yer almaması, ÖYB'lerin normal dağılım sağlamadığı, ölçme-değerlendirme etkinliklerinin yeterli olmadığı gerçeğine götürmektedir. Literatür incelendiğinde araştırma bulgularıyla benzer sonuçlar elde edilmiştir. Nitekim 21. yy. becerileri ile yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışmalarda 21. yy. becerilerinin genel olarak programlara normal dağılmadığı ifade edilmektedir. (Atlı, 2019; Bektaş, Sellum ve Polat, 2019; Deveci, Konuş ve Aydı, 2018; Yüksel, Yılmaz ve Kurt, 2024)

İlkokul 4. Sosyal bilgiler dersi Maddenin İyi ki Var Ünitesi ölçme-değerlendirme etkinlikleri doküman analizleri ile gözlem sonuçları karşılaştırıldığında; doküman

analizlerinde problem çözme, eleştirel düşünme ve iletişim becerilerine yer verilirken yaratıcılık, yenilenme ve işbirliği becerilerine yer verilmediği tespit edilmiştir. Doküman analizleri sonucunda; ölçme araçlarının kazanımlar, metinler ve etkinliklerde yer alan ÖYB'leri tam olarak ölçebilecek nicelikte olmadığı tespit edilmiştir. Gözlem sonuçları incelendiğinde ise öğretmenin ders kitabının yanında yardımcı kaynakları yoğun olarak kullanması doküman analizlerini destekler niteliktedir.

Saha gözlemleri esnasında ilgili ünite boyunca öğretmenin iletişim, eleştirel düşünme, problem çözme, yenilenme, işbirliği ve yenilenme becerileri olmak üzere bütün ÖYB'leri ele aldığı ve vurguladığı gözlemlenmiştir. Öğretmen her ne kadar ölçme değerlendirme yaklaşımları için yardımcı kaynağa sık sık başvursa da yardımcı kaynaklarda yer alan ölçme araçlarının da alternatif ölçme araçlarına hiç yer vermediği görülmüştür. Literatürde araştırma sonuçlarını destekleyen bulgular elde edilmiştir. Çelikkaya, Karakuş ve Demirbaş (2010) çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin geleneksel ölçme değerlendirme yaklaşımlarını alternatif ölçme değerlendirme yaklaşımlarına göre daha çok tercih ettikleri, geleneksel yapıdan ise daha çok çoktan seçmeli soruları tercih ederken alternatif yaklaşımlardan nadiren de olsa performans değerlendirme yaptıkları tespit edilmiştir. Hazırlaması zor olsa da kullanışlı olması, sınıfların kalabalık olması ve değerlendirmenin zor olmasından dolayı öğretmenlerin çoktan seçmeli sınavları tercih ettikleri ifade edilmektedir (Algan, 2008; Eğri, 2006; Gelbal ve Kelecioğlu, 2007; Yıldırım, 2006). Literatür incelendiğinde öğretmenlerin ölçme aracı olarak genel olarak geleneksel yaklaşımlarını tercih ettiği sonucuna ulaşılmıştır. (Algan, 2008; Çakan, 2004; Eğri, 2006; Erdemir, 2007; Gelbal ve Kelecioğlu, 2007; Yıldırım, 2006). Sonuç olarak literatürden elde edilen bulgular araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Çelikaş ve Sönmez (2021) çalışmalarında öğretmenlerin, sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan ölçme araçlarının bireysel farklılıkları dikkate almadığı, ölçme değerlendirme yaklaşımlarının programın içeriğine uygunluğu hakkında kararsız oldukları ve ölçme değerlendirme araçlarına ilişkin kısmen olumlu görüşe sahip oldukları görüşüne sahip olduğunu tespit etmiştir. Sosyal bilgiler ders kitabında yer alan ölçme araçlarının tamamının geleneksel ölçme değerlendirme yaklaşımları baz alınarak hazırlandığı ve ÖYB'leri tam anlamıyla ölçmede yeterli olmadığı düşünüldüğünde Çelikaş ve Sönmez (2021) çalışması araştırma bulgularını destekleyici niteliktedir. Gözlemlerde de öğretmenlerin açığı kapatmak, öğrenim ortamını zenginleştirmek ve ölçme değerlendirme yaklaşımlarını zenginleştirmek

için yardımcı kaynakları ısrarla yasak olmasına rağmen tercih etmeleri ders kitaplarında yer alan ölçme değerlendirme yaklaşımlarının yetersiz olduğuna kanıt olarak sunulabilir.

Ders kitaplarda her ne kadar hazırlık bölümleri öğrencileri ilgili üniteye hazırlamak ve konuya ilişkin mevcut durumlarını ölçme adına kullanılmış olsa da yeterli değildir. Bu bağlamda öğretmenlerin öğrencileri tanıma yerleştirme testlerini yapmadığı, izleme ve değerlendirme testleri yaparak süreci ve sonucu değerlendirdiği ancak değerlendirmelerde genel olarak geleneksel ölçme değerlendirme faaliyetlerinde bulundukları tespit edilmiştir. Gelbal ve Kelecioğlu (2007) ve Benzer ve Eldem (2013) de tanıma, izleme ve değer biçmeye yönelik değerlendirmelere ilişkin öğretmenlerin yeterince bilgi sahibi olmadıklarını ifade etmektedir.

Gözlem sonuçları detaylı olarak incelendiğinde; öğretmenin genel olarak geleneksel ölçme-değerlendirme faaliyetlerinde bulunduğu, değerlendirmelerin tamamını biçimlendirici ve düzey belirleyici olarak tasarladığı, ölçme-değerlendirme araçlarını kullanırken belirtke tablosunu hiçbir şekilde kullanmadığı, ders kitaplarının ÖYB ve öğrencilerin değerlendirilmesi için yeterli olmadığı, öğretmenin ders kitabı ve yardımcı kaynak olarak kullandığı ölçme araçlarının kullanışlı ve çoğunun hazır olduğu tespit edilmiştir. Süreç bir bütün olarak değerlendirildiğinde ise öğrencilerin kazanımlarda yer alan ÖYB'lere dönüt verdiği ya da ÖYB'leri kazandığı ifade edilebilir.

Ayrıca araştırma bulgularında öğretmenin her ne kadar süreç ve sonuç değerlendirmesi yapsa da tanıma-izlemeye yönelik herhangi bir beceri ve kazanım değerlendirmesi yapmadığı tespit edilmiştir. Gelbal ve Kelecioğlu (2007) ve Benzer ve Eldem (2013) de tanıma, izleme ve değer biçmeye yönelik değerlendirmelere ilişkin öğretmenlerin yeterince bilgi sahibi olmadıklarını ifade etmektedir.

5.6. Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri ve Sosyal Bilgiler Dersleri Öğretim Programları ile Ders Kitaplarının Kontrol Listesi ve Öğretmen Görüşleri Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

Kontrol listesi ile öğretmen görüşlerinden elde edilen veriler her bir ders bağlamında değil de bütün derslerin beş boyutta ve bir bütün olarak ele alınmasından dolayı doküman analizleri ve gözlemlerden elde edilen verilerle tartışılıp yorumlanmamıştır. Karma desenler genel olarak nitel-nicel veya nicel-nitel kurgusunda yapılandırılmaktadır. Bu çalışmanın da nitel-nicel-nitel yapıda kurgulanması, nicel-nitel boyutun dört dersi beş boyutta ve bir bütün

olarak değerlendirmesinden dolayı bu bölüm ayrı bir başlık içerisinde yorumlanarak tartışılmıştır. Ayrıca araştırmanın nicel-nitel boyutunu oluşturan ve kontrol listesi ile elde edilen bulgular görüşmelerle teyit edilerek nicel boyuttan sonra tekrar nitel boyuta dönülerek derinlemesine veriler elde edilmiş, elde edilen veriler harmanlanarak yorumlanıp tartışılmıştır.

5.6.1. Giriş ve Bağlam Boyutuna İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin ilkokul 4. sınıf öğretim programları bağlam boyutuna (4 temel ders çerçevesinde) ilişkin görüşlerinin incelendiği bu bölümde toplamda beş madde yer almaktadır. Boyutu oluşturan beş maddenin aritmetik ortalaması değerlendirildiğinde öğretmenlerin programın bağlam-girdiye ilişkin görüşlerini oluşturan değerin ortalamasının altında bir değer olduğu tespit edilmiştir. Konuya ilişkin kontrol listesinin teyidi ve doğrulanması amacıyla yapılan görüşmelerde öğretmenlere boyutu oluşturan maddelerden aritmetik ortalamasının altında değer alan en düşük iki madde öğretmen görüşlerine sunulmuş, öğretmen görüşlerinden elde edilen sonuçlar bağlamında programın dayandığı felsefe ve programın dayandığı felsefe ile ÖYB'ler arasındaki ilişkiye yönelik görüşler elde edilmiştir. Elde edilen görüşler sonucunda öğretmenlerin büyük oranda programın dayandığı felsefeye ilişkin fikirlerinin olmadıği gibi programın dayandığı felsefe ile ÖYB'ler arasındaki ilişkiye yönelik herhangi bir fikirlerinin olmadıği sonucuna ulaşılmıştır. Görüşmelerden elde edilen sonuçlar kontrol listesi sonuçlarını destekler ve doğrular nitelikte olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç da bizleri öğretim programlarında programın felsefesine, modeline, yaklaşıma, temeline veya programın ne üzerine kurgulandığına ilişkin detaylı bir açıklamanın olmadıği, öğretmenlerin öğretim programlarını yeterince incelemediği veya öğretmenlerin program okuryazarlıklarının yeterli seviyede olmadıği gerçeğini düşündürmektedir. Literatür incelendiğinde araştırma bulgularını destekleyen bulguların varlığı tespit edildiği gibi araştırmanın bulgularıyla çelişen sonuçlar da elde edilmiştir. (Arı, 2010; Aslan Gürten, 2019; Baştürk ve Dönmez, 2011; Kırmızı ve Akkaya, 2009) yaptıkları çalışmalarında araştırmanın bulgularını teyit eden sonuçlara ulaşarak öğretmenlerin program hakkında ve program okuryazarlığı hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları tespit etmiştir.

Demir ve Toraman (2021) çalışmalarında öğretmen ve öğretmen adaylarının program okuryazarlıklarının yüksek ve yeterli olduğunu ifade etmektedir. Öğretmenlerin kendilerini program okuryazarlığı konusunda yeterli hissetmelerine ilişkin birçok çalışma tespit edilmiştir (Aslan, 2019; Aslan ve Gürten, 2019; Erdem ve Eğmir, 2018; Çetinkaya ve Tabak,

2019; Gömleksiz ve Erdem, 2018; Kana, Aşçı, Kana ve Elkıran, 2018; Sarıca, 2021; Süral ve Dedebali, 2018). Ancak yapılan bu çalışmalarda sadece öğretmenlerin kendilerini değerlendirdiği, kendilerine yönelik algı, tutum ve düşüncelerinin üçüncü bir gözle değerlendirilmediği ortaya çıkmıştır. Erdamar ve Akpınar (2020) ise yönetici görüşlerine göre sınıf öğretmenlerinin program okuryazarlıklarını incelediği çalışmasında yöneticilerin sınıf öğretmenlerinin program okuryazarlıklarının orta düzeyde olduğunu ifade etmektedir.

Program okuryazarlığı da nihayetinde bir beceridir. Öğretim programının başarısının öğretmenin program bilgisi ve program okuryazarlığı becerisi ile doğru orantılı olduğu (Can, 2019) düşünüldüğünde öğretmenlerin sorumlulukları büyüktür. Öğretmenleri sınıfa girmeden önce hatta öğretim yılı başlamadan önce ilgili yılın ve sınıfın öğretim programlarını, ünitelendirilmiş yıllık planları ve ders kitaplarını inceleme, değerlendirme zorunluluğu hissetmesi gibi MEB'in de konuya ilişkin rehberlik hizmetleri verme ve hizmetiçi eğitim faaliyetlerinde bulunma zorunluluğu hissetmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak programın yapısını, felsefesini, modelini, kurgusunu ve programın hangi temeller üzerine şekillendirildiğini tam olarak bilmeyen bir öğretmenin ÖYB gibi daha spesifik bir konunun öğretim sürecinde ele alınmasına da sağlıklı yaklaşmayacağı düşüncesi oluşturmaktadır.

5.6.2.Hedef-Kazanım Boyutuna İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin ilkökul 4. sınıf öğretim programları hedef kazanım boyutuna ilişkin görüşlerinin incelendiği bu bölümde toplamda altı madde yer almaktadır. Boyutu oluşturan altı maddenin ortalaması değerlendirildiğinde orta değere yakın bir değer çıkmıştır. Konuya ilişkin kontrol listesinin teyidi ve doğrulanması amacıyla yapılan görüşmelerde öğretmenlere boyutu oluşturan maddelerden aritmetik ortalamanın altında değer alan en düşük iki madde detaylı analiz edilmek üzere öğretmen görüşlerine sunulmuş, öğretmen görüşlerinden elde edilen sonuçlar bağlamında, hedef kazanımlar boyutunda yer alan hedeflerin ÖYB'leri kazandırması (eğitim yoluyla gerçekleştirilebilmesi) ve hedeflerde yer alan ÖYB'lerin işlevselliğine (gerçek hayatla ilişkisi) yönelik görüşler elde edilmiştir. Görüşmelerden elde edilen sonuçlar incelendiğinde, öğretmenlerin çoğunluğu hedeflerin ÖYB'leri kazandırması açısından yeterli ve işlevsel olduğuna yönelik görüş belirtse de kazanımların ÖYB'leri kazanılması açısından yeterli ve işlevsel olduğu, yetersiz ve işlevsiz olduğu ile kısmen yeterli ve kısmen yetersiz olduğu görüşleri birbirine çok yakın çıkmıştır.

Katılımcıların genel görüşü değerlendirildiğinde ise kontrol listesi sonuçlarına göre öğretmenlerin çoğunluğu hedeflerin ÖYB'leri eğitim yoluyla gerçekleştirebileceğini ifade ederken hedeflerde yer alan ÖYB'lerin gerçek hayatla ilişkili olmadığını düşünmektedir. Ancak; görüşme sonuçlarına göre öğretmenlerin çoğunluğunun hedeflerin ÖYB'leri kazandırabileceğini ve hedeflerde yer alan ÖYB'lerin işlevsel ve hayatla ilişkili olduğunu düşünmektedir. Bu bağlamda kontrol listesi ile görüşme sonuçları birbirini hem doğrular hem de birbiriyle kısmen çelişir durumdadır. Literatür incelendiğinde ise görüşme sonuçlarına benzer bulgular elde edilmiştir. Bingölbali ve Özđiner (2022) çalışmalarında matematik ders kitabı etkinliklerinin yarısının gerçek hayatla ilişkili olduğunu ifade ederken yarısının da gerçek hayatla ilişkisinin olmadığını ifade etmektedir. Bazı araştırmacılar ise matematik kazanımlarıyla ilişkilendirilen etkinliklerin gerçek hayatla ilişkilendirilme boyutunu yüzeysel olarak değerlendirdikleri ifade etmektedir (Altay, Erhan ve Batı, 2020; Yanık ve Serin, 2016). Özgeldi ve Osmanoğlu (2017) çalışmalarında hayat bilgisi dersi kazanımlarının gerçek hayatla ilişkili ve uygulanabilir olduğunu ifade ederek araştırmanın bulgularıyla çelişen sonuçlar elde etmiştir.

Kazanımlar programın can damarıdır. Çünkü kazanımlar programın felsefesi vb. temelleri üzerine kurgulanırken içerik, süreç ve ölçme değerlendirme boyutları da kazanımlara göre şekillenmektedir. Bu bağlamda kazanımların eğitim yoluyla kazandırılabilir ve gerçek hayatla ilişkili olması beklenir. Ancak saha gözlemlerinde öğretmenlerin kazanım bazlı değil de konu bazlı derslerini takip etmeleri aynı zamanda programda kazandırılması amaçlanan hedeflerin, öğrencilerin kazanması beklenen davranış ve becerilerin göz ardı edilmesi anlamına gelmektedir. Kazanımların öğretmenler tarafından rehber edilmemesi ve sadece sınıf defterine yazılabilecek birkaç cümle olarak görülüyor olduğu düşüncesi eğitim süreci açısından büyük bir eksiklik olarak ifade edilebilir. Bu bulgu da bizi öğretmenlerin öğretim programlarına gereken önemi vermediği, programları yeterince analiz etmediği veya öğretmenlerin program okuryazarlıklarının yeterli seviyede olmadığı fikrini düşündürebilir.

5.6.3. İçerik Boyutuna İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin ilkökul 4. sınıf öğretim programları içerik boyutuna ilişkin görüşlerinin incelendiği bu bölümde altı madde yer almaktadır. Boyutu oluşturan altı maddenin ortalaması değerlendirildiğinde orta değere yakın bir değer çıkmıştır. Konuya ilişkin kontrol listesinin teyidi ve doğrulanması amacıyla yapılan görüşmelerde öğretmenlere boyutu oluşturan maddelerden aritmetik ortalamanın altında değer alan en düşük iki madde

detaylı analiz edilmek üzere öğretmen görüşlerine sunulmuş, öğretmen görüşlerinden elde edilen sonuçlar bağlamında içerik boyutunda yer alan, içeriğin ÖYB'lere uygunluğu ile içerikte yer alan ÖYB'lerin dağılımına yönelik görüşleri elde edilmiştir. Görüşmelerden elde edilen sonuçlar incelendiğinde; öğretmenlerin tamamına yakınının içeriğin ÖYB'leri kazandırması açısından uygun olmadığı, içeriğin yetersiz olduğu ve içerikte yer alan ÖYB dağılım dengesine dikkat edilmediği hususu ön plana çıkmıştır. İçeriğin yetersiz olduğu saha gözlemleri esnasında da öğretmenlerin sürekli yardımcı kaynak ve çevrimiçi platformlar kullanması ile doğrulanır niteliktedir.

Doküman analizlerinde her bir derste bazı beceriler ön plana çıksa da genelde ÖYB'lerin kazanımlara, ünitelere veya ölçme araçlarının yer aldığı bölümlere sistematik olarak yerleştirilmediği tespit edilmiştir. Konuya ilişkin literatürde benzer bulgular elde edilmiştir. 21. yy. becerileri ile yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışmalarda 21. yy. becerilerinin genel olarak programlara normal dağılmadığı ifade edilmektedir (Atlı, 2019; Bal, 20018;Bektaş, Sellum ve Polat, 2019; Boyacı ve Özer, 2019; Çelebi ve Altun, Deveci, Konuş ve Aydın, 2018; Kayhan, Altun ve Gürol, 2019; Şengül, Elmalı ve Çorbacı, 2021;Yüksel, Yılmaz ve Kurt, 2024). Bu sonuç da öğretmenlerin içerikte yer alan ÖYB'lerin dağılımının normal dağılım sağlamadığı görüşünü destekler niteliktedir.

Öğretmenlerle yapılan görüşmeler, kontrol listesinden elde edilen görüşler ve gözlemlerden elde edilen sonuçlar karşılaştırıldığında, ders kitaplarının içerik olarak yetersiz olduğu düşünülse de literatür incelendiğinde mevcut içerikle bireylere 21.yy. becerilerinin aktarılabilceği de ifade edilmektedir (Boyacı ve Özer, 2019; Kurudayıoğlu ve Soysal, 2018).

Saha gözlemlerinde öğretmenlerin dersini kazanım odaklı değil konu odaklı işledikleri tespit edilmiştir. Bu bağlamda içerik bir kat daha önem kazanmaktadır. Ancak gözlem, kontrol listesi ve görüşmelerden elde edilen verilerin içeriğin yetersiz olduğu sonucuna ulaştırmaktadır. MEB (2018) hazırlanan kitapların sadece rehber olduğunu ve etkinliklerin bu kitaplarla sınırlı kalmamasını ifade ederken aynı zamanda yardımcı kaynak kullanımını yasaklayarak öğretmenleri zor durumda bıraktığı da göz önüne alınırsa içeriğin yetersiz olduğu yargısına ulaşılabilir.

5.6.4. Öğrenme-Öğretme Süreci Boyutuna İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin 4. sınıf öğretim programları öğrenme öğretme boyutuna ilişkin görüşlerinin incelendiği bu bölümde sekiz madde bulunmaktadır. Boyutu oluşturan sekiz maddenin ortalama değeri değerlendirildiğinde orta düzeyde bir değer çıktığı görülmüştür. Konuya ilişkin kontrol listesinin teyidi ve doğrulanması amacıyla yapılan görüşmelerde öğretmenlere boyutu oluşturan maddelerden aritmetik ortalamasının altında değer alan en düşük iki madde detaylı analiz edilmek üzere öğretmen görüşlerine sunulmuş, öğretmen görüşlerinden elde edilen sonuçlar bağlamında ÖYB'lerin programda belirtilen yöntem tekniklerle kazandırılıp kazandırılmayacağı ile sınıf içinde yapılan etkinlik türlerine yönelik görüşleri elde edilmiştir.

Görüşmelerden elde edilen sonuçlar incelendiğinde; öğretmenler tamamının program ve ünitelendirilmiş yıllık planda belirtilen yöntem-tekniklere bağlı kalmayarak kendi yeterlikleri bağlamında yöntem-teknik seçimini yaptıkları tespit edilmiştir. Gözlemlerden elde edilen sonuçlar incelendiğinde ise öğretmenlerin genel olarak geleneksel yöntem ve teknikleri kullandığı gibi zaman zaman da alternatif yöntem ve teknikleri kullandıkları tespit edilmiştir. Bu bağlamda gözlem sonuçları görüşme sonuçlarını desteklemektedir. Saha gözlemleri esnasında öğretmenin genel olarak geleneksel yöntem ve teknikleri kullandığı tespit edilmiştir. Ayrıca görüşme sonuçlarına göre programda belirtilen yöntem ve tekniklerin yeterliliği veya yetersizliğinden ziyade öğretmenlerin yöntem ve teknik seçiminde tamamıyla dersin içeriği ve kendi yeterlikleri bağlamında yöntem-teknik seçimine gittikleri tespit edilmiştir.

Literatür incelendiğinde Türkçe öğretmenlerin yöntem teknik seçimini içeriğin belirlediğini ifade eden Saracaloğlu ve Karasakaloğlu (2011) soru-cevap ve drama yöntem tekniklerinin sıklıkla kullanıldığı ifade etmektedir. Taşkaya ve Muştı (2008) ise öğretmenlerin soru-cevap, drama, anlatım, rol yapma ve tartışma yöntem ve olduğunu ifade ederken Özer (2002)'in yaptığı araştırmada da ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin Türkçe öğretiminde en çok soru-cevap, düz anlatım ve dramatisasyon yöntem/tekniklerini kullandıklarını tespit etmiştir.

Özer (2013) ise en çok bilinen ve tercih edilen yöntem ve teknikler arasında örnek olay ve soru cevap olduğunu ifade etmektedir. Temizöz ve Özgün Koca (2008) matematik öğretmenlerinin en fazla kullandığı yöntemin ve tekniğin ve anlatım olduğunu tespit ederken

Kösece ve Taşkaya (2015) sınıf öğretmenlerini matematik derslerinde en sık soru-cevap, anlatım ve problem çözme öğretim yöntemlerini tercih ettiklerini belirlemiştir.

Yıldırım, Köklükaya ve Aydoğdu (2016) öğretmen adaylarının fen bilimleri ve türevleri derslerinde genel olarak düz anlatım ve soru cevap gibi geleneksel yöntem teknikleri tercih ettiği bazen de drama ve deney gibi alternatif yöntem teknikleri tercih ettiklerini ifade etmekteyken Şimşek, Hırça ve Çoşkun (2012) öğretmenlerin fen bilimleri derslerinde çağdaş ve alternatif yöntem teknikler yerine soru cevap ve anlatım gibi geleneksel yöntem teknikleri tercih ettiklerini tespit etmiştir. Güneş, Dilek, Çelikoğlu ve Demir (2010) ise öğretmenlerin fen bilimleri derslerinde kullanmayı iyi bilmelerine rağmen deney yerine anlatım ve soru cevabı tercih ettikleri tespit edilmiştir. Benzer bir bulguya Önen, Saka, Erdem, Uzala ve Gürdal (2008)'da ulaşarak fen bilimleri öğretmenlerin tercih ettiği yöntem tekniklerin başında anlatım ve soru cevabın geldiğini ifade etmektedir.

Çelikkaya ve Kuş (2009) çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin genel olarak tartışma, soru-cevap, beyin fırtınası ve proje gibi yöntem tekniklerini kullandıklarını ifade ettiklerini, öğrenci görüşleri ve gözlem sonuçların da ise öğretmenlerin, anlatım, soru cevap ve proje gibi yöntem teknikleri genel olarak kullandıkları tespit etmiştir. Polat (2006) sosyal bilgiler dersinde öğretmenlerin gezi-gözlem yöntemini sıkça kullanmaları gerektiğini ifade ederken gözlem sonuçlarında çok az kullandıklarını yine rol yapma ve drama gibi yaratıcılığı ve iletişimi destekleyen yöntem ve teknikleri az tercih ettiklerini ifade etmektedir. Taşkaya ve Bal (2009) da yine öğretmenlerin genel olarak anlatım, soru cevap ve tartışma yöntem tekniklerini kullandıklarını ifade ederek araştırmanın bulgularıyla benzer sonuçlar elde etmiştir. Literatür incelendiğinde genel olarak öğretmenlerin derslerinde çok fazla yöntem ve teknik çeşitliliğine gitmeden derslerini işledikleri tespit edilmiştir (Doğan, 2004; Kan, 2006; Sakallı, Hürsen ve Özçınar 2007; Taşkaya ve Bal, 2009; Taşkaya & Muşta, 2008).

Öğretmenlerin ders içinde yaptıkları etkinliklerin tür ve kaynağına bakıldığında ise çoğunluğunun yardımcı kaynaklar ve online platformlarda yer alan etkinliklerin olduğu tespit edilmiştir. Sebebi araştırıldığında ise devlet kitaplarının içerik ve etkinlik açısından sığ ve zayıf olması, etkinliklerin birbirlerini tekrarlaması, etkinliklerin öğrencilerin dikkatini çekmemesi vb. sebeplerden dolayı MEB kaynaklarının sadece referans alınarak konu takibinin yapıldığı, etkinliklerin genel anlamda yapılması, çoğaltılması ve ödevlendirme noktasında ise yardımcı kaynakların tercih edildiği tespit edilmiştir. Bu sonuç da görüşme sonuçları ile gözlem sonuçlarının birbirini doğrulayıcı nitelikte olduğunu göstermektedir.

Nitekim öğretmenler ders süresince online platformlardan, çeşitli yardımcı kaynakları referans alarak etkinlikleri zenginleştirme yoluna gittikleri tespit edilmiştir.

5.6.5. Ölçme Değerlendirme Boyutuna İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin 4. sınıf öğretim programları ölçme değerlendirme boyutuna ilişkin görüşlerinin alındığı bu bölümde sekiz madde bulunmaktadır. Boyutu oluşturan sekiz maddenin ortalama değeri değerlendirildiğinde orta düzeyin altında bir değer çıktığı görülmüştür. Konuya ilişkin kontrol listesinin teyidi ve doğrulanması amacıyla yapılan görüşmelerde öğretmenlere boyutu oluşturan maddelerden aritmetik ortalamanın altında değer alan en düşük iki madde detaylı analiz edilmek üzere öğretmen görüşlerine sunulmuş, ölçme araçlarının ÖYB'leri ölçmede olan yeterliliği ile ölçmede kullandıkları ölçme-değerlendirme yaklaşımlarına ilişkin görüşleri elde edilmiştir.

Görüşmelerden elde edilen sonuçlar incelendiğinde; öğretmenlerin çoğunluğunun ders kitaplarında yer alan ölçme araçlarının ÖYB'leri ölçmede yetersiz olduğunu ve öğretmenlerin çoğunluğunun ölçme-değerlendirme yaklaşımlarında geleneksel yaklaşımları tercih ettiği tespit edilmiştir.

Nitekim gözlem sonuçları görüşme sonuçlarını desteklemektedir. Saha gözlemleri esnasında öğretmenin genel olarak geleneksel ölçme-değerlendirme araçlarını tercih ettiği gibi ölçme aracı olarak kaynak kitaplarının yetersiz olmasından dolayı yardımcı kaynak tedarik etme ve kullanma eğiliminde oldukları tespit edilmiştir. Ölçme araçlarının ÖYB'leri ölçmedeki yetersizliği ile ölçme-değerlendirmelerine ilişkin kontrol listesi, görüşme ve gözlem sonuçları birbirini destekler ve doğrular niteliktedir.

Literatürde Türkçe dersini ve Türkçe dersindeki öğrencilerin değerlendirilmesine ilişkin detaylı bir analiz edildiğinde öğretmenlerin genel olarak geleneksel ölçme değerlendirme etkinliklerini yaptığı tespit edilmiştir. Maben ve Durukan (2011) ile Benzer ve Eldem (2013) öğretmenlerin genel olarak geleneksel ölçme değerlendirme faaliyetlerinde bulunduğunu, çağdaş ölçme değerlendirme faaliyetlerini çok tercih etmedikleri gibi drama ve yapılandırılmış grid gibi ölçme-değerlendirme faaliyetlerine ilişkin çok bilgilerinin olmadığı tespit ederek araştırma bulgularını destekleyen sonuçlar elde etmiştir. Işıksalan (2011) kazanım ve beceri değerlendirmesinde öğretmenlerin genel olarak çoktan seçmeli testleri tercih ettiği gibi açık uçlu soruları daha az tercih ettiği, Yıldırım ve Karakoç Öztürk (2009) Türkçe öğretmenlerinin çok az bir kısmının öz değerlendirme ve akran değerlendirme

formları vasıtasıyla ölçme değerlendirme yaptığı, Anıl ve Acar (2008) da öğretmenlerin öğrencilere yönelik tutum ölçeğini en az düzeyde kullandıklarını tespit etmiştir.

Matematik dersine giren öğretmenlerin veya matematik dersi öğretmenlerinin genel olarak klasik ölçme araçlarını kısmen de alternatif ölçme araçlarını tercih ettiği tespit edilmiştir (Peker ve Gülle, 2011). Öğretmenlerin ölçme değerlendirme araç tercih lerine ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde ise öğretmenlerin genel olarak alternatif ölçme araçlarını tam olarak bilmedikleri tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin alternatif ölçme araçlarının zaman alması, alternatif ölçme araçlarının yakın zamanda öğretim programlarında yerini alması veya öğretmenlerin gerçekten konuya hâkim olmamaları gibi sebeplerden dolayı alternatif ölçme araçlarını tercih etmedikleri ifade edilebilir (Benzer ve Eldem, 2013; Gelbal ve Kelecioğlu, 2007; Karakuş ve Kösa, 2009; Maben ve Durukan, 2011; Peker ve Gülle, 2011; Taşpınar, 2009).

Cengiz (2019) fen bilimleri dersini öğretmen görüşleriyle incelediği çalışmasında öğretmenlerin ders kitabı ölçme değerlendirme faaliyetlerinde hazırlanan 2018 programını ölçecek ve değerlendirecek nitelikte soruların olmadığı ve soruların tamamının geleneksel ölçme değerlendirme yaklaşımları baz alınarak hazırlandığını ifade etmektedir. Bayrak ve Erden (2007) fen bilimleri öğretmenlerinin, fen bilimleri ders kitaplarını ölçme değerlendirme boyutunu etkinlik örnekleri açısından yeterli görürken uygulamada konusunda kararsız kaldıklarını ifade etmektedir. Bayrak ve Erden (2007) çalışmasında fen bilimleri öğretmenlerinin en sık kullandığı ölçme araçlarını çalışma yaprağı, performans değerlendirme ve bulmaca olarak açıklarken öğretmenlerin çalışma yaprağı ile performans değerlendirmeyi MEB'in zorunlu tutmasından dolayı sık kullanabileceklerini ifade etmektedir. Adanalı ve Doğanay (2010) ile Çelikkaya, Karakuş ve Öztürk (2010) çalışmalarında ise öğretmenlerin alternatif ölçme araçlarından grid, portfolyo ve tanılayıcı dallanmış ağacı nadiren kullandıklarını ifade etmektedir. Bunu sebebi olarak da yine öğretmenlerin teknik bilgi eksikliği ile alternatif ölçme araçlarını zaman kaybı olarak görmesindendir (Büyüktokatlı ve Bayraktar, 2014). Literatür incelendiğinde genel olarak çalışmanın bulgularını destekleyen sonuçlar elde edilmiştir.

Çelikkaya, Karakuş ve Demirbaş (2010) çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin geleneksel ölçme değerlendirme yaklaşımlarını alternatif ölçme değerlendirme yaklaşımlarına göre daha çok tercih ettikleri, geleneksel yapıdan ise daha çok çoktan seçmeli soruları tercih ederken alternatif yaklaşımlardan nadiren de performans değerlendirme

yaptıkları, öğretmenlerin alternatif ölçme araçlarından gözlem, öz değerlendirme, akran değerlendirmesini tercih ettikleri tespit etmiştir. Hazırlaması zor olsa da kullanışlı olması, sınıfların kalabalık olması ve değerlendirmenin zor olmasından dolayı öğretmenlerin çoktan seçmeli sınavları tercih ettikleri ifade edilmektedir. (Algan, 2008; Eğri, 2006; Gelbal ve Kelecioğlu, 2007; Yıldırım, 2006). Literatür incelendiğinde öğretmenlerin ölçme aracı olarak genel anlamda geleneksel yaklaşımları tercih ettiği sonucuna ulaşılmıştır. (Algan, 2008; Çakan, 2004; Eğri, 2006; Erdemir, 2007; Gelbal ve Kelecioğlu, 2007; Yıldırım, 2006). Literatürden elde edilen bulgular araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Çelikaş ve Sönmez (2021) çalışmalarında öğretmenlerin, sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan ölçme araçlarının bireysel farklılıkları dikkate almadığı, ölçme değerlendirme yaklaşımlarının programın içeriğine uygunluğu hakkında kararsız oldukları ve ölçme değerlendirme araçlarına ilişkin kısmen olumlu görüşe sahip olduklarını tespit etmiştir. Sosyal bilgiler ders kitabında yer alan ölçme araçlarının tamamının geleneksel ölçme değerlendirme yaklaşımları baz alınarak hazırlandığı ve ÖYB'leri tam anlamıyla ölçmede yeterli olmadığı düşünüldüğünde Çelikaş ve Sönmez (2021) çalışması araştırma bulgularını destekleyici niteliktedir. Gözlemlerde de öğretmenlerin açığı kapatmak, öğrenim ortamını zenginleştirmek ve ölçme değerlendirme yaklaşımlarını zenginleştirmek için yardımcı kaynakları ısrarla yasak olmasına rağmen tercih etmeleri ders kitaplarında yer alan ölçme değerlendirme yaklaşımlarının yetersiz olduğuna kanıt olarak sunulabilir. Ancak MEB (2018) hazırlanan kitapların sadece rehber olduğunu ve etkinliklerin bu kitaplarla sınırlı kalmamasını ifade ederken aynı zamanda yardımcı kaynak kullanımını yasakladığı tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin ders içinde yaptıkları ölçme-değerlendirme faaliyetlerini tür ve kaynağına bakıldığında ise çoğunluğunun yardımcı kaynaklar ve online platformlarda yer alan ölçme-değerlendirme faaliyetler ile geleneksel ölçme-değerlendirme faaliyetleri olduğu tespit edilmiştir. Sebebi araştırıldığında ise devlet kitaplarının içerik ve etkinlik açısından sığ ve zayıf olması, etkinliklerin birbirlerini tekrarlaması, etkinlikleri, konu sonu ve ünite sonu değerlendirme çalışmalarının çok zayıf kalması ve yetersiz olması, öğrencilerin dikkatini çekmemesi gibi sebeplerden dolayı MEB kaynaklarının sadece referans alınarak konu takibinin yapıldığı ancak ölçme değerlendirme etkinliklerinin derinlikli olarak yapılması, çoğaltılması ve ödevlendirme noktasında ise yardımcı kaynakların tercih edildiği tespit edilmiştir. Öğretmenler her ne kadar ölçme-değerlendirme faaliyetleri için yardımcı

kaynakları ve online platformları kullansalar da ölçme-değerlendirme yaklaşımı olarak geleneksel yapıdan çok da uzaklaşamadıkları tespit edilmiştir.

5.7. Meta Değerlendirmeye İlişkin Sonuçlar ve Tartışmalar

Meta-değerlendirme, birincil değerlendirme ile biçimlendirici değerlendirme olarak; veya bittikten sonra özetleyici değerlendirme şeklinde de tüm biçimlerde gerçekleştirilebilir. Meta değerlendirme üçüncü bir bağımsız değerlendirici tarafından gerçekleştirilirken; öz değerlendirme biçiminde gerçekleştirilen meta değerlendirme, değerlendirme tasarımını değiştirmek için kararların "gerçek zamanlı" olarak gözden geçirilmesine olanak tanır ve yine sonuçların öneminin ve düzeltici önlemlere ilişkin önerilerin güçlendirilmesine çaba göstermektedir (Malcik & Seberova, 2010). Bu çalışmada elde edilen tüm sonuçlara ve değerlendirme sürecine ilişkin özetleyici nitelikte sonuç değerlendirme yapılmıştır. Sonuç değerlendirme kriterleri olarak Stufflebeam (2001)'in eğitimsel program değerlendirmeleri için kullanılabilen dört tür karar temel alınmıştır: Bunlar: durumun devamlılığına ilişkin kararlar, gelişimsel aktivitelerle ilgili kararlar, temel yenilikçi değişikliklerle ilgili kararlar, tamamen bir değişikliği içeren kararlardır (Akt. Dinçer, 2013).

DAPDEM modelinde program değerlendirmelerinin temel amacının program hakkında “yeterli-yetersiz olduğu, yenilenmesi gerektiği veya program uygulamadan kaldırılmasına ilişkin” karar vermek ve değerlendirmek olduğunu belirtilmiştir. Sonuç değerlendirme kapsamında programlar bir bütün olarak ele alındığında P21-ÖYB bağlamında ve DAPDEM temelinde değerlendirilmesi yapılan ilkökul 4. sınıf öğretim programları hakkında elde edilen veriler doğrultusunda programa ilişkin nihai bir karara varılmıştır.

Sonuç olarak bu çalışma kapsamında değerlendirilen dört temel dersin 4. Sınıf öğretim programlarının P21-ÖYB bağlamında ele alındığında, programın devamlılığına ilişkin yalnızca kazanım boyutunun teoride işlevsel görüldüğü; ancak diğer boyutlarında söz konusu becerileri kazandırmada özellikle uygulama açısından belirsizlikler olması nedeniyle kısmen yeterli olduğu ortaya konmuştur. Programdan etkilenen paydaşlar olarak öğretmenlere yönelik değerlendirmede ise öğretmenlerin de program öğelerinden bağlam, kazanım, süreç ve ölçme değerlendirme boyutlarına ilişkin yeterliklerinin, bilgi ve uygulama düzeylerinin teori ve uygulama dengesi gözetilerek yeterli ve güncel olmadığı görülmüştür.

Elde edilen bulgular bir bütün olarak değerlendirildiğinde ilköğretimde mihver ders olarak nitelendirilen dört temel dersin öğretim programlarının temel değişikliklerle ilgili bir

karara varılıp programın yeniden revize edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu anlamda 2024-2025 eğitim öğretim yılında yenilenmesi planlanan ve beceri temelli tasarlanacağı belirtilen programların alanyazındaki benzer araştırmalar dikkate alınarak hazırlanması programın istenilen başarıya ulaşması için gereklilik olarak görülmektedir.

5.8. Öneriler

5.8.1. Programa İlişkin Öneriler

- ✓ Geliştirilen, pilot uygulaması yapıp uygulama safhasına geçen programa ilişkin paydaşlara daha detaylı bilgilendirmeler yapılması ve uygulamaya ilişkin seminerler düzenlenmesi önerilebilir.
- ✓ Programlarda TYÇ dışında 21. yüzyıl becerilerine ilişkin bir açıklama olmadığı görüldüğü gibi hangi kazanımın hangi becerilerle ilişkilendirildiği, hangi ünitenin hangi öğrenme alanları, temel beceriler ve TYÇ'nin göstergeleriyle ilişkilendirildiğine ilişkin hiçbir açıklama yapılmadığı görülmüştür. Konuya ilişkin, programın beklentisi ve amaçları doğrultusunda program kitapçıklarında bilgilendirici açıklamalar yapılabilir.
- ✓ Programlarda yer alan kazanımlarda hangi becerinin hangi kazanımla ilişkilendirildiği, becerilerin nasıl öğretileceğine ilişkin örnekler ve becerilerin nasıl değerlendirileceğine ilişkin ölçme-değerlendirme etkinlik örnekleri yer alması önerilebilir.
- ✓ Öğrenme-öğretme sürecine dair öğrencilerin analitik düşünme becerilerini geliştiren, öğrencilerin işbirliği ve dayanışma gösterebileceği, yenilikleri öğrenmeye destekleyici faaliyetler artırılarak, programlar daha çok yaşama dönük hazırlanmalı, etkinlikler daha yaratıcı ve eğlendirici olmalıdır.
- ✓ İçerik düzenlenirken öğrencileri sorgulama ve eleştirmeye dayalı içerikler oluşturulmalı, ÖYB'lerin öğretimine ek olarak mesleki becerilerin geliştirilmesine yönelik iş-teknik dersleri programa konularak okullarda beceri atölyeleri kurulmalı, öğrencilerin robotik kodlama, STEM, maker gibi alanlarda eğitim almaları teşvik edilmelidir.

5.8.2. Modele İlişkin Öneriler

- ✓ Boyutlar bağlamında değerlendirme işlemi bittikten sonra sürecin sonunda ve karar verme aşaması için modele meta değerlendirme eklenmesi önerilebilir.
- ✓ Model, karma araştırma desenine uygun olsa da nitel-nicel, nicel-nitel sırası gözetilmeksizin elde edilen tüm verilerinin teyidi açısından nitel veya nicel veri toplama araçlarıyla ek bir değerlendirme yapılması ve modele seçenek olarak eklenmesi önerilebilir.

5.8.3. Araştırmacılara İlişkin Öneriler

- ✓ Program değerlendirme çalışmalarında bütün programın ele alınabilmesi ve detaylı araştırmalar yapılabilmesi için proje çalışmaları dâhilinde grup çalışmaları yapılması önerilebilir.
- ✓ Zaman, verimlilik ve maliyet açısından daha küçük ölçekli çalışmalar için modelde belirtilen programın tüm boyutları yerine ihtiyaca yönelik belirli boyutlar ele alınarak değerlendirme yapılabilir.
- ✓ Doğru ve güvenilir sonuçlara ulaşmak adına programların değerlendirilmesinin sadece masa başı analizler yapılması durumunda dahi masa başı analizler öncesinde sınıf içi gözlem ya da sonrasında görüşmelerle teyit edilerek veri toplama çeşitlemeye gidilmesi önerilebilir.
- ✓ Bu çalışmada ilçe merkezlerinde yer alan öğretmenlerin akademik çalışma açısından kendilerini sadece veri kaynağı olarak gördüğü ve bu konuya ilişkin doyumluk hissi yaşadıkları gözlenmiştir. Bundan sonra yapılacak çalışmaların merkez ilçe dışında da gerçekleştirilmesi çalışma grubunun çeşitlilik göstermesi açısından önerilebilir.

5.8.4. Milli Eğitim Bakanlığına İlişkin Öneriler

- ✓ Bu çalışma bir program değerlendirme çalışması olarak gerçekleştirilmiştir. Ancak öğretim programlarının değerlendirilmesinin yanı sıra programların sahada asıl uygulayıcıları olan öğretmenlerin programlar hakkında özellikle bağlam boyutuna ilişkin öğretmenlerin genel bilgi seviyeleri düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu açıdan öğretim programları yenilendiğinde ya da revize edildiğinde öncesinde taslak programa ilişkin detaylı açıklamalarla birlikte rehberlik çalışmaları yapılmalı ve öğretmenlerin ihtiyaçları ve talepleri doğrultusunda programlara ilişkin uygulamalı online/yüzyüze hizmetiçi eğitimler verilmelidir.

- ✓ Seminer dönemlerinde programların sene başı rehberlik, dönem sonu değerlendirme çalışmalarında veya süreç içerisinde öğretmenler konuya ilişkin kendilerini geliştirmeleri için ihtiyaca yönelik eğitim olanakları tanınmalıdır.
- ✓ Yapılan döküman incelemeleri, gözlem ve öğretmen görüşleri sonucunda ders kitaplarının tek başına 21.yy ÖYB becerilerini kazandırmasının yetersiz kaldığı gerçeği göz önüne alındığında, ders kitapları haricinde Milli Eğitim Bakanlığı onaylı ek kaynak ve kaynakların kullanımı ve seçimi hususunda öğretmenlere özerklik tanınması önerilebilir. Bu sayede programların başarılı bir şekilde uygulanabileceği düşünülmektedir.

6. KAYNAKLAR

- Ablak, S. (2020). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sahip Oldukları 21. Yüzyıl Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi*, 13(48), 3316-3334.
- Adanalı, K. & Doğanay, A. (2010). Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminin Alternatif Ölçme Değerlendirme Etkinlikleri Açısından Değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 271-292.
- Adıgüzel, A. & Tomsur, N. (2010). Sınıf Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersi Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar. *NWSA: Education Sciences*, 5(4), 1677-1689
- Administration for Children and Families. (2010). The program manger' guide to evaluation. Cahepter 2: "Wahat is program evaluation?". Second Edition, U.S. Depertman of Healt and Human Servises.
- Ak Gürdük, D. (2021). *Ortaokul öğretmenlerinin eğitim programı bilgisi ile ilgili profesyonel gelişim aktivitelerine katılımlarının 21. yüzyıl becerileri doğrultusunda incelenmesi: Talis 2018'den kanıtlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Akcan, C., Doğan, M. & Ablak, S. (2023). Eğitim Alanında 21. Yüzyıl Becerileri ile İlgili Yapılan Araştırmaların Bibliyometrik Analizi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43(1), 331-362.
- Aksüt, S.(2023). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 21. Yüzyıl becerileri yeterlik algıları ile yaşam boyu öğrenme eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Algan, S. (2008). *İlköğretim 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının ölçme ve değerlendirme ögesinin öğretmen görüşleri açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukuravo Üniversitesi, Adana.
- Alkış, M. (2020). *Üniversite öğrencilerinin 21. yüzyıl becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Alkoç, N. (2020). *Okul öncesi öğretmen adaylarının 21. yüzyıl öğrenen becerileri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Altay, M. K., Erhan, G. K. & Batı, E. (2020). Contexts Used for Real Life Connections in Mathematics Textbook for 6th Graders. *İlköğretim Online*, 19(1), 310-323. doi:10.17051/ilkonline.2020.656880
- Altun, B. & Arslan, H. (2021). 2000 Yılı Sonrası Doğan Öğrencilerin 21. Yüzyıl Becerileri ile Kariyer Planlaması ve Teknoloji Yönelimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (15), 48-65.

- Altunbay, M. (2015). *İlköğretim Türkçe dersi (6-7-8. sınıflar) öğretim programında yer alan temel becerilerin kazandırılmasında çocuk edebiyatı ürünlerinin etkisi (21. yüzyıl örnekleme)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Altunkaya, H. & Çelik, M. E. (2021). Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğretenlerin 21. Yüzyıl Becerileri Yeterlikleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 25(3), 813-826.
- Anıl, D. & Acar, M. (2008). Sınıf Öğretmenlerinin Ölçme Değerlendirme Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (2), 44-62.
- Arı, A. (2010). Öğretmen Adaylarının İlköğretim Programıyla İlgili Eğitim Fakültelerinde Kazandıkları Bilgi ve Beceri Düzeylerine İlişkin Görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, (29), 251-274.
- Arıcı, A. F. (2010). Türkçe Öğretiminde Kullanılan Strateji-Yöntem ve Teknikler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 299-307.
- Ari, S. & Çalışoğlu, M. (2021). 21. Yüzyıl Becerileri ve 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı. *Turan: Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 13(52), 278-284.
- Arslan, A. (2020). Öğretmen Adayları Perspektifinden Pandemi Öncesi ve Sonrası Öğrencilere Kazandırılması Gereken 21. Yüzyıl Becerilerinin Belirlenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 553-571.
- Aslan, S. (2019). An Analysis Of Prospective Teachers' Curriculum Literacy Levels in Terms of Reading and Writing. *Universal Journal of Educational Research*, 7(4), 973-979.
- Aslan, S. & Gürlen, E. (2019). Ortaokul Öğretmenlerinin Program Okuryazarlık Düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 171-186.
- Aslan, S. & Kazu, H. (2013). Serbest Etkinlik Dersinin Birleştirilmiş Sınıflarda Görev Yapan Öğretmenlerin Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi (Elazığ İli Örneği). *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(34), 133-145.
- Atakışi, T. (2019). *Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerilerini esas alan bilgi okuryazarlık durumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Atalay, N. (2016). *Fen bilimleri dersinde öğrencilerin öğrenme ve yenilenme becerilerinin gelişiminde yavaş geçişli animasyon (slowmation) uygulaması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Atalay, N., Anagün, Ş. S. & Kumtepe, E. G. (2016). Fen Öğretiminde Teknoloji Entegrasyonunun 21. Yüzyıl Beceri Boyutunda Değerlendirilmesi: Yavaş Geçişli Animasyon Uygulaması. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 5(2), 405-424.
- Atasoy, G. (2021). *İki dillilere Türkçe öğretiminde 21. yüzyıl becerileri ve yenilenmiş Bloom taksonomisine dayalı etkinlik tasarımı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- ATCS21, Assesment and Teaching of 21st Century Skills. (Çevrimiçi) <https://atc21s.org/> (Erişim Tarihi:02.11.2023)
- Atık, A. D. & Yetkiner, A. (2021). Biyoloji Öğretim Programı Kazanımlarının 21. Yüzyıl Becerileri Açısından İncelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(2), 745-765.
- Atık, A. D. & Yetkiner, A. (2021). Biyoloji Öğretim Programı Kazanımlarının 21. Yüzyıl Becerileri Açısından İncelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(2), 745-765.
- Atlı, K. (2019). Biyoloji Dersi Öğretim Programının 21. Yüzyıl Becerilerinden Yaratıcılık Becerisi Açısından Değerlendirilmesi. *Anadolu Öğretmen Dergisi*, 3(1), 85-104.
- Avrupa Yeterlikler Çerçevesi, Europass Avrupa Birliği, 2019, (Çevrimiçi) <https://europa.eu/europass/tr/european-qualificationsframework-eqf>, (Erişim Tarihi: 31 Ekim 2023)
- Avşar, P. & Soğancı, İ. Ö. (2011). Sınıf Öğretmeninin Yürüttüğü Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Öğrenci Yaklaşımları: Konya\ Şeydişehir Örneği. *İlköğretim Online*, 10 (1), 348-363.
- Aydemir, H., Karalı, Y. & Coşanay, G. (2020). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının 21. Yüzyıl Öğreten ve Öğrenen Becerilerinin İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 4(4), 1199-1214.
- Aydın Ceran, S. (2021). 21. Yüzyıl Becerileri Bağlamında Fen Eğitiminin Bugünü ve Geleceği: Türkiye Perspektifinde Bir Analiz. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 10(4), 3191-3218.
- Aydın Çulha, M. (2022). 21. Yüzyıl Becerileri ve Ölçme-Değerlendirme. S. Büyükalın Filiz (Ed.), 21. Yüzyıl Becerilerinin Eğitime Yansımaları içinde (1. baskı, s. 141- 173). Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, A. (2019). *İngilizce öğretmen adaylarının görüşleri çerçevesinde öğretmen eğitiminde 21. yüzyıl becerilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aydın, A. & Bakırcı, H. (2012). Serbest Etkinlik Çalışmaları Dersine Yönelik Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 42(193), 214-230.
- Aygün, Ş. S., Atalay, N., Kılıç, Z. & Yaşar, S. (2016). Öğretmen Adaylarına Yönelik 21. Yüzyıl Becerileri Yeterlik Algıları Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(40), 160-175.
- Bakar, M. H. D. (2020). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerilerinin demokratik eğilimlerine etkisi (Nevşehir ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Bal, M. (2018). Türkçe Dersinin 21. Yüzyıl Becerileri Açısından İncelenmesi. *Turkish Studies Dergisi*, 13(4), 49 – 64.

- Barası, M. & Erdamar, G. (2021). 2018 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programının 21. Yüzyıl Becerileri Açısından İncelenmesi: Öğretmen Görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 222-242.
- Başar, S. (2018). *Fen bilimleri öğretmen adaylarının fende matematiğin kullanımına yönelik özyeterlik inançları, 21. yy. becerileri ve aralarındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacattepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Baştürk, S. & Dönmez, G. (2011). Öğretmen Adaylarının Limit ve Süreklilik Konusuna İlişkin Pedagojik Alan Bilgilerinin Öğretim Programı Bilgisi Bağlamında İncelenmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(2), 743-775.
- Batur, M. (2010). *İlköğretim I. kademe görsel sanatlar dersi öğretim programının kazanımlar öğesinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Bayrak, B. & Erden, A. M. (2007). Fen Bilgisi Öğretim Programının Değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 137-54.
- Beers, S. Z. (2011). 21st century skills Preparing students for their future Retrieved from <https://www.mheducation.com/prek-12/> (Erişim tarihi:10.11.2023).
- Bektaş, M., Sillum, F. S. & Polat, D. (2019). An Examination of 2018 Life Study Lesson Curriculum in Terms of 21st Century Learning And İnnovation Skills. *Sakarya University Journal of Education*, 9(1), 129-147.
- Bellon, J. J. ve Handler, J. R. (1982). Curriculum development and evaluation: A design for improvement. Kendall/Hunt Publishing Company
- Benzer, A. & Eldem, E. (2013). Türkçe ve Edebiyat Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirme Araçları Hakkında Bilgi Düzeyleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(2), 649-664.
- Bernhardt, P. E. (2015). 21st Century Learning: Professional Development in Practice. *The Qualitative Report*, 20(1), 1-19.
- Betül Çolpan K. (2020). İş Dünyasında 21. Yüzyıl Becerileri ve Maria Montessori. *Bayburt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4(8), 19-38.
- Bingölbali, E. & Özdiner, M. (2022). İlkokul ve Ortaokul Matematik Ders Kitabı Etkinliklerinin Gerçek Hayatla İlişkilendirme Açısından İncelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1), 45-65.
- Bircan, M. A. (2020). *STEM eğitimi etkinliklerinin ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin steme yönelik tutumlarına, 21. yüzyıl becerilerine ve matematik başarılarına etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Boyacı, Ş. D. B. & Özer, M. G. (2019). Öğrenmenin Geleceği: 21. Yüzyıl Becerileri Perspektifiyle Türkçe Dersi Öğretim Programları. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(2), 708-738.

- Bozak, A., Apaydın, Ç. & Demirtaş, H. (2012). Serbest Etkinlik Dersinin Etkililiğinin Denetmen, Yönetici ve Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 11(2), 520-529.
- Bozkurt, F. (2020). 21. Yüzyıl Becerileri Açısından Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programının Değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (51), 34-64.
- Bozkurt, Ş. B. & Çakır, H. (2016). Ortaokul Öğrencilerinin 21. Yüzyıl Öğrenme Beceri Düzeylerinin Cinsiyet ve Sınıf Seviyesine Göre İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(39), 69-82.
- Bozpolat, E. (2016). İlkokullarda Uygulanan Serbest Etkinlikler Dersine İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Journal of World of Turks/Zeitschrift für die Welt der Türken*, 8(2), 217-239.
- Brown, S. (2018). Best Practices in 21st Century Learning Environments: A Study of Two P21 Exemplar Schools. (Doktora tezi), Brandman, California.
- Büyüktokatlı, N. & Bayraktar, Ş. (2014). Fen Eğitiminde Alternatif Ölçme Değerlendirme Uygulamaları. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 4(1), 103-126.
- Can, E. (2019). Öğretmenlerin Meslekî Gelişimleri: Engeller ve Öneriler. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(4), 1618-1650.
- Cansoy, R. (2018). Uluslararası Çerçevelere Göre 21. Yüzyıl Becerileri ve Eğitim Sisteminde Kazandırılması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 3112-3134. <https://doi.org/10.15869/itobiad.494286>
- Cemaloğlu, N., Arslangilay, A. S., Üstündağ, M. T. & Bilasa, P. (2019). Meslek Lisesi Öğretmenlerinin 21. Yüzyıl Becerileri Özyeterlik Algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 845-874.
- Cengiz, E. (2019). Fen Bilgisi Öğretmenlerinin 2018 Yılında Güncellenen Fen Bilimleri (5, 6, 7 ve 8) Dersi Öğretim Programlarına İlişkin Düşünceleri. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 125-141.
- Ceylan, M. (2019). 21. yüzyıl becerileri bağlamında okul yöneticilerinin değişen rollerinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Cinoğlu, M. & Bağcı, E. (2018). İlkokullarda Serbest Etkinlikler Uygulamaları Dersinin Değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(66), 712-727.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2007). Research Methods in Education. New York: Routledge.
- Çakan, M. (2004). Öğretmenlerin Ölçme-Değerlendirme Uygulamaları ve Yeterlik Düzeyleri: İlk ve Ortaöğretim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 99-114.

- Çakıcı, Ş. K. & Yakışan, M. (2020). Sorgulama Temelli Öğrenme Yönteminin Öğrencilerin 21. Yüzyıl Becerilerine ve Yansıtıcı Düşünme Düzeylerine Etkisi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 344-360.
- Çakmak, N. & Türkcan, B. (2019). Değişmeyen Algılar, Değişmeyen Sorunlar: Öğrenci-Öğretmen-Veli Bağlamında İlkokul Görsel Sanatlar Dersi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 768-791.
- Çelebi, M. & Altuncu, N. (2019). 21. Yüzyıl Becerilerinin İngilizce Öğretim Programlarındaki Yeri. 6. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi Bildiriler Kitabı, 26-27 Nisan 2019 (s.231-244). Gaziantep, Türkiye.
- Çelebi, M. & Sevinç, Ş. (2019). Öğretmenlerin 21. Yüzyıl Becerilerine İlişkin Yeterlik Algılarının ve Bu Becerileri Kullanım Düzeylerinin Belirlenmesi. *Educational Sciences Proceeding Book*, 157(172), S43.
- Çelik, B. S. (2021). *Lise öğrencilerinin 21. Yüzyıl becerilerini algılama düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Biruni Üniversitesi, İstanbul.
- Çelik, B. Y. (2021). *Dijital öykü atölyesinin ortaokul öğrencilerinin 21. yüzyıl becerilerine ve öğrenci başarısına etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Çelikkaya, T. & Kuş, Z. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullandıkları Yöntem ve Teknikler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 741-758
- Çelikkaya, T., Karakuş, U. & Öztürk, D. T. (2010). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme-Değerlendirme Araçlarını Kullanma Düzeyleri ve Karşılaştıkları Sorunlar. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 57-76.
- Çelikkaya, T., Yıldırım, T. & Kürümlüoğlu, M. (2019). Öğrenciler ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Programdaki Becerilere İlişkin Beceri Hiyerarşileri, Gerekçeleri ve Önerileri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 111-132.
- Çeliksa, G. B. & Sönmez, Ö. F. (2021). 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Tokat İli Örneği). *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 257-276.
- Çetin, M. (2022). *Beden eğitimi öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerileri ile öğretmenliğe hazır olma düzeyleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çetin, M. & Çetin, G. (2021). 21. Yüzyıl Becerileri Açısından MEB Okul Öncesi Eğitim Programına Eleştirel Bir Bakış. *Yaşadıkça Eğitim*, 35(1), 235-255.
- Çetinkaya, S. & Tabak, S. (2019). Öğretmen Adaylarının Eğitim Programı Okuryazarlık Yeterlikleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(1), 296-309. DOI: <https://doi.org/10.7822/omuefd.535482>.
- Çınar, M. (2021). The Incorporation of 21st Century Skills Into ELT. *International Journal of Language and Translation Studies*, 1(1), 51-57.

- Çiftci, S., Yayla, A., & Sağlam, A. (2021). 21. Yüzyıl Becerileri Bağlamında Öğrenci, Öğretmen ve Eğitim Ortamları. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (24), 718-734.
- Çiftçi, B. (2020). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerilerinin demokratik eğilimlerine etkisi (Nevşehir ili örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Çoban, O. & Akşit, İ. (2018). 2005 ve 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Öğrenme Alanı, Kazanım, Kavram, Değer ve Beceri Boyutları Açısından Karşılaştırılması. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(1), 479-505.
- Çoban, Ö. (2021). Liderlik ve Sorumluluk. K.-Karataş (Ed.) içinde, Eğitim ve 21. Yüzyıl Becerileri, (s.255-275). Ankara: Nobel Yayıncılık..
- Çoban, Ö., Bozkurt, S. & Adnan, K. (2019). Eğitim Yöneticisi 21. yy. Becerileri Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(3), 1059-1071.
- Çolak, M. (2018). *Ortaokul fen bilimleri dersinin 21. yüzyıl becerilerini kazandırmadaki etkililiğine ilişkin öğretmen görüşleri(Kayseri ili örneği)* . Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Çolak, M. (2019). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerilerine yönelik algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Dağhan, G., Kibar, P. N., Çetin, N. M., Telli, E. & Akkoyunlu, B. (2017). Bilişim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının Bakış Açısından 21. Yüzyıl Öğrenen ve Öğretmen Özellikleri. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 7(2), 215-235.
- Daugherty, M. (2023). 21st Century Skills: Preparing Students for the Future. In *IX International Scientific Spring Symposium Proceedings" Quality teaching for future"* (pp. 20-29).
- Dede, C. (2009). Comparing Framework for 21st Century Skills. In J. Bellance, ve R. Brandt (Eds.), 21st Century Skills; Rethinking How Students Learn Up (pp.51-76). Bloomington, IN: Solution Tree Press.
- Dede, C. (2010). Comparing Frameworks for 21st Century Skills, 21st Century Skills Rethinking How Students Learn içinde, ed. James Bellanca&Ron Brandt. Solution Tree Press, USA.
- Demir, A. Y. & Özyurt, M. (2021). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Ders Kitaplarının 21. Yüzyıl Becerileri Bağlamında İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 1254-1290. DOI: 10.17679/inuefd.867905
- Demir, E. & Toraman, Ç. (2021). Öğretmenlerin Eğitim Programı Okuryazarlığı Düzeyleri. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(3), 1516-1528.
- Demir, K. & Çetin, P. (2023). 2018 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programının 21. Yüzyıl Becerileri Açısından İncelenmesi. *Anadolu Öğretmen Dergisi*, 7(1), 25-43.

- Demir, K. & Çetin, P. (2023). 2018 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programının 21. Yüzyıl Becerileri Açısından İncelenmesi. *Anadolu Öğretmen Dergisi*, 7(1), 25-43
- Demir, T. (2020). Öğretmenlerin demokratik davranışları ile yansıtıcı düşünme eğilimlerinin 21. yüzyıl becerilerini öğretme düzeylerine etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Demirel, Ö. (2006). Eğitimde Program Geliştirme. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2015). Eğitimde Program Geliştirme Kuramdan Uygulama (23. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2020). Eğitimde Program Geliştirme Kuramdan Uygulama (27. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2013). Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme. (20.Baskı) Ankara: Pegem Akademi.
- Demirtaş, Z. (2017). Eğitimde Program Değerlendirme Yaklaşımlarına Genel Bir Bakış. *Sakarya University Journal of Education*, 7(4), 756-768.
- Deniz, S. & Büyükalan Filiz, S. (2022). 21. Yüzyıl Becerileri ve Tarihi Gelişimi. S. Büyükalan Filiz (Ed.), 21. Yüzyıl Becerilerinin Eğitime Yansımaları içinde (1. baskı, s. 2-38). Ankara: Pegem Akademi.
- Denktaş, İ. B. & Ekşioğlu, S. (2023). 21. Yüzyıl Becerileri Bağlamında Ortaokul Müzik Öğretim Programı. *Trakya Eğitim Dergisi*, 13(3), 1557-1578.
- Deringöl, Y. (2020). Sınıf Öğretmenlerinin Matematik Derslerinde Kullandıkları Yöntem ve Teknikler. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 1-12.
- Deveci, İ., Konuş, F. Z. & Aydın, M. (2018). 2018 yılı Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Yaşam Becerileri Açısından İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47(2), 765-797.
- Dilekçi, A. & Karatay, H. (2021). Türkçe Dersi Öğretim Programlarında 21. Yüzyıl Becerileri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 10(4), 1430-1444.
- Dinçer, B. (2014). 7. sınıf İngilizce öğretim programının *stufflebeam*'in bağlam-girdi-süreç-ürün (cipp) modeline göre değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Doğan, C. (2004). Sınıf Öğretmenlerinin Derslere İlişkin Görüşleri ve Tercih Ettikleri Öğretim Yöntemleri İstanbul Örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 2(2), 193-203.
- Doğan, H. (1997). Eğitimde Program ve Öğretim Tasarımı. Ankara: Önder Matbaacılık.
- Doll, R. C. (1996). Curriculum Improvement. "Decision making and process.". Allyn&Bacon Company. 9th. Ed.

- Durukan, A. Y. (2015). Dijital Dünyada Okul Kütüphaneciliği ve 21. Yüzyıl Becerileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(208), 106-120.
- Dündar, H. & Karaca, E. T. (2011). İlköğretim Okullarında Serbest Etkinlikler Dersinin Değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 105-122.
- Düzgüner, T. T., Karabulut, H. & Kariper, A. (2022). 21. Yüzyıl Becerileri ile İlgili Yapılmış Olan Çalışmaların İncelenmesi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 179-199.
- Ecevit, T. & Kaptan, F. (2019). 21. Yüzyıl Becerilerinin Kazandırılmasına Yönelik Tasarlanan Argümantasyon Destekli Araştırma-Sorgulamaya Dayalı Öğretim Modelinin Betimlenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Advance online publication. doi: 10.16986/HUJE.2019056328
- Eğmir, E. & Çengelci, S. (2020). Öğretmenlerin 21. Yüzyıl Öğretim Becerilerinin Yansıtıcı Düşünmeyi Uygulama Becerilerini Yordama Gücü. *Tarih Okulu Dergisi*, 13(45), 1045-1077.
- Eğmir, E. & Erdem, C. (2021). Öğretmen Adaylarının Meslek Öncesi Öğretmen Kimliklerinin Yordayıcı Olarak 21. Yüzyıl Öğrenen Becerileri. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(2), 953-968.
- Eğri, G. (2006) *Coğrafya öğretmenlerinin ölçme değerlendirme yapabilme yeterlikleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ekici, G., Abide, Ö. F., Canbolat, Y. & Öztürk, A. (2017). 21. Yüzyıl Becerilerine Ait Veri Kaynaklarının Analizi. *Journal of Research in Education and Teaching. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 1-12.
- Ekşioğlu, F. Z. (2021). *Fen bilimleri ve sınıf öğretmenlerinin 21. yüzyıl becerilerini derslerine entegre edebilme yeterlikleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Elekoğlu, F. & Demirdağ, S. (2020). Okul Müdürlerinin 21. Yüzyıl Becerileri, İletişim Becerileri ve Liderlik Stilllerinin Öğretmen Algılarına Göre İncelenmesi. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(1), 101-117.
- Engin, A. O. & Korucuk, M. (2021). Öğrencilerin 21. Yüzyıl Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(2), 1081-1119.
- Ercikan, K. & Oliveri, M. E. (2016). Karmaşık Yapıların Değerlendirmelerinin Yorumlanmasını ve Kullanılmasını Destekleyen Geçerlik Kanıtı Arayışında: 21. Yüzyıl Becerilerinin Değerlendirilmesine İlişkin Araştırmaların Tartışılması. *Eğitimde Uygulamalı Ölçme*, 29 (4), 310-318.
- Erdamar, F. T. & Akpınar, B. (2020). Yönetici Perspektifinden Sınıf Öğretmenlerinin Program Okuryazarlık Becerilerinin Analizi. *Journal of History School*, 52, 1861-1884.

- Erdem, C. & Eğmir, E. (2018). Öğretmen Adaylarının Eğitim Programı Okuryazarlığı Düzeyleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (2), 123-138.
- Erdemir, Z.A. (2007). *İlköğretim ikinci kademe öğretmenlerinin ölçme değerlendirme tekniklerinin etkin kullanabilme yeterliklerinin araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Erden, M. (1998). Eğitimde Program Değerlendirme. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erden, M. (1993). Eğitimde Program Değerlendirme. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Erdoğan, D. & Cevat, E. (2020). Türkçe Öğretmen Adaylarının 21. yy. Becerileri ile Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(1), 118-148.
- Erdoğan, Ö. (2019). *Robotik lego uygulamaların fen bilgisi öğretmen adaylarının 21.yüzyıl becerileri üzerindeki etkilerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Amasya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Amasya.
- Erdoğan, Ö., Murat, K. & Mehmet, T. (2020). Robotik Uygulamaların Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Bazı 21. Yüzyıl Becerileri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 117-137.
- Erkiliç, M. (2020). *21. yüzyıl becerilerinin fizik başarısına etkisinin araştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Erten, P. (2020). Öğretmen Adaylarının 21. Yüzyıl Becerileri Yeterlik Algıları ve Bu Becerilerin Kazandırılmasına Yönelik Görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(227), 33-64.
- Ertürk, S. (1977). Eğitimde Program Geliştirme. Ankara: Yelkentepe Yayınları.
- Eryılmaz, S. (2020). Öğrencilerin 21. Yüzyıl Öğrenme Becerileri İçin Veri Toplama Aracı: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Turkish Studies - Applied Sciences*, 15(3), 301-323. <https://dx.doi.org/10.47844/TurkishStudies.44127>
- Eryılmaz, S. & Uluyol, Ç. (2015). 21. Yüzyıl Becerileri Işığında Fatih Projesi Değerlendirmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(2), 209-229.
- Fidan, M., Debbag, M. & Çukurbasi, B. (2020). Technology Proficiency Self-Assessments of Teachers Becoming Professional in the 21st Century: A Scale Adaptation Study= 21. yüzyılda profesyonellesen öğretmenlerin teknoloji yeterliliği öz-değerlendirmeleri: Bir ölçek uyarlama çalışması. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 10(2), 465-492.
- Fitzpatrick, J. L., Sanders, J. R. & Worthen, B. R. (2004). Program Evaluation-Alternative Approaches and Practical Guidelines (3. Edit). Boston: Allyn & Bacon Publisher.
- Geçgel, H., Fatih, K., Vatansever, Y. Y. & Çalık, F. (2020). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Çok Boyutlu 21. Yüzyıl Becerilerinin Belirlenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 9(4), 1646-1669.

- Gelbal, S. & Kelecioğlu, H. (2007). Öğretmenlerin Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri Hakkındaki Yeterlik Algıları ve Karşılaştıkları Sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 135-145.
- Gelen, İ. (2017). P21-Program ve Öğretimde 21. Yüzyıl Beceri Çerçevesi (ABD Uygulamaları). *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 15-29.
- Gelişli, Y. & Doğan, E. (2020). Türk Dili ve Edebiyatı Ortaöğretim Programına 21. Yüzyıl Becerilerinin Yansımaları. *Turan: Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 12(47), 58-69.
- Girgin, D. (2020). 21. Yüzyılın Öğrenme Deneyimi: Öğretmenlerin Tasarım Odaklı Düşünme Eğitimine İlişkin Görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(226), 53-91.
- Glesne, C. ve Peshkin, A. (1992). *Becoming Qualitative Researchers an Introduction*. London: Longman Group Ltd.
- Gökbulut, B. (2020). Öğretmen Adaylarının Eğitim İnançları ile 21. Yüzyıl Becerileri Arasındaki İlişki. *Turkish Studies*, 15(1), 127-141.
- Gökçe, E. (2004). İlköğretimde Aktif Öğrenme Sürecine İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 53-64.
- Göksun, O.D. & Kurt, A.A. (2017). Öğretmen Adaylarının 21. yy. Öğrenen Becerileri Kullanımları ve 21. yy. Öğreten Becerileri Kullanımları Arasındaki İlişki. *Eğitim ve Bilim*, 42(190), 107-130.
- Gömleksiz, M. N. & Erdem, Ş. (2018). Eğitim Fakültesi ve PFE Programına Kayıtlı Öğretmen Adaylarının Eğitim Programı Okuryazarlığına İlişkin Görüşleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 73, 509-529.
- Gömleksiz, M. N., Sinan, A. T. & Doğan, F. D. (2019). Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı ile Çağdaş Türk Lehçeleri Öğretmen Adaylarının 21. Yüzyıl Becerileri Yeterlik Algıları. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7(19), 163-185.
- Gözel, R. (2022). *Sınıf öğretmenlerinin eğitimde bilgi teknolojileri kullanımı öz yeterlikleri ile teknolojik pedagojik içerik bilgileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Griffin, P. & Esther C. (2015). : *Assessment and Teaching of 21st Century Skills*, Springer, Science-Business Media, Dordrecht.
- Griffin, P., Care, E. & Mc Gaw, B. (2012). The changing role of educations and schools. In *Assessment and teaching of 21s century skills* (pp.1-15). Springer, Dordrecht.
- Guntar, M. (2023). The Integration of 21st Century Learning and Innovation Skills in Efl Classrooms. In *English Language and Literature International Conference (ELLiC) Proceedings*. 6, 443-453.
- Güçlü, M. (2022). 21. Yüzyıl Becerileri için Öğrenme Ortaklığı. S. Büyükalan Filiz (Ed.), 21. Yüzyıl Becerilerinin Eğitime Yansımaları içinde (1. baskı, s. 43-58). Ankara: Pegem Akademi.

- Güçlü, N. & Kuuk, Ö. (2019). İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Okul Müdürlerinin 21. Yüzyıl Becerilerine İlişkin Algısı. *Eğitim Araştırmaları 2019 Uluslararası Bölümlü Kitap*. 101-135.
- Gülen, Ş. B. (2013). *Ortaokul öğrencilerinin 21. yüzyıl öğrenme becerileri ve bilişim teknolojileri ile destekleme düzeylerinin cinsiyet ve sınıf seviyesine göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güler, Y. (2019). *Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin 21. yüzyıl becerileri öz-yeterlik algıları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güler, Y. & Tuncel, F. (2022). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmen Adaylarının 21. Yüzyıl Becerileri Öz-Yeterlik Algıları. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 20(1), 70-81.
- Güleryüz, H. (2020). *3D yazıcı ve robotik kodlama uygulamalarının öğretmen adaylarının 21. yüzyıl öğrenen becerileri, stem farkındalık ve stem öğretmen özyeterliliğine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Gültekin, H. (2019). *Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Gündal, A. (2007). *Görsel sanatlar dersinde yapılandırmacı yaklaşıma dayalı öğretim uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Güneş, T., Dilek, N. Ş., Çelikoğlu, M. & Demir, E. (2010). The Using Levels of the Teaching Methods and Echnices by Science and Technology Teachers and Class Teachers. 3th World Conference on Educational Sciences, Bahçeşehir Universty, İstanbul, Turkey.
- Günüç, S., Odabaşı, H. & Abdullah, K. (2013). 21. Yüzyıl Öğrenci Özelliklerinin Öğretmen Adayları Tarafından Tanımlanması: Bir Twitter Uygulaması/The Defining Characteristics of Students of the 21st Century by Student Teachers: a Twitter Activity. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(4), 436-455.
- Gür, H., Güler, Z., Genç, C. B., Güngör Cabbar, B. & Karamete, A. (2023). 21. yy Becerileri Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması. *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 215-232.
- Gürbüztürk, O. & Koç, S. (2012). 21. Yüzyılda Öğretmen Adaylarının Bilgi Okuryazarlık Becerilerinin Değerlendirilmesi. *Education Sciences*, 7(1), 27-49.
- Gürültü, E., Aslan, M. & Bülent, A. (2019). Ortaöğretim Öğretmenlerinin 21. Yüzyıl Becerileri Kullanım Yeterlikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(4), 780-798.
- Güven, M. & Aslan, S. (2023). Çağdaş Gelişmeler Işığında Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme. Ankara: Pegem Akademi.

- Hamarat, E. (2019). 21. Yüzyıl Becerileri Odağında Türkiye'nin Eğitim Politikaları. *Seta Analiz*, 272, 1-24.
- Hamalı, D., Hamalı, S. & Taneri, P. O. (2020). Temel Eğitimde 21. Yüzyıl Becerilerinin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre İncelenmesi. Bilgin Kültür Sanat Yayınları.
- Han, B. (2021). Medya Okuryazarlıkları. K.-Karataş (Ed.) içinde, Eğitim ve 21. Yüzyıl Becerileri, (s.77-96). Ankara: Nobel.
- Hancı Yanar, B. (2020). *Yurt dışındaki Türk çocukları için Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretim programının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Hotaman, D. (2020). Ekonomik Açıdan 21. Yüzyıl Becerileri. A. D. Öğretim Özçelik & M. N. Tuğluk (Eds.), Eğitimde ve Endüstride 21. Yüzyıl Becerileri içinde (4. baskı, s. 277-301). Ankara: Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786052414699>
- Hotaman, D., Öğretim Özçelik, A. D. & Tuğluk, M. N. (2019). Ekonomik Açıdan 21. Yüzyıl Becerileri. *AD Öğretim Özçelik ve MN Tuğluk (Der.)*, *Eğitimde ve Endüstride*, 21, 277-305.
- ISTE. (2019). "ISTE Announces New Initiative to Support Adult Learning and Workforce Development Organizations", <https://iste.org/standards>, (Erişim Tarihi:07.11.2023)
- Işıksalan, S. N. (2011). 2005 Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi: Eskişehir Örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (1), 15-40.
- İnceoğlu, M.M. (2020). Endüstri 4.0 (Dördüncü Sanayi Devrimi) ve Eğitim. Abaküs.
- İncik, E. Y. (2020). Öğretmenlerin Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri ve 21. Yüzyıl Öğreten Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 1099-1112.
- İpekşen, S. (2019). *Fen bilimleri öğretmen adaylarının 21. yüzyıl öğrenen becerileri ile öğrenme biçimleri, öğrenme stilleri ve çoklu zeka alanları arasındaki ilişkilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Johnson, R. B. & Onwuegbuzie, A. J. (2004). Mixed Methods Research: A Research Paradigm Whose Time Has Come. *Educational Researcher*, 33(7), 14-26.
- Kağıthane Akın, P. (2022). *Sınıf öğretmenlerinin 21. yüzyıl öğrenen becerilerinin farklı kişisel değişkenlere göre incelenmesi*. Tezsiz Yüksek Lisans Projesi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Kahraman, A. D. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersi programının uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri ve çözüm önerileri*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Kahraman, S. N. (2021). *21. yüzyıl becerileri bağlamında kız çocuklarının girişimcilik ve inovasyon becerilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

- Kalemkuş, F. & Bulut Özbek, M. (2021). 21. Yüzyıl Becerileri Konusunda Araştırma Eğilimleri:2000-2020 (Ocak Ayı). *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 878-900.
- Kalemkuş, J. (2021). Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının 21. Yüzyıl Becerileri Açısından İncelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 11(1), 63-87.
- Kan, A. Ü. & Murat, A. (2018). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının 21. Yüzyıl Becerileri Yeterlik Algıları ile STEM'e Yönelik Tutumlarının İncelenmesi [Investigation of prospective science teachers' 21st century skill competence perceptions and attitudes toward STEM]. *International Online Journal of Educational Sciences*, 10(4), 251-272.
- Kan, Ç. (2006). Etkili Sosyal Bilgiler Öğretimi Arayışı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 12(2), 537-544.
- Kana, F., Aşçı, E., Kana, H. Z. & Elkıran, Y. M. (2018). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Eğitim Programı Okuryazarlık Düzeyleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(80), 233-245.
- Karadaş, A., Kaynak, S., Ergün, S. & Karaca, P. P. (2021). Hemşirelik ve Ebelik Öğrencilerinin 21. Yüzyıl Becerilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 4(2), 232-239.
- Karademir, E. (2020). *21. yüzyıl becerilerinin geliştirilmesinde dijital öyküleme uygulamaları özel yetenekli ilkökul öğrencileri örneğinde öğrenme ve yenilenme becerileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Karagöz, S. & Dilekli, Y. (2018). Gençlere Göre 21. Yüzyıl Becerilerinin Kazandırılmasında Görev ve Sorumluluk Bilincinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (aile, çevre, okul, bireysel özellikler, medya) III. In *International Congress of Youth Researches Congress Book, Nahcivan. June* (pp. 18-25).
- Karakaş, M. (2015). *Ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin fen bilimlerine yönelik 21. yüzyıl beceri düzeylerinin ölçülmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Karakuş, F. & Kösa, T. (2009). İlköğretim Matematik Öğretmenlerinin Yeni Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımlarına Yönelik Görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 181, 184-196.
- Karalı, Y. & Aydemir, H. (2020). Sınıf Öğretmeni Adaylarının 21. Yüzyıl Öğreten ve Öğrenen Becerileri Arasındaki İlişkinin Alt Boyutlar Açısından İncelenmesi. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi* 2(3), 364-376.
- Karamustafaoğlu, S. (2018). 21. Yüzyıl becerileri ve fen öğretimi. O. Karamustafaoğlu, Ö. Tezel & U. Sarı (Ed.), *Güncel Yaklaşım ve yöntemlerle etkinlik destekli fen öğretimi içinde* (ss. 22). Ankara: Pegem Akademi.
- Karasar, Ş. (2004). Eğitimde Yeni İletişim Teknolojileri-İnternet ve Sanal Yüksek Eğitim. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(4), 117-125.

- Karatepe, R. (2021). Öğretmen Adaylarının 21. Yüzyıl Becerileri Özyeterlik Algılarının İncelenmesi. *Uluslararası İnovatif Eğitim Araştırmacısı*, 1(2) 79-87.
- Kardeş, S. K. (2020). Okul Öncesi Eğitim Programının 21. Yüzyıl Becerileri ve STEAM Eğitimi Bağlamında İncelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 16(2), 109-119.
- Kay, K. (2010). 21st Century Skills: Why They Matter, What They Are, and We Get There. 21st Century Skills: Rethinking how student learns (ss xiii-xxxi). Bloomington: Solution Tree Press.
- Kaya, A. (2020). *Sınıf öğretmeni adaylarının 21. yüzyıl becerileri kapsamında girişimcilik becerilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.
- Kaya, S. (2017). *Lise öğrencilerinin 21. yüzyıl becerilerinin öğrenci tükenmişliği ve okul bağlılığı ile ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kaya, Z. (1997). Eğitimde Program Değerlendirme Sürecinin Temel İşlemleri. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(5), 59-72.
- Kayhan, E., Altun, S. & Gürol, M. (2019). Sekizinci Sınıf Türkçe Öğretim Programı (2018)'Nin 21. Yüzyıl Becerileri Açısından Değerlendirilmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 20-35.
- Keskin, İ. & Yazar, T. (2015). Öğretmenlerin Yirmi Birinci Yüzyıl Becerileri Işığında ve Yaşam Boyu Öğrenme Bağlamında Dijital Yeterliklerinin İncelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 12(2), 1691-1711.
- Kılıç, A. (2022). Türkiye Yükseköğretim Yeterlikler Çerçevesi Lisansüstü Düzey Tanımlarının P21'in 21. Yüzyıl Beceri Tasnifi Kapsamında Değerlendirilmesi. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 5(2), 66-83.
- Kırmızı, F. S. & Akkaya, N. (2009). Türkçe Öğretimi Programında Yaşanan Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(25), 42-54.
- Koçin, B. & Tuğluk, M. N. (2019). 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının 21. Yüzyıl Becerileri Açısından İncelenmesi. *Journal of Primary Education*, 1(4), 29-38.
- Korkmaz, Ç. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile yaşam ve 21. yüzyıl öğreten beceri düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Korkmaz, H. (2019). *Argümantasyon tabanlı bilim öğrenme yaklaşımının 7. sınıf öğrencilerin bilimsel epistemolojik inançlarına ve 21. yüzyıl becerilerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Korucu, A. T. & Ünüvar, M. (2020). Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğretmen Adaylarının Aldıkları Eğitim ile Bilişim Liderliği Vasfı ve 21. Yüzyıl Becerileri Arasındaki İlişki. *Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dergisi*, 2(1), 44-53.

- Kotluk, N. & Kocakaya, S. (2015). 21. Yüzyıl Becerilerinin Gelişiminde Dijital Öyküler: Ortaöğretim Öğrencilerinin Görüşlerinin İncelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 354-363.
- Kozikoğlu İ. & Altunova N., (2018). Öğretmen Adaylarının 21. Yüzyıl Becerilerine İlişkin Öz-Yeterlik Algılarının Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimlerini Yordama Gücü. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 8(3), 522-531. <https://doi.org/10.5961/jhes.2018.293>
- Kozikoğlu, İ. & Özcanlı, N. (2020). Öğretmenlerin 21. Yüzyıl Öğreten Becerileri ile Mesleğe Adanmışlıkları Arasındaki İlişki. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 9(1), 270-290.
- Kozluk, T. (2021). *Beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerileri kapsamında bilgi ve iletişim teknolojileri yeterlikleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- Kösece, P. & Taşkaya, S. M. (2015). Sınıf Öğretmenlerinin Matematik Dersi Öğretim Yöntemlerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *Turkish Studies*, 10(3), 955-970.
- Köseoğlu, F. & Tümay, F.(2013). *Bilim Eğitiminde Yapılandırmacı Paradigma*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kristoffersen, D. (2003). Denmark' in Educational Evaluation around the World. An International Anthology, Copenhagen, The Danish Evaluation Institute
- Kurata, L. (2023). Assessing the Authenticity of Assessment Methods in Lesotho Secondary Religious Education: To What Extent are 21st Century Skills Integrated. *International Journal of Research Publication and Reviews*, 4(6), 4271-4277.
- Kurnaz, A. (2007). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde beceri ve içerik temelli eleştirel düşünme öğretiminin öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri, eriş ve tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kurtuluş, A. (2019). Biyoloji Dersi Öğretim Programının 21. Yüzyıl Becerilerinden Yaratıcılık Becerisi Açısından Değerlendirilmesi. *Anadolu Öğretmen Dergisi*, 3(1), 85-104.
- Kurdayıoğlu, M. & Soysal, T. (2018). 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının 21. Yüzyıl Becerileri Açısından İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 483-496.
- Kurdayıoğlu, M. & Tüzel, S. (2010). 21. Yüzyıl Okuryazarlık Türleri, Değişen Metin Algısı ve Türkçe Eğitimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (28), 283-298.
- Kuzu, S. (2015). *Öğretim ilke ve yöntemleri ders programının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Külegel, S. (2020). *Çevre eğitime dayalı fen, teknoloji, mühendislik, matematik temelli etkinliklerin özel yetenekli öğrencilerin 21. yüzyıl becerilerini geliştirmesine yönelik*

araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Lamb, S., Maire, Q. & Doecke, E. (2017). Key skills for the 21st century: An evidence-based review.
- Lawshe, C. H. (1975). A Quantitative Approach To Content Validity. *Personnel psychology*, 28(4), 563-575.
- Leech, N. L. & Onwuegbuzie, A. J. (2009). A typology of mixed methods research designs. *Qual Quant*. 43, 265–275
- Maden, S. & Durukan, E. (2011). Türkçe Dersi Öğretmenlerinin Ölçme Değerlendirmeye İlişkin Algıları. *Millî Eğitim Dergisi*, 41(190), 212-233.
- Marsh, C.J. & Willis, G. (2007). Curriculum. Alternative Approaches, Ongoing Issues. (4th. ed.) Upper Saddle River. NJ. Merrill Prentice Hall.
- Marzano, R.J. & Heflebower, T. (2012). Teaching and assessing 21st century skills. Bloomington, IN: Marzano Research Laboratory.
- Mazhar, B. (2018). Türkçe Dersinin 21. Yüzyıl Becerileri Açısından İncelenmesi. *Turkish Studies*, 13(4), 49-64.
- MEB. (2017). Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmaları üzerine. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasiprogram.pdf. (Erişim tarihi: 20/10/2023).
- MEB. (2018). Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı, Ankara.
- MEB. (2018). Matematik Dersi Öğretim Programı, Ankara.
- MEB. (2019). Türkçe Dersi Öğretim Programı, Ankara.
- MEB. (2023). Eğitim Vizyonu, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- Milakovich, M. H. & George, J.G. (2001). Public Administration in America. Boston: Bedford/St Martin's, ISBN:0-312-24972-1.
- Morse, J. M. (2003). Principles of mixed methods and multimethod research design. In A. Tashakkori & C. Teddlie (Eds.), Handbook of mixed methods in social & behavioral research, Thousand Oaks, CA: Sage. 189–208.
- Murat, A. (2018). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerileri yeterlik algıları ile STEM'e yönelik tutumlarının incelenmesi/Investigation of prospective science teachers 21st century skills competence perceptions and attitudes toward STEM*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

- Murat, M. (2018). *Ters yüz sınıf modelinin beşinci sınıf öğrencilerinin 21. yüzyıl becerileri ve bilimsel epistemolojik inançlarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- MYK. (2018). Hayat boyu öğrenme için anahtar yetkinliklere ilişkin konsey tavsiye kararı. Hayat_Boyu_Oğrenme_icin_Anahtar_Yetkinlikler_Tavsiye_Karari_2018 (Erişim Tarihi: 09.11.2023).
- Nacaroglu, O. (2020). Özel Yetenekli ve Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin 21. Yüzyıl Becerilerinin İncelenmesi. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 53(2), 693-722.
- Nacaroglu, O. & Kızılcapan, O. (2021). Özel Yetenekli Öğrencilerin STEM Tutumları ve 21. Yüzyıl Becerilerine Sahip Olma Düzeyleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 25(2), 425-442.
- Nalbantoğlu, C. B. (2021). 2020 Küresel Beceriler Endeksinde 21. Yüzyıl Becerileri Değerlendirmesi. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(56), 20-29.
- Oliva, P.F. (2009). *Developing the Curriculum*. New York: Pearson Allyn and Bacon
- Orhan Göksün, D. (2016). *Öğretmen adaylarının 21. yy. öğrenen becerileri ve 21. yy. öğreten becerileri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Otuz, B., Görkaş Kayabaşı, B. & Ekici, G. (2018). 2017 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Beceri ve Değerlerinin Anahtar Yetkinlikler Açısından Analizi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 11(4), 944-972. <https://doi.org/10.30831/akueg.409791>
- Öğretir Özçelik, A.D. & Tuğluk, M.N. (2020). *Eğitimde ve Endüstride 21. Yüzyıl Becerileri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Önal, H. & Kaya, N. (2006). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının 4 ve 5. Sınıf Değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(16), 21-37.
- Önen, F., Saka, M., Erdem, A., Uzala, G. & Gürdal, A. (2008). HİE Seminerine Katılan Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öğretim Tekniklerine İlişkin Bilgilerindeki Değişimin Tespiti: Tekirdağ Örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 9(1), 45-57.
- Önür, Z. & Koziloğlu, İ. (2019). Ortaokul Öğrencilerinin 21. Yüzyıl Öğrenme Becerileri. *Trakya Eğitim Dergisi*, 9(3), 627-648.
- Özdemir Özden, D., Karakuş Tayşi, E., Kılıç Şahin, H., Demir Kaya, S. & Bayram, F. Ö. (2018). Öğretmen Adaylarının 21. Yüzyıl Becerilerine Yönelik Yeterlik Algıları: Kütahya örneği. *Electronic Turkish Studies*, 13(27), 1163-1184.
- Özdemir, M. (2023). *Meslek dersi öğretmenlerinin 21. yüzyıl öğreten becerileri ve yaşam boyu öğrenme eğilimleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Özdemir, N. (2021). *Ortaokul öğretmenlerinin 21. yüzyıl öğretmen becerilerinin incelenmesi (Bursa ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Özensoy, A. (2012). Eleştirel Okumaya Göre Düzenlenmiş Sosyal Bilgiler Dersinin Eleştirel Düşünme Becerisine Etkisi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 13-25.
- Özer, K. (2002). *İlköğretim 4-5. sınıflarda Türkçe öğretiminde işbirliğine dayalı öğrenme metodunun kullanımına yönelik bir değerlendirme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özer, Ö. (2001). *İlköğretim okullarında sınıf öğretmenlerinin resim iş derslerine ilişkin eğitim gereksinimleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Özgeldi, M. & Osmanoglu, A. (2017). Matematik Gerçek Hayatla İlişkilendirilmesi: Ortaokul Matematik Öğretmeni Adaylarının Nasıl İlişkilendirme Kurduklarına Yönelik Bir İnceleme. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 8(3), 438-458.
- Öztermiyeci, E. (2019). *Türkiye’de Ulusal Program ve Uluslararası Bakalorya Programı öğrencilerinin 21. yüzyıl becerilerine ilişkin algıları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, D. (2010). *Yaratıcı düşünme becerisinin ilköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrenci başarısı üzerindeki etkililiği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özyurt, M. (2020). 21. Yüzyıl Becerileri Öğretimi Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması: Geçerlik Güvenirlik Çalışması. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(30), 2568-2594.
- Partnership for 21st Century Skills. (2009). Framework for 21st century learning. Tuscon, AZ.: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED519462.pdf> (Erişim tarihi: 10.11.2023).
- Partnership for 21st Century Skills. (2015). P21 framework definitions. Retrieved from <https://www.battelleforkids.org/networks/p21> (Erişim Tarihi: 10.11.2023)
- Partnership for 21st Century Skills. (2019). Fraework for 21st Century Learning. <https://www.battelleforkids.org/networks/p21/frameworks-resources>(Erişim Tarihi:13.11.2023)
- Peker, B. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 21. yüzyıl öğrenen becerilerini kullanım düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Peker, M. & Gülle, M. (2011). Matematik Öğretmenlerinin Yeni Matematik Öğretim Programında Yer Alan Ölçme Araçları Hakkındaki Bilgi Düzeyleri ve Bu Ölçme Araçlarını Kullanma Sıklıkları. *İlköğretim Online*, 10(2), 703-716.
- Piskurich, G.M. (2000). Rapid Instructional Design-Learning ID Fast and Right. Saan Fransisco: Jossey-Bas/Pfeiffer.

- Polat, F. (2006). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler öğretiminde öğretmenlerin kullandıkları yöntemler ve karşılaştıkları sorunlar (Afyonkarahisar örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Roberts, P. & Priest, H. (2006). Reliability and Validity in Research. *Nursing Standard*, 20, 41-45.
- Rutman, L. & Mowbay, G. (1983). *Understanding program evalation*. Beverly Hiss/ London/New Delhi: Sage Publications, ISN:0-8039-2093-8.
- Saçmalioğlu, M. G. (2019). *Beden eğitimi öğretmen adaylarının, mesleki öğrenme topluluğu aracılığıyla 21. yüzyıl becerilerini ortaya çıkarma süreçlerinin keşfedilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Salih, P. & Erikli Selek, S. (2023). *21. Yüzyıl Becerileri: Gençlerin Algısı*. Ankara: Gazi Kitabevi:
- Saracaloğlu, A. S. (2019). Program Geliştirme ve Değerlendirme. Saracaloğlu, A. S. ve Küçükoglu, A. (Editörler), *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. 4. Baskı. Pegem Akademi, Ankara.
- Saracaloğlu, A.S. & Karasakaloğlu, N. (2011). Türkçe Öğretmenlerinin Öğretimde Kullandıkları Yöntem ve Tekniklere İlişkin Görüşleri. *İlköğretim Online*, 10(3), 951-960
- Sarıca, R. (2021). Öğretmenlerin Eğitim Programı Okuryazarlıkları Üzerine Bir Çalışma. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 132-170.
- Sarıgöz, O. (2023). Examination of Secondary School Mathematics Curriculum in Terms of 21st Century Skills/Ortaokul Matematik Dersi Öğretim Programının 21. Yüzyıl Becerileri Yönünden İncelenmesi. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14(2), 1-16.
- Sarıtaş, B. (2019). *Ortaöğretim Türk dili ve edebiyatı dersinin 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Sayın, Z. & Seferoğlu, S. S. (2016). Yeni Bir 21. Yüzyıl Becerisi Olarak Kodlama Eğitimi ve Kodlamanın Eğitim Politikalarına Etkisi. *Akademik Bilişim Konferansı*, 2016, 3-5.
- Dinçer, B. (2014). *7. sınıf ingilizce öğretim programının stufflebeam'in bağlam-girdi-süreç-ürün (cipp) modeline göre değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Selçuk, G. (2020). İlköğretim Matematik Öğretmeni Adaylarının 21. Yüzyıl Becerilerine Yönelik Metaforik Algıları. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(04), 184-208.
- Selim, U. & Erdem, H. H. (2020). Eğitimde Yeni Bir Yön Arayışı Bağlamında. 21. Yüzyıl Becerileri ve Eğitim Felsefesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 76-93.

- Sheikh, R. A., Abdalkrim, G. M. & Shehawy, Y. M. (2023). Assessing The Impact of Business Simulation as a Teaching Method for Developing 21st Century Future Skills. *Journal of International Education in Business*.
- Shepherd, N. G. (1998). *The Probe Method: A problem-based learning model's affect on critical thinking skills of fourth and fifth grade social studies students*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, North Carolina State University, North Carolina.
- Sibel, Y. (2021). 21. Yüzyıl Becerileri Perspektifinden Tarih Eğitiminin Yönü. *İnsan ve İnsan*, 8(27), 209-233.
- Soylu, Y. (2009). Sınıf Öğretmen Adaylarının Matematik Derslerinde Öğretim Yöntem ve Teknikleri Kullanabilme Konusundaki Yeterlikleri Üzerine Bir Çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(11), 1-16.
- Stufflebeam, D. (2001). Evaluation Models. *New Directions For Evaluation*, 2001(89), 7-98.
- Süer, S. (2021). Yaratıcılık ve Girişimcilik. K. Karataş (Ed.) içinde, Eğitim ve 21. Yüzyıl Becerileri, (s.117-139). Ankara: Nobel.
- Süral, S. & Dedebeali, N. C. (2018). Study Of Curriculum Literacy and Information Literacy Levels of Teacher Candidates in Department of Social Sciences Education. *European Journal of Educational Research*, 7(2), 303- 317.
- Şengül, S., Erçoban, M. & Zora, L. Ö. (2021). Matematik Dersi Ortaokul Programlarının 21. Yüzyıl Becerileri Kapsamında İncelenmesi. *Pearson Journal*, 6(16), 145-166.
- Şengül, Ş., Elmalı, E. N. & Çorbacı, Z. (2021). İlköğretim Matematik Dersi Öğretim Programlarının 21. Yüzyıl Becerileri Açısından İncelenmesi. *Pearson Journal of Social Sciences& Humanities*, 6(16), 332-353.
- Şentürk, C. (2021). 21. Yüzyıl Becerilerine Genel Bir Bakış. K., Karakaş (ED.) içinde, Eğitim ve 21. Yüzyıl becerileri, (s.1-33). Ankara: Nobel.
- Şimşek, H., Hırça, N. & Çoşkun, S. (2012). İlköğretim Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Öğretim Yöntem ve Tekniklerini Tercih ve Uygulama Düzeyleri: Şanlıurfa İli Örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 249-268.
- Tanın, K. (2021). *Stem etkinliklerinin okul öncesi öğretmen adaylarının bilgi işlemsel, eleştirel ve çok boyutlu 21. yüzyıl becerilerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Tarı, H. (2011). *İlköğretim okullarının 1. 2. 3. sınıflarında uygulanan güzel sanatlar dersinin öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Tashakkori, A. & Teddlie, C. (Eds). (2003). Handbook of mixed methods in social and behavioral research. Thousand Oaks, CA: Sage
- Taşkaya, M. & Bal, T. (2009). Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Yöntemlerine İlişkin Görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 173 -185.

- Taşkaya, S. M. & Muşta, M. C. (2008). Sınıf Öğretmenlerinin Türkçe Öğretim Yöntemlerine İlişkin Görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(25), 240-251.
- Taşpınar, M. (2009). *Yeni ilköğretim 6. sınıf matematik programının ölçme değerlendirme kısmının kişi ve öğrenci görüşleri doğrultusunda incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tekerek, B., Karakaya, F. & Tekerek, M. (2018). An investigation on undergraduate programs of teacher training regarding 21th century skills: Example of elementary mathematics and science. In *Education Conference*, 71-75. (UTEK 2019).
- Thrilling, B. & Fadel, C. (2009). 21st century skills: Learning for life in our times. Francisco: Jossey-Bass.
- Topçu, M. S. & Çiftçi, A. (2020). 21. Yüzyıl Becerileri ve STEM. A. D. Öğretim Özçelik & M. N. Tuğluk (Eds.), *Eğitimde ve Endüstride 21. Yüzyıl Becerileri içinde* (4. baskı, s. 95-115). Ankara: Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786052414699>
- Tosun, A. (2019). İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin XXI. Yüzyıl Öğrenen ve Öğreten Becerilerini Kullanım Düzeyleri. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (42), 287-309.
- Tran, T. M. (2023). Integrating 21st Century Skills into Translation Classroom from Students' Perspective. *International Journal of TESOL & Education*, 3(1), 64-78.
- Tuğluk, M. N. & Özkan, B. (2019). MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının 21. Yüzyıl Becerileri Açısından Analizi. *Temel Eğitim*, 1(4), 29-38.
- Türk, H. (2022). 21. Yüzyıl Yetkinliği Olarak Küresel Okuryazarlık Eğitimi (Kuramsal dayanaklar, kavramsal çerçeve, yetkinlik alanları ve öğretim yaklaşımları). Ankara: Pegem Akademi.
- Uçak, S. & Hasan Haluk, E. (2020). Eğitimde Yeni Bir Yön Arayışı Bağlamında “21. Yüzyıl Becerileri ve Eğitim Felsefesi”. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 76-93.
- Uğur, Ü. E. & Sungur, S. (2021). Ortaokul Öğrencilerinin Fen Bilimleri Dersindeki 21. Yüzyıl Becerilerine İlişkin Algıları: Çok Boyutlu Bir Yaklaşım. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(1), 186-200. doi: 10.16986/HUJE.2020058877
- Uluyol, Ç. & Eryılmaz, S. (2015). 21. Yüzyıl Becerileri Işığında FATİH Projesi Değerlendirmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(2), 209-229.
- Uşun, S. (2023). Eğitimde Program Değerlendirme: Süreçler-Yaklaşımlar ve Modeller. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Uyar, A. & Çiçek, B. (2021). Farklı Branşlardaki Öğretmenlerin 21. Yüzyıl Becerileri. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (9), 1-11.

- Ülkü, H. H. (2023). *Tıp fakültesi 4. ve 6. sınıf programlarının profesyonizm açısından demirel'in analitik modeline göre değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Ünal, S. (2023). *21. yüzyıl becerileri çerçevesi ortaöğretim din kültürü ve ahlak bilgisi öğretim programlarının analizi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Üstündağ, N., Karayazgan, B., Yanar, B. H., Çirakoğlu, M. & Gündoğdu, K. (2017). Özel Eğitim II Dersinin Demirel'in Analitik Program Değerlendirme Modeline Göre Değerlendirilmesi: Adnan Menderes Üniversitesi Aydın Meslek Yüksekokulu Örneği. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(3), 201-218.
- Üzümcü, Ö. & Erdal, B. (2018). Eğitimde Yeni 21. Yüzyıl Becerisi: Bilgi İşlemsel Düşünme. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 1-16.
- Van Ark, B., Barrington, L., Fosler, G., Hulten, C. & Woock, C. (2009). Innovation and U.S. competitiveness. Revaluating the contributors to growth. New York: The Conference Board.
- Varış, F. (1996). Eğitimde Program Geliştirme: Teoriler, teknikler. Ankara: Alkım Yayıncılık.
- Varki, E. (2020). *Öğretmen adaylarının çok boyutlu 21. yüzyıl becerileri ile yaratıcı düşünme eğilimlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmama Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Veneziano L. & Hooper J. (1997). A Method for Quantifying Content Validity of Health-Related Questionnaires. *American Journal of Health Behavior*, 21 (1), 67-70.
- Voogt, J. & Roblin, N. P. (2010). 21st Century Skills: Discussion Paper. University of Twente. Retrieved from (<https://www.voced.edu.au/content/ngv:56611>).
- Voogt, J. & Roblin, N. P. (2012). A Comparative Analysis of International Frameworks For 21st Century Competences: Implications for National Curriculum Policies. *Journal of curriculum studies*, 44(3), 299-321.
- Wagner, T. (2008). Even “ou “Best Schools Are Failing to Prepare Student for 21st Century Careers and Citizenship. *Educational Leadership*, 66(2), 20-24.
- Wiles J. & Joseph, B. (2002). Curriculum Development- A Guide to Practice-. Nem Jersey: Merril Prentice Hall.
- Wilson, F. R., Pan, W. & Schumsky, D. A. (2012). Recalculation of the Critical Values For Lawshe's Content Validity Ratio. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 45, 197-210. doi:10.1177/0748175612440286.
- Yalçın, S. (2018). 21. Yüzyıl Becerileri ve Bu Becerilerin Ölçülmesinde Kullanılan Araçlar ve Yaklaşımlar. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 51(1), 183-201.

- Yalçın, S. (2018). 21. Yüzyıl Becerileri ve Bu Becerilerin Ölçülmesinde Kullanılan Araçlar ve Yaklaşımlar. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 5(1), 183-201.
- Yaman, H., Taflan, S. & Çolak, S. (2009). İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Değerler. Değerler Eğitimi Dergisi, 7(18), 107-120.
- Yanık, H. B. & Serin, G. (2016). Two Fifth Grade Teachers' Use of Real-World Situations in Science and Mathematics Lessons. The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas, 89(1), 28-37.
- Yaşar, E. B. (2021). *Fen bilimleri öğretmenlerinin 21. yüzyıl becerileri öz yeterlik algıları ve stem tutumlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kırıkkale.
- Yazçayır, N. (2016). DAPDEM Öğretim Programı Değerlendirme Ölçütlerinin Geliştirilmesi. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 6(12), 169-186.
- Yazçayır, N., Selvi, K. & Demirel, Ö. (2013). Assessment of the General Secondary Education Curricula in Turkey. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 3(5), 13-24.
- Yeni, G. (2018). *21. yüzyıl becerileri eğitiminin yabancı dil öğretmenlerinin eğitim teknolojisi ve materyal geliştirme yeterliklerine ilişkin algılarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Yeni, G. & Can, T. (2022). The Effect of 21st Century Skills Training on Foreign Language Teachers' Perceptions Regarding Their Educational Technology and Materials Development Competencies. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 118-136.
- Yeniay Üsküplü, Z. D. (2019). *Eğitim sosyolojisi açısından 21. yüzyıl becerileri-Türkiye'de çocuk üniversiteleri modeli*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, A. (2006) *İlköğretim okulları ikinci kademe ölçme değerlendirmeye ilişkin görüşler (Diyarbakır ve Elazığ örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Bölümü, Elazığ.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (5. Baskı, s. 224). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, E. G., Köklükaya, A. & Aydoğdu, M. (2014). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Öğretim Yöntem-Teknik Tercihleri ve Bu Tercihlerinin Nedenleri. *e-Kafkas Journal of Educational Research*, 3(1), 15-25.
- Yıldırım, F. & Karakoç Öztürk, B. (2009). Türkçe Dersi Öğretim Programının Ölçme Değerlendirme Ögesi Hakkında Öğretmen Görüşleri. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (37), 92-108.

- Yıldız, S. G. (2020). Lise Öğrencilerinin 21. Yüzyıl Becerilerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(51), 884-897.
- Yılmaz, E. (2016). 21. Yüzyıl Becerileri Kapsamında Dönüşen Okul Paradigması: Eğitim Bilimlerinden Yansımalar. *Konya: Çizgi Kitabevi*.
- Yılmaz, E. & Alkış, M. (2019). 21. Yüzyıl Yeterlikleri Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 5(1), 125-154.
- Yılmaz, K. (2021). *Öğretmen görüşlerine göre okul müdürlerinin 21. yüzyıl becerileri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Yin, R. K. (2003). *Case Study Research Design and Methods* (3. Baskı). London: Sage Publications.
- Yoleri, A. A. (2006). *Ortaöğretimde sanat eğitimin gerekliliği konusunda resim öğretmenleri, okul idarecileri, diğer branş öğretmenleri ve öğrenci velilerinin görüşleri (Afyonkarahisar Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yorulmaz, A., Çekirdekçi, S. & Halil, Ö. (2021). İlkokul Matematik Dersi Öğretim Programının 21. Yüzyıl Becerilerine Göre İncelenmesi. *Yıldız Journal of Educational Research*, 6(2), 95-105.
- YÖK. (2018). Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/YeniOgretmen-Yetistirme-LisansProgramlari/AA_Sunus_%20Onsoz_Uygulama_Yonergesi.pdf. (Erişim tarihi:20/10/2023).
- YÖK. (2019). Geleceğim Meslekleri Çalışmaları. Yüksek Öğretim Kurumu Web Sitesi: https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/PageNotFoundError.aspx?requestUrl=https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2019/gelecegin_m%20eslekleri_calismalari.pdf (Erişim Tarihi: 31.10.2023)
- Yüksel, İ. & Sağlam, M. (2012). *Eğitimde Program Değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yüksel, R., Yılmaz, M. & Kurt, M. (2024). İlkokul Fen Bilimleri 2013 ve 2018 Öğretim Programı Kazanımlarının Öğrenme ve Yenilenme Becerileri Açısından İncelenmesi. *Temel Eğitim*, (21), 28-41.
- Yükselgün, Ö. (2010). *İlköğretim görsel sanatlar dersi öğretim programındaki "görsel sanat kültürü" öğrenme alanının uygulanmasına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Zeybek, G. (2019). Lise Öğrencilerinin 21. Yüzyıl Öğrenme Becerileri Kullanım Düzeylerinin Belirlenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 5(2), 142-156.

Zeybek, G. (2021). Bilgi ve İletişim Teknolojileri Okuryazarlıkları. K.-Karataş (Ed.) içinde, Eğitim ve 21. Yüzyıl Becerileri, (s.57-76). Ankara: Nobel.

İnternet Kaynakları

21st Century Student Outcomes and Support Systems,
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED519462.pdf>, (Erişim Tarihi:30.11.2022).

Framework for 21st Century Learning,
<https://www.battelleforkids.org/networks/p21/frameworksresources#:~:text=P21's%20Frameworks%20for%2021st%20Century,for%2021st%20century%20learning%20outcomes>, (Erişim Tarihi:30.11.2022).

<https://www.meb.gov.tr/> (Erişim tarihi:20/10/2023).

7. EKLER

Ek 1. İhtiyaç Analizi Kapsamında Paydaş (İlkokul 4. Sınıf Öğretmeni) Görüşlerine İlişkin Sorular

21. yüzyıl Becerileri Alanları	Beceri Göstergeleri	Temel Dersler				
		Türkçe	Matematik	Fen Bilimleri	Sosyal Bilgiler	ÖRNEK (İngilizce)
Öğrenme ve Yenilenme Becerileri	1.Yaraticılık ve yenilenme					6
	2. Eleştirel Düşünme ve problem çözme					1
	3.İletişim ve işbirliği					3
Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri	4.Bilgi Okuryazarlığı					7
	5.Medya Okuryazarlığı					8
	6.Bilgi ve İletişim Teknolojileri (Okuryazarlığı)					11
Yaşam ve Meslek Becerileri	7.Esneklik ve Uyum					10
	8.Girişimcilik ve Öz Yönelim					5
	9.Sosyal ve Kültürler Arası Beceriler					4
	10.Üretkenlik ve Sorumluluk					2
	11.Liderlik ve Sorumluluk					9

21. Yüzyıl beceri alanlarından hangisi daha önemlidir? Neden? Hangilerinin öğrencilerde eksik olduğunu düşünüyorsunuz?
21. yüzyıl becerilerinin kazandırılması noktasında hangi ders/dersler daha önemlidir? Neden?
21. yüzyıl becerilerinin kazandırılmasında siz hangi derste/derslerde kendinizi daha verimli hissediyorsunuz?
21. yüzyıl becerilerinin kazandırılmasında hangi dersin/derslerin öğrencilere daha verimli olduğunu düşünüyorsunuz?
- Bu konuya ilişkin önerileriniz nelerdir?

Ek 2. Doküman Analizinde (İlkokul 4. Sınıf Öğretim Programları) Temel Alınacak Ölçütler Listesi

Öğrenme ve Yenilenme Becerileri Alanı	Göstergeler	Temel Dersler			
		Türkçe	Matematik	Fen Bilimleri	Sosyal Bilgiler
1. Yaratıcılık	Yaratıcı olma Özgür düşünme Özgün düşünme, Akıl yürütme, Üretken olma, Hayal gücünün olması				
2. Yenilenme	Yenilikçi olma, Değişime açık olma, Öngörülü olma, Girişimci olma, Uyum sağlama, Okul iklimine uyum sağlama Çağın gereksinimlerine uyum sağlayan, İleri görüşlü olma, Dönüşüm yaşayan				
3. Eleştirel Düşünme	Sorgulayıcı olma, Eleştiriye açık olma, Bilgiyi sorgulayıcı olma, Araştırmacı Şüphecisi, Analiz-sentez yapan				
4. Problem Çözme	Problem çözme becerisi, Çözüm odaklı hareket eden, Zorluklarla başa çıkma becerisi olan, Farklı bakış açıları geliştiren, Kriz yönetimi olan, Olayları analiz etme, Karar verme				
5. İletişim	Etkili iletişim kurma, Kişilerarası iletişim kurma, Sözel mesajları iletme, Kendi düşüncelerini etkili biçimde ve karşısındakine zarar vermeden açıklama Sözel olmayan becerileri etkili kullanabilme, İnsanlar arası farklılıklara duyarlı olma, Düşüncelere saygılı olma, Sosyal etki oluşturabilme, Sosyal becerileri olan, Model olan, Çevresinin farkında olan Sosyal iletişim becerisi olan, Sosyal ağları etkin kullanan, Açık görüşlü				

Öğrenme ve Yenilenme Becerileri Alanı	Göstergeler	Temel Dersler			
		Türkçe	Matematik	Fen Bilimleri	Sosyal Bilgiler
6.İşbirliği	İşbirlikli olma, Paylaşma, Organizasyon yapabilme, Takım çalışması yapma, Fikirlerle önem verme, Sosyal olma, Farklılıklara saygılı olma, Hoşgörülü olma Güven oluşturma, Farklı kültürlerle saygılı Kültürel değerlerini geleceğe taşıyan ve başka kültürlerle tanıtan				

Ek 3. Gözlem Sürecine İlişkin İhtiyaç Analizi Soruları

1. 2. dönem hangi üniteleri işleyeceksiniz?
2. Hangi ünitelerin daha çok öğrenme ve yenilenme becerilerini içerdiğini düşünüyorsunuz?
3. Hangi ünitelerin daha çok öğrenme ve yenilenme becerilerini kazandıracağını düşünüyorsunuz?
4. Hangi okul düzeyinde, hangi ünite/konuda ve kaç saat gözlem yapılmalıdır? Neden?
5. Gözlem yapılırken yapılandırılmış bir gözlem formu mu kullanılmalı yoksa doğal gözlem mi yapılmalıdır? Neden?

Ek 4. Gözlem Formu

PROGRAM ÖGESİ	Sıra No	Ölçütler	Oldukça Yeterli	Yeterli	Kısmen Yeterli	Yetersiz	Tamamen Yetersiz	Göstegeler	
HEDEF-KAZANIM	1	Kazanımların gerçekleştirilebilirliği						1-Ulaşılabilir olması	2-Ölçülebilir olması
	2	Kazanımların dersin konu alanı ihtiyacını karşılaması						1-Konu alanı ile örtüşmesi	
	3	Kazanımların öğrencilerin ihtiyacını karşılaması						1-Öğrenci ihtiyacı ile örtüşmesi	
	4	Kazanımların öğrencilerin hazırbulunuşluklarına uygunluğu						1 Öğrenci bilişsel gelişimine uygun olması 2-Öğrenci duyuşsal gelişimine uygun olması 3-Öğrenci devinişsel gelişimine uygun olması	
	5	Kazanımın öğrenme ve yenilenme becerisi içermesi						1-Yaratıcılık 2-Yenilenme	3-Problem Çözme 4-Eleştirel Düşünme 5-İletişim 6-İşbirliği
	6	Kazanımda yer alan öğrenme ve yenilenme becerisi programın uygulanması noktasında gerçekleştirilebilir niteliği						1-Konu alanı ile örtüşmesi 2-Öğrenci ihtiyaçlarını karşılaması 3-Konu ile tutarlı olması 4-Ulaşılabilir olması 5-Eğitim yoluyla gerçekleştirilebilir olması	6-Öğrenci bilişsel gelişimine uygun olması 7-Öğrenci duyuşsal gelişimine uygun olması 8-Öğrenci devinişsel gelişimine uygun olması
	7	Kazanımlarda yer alan öğrenme ve yenilenme becerilerinin ölçülebilirliği						1-Davranış ifadesi içermesi 2-Ürün oluşturması	3-Gözlem yapılabilmesi
İÇERİK	1	İçeriğin seçimi						1-İçeriğin kazanımla uyumu 2-İçeriğin kazanıma göre dizaynı	3-İçeriğin belirsizlik durumu
	2	İçeriğin düzenlenmesi						1-Kolaydan zora düzenlenmesi 2-Genelden özele düzenlenmesi 3-Yakından uzağa düzenlenmesi 4-Basitten karmaşığa düzenlenmesi	5-Önkoşul ilkesine uygun düzenlenmesi 6-Konu alanına uygun yaklaşım kullanılması
	3	İçeriğin yaş grubuna uygunluğu						1-Yaş düzeyine uygun olması	2-Zorluk derecesi
	4	İçeriğin ilgi çekiciliği						1-Sıkıcı olması 2-Merak uyandırıcı olması	3-Tekrar durumu 4-İlgi çekiciliği

PROGRAM ÖGESİ	Sıra No	Ölçütler	Oldukça Yeterli	Yeterli	Kısmen Yeterli	Yetersiz	Tamamen Yetersiz	Göstegeler			
İÇERİK	5	İçeriğin öğrenme ve yenilenme becerisi içermesi						1-Yaratıcılık 2-Yenilenme	3-Problem Çözme	4-Eleştirel Düşünme	5-İletişim 6-İşbirliği
	6	İçerikte yer alan öğrenme ve yenilenme becerisi programın uygulanması noktasında gerçekleştirilebilir niteliği						1-Konu alanı ile örtüşmesi 2-Öğrenci ihtiyaçlarını karşılaması 3-Konu ile tutarlı olması 4-Ulaşılabilirliği 5-Eğitim yoluyla gerçekleştirilebilir olması		6-Öğrenci bilişsel gelişimine uygun olması 7-Öğrenci duyuşsal gelişimine uygun olması 8-Öğrenci devinişsel gelişimine uygun olması	
	7	İçerikte yer alan öğrenme ve yenilenme becerisinin ölçülebilirliği						1-Davranış ifadesi içermesi 2-Ürün oluşturmaları		3-Gözlem yapılabilmesi	
	8	İçeriğin programın uygulanması için belirlenen öğretim süresine uygunluğu						1-Konunun kaç saat olduğu 2-Dersin haftalık kaç saat olduğu		3-İçeriğin yoğunluğu 4-Program dışı içerik varlığı	
	9	Materyal hazırlama						1-Zor olması 2-Kolay olması 3- Zaman alıcı olması 4-Hazır olması		5-Öğretmen yapımı olması 6-Örenci yapımı olması 7-Öğretmern-öğrenci yapımı olması	
	10	Materyalin nitelikleri						1-Hedefe uygun olması 2-Konu alanına uygun olması		3-Gelişim ilkelerine uygun olması	
	11	Materyal ve teknoloji tercihi						1-Akıllı tahta 2-Bilgisayar 3-Tahta	4-Çalışma kağıdı 5-Çalışma yaprağı 6-Yardımcı kaynak	7-Resim 8-Video 9-Harita 10-Yapboz	
	12	Teknoloji kullanımı						1-İçeriğe katkısı 2-Kullanılışlığı		3-Hedefle uyumu 4-Konu alanıyla uyumu	
	13	Etkinlik tercihleri						1-Ödevlendirme 2-Deney 3-Gezi 4-Gözlem	5-Panel 6-Gösteri 7-Bireysel 8-Grup 9-Tartışma	10-Metin tamamlama 11-Hikaye yazma-anlatma 12-Şiir yazma	13-Problem çözme 14-Ders içi 15-Ders Dışı 16-Ekstra program

PROGRAM ÖGESİ	Sıra No	Ölçütler	Oldukça Yeterli	Yeterli	Kısmen Yeterli	Yetersiz	Tamamen Yetersiz	Göstegeler		
İÇERİK	14	Etkinliklerin uygunluğu						1-Öğrenci bilişsel gelişimine uygun olması 2-Öğrenci duyuşsal gelişimine uygun olması 3-Öğrenci devinişsel gelişimine uygun olması	4-Üst düzey becerileri içermesi 5-Gerçek yaşam becerileri içermesi 6-Öğrenme ve yenilenme becerilerini vurgulaması	
	15	Etkinliklerin niteliği						1-Öğrenme ve yenilenme becerilerini desteklemesi 2-Etkinliğe ayrılan süre 3-Etkinliklerin gerçekleştirilebilirliği	4-Etkinliklerin kazanımla uyumu 5-Etkinliklerin içerikle uyumu	
	16	Etkinliklerin kazanımla uyumu						1-Etkinliklerin kazanımla tutarlılığı 2-Kazanıma ulaştırıcılığı 3-Öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarını karşılaması	4-Kazanımda yer alan öğrenme ve yenilenme becerisini vurgulaması	
ÖĞRENME ÖĞRETME SÜRECİ	1	Kullanılan strateji, yöntem-teknik						1-Beyin fırtınası 2-Tartışma 3-Anlatım 4-Problem çözme	5-Soru cevap, 6-Rol yapma 7-Drama 8-Ters yüz öğrenme	9-Gösterme, 10-Gösterip yaptırma, 11-Balık kılıcı 12-Kavram haritası
	2	Kullanılan yöntem ve tekniğin öğrenme ve yenilenme becerisini desteklemesi						1-Beyin fırtınası-yaratıcılık 2-Tartışma-iletişim 3-Anlatım-iletişim 4- Problem çözme-problem çözme 5-Soru cevap-iletişim 6-Rol yapma-iletişim, yaratıcılık		7-Drama-iletişim, yaratıcılık 8-Ters yüz öğrenme, eleştirel düşünme 9-Balık kılıcı-eleştirel düşünme, yaratıcılık 10-Kavram haritası-yaratıcılık....
	3	Eğitim durumu değişkenlerinin kullanımı						1-İpucu 2-Pekiştireç 3-Dönüt		4-Düzeltilme 5-Etkin katılım

PROGRAM ÖGESİ	Sıra No	Ölçütler	Oldukça Yeterli	Yeterli	Kısmen Yeterli	Yetersiz	Tamamen Yetersiz	Göstegeler
ÖĞRENME ÖĞRETME SÜRECİ	4	Sınıf ikliminin durumu						1-Sınıf ikliminin uygunluğu 2-Aidiyet 3-Kabul görme 4-Sıcak öğretmen ilişkisi 5-Mesafeli öğrenci-öğretmen ilişkisi 6-Soğuk meslektaş ilişkisi
	5	Sınıf ortamının yeterliliği						1-Küçük 2-Büyük 3-İdeal 4-Dikkat dağınık unsurlar 5-Pano kullanımı 6-Kalabalık 7-Yabancı uyruklu öğrenci sayısı 8-Kaynaştırma öğrenci sayısı 9-Öğrenme güçlüğü çeken öğrenci sayısı
	6	Sınıfın teknolojik durumu						1-Teknolojiye kolay ulaşan 2-Teknoloji iyi kullanan 3-Teknoloji kullanma imkanı olmayan
	7	Sınıf oturma düzeni						1-Bireysel 2-Sıra(Klasik) 3-Küme 4-Daire 5-Çalışma İstasyonu 6-U Düzeni
	8	Sınıf yönetim becerisi						1-Geleneksel (Tepkisel, Önlemsel) 2-Çağdaş (Gelişimsel, Bütünsel) 3-Etkin 4-Verimli 5-Derse hazırlıklı gelme
	9	Zaman kullanım durumu						1-Plan yapımı (Ünitelendirilmiş yıllık plan, günlük plan) 2-Plana sadık kalma
	10	Öğretmen davranış tipi						1-Demokratik (Hoşgörülü) 2-Otoriter (Katı- Sert) 3 İlgisiz (Bırakın Yapsınlar) 4-Duygusal (Anne-Baba)
	11	Öğretim düzenleme adımlarının kullanımı						1-Dikkat çekme 2-Hedeften haberdar etme 3-Ön bilgilerin hatırlatılması 4-Uyarıcı sunma 5-Rehberlik 6-Davranışı ortaya çıkarma 7-Dönüt 8-Değerlendirme 9-Kalıcılığı sağlama 10-Yeni bilgilerle eski bilgiler arasında bağ kurma 11-Dersi diğer derslerle ilişkilendirme

PROGRAM ÖGESİ	Sıra No	Ölçütler	Oldukça Yeterli	Yeterli	Kısmen Yeterli	Yetersiz	Tamamen Yetersiz	Göstegeler			
ÖLÇME DEĞERLENDİRME	1	Değerlendirme sürecinde kullanılan ölçme araçları						1-Açık uçlu sorular 2-Rubrik 3-Boşluk doldurma 4-Kısa cevap	5-Dikte çalışması 6-Doğru-Yanlış 7-Çoktan seçmeli 8-Ölçme aracı yok		
	2	Değerlendirme zamanı						1-Tanıma yerleştirme (eksiklikleri giderme) 2-Biçimlendirici (Ders/Ünite/Konu sonu) 3-Düzey belirleyici (Sınav)			
	3	Ölçme aracının geçerlik ve güvenirlik çalışması						1-Belirtke tablosu oluşturulmuş 2-Zaman tablosu oluşturulmuş 3-Öğrenme alanlarıyla tutarlı 4-TYÇ ile tutarlı	5-Temel beceriler ile tutarlı 4-Geçerliği test edilmiş 5-Güvenirliği test edilmiş		
	4	Ölçme araçlarının öğrenme ve yenilenme becerileriyle ilişkisi						1-Yaratıcılık-Yenilenme=Sentez-değerlendirme-yaratma 2-Problem çözme-eleştirel düşünme=Uygulama-analiz 3-İletişim-işbirliği=Bilgi-kavrama-uygulama-analiz-sentez-değerlendirme			
	5	Ölçme araçlarının uygulanması						1-Kolay	2-Ekonomik	3-Kullanışlı	4-Hazır
	6	Ölçme aracının uygunluğu						1-Ürüne yönelik 2-Sürece yönelik 3-Bilişsel boyut ağırlıklı 4-Duyuşsal boyut ağırlıklı	5-Devinışsel boyut ağırlıklı 6-Öğrenci gelişimine uygun 7-Kazanımlara uygun Ölçme-değerlendirme ilkelerine uygun		

Ek 5. Kontrol Listesi

İlkokul Öğretim Programının 21. Yüzyıl Becerileri (ÖYB Becerileri) Bağlamında Değerlendirilmesi

Değerli Meslektaşlarım,

Bu çalışma “İlkokul 4. Sınıf Öğretim Programlarının (Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler Dersi) 21. Yüzyıl Becerileri (Öğrenme ve Yenilenme Becerileri) Bağlamında Demirelin Analitik Program Değerlendirme Modeline Göre Değerlendirilmesini” amaçlamaktadır. Bu doğrultuda oluşturulan ölçme aracı 2 bölümden oluşmaktadır. 1. bölüm kişisel bilgileri belirlemeye, 2. Bölüm ise Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri ve Sosyal Bilgiler Derslerine ve bu derslerde yer alan/aldığı düşünülen Öğrenme ve Yenilenme becerilerini yöneliktir. Lütfen, control listesini doldururken 4 temel ders ile Öğrenme ve Yenilenme becerilerini (Yaratıcılık, yenilenme, eleştirel düşünme, problem çözme, iletişim ve işbirliği) dikkate alarak doldurunuz. Katılımlarınız, ayırdığınız zaman ve emekleriniz için çok teşekkür ederim.

Not 1:21. Yüzyıl Becerileri (P21 Çerçevesi dikkate alındığında) 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar; Öğrenme ve Yenilenme Becerileri boyutu, Bilgi ve Medya Becerileri boyutu ile Yaşam ve Kariyer Becerileri boyutlarından oluşmaktadır. Bu çalışmada **(ÖYB Becerileri) Öğrenme ve Yenilenme Becerileri boyutu** (Yaratıcılık, Yenilenme, Problem Çözme, Eleştirel Düşünme, İletişim ve İşbirliği becerileri) dikkate alınmıştır.

Ümit GÖZEL

Uzman Öğretmen

BÖLÜM I

Kişisel Bilgiler:

1. Yaş:	☐ 20-30	☐ 31-40	☐ 41-50	☐ 51-60	☐ 61 ve üzeri
2. Cinsiyet:	1 ☐ Kadın	2 ☐ Erkek			
3. Kıdem Yılı:	☐ 1-10	☐ 11-20	☐ 21-30	☐ 30 ve üzeri	
4. Sınıf Düzeyi	☐ 1. Sınıf	☐ 2. Sınıf	☐ 3. Sınıf	4 ☐ 4. Sınıf	
5. Mezun Olunan Bölümü:	☐ Sınıf Öğrt.	☐ Diğer	Diğer ise Belirtiniz.....		
6. Mezuniyet Derecesi:	☐ Ön Lisans	☐ Lisans	☐ Yüksek Lisans	☐ Doktora	
7. Okul Türü	☐ Devlet	☐ Özel			
8. Okul Sosyo Ekonomik Düzeyi	☐ Alt	☐ Orta	☐ Üst		
9. Sınıf Mevcudu	☐ 1-10	☐ 11-20	☐ 21-30	☐ 30 ve üzeri	
10. ÖYB Becerileri Bağlamında Kendinizi en iyi hissettiğiniz ders:	☐ Türkçe	☐ Matematik	☐ Fen Bilimleri	☐ Sosyal Bilgiler	5 ☐ Diğer.....
11. ÖYB Becerileri Bağlamında Kendinizi en yetersiz hissettiğiniz ders:	☐ Türkçe	☐ Matematik	☐ Fen Bilimleri	☐ Sosyal Bilgiler	5 ☐ Diğer.....
12. ÖYB Becerileri kazandırılmasında en alternatif olduğunu düşündüğünüz ders:	☐ Türkçe	☐ Matematik	☐ Fen Bilimleri	☐ Sosyal Bilgiler	5 ☐ Diğer.....
13. Dersinizi neye göre planlıyorsunuz/işliyorsunuz?	☐ Öğretim Programı	☐ Ders Kitabı	☐ Diğer.....		
14. Ders planlarken/işlerken ÖYB Becerilerini dikkate alıyor musunuz?	☐ Evet	☐ Hayır	☐ Diğer.....		

1. Ölçme değerlendirme işlemlerini yaparken ÖYB Becerilerini dikkate alıyor musunuz?	() Evet	() Hayır	() Diğer.....
2. 21. Yüzyıl becerilerine ilişkin herhangi bir eğitim aldınız mı?	() Evet	() Hayır	Evet ise türünü belirtiniz.....
3. Türkçe dersinin ÖYB Becerilerinden en çok.....becerisini/becerilerini içerdiğini düşünüyorum.			
4. Matematik dersinin ÖYB Becerilerinden en çok.....becerisini/becerilerini içerdiğini düşünüyorum.			
5. Fen Bil. dersinin ÖYB Becerilerinden en çok.....becerisini/becerilerini içerdiğini düşünüyorum.			
6. Sosyal Bil. dersinin ÖYB Becerilerinden en çok.....becerisini/becerilerini içerdiğini düşünüyorum.			
!!!!Lütfen bu formu doldururken 4 temel ders ile ÖYB'leri dikkate alarak doldurunuz			

BÖLÜM II							
ÖĞRETİM PROGRAMLARINI ÖYB BAĞLAMINDA VE DAPDEM TEMELİNDE DEĞERLENDİRME LİSTESİ							
Ders Adı	Madde No.	Ölçek Maddeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum (2)	Kısmen Katılıyorum (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle Katılıyorum (5)
Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler, Fen Bilimleri	1	Programın dayandığı felsefe ÖYB'leri temele almaktadır.					
	2	Programın dayandığı felsefe ÖYB'leri geliştirmeyi amaçlamaktadır.					
	3	Programın temele aldığı kuramda ÖYB'lere yer verilmektedir.					
	4	Programın dayandığı modelde ÖYB 'lere yer verilmektedir.					
	5	Programın kullanma kılavuzunda ÖYB'lere ilişkin açıklama yapılmıştır.					
	6	Hedefler ÖYB'leri sistematik bir şekilde içermektedir.					
	7	Hedefler ÖYB'leri tutarlı bir şekilde içermektedir.					
	8	Hedefler ÖYB'leri eğitim yoluyla gerçekleştirebilir niteliktedir.					
	9	Hedefler ÖYB'leri ölçülebilir özelliktedir.					
	10	Hedeflerde yer alan ÖYB'ler işlevseldir. (Gerçek yaşamda kullanılabilir ya da öğrencilerin gereksinimine uygundur)					
	11	Hedeflerde yer alan ÖYB'ler davranışa dönüktür.					
	12	İçerik hedeflere uygun olarak hazırlanmıştır.					
	13	İçerik ÖYB içermektedir.					
	14	İçerik ÖYB'ler ile ilgili konuları kapsamaktadır.					
	15	İçerik düzenlemesi ÖYB'leri dikkate alınarak yapılmıştır.					
	16	İçerik düzenlemesi ÖYB'lere uygun olarak yapılmıştır.					
	17	İçerik seçiminde ÖYB'leri dikkate alınarak hazırlanmıştır.					
	18	İçerikte ÖYB dağılım dengesi gözlemlenmiştir.					
	19	Etkinliklerde ÖYB temelli örneklerle yer verilmiştir.					
	20	Kullanılan yöntem-teknik ÖYB'leri desteklemektedir.					
	21	Etkinlikler ÖYB'lere uygun olarak planlanmıştır.					
	22	Etkinliklerde alternatif eğitim durumları kullanılmaktadır.					
	23	Etkinlikler ÖYB'ler ile tutarlıdır.					
	24	Süreçte kullanılan teknoloji ÖYB'lerin kazanımına katkı sağlamaktadır.					

Ders Adı	Madde No.	Ölçek Maddeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum (2)	Kısmen Katılmıyorum (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle Katılıyorum (5)
	25	Süreçte kullanılan materyaller ÖYB'leri destekleyici niteliktedir.					
	26	Süreçte Kullanılan yardımcı kaynaklar ÖYB'leri destekleyici niteliktedir.					
	27	Ölçme araçları ÖYB'leri ölçmede yeterlidir.					
	28	ÖYB'lerin nasıl ölçüleceği örneklerle gösterilmiştir.					
	29	Ölçme değerlendirmede yer alan örnekler ÖYB'leri ölçer niteliktedir.					
	30	ÖYB'lerin değerlendirilmesine yönelik alternatif yaklaşımlardan yararlanılmaktadır.					
	31	ÖYB'ler ile ölçme araçları tutarlıdır.					
	32	Öğrencilerin ÖYB'lerin tespitine ilişkin hazırbulunuşluk testleri yapılmaktadır.					
	33	Öğrencilerin ÖYB'lerin izlemine ilişkin testler yapılmaktadır.					
	34	Öğrencilerin ÖYB'lerin düzeylerinin tespitine ilişkin testler yapılmaktadır.					

Ek 6. Görüşme Soruları-1

Değerli Meslektaşlarım,

Bu çalışma “İlkokul 4. sınıf Öğretim Programlarının (**Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler Dersi**) 21. Yüzyıl Becerileri (Öğrenme ve Yenilenme Becerileri) Bağlamında Demirel'in Analitik Program Değerlendirme Modeline Göre Değerlendirilmesini” amaçlamaktadır. Bu doğrultuda sizlere 4 temel ders ve **P21-ÖYB** bağlamında 6 soru yöneltilmiştir. Lütfen soruları cevaplarken 4 sınıf 4 temel ders ile ÖYB bağlamında değerlendirerek cevaplayınız.

Katılımlarınız, ayırdığınız zaman ve emekleriniz için çok teşekkür ederim.

Not 1:21. Yüzyıl Becerileri (P21 Çerçevesi dikkate alındığında) 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar; Öğrenme ve Yenilenme Becerileri boyutu, Bilgi ve Medya Becerileri boyutu ile Yaşam ve Kariyer Becerileri boyutlarından oluşmaktadır. Bu çalışmada (**ÖYB Becerileri**) **Öğrenme ve Yenilenme Becerileri boyutu** (Yaratıcılık, Yenilenme, Problem Çözme, Eleştirel Düşünme, İletişim ve İşbirliği becerileri) dikkate alınmıştır.

Ümit GÖZEL

Uzman Öğretmen

KİŞİSEL BİLGİLER

Yaş:

Cinsiyet:

Kıdem Yılı:

Mezuniyet:

Görüşme Süresi:

Görüşme Yapılın Yer:

Okul SED:

Okutulan Sınıf Düzeyi:

GÖRÜŞME SORULARI

1. a) Programın dayandığı felsefe hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
b) ÖYB Becerileri ve programın dayandığı felsefe arasındaki ilişki sizce nasıl? Örneklendirebilir misiniz?
2. a) Hedefleri ÖYB Becerilerini kazandırması açısından nasıl değerlendiriyorsunuz? (Her bir ders için)
b) Hedeflerde yer alan ÖYB becerilerinin ne kadar işlevsel (gerçek hayatla ilişkili) olduğunu düşünüyorsunuz? Örneklendirebilir misiniz?
3. a) İçeriği ÖYB becerilerine uygunluğu açısından nasıl değerlendiriyorsunuz? İçerikteki (her bir ders) farklılık göstermekte midir?
b) İçerikte yer alan ÖYB becerilerinin dağılımı hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizce nasıl olmalı?
4. a) ÖYB Becerileri programda belirtilen yöntem-tekniklerle kazandırılacak nitelikte midir?
b) Siz ne tür sınıf içi uygulamalar yapmaktasınız? Örneklendirebilir misiniz?
5. a) Programda ÖYB Becerilerin ölçmek için ne tür araçlar kullanmaktasınız? Örnek verebilir misiniz?
b) Ölçme araçlarının ÖYB becerilerinin ölçmede yeterliliği hakkında ne düşünüyorsunuz?
6. ÖYB Becerilerini geliştirici bir program nasıl olmalıdır? Bu tür bir program geliştirilecek olsa nelere dikkat edilmelidir? Örnek vererek açıklayabilir misiniz?